

BORBE U SLOVENIJI 1944. GODINE

21. oktobar — 15. decembar

I

DOKUMENTA

JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

BR. 1

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 21. OKTOBRA 1944.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O STANJU NA
OPERATIVNOM PODRUČJU KORPUSA I KOD POTČINJENIH
JEDINICA¹

Š T A B
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj, dana 21. 10. 44.
Br. 31/44

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
Izveštaj od 5. 10. do 20. 10. 1944.

I

U vremenu od 5. 10. do 20. 10. o.g. vojnička situacija na sektoru našeg korpusa bila je gotovo normalna, sem manjeg neprijateljskog ofanzivnog ispada koji je preduzeo iz Gorice na našu oslobođenu teritoriju. Uopšte, neprijateljska aktivnost bila je zabeležena, i to sa manjim patrolama, samo na sektorima pored [železničkih] pruga, u Vipavi,² Krasu, Brdima i na Gorenjskom. Veći ispad neprijatelj je izvršio protiv jedinica bivše divizije »Garibaldi Osoppo«, koja se nalazila na sektoru Čedad, Faedis, Atimis, Nimis, Tarčento, Udine. Neprijatelj je izvršio frontalni napad prema Atimisu, Nimisu i Faedisu a sa kolonom od 55 kamiona udario je preko Kobarida

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu Instituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani (u daljem tekstu: AIZDG), k. 22/1. U istom Arhivu, u k. 224/1, nalazi se kopija originala. Svi dokumenti u ovoj knjizi su (osim onih za koje je izričito drugo navedeno) p'evodi sa slovenačkog jezika.

- Odnosi se na Vipavsku dolinu.

i Platišća na položaje Canebola, Krnica, Nongruela, Platišće, Taipana.

Vojno stanje neprijateljskih uporišta na teritoriji IX korpusa svaki dan se menja zbog toga što sa italijanskog fronta dolaze i odlaze razbijene nemačke jedinice. Posle poslednjeg ofanzivnog ispada situacija je opet normalna i ne primećuju se bilo kakve posebne koncentracije ni bilo kakve pripreme za ponovne ispade. Ovo zatišje naše jedinice iskoristile su za odmor, reorganizaciju i za pripreme za novu ofanzivnu operaciju koju smo preduzeli protiv Poljanske doline s ciljem da posle njenog razbijanja pređemo na šire operacije u Dolomite.

Naše jedinice su u tom vremenu izvršile uspešno razbijanje nemačke ofanzive te napad na Hotedršicu, koji iz određenih razloga nije uspeo.

II

XXX divizija je sa 3 brigade učestvovala u razbijanju okupatorske ofanzive koju je preduzeo 8. o.m. iz pravca Gorice, s tim što je bacio svoje snage prema Trnovu, Grgarju i Srednjem Lokovcu.³ Istoga dana su se jedinice XXX divizije, kao i 16. brigada XXXI divizije, tek vraćale iz borbi kod Hotedršice i tako već u prvom prodoru [neprijatelja! prema Ravnici, Grgarju i Podla'ki na Banjskoj planoti, nismo imali nikakvih snaga koje bismo mogli baciti protiv neprijatelja. Za prvo zadržavanje neprijatelja upotrebili smo čete našeg zaštitnog bataljona koje su držale odnosno zadržavale neprijatelja u nastupanju toliko da smo mogli automobilima transportovati 16. brigadu u Trnovo a 18. SNOUB na Krnicu.⁴ Borbe prvog dana vođene su pre svega sa 16. brigadom, koja nije uspela da neprijatelja povрати na polazne položaje, i to iz razloga što je neprijatelj još pre dolaska brigade na položaje zauzeo pogodnije položaje i, pošto su vojnici bili vrlo umorni, 16. brigada je zauzela položaje iza sela Trnova, ali je u toku noći, po kiši i magli", uspelo manjim neprijateljskim grupama da prodru kroz naše položaje a zatim sledećeg jutra da upadnu našim za leđa. Uprkos tome 16. brigada istrajala je na svojim položajima i zadržavala neprijatelja čitav dan na sektoru Trnovo — Nemci. Neprijatelj je u tim borbama upotrebljavao brzometne topove, brdske topove i tenkove. U nastupanju tenkovi su naišli na naše mine i tako su uništena 2 tenka, a 1 je bio oštećen. Zbog neprijateljskog pritiska 16. brigada se za-

* G., D. i Sr. Lokovec; sada: Lokovec.

⁴ Zaselak, 5 km jugoistočno od Trnova.

tim 10. [oktobra] u toku noći povukla na nove položaje Male Lažne — Lokve. Prodom iz pravca Ravnica — Trnovo — Nemci — Lokve istovremeno je napredovala druga nemačka kolona iz Grgarja preko Podlake prema Srednjem Lokovcu. Na ovom putu ta kolona je naišla na zasede jednog bataljona brigade »Triestina d'assalto« i pretrpela [gubitke] od 16 mrtvih i 12 ranjenih. Bataljon se povukao i tako je ova kolona prodrla u Srednji Lokovec i dalje prema Čepovanu.

11. o.m. neprijatelj je otpočeo da nastupa iz Lokava prema Malim Laznama, gde je držala položaje 18. brigada koju smo kao bar delimično odmorenu brigadu zamenili 16. [brigadom] koja je zauzela položaje na Predmeji. Neprijatelj je uz podršku tenkova probio i položaje 18. brigade, pa ipak su borbe na sektoru između Lokava i Predmeje trajale čitav dan i neprijatelj je tek sutradan, to jest 12. ujutro, sa jednom kolonom prodro na Predmeju, a sa drugom je krenuo iz Malih Lažni preko Zadloga i Crnog Vrha na Col. 18. SNOUB se prilikom prodora [neprijatelja] na Predmeju povukla sa 2 bataljona na Mrzlu Rupu, gde je posela položaje prema Idriji; 16. i 19. [brigada] držale su visinske položaje od Predmeje do Cola. Tek što je neprijatelj prodro na Predmeju, otpočela je borba koja je trajala čitav dan i u kojoj je neprijatelj nastupao prilično dezorganizovano i od potpunog uništenja spasio ga je samo 5 tenkova (24 tone) kojima se naše jedinice neznaju sasvim pravilno i odlučno suprotstaviti. Borba je trajala čitav dan i neprijatelj je imao oko 50 mrtvih i ranjenih, a nekoliko njih je usled snažnog pritiska naših jedinica čak ostavio na položaju.

Borba je trajala ukupno 5 dana i neprijatelj nije uspeo ništa drugo sem da teroriše civilno stanovništvo i pali sela. Da su naše jedinice bile odmornije i da su se već nalazile na položajima kada je neprijatelj otpočeo da nastupa, te da su malo odlučnije nastupale u borbama, neprijatelj bi bio prilično tučen.⁵

Osim ovih borbi XXX divizija je imala, pre svega 18. i 17. brigada, brojne diverzantske akcije svojih MSV® na prugama Tržič — Trst, Trst — Postojna i Gorica — Sv. Lucija.⁷ XXX divizija je takođe učestvovala u operacijama za Hotedršicu, sadejstvujući sa artiljerijom u direktnom napadu. Ova akcija nije uspela zbog toga što je neprijatelj već bio obavešten zbog loših vremenskih prilika, zbog kojih je početak napada bio pomeren od 6 časova ujutro na 9. Uzrok tome bila

⁵ Potpunije o ovim borbama vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 119.

⁶ minersko-sabotažnih vodova

⁷ Sada: Most na Soči.

je gusta magla u dolini oko uporišta Hotedršice, tako da artiljerija, zbog nevidljivosti ciljeva, nije mogla da otpočne sa svojim dejstvom u 6 časova već tek u 9. Za to vreme neprijatelj je, naravno otkrio naše položaje i otpočeo snažnom minobacačkom vatrom da dejstvuje po našim jedinicama. Dejstvo artiljerije bilo je zbog slabih granata dosta neuspešno, a sem toga eksplodirale su nam [granate] još u cevima obe haubice tako da haubice više nisu bile za upotrebu. Jednom bataljonu 18. SNOUB je, naime, uspelo da upadne u uporište, da likvidira jedan bunker i jednu kuću, ali je zatim bio odbijen protivnapadom.

Dosta neuspeha možemo pripisati i tome što XXXI divizija, koja je takode učestvovala u ovoj akciji i morala blokirati Veharše, Rovte, Godovič, nije [blagovremeno] došla i posela određene joj položaje u cilju osiguranja operacije kod Hotedršice. Naime, time što je neprijatelj bio prethodno obavješten o našim namerama, odmah je evakuisao gotovo sva uporišta i poseo sve dominantne visinske položaje tako da XXXI divizija nije mogla da izvrši pomenutu blokadu. Posle neuspele akcije jedinice XXX kao i XXXI divizije vraćale su se na svoje polazne položaje, međutim, za to vreme već je otpočela neprijateljska ofanziva koja se odvijala dalje, kako je napred navedeno.⁸

XXXI divizija je posle akcije u Dolomitima posela stare položaje na Cerkljanskom sektoru i vodila više puta manje borbe sa neprijateljskim patrolama koje su nastupale iz Poljanske i Selske doline. 16. SNOB XXXI divizije učestvovala je u već pomenutim operacijama protiv nemačke ofanzive.

VII SNOUB XXXI divizije napala je uporište Praprotno, ali samo s delimičnim uspehom, jer je neprijatelj napadajuće jedinice odbio iz podzemnih rovova koje naše jedinice nisu mogle zauzeti. Sem toga, ova akcija bila je manjeg obima i likvidacija uporišta morala bi se izvršiti u toku jedne noći. Našima je uspelo da likvidiraju dva bunkera, dok rovove i uporišta nisu mogli zauzeti. Ipak je neprijatelj sledećeg dana napustio uporište.⁹ Vreme posle napada u Dolomitima i na Hotedršicu XXXI divizija je upotrebila uglavnom za reorganizaciju i pripreme za nove operacije. Dana 18. o.m. krenule su u napad jedinice XXX i XXXI divizije na uporišta u Poljanskoj dolini, koja smatramo za predstražu Dolomita. Likvidacijom linije Gorenja Vas — Skofja Loka bio nam je otvoren put za

⁸ Potpunije o napadu na Hotedršicu vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 111.

⁹ O napadu na uporište Praprotno vidi još dok. br. 19 i tom VI, knj. 16, dok. br. 148.

nastavak operacije prema Dolomitskom sektoru. Raspored i zadaci jedinica XXX i XXXI divizije vide se iz zapovesti priložene operativnom izveštaju. Prema dosadašnjim izveštajima uspelo je da se na juriš zauzme crkva, dok se posada u rovovima i u parohiji još uvek brani. Do ranih jutarnjih časova nije bilo nikakve intervencije a oko 9 časova izveštavaju nas [o] pokušaju intervencije iz Gorenje Vasi i Zeleznika. O rezultatu ovih operacija izvestićemo vas naknadno.¹⁰

Priličnu aktivnost u poslednje vreme ispoljili su odredi, pre svega u diverzantskim akcijama na prugama te s grupama snajpera kod uporišta.

Škofjološki i Dolomitski odred sadejstvovali su u operacijama sa XXXI divizijom u borbama za Dolomite i u svim sukobima divizije s neprijateljem koji je nastupao iz Poljanske i Selske doline.

Jeseniško-bohinjski odred je takođe izvršio više diverzantskih napada na pruge, na manje patrole; mobilisao je priličan broj novih boraca i od 150 narastao na 590 ljudi, od kojih će 200 ljudi predati XXXI diviziji.

Kokrški odred je takođe izvršio više uspeših manjih akcija. Sada prema vašem naređenju pripada IV operativnoj zoni.¹¹

III

17. SNOB »Simon Gregorčič«, koja se nalazi u Benečiji, u poslednje vreme nije ispoljila posebnu aktivnost.¹² Štab nekako izbegava borbe pod izgovorom da je ljudstvo još vrlo demoralisano borbama koje je 17. SNOB vodila na Krnu. Sektor 17. brigade je vrlo velik i proteže se od Soče do Taljamenta, tako da je kontrola nad ostalim bataljonima prilično teška. Uprkos tome baš su ovi takozvani odredni bataljoni izvršili nekoliko uspešnih akcija na železničkoj [pruzi] Sv. Lucija — Podbrdo, dok je Reziski bataljon porušio pontebsku železničku prugu i tako prekinuo saobraćaj za 48 časova. Zbog neaktivnosti jezgra brigade delimično ćemo promeniti sastav Štaba i tako pojačati aktivnost brigade.

Na sektoru 17. brigade situacija se u pogledu naklonjenosti civilnog stanovništva nešto pogoršala, pre svega zbog

¹⁰ Potpunije o napadu na uporišta Poljane (Poljane nad Škofjo Loko) i Gabrk vidi u dok. br. 24.

¹¹ Vidi tom VI, knj. 16. dok. br. 95.

¹² Štab 9. korpusa NOVJ je u više navrata pismenim naređenjima intervenisao da brigada pojača svoju aktivnost pa je u vezi s tim uputio i načelnika Štaba korpusa u štab brigade (vidi AIZDG, k. 221/III.)

nemačke ofanzive u zapadnoj Benečiji, gde su zapalili Atimis, Nimis i Faedis. Odbegli pripadnici italijanskih jedinica uneli su među civilno stanovništvo paniku i tako je već započeta mobilizacija gotovo propala, jer su se muškarci opet počeli skrivati od naših jedinica. Neprijatelj u tom vremenu nije vršio nikakve veće ispade na sektor Benečije i protiv 17. brigade.

IV

Brigada »Triestina d'assalto Garibaldi« učestvovala je u borbama za vreme nemačke ofanzive, a prilikom akcije na Hotedršicu vršila obezbeđenje prema Ajdovščini i Vipavi. U tim borbama dosta se dobro pokazala tako da je na pr. zaseda od 8 ljudi držala položaje do poslednjeg borca. Moral je dobar ali su njihova oprema i naoružanje prilično loši.

Suprotno tome, jedinice divizije »Garibaldi« izašle -su iz ofanzive prilično razbijene i demoralisane. Izgubili su mnogo materijala i oružja, [a] brigada »Osoppo« je potpuno razbijena te se samo oko 80 [boraca] povuklo preko Taljamenta u Karniju. Sa Štabom divizije »Garibaldi Osoppo« vodili smo razgovore u samoj Benečiji, kao i u našem Štabu, gde su stigli politkomesar i komandant.¹³

V

U akcijama na Hotedršicu kao i u borbi [za vreme] nemačke ofanzive učestvovala je i artiljerija, koja nije postigla naročit uspeh. Osobito kod Hotedršice, gde smo izgubili obe teške haubice, nije postigla željeni uspeh, što je pre svega posledica toga što ne možemo dobiti municiju za haubice. Zbog toga je Štab artiljerije došao na ideju da šrapnel granate napuni eksplozivom i da ih upotrebljava kao probojne granate. Pri tome se desila nezgoda da su ovako izrađene granate eksplodirale već u cevima haubica pa su tako haubice uništene. Sada nam je pružena mogućnost da kompletiramo još jednu haubicu, ali ni za nju nemamo municije, niti imamo mogućnosti da je nabavimo. Naoružanje artiljerije sastoji se pre svega od brzometnih i protivtenkovskih topova te brdskih [topova], ali će za protivtenkovske i brdske [topove] uskoro po-

¹³ Ovi sastanci su verovatno održani u vezi sa prepotčinjavanjem italijanske partizanske divizije »Garibaldi Natizone« (Natisone) Štabu 9. korpusa NOVJ jer je već u novembru 1944. Stab korpusa dostavljao svoja naređenja i ovoj diviziji, a ona je izveštavala korpus o svojoj aktivnosti (vidi dok. br. 94. i 111).

nestati municije a nema ni izgleda da bismo je bilo gde mogli dobiti.

Tačniji podaci o uspesima i neuspesima naših jedinica vide se iz operativnog izveštaja.

SMRT FAf-IZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Zam. komandanta — ppukovnik:
V. Avbelj¹⁴ Stante Peter

M. P.

Načelnik Štaba — ppukovnik:
Jakopič A.¹⁵

BR. 2

IZVEŠTAJ ŠTABA 11. SLOVENACKE NO BRIGADE »MILOŠ ZIDANŠEK« OD 21. OKTOBRA 1944. OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE O BORBAMA NA SEKTORU KAMNIK — KRAŠNJA I U DOLENJSKOJ¹

STAB 11. SNOB 4. OP. ZONE,
Na položaju, 21. 10. 1944.
Br. 307

XI 7—21/10²

OPERATIVNOM ŠTABU 6. i 11. BRIGADE,

na položaju.

Petnaestodnevni operativni izveštaj
za vreme od 7—21. 10. 1944.

1. *Situacija:*

Brigada se premestila na novi sektor na desnu obalu Save, i to između Save i Krke. Neprijatelj je naslutio da su se dve brigade probile iz Štajerske preko Save zbog do-

¹⁴ Viktor Avbelj

¹⁵ Albert Jakopič

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 25/11. U zaglavlju je datum delovodnika dopisan mastiljavom olovkom. U istom Arhivu, u k. 333/V, nalazi se kopija originala.

² Oznake su dopisane mastilom u Glavnom štabu NOV i PO Slovenije, a označavaju jedinicu i vreme na koje se izveštaj odnosi.

bro organizovane obaveštajne službe među civilnim stanovništvom koje mu je veoma naklonjeno a neprijateljski raspoloženo prema NOV. Otpočeo je jačim snagama da kontroliše pomenuti sektor koristeći sve moguće okolnosti da bi prevario i iznenadio naše jedinice te pojedinih snažnim udarima postigao izvesne uspehe. Cilj mu je pre svega bio da jačim snagama napadne naše jedinice, pobije što više našeg ljudstva a zatim da se opet povuče. Naslutio je da je u planu naša ofanziva većeg obima pa je otpočeo sa koncentracijom svojih snaga na pomenutom sektoru. Svoja i do sada jaka uporišta pojačao je novim snagama koje je dovukao iz Ljubljane i iz Hrvatske. Neprijatelj verovatno ima cilj da manjom ofanzivom veže naše snage kako bi sa druge strane imao slobodan prolaz za povlačenje svojih četa iz Dalmacije i Italije. Neprijateljeve jedinice sastavljene su uglavnom od ljudstva bele garde čiji niži kadar čine bivši jugoslovenski oficiri dok je viša komanda nemačka. Jedinice su u vojnom pogledu veoma dobro organizovane. Neprijatelj je uglavnom naoružan automatima i lakim te teškim italijanskim oruđem. Zbog pojedinih manjih uspeha moral neprijatelja je na velikoj visini.

Sada na operativnom području ima oko 8.000 be-ga³ i Nemaca, koji se uglavnom ne nalaze u uporištima već se duže vremena zadržavaju na samom terenu. Civilno stanovništvo na ovom sektoru uhvatilo se na lepak neprijateljeve propagande, a pre svega mu je naklonjeno zbog toga što ima rođake u jedinicama be-ga, u koje su stupili dobrovoljno ili su pak bili prinudno mobilisani.

2. Plan Štaba:

Za naše operacije uglavnom smo dobijali zadatke od Operativnog štaba 6. i 11. brigade koje je Štab brigade detaljnije razradio.

Samoinicijativno smo odbili više neprijateljevih napada sa pravca Št. Vid⁴ — Blagovica i Domžale — Kamnik.

Od Operativnog' štaba brigada je dobila sledeće zadatke: Napasti uporišta Blagovicu i Krašnju, uništiti uporište na Savi i omogućiti prelaz 6. i 11. brigadi preko Save, odbiti napad neprijatelja sa pravca Št. Vid.⁵ prema Treb-

³ Zvaničan naziv bio je: Slovensko domobranstvo.

⁴ Sada: šentvid pri Lukovici.

⁵ Sada: šentvid pri Stični.

nju, odbiti napad neprijatelja sa položaja Zagorica⁶ — Vrbovo⁷ i sa položaja Čirnik — Ravne.

3. Operacije:

Dana 7. 10. 44. brigada se nalazila na položajima Dupeljne (dva bataljona) i Straža (dA'a bataljona). Prethodne noći jedan bataljon demonstrativno je napao varošicu Kamnik radi rasterećenja 6. brigade, koja je napadala uporište Stranje.⁸ Rano ujutru bataljon se vratio na svoje polazne položaje. Pri tome je imao 1 mrtvog i 4 ranjena. Neprijateljevi gubici nisu poznati. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Održan je i sastanak bataljonskih starešina u Štabu brigade. Mobilisali smo 35 drugova i uglavnom ih zadržali u brigadi.

Kao odgovor na naše uspešne akcije na žel. pruzi Domžale — Kamnik, neprijatelj je nastupao sa pravca Št. Vid — Vrhovije prema položajima Drugog i Trećeg bataljona na Straži.⁹ U 16,30 časova neprijateljeva kolona naišla je na zasedu 3. bataljona. Bataljon je odmah poseo položaje ispod sela Straže frontom u pravcu nastupajućeg neprijatelja. Prvi bataljon je jednom četom udario neprijatelju u bok, nakon čega je ovaj bio prinuđen da se povuče prema glavnom drumu. Četa 1. bataljona gonila je neprijatelja do samog uporišta Št. Vid. Pošto se spustio mrak, četa se vratila na polazne položaje. Ovom prilikom imali smo 6 ranjenih drugova.

Noću 7/8. 10. jedna četa 2. bataljona izvršila je diverzantsku akciju na žel. pruzi Domžale — Kamnik, i to na odseku Šmarca. Oko 24 časa minirana je pruga na više mesta (35 mesta) te je za duže vreme onesposobljena za svaki saobraćaj. Intervencije neprijatelja nije bilo. U jutarnjim časovima četa se vratila na svoje polazne položaje.

Dana 8. 10. 1944. brigada se nalazila na starim položajima Dupeljne i Straža. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Izvođena je i strojeva obuka. Sve preostalo vreme iskorišćeno je za uređivanje sprema i odeće. U 16 časova neprijatelj je pokušavao da nastupa

⁹ Sada: Zagorica pri Čatežu.

⁷ Zaselak, 5 km zapadno od s. Mirna.

⁸ O napadu na neprijateljevo uporište Stranje vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 96.

⁸ i ¹¹ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljske snage bile angažovane.

sa pravca Lukovice¹⁰ prema položajima 2. i 3. bataljona na Straži.¹¹ Bataljoni su na sva tri pravca, kako im je bilo javljeno da nastupa neprijatelj, postavili zasede, i to po jednu četvu kod Zlatnog Polja, Čeplja i Znojila.¹² Neprijatelj je neočekivano naišao na naše zasede te je bio prinuđen da se nakon jednočasovne borbe povuče ka glavnom drumu i u samo uporište. Neprijateljevi gubici nisu poznati. Sopstveni gubici: 2 ranjena.

Dana 9. 10. 1944. brigada je u 8 časova ujutro posela nove položaje, i to Gabrje,¹³ Češnjice, Malu i Veliku Ravan. Zbog odmaranja ljudstva po bataljonima nije održana vojna i politička nastava. Oko 9 časova pre podne otpočeo je neprijatelj da tuče naše položaje vatrom iz brzometnog topa, ali nismo imali gubitaka.

U 21 čas krenula je brigada u akciju na neprijateljeva uporišta Blagovicu i Krašnju.¹⁴ Zbog toga je 6. brigada vršila osiguranje u pravcu Domžala ali. brigada sa dva bataljona prema Vranskom i Zagorju.¹⁵ Sa dva bataljona trebalo je da napadnu uporišta Blagovicu i Krašnju. Napad je otpočeo u 23.30 časova. Brigadi je dodeljena i brdska artiljerija 4. op. zone. Borcima 1. bataljona uspelo je da se privuku u blizini uporišta Blagovica i pomoću teškog oruđa (2 »piata«) kao i umešnim miniranjem sruše 2 betonska bunkera i otpornu tačku koja se nalazila u mrtvačnici. U 1 čas brigada je primila naređenje da prekine napad pa su se jedinice 1. bataljona povukle sa položaja. U napadu bataljon je imao 2 lakše ranjena. Prema sopstvenoj proceni kao i očevicima neprijatelj je imao 3 mrtva i veći broj ranjenih.

Uporište Krašnju napadao je 3. bataljon. Borci su se privukli u blizinu otpornih tačaka i minirali jednu zgradu. Mina je bila nešto manja pa nije imala pravi učinak. Bataljon je imao 1 ranjenog. Neprijateljevi gubici nisu poznati.

Odmah nakon prekida akcije brigada je otišla na nove položaje i posela sela Peče, Dolgo Brdo¹⁶ i Plačnicu. Zbog odmora ljudstva nije održana vojna i politička nastava.

¹⁰ Sada: Lukovica pri Domžalah.

Tako se zvao zaselak 1 km severoistočno od Lukovice pri Domžalah. Posle oslobođenja priključen je s. Čeplje.

¹³ Sada: Gabrje pod Špilkom.

¹⁴ Zapovest za napad na neprijateljeva uporišta Blagovicu i Krašnju vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 101.

¹⁵ Sada: Zagorje ob Savi.

¹⁹ Sada: Dolgo Brdo pri Mlinšah.

Dana 11. 10. 44. brigada se zadržala na starim položajima pripremajući se na vojnu akciju koju je trebalo da izvrši noću 11/12. 10. 44. Od Operativnog štaba 6. i 11. brigade naša brigada je dobila zadatak da se zajedno sa 6. brigadom prebaci na nove položaje, i to preko Save. U tom cilju trebalo je da naša brigada sa jednim bataljonom napadne neprijateljevo uporište Savu i da time omogući prelaz preko Save mostom. U 15 časova krenuo je 1. bataljon sa svim svojim ljudstvom sa svojih položaja Vače i pred veče zaposeo položaje u selu Tirni, iznad uporišta Sava, gde je rasporedio svoje snage. U selu Tirni ostale su komora i jedna četa koju je bataljon zadržao u režem. Sa ostale dve čete krenuo je u napad, i to s jednom četom duž grebena koji vodi od sela Tirne do uporišta Sava, koja je trebalo da izvrši napad na uporište jačine 60 neprijateljevih vojnika. Druga četa je krenula dolinom između kota 562 i 484 kako bi stigla do tri otporne tačke u kojima se nalazilo ukupno oko 100 neprijateljevih vojnika.

Dok su obe čete podilazile na povoljne položaje za napad na neprijateljevo uporište jedna četa 3. bataljona imala je zadatak da se privuče mostu preko Save, ubije stražara i da se jurišem probije na drugu stranu i postavi zasedu u pravcu Litije. Sve je izvršeno u isto vreme. Kad su se čete privukle na povoljne položaje u neposrednu blizinu neprijateljevih straža i zasada (čuo se naime razgovor), drug kapetan Harkov¹⁷ dao je znak svetlećom raketom za zajednički juriš obeju četa. Čete su izvršile energičan juriš, ali su najpre odbijene snažnim neprijateljevim pritiskom koji se nije nalazio u otpornim tačkama već je bio raspoređen u streljačkim rovovima oko otpornih tačaka. Četa 3. bataljona koja je bila spremna ispred mosta u tom trenutku je ubila stražara, uklonila gvozdenu vrata i gvozdeno krstilo koje je bilo postavljeno na mostu i velikom brzinom izvršila juriš preko mosta. Neprijatelj je četetu primetio (odn. naslutio zbog vike koja je nastala prilikom uklanjanja prepreka) te je na most otvorio snažnu pešadijsku vatru kao i vatru iz teškog minobacača. Ipak se četa probila kroz vatru i postavila zasedu kako joj je bilo naređeno. Pri tome je od parčeta teške mine poginuo na mostu jedan drug.

Neprijatelj je i na ostale dve čete koje su napadale sa severne strane otvorio snažnu pešadijsku vatru podržanu vatrom teškog minobacača, lakog italijanskog minoba-

¹⁷ Janko Vincenc Harkov

cača i tromblonima. Otpočela je ogorčena borba u kojoj su obe čete posle jednog časa ponovo jurišale na neprijatelja i prinudile ga da se nešto povuče. Delimično se utvrdio u uporištu.

Naši borci iz obeju četa 1. bataljona su zbog povoljnih položaja i blizine otpornih tačaka otpočeli da napadaju samo uporište, i to engleskim minobacačima »piat«¹⁸ i lakim italijanskim minobacačima. Otporne tačke same po sebi nisu bile suviše utvrđene pa je bio moguć direktan napad lakim italijanskim minobacačima. Nakon dvočasovne teške borbe obe čete su izvršile juriš na otporne tačke. Druga četa, koja je jurišala na otpornu tačku sa 60 neprijateljevih vojnika, za tren oka je zauzela zgradu i pri tome zarobila 15 nepr. vojnika. Iz ostalih otpornih tačaka neprijatelj je na vreme pobjegao i verovatno se sakrio u obližnjoj šumi. Time je otpor neprijatelja bio slomljen i omogućen prelaz preko mosta. Zatim su 6. i 11. brigada preko mosta prešle reku Savu. U trenutku dok su se brigade prebacivale preko mosta naišao je sa pravca Zagorja oklopni voz. Kako je pruga bila minirana voz je morao da se zaustavi na 300 [metara] od uporišta. Otpočeo je da tuče desnu obalu Save teškim minobacačem. Pri tome je poginuo 1 drug a trojica su bila ranjena. U ovoj akciji Prvi bataljon je zaplenio 2 teška minobacača, jedan mitraljez »šarac« i oko 20 pušaka te mnogo vojnog materijala.¹⁹

Prema sopstvenom uviđaju neprijatelj je imao 30 mrtvih. U 14 časova brigada je zaposela položaje Sv. Križ²⁰ — Brezje te postavila potrebna osiguranja. Vojna i politička nastava nije održana zbog premoćnosti ljudstva. Na levoj obali Save ostala je jedna četa 4. bataljona koja je imala zadatak da transportuje ranjenike. Nestalo je 7 drugova a 21 drug upućen je na bolovanje u Zg. Savinjsku dolinu.

13. 10. 1944. brigada se nalazila na starim položajima Sv. Križ — Brezje.²¹ Po bataljonima je održana redovna vojna i politička nastava. Održane su i vežbe na terenu. Bataljoni su održali sastanke sa komandama četa. Na levu obalu Save upućena je patrola od 5 ljudi po razne namirnice. Dolenjskom odredu predali smo tri ranjenika.

¹⁸ Ručni protivtenkovski bacač engleskog porekla.

O borbama za uporište Savu vidi i u dok. br. 18 i 25.

²⁰ Sada: Gabrovka.

²¹ Sada: Brezje pri Kumpolju.

14. 10. 1944. Brigada se nalazila na starim položajima Sv. Križ — Brezje. Po bataljonima uređivana je sprema, čišćena odeća i održavana vojna i politička nastava. U 14 časova brigada je izvršila pokret na nove položaje, i to Medveđe [Selo], Pekel, G. Nemška Vas, na koje je stigla u 20 časova uveče.²²

U 21 čas uveče našu brigadu posetio je komandant [NOV i PO] Slovenije drug Stane.³ Održan je sastanak sa Štabom brigade a zatim je najhrabrijim borcima pred strojem brigade predao odlikovanje, i to 6 ordena za hrabrost i 16 medalja za hrabrost.

15. 10. 1944. brigada se nalazila na položajima Pekel, Medveđe [Selo] i G. Nemška Vas. U 5.30 časova cela brigada bila je alarmirana zbog nekoliko rafala koji su se čuli sa pravca Male Loke. Prema podacima obaveštajne službe 2. bataljona neprijateljeva kolona kretala se u dva pravca od Št. Vida prema Trebnju, i to: jedna kolona glavnim drumom a druga železničkom prugom.²⁴ Ubrzo zatim došao je na položaj 2. bataljona jedan civil koji je zamolio drugove da ne pucaju na kolonu jer da drumom kreće bataljon Gupčeve brigade. Uto je neka naša patrola već napala neprijatelja, ali je komandant 2. bataljona naredio da se vatra prekine. Drugovi su prekinuli vatru i počeli da dovikuju koloni da ona javi ko je to. Odgovor je glasio: »Gupčeva brigada«. Ovi odgovori su naše borce nešto zbunili a neprijatelju je uspelo da se privuče u neposrednu blizinu. Drug politički komesar Rajko,²⁵ koji se nalazio u četi komandira Zdenota,²⁶ još jednom iz neposredne blizine pozvao je neprijatelja koji je nastupao prema njihovim položajima da saopšti ko su.

- Štab 7. korpusa NOVJ 13. oktobra 1944. naredio je Operativnom štabu 6. i 11. brigade da sa jednom brigadom na položajima Rožni Vrh — Hrib Prapreče (Prapreče pri Trebelnem) zatvori pravce Novo Mesto i Mirna (vidi AIZDG, k. 332 a/II).

²³ Franc Rozman Stane, narodni heroj. Poginuo 7. novembra 1944.

Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva vidi se da je 15. oktobra 1944. krenula 39. četa 4. bataljona za Novo Mesto pravcem: Radohova Vas — Veliki Gaber — Mala Loka — Trebnje — Mirna Peč. U isto vreme 32. četa toga bataljona vraćala se iz Novog Mesta u Št. Vid (Šentvid pri Stični). Ova četa stigla je do Trebnja bez borbi, ali je tu bila napadnuta žestokom vatrom. Četa je odbacila zasedu a zatim nastavila put za Št. Vid i sve do Velike Loke bila češće napadana. Na svom pokretu 39. četa vodila je borbu kod Velike Loke i Gorenje Nemške Vasi. (AIZDG Arhiv fonda kontrarevolucije (u daljem tekstu: AFK), k. 281/III i k. 283/III — pov. br. 585.)

²⁵ Vinko Mezgec Rajko

²⁶ Jaroslav Seušek Zdenko

Na ovo pitanje neprijatelj je iz neposredne blizine otvorio vatru. Drug politički komesar Rajko se odmah snašao i prvog neprijateljevog vojnika koji se nalazio u prethodnici razoružao oduzevši mu automat i pištolj. Ali već u sledećem momentu pao je pogođen neprijateljevim rafalom. U tom trenutku je neprijatelj, koji je prišao na odstojanje od 5 m, otvorio veoma žestoku vatru na naše borce koji su bili prinuđeni da se pod tim pritiskom nešto povuku. Ipak naša vatra nije prestala. Prema izjavama mitraljezaca našeg 2. bataljona neprijateljski vojnici bili su prilično pripiti i pucali su iz stojećeg stava uprkos našoj vatri. Prema sopstvenoj izjavi ovaj mitraljezac je ubio oko 20 neprijateljevih vojnika koji su se preturali i padali jedan preko drugog. Pod pritiskom dve su se čete u redu povukle prema položajima 1. bataljona. Za to vreme su po naređenju komandanta brigade priskočili u pomoć i drugi, i to: 3. bataljon je kod Mrzle Luže napao neprijatelja s boka i stalno napadao kolonu na drumu i na železničkoj pruzi. Pri tome su se naročito istakli pojedini mitraljesci. Četvrti bataljon obezbeđivao je desno krilo te je poseo položaje na grebenu zapadno od sela Blata, a 1. bataljon se povukao na položaje Hudeje. Borba je trajala 6 časova. Za to vreme čete 2. bataljona stigle su na položaje 1. bataljona a neprijatelj je skrenuo drugim pravcem, nešto više udesno. Prema izveštajima 1. bataljona otišao je prema Mirni. Oko 10 časova čulo se da je i VI brigada na položajima kod Čateža vodila borbu s neprijateljem.²⁷ Kako sada naše snage nisu više bile u dodiru s neprijateljem, a da joj neprijatelj eventualno ne bi udario u bok ili leđa, brigada se povukla nešto poviše i posela položaje Križka Reber — Vrhovo.

Sopstveni gubici: 26 mrtvih i 6 ranjenih drugova, izgubljen 1 teški minobacač, postolje mitraljeza »breda« i 2 konja s rezervnom hranom.

Neprijateljevi gubici: prema sopstvenom uvidu: 45 mrtvih i veći broj ranjenih. Civilno stanovništvo izjavljuje da je neprijatelj bio prilično demoralisan te da se u paničnom bekstvu povlačio po grupama od 5—10 ljudi. 16. 10. 1944. brigada se nalazila na položajima Vrhovo, Križ i Križka Reber. Zbog borbe prethodnog dana bataljoni su se nalazili u pripravnosti na položajima. Politička i vojna nastava nije održavana. U 12 časova brigada

^{s~} O tim borbama 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« vidi u dok. br. 18.

je od Operativnog štaba VI i XI brigade dobila naređenje da zajedno sa VI brigadom i XV divizijom napadne neprijatelja jačine 600 ljudi koji je sa 4 tenka i 2 autoblinde prodro do Velike Loke, gde je pljačkao namirnice.²⁸ Bataljoni su odmah zaposeli položaje, i to: 1. bataljon je poseo položaje na grebenu od Hudeja do sela Pekel, 2. bataljon od sela Pekel do Mrzle Luže a 3. bataljon je ostao kao rezerva u Račjem Selu. Bataljoni su krenuli na položaje u 13 časova. Pni bataljon je poseo položaje kako mu je bilo naređeno u 13.30 časova, a 2. bataljon je u isto vreme bio u pokretu od Mrzle Luže prema selu Pekel. Još pre no što je poseo položaje, naišao je na neprijateljevu zasedu koja je propustila patrolu i prethodnicu i napala sredinu kolone. Bataljon je bio iznenađen, ali je prihvatio borbu s neprijateljem. Zbog nadmoćnosti neprijatelja i nepovoljnih položaja na kojima se tog trenutka nalazio 2. bataljon, jedna četa 2. bataljona povukla se prema položajima 1. bataljona a obe ostale čete povlačile su se prema položajima 3. bataljona u Račjem Selu. Tako je neprijatelju uspelo da prođe do sela Račje Selo i zauzme položaje kod crkve. Sa obe čete 2. bataljona 3. bataljon je zaposeo položaje na grebenu zapadno od sela Blata. Zbog novonastale situacije (pošto je neprijatelj već bio stigao na drum Velika Loka — Mima) bataljon je poseo položaje kod Hudeja.

Padom mraka neprijatelj se povukao u Trebnje i otvorio na naše položaje jaku artiljerijsku vatru. Pri tome smo imali 3 poginula i 3 ranjena. U borbi smo izgubili mitraljez »bredu«. U ovoj akciji neprijatelj je imao 4 mrtva i veći broj ranjenih. Kasno uveče brigada se povukla na stare položaje Križ, Križka Reber i Vrhovo.

17. 10. 1944. brigada se nalazila na položajima_Vrhovo — Križka Reber. Vojna i politička nastava nije održana. Oko 9 časova neprijatelj jačine 600 ljudi sa 4 tenka i srednje teškom baterijom preduzeo je napad na naše položaje.

Desno od naših položaja u pravcu Čateža posedala je položaje VI SNOU brigada a levo od naših položaja u pravcu Mirne bataljon VDV.²⁹

²⁸ Verovatno su to bile pobočnice borbene grupe »Šumacher« (Schumacher), koja je nastupala u pravcu Dobrnica, i borbena grupa iz Novog Mesta, koja je nastupala pravcem Trebnje i u tom rejonu vodila borbe (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 120, objašnjenje 5).

²⁹ Vojske državne varnosti (Vojske državne bezbednosti)

Neprijatelj je svoje snage rasporedio ovako: Više manjih kolona nastupalo je od glavnog druma prema selu Hudeje. Druge manje kolone od po 50 ljudi nastupale su u pravcu Račjeg Sela i dalje prema selu Blatu, koje su sa svih strana okružile. Neprijatelj je verovatno još uvek bio ubeđen da se naša brigada nalazi na pomenutim položajima koje je tukao prethodne večeri žestokom artiljerijskom vatrom. Bojna patrola 1. bataljona koja je kontrolisala greben od njihovih položaja pa do sela Hudeje naišla je na neprijateljevu kolonu i na nju otvorila snažnu vatru. Neprijatelj se odmah razvio u strelce a patrola se pod borbom povlačila prema položajima 1. bataljona. Kad je neprijatelj stigao do položaja 1. bataljona, bio je jurišem odbijen i odbačen u dolinu (levo od sela Hudeja). Morao se povlačiti preko čistine, što je imalo za posledicu da je pretrpeo velike gubitke. I na desnom krilu kod Križke Reberi bataljon »Šlandrove brigade« odbacio je neprijatelja. Pri tome je neprijatelja u bekstvu preko čistine tukao i naš 2. bataljon. Nakon ovih neuspeha neprijatelj je dao znak svetlećom raketom pa se zatim nešto povukao. Na naše položaje počeo je da dejstvuje vatrom iz topova srednjeg kalibra, i to najpre na položaje 1. bataljona, pa na Križku Reber na položaje bataljona »Šlandrove brigade« a zatim duž celog grebena Križ, Vrhovo, koji su posedale naše jedinice, pa opet na položaje 1. bataljona. Ovom prilikom tukao je nešto niže zbog toga što se 1. bataljon prilikom gonjenja neprijatelja premestio znatno niže. Posle prekida artiljerijske vatre neprijatelj je ponovo pokušao da probije naše položaje, ovog puta na levom krilu. Pri tome je naišao na jedinice 1. bataljona i ponovo bio odbijen. Iz sela Blata neprijatelj je u streljačkom stroju pokušao da preko čistine stigne do padina i grebena Vrhovo. Naši borci su ga sa svojih položaja primetili u dolini i sa svih strana na njega otvorili žestoku vatru. Neprijatelj je morao da prekine svoje nastupanje i da pobjegne do sela Blata. U selu smo ga tukli vatrom teških minobacača. Neprijatelj je ponovo počeo da dejstvuje artiljerijskom vatrom, ali bez uspeha. Nakon prestanka ove vatre iz sela Hudeja ponovo je nastupala neprijateljeva kolona prema položajima 1. bataljona. Još pre nego što je došla na vatreno odstojanje naših mitraljezaca, bila je snažnom minobacačkom vatrom razbijena. Neprijatelj se još tu i tamo sukobio s ponekom našom patrolom a u 15.30 časova dao je znak za povlačenje pa se zatim po-

vukao u selo Blato, Račje Selo i dalje prema Trebnju. U selu Blatu, Račjem Selu i Hudeju postavio je zasede a u 21 čas povukao se u pravcu Novog Mesta.

U ovoj akciji neprijatelj je, prema našem uvidu kao i prema civilnoj obaveštajnoj službi, imao 30 mrtvih i ranjenih.

Sopstveni gubici: 2 lakše ranjena druga.

18. 10. 1944. brigada se nalazila na položajima Cirknik, Selska Gora. Vojna i politička nastava nije održana. Oko 10.30 časova naša bojna patrola naišla je na neprijateljeve patrole koje su nastupale od Mirne prema našim položajima. Položaje na Selskoj Gori odmah je zaposeo 2. bataljon, a na Cirkniku 1. bataljon, koji je jednu četu uputio u zasedu na vrh Trnič — Zagorica, dok je 3. bataljon zaposeo položaje Gornje Ravne. Na vrhu između Gornjih Ravna i Cirknika postavljeni su teški minobacač i mitraljez. Neprijatelj je u 13.30 časova sa više pravaca nastupao prema našim položajima, i to iz Mirne na Migol-sku Goru i dalje prema Selskoj Gori, gde je naišao na veoma snažan otpor 2. bataljona. Jedna kolona nastupala je grebenom iz Mirne prema Zagorici i Trnič. I tu je naišla na snažan otpor čete 1. bataljona koja se nalazila na vrhu u zasedi. Na taj način naši su borci odbacili neprijatelja daleko nazad. Tukli smo ga i vatrom teškog oruđa (minobacača i mitraljeza). Uporedo sa obe kolone nastupajućeg neprijatelja kretala se i manja kolona dolinom reke Mirne prema Selskoj Gori. Ovde ju je primetio 1. bataljon, koji je držao položaje na Cirkniku i otvorio žestoku mitraljesku vatru. Posle ovih prvih neuspeha neprijatelj se nešto povukao i počeo da tuče naše položaje vatrom teških topova. Kad je topovska vatra nešto popustila, ponovo je pokušao da pešadijom probije naročito položaje kod Trniča, jer je osetio da se tu nalazi u zasedi naša manja jedinica. Međutim borci ove zasede pokazali su se veoma hrabri te su snažnom vatrom neprijatelja ponovo odbacili. Neprijatelj je vršio pritisak i na položaje Selske Gore ali mu nije uspelo da naše borce otera sa položaja. Ponovo je sve naše položaje počeo da zasipa artiljerijskom vatrom (u toku cele borbe izbacio je oko 200 granata), a naročito odsek gde se nalazio naš teški minobacač. Neprijatelj, koji je nastupao prema Trnič, otpočeo je da izvodi manevar za okruženje pa se nakon toga oko 17.30 časova četa 1. bataljona povukla sa svojih položaja i vratila se u sastav bataljona na Cirkniku. Sada je neprijatelj pod zaštitom

vatre sa položaja Trniča još snažnije navalio na naš 1. bataljon, ali je bio energično odbijen. Po mraku, oko 18.30 časova, neprijatelj je jačim snagama sa severa napao Selsku Goru. Zbog mraka koji se spuštao brigada se povukla u pravcu Brezja.

Prema izjavama boraca koji su bili u zasedi na Trniču poginulo je najmanje 20 neprijateljevih vojnika, a osim toga gubici neprijatelja na položajima kako 2. tako i 1. bataljona bili su veoma veliki tako da je u celoj akciji neprijatelj imao preko 100 mrtvih i velik broj ranjenih. Sopstveni gubici: 2 mrtva i 4 ranjena.

19. 10. 1944. brigada se u 2 časa premestila na nove položaje Stehanja Vas, gde je stigla u 10 časova. Pošto je naišla na neprijatelja, zbog ranjenika i premorenosti ljudstva povukla se na nove položaje Primskovo. Obaveštajna služba je naime javila da neprijatelj sa više pravaca nastupa prema našim položajima. Na nove položaje smo stigli u 14 časova. Vojna i politička nastava nije održana.

20. 10. 1944. brigada se nalazila na položajima Primskovo. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava, čišćeno je i oružje.

Na sektoru na kome se brigada nalazila neprijatelj se nije pojavio.

4. Naša taktika:

Na sektoru gde se sada nalazimo mnogo je ojačala bela garda, naročito zbog toga što ima oslonac kod civilnog stanovništva. Neprijatelj se drži u većim grupama po uporištima i kontroliše sektor, gde ima snažno razvijenu obaveštajnu službu među civilima, veoma jakim grupama. Naše jedinice su se momentano, zbog nadmoćnosti neprijatelja a pre svega zato što on raspolaže teškim oruđem, povukle u defanzivu. Jedinice zbog toga posedaju položaje prilično zbijeno kako bi u slučaju napada neprijatelja jedna drugoj pritekale u pomoć. Neprijatelj pri tome ima velike gubitke u ljudstvu. Naročitu pažnju treba posvetiti budnosti i osiguranju sopstvenih jedinica kako u kantonmanima tako i na maršu. Naročitu pažnju treba posvetiti patrolama, prethodnicama, pobočnicama itd.

5. Neprijateljeva taktika:

Neprijatelj naše položaje napada jakim jedinicama tako da je uglavnom nadmoćniji po broju. Taktički mu pak

nikako ne uspeva da otera naše borce sa položaja pa se u velikoj meri služi artiljerijom, ali ipak bez uspeha. Jedini uspeh koji neprijatelj postiže je u iskorišćavanju povoljnih momenata kako bi iznenadio ili prevario naše jedinice u kantonmanima, odn. na marševima.

6. *Kritički osvrt na naše operacije:*

Moral naših boraca je u poslednje vreme, zbog pojedinih neuspeha koje je brigada zbog prevare i iznenađenja imala, nešto opao. Glavna krivica za ovo leži pre svega u nepoznavanju terena, prilika na novom sektoru, nepravilnom raspoređivanju potčinjenih jedinica koje su posedale položaje suviše daleko jedna od druge i u pomanjkanju veze između jedinica. Ovo je odmah otklonjeno a istovremeno se otklanjaju čim se primete sve slabe strane u pogledu operacija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Jakoš

Operativni oficir:
Šuligoj Ciril

M. P.

BR. 3

IZVEŠTAJ ŠTABA BELOKRANJSKOG NOP ODREDA OD 21.
OKTOBRA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA
NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U KOČEVJU¹

Š T A B
BELOKRANJSKOG ODREDA
NOV I PO SLOVENIJE
Operativni odsek
Na položaju, 21. X 1944.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek

Položaj.

OPERATIVNI IZVEŠTAJ za 20. X 1944.

Neprijateljevi pokreti:

Neprijatelj iz Ozlja je došao do sela Fratrovci³ i odmah otpočeo sa vatrenim dejstvom na položaje naše zasede koja se nalazila iznad Polica.³ Na ostalim sektorima neprijatelj nije vršio ispade.

BROJNO STANJE:

Jedinica	po spisku	u rashodu	na licu	primedba
Štab	40	–	40	
I bat.	87	14	73	bol. 11, tečaj 3
II bat.	86	12	74	bol. 9, tečaj 3
III bat.	90	5	85	bol. 2, tečaj 3
IV bat.	95	6	89	bol. 3, tečaj 3
Minerska četa	36	2	34	tečaj 2
Spec, vodovi	43	–	43	
SVEGA	477	39	438	bol. 25, tečaj 14

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 153/IV.

* To selo se naziva: Fratrovci Ozaljski.

³ Odnosi se na s. Police Pirišće.

Trenutni raspored naših jedinica:

I bataljon nalazi se u selu Koprivniku i upućuje patrole u pravcima Mozelj — Crni Potok⁴ i Onek — Cvišlerji. II bataljon nalazi se u Koprivniku, kuda je krenuo iz Božakova u 4 časa.

III bataljon nalazi se u selu Brihovom. Patrole upućuje u pravcima Jurovski Brod — Kamanje, Zaluka⁵ i Mala i Velika Paka.

IV bataljon nalazi se u Selima Žakanjskim i jednu četu upućuje u zasedu u neposrednu blizinu uporišta Ozalj, tj. iznad sela Polica. Patrole upućuje u pravcima Fratrovci — Novaki,⁶ Svetice — Fratrovci i Bubnjarci — Kamanje. Minerska četa nalazi se u Križevskoj Vasi. Jedna grupa otišla je na železničku prugu Karlovac — Zagreb.

Štab odreda nalazi se u Metlici, odnosno u Križevskoj Vasi.

Akcije:

I bataljon dobio je zadatak od Glavnog štaba da noću 19/20. o.m. zajedno sa I bataljonom XIV SNOB, pod komandom komandanta brigade, izvrši napad na uporište Kočevje i zauzme nekoliko bunkera.⁷ Naš bataljon je angažovao 48 drugova sa 5 puškcmitraljeza, dok je I bataljon XIV SNOB angažovao 120 ljudi sa 13 puškomitraljeza, dva teška i jednim lakim minobacačem. Naš bataljon vršio je napad između Šalke Vasi i bloka. Žičanoj prepreci i bunkerima približio se na 50 m. Zbog naše žestoke vatre neprijatelj je svu vatru skoncentrisao u pravcu položaja našeg bataljona. Kako I bat. XIV SNOB nije vršio napad po ranije predviđenom planu, neprijatelj je zašao za leđa našem bataljonu tako da se ovaj našao između dve neprijateljeve vatre. Ovim mu je bilo onemogućeno povlačenje u određenom pravcu. Bataljon se zbog toga morao još više privući žičanoj prepreci i povući se duž nje preko Rudnika.⁸ Da je neprijatelj mogao zaći za leđa našem [bataljonu] krivica je do I bat. XIV SNOB koji nas nije obavestio o svom povlačenju. Zadatak zbog toga nismo mogli izvršiti. Bataljon se

⁴ Sada: Crni Potok pri Kočevju.

⁵ Zvaničan naziv sela jeste: Zaluka Lipnička.

⁶ Odnosi se na s. Novaki Ozaljski.

⁷ Redakcija nije pronašla naređenje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije za napad na Kočevje.

⁸ Zaselak, posle oslobođenja je pripojen Kočevju.

organizovano povukao na Cvišlerje i tu bio u zasedi zajedno sa bataljonom XIV SNOB do 12 časova. Borba je otpočela u 1 čas i dvadeset minuta.⁹ Za vreme napada nismo imali gubitaka. Prilikom povlačenja jedan drug se izgubio u šumi.

Utrošak municije i eksploziva:

U napadu na Kočevje utrošili smo 950 metaka za puško-mitraljez »bredu«, 200 metaka za »šarac«, 650 za italijanske puške, 85 za pušku »mauzer«, 50 za automat i 18 ručnih bombi.

Naši planovi za buduće:

U cilju boljeg obezbeđenja aerodroma¹⁰ upućivaćemo patrole i jednu četu u zasedu u neposrednu blizinu neprijateljevog uporišta Ozalj.

Razno:

U sastavu našeg Odreda nalazi se železnička četa. Privremeno je uključena u III bataljon i po spisku ima 61 druga, a 3 druga su u rashodu, 1 u bolnici a 2 u Glavnom štabu. Na licu je 58 drugova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom. politkomesara:
Tone Vergot

Zam. komandanta — poruč.:
Zupančič Miha

M. P.

Oper. oficir:
Kunovar Ivan

• U izveštaju Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva od 2. novembra 1944. piše da je napad na Kočevje trajao dva i po časa (vidi AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 608).

¹⁰ Odnosi se na aerodrom kod s. Otoka.

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
22 OKTOBRA 1944. KOMANDAMA VOJNIH OBLASTI DA OT
KLONE NEPRAVILNOSTI U SVOJIM JEDINICAMA¹

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Eks. br.: 498

Na položaju, 22. oktobra 1944.

O K R U Ź N I C A

Uputstvo za sređenje prilika
u jedinicama vojnih oblasti.

Prilikom pregleda jedinica vojnih oblasti, četa kod komandi mesta i komandi [vojnih] područja, inženjerijsko-tehničkih četa, vozarskih eskadrona i radnih bataljona ustanovilo se da se u ovim jedinicama nalazi mnogo boraca koji su sposobni za operativne jedinice. Sa druge strane u našim brigadama nalazi se priličan broj iscrpljenih boraca kojima bi bio potreban odmor.

Vojne oblasti korpusa i zone treba odmah da preduzmu sve potrebno da se otklone ove greške. U jedinicama vojnih oblasti mogu da budu samo one starešine sposobne za operativne jedinice koje postavlja Štab korpusa odnosno vojna oblast korpusa ili zone. Sri ostali moraju imati pojedinačne dozvole od Štaba korpusa ili zone ako se nalaze u ovim jedinicama a sposobni su za operativne jedinice.

Pri regrutovanju obveznika bilo je primera da pojedine komande zadrže pojedince na intervenciju rođaka i raznih ustanova te ih raspoređuju u razne komande uprkos tome što je njihovo mesto odnosno njihova sposobnost takva da budu raspoređeni u brigade. Takve štetne pojave treba bezuslovno •-uzbiti i energično nastupati protiv protekcionaštva. Vojne oblasti korpusa i zone treba u tom pogledu da vode kontrolu i budno motre da se takvi primeri više ne bi ponavljali.

Našu vojnu oblast treba poveriti starim borcima odanim stvari oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije. O postavljenju starešina treba se prethodno sporazumeti sa (organizacijama) OZN-e i civilnim vlastima na tom terenu. Protiv nadmenosti pojedinih starešina treba najenergičnije nastupiti i pra-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 302/1, a kopije u istom Arhivu, k. 11/11.

vilnim političkim tumačenjima izobličiti takve nezdrave pojave u našoj vojsci.

U svim našim komandama razvilo se piskaranje u tolikoj meri da ometa glavni i najvažniji rad. I protiv toga treba raditi svim silama i voditi računa da se otkloni sve nepotrebno pisanje. Treba težiti za tim da se stvari, gde je moguće, rešavaju ličnim kontaktima, tj. na sastancima, konferencijama itd.

Saradnja naših vojnih i civilnih vlasti još ne zadovoljava. Pri tome treba ići korak dalje. Samo prisna saradnja sa civilnim vlastima doneće našim vojnim vlastima istinsku korist za našu vojsku.

Povojničenje jedinica vojnih oblasti treba sprovesti što bolje. Kod jedinica koje se stalno nalaze u pozadini ovo će se lako sprovesti. U svim jedinicama treba odmah sprovesti potpuno vojnički, kasamski život sa tačnim rasporedom dnevnog vojnog i političkog rada.

Sve vojne oblasti korpusa i zone treba svakih 14 dana, tj. 1. i 15. svakog meseca, da dostave detaljan izveštaj o organizaciji i radu komandi i jedinica vojnih oblasti.

Prilažemo sastav čete komande mesta i čete kod komande [vojnog] područja.² U duhu ove formacije treba odmah sprovesti organizaciju.

KT".

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Boris Kidrič

M. P.

Komandant,
general-lajtnant:
Rozman Franc

Dostavljeno: Voj. obi. VII i IX korpusa,
" " IV op. zone (kurs za izgradnju voj. obi.),
Svim odeljenjima GŠS

A

² Prema ovoj formaciji četa se sastoji iz:

— komandnog dela (komandir, politički komesar i pomoćnik političkog komesara),

— tri voda sa po tri odeljenja (vod jačine 32 čoveka) i

— pomoćnog dela (ekonom, bolničar i 2 kuvara).

Ukupna jačina čete iznosila je 105 ljudi.

Zbog obimnosti knjige redakcija ovaj prilog ne objavljuje a nalazi se u AIZDG, k. 302/1.

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD
22. OKTOBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVE-
NIJE O AKTIVNOSTI POTČINJENIH JEDINICA U SEP-
TEMBRU'

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, dana 22. oktobra 1944.
Br. 1275

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE,

položaj.

Šaljemo vam izveštaj užeg Štaba IV operativne zone
NOV i PÖS za vreme od 1. do 30. septembra o.g.

1) RAD, PLANOVI I PROBLEMI NAŠIH JEDINICA UOPŠTE:

a) *XIV divizija*

Operativno područje XIV divizije obuhvata sektor od
Mozirskih planina, Donje Savinjske doline do Haloza, Ptuj-
sko polje i do Sutle. Zadaci divizije ostali su isti: što dosled-
nija mobilizacija na čitavom njenom sektoru, rušenje komu-
nikacija, napadi na uporišta, transportovanje novih boraca
za Kamniško-zasavski odred, akcije u cilju nabavke oružja.
Divizija je u tom vremenu postigla dobre rezultate. Između
ostalog likvidirala je 6 uporišta: Mariborsku koču, Sokolski
dom,² Podčetrtek,³ Kozje,⁴ Letuš i Šmartno ob Paki,⁵ pri če-
mu je neprijatelj imao ogromne gubitke: 113 mrtvih, 16 ra-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 12/11.

² Napade na uporišta u Mariborskoj koči i Sokolskom domu
izvršile su 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« i 2. slovenačka
NOU brigada »Ljubo Šercer« noću 2/3. septembra 1944 (vidi tom VI,
knj. 16, dok. br. 41).

³ Napad na uporište u Podčetrteku izvršila je 2. slovenačka NOU
brigada »Ljubo Šercer« noću 10/11. septembra 1944 (vidi tom VI, knj.
16, dok. br. 81).

* Napad na uporište u Kozju izvršila je 13. slovenačka NO
briga-
gada »Mirko Bračić« noću 10/11. septembra 1944 (vidi tom VI, knj.
16, dok. br. 30 i 44).

⁵ Napade na ova dva uporišta izvršila je 1. slovenačka NOU bri-
gada »Tone Tomšič« noću 11/12. septembra 1944 (vidi tom VI, knj. 16,
dok. br. 42).

njenih i 123 zarobljena. Zaplenjeno je: 165 pušaka, 18 mitraljeza, 17 automata, 23 pištolja, 2 laka i 2 teška minobacača i 31.000 kom. različite municije. Brojno stanje divizije brzo se povećava jer je divizija u tom vremenu imala 957 novomobilisanih i 480 dobrovoljaca. Oko 600 novih boraca transportovano je u Kozjanski odred odnosno Kamniško-zasavski odred [i dalje] za VII korpus NOV i POJ. Posle preformiranja Koruške grupe odreda u Koruški odred sve preostalo ljudstvo (2 bataljona) priključeno je diviziji.

b) VI SNOUB »Slavko Stander«

Brigada je operisala na sektoru Zgornje Savinjske doline i Moravske doline, a pred kraj meseca prešla je na sektor doline reke Pake, gde je rušila komunikacije i objekte pored Lih komunikacija. Sem toga njen zadatak bio je da mobiliše, uništava neprijateljevu živu silu i da preduzima akcije za nabavku oružja. U mesecu septembru brigada je imala više borbi s neprijateljem i izvršila je razne akcije, od kojih je najveća bila likvidacija uporišta Mozirja gde je neprijatelj imao 51 mrtvog, 255 zarobljenih i vqliki broj ranjenih.⁶ Sem toga zaplenjeno je 225 pušaka, 10 puškomitraljeza, 7 mitraljeza i 80.000 kom. različite municije. Brigada je učestvovala i u akciji na most kod Poganeke⁷ i uspešno rušila komunikacije na svom sektoru. Mobilisala je takođe nekoliko novih boraca ali je taj sektor, na kojem se brigada zadržavala, već prilično iscrpljen.

c) XI SNOB »Miloš Zidanšek«

Brigada je operisala na istom sektoru kao VI SNOUB i imala takođe iste zadatke. Nekoliko dana zadržavala se u dolini Mislinje i na Graškoj Gori gde je vršila napade na neprijateljske komunikacije i objekte na njima. Vodila je više borbi s neprijateljem radi pribavljanja oružja. Najžešća borba vođena je kod Braslovča i trajala je 4 dana.⁸ U njoj je neprijatelj imao 220 mrtvih. U pogledu mobilizacije važi isto kao i za VI SNOUB.

d) Kamniško-zasavski odred

Glavni zadaci odreda bili su: mobilizacija novih boraca i njihovo transportovanje u VII korpus kao i transport materijala za Glavni štab, prenos oružja iz Glavnog štaba za IV operativnu zonu, obezbeđenje sektora odreda Kamnik — Me-

⁶ Vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 42.

⁷ Vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 65.

⁸ Potpunije o tome vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 59.

nina [planina] — Vransko — Celje — Zidani Most — Litija
Domžale, uništavanje neprijateljske žive sile i rušenje komunikacija. Da bi mogao nesmetano vršiti mobilizaciju i transport novih boraca, odred je u Drugom bataljonu formirao leđnu četvu (4. četa) koja je imala zadatak da mobiliše i transportuje nove borce iz Kozjanskog odreda na [sektor] Moravca, a na ovom sektoru zadržavala se jedna četa 1. bataljona koja je vršila transport preko Save. Odred je u tom vremenu mobilisao oko 550 novih boraca, a u VII korpus transportovao ih je 2030.

e) *Koruška grupa odreda*

Grupa je operisala na istom sektoru sa sledećim zadacima: mobilizacija, rušenje komunikacija, organizacija prelaza preko Drave, upućivanje grupa preko Drave koje su imale zadatak da organizuju diverzije i politički rad. Uspelo je da se vrši mobilizacija više prema severu, ali su uglavnom najveće mogućnosti mobilizacije na jugoslovenskom delu Koruške, dok su Nemci u austrijskim predelima Koruške već gotovo sve mobilisali u nemačku vojsku. Odred je takođe izvršio nekoliko uspešnih akcija s kojima je uporedo vršio i mobilizaciju.

f) *Kozjanski odred*

Odred se zadržavao na istom sektoru kao i do sada. Njegovi glavni zadaci bili su: mobilizacija, rušenje komunikacija, akcije u cilju nabavke oružja. Odred je mobilisao 1231 novog borca, a dosta ih je takođe transportovao u VII korpus, vršio prokopavanje cesta, pravio zaseke na cestama, rušio i palio drvene mostove, minirao i rušio [železničku] prugu.

g) *Lackov (Pohorski odred) odred*

Pohorski odred operisao je uglavnom na jugoistočnim padinama Pohorja, dok je jedan bataljon operisao na Kozjaku, gde je imao pre svega zadatak političkog rada jer pre njega na tom sektoru još nije bilo nijedne naše jedinice. Dana 19. septembra Pohorski odred preformiran je u Lackov odred,⁹ koji je ceo krenuo preko Drave na Kozjak i u Slovenske Gorice, sem jedne čete koja je ostala na Pohorju. U mesecu septembru Lackov odred izvršio je nekoliko uspešnih akcija, i to [:] likvidaciju uporišta u Zgornji Kungoti, Fali, Selnici¹⁰ i Sv. Juriju" na Kozjaku, pri čemu je zaplenio prilično oružja. U

⁹ Vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 84.

¹⁰ Odnosi se na Selnicu ob Dravi.

¹¹ Sada: Jurski Vrh.

Fali je za duži period onesposobio električnu centralu za proizvodnju električne struje.¹²

2) PROBLEMI I PLANOVI ZA BUDUĆNOST

a) XIV divizija

Zadaci divizije u budućnosti su pre svega izvođenje mobilizacije i rušenje neprijateljskih komunikacija i objekata pored istih, da se na taj način ometa njegov saobraćaj, uništavanje neprijateljske oružane žive sile i napadi na uporišta u cilju nabavke što više oružja da bi se u diviziji smanjio broj nenaoružanih, što je za sada njen glavni problem.

b) VI SNOUB »Slavko Slander«

Sektor delovanja brigade ostaće isti, gde brigada mora da vrši i dalje mobilizaciju, ruši železničke pruge, pravi zaseke na cestama i vrši napade na neprijateljsku živu silu. Mora težiti za tim da u borbama sa neprijateljem zadobije što više oružja da bi se u brigadi poboljšalo stanje 'naoružanja.

c) XI SNOB »Miloš Zidanšek«

XI brigada ostaje i dalje u zajedničkom operativnom štabu sa VI SNOUB i dejstvovaće na njenom dosadašnjem sektoru sa istim zadacima kao VI brigada.

d) Kamniško-zasavski odred

Sektor operisanja odreda ostaće isti. I problem je ostao isti, a to je formiranje 3. i 4. bataljona koji bi bili potrebni naročito na sektoru Kamnik — Domžale, gde se pojavila bela garda. Budući zadaci odreda su: nastaviti mobilizaciju, rušenje komunikacija, naročito železničkih pruga Ljubljana — Zidani Most i Zidani Most — Celje, transportovanje novih boraca u VII korpus i organizovanje što boljih i sigurnijih prelaza preko Save, zadobijanje oružja od neprijatelja i pojačanje akcija prema belo gardi.

e) Koruška grupa odreda

Dana 29. septembra o.g. Koruška grupa odreda bila je preformirana u Koruški odred,¹³ a sve ostalo ljudstvo bilo je uključeno u XIV diviziju NOV i POJ. Budući zadaci Korušskog odreda su: mobilizacija, naročito na jugosl. delu Koruške, u industrijskim predelima, rušenje neprijateljskih komunikacija, naročito železničke [pruge] Dravograd — Celovec — Be-

¹² Vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 62 i 99.

¹³ Potpunije o reorganizaciji Koruške grupe NOP odreda vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 74.

ljak, organizacija dobrih prelaza preko Drave, prodiranje 11 Ziljsku dolinu i upućivanje novih grupa preko Drave.

f) *Kozjanski odred*

Odred će ostati i dalje na dosadašnjem sektoru. Pošto je sektor vrlo veliki, predviđeno je formiranje 4. bataljona da bi bila omogućena kontrola sektora. Zadaci za budućnost: što pre izvršiti potpunu mobilizaciju, rušenje komunikacija, naročito [železničke] pruge Celje — Zidani Most — Zagreb, rušenje i pravljenje zaseka na cestama, organizacija dobrih prelaza preko Save.

g) *Lackov odred*

Odred će ostati na sektoru sa one strane Drave i ima sledeće zadatke: političko vaspitavanje civilnog stanovništva na sektoru njegovog kretanja — Kozjak, Slovenske gorice, Prckmurje; formiranje dve do tri sabotažne grupe koje će rušiti komunikacije Št. Ilj¹⁴ — Maribor, Špilje — Radgona, formiranje minerskog voda, stalno napadanje manjih neprijateljskih kolona i kamiona i mora težiti za tim da zadobije od neprijatelja što više oružja. Takođe mora vršiti mobilizaciju, što je jedan od njegovih glavnih zadataka.

3) PROBLEM NAORUŽANJA

a) *XIV divizija*

Problem naoružanja se u mesecu septembru u svim jedinicama znatno smanjio. Divizija se u raznim akcijama i savezničkim pošiljkama dosta pomogla, naročito je povoljno rešen problem naoružanja u XIII SNOB »Mirko Bračić«. Divizija raspolaže takođe dovoljnom količinom municije ali joj je u tom mesecu nedostajao eksploziv, ali je taj problem u prvoj polovini oktobra rešen. Brojno stanje ljudstva na dan 30. 9. o.g. u diviziji je 2399 ljudi, od kojih je oko 20% nenaoružanih; naoružana je sa 1093 puške, 12 protivtenkovskih pušaka, 103 puškomitraljeza, 10 mitraljeza, 120 automata, 180 pištolja i 22 minobacača. U ovo brojno stanje još nije ubrojano uključeno ljudstvo iz KGO¹⁵ kao i naoružanje.

b) *VI SNOUB »Slavko Slander«*

Stanje naoružanja u brigadi je osrednje. Na dan 30. 9. o.g. imala je 861 čoveka, od kojih je gotovo 30% nenaoružano. Raspolaže sa 443 puške, 3 protivtenkovske puške, 42 puškomi-

¹⁴ Sada: Šentilj v Slovenskih goricah.

¹⁵ Koroške grupe NOP odreda

traljeza, 4 mitraljeza, 15 minobacača, 63 automata i 35 pištolja. Municija uglavnom ne nedostaje, sem »mauzer« municija, koja je već poručena kod Saveznika. Brigadi su nužno potrebne mine za minobacače.

c) *XI SNOB »Miloš Tidanšek«*

Naoružanje brigade je više-manje zadovoljavajuće. Dana 30. 9. o.g. brojala je 769 ljudi, od kojih oko 15% nenaoružanih. Brigada je naoružana sa 475 pušaka, 3 protivtenkovskij puške, 9 minobacača, 7 mitraljeza, 39 puškomitraljeza, 46 automata i 28 pištolja. Nedostaje municija za minobacače.

d) *Kamniško-zasavski odred*

Brojno stanje u odredu dana 30. 9. o.g. bilo je: 629 ljudi, od kojih 24% nenaoružanih. Pošto je predviđeno formiranje 3. i 4. bataljona nužno je potrebno da odred dobije potrebnu količinu oružja i municije. Odred je naime primio nekoliko pušaka, ali je morao predati 20 naoružanih ljudi Kamniško-zasavskom području, tako da je problem naoružanja u odredu uvek gorući.

e) *Koruška grupa odreda*

Grupa je imala samo oko 10% nenaoružanih tako da se pred njom nije postavljao problem naoružanja. Pre preformacije u Koruški odred, 29. 9. o.g., stanje u grupi bilo je sledeće: 890 ljudi, 8 minobacača, 39 puškomitraljeza, 185 automata, 146 pištolja, 390 pušaka i 1 protivtenkovska puška.

f) *Kozjanski odred*

Problem naoružanja u odredu još uvek je gorući, pre svega zbog velikog priliva novih boraca. Zadobijanje oružja od neprijatelja prilično je otežano jer su njegova uporišta vrlo utvrđena. Odredu je nužno potrebno oružje i zbog predviđenog formiranja 4. bataljona. Dana 30. 9. o.g. odred je imao 529 ljudi, od kojih 27% nenaoružanih; brojno stanje oružja istog dana: 4 minobacača, 28 puškomitraljeza, 26 automata, 41 pištolj, 285 pušaka. Uskoro se očekuju savezničke pošiljke i time će se problem naoružanja verovatno nešto poboljšati.

g) *Lackov odred*

Nenaoružanih u odredu je 23 procenta. Odred je 30. 9. brojao 405 ljudi, naoružan sa 13 puškomitraljeza, 24 automata, 52 pištolja i 220 pušaka. Naročito mu nedostaje teško oružje, mitraljezi i minobacači.

4) PROBLEM KADROVA

a.) XIV divizija

U diviziji se pojavio problem višeg vojnog kadra, koji će se verovatno smanjiti dodeljivanjem vojnih starešina iz rasformirane Koruške grupe odreda. Niži vojni kadar je naime popunjen, ali još neiskusni i nesamostalan. Da bi se stanje u tom pogledu poboljšalo, u brigadama se održavaju vojni kursevi za desetare, vodnike i komandire. I politički kadar nedostaje u diviziji tako da politkomesari svoje prevelike dužnosti ne mogu izvršavati. Sem toga, u ovom mesecu održavan je kurs i zbog toga su u XIII brigadi bili odsutni svi pomoćnici politkomesara, zbog čega je bilo u zaostatku naročito slanje izveštaja. Izgrađenost, naročito nižeg političkog kadra, u diviziji je na vrlo niskom stepenu. Sem toga, u diviziji ima mnogo politkomesara kojima više odgovaraju vojne funkcije. U II brigadi završen je kurs za političke komesare i ova brigada je time dobila nekoliko politkomesara četa. Politički kurs održava se i u XIII brigadi.

b) VI SNOUB »Slavko Slander«

Sav komandni kadar izgrađuje se u samoj brigadi; ipak se u njoj oseća pomanjkanje komandnog kadra, naročito komandanata bataljona. Sem toga nekoliko članova nižeg komandnog kadra je u poslednjim akcijama poginulo, odnosno bilo je ranjeno. Takođe je pomanjkanje i u političkim kadrovima u bataljonima i četama, zbog čega će brigada uputiti što više drugova na kurseve koji će uskoro početi.

c) XI SNOB »Miloš Zidanšek«

Pitanje kadrova u brigadi nije tako ozbiljno kao u ostalim jedinicama jer se izgrađivanje vojnog kao i političkog kadra posvećuje velika pažnja. Ipak se ponegde oseti pomanjkanje.

d) Kamniško-zasavski odred

Starešinska mesta u odredu su inače popunjena, ali izgrađenost političkog kadra nije baš na visokom stepenu. Zbog predviđenog formiranja 3. i 4. bataljona problem kadrova u Kamniško-zasavskom odredu znatno će se povećati.

e) Koruška grupa odreda (Koruški odred)

U odredu nedostaju kadrovi jer je velik broj starešina posle rasformiranja Koruške grupe odreda upućen u XIV diviziju. Ipak je odred preduzeo sve potrebno da se vojni kao i politički kadar popuni.

Vojne starešine u odred u uglavnom odgovaraju, pomanjkanje se oseća u političkom kadru jer se sastoji gotovo isključivo od mladih boraca. Za osposobljavanje političkog kadra kod O.K. Kozje održavan je niži partijski kurs. Tehnika odreda posvećuje veliku pažnju štampanju vojne, političke i stručne literature.

g) Lackov odred

Odred je popunio komandni kadar ali su vojne starešine u većini mlade, još neiskusne. Na sektoru gde operiše Lackov odred nema dovoljno dobrih političkih radnika.

5) PROBLEM LJUDSTVA

a) XIV divizija

U diviziji ima velik broj novomobilisanih koji nisu onakvi kakvi bi trebalo da budu i u velikoj meri se oseća da i sadašnji dobrovoljci ne dolaze više u NOV iz vlastitog ubeđenja već zahvaljujući brzom razvoju unutrašnjih i spoljnopolitičkih događaja. Politička izgrađenost ljudstva je vrlo slaba. Posvećuje joj se, istina, najveća pažnja, ali zbog pomanjkanja dobrog političkog kadra u diviziji U9pesi nisu baš veliki.

b) VI SNOUB »Slavko Slander«

Ljudstvo je u većini mlade, novomobilisani iz krajeva u Savinjskoj dolini, okoline Kamnika i Revirja. Priliv nemačkih dezertera u poslednje vreme smanjio se. Ali su se vrlo dobro pokazali nemački dezerteri i borci iz Revirja.

c) XI SNOB »Miloš Zidanšek«

U XI brigadi stanje ljudstva uglavnom je zadovoljavajuće.

d) Kamniško-zasavski odred

Stanje ljudstva u tom odred u je sasvim zadovoljavajuće i u tom pogledu ovde nema problema.

e) Koruška grupa odreda

Ljudstvo je uglavnom mlado, borbeno, ali politički vrlo slabo izgrađeno. Procenat dezertera je neznatan.

is predeo koji zahvata bazen ugljenokopa Trbovlje — Hrastnik — Zagorje ob Savi.

Ljudstvo Kozjanskog odreda još je novo, ali uprkos tome vrlo borbeno; politički nije izgrađeno ali mu se stavlja na raspolaganje obilje literature.

g) Lackov odred

Ljudstvo je uglavnom dobro, hrabro i borbeno. I neki novomobilisani dobro su se pokazali. Politička izgrađenost ljudstva ne zadovoljava.

6) PROBLEM INTENDANTURE

a) XIV divizija

Sektor na kome je divizija boravila (Dramlje, Konjiška gora, Boč, Sladka Gora i Haloze) već je jako iscrpljen, zbog čega nedostaju naročito masnoća i duvan. Ljudstvo sve tri brigade sada je dosta dobro obučeno i obuveno, sem manjeg procenta (novi borci). Intendantura vrši nabavku kapa za borce. Svaka brigada ima obučara i krojača.

b) VI SNOUB »Slavko Slander«

U brigadi je iskrsla teškoća oko nabavke hrane, naročito dok je boravila na sektorima gde su već bile postavljene ekonomske komisije koje za tako velik broj ljudi nisu imale na raspolaganju dovoljno životnih namirnica. Ljudstvo je prilično dobro obučeno. Brigada je primila priličnu količinu odeće iz savezničkih pošiljki, a mnogo je zaplenila i u akcijama.

- Međutim, ljudstvo je delom slabo obuveno. Nedostaje koža kao i materijal za opravku cipela, zatim kape — titovke.

c) XI SNOB »Miloš Zidanšek«

I u XI brigadi pojavljuju se isti problemi, naročito nedostaje obuća.

d) Kamniško-zasavski odred

Ishrana ljudstva je dobra i obilna. U poslednje vreme zaplenjeno je u raznim akcijama prilično odeće i obuće tako da je stanje odreda u tom pogledu bilo zadovoljavajuće. Pošto je odred morao ustupiti 50 ljudi VDV-u¹⁷ i zameniti ih novim borcima, odeća i obuća opet nedostaje.

e) Koruški odred

Pitanje ishrane postalo je prilično ozbiljno, kao i odeće, rublja, a naročito obuće; međutim sada se veliki deo sa-

¹⁷ Vojski državne varnosti (Vojski državne bezbednosti)

vezničkih pošiljki dodeljuje Koruškome odred tako da će se i ovaj problem postepeno rešiti.

f) *Kozjanski odred*

Odred uglavnom prima hranu od ekonomskih komisija, i ona je vrlo dobra i dovoljna. Ali stanje odeć i obuće nije zadovoljavajuće jer nedostaje materijal. Ipak odred je preduzeo potrebne mere da se i ovaj nedostatak otkloni.

g) *Lackov odred*

Ishrana je dobra jer teritorija na kojoj odred operiše još nije iscrpljena.

7) PROBLEM OBAVEŠTAJNE SLUŽBE

[a) *XIV divizija*

Obaveštajni vodovi u brigadama popunjeni su, ali kadar još nije obučeni i ne odgovara u potpunosti svojim zadacima. Teško je kontrolisati neprijateljeve pokrete i stanje u uporištima jer se ono stalno menja, tako da su podaci koje dobije brigada, iako su stari samo nekoliko časova, više puta netačni. Obaveštajci svi u većini mladi partizani. U poslednje vreme stanje se nešto poboljšalo.

b) *VI SNOB »Slavko Slander«*

Brigadi je naročito otežano kontrolisanje stanja u Celju i [na železničkoj] pruzi Zidani Most — Celje. Prinudena je da upotrebljava stanice TV,¹⁸ ali izveštaji stižu suviše kasno. Teškoće se pojavljuju i u vezi sa obaveštajnim kadrom i brigada nema na raspolaganju ljudi; obaveštajci su i ovde većinom mladi partizani.

c) *XI SNOB »Miloš Zidanšek«*

I i XI brigadi biće potrebno još mnogo savesnog rada da se izgradi dobar obaveštajni kadar koji nedostaje.

d) *Kamniško-zasavski odred*

Obaveštajna služba odreda deluje zadovoljavajuće. Posvećuje se velika briga proširenju i učvršćenju obaveštajne mreže.

e) *Koruški odred*

Organizacija obaveštajne službe je više-manje već popunjena, ipak se tu i tamo još primećuje pomanjkanje kadra.

¹⁸ terenske veze

Teškoće nastaju naročito zbog otežanih veza sa udaljenim sektorima, ali će ovo odred pomoću radio-stanica uskoro otkloniti.

f) *Kozjanski odred*

Uspostavljene su četiri kontrolne tačke. Obaveštajni vod je popunjen, poboljšalo se takođe njegovo naoružanje. Kod Komande Kozjanskog područja organizovan je takođe obaveštajni vod koji je pod kontrolom i komandom obaveštajnog centra odreda.

g) *Lackov odred*

Obaveštajna služba u Lackovom odredu još nije dovoljno razvijena. Nema dovoljno dobrog kadra, obaveštajnu službu uglavnom obavlja vrlo mlad, neiskusni kadar, koji je bez stručnog znanja.

8) PROBLEMI INŽINJERIJSKO-TEHNIČKE SLUŽBE

a) *XIV divizija*

U brigadama su formirani minerski vodovi, u bataljonima diverzantske grupe. U brigadama se osim toga pristupilo i formiranju inženjersko-tehničkih četa. Svaka brigada ima inženjersko-tehničkog referenta koji u ovoj četi održava posebnu nastavu tako da se taj kadar stalno usavršava.

b) *VI SNOUB »Slavko Slander«*

Minerska četa u VI brigadi jedna je od najsposobnijih i najorganizovanijih jedinica brigade. Minerskog materijala bilo je do sada uvek dovoljno na raspolaganju. Brigada još nema inženjersko-tehničkog referenta.

c) *XI SNOB »Miloš Zidanšek«*

Brigada ima svoj minerski vod koji zadovoljava. Minereri su naučili da obavljaju najvažnije minerske zadatke na kursovima koje je održao komandir minerskog voda.

d) *Kamniško-zasavski odred*

Minerska četa ovog odreda vrlo je agilna i neprestano ruši neprijateljske komunikacije, ali se u mesecu septembru osetila nestašica eksploziva.

e) *Koruški odred*

Još pre rasformiranja Koruška grupa odreda izvršila je popunu minerskih vodova tako da je iste imao svaki bataljon. Eksplozivom su bili dobro snabdeveni.

U Štabu odreda i u bataljonima formirane su minersko-sabotažne grupe koje su vrlo agilne; ipak bi odred trebalo da ima jednog stručnjaka koji bi još bolje organizovao inženjersko-tehničku službu.

g) *Lackov odred*

Minersko-sabotažna grupa odreda za rušenje železničkih [pruga], cesta i mostova dobra je i vrlo aktivna.

9) PROBLEMI PROPAGANDE

a) *XIV divizija*

Zbog stalnih pokreta naročito je ozbiljan problem tehnike koja se nalazi na sektoru Pohorja i zbog slabih veza ne dostavlja literaturu redovno i blagovremeno. U poslednje vreme osetila se nestašica papira i matrica. Tehnika redovno izdaje radio-vesti. Za civilno stanovništvo održavani su mitinzi i priređene dve društvene večeri za vojsku. Prema poslednjem naređenju propagandni odseci 11 diviziji i brigadama ukinuti su.

b) *VI SNOUB »Slavko Slander«*

Propaganda još uvek predstavlja jedno od najaktuelnijih pitanja u brigadi pošto nema na raspolaganju dovoljno drugova koji bi bar delimično odgovarali ovoj struci.

c) *XI SNOB »Miloš Zidanšek«*

I ova brigada bori se na propagandnom planu sa istim teškoćama kao VI SNOUB.

d) *Kamniško-zasavski odred*

Propaganda u odredu nije bila sasvim na visini, veliki uspesi naše i savezničkih vojski nisu u punoj meri iskorišćeni. Reorganizacijom, odnosno ukidanjem kulturnih radnika i propagandista stanje će se verovatno poboljšati.

e) *Koruški odred*

Propagandni rad vrlo je otežan zbog dvojezičnosti stanovništva. Među austrijskim stanovništvom javljaju se struje koje vode borbu protiv hitlerizma, ali odbijaju svaku saradnju sa Slovencima; vode propagandu za Austriju kojoj bi trebalo da pripadne i Koruška.

f) *Kozjanski odred*

Propagandist odreda saraduje sa O.K. Kozje. Deljen je materijal koji je odred dobio od civilnih i vojnih ustanova. Saradivao je kod proslave »Oslobođenja Jurkloštra«, palio vatre i rasturao letke u čast Crvene armije prilikom prelaska naše granice. Stanje propagande u odredu je dobro.

g) *Lackov odred*

Propaganda u odredu ima mnogo nedostataka. Na sektoru gde operiše odred nikad ranije nije bilo partizanskih jedinica i baš bi propaganda odigrala ovde veliku ulogu. Ali nema dovoljno sposobnih ljudi.

10) PROBLEMI SUDSTVA

a) *XIV divizija*

U brigadama još uvek rade brigadni sudovi koji još nisu potpuni jer se starešine stalno menjaju. Divizijsko sudsko veće još nije otpočelo s radom.

b) *VI SNOUB »Slavko Slander«*

Brigadni vojni sud ukinut je i brigada sve predmete koji zahtevaju kazneni postupak šalje u XI SNOB.

c) *XI SNOB »Miloš Zidanšek«*

U brigadi je formirano veće vojnog suda koje već radi.

d) *Kamniško-zasavski odred*

Sud u Kamniško-zasavskom odredu ukinut je i odred potpada pod veće vojnog suda u XI brigadi.

e) *Koruški odred*

Odred je formiran tek krajem perioda za koji pišemo ovaj izveštaj i još nije imao sudskog referenta.

f) *Kozjanski odred*

U odredu je formirano samostalno veće vojnog suda koje već radi. Već je izrečeno više presuda.

g) *Lackov odred*

Odred potpada pod veće koje je osnovano u XIV diviziji, ali još ne radi.

11) PROBLEMI SANITETA

a) *XIV divizija*

Ozbiljan problem zubnog lekara sada je povoljno rešen, ali nedostaju ostali lekari. U poslednje vreme osetila se ne-

stašica zavoja a i nabavka sanitetskog materijala je nešto otežana. Referenti saniteta u brigadama su medicinari. Divizija je pristupila izgradnji pomoćnih bolnica kojih na sektoru gde boravi divizija nema.

b) *VI SNOUB »Slavko Slander«*

Brigadi nedostaje stručno obučen bolničarski kadar. Takođe ne raspolaže u dovoljnoj količini sanitetskim materijalom. Vašljivost u brigadi je minimalna.

c) *XI SNOB »Miloš Zidanšek«*

Stanje je isto kao u VI brigadi: nedostaje sanitetsko osoblje i sanitetski materijal.

d) *Kamniško-zasavski odred*

U odredu još uvek nema lekara, ali je uprkos tome zdravstveno stanje zadovoljavajuće.

e) *Koruški odred*

Odred ne raspolaže dobro obučenim bolničarskim osobljem tako da postupanje s ranjenicima i bolesnicima vrlo teško ide. Poboljšanju ovog stanja posvećuje se najveća pažnja.

f) *Kozjanski odred*

Sanitet odreda tek je u razvoju, ali su već postignuti znatni uspesi. Nabavka sanitetskog materijala povoljna je.

g) *Lackov odred*

Stanje saniteta u Lackovom odredu je isto kao u Kozjanskom odredu. •

12) STANJE MORALA U JEDINICAMA

a) *XIV divizija*

Moral starijih kao i novomobilisanih partizana u diviziji je dobar. Dezertiranja su reda, a ukoliko ih ima, posledica su lošeg postupka nižih starešina koji ponegde još čine greške. Borbenost je na prilično visokom stepenu, naročito borbenost komandnog kadra.

b) *VI SNOUB »Slavko Slander«*

Moral je, obzirom na naše i savezničke uspehe, na priličnoj visini. Borbenost vojske je dobra, a mogla bi biti mnogo bolja da nema priliva novih boraca.

c) XI SNOB »Miloš Zidanšek«

Stanje morala uopšte kao i borbenost ljudstva brigade li potpunosti su zadovoljavajući.

d) Kamniško-zasavski odred

Obzirom da odred ima ogroman broj novih, boraca, moral uopšte i borbenost ljudstva su na visokom stepenu.

e) Koruški odred

Moral ljudstva odreda je zbog razvoja svetskih događaja vrlo dobar. Slučajeva dezertiranja je vrlo malo.

f) Kozjanski odred

Moral u odredu je bio stalno na visini jer su u odred dolazili samo dobrovoljci i mobilisani po svojoj želji. U poslednje vreme moral u jedinici, zbog velikog priliva novih boraca, nešto je opao. Zbog toga odred posvećuje ovom pitanju veliku pažnju i održava više političkih časova.

g) Lackov odred

Moral ljudstva u odredu je u svakom pogledu odličan, kao i borbenost, što se vidi po njegovim uspešnim akcijama.

13) PROBLEMI SLUŽBE VEZE

Pitanje veze goruće je u svim našim jedinicama, naročito u XIV diviziji. Uzrok tome je što su kuriri uglavnom partizani koji su stupili u NOV u proleće, odnosno u leto ove godine, i politički su vrlo slabo izgrađeni. Ipak se vezi poklanja velika pažnja i nadamo se da će se stanje postepeno poboljšati.

Takođe u svim našim jedinicama nedostaje dobar radio-telegrafski i šifrantski kadar. Vrlo se često dešava da su depeše, koje su označene kao hitne, potpuno nerešljive. I ovom pitanju posvećujemo veliku pažnju, ipak će za povoljno rešenje ovog pitanja biti potrebno još mnogo upornog rada.

14) IZVEŠTAJ O SAVEZNIČKOJ POMOĆI

Savezničke pošiljke u mesecu septembru bile su prilične.

Primili smo: 677 pušaka
5 mitraljeza
26 puškomitraljeza
21 PIAT¹⁹

¹⁹ Skraćenica od Projector Infantry Antitank — engleski ručni protivtenkovski bacač.

10 protivtenkovskih pušaka
41 pištolj
674 mine za minobacače
824 bombe
160.525 kom. razne municije
9.562 kg eksploziva (Nobel 808, Plastic i Amonal).

Gotovo sve oružje podeljeno je jedinicama; naročito smo vodili računa o naoružanju XIV divizije.

Primili smo takođe dosta drugog minerskog materijala, kao i odeće i rublja.

Takođe prilažemo izveštaje (za vreme od 1. do 15. oktobra 1944) svih odseka Štaba IV opr. zone ikao i odseka naše vojne oblasti.²⁰

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dragomir Benčić

M. P.

Za komandanta —
načelnik Štaba — major:
Pet. Brajović-~~21~~

^M Zbog obimnosti knjige redakcija ove priloge ne objavljuje a nalaze se u AIZDG u Ljubljani, k. 12/11.

¹¹ Petar Brajović

7APOVEST ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 23. OKTOBRA
«944 POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJA-
TELJEVO UPORIŠTE U ŠT. VIDU PRI STIČNI¹

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br. 746

Na položaju, dana 23. X 1944.

Z A P O V E S T
(Sekcija Novo Mesto — Cerknica 1 : 100.000)

Situacija:

Na sektoru Dolenjske neprijatelj je poslednjih dana skoncentrisao znatne snage, jačine oko 4.000 ljudi, s ciljem da ofanzivnim operacijama napadne i razbije naše snage koje su se skoncentrisale na sektoru Žužemberk — Trebnje te da ih potisne što dalje od komunikacije Ljubljana — Novo Mesto. Neprijateljska ofanziva je posle tri dana teških borbi propala i neprijatelj se povukao u polazna uporišta.² Trenutno na sektoru Dolenjske nema nikakvih bitnih promena niti bilo kakvih koncentracija.

Na svim ostalim sektorima stanje je normalno.

Neprijatelj se nalazi u uporištima sledeće jačine: Št. Vid¹ — oko 500 be-ga⁴ (IV pokretni bataljon Meničanina); Stična — oko 500 be-ga i nekoliko Nemaca (1. pokretni bataljon Cofa); Višnja Gora — oko 500 be-ga i nekoliko Nemaca (2. pokretni bataljon Stamenkoviča⁵); Novo Mesto — 850 be-ga i 500 Nemaca; Grosuplje — 400 be-ga i 24 Nemca; Ljubljana — oko 2000 Nemaca i 1.500 be-ga;* Vel. Lašče — 440 be-ga

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 188/11. (Primerak dostavljen na uvid Glavnom štabu NOV i PO Slovenije nalazi se u k. 21/111.)

² Odnosi se na neprijateljevu ofanzivu na sektoru Dolenjske i Suhe krajine u vremenu od 16. do 21. oktobra 1944 (vidi dok. br. 2, 9, 18, 38 i tom VI, knj. 16, dok. br. 117, 120, 121).

* Sada: Šentvid pri Stični.

⁴ belogardista; zvaničan naziv: Slovensko domobranstvo.

⁵ U Višnjoj Gori se nije nalazio taj bataljon, već 3. bataljon slovenačkih domobranaca.

• U Ljubljani su se, pored posadnih četa razmeštenih po bunkerima u odbrambenom sistemu Ljubljane, nalazile i ove jedinice slovenačkih domobranaca: 12, 18, 20, 66. i 67. posadna četa; 2. školska četa, 2. baterija, 5. mitraljeski vod, inženjerijska četa (bez dva voda), železnička policija, oficirski, podoficirski i minobacački tečaj. Ove snage su zajedno sa posadnim četama u bunkerima obrazovale Školsku grupu. (AIZDG, AFK, k. 282.)

i 150 Nemaca; Ribnica — 350 be-ga, 200 Nemaca; Kočevje — 300 be-ga i 350 Nemaca; Pijava Gorica — 150 be-ga; Ig — 140 be-ga i 6 Nemaca; Šmarje — 70 be-ga; Mali Vrh⁷ — 50 be-ga; [Gorenje] Blato — 70 be-ga; Litija — 638 Nemaca. Pored ovih uporišta ima još više manjih na sektoru Grosuplje — Ljubljana i na sektoru Sava — granica.⁸

Neprijateljska motorizacija: neprijatelj raspolaže 13. Panzer kompanijom koja ima 4 tenka lakše tonaže u Novom Mestu, 4 u Ljubljani i 4 u Kočevju. Be-ga raspolaže u Ljubljani sa 6 tenkova.

Zadatak naših jedinica:

U vezi s naređenjem Glavnog štaba NOV i PO Slovenije⁹ jedinice VII korpusa dobile su zadatak da očiste neprijateljsko uporište Št. Vid.

U operacijama će učestvovati jedinice XV divizije, XVIII divizije, Operativnog štaba VI i XI brigade, artiljerija VII korpusa, Dolenjski i Notranjski odred.

Za izvršenje, gornjeg zadatka

n a r e đ u j e m o :

I) Operativni štab VI i XI brigade sa celokupnim ljudstvom i naoružanjem i ojačan sa 3 par[tizanska] topa

ima zadatak da izvrši direktan napad na neprijateljsko uporište Št. Vid i da ga likvidira. U napadu moraju učestvovati obe brigade, i to jedna sa severa a druga sa juga, jugoistoka i jugozapada, s glavnim ciljem da prodre preko žice, zajedno sa teškim oruđem i artiljerijom da likvidira bunkere pored žice, a zatim da upadne u samo uporište i da ga likvidira.¹⁰

⁷ Sada: Mali Vrh pri Šmarju.

⁹ Odnosi se na demarkacionu liniju između italijanske i nemačke okupacione zone u Sloveniji iz 1941. godine.

⁹ Reč je o naređenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 18. oktobra 1944 (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 116).

¹⁰ Operativni štab 6. i 11. brigade odredio je svojom zapovešću od 24. oktobra 1944. da 6. slovenačka NOU brigada »Slavko Šlander« napada na uporište Št. Vid (Šentvid pri Stični) sa severa, a 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« sa juga, jugozapada i jugoistoka (vidi AIZDG, k. 332 a/IV).

Približavanje uporištu mora se izvršiti pod okriljem mraka tako da u 5 časova uporište bude potpuno blokirano.

Sam napad izvršiti energično, koristeći mogućnost iznenađenja tako da se u prvom naletu naših jedinica prodre preko žice i otpočne pomoću teškog oruđa uništavanje bunkera.

Radi lakše likvidacije bunkera i otpornih tačaka u unutrašnjosti uporišta Operativni štab će formirati: dve baterije sa po tri teška minobacača kojima će Štab neposredno komandovati. Bacače obe baterije postaviti zajedno na pogodne položaje i najpre ih upotrebiti za likvidaciju zasede kod Sv. Roka, a zatim bunkera na mestima predviđenog prodora naših jedinica; dve baterije po 5 lakih minobacača koje treba da se dodele VI i XI brigadi i kojima upravljaju neposredno štabovi brigada; dve baterije protivtenkovskih bacača »piat«, po 4 za svaku brigadu; dva odeljenja partopova, i to prvo odeljenje dva partopa, drugo odeljenje jedan partop. Protivtenkovskim bacačima »piat« i odeljenjima partopova upravljaju štabovi brigada neposredno. Jedan protivtenkovski top dodeliće se Operativnom štabu u slučaju potrebe.

U samom napadu skoncentrisati vatru iz celokupnog naoružanja na ciljeve koji bi po svom položaju najviše ometali upad jedinica i pružali najjači otpor. Posle likvidacije ovih [ciljeva] preneti vatru iz sveg naoružanja na drugi važan cilj.¹¹

Operativni štab mora pri tome paziti da uporište bude tako snažno blokirano da svaki ispad neprijatelja bude onemogućen.

Komandno mesto Operativnog štaba u selu Velike Pece.

Za formiranje baterija lakih i teških minobacača, protivtenkovskih bacača »piat« i odeljenja partopova Štab XV divizije mora 24. o.m. do 9 časova ujutro predati Operativnom štabu: 3 teška minobacača sa po 100 mina, 3 partopa sa svim minama, 6 lakih minobacača sa po 200 mina, 2 »piata« sa odgovarajućom municijom.

izvršenju napada vidi dok. br. 14 i 16.

- II) XV divizija sa tri brigade i jednim bataljonom sa celokupnim ljudstvom i ostalim naoružanjem

ima zadatak: da sa jednom brigadom izvrši blokadu posade u Stični i da je demonstrativno napada. Blokada uporišta mora se izvršiti pod okriljem mraka do 5 časova ujutro na položajima sa zapada, severa i severoistoka. Demonstrativni napad mora biti intenzivan tako da svaki ispad posade prema brigadi ili u pravcu Št. Vida bude onemogućen.

Brigada mora biti u tesnoj vezi sa brigama Operativnog štaba i brigadama XVIII divizije.

S jednom brigadom izvršiti osiguranje u pravcu Novog Mesta na položajima Mirna Peč — Sv. Ana. Brigadu ojačati jednim bataljonom XII brigade koji treba da je u sastavu brigade na istim položajima.

Štab divizije mora organizovati, s obzirom na veliko odstojanje, što brži način održavanja veze. Ukoliko bude moguće, neka koristi kurira motociklistu.

Jednu brigadu imati u rezervi Korpusa na položajima Hrastov Dol. Brigada mora imati protivtenkovski top 47 mm koji će se prema potrebi staviti na raspolaganje Operativnom štabu.

Jedinice za osiguranje i rezerva moraju da budu na svojim položajima do 5 časova ujutro.¹²

Komandno mesto Štaba divizije u selu Sad."

¹² štab 15. NO divizije naredio je u svojoj zapovesti od 24. oktobra 1944:

»IV brigada M. G. ima zadatak da posedne položaje Sv. Ana — Dečja Vas — Jordan Kal (Jordankal) i kotu 336. Zadatak brigade je da spreči svaku pomoć napadnutom uporištu iz Novog Mesta prema Trebnju. Kao pojačanje brigadi se dodeljuje i jedan bataljon XII brigade koji za vreme operacije potpada pod njenu komandu.

V brigada / . C. ima zadatak da blokira neprijateljevo uporište Stičnu i da ga demonstrativno napada. Uporište blokira sa severoistoka, istoka i zapada. Poseda položaje: k. 519 (Gradišče) — Pristavlja Vas — k. 377 — k. 356 kod Mrzlog Polja. Brigada takođe ima zadatak da sa jednim bat. uništi zasedu u Ivančnoj Gorici (na železničkoj stanici). Mora da minira drum Stična — Višnja Gora i Stična — St. Vid (Šentvid pri Stični). (Zapovest 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« nalazi se u AIZDG, k. 189/III.)

XV brigada je u rezervi divizije u Hrastovom Dolu.

Štab divizije nalaziće se u selu Sadu kod Rdečeg Kala.

III) XVIII divizija sa tri brigade, sa celokupnim ljudstvom i naoružanjem

ima zadatak da postavi osiguranje sa dve brigade na položajima Leskovec — Kamno Brdo — Draga — Polževo;¹⁴

sa jednom brigadom u pravcu Kočevja na sektoru Hinja.

Glavnu pažnju obratiti na pravac Grosuplje — Višnja Gora i Ljubljana — Podlipoglav — Polica. Brigade moraju da budu što više skoncentrisane na pogodnim položajima, odakle će najlakše da napadnu event, neprijateljske intervencije.

Brigadi se na sektoru Hinja dodeljuje pod operativnu komandu Podoficirska škola radi osiguranja na istim položajima.

Udarni bataljon XVIII divizije mora za vreme operacija da izvrši demonstrativni napad na posadu u Višnjoj Gori sa severa. Ovaj napad treba da podrže i ostale dve brigade vatrom iz teškog oruđa, ukoliko ne budu angažovane u borbi protiv neprijateljske intervencije.

Divizija mora da bude na položajima određenog dana do 6 časova ujutro.

Komandno mesto Štaba divizije na sektoru Crnelo.¹⁵

IV) Artiljerija VII korpusa sa celokupnim ljudstvom i:

1 haubicom 100 mm.

1 „ 75 mm,

1 brdskim topom
75 mm

učestvovaće u napadu na uporište Št. Vid sa svim određenim naoružanjem. Oruđa postaviti na

XII brigada ostaje na dosadanjim položajima sa istim zadacima, s tim da samo jedan bataljon uputi u sastav IV brigade M. G. Ovaj bataljon mora biti u sastavu IV brigade najkasnije do 12 časova 24. X o.g.« (AIZDG, k. 188/III.)

” O izvršenju ovih zadataka vidi u dok. br. 23.

¹⁴ Polževo je brdo. Ono je na karti 1 : 100.000 označeno kao trig. 629 Sv. Duh. Nalazi se 4 km južno od Višnje Gore.

¹⁵ Zapovest Štaba 18. NO divizije za izvršenje ovih zadataka vidi u dok. br. 10, a o izvršenju zadataka dok. br. 53.

sektoru Podboršta za posredno gađanje. Ukoliko bude potrebno da se vrši neposredno gađanje ciljeva u uporištu, Štab artiljerije mora unapred odrediti položaje na najpogodnijim tačkama. Težiti za tim da se najpre snažnom koncentričnom vatrom likvidiraju utvrđenja kod Sv. Roka, a zatim preneti vatru po redu važnosti na druge ciljeve.¹⁶

Postarati se da za haubicu 100 mm bude 100 kompletnih granata, za haubicu 75 mm 150, a za brdski top 75 mm 200 granata. Pored toga rezervnu artiljerijsku municiju pripremiti na takvom mestu odakle je [mogućna] laka i brza popuna.

Štab artiljerije je pod neposrednom komandom Štaba Korpusa.

Komandno mesto Štaba artiljerije na Rdečem Kalu, gde treba da bude i osmatračnica.

S vatrom iz sveg naoružanja otpočeti odmah u zoru.

V) Dolenjski odred sa tri bataljona i celokupnim naoružanjem

sa dva bataljona poseda položaje na sektoru Trebinac — Zabrdje sa zadatkom osiguranja u pravcu Tržišća; s jednim bataljonom poseda položaje Brezovo¹⁷ (k. 480) i osigurava pravac prema granici i Litiji.

Štab odreda mora se povezati sa Operativnim štabom VI i XI brigade, sa brigadom XV divizije koja će demonstrativno napadati Stičnu i Štabom Korpusa neposredno.

Sa daljnjim izviđačkim patrolama kontrolisati čitav sektor pored granice i prema Litiji.

VI) Notranjski odred sa celokupnim ljudstvom i naoružanjem

mora određenog dana ujutro da izvrši demonstrativni napad na neprijateljsku posadu u Vel. Laščama. Demonstrativni napad treba da bude tako

¹⁸ Redakcija nije pronašla zapovesti Štaba artiljerije 7. korpusa NOVJ.

¹⁷ Zaselak. 3 km severozapadno od Temenice.

intenzivan da onemogući svaki ispad neprijateljske posade iz uporišta, koja bi imala za cilj da krene u pomoć u pravcu Ilove Gore i dalje u pravcu napadnutog uporišta. Ukoliko bi neprijatelju ispad uspeo, na neprijateljske snage vršiti stalne napade i na taj način vezivati za sebe neprijatelja.¹⁸

Štab odreda mora putem radio-veze stalno izveštavati Štab Korpusa o situaciji i o razvoju borbi na dotičnom sektoru.

VII) *Miniranje:*

Za odbranu protiv prodora neprijateljske motorizacije i tenkova, moraju se minirati sledeće ceste:

1. XV divizija: Stična — Št. Vid; Stična — Višnja Gora; Novo Mesto — Mirna Peč; Novo Mesto — Bršljin — Prečna; Novo Mesto — Vavta Vas.

2. XVIII divizija: Višnja Gora — Grosuplje — Šmarje; Lipoglav — Polica; Grosuplje — Mlačevo — Luče; Grosuplje — Zalna; Zdenska Vas — Vel. Lašče; Struga — Žvirče; Kočevje — Polom.

3. Notranjski odred: Turjak — Rašica; Ribnica — Zlebič; Vel. Lašče — Mala Slevica.

4. Dolenjski odred: Litija (granica) — Temenica; Mirna — Št. Rupert;¹⁹ Mirna — Tržišče.

Štabovi divizija, brigada i odreda odgovorni su da miniranje bude pravilno izvršeno i da mine posle završenih operacija budu ponovo pokupljene. Na svim rastima, gde god postoji mogućnost, na cesti napraviti zaseke i porušiti sve mostove.

XVIII divizija, pored cesta, minira i [železničku] prugu Višnja Gora — Grosuplje — Šmarje.

VIII) *Veza:*

Svi potčinjeni štabovi moraju se postarati da za vreme operacija bude izvršena organizacija dobre i solidne veze između svih jedinica i sa svim raspoloživim sredstvima za vezu. Štabovi divizija i Štab artiljerije moraju uspostaviti telefonsku vezu sa Štabom Korpusa i sa

¹⁸ Iz izveštaja Štaba Notranjskog NOP odreda od 25. oktobra 1944. vidi se da su 1. i 3. četa odreda 25. oktobra u 3 časa izvršile demonstrativni napad na uporište Velike Lašče. Napad je trajao pola časa a onda su se čete, zbog snažne neprijateljske vatre, povukle. (AIZDG, k. 198/V.)

¹⁹ Sada: Šentrupert.

svim potčinjenim brigadama, a Štab artiljerije i sa svim oruđima na položajima. Referent za vezu Štaba Korpusa mora uspostaviti vezu sa Operativnim štabom.

Radio-veza mora da bude uspostavljena između Štaba Korpusa i štabova divizija, sa Operativnim štabom i Štabom artiljerije. Na položajima brigada i bataljona primeniti i brzu borbenu signalizaciju zastavicama i signalnim svetlima. Referent za vezu operativnog odseka našeg Štaba mora, pored toga, izraditi ključ za davanje signala svetlećim raketama za sve jedinice. Za celokupna organizaciju veze u operaciji izraditi detaljne planove sa skicom i potčinjenim jedinicama izdati svoju zapovest.

IX) *Protivavionska odbrana:*

Za vazdušnu odbranu protiv neprijateljskih aviona Štab artiljerije će formirati jednu protivavionsku bateriju od tri protivavionska mitraljeza. Oružja postaviti na pogodnim tačkama na sektoru Rdeči Kal.

X) *Obaveštajna služba:*

Obaveštajni centri Korpusa, divizija, Operativnog štaba i oba odreda moraju u toku operacije prikupljati potrebne podatke o neprijatelju, o njegovim event, koncentracijama i nastupanju u pravcu mesta operacije. Podatke dostavljati na najbrži način svojim pretpostavljenim štabovima, pri čemu koristiti sva sredstva za vezu koja budu na raspolaganju.

XI) *Sanitetska služba:*

Referenti saniteta i šef sanitetskog odseka VII korpusa moraju izvršiti organizaciju sanitetske službe u svim jedinicama. Za evakuaciju ranjenika blagovremeno nabaviti kola sa zaprežnom stokom što bliže samom mestu operacije i ranjenike na najbrži način prevoziti u divizijska previjališta, a odatle u bolnicu.

Previjališta obe divizije nalaziće se u Podgozdu.

XII) *Intendantska služba:*

Šef intendature Štaba Korpusa i intendanti ostalih jedinica dužni su da jedinice za vreme operacije obezbede dovoljnom količinom hrane. Ukoliko situacija bude dopustila, u jedinicama se mora redovno kuvati hrana koju slati na položaje. Posle likvidacije uporišta Št. Vid sve životne namirnice moraju se odvesti iz uporišta i

pravilno podeliti po jedinicama. Artikle kao: šećer, kafu, maslo, med i marmeladu predati intendanturi Štaba Korpusa za ishranu u bolnicama.

XIII) Popuna municijom:

U svemu postupati po našoj zapovesti br. 709 od

15. X 1944.²⁰

XIV) Komandno mesto Štaba Korpusa na Rdečem Kalu, gde će biti i osmatračnica.

XV) Početak operacije 25. o.m. ujutro. Pokret jedinica na određene položaje u toku 24. o.m.

XVI) Štabovi divizija. Operativni štab i Štab artiljerije te štabovi odreda moraju u smislu gornje zapovesti da izvrše odmah sve potrebne pripreme prema gornjim tačkama. Ljudstvo i komandni kadar pripremiti za ofanzivne operacije, podići borbenu duhu i disciplinu u vojsci, a komandnom kadru uz to posebno ukazati na važnost planiranih akcija i tražiti od njih bezuslovno izvršavanje svih zapovesti i naređenja. Potčinjenim jedinicama izdati potrebne zapovesti i kopiju dostaviti našem Štabu.

²⁰ Odnosi se na zapovest Štaba 7. korpusa NOVJ za napad na neprijateljevo uporište u Višnjoj Gori (vidi Zapovest Štaba 7. korpusa NOVJ od 15. oktobra 1944. u AIZDG. k. 21/III). Zbog promenjene situacije, do napada nije došlo (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 117). Ta zapovest u vezi sa potpunom municijom određuje:

»štabovi divizija« Operativni štab i štab artiljerije moraju obezbediti svoje jedinice dovoljnim količinama municije za sva oružja. Iz korpusnog skladišta odmah izuzeti sledeću municiju:

a) XV divizija: 30.000 metaka za »mauzer« puške, 10.000 metaka za italijanske puške, 15.000 metaka za puškomitraljeze »breda«, 2.500 metaka za automate, 1.000 kompletnih mina za laki minobacač 45 mm, 200 kompletnih mina (lakah) i 500 kompletnih mina (teških) za minobacač 81 mm.

b) XVIII divizija: 20.000 metaka za puške »mauzer«, 10.000 metaka za puškomitraljeze »breda«, 2.500 metaka za automate, 800 kompletnih mina za minobacače 81 mm i 1.500 kompletnih mina za minobacače 45 mm.

c) Operativni štab: 25.000 metaka za puške »mauzer«, 300 mina za minobacač 81 mm, 800 mina za laki italijanski minobacač.

d) Dolenjski odred: 6.000 metaka za puške »mauzer«, 400 kompletnih mina za minobacač 45 mm i 250 metaka za automate.

e) Artiljerija VII korpusa: 5.000 metaka za puške »mauzer«, 1.500 mina za laki minobacač, 400 metaka za automate.

Štab XV divizije će municiju D[oIenjskom] o[dredu] i Operativnom štabu VI i XI brigade transportovati u toku noći 15/16. o.m.

Isto tako obezbediti popunu municije u toku operacije.«

XVII) *Znaci raspoznavanja:*

24. X	1944.	Mirko — More	Morava — Mauser.
25. X	„	Danilo — Dane	Dalnogled — Drava.
26. X		Bolko — Branko	Bomba — Bihać.
27. X		Nino — Niko	Nož — Niš.
28. X		Franci — Frenk	Puška — Pugled.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Hribar J.²¹

V.d. komandanta — potpukovnik
Franc Poglajen

M. P.

Dostavljeno:

Glavnom štabu NOV i POS, na znanje,
Štabovima XV i XVIII divizije NOV i POJ,
Operativnom štabu VI i XI brigade,
Štabu artiljerije VII korpusa,
Štabu Dolenjskog odreda.

¹¹ Janez Hribar, narodni heroj umro 23. oktobra 1967. godine.

RELACIJA ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 23. OKTOBRA
j¹⁹⁴⁴ DOSTAVLJENA GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVE-
NIJE O DEJSTVU JEDINICA PRI RUŠENJU ŠTAMPETOVOG
MOSTA¹

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Operativni odsek
Na položaju, dana 23. X 1944.
Op. br. 513

Predmet: Relacija o borbama
za rušenje Štampetovog mosta.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS²

U prilogu dostavljamo relaciju o borbama za rušenje
Štampetovog mosta i borbama koje su se razvile na sektoru
Notranjske prilikom neprijateljske intervencije od 27. do 29.
IX 1944, sa skicama i prepisom zapovesti.³

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. načelnika Štaba,	Načelnik Operativnog odseka,,
kapetan:	major:
Sava Konvalinka	Lazar Kolarac

M. P.

Dostavljeno:

Gl. štabu NOV i POS,
Oficirskoj školi Gl. št.[aba]
u arhiv VII korpusa.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/111.

² Dopisano mastilom.

³ Štab 7. korpusa NOVJ dostavio je Glavnom štabu NOV i PO-
Slovenije izveštaj o rušenju Štampetovog mosta i borbama na sektoru
Notranjske već 30. septembra 1944. Štab 18. NO divizije je takođe 1.
oktobra 1944, dostavio Glavnom štabu NOV i PO Slovenije relaciju o
napadu i borbama. Zbog obimnosti knjige redakcija ove izveštaje ne
objavljuje a nalaze se u AIZDG, k. 21/11 i k. 27/111.

RELACIJA

borbi za rušenje Štampetovog mosta i borbi koje su se razvile na sektoru severne Notranjske prilikom neprijateljske intervencije od 27 — 29. IX 1944 (drugog dana posle rušenja).

1.— *Zadatak:*

Glavni štab NOV i PO Slovenije dao je zadatak jedinicama VII korpusa, koje su se nalazile na sektoru Notranjske, da izvrše napad na železničku prugu Ljubljana — Trst i da poruše Štampetov most.⁴

2.— *Procena situacije:*

Neprijatelj se nalazi u sledećim uporištima: Rakek — 1200 be-ga⁵ i 170 Nemaca; Ivanje Selo — 15 be-ga; Planina [žel. st] — 30 be-ga; Logatec — 190 be-ga i 6 Nemaca; Štampetov most — oko 120 ljudi; Vrhnika — 220 be-ga i 10 Nemaca; Verd — 50 be-ga; Borovnica — 450 be-ga i 150 Nemaca koji imaju protivavionsku artiljeriju na k. 371⁶ i kod sela Zavrh;⁷ Breg^s — oko 15 be-ga; Goričica⁹ — 20 be-ga! Preserje — 25 be-ga i Notranje Gorice — 50 be-ga. Ovde nisu ubrojane neprijateljske snage koje se nalaze u bunkerima pored same [železničke] pruge Rakek — Ljubljana. Bunkerima se nalaze na svakih 200 m i gotovo svi su posednuti sa oko 10—15 be-ga ili Nemaca sa po jednim ili dva automatska oruđa.¹⁰ Takođe treba uzeti u obzir neprijateljska uporišta Studenec-Ig,¹¹ Vel. Lašče i Ribnicu koja su vrlo jaka i iz kojih neprijatelj može da reaguje posredno na snage koje bi se nalazile oko mosta.

Naše snage: Na sektoru Notranjske nalazile su se i bile predviđene za izvršenje zadatka IX i X SNO brigada ojačane baterijom protivtenkovskog topa kal. 53 mm, specijalnim bataljonom XVIII divizije i dve čete Notranjskog odreda.

Za posredno osiguranje i kontrolu praznog terena, u slučaju rokiranja snaga prema severu, prema Ribnici — Kočevju i Vel. Laščama ostao je samo bataljon Notranjskog vojnog područja, koji se nalazio na sektora Studenec.¹²

⁴ Redakcija nije pronašla Zapovest Glavnog štaba NOV i PO Slovenije za rušenje Štampetovog mosta.

⁵ belogardista. Zvaničan naziv: Slovensko domobranstvo.

⁶ Omaška; treba: 737.

⁷ Sada: Zavrh pri Borovnici.

* Sada: Breg pri Borovnici.

• Sada: Goričica pod Krimom.

¹⁰ Pregled neprijateljevih jedinica u ovim uporištima vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 20, objašnjenje 11.

" Sada: Ig.

¹² Sada: Studenec na Blokah.

Stampetov most nalazi se na železničkoj pruzi Ljubljana—Trst, preko njega vodi železnička [pruga] duplog koloseka. Izgrađen je od armiranog betona, sa 8 svodova. Dva svoda bila su već porušena prilikom akcija u septembru¹³ 1943. i junu 1944. od [strane] Tomšičeve i Cankarjeve brigade. U odnosu na zemljište most se nalazi tako reći u džepu brojnih neprijateljskih uporišta čiji su kraci Borovnica i Rakek. Sam most nalazi se između železničkih stanica Verd i Logatec, ispod kojeg prolazi stara cesta iz Logateca za Vrhniku i Ljubljano. Most je udaljen od Vrhnike 2 i po km, a od Ljubljane 26 km. Utvrđenje mosta vidi se iz priložene skice.¹⁴ Osiguranje pruge od strane neprijatelja postignuto je sa 14 bunkera između Verda i Logateca, koji su većinom od betona ili pak od zemlje i drveta, a pojedini [bunker] su i jednospratni. Sam most je osiguran sa 6 bunkera, 2 brzometna topa 47 mm, 3 flak topa, 12 puškomitraljeza, 2 teške »brede« i 2 teška minobacača. Na južnoj strani mosta, u pravcu Rakeka, na Kladuškem griču sa leve i desne strane ceste Logatec — Vrhnika nalazili su se bunker, i to pokriveni, sa svake strane ceste za po jedan vod. Šuma sa obe strane ceste je iskrčena. Pojas ovih krčevina spušta se na oko 1 i po km od mosta na samu prugu. Smreke su posečene i leže u raznim položajima tako da predstavljaju veštačku prepreku za prolaz preko tog zemljišta. Dalje u pravcu mosta teren je opet pošumljen i na udaljenosti oko 250 m od mosta opet iskrčen još od italijanske okupacije. Most je visok oko 20 m i predstavlja vijadukt između dva brda. Ostali širi teren oko mosta je nenaseljen i izrazito kraški, pošumljen, sa kraškim jamama i vrtačama. Na sektoru od linije Rakek — Borovnica prema istoku karakterističan je greben Vinji vrh — Stražišče — Goli vrh, od kojeg se odvaja drugi greben Zadel preko Sv. Vida¹⁵ na Zavrh,¹⁶ koji predstavlja vododelnicu Cerknjskog jezera i pritoka Iške. Severno od ove vododelnice karakteristični su masivi Krim i Mokrec a južno Bloška planota i greben Slivnice. Za snage koje bi se nalazile u džepu oko Stampetovog mosta neposredni prihvatni položaj je greben Vinji vrh — Kožljek — Goli vrh i u slučaju da ga neprijatelj zaposedne snage oko mosta bile bi potpuno odsečene i opkoljene s obzirom na sama uporišta pored pruge.

Početak napada prema zapovesti bio je određen za dan 26. IX 44. ujutro. U tom cilju sve jedinice koje su učestvovala u toj akciji krenule su sa svojih polaznih položaja 25. IX u

¹³ To prvo rušenje nije bilo u septembru, već je bilo 13/14. oktobra 1943 (vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 129).

¹⁴ Ova skica se nalazi u AIZDG, k. 27/111.

¹⁵ Sada: Žilce.

¹⁶ Sada: Zavrh pri Borovnici.

18 časova, što znači da je polazak bio blagovremen. Sama akcija otpočela je na dan 26. IX 1944. u 16.45 časova iz sledećih razloga:

a) mrkli mrak, zbog čega vođiči nisu mogli voditi kolone i postojala je opasnost da se pogreši put,

b) loše vreme (kiša), i

c) IX brigada vodila je borbu s neprijateljem za vreme pokreta sa polaznih položaja na položaje koje bi morala posesti prema zapovesti za napad. Zbog toga je posle završene borbe morala još da čisti teren i zakasnila bi, odn. ne bi došla blagovremeno na nove položaje.

Toga dana padala je kiša, što je nepovoljno uticalo na borcu u pokretu i na samu borbenost.

Pokret koji su vršile jedinice XVIII divizije bio je prilično dugačak i predviđalo se da se isti može izvršiti za 10 časova. Ali kiša i mrkli mrak usporili su pokret, odn. potpuno ga zaustavili, jer pod takvim vremenskim prilikama i drugim okolnostima [jedinice] ne bi mogle do svanuća (tj. do vremena početka napada predviđenog u zapovesti) stići na nove položaje i otpočeti napad.

3.— Odluka:

Pruga Trst — Ljubljana — Zidani Most je od životne važnosti za prevoz neprijatelja, zbog čega je neprijatelj uporno drži i stalno pojačava posade po bunkerima. U tom cilju, i da bi sprečio našim sabotажnim grupama rušenje ove pruge, neprijatelj vrši razne ispade prema našim jedinicama iz pravca Rakeka, Borovnice i Vel. Lašča u cilju da ih potisne što dalje od pruge. Uostalom, dosadašnjim napadima na prugu i rušenjem iste naneli smo neprijatelju prilično štete, ali to ipak nije dovoljno da bismo neprijatelju sprečili saobraćaj, jer on rušenja naših sabotажnih grupa za nekoliko časova opravi, nakon čega se saobraćaj opet normalno odvija. Da se neprijatelju zada osetljiviji udarac i da se saobraćaj na ovoj za neprijatelja najvažnijoj pruzi za duže vremena potpuno prekine, potrebno je da se poruši Stampetov most.

4.— Naređenje (zapovest):

Prilažu se pismene zapovesti Štaba VII korpusa NOV i POJ, br. 664 od 24 - IX - 1944. i prepis zapovesti Štaba XVIII divizije, br. 83 od 24 - IX - 1944.¹⁷

¹⁷ Zapovest Štaba 7. korpusa NOVJ i Štaba 18. NO divizije za rušenje Stampetovog mosta vidi u tom VI, knj. 16, dok. br. 61.

Za samu akciju rušenja Štab VII korpusa NOV i POJ izdao je Štabu XVIII divizije pismenu zapovest da sa snagama, koje su već navedene pod tačkom 2 (stav drugi), izvrši likvidaciju i rušenje Štampetovog mosta i to 26 - IX - 1944. ujutro. [Štab divizije] odredio je da IX brigada ojačana sa dve čete Notranjskog odreda vrši neposredno osiguranje na sektoru Goli vrh — Kožljek — Vinji vrh kao prihvatnom položaju za snage koje će se nalaziti na mostu, s tim da sa jednim bataljonom ruši železničku prugu kod stanice Verd [s ciljem] da iz pravca Borovnice ne dođe oklopni voz i [na taj način] ometa rušenje mosta. Takođe je ova brigada morala sa jednom četom Notranjskog odreda da drži položaj Gradišče iznad Cerknice a manjim snagama da kontroliše uporište Rakke na sektoru Škilje, k. 732, i Ivanje Selo, k. 669. Ova brigada morala je kontrolisati i Borovnišku dolinu — kotlinu na sektoru Pikovnik i Rakitna te Presersku kotlinu na sektoru Gor. Brezovica. Na sektoru Tisovec jedan bataljon ove brigade, koji je rušio prugu kod Verda, morao je imati osiguranje za snage koje bi se nalazile neposredno kod mosta.

X brigada bila je određena da sa jednim bataljonom ruši železničku prugu kod Cestara, između Štampetovog mosta i Logatca, i da time spreči dolazak voza iz Logatca i da minira staru cestu zapadno od Suhog griča. Sa ostalim snagama ovog bataljona da na sektoru Raškovca spreči dolazak neprijateljskog pojačanja napadnutim snagama kod mosta. Sa jednim bataljonom da napadne sam most u pravcu Kladuški grič (k. 547) — bunkere koji se nalaze na istočnoj strani mosta i likvidira sve neprijateljske zasede koje se nalaze istočno od stare ceste (na 750 m južno od mosta). Jedan bataljon ove brigade bio je određen da napadne južno od stare ceste i likvidira sve neprijateljske zasede i bunkere na zapadnoj strani mosta. Specijalni bataljon XVIII divizije imao je zadatak da napada neposredno pored same stare ceste i da omogući pristup minerskoj četi XVIII divizije, koja je imala zadatak da minira most makar pod vatrom neprijateljskog naoružanja.

Baterija topa 53 mm imala je zadatak da topom likvidira neprijateljski bunker na istočnoj strani mosta, i to sa položaja koji je bio udaljen oko 300 m južno od mosta direktnim gađanjem, te da dejstvuje na sve one ciljeve iz kojih bi neprijatelj davao otpor u neposrednoj blizini mosta.

U noći 24/25. IX 1944. naše snage krenule su sa svojih starih položaja na nove koji bi trebalo da budu polazni položaji za napad na most, i to: IX brigada na sektor G. Otave — Zupeno — Pikovnik; X brigada sa specijalnim bataljonom

XVIII divizije na sektor Sv. Vid. Takođe je na sektor Sv. Vida izvršila pokret baterija topa 53 mm, minerska četa te operativni štabovi VII korpusa i XVIII divizije. Dve čete Notranjskog odreda bile su toga dana stavljene pod operativnu komandu IX brigade na sektoru Zupeno. Ovi pokreti naših jedinica izvršeni su u strogoj konspiraciji tako da se na osnovu pokreta naših jedinica nije mogao otkriti plan.

Dana 25. IX 1944. naše jedinice krenule su sa polaznih položaja preko Zupena u pravcu Kožljeka. Toga dana oko 18 časova došlo je do sukoba između bataljona IX brigade i neprijateljske patrole jačine oko 60 ljudi na sektoru Pikovnik.¹⁸ Zbog slabih vremenskih prilika (kiša, sneg i neprozirna magla) Štab XVIII divizije je, u sporazumu sa Štabom VII korpusa, odložio početak napada za 26. IX 44. u, 17 časova te da IX brigada prenoči na sektoru Padež — Pikovnik — Zupeno, X brigada na sektoru Kožljek — G. Otave — Zibovnik, a specijalni bataljon na sektoru Stražišča.

26. IX 1944. u 6 časova ujutro naše snage su nastavile kretanje na položaje određene prema zapovesti za napad. X brigada kretala se preko Vinjeg vrha — Ravnika — Kamenog vrha — Debelog vrha — Tolstog vrha do vojne ceste na sektoru Tolsti vrh — Ljubljanski vrh — Štampetov most, a istim pravcem kretali su se i specijalni bataljon XVIII divizije, minerska četa i operativni štabovi Korpusa i divizije. IX brigada se u isto vreme kretala pravcem: Vinji vrh — Colska dolina — Jesenovec — Tisovec.

Veza između snaga koje su rušile most i snaga koje su vršile osiguranje održavana je pomoću radio-stanica, veza sa snagama na sektoru Kožljek i sa ostalim [snagama] koje su kontrolisale područje uporišta Pijava Gorica — Velike Lašče — Ribnica [održavana je] pomoću osmatračkih tačaka, i bojnim patrolama i telefonom. Centri veze bili su u Lepem Vrhu, Novoj Vasi i Starom Trgu.¹⁹ Naše snage bile su takođe međusobno povezane pomoću signalnih stanica (gde je tu vezu dopuštao teren).

Komore brigada ostavljene su na sektoru Lešnjaki — Ravne. Divizijsko previjalište [bilo je] na sektoru Jeršiče, hiruska ekipa na sektoru Stražišče. Zbog udaljenosti divizijskog previjališta od brigadnih previjališta bila je obrazovana mala previjališna stanica kod rezervoara na sektoru Tolsti vrh.

Borba s neprijateljem otpočela je 26. IX 1944. oko 10 časova na sektoru Padež, i to s patrolama koje su prodrle iz

¹⁸ Redakcija nije mogla utvrditi iz koje su jedinice bile ove neprijateljske snage.

¹⁹ Sada: Stari Trg pri Ložu.

pravca Borovnice — Zavrha — Pokojišča⁰ prema položajima IX brigade. Borba kod samog mosta otpočela je u 16.45 časa, kada je III bataljon IX brigade napao Verd i rušio na tom mestu [železničku] prugu, a I bataljon X brigade [rušio prugu] između Cestarja i Logatca.

II i III bataljon X brigade nastupali su već u gore pomenutim pravcima prema mostu, i to [:] II bataljon sa istočne strane ceste preko Kladuškog griča a III bataljon sa zapadne strane ceste severoistočno od Raškovca, k. 655. Pored same ceste nastupao je specijalni bataljon XVIII divizije, zatim baterija topa 53 mm a posle nje mineri sa eksplozivom na mulama. Na neprijateljsku zasedu prvi je naišao Specijalni bataljon, i to na oko 1 km južno od mosta, izvršio na nju odlučan juriš i otpočeo da goni neprijatelja prema mostu, 5 minuta kasnije na neprijateljske zasede naišli su i II i III bataljon X brigade, pa ih takođe oterale i gonile prema pruzi i mostu. Gonjen snažnom vatrom i daljim našim brzim i energičnim nastupanjem neprijatelj je u panici pobegao preko pruge i sa utvrđenih bunkera na Kladuškom griču i na brdima istočno od k. 655. Zbog posečenih smrekovih stabala na sektoru Kladuškog griča naši borci su se morali pentrati preko stabala, ponekada i po 3 m visoko, zbog čega ni naš napad na prugu nije bio tako silovit kao što bi morao biti da bismo iznenadili neprijatelja i u bunkerima na samom mostu. Ipak je našim jedinicama uspeo da iskoriste momenat i da na leđima neprijatelja upadnu na levo krilo mosta, prema Logatcu, s tim da je jedna četa specijalnog bataljona i jedna četa II bataljona

X brigade prodrila do pruge na nisipu. U tom vremenu [ljudstvo] baterije je na rukama izvuklo top na oko 300 m južno od mosta, pored same stare ceste, i otpočelo direktno da tuče neprijateljski bunker na istočnoj strani mosta, odakle je neprijatelj bio odmah oteran. Za to vreme neprijatelj je otvorio žestoku vatru iz flak baterije, koja je bila na položaju Barakar, oko 500 m severno od mosta i iz bunkera koji je bio udaljen oko 800 m severozapadno od mosta (slovo b [natpisa] Barakar — vidi skicu). Takođe je otpočeo s vatrenim dejstvom iz oba minobacača (teška) koji su bili postavljeni severno od mosta te iz brzometnog topa na istom mestu. Sa sektora Barakar neprijatelj je posle polučasovne borbe izvršio protivnapad koji je bio odbijen od [strane] II i specijalnog bataljona i neprijatelj je bio u paničnom bekstvu odbačen nazad. Baterija minobacača X brigade, postavljena na položaje severno od k.

^M Tim pravcem su nastupala četiri odeljenja iz 3. i 4. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Borovnice (vidi AIZDG, AFK, k. 281/11).

547, otvorila je vatru u pravcu neprijateljskih minobacača, ali ih nije uspela u potpunosti neutralisati, tako da je prostorija pod drugim svodom sa pravca Verda bila tučena snažnom vatrom flakova, brzometnog topa i teških minobacača neprijatelja. U 17.30 časova, kada su naši borci već držali u svojim rukama most, i to njegov zapadni deo i nasip pored njega, došlo je njegov istočni deo još bio neposednut od naših boraca zbog brišuće neprijateljske vatre (ali se na tom delu neprijatelj nije nalazio), mineri su se s mulama približili samom svodu, gde su hteli da rastovare eksploziv pored samog svoda. U tom trenutku granata iz brzometnog topa udarila je posred oko 100 kg eksploziva, koji se nalazio još na muli, što je izazvalo eksploziju. Od ove eksplozije bilo je više mrtvih i ranjenih, a uništeno je i 5 mula sa eksplozivom. Pošto smo na jednim kolima imali još oko 800 kg eksploziva, koji je bio zakonspirisan na sektoru Tolsti vrh još iz vremena poslednje akcije na Šampetov most, iskoristili smo ga i odmah prevezli na lice mesta i sa njim ponovo pokušavali da miniramo drugi svod iz pravca Verda (ispod popravljene gvozdene konstrukcije). U tome nas je sprešio ponovni puni pogodak neprijateljske mine među minere. Zbog toga je eksploziv prenet pored ivice šume ispod drugog svoda mosta iz pravca Logatca, pod zaštitom mrtvog ugla, ali isto tako pod dejstvom neprijateljskih mina i u 18.45 časova izvršeno je miniranje. U 18.55 časova dat je signal raketom za povlačenje a prethodno je miniranjem uništena i zapaljena velika drvena baraka (16 X 4 m) puna cementa. Takođe je bila uništena mašina za drobljenje kamenja i mešanje maltera zajedno s motorom.

U toku borbe za sam most neprijatelj je pokušavao dva puta sa protivnapadom na naše [snage] na mostu ali mu ti pokušaji nisu uspeli.

Pored same pruge porušeno je 5 bunkera i zapaljen i onesposobljen jedan drveno-betonski bunker.

1 bataljon X brigade u isto vreme je minirao prugu kod Centara na taj način što su bila napadnuta oba neprijateljska bunkera na tom sektoru protivtenkovskim bacačima, a mineri su se spustili na samu prugu pod vatrom neprijateljskih mitraljeza i prekinuli prugu na oba koloseka na 4 mesta. Manja neprijateljska kolona pokušavala je prodreti iz Logatca ali je odmah bila odbijena. Oklopni voz koji je u 18 časova naišao iz Rakeka do porušene pruge bio je odbijen [vatrom] naših protivtenkovskih bacača i morao se povući. Stara cesta minirana je na 3 mesta.

III bataljon IX brigade je u 16.45 časova poseo položaje severno od Tisovca (k. 600) prema železničkoj stanici Verd

i bunkeru koji se nalazi na putu od ove stanice prema mostu. 3 минера, pridati bataljonu, minirali su oba koloseka na 6 me-
sta. Odmah zatim bataljon je izvršio napad na železničku sta-
nicu Verd i zauzeo je. Oklopni voz koji je naišao iz pravca Bo-
rovnice sprečio je naše borce da pakupe materijal na stanici.
Bataljon se posle signala raketom na Štampetovom mostu po-
vukao u sastav brigade.

Napadom na sam most rukovodili su članovi Štaba di-
vizije i korpusa koji su se nalazili na komandnom mestu oko
100 m južno od mosta.

Posle izvršenog zadatka kod mosta, snage sa mosta, ka-
da su se skoncentrisale na sektoru Tolsti vrh, u 23.45 krenule
su u pravcu Debelog vrha. Prema primljenoj radio-depeši da
se bataljon IX brigade povukao sa sektora Padeža bilo je od-
lučeno da se prenoči na sektoru Debeli vrh. Posle ponovne
radio-depeše ujutro 27. IX 1944. snage su krenule dalje u prav-
cu Kožljeka, jer je ova radio-depeša potvrdila da se IX bri-
gada nalazi na svojim položajima na sektoru Kožljek — Vinji
vrh. Već na sektoru gde su se brigade skoncentrisale izvršeno
je kamufliranje oba topa (1 je bio zaplenjen). Pokret bri-
gade bio je veoma otežan jer su borci morali nositi 40 ranje-
nika. Na sektoru Dobec brigadu je napao neprijateljski avion
»roda«. Naši borci su odmah zatim otvorili vatru na avion iz
svog automatskog oružja i prinudili ga da se vrati. Po podne
27. IX 1944. X brigada je sa svim pridotim delovima stigla
na sektor Stražišče, gde je predala ranjenike IX brigadi i za-
tim sa dva bataljona krenula na sektor. Sv. Vid, a sa jednim
bataljonom na sektor Koščake.

U toku 26. IX dva su bataljona IX brigade vodila borbu
s neprijateljskom kolonom koja je nastupala iz Rakeka prema
Kožljeku. Kolona je bila jačine oko 80 ljudi i bila je odbijena
od naših zaseda na k. 759 i 842.²¹

Odmah po dolasku X brigade na sektor Sv. Vid — Koš-
čake i specijalnog bataljona na sektor Ravne upućene bojne
patrole su javile o prisustvu neprijatelja na sektoru S. Tro-
jica¹⁻² — Zavrh. Takode je bilo javljeno da snažna neprijatelj-
ska kolona nastupa iz pravca Bukovec — Osredek — Sv. Vid."³

²¹ Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva
vidi se da su u tom pravcu bile upućene patrole 2. bataljona iz Rakeka,
ali o tim borbama se ne govori (vidi AIZDG, AFK, k. 281/11).

- Sada: Sivče.

Zbog uspešnog rušenja Štampetovog mosta nemački okupator
je na sektoru Notranjske preduzeo akciju šireg obima, angažujući sle-
deće snage: 2. bataljon slovenačkih domobranaca iz Rakeka, borbene
rupe »Sumaher« (Schumacher), »Smic« (Schmitz) i »Majer« (Mayer)
ao i delove pojedinih posadnih četa smeštenih po uporištima oko tog
sektora koji nisu bili uključeni u borbene grupe. Opširnije vidi u tom
VI, knj. 16, dok. br. 144.

Operativni štab korpusa i divizije bio je na sektoru Sv. Vida. Pošto su komore u međuvremenu već bile povučene u sastav brigada, odmah se otpočelo sa pripremanjem [hrane] za borce koji su bili umorni i iscrpljeni. Oba bataljona X brigade odmah su zauzela položaje na sektoru Zala — Sv. Vid — Čohovo i u 18.30 časova prinudila neprijateljsku kolonu, koja je nastupala iz Osredka prema Sv. Vidu, na povlačenje. Uto je pao mrak. Komandant X brigade,²⁴ iako ranjen još kod Stampetovog mosta, sa članovima svoga Štaba i članovima Štaba divizije i korpusa izvršio je pregled položaja oba bataljona. Na licu mesta komandant korpusa izdao je naređenje da se za neprijateljem, koji je najpre bio prinuđen da se povuče, pošalju bojne patrole i da se odmah utvrde neprijateljske namere. U slučaju da neprijatelj miruje treba da se postave samo zasede (manje), a ostali da se odmaraju. Postavljene su zasede iznad sela Čohova i Zale i poslate bojne patrole u pravcu Osredak — Bukovec, Zavrh — Sv. Trojica i G. Sleme.²⁵ Bilo je jasno da neprijatelj na tim sektorima ima neke svoje snage, ali njihovu jačinu nije bilo moguće ustanoviti. Nije se [raspolagalo] nikakvim podacima da je neprijatelj u međuvremenu na sektoru Slivnica i Sv. Trojica — Zavrh — Krvava Peč — Osredak već skoncentrisao oko 2500 ljudi i imao nameru da potpuno odseče naše snage [od mogućnosti] za prelaz na sektor Bloške planote. IX brigadi je bilo izdato naređenje da ranjenike ne transportuje preko Sv. Vida u pravcu Loške doline — u pozadinu. Pošto su ranjenici već bili na putu vraćeni su nazad. Sve jedinice na sektoru Sv. Vida bile su u strogoj pripravnosti. U 22.30 časova neprijatelj je otpočeo nastupanje po dubokih jarugama iz dolina Zale i Iške u tri kolone prema Sv. Vidu. Kroz šumu je obišao zasedu II bataljona i izvršio juriš na položaje III bataljona kod Čohova, uprkos vatrenog dejstva ovog bataljona.²⁶ Istovremeno je jedna kolona po jaruzi između Rudolfova i Čohova nastupala prema samom selu Sv. Vid. Jedna kolona htela je da odseče Sv. Vid i snage koje su se nalazile u njemu od grebena prema selu Koščake. III bataljon vodio je pola sata ogorčene borbe s neprijateljem. Međutim, neprijateljska kolona se za to vreme probila (ona kolona koja je snage na Sv. Vidu htela odseći od sektora Koščake) do samog sela i otpočele su teške noćne ulične borbe. Borili su se svi članovi Štaba korpusa, divizije, brigada i bataljona i borci su pokazali veliku istrajnost i odlučnost. Oko svake kuće vodile su se borbe. Zbog nadmoć-

²¹ Gliša Raco

²⁵ Tako piše na karti, ali je zvaničan naziv: Sleme.

²⁶ U relaciji 18. divizije (AIZDG, k. 27/111) piše da je neprijatelj izvršio juriš na bok 3. bataljona.

nosti neprijatelja oba bataljona morala su se povući prema selu Koščake, gde su se spojila sa 1 bataljonom. Specijalni bataljon je sa sektora Ravne krenuo u pomoć, prema izdatom **naređenju od** strane Štaba X brigade, ka Sv. Vidu, ali kada je došao do kapelice kod sela Rudolfova, neprijatelj je već držao — poseo Sv. Vid. Ovaj bataljon napao je neprijatelja ali se posle kraće borbe povukao. U 0.15 časova skoncentrisali su se deo II bataljona X brigade i specijalni bataljon i izvršili protivnapad na Sv. Vid, koji je bio odbijen. Iz svih ovih borbi naši gubici iznose: 21 mrtav.

Zatim su III bataljon i deo II bataljona X brigade, pod komandom Štaba brigade, prešli u šumu između Sv. Trojice i Sv. Vida i tu zanočili. Dana 27. IX u 10 časova krenule su sve snage na Zavrh — ivica šume pored Iške — Volčje. Pre nego što su naše snage prešle cestu na sektoru Lužarji primećena su dva kamiona i 1 putnički automobil koji su se kretali prema Lužarjima. Posle dolaska u Volčje izvidnice koje su bile postavljene prema komunikacijama ustanovile su da se kamioni (prazni) vraćaju prema Ravniku. Komandant III bataljona dobio je zadatak da ih sa specijalnim bataljonom napadne. Cestom su se kretali 1 kamion, 1 automobil sa oficirima i 1 motocikl. Naši borci su odmah otvorili vatru iz automatskog oružja i pušaka, ali je šoferima uspeo da sa 3 mrtva oficira pobegnu, dok se kamion vratio prema Ravniku. Posle izvršene akcije snage su se vratile u Novu Vas.

Posle napada na Sv. Vid 28. IX u 1 čas 1 bataljon X brigade je sa delovima II bataljona dobio zadatak da sa načelnikom Štaba divizije krene preko Pikovnika — Rakitne na sektor Kriva Peči i da preko Krvave Peči udari neprijatelju u bok na sektoru Ravne i spoji se sa ostalim snagama X brigade. Ove snage X brigade došle su na sektor Županov vrh, odakle su bile upućene bojne patrole prema Krvavoj Peči, Pikovniku, Sv. Vidu i Koščakama. Pošto se neprijatelj sa tog sektora povukao, naše snage su se povlačile pored Iške na sektor Novu Vas.

IX brigada je naveče 27. IX 1944. dobila zadatak da prenese ranjenike sa sektora G. Otave — Stražišča preko Cerknice i Grahovog u Lošku dolinu jer je bila primećena rupa u neprijateljskim položajima. Jedan bataljon bio je odmah upućen napred i on je poseo položaje između Cerknice i Dolenje Vasi. IX brigadu vodio je, radi koordinacije i zbog teške situacije za naše snage na sektoru severne Notranjske, posebno zbog ranjenika i izdatih naređenja, zam. komandanta divizije major drug Slovan.²⁷ Ujutro 28. IX 1944, zbog nastupanja neprijateljske kolone iz pravca Borovnice prema Kož-

¹⁷ Jože Logar Slovan

ijeku i Pikovniku te iz pravca Cerknice prema Kožljeku, Štab divizije izdao je naređenje da se ranjenici ne transportuju preko teritorije Cerknice već da, obzirom na nastupanje i treće neprijateljske kolone iz Sv. Vida prema G. Otavama — a sve tri kolone imale su zadatak da opkole naše jedinice koje su čuvale ranjenike — IX brigada krene u pravcu: Sleme, k. 883, — Krimček, iznad Sobočeva, gde je sa potrebnim osiguranjem prenočila. Kada su se neprijateljske kolone na sektoru G. Otave sastale i otpočele se kretati prema Rakeku, IX brigada je posela položaje Zadela — Koščake a ranjenici su krenuli prema Sv. Vidu, gde su stigli 28. IX u 23.45 časova. Za to vreme vratio se preko Pikovnika I bataljon X brigade sa delovima II bataljona koji su bili na sektoru Zupanov vrh — Iška i u Sv. Vidu su se u 0.15 časova 29. IX spojili sa snagama IX brigade. Ovaj pokret (povratak) X brigade pod komandom načelnika Štaba divizije, kapetana druga Konvalinke Save, bio je izvršen zbog toga jer je isti dobio izveštaj da IX brigada u toku noći nije uspela, zbog ponovnog neprijateljevog nastupanja, da prenese ranjenike preko sektora Cerknice u pozadinu. 29. IX u 0.30 časova jedan bataljon IX brigade bio je upućen kao daljnja prethodnica zaštite ranjenika preko Cajnarja u pravcu Nove Vasi [sa zadatkom] da probije neprijateljski obruč na sektoru G. Sleme — Sv. Trojica — Zavrh, postavi tu stalne pobočnice i omogući prolaz ranjenika. Bataljon nije naišao na otpor neprijatelja. Bataljon pak, koji je za ovim nosio ranjenike, na sektoru Sv. Trojice pao je u neprijateljsku zasedu i bio prinuđen da se sa ranjenicima povuče na sektor Sv. Vida, gde je stigao ujutro 29. IX 1944. U isto vreme primećene su neprijateljske kolone od kojih je jedna nastupala od G. Otave, iz Kožljeka, prema Sv. Vidu, a jedna iz Begunja [pri Cerknici] prema Cajnarju. Takođe je bilo ustanovljeno da neprijatelj ima posednut teren Zavrh — Sv. Trojica — G. Sleme. Bilo je odlučeno da se sa snagama X brigade probije neprijateljski obruč i da se ranjenici što pre, sa ostalim snagama IX brigade, prebace preko Radleka i Bloške Police u pozadinu. U 6 časova istoga dana naše snage krenule su iz Sv. Vida preko Cajnarja, sa jakim pobočnicama i sa jednim bataljonom X brigade u prethodnici prema Radleku, probile se prema Sv. Trojici i na sektoru Ulaka spojile se sa četom specijalnog bataljona koja je bila upućena u pomoć iz Nove Vasi. Na sektoru Cajnarja 2 neprijateljska aviona mitraljirala su i bombardovala na cesti našu kolonu. Od ovoga nismo imali gubitaka, sem 2 mule. Zaštitnica jednog bataljona IX brigade stalno je vodila borbu sa neprijateljskom kolonom koja je nastupala od Cajnarja prema G. Slemenu [i] dalje i odbijala sve neprijateljske napade. 29. IX neprijatelj je sa još jednom

kolonom pokušavao da spreči prenos ranjenika u pozadinu, r to sa pravca Vel. Lašča prema Vel. Blokama. Kada su ranjenici stigli na brdo Lisec, neprijatelj je već bio poseo brdo »Vinceremo«, k. 789,²⁸ tako da je prethodnica I bataljona X brigade vodila borbu sa brda Lisec i sprečila neprijatelju prelaz preko Bloške planote.²⁹ Ranjenici su na Bloškoj Polici **navareni** na kola i odvezeni u pozadinu. Ostale snage IX i X brigade su posle spajanja sa snagama koje su još dan ranije došle na sektor Nova Vas, vodile čitav dan teške borbe na **sektoru** V. Vrh — Nova Vas — Glina — Lisec — Golo — greben iznad Grahovog i odbile sve pokušaje neprijatelja da prođe južno od ovih položaja. Neprijatelj se 29. IX uveče povukao prema svojim polaznim položajima V. Lašče, Rakek i Borovnica.

29. IX 1944, kada su se naše snage probile kroz sve neprijateljske obruče i spojile na sektoru Nova Vas — Bloška Polica, bilo je završeno manevrovanje i borbe u ovoj akciji bile su okončane.

28. IX u 0.30 članovi Štaba VII korpusa, sa pridatom zaštitom 1. odeljenja sa puškomitraljezom, odvojili su se od XVIII divizije na sektoru Koščake i kretali samostalno prema Begunjama [pri Cerknici] i prenočili u šumi. 29. IX rano ujutro nastavili su put i kod Topola³⁰ naišli na neprijateljsku zasedu. S patrolama su pretraživali teren da ustanove gde bi se po danu mogao izvršiti proboj, ali je sve vrhove bio poseo neprijatelj koji je na naše izviđačke patrole otvorio vatru. Od patrola, dve trojke, vratio se samo 1 drug, a ostali su nestali. Odatle su krenuli prema Stražišću i s patrolom pretražili Kožljek i ustanovili da se tu nalazila neprijateljska patrola. Povukli su se na vrh iznad Stražišća i čekali da padne mrak. U prvom sumraku uputili su se u selo Stražišće jer je pre toga hilo ustanovljeno da se na Kožljeku više ne nalazi neprijatelj. Tamo su i prenočili i u ranim jutarnjim časovima dana 29. IX krenuli u selo D. Otave. Posle zadržavanja nešto više od jednog časa u tom selu, neprijatelj je opkolio selo, i može se zaključiti da ie bio izdan operativni Štab kornusa, jer je u prvom redu bila opkoljena kuća u kojoj se nalazio komandant. Prilikom probioia iz sela poginuli su bivši politkomesar korpusa drug Zornada Josip Frenk i referent artiljerije kod oper. odseka kanetan Znuderl Bogomir, dok je ooperativni oficir drug Podlesnik Franci bio ranjen. Odatle se krenulo dalje prema

²⁸ Odnosi se na brdašce označeno kao k. 789, na kojem ie još italijanski okupator velikim slovima od kamena ispisao parolu »Vinceremo«.

²⁹ Odnosi se na predeo oko Velikih Bloka.

Sada: Topol pri Begunjah.

Borovnici a zatim na Pikovnik. prema Sv. Vidu (po šumi), preko Iške do blizine Lepog Vrha, odatle u Novu Vas a zatim u Štab korpusa.

Naši gubici: 25 mrtvih, 51 ranjen, 83 nestala i 6 dezertera. Posle operacije vratilo se 40 drugova tako da su nestala 43 [druga]³¹

Gubici u naoružanju: 43 puške, 6 puškomitraljeza, 1 mitraljez, 1 protivtenkovski bacač »piat«, 1 automat, 2 pištolja, 6 mula i 6 samara.

Neprijateljski gubici: 35 mrtvih (među kojima 2 oficira) i 44 ranjena. Sem toga sa sektora Sv. Vid bili su odvezeni [na] 10 kola mrtvi i ranjeni.

Gubici u naoružanju — zaplenjeno: 1 protivtenkovski top kal. 47 mm, 5 pušaka, 1 mitraljez, 1 sanduk municije za laki minobacač i 1 sanduk municije za puškomitraljez.

Uništeno i porušeno Štampetov most u dužini 40 m, 20 tona cementa, uništene 2 barake sa neprijateljskom opremom, 5 bunkera, 1 mašina sa motorom za drobljenje kamenja i oštećen 1 automobil.

6. — *Kritička ocena akcije:*

Približavanje naših jedinica na 1,5 km do mosta izvršeno je s nedovoljnom pažnjom s obzirom na to da je bilo poznato da se tamo nalazi neprijateljska zaseda (u blizini raskrsnice stare ceste koja vodi prema Logatcu i nove vojničke ceste) tako da [je] neprijatelj prvi otvorio vatru na naše jedinice a zatim je nastala pometnja, posebno kod artiljerije i komore koja je nosila eksploziv. Stvarni zadatak naših jedinica bio je da se ova zaseda opkoli i uništi, međutim neprijatelj je zbog ove naše greške i energičnog napada samo sa jedne strane pobegao.

Akcija nije u potpunosti uspela jer mineri nisu porušili potporni stub koji je bio predviđen po planu.

Za uništenje uporišta jedinicama XVIII divizije nije bilo pridodato dovoljno teškog naoružanja, pri čemu se, naime, misli na artiljeriju. Naše jedinice raspolagale su samo sa 1 protivtenkovskim topom kal. 53 mm a i ovaj je ubrzo imao zastoj, tako da se nije mogao uništiti bunker na severnoj strani pruge Logatec — Vrhnika, odakle je neprijatelj branio pristup minerima s eksplozivom do sredine mosta, niti minirati i porušiti potporni stub na kojem se nalazila privremena konstrukcija mosta sa kojim je neprijatelj opravio most porušen u mesecu junu. Ako bi uspelo da se poruši predviđeni potporni stub, nastao bi raspon preko 50 metara koji neprija-

³¹ Ova rečenica dopisana je olovkom.

telj ne bi mogao zameniti privremenom konstrukcijom i tako bi saobraćaj bio obustavljen za duži period. Takođe nije bilo na raspolaganju dovoljno naših snaga kojč bi prešle prugu i sa severne strane napale neprijateljeve položaje i ovoga oterale iz bunkera te očistile teren oko mosta da bi se moglo izvršiti potpuno rušenje.³²

Inače su se borci X brigade i specijalnog bataljona dobro držali kao i komandni kadar. Neprijateljeve zasede na južnoj strani pruge Logatec — Vrhnika naše jedinice su oterale energičnim jurišem i uglavnom samim lakim oružjem takođe zauzele bunkere kod samog mosta na južnoj strani pruge.

Posle akcije naše su se jedinice suviše dugo zadržavale na sektoru Tolsti vrh i uprkos tome što su borci bili umorni i što su naše jedinice imale velik broj ranjenika, morale bi se, vratiti na polazne položaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. načelnika Štaba,
kapetan:
Sava Konvalinka

Načelnik Operativnog odseka,
major:
Lazar Kolarac

M. P.

Zbog važnosti ove železničke komunikacije neprijatelj je radi opravke upotrebio sve raspoložive snage pa je saobraćaj uspostavljen već 6. oktobra 1944 (vidi AIZDG, AFK, k. 281/III).

IZVEŠTAJ ŠTABA 15. NO DIVIZIJE OD 23. OKTOBRA 1944.
ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O BORBAMA I AKCIJAMA POT-
CINJENIH JEDINICA U PRVOJ POLOVINI OKTOBRA¹

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Opr. br.
Položaj, 23. X 1944.

Petnaestodnevni izveštaj
za vreme od 1. X — 15. X 1944.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

1) *Situacija:*

Neprijateljeva uporišta na teritorij: na kojoj dejstvuje XV divizija su sledeća: Novo Mesto — 700 Nemaca i 850 be-ga; Kostanjevica — 150 be-ga; Grosuplje — 10 Nemaca i 360 be-ga; Višnja Gora — 6 Nemaca i 500 be-ga; Stična — 6 Nemaca i 500 be-ga; Št. Vid² — 25 Nemaca i 500 be-ga; Kočevje — 550 Nemaca i 450 be-ga; Ribnica — 500 Nemaca i 600 be-ga; Št. Jernej³ — 150 be-ga; Vel. Lašče — 350 Nemaca i 650 be-ga; Tržišče — 80 be-ga; Preska⁴ — 285 Nemaca; Zavrh — 80 Nemaca; Radeče — 400 Nemaca; Bogenšperk⁵ — 60 Nemaca; Javorje — 29 Nemaca; Sv. Jurij pod Kumom⁶ — 120 Nemaca; Št. Janž⁷ — 60 Nemaca; Litija — 550 Nemaca; Šmartno [pri Litiji] — 90 Nemaca; Prežganje — 90 Nemaca; Laze⁸ — 74 Nemca; Jevnica — 500 Nemaca; Kresnice — 40 Nemaca; Poganeč — 55 Nemaca; Besnica — 45 Nemaca; Podgrad — 45 Nemaca; Mala Gora⁹ — 13 Nemaca; Kal¹⁰ — 60 Nemaca; Gabrje¹¹ — 30 Nemaca; Krmelj — 30 Nemaca; Brezje¹² — 35 Nemaca; Št. Jurski hrib¹³ — 80 be-ga; Goveji Dol — 80 Ne-

¹ Original (tačke 1. i 2. pisane mastiljavom olovkom, a ostalo na mašini) u AIZDG, k. 26/11.

* Sada: Šentvid pri Stični.

³ Sada: Šentjernej.

⁴ Odnosi se na Veliku Presku.

⁵ Zamak. 3 km jugoistočno od Šmartna pri Litiji.

⁸ Sada: Podkum.

⁷ Sada: Šentjanž.

⁸ Sada: Laze pri Dolskem.

• Redakcija nije mogla utvrditi na koju se Malu Goru odnosi.

¹⁰ Sada: Kal pri Krmelju.

¹¹ Redakcija nije mogla utvrditi na koje se Gabrje odnosi.

¹² Redakcija nije mogla utvrditi na koje se Brezje odnosi.

¹³ Odnosi se na brda sa crkvom Sv. Jurij kod Tržišča.

maca; Rogačice — 120 Nemaca; Drušče — 140 Nemaca; Buč-
ka___200 Nemaca; Raka — 60 Nemaca; Svibno — 30 Nemaca;
2a]og — 45 be-ga; Zadvor — 15 be-ga; Devica Mar. v Polju¹⁴
45 be-ga; Mačkovec — 30 be-ga; Trška Gora — 50 be-ga;
Št. Peter¹⁵ — 30 Nemaca i 120 be-ga; Grič¹⁶ — 30 be-ga; Krono-
vo___60 be-ga; Bela Cerkev — 60 be-ga; Lešnica — 40 be-ga;
Stranje¹⁷ — 50 be-ga; Dobrava¹⁸ — 50 be-ga; Cučja Mlaka —
50 be-ga; Draga — 50 be-ga.

Zemljište na kojem djeluje divizija prilično je brdo-
vito sa rekom Krkom koja protiče kroz Suhu krajinu. Zbog
konfiguracije zemljišta i dolina zemljište je pogodno za ak-
cije i manevar kako za nas tako i za neprijatelja. Neprijatelj
se uglavnom zadržava duž komunikacija i u dolinama. Kao
predstraže drži zasede na visinskim tačkama oko svojih upo-
rišta koje mu služe za neposrednu zaštitu.

Ovaj 15-dnevni period već ima sasvim obeležje jeseni. Dani
su uglavnom kišoviti a noći hladne, što je prilično otežalo
pokrete kao i izvođenje akcija.

Uzged napominjemo da mlađi kadar još nije dovoljno obu-
čen, nije dovoljno borben niti politički dovoljno izgrađen, što
je sve imalo uticaja na rezultate borbi i akcija.

2) Plan Štaba.

Štab divizije je za vođenje borbi i akcija davao potrebna na-
ređenja štabovima brigada. Međutim, štabovi brigada bili su
uglavnom samoinicijativni jer radi brzog pariranja neprijate-
ljevim ispadima iz uporišta nisu čekali naređenja Štaba di-
vizije. Štabovi brigada su u tom pogledu pokazali dosta samo-
inicijative i brzo su izdavali naređenja. Naređenje za izvrše-
nje neke posebne akcije ili napada na neprijateljevo uporište
Štab divizije za ovih 15 dana nije izdao. Uglavnom su vođene
borbe na otvorenom terenu s neprijateljem koji je vršio ispade
iz uporišta.

3) Akcije i borbe divizije.

1. oktobar:

IV SNOUB na položajima Jama¹⁹ — Stranska Vas²⁰ — Budga-
nja Vas.

¹⁴ Sada: Polje.

¹⁵ Sada: Otočec.

¹⁶ Zaselak, 8 km severoistočno od Novog Mesta.

¹⁷ Sada: Stranje pri Škocjanu. Na karti 1:100.000, izdanje GI
JA 1948, nije označeno.

¹⁸ Sada: Dobrava pri Škocjanu.

" Sada: Jama pri Dvoru.

^M Sada: Stranska Vas pri Žužemberku.

V SNOUB na položajima Čatež — Zaplaz — Gor. i Dolenja Vas²¹ — Čatež.

XII SNOB na položajima Konec — Vinja Vas — Mihovec.

XV SNOB na položajima Gradišče kod Primskova — k. 555 — Čateška Gora — Poljane.²²

Divizija nije vodila borbe s neprijateljem.

2. oktobar

IV SNOUB: Jama — Budganja Vas — Mačkov Hrib.

V SNOUB: Krušni Vrh — Babna Gora — Kozjek.

XII SNOB: na starim položajima.

XV SNOB: na starim položajima.

Borbi nije bilo.

3. oktobar

IV SNOUB: Žužemberk — Sadinja Vas — Cvibelj — Zafara.

V SNOUB: Valična Vas — Tolčane — Vrh.²³

XII SNOB: na starim položajima.

XV SNOB: Čateška Gora — Lačni Vrh²⁴ — Gabrska Gora.

Oko 8 časova ujutro došla je be-ga neprijateljeva kolona na sektor XII brig. Deo neprijateljeve kolone stigao je u selo Mihovec.²⁵ Zaseda III bat. napala je neprijatelja koji se posle kraće borbe u bekstvu povlačio prema Jurnoj Vasi. Posle toga stigao je i ostali deo neprijateljeve kolone zapadno od Mihoveca koju je ista zaseda oterala natrag. Jedan vod koji je uputio III bat. za neprijateljem ponovo se sukobio sa njim u Jurnoj Vasi. Neprijatelj je posle kraće borbe pobegao i odatle. Neprijateljeva kolona koja je u isto vreme nastupala u pravcu položaja II bat. morala se posle dvočasovne borbe povući u polazno uporište.

Neprijateljevi gubici: 2 poginula, 2 ranjena. Zarobljene 2 žene koje su upućene u [Štab] div.

²¹ Sada: Gorenja i Dolenja Vas pri Čatežu.

²² Sada: Poljane pri Primskovem.

²³ Sada: Vrh pri Križu.

²⁴ Zaselak, 3 km severozapadno od Čateža.

" Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva vidi se da su toga dana upućene dve patrole: jedna iz 38. posadne čete pravcem u Novo Mesto — Mihovec, koja se sukobila sa zasedom NOVJ, a druga iz 40. posadne čete pravcem Novo Mesto — D. i G. Lakovnice, koja nije vodila borbe ali je ubila jednog pripadnika NOVJ (vidi AIZDG, AFK, k. 283/III-pov. br. 584).

4. oktobar

IV SNOUB: Vinkov Vrh — Cvibelj — Zafara.

V SNOUB: na starim položajima.

XII SNOB: na starim položajima.

XV SNOB: na starim položajima.

I bat. XII brig, sukobio se s neprijateljevom zasedom kod sela **Pleumberka** i uskoro je oterao. Ova neprijateljeva zaseda bila je jačine 50 ljudi. Prilikom gonjenja naišao je na njegove zasede na Zajčjem Vrh²⁶ i Št. Joštu²⁷ i naterao ih u bekstvo.*¹

5. oktobar

IV SNOUB: na istim položajima.

V SNOUB: na istim položajima.

XII SNOB: na starim položajima.

XV SNOB: na istim položajima.

III bat. XII brig, krenuo je sa dve čete u pravcu Ljuben — Drganja Sela, patrole je uputio u pravcu Toplice²⁹ — Gradišče — Rumanja Vas a jednu u pravcu Vavte Vasi. U Vavtoj Vasi patrola je primetila neprijatelja koji se u većoj grupi nalazio u Gor. Straži i na njega otvorio vatru. Neprijatelj je sa sobom imao dva teška i dva laka tenka, jednu autoblindu i jedno motorno vozilo.¹⁰ Iz tenkova je stalno zasipao vatrom položaje XII brig. Izbio je do Soteske, a u 16 časova vratio se u polazno uporište.

6. oktobar:

IV SNOUB: Mačkov Hrib — Cvibelj — Zafara.

V i XII brigada na starim položajima.

XV SNOB: Gorenja Vas — Catež — Razbore.

Borbi nije bilo.

7. oktobar

IV SNOUB: Vinkov Vrh — Kuzarjev Kal — Zafara — Mačkov Hrib.

V SNOUB: Valična Vas — Plešivica.

XII SNOB: na starim položajima.

^{a6} Sada: Zajčji Vrh pri Stopičah.

" Sada: Sentjošt.

® Ove zasede su verovatno bile iz sastava 34. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Št. Jerneja (Šentjernej).

** Odnosi se na Dolenjske Toplice.

Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljske snage bile angažovane.

XV SNOB: na starim položajima.
Borbi nije bilo.

8. oktobar

IV SNOUB: Vinkov Vrh — Mačkovec-¹ — Mačkov Hrib.
V SNOUB: Vrh — Valična Vas — Plešivica.
XII i XV SNOB na starim položajima.

³²

9. oktobar

IV SNOUB: na starim položajima.
V SNOUB: na starim položajima.
XII SNOB: na starim položajima.
XV SNOB: Gor. Ravne — Cirkov — Okrog.
Borbi nije bilo.

10. oktobar

IV SNOUB: na starim položajima.
V SNOUB: na starim položajima.
XII SNOB: na starim položajima.
XV SNOB: na istim položajima.
Borbi nije bilo.

11. oktobar

IV SNOUB: Ajdovec — Mačkov Hrib — Vinkov Vrh.
V SNOUB: Vrh — Plešivica — Reber.
XII SNOB: na starim položajima.
XV SNOB: na starim položajima.

³³

12. oktobar

IV SNOUB: Mačkovec — Žužemberk — Mačkov Hrib — Treb-
ča Vas — Vinkov Vrh.
V SNOUB: Cvibelj — Plešivica — Reber.
XII SNOB: na starim položajima.

⁵¹ Sada: Mačkovec pri Dvoru.

^m Redakcija je izostavila tekst o borbama 4. slovenačke NOU brigade »Matija Gubec« i 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar«, jer se o tome potpunije govori u tom VI, knj. 16, dok. br. 100.

^M Redakcija je izostavila tekst o borbama 4. slovenačke NOU brigade »Matija Gubec« i 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« jer je identičan tekstu u tom VI, knj. 16, dok. br. 108.

XV SNOB: Srednji Lipovec — G. Ajdovec — Sela.³⁴

XII brigada imala je patrolne sukobe u vinogradu kod V. Slatnika i kod sela Verduna. Gubitaka nije bilo ni na jednoj strani.

13. oktobar

IV SNOUB: Mačkov Hrib — Reber — Zafara.

V SNOUB: na starim položajima.

XII SNOB: na starim položajima.

XV SNOB: na starim položajima.

Kod Dovža imala je sukob s neprijateljem patrola I bataljona XII brigade, a kod Goriške Vasi patrola I bataljona XV brigade. U oba sukoba neprijatelj se posle kraće borbe povukao. Nije bilo nikakvih gubitaka.

14. oktobar

IV SNOUB: Občine — Korenitka — M. Loka.

V SNOUB: Vrh — Reber — Plešivica.

XII SNOB: na starim položajima.

XV brigada: Vrhtrebne — Korita — Vinkov Vrh.

V brigada: oko 16 časova III bataljon se sukobio sa neprijateljevim jačim patrolama kod Brezovog Dola. Neprijatelj je bio odbijen. U 17 časova neprijatelj je otpočeo da nastupa na položaje Plešivica, ali je bio odbijen. U 18 časova neprijatelj je jurišem probio položaje na Plešivici pa se bataljon zbog nadmoćnosti neprijatelja povukao na položaje Sv. Katerina. Odatle je bataljon uz podršku vatre iz minobacača izvršio juriš u selo i oterao neprijatelja koji se povukao na položaje Ambrusa.³⁵

Vlastiti gubici: 1 mrtav. Neprijateljevi nisu poznati ali su morali biti veliki jer se videla krv na drumu.

XV brigada: Kada se neprijatelj vraćao iz Zafare u pravcu Novog Mesta, napao ga je I bataljon sa položaja Ostri vrh, k. 448, oko 13 časova, kada se isti nalazio oko Ajdovca. Posle četvrtčasovne borbe neprijatelj se razbežao. Vlastiti gubici: 1 drug je lakše ranjen (zam. komandanta brigade drug Pušenjak Rudi Uragan). Neprijateljevi gubici nisu poznati ali su morali biti osetni.

³⁴ Odnosi se na Sela pri Ajdovcu.

³⁵ To su bili delovi posadnih četa iz Ribnice koji su 14. oktobra 1944. krenuli u dvodnevnu akciju pravcem: Mala gora — Struge — Ambrus — Brezovi Dol — Plešivica, gde su se sukobili sa bataljonom 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« a odatle se 15. oktobra 1944. vratili u polazno uporište (vidi AIZDG, AFK, k. 283/III-pov. br. 601).

15. oktobar

IV SNOUB: Občine — Korenitka — M. Loka.

V SNOUB: Vrh — Reber — Plešivica.

XII brigada: na starim položajima.

XV brigada: Mačkovec — Ajdovec — Zafara — Vinkov Vrh.

³⁶

Artiljerija VII /:orp[usa]:

Celo vreme od 1. X — 15. X nalazila se na sektoru Jama — Smuka — Hinja. Patrola zašt.[itnog] bat. jačine 8 ljudi sa puškomitraljezom u selu Rapljevo kod Struga iznenadila je neprijateljevu patrolu jačine 20 ljudi. Približila se neprijatelju na 150 m, otvorila vatru i u jurišu zauzela njegove položaje. Neprijatelj je imao nekoliko ranjenih i razbežao se.³⁷

Plen: 1 puškomitraljez »zbrojovka« sa 500 metaka. Žrtava nije bilo.

Naša patrola je 7. X bila napadnuta u Strugama od neprijateljeve patrole jačine 20 ljudi. Borbu je vodila dok joj nije ponestalo municije.

Vlastiti gubici: 1 lakše ranjen. Neprijateljevi nisu poznati. Patrola I diviziona se dana 15. X u 14 časova sukobila između Starog Loga i Kleča sa neprijateljevom kolonom a zatim se povukla. Ova kolona je obišla zasedu kod Starog Loga i neprimećeno se probila do k. 563 u blizini Smuke, gde je postavila zasedu. U ovu zasedu upala je jedna baterija I diviziona koja je išla u pomoć zasedi kod Starog Loga. Baterija se povukla na nove položaje, a povukao se i neprijatelj.³⁸

Vlastiti gubici: 3 mrtva, 2 nestala i jedan zarobljen. Neprijateljevi gubici nepoznati. Izgubljen je takođe jedan puškomitraljez.

4) *Neprijateljevi i naši gubici.*

IV SNOUB: Vlastiti gubici: 12 mrtvih, 8 ranjenih.

Neprijateljevi gubici: 60 mrtvih i 80 ranjenih.
Izgubljeno: 2 puškomitraljeza i 5 pušaka.

IV³⁹ SNOUB: Vlastiti gubici: 15 mrtvih, 15 ranjenih.

Neprijateljevi gubici: 24 mrtva i veći broj ranjenih. ••

³⁶ Redakcija je izostavila tekst o borbama u rejonu Mala Loka — Trebnje, jer se o tome potpunije govori u dok. br. 2 i 18 te tom VI, knj. 16, dok. br. 114.

³⁷ Redakcija nije mogla utvrditi iz koje je jedinice bila ova patrola.

O ovom sukobu vidi i tom VI, knj. 16, dok. br. 114.

" Omaška; treba: V.

Izgubljeno: 1 teški minobacač sa 30 mina, 2 mitraljeza, 10 pušaka.
Plen: 3 puške i jedan pištolj.

- XII SNOB: Vlastiti gubici: 1 teže i 1 lakše ranjen.
Neprijateljevi gubici: 2 mrtva i veći broj ranjenih.
- XV SNOB: Vlastitih gubitaka u ljudstvu, naoružanju i materijalu nije bilo.
Neprijatelj je imao veći broj mrtvih i ranjenih, ali tačan broj nije poznat.
- Art. VII korp.: Vlastiti gubici: 3 mrtva, 2 ranjena, 2 nestala i 1 zarobljen.
Neprijateljevi gubici nisu poznati.

5) Dobre i loše strane akcija odnosno borbi.

Pojedini bataljoni u brigadama prilično dobro manevrišu u [borbi] s neprijateljem na otvorenom zemljištu. Ipak su loše strane još prilično osetne, pre svega što se tiče užeg i šireg obezbeđenja jedinica tako da više puta dolazi do iznenađenja od strane neprijatelja. Dogodilo se čak da je neprijatelj znao za naše znake raspoznavanja, što je znak slabog i nepravilnog vršenja stražarske i patrolne službe. Pojedini komandiri četa i komandanti bataljona nisu dovoljno inicijativni, što je dovelo do toga da bataljoni više puta nisu stigli na određeno mesto te da konačan rezultat nije bio takav kakav bi trebao da bude.

6) Minerstvo, minerske jedinice i eksploziv.

Prilažemo izveštaj inž.-teh. sekcije.

7) Artiljerija i minobacačke jedinice

IV SNOUB iskopala je 2 zakamuflirana protivtenkovska topa 47 mm.

Art. VII korp. aktivirala se samo 5. X, kada je brdska haubica 75 mm iz rejonu Lašča ispalila 7 granata u pravcu Soteske. Minobacačke baterije kao i pojedini minobacači uvek su se pokazali kao veoma korisni.

8) Brojno stanje ljudstva, oružja, municije i materijala.

Dostavlja se u prilogu.

9) Skladišta oružja municije i zakonspirisano oružje.

Vidi se iz priloženih izveštaja.

10) Najnužnije potrebe od. saveznika.

Divizija za svoje jedinice nužno treba:

1000 kompletne odeće, 1000 pari cipela, 1000 garnitura rublja, 1000 pušaka, 60 puškomitraljeza odn. lakih minobacača, 150 automata i potrebnu količinu municije za ovo oružje.

11) Naša i neprijateljeva taktika

Neprijateljevi pokretni bataljoni još uvek primenjuju taktiku kojom pokušavaju da snažnim kolonama iznenadno izvrše napad u bok ili leđa našim jedinicama, a u direktnu dužu borbu sa nama ne upuštaju se. Udaraju brzo i iznenadno, uglavnom u ranim jutarnjim časovima koristeći pri tome maglu i tamu, a takođe se i brzo povlače.

Naša taktika zasniva se na tome da parališemo takve neprijateljeve pokušaje pre svega dobrim izviđanjem i patroliranjem. Neprijateljevu aktivnost onemogućavamo vešt看 manevrisanjem.

12) Kritička ocena naših akcija

Čete odnosno patrole koje kontrolišu teren nedovoljno su inicijativne i zadovoljavaju se time da neprijatelja rasteraju a ne teže da ga gone i da mu nanose još osetnije gubitke. Zbog toga se otpočelo sa intenzivnim vojničkim kao i političkim radom, kontrolisanjem straža i dežurnih. Naše jedinice nisu još dovoljno obučene u vojnom pogledu i to zbog toga što situacija ne dozvoljava da se ljudstvu pruži više vremena za izgradnju.

13) Razno

Neophodno je potrebno da se kadrovi izvežbaju u rukovanju oružjem i da sa istim upravljaju. Sa ostalim ljudstvom raditi vojnički i politički i na taj način podići borbenost u brigadama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba, poručnik: Šef Operativnog odseka, major:
Vesel⁴⁰ Pavel Jezernik

M. P.

Priloge pod br. 6, 8 i 9 dostavićemo naknadno.⁴¹

⁴⁰ Peter Vesel

⁴¹ Dopisano mastiljavom olovkom. Redakcija ove priloge nije pronašla.

IZVEŠTAJ ŠTABA 15. NO DIVIZIJE OD 23. OKTOBRA 1944.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE I ŠTABU 7. KOR-
PUSA NOVJ O BORBAMA U REJONU TREBNJE — ŽU-
ŽEMBERK¹

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Opr. br. Strogo poverljivo
23. X 1944, na položaju.

Operativni izveštaj od
18. X do 22. X 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
(Operativno odeljenje) i

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

I POKRETI NEPRIJATELJA PO TERITORIJI NASE DIVIZIJE

19. X u 6 časova nastupala je neprijateljeva kolona jačine 100 ljudi sa pravca Novo Mesto prema Trebnju.² Neprijatelj je kontrolisao drum Mirna Peč — Trebnje. Nastupao je i u dve kolone, i to jednom iz pravca Mirna Peč preko Jordankala a drugom sa pravca Ajdovec preko Korita i Podlipe. Jačina neprijatelja iznosila je oko 750 be-ga i Nemaca. Prva kolona imala je i dva tenka tipa »Ferdinand«, jednu autoblindu i dva topa nepoznatog kalibra. Na sektoru IV brigade neprijatelj se pojavio u 7 časova kada je napao zasedu iznad sela Reber. Neprijatelj je bio jačine oko 600 ljudi. Posle napada neprijatelj je produžio u pravcu Orlaka — Sela pri Šumberku — Kozjek.

20. X neprijatelj je nastupao sa pravca Trebnje prema Novom Mestu jačine oko 700 ljudi sa tri tenka, nekoliko autoblindi, automobila, motocikla i artiljerijom. U Mirnoj Peči jedna

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 26/11.

² Kolonu je sačinjavala 39. četa 4. bataljona slovenačkih domobranaca koja se, nakon izvršene popune, vraćala iz Novog Mesta preko Trebnja i Mirne u Št. Vid (Šentvid pri Stični). Ova kolona vodila je borbu verovatno sa jednim bataljonom 1. brigade VDV (Vojska državne varnosti = Vojska državne bezbednosti) u rejonu s. Mirna. (AIZDG, AFK, k. 281/III i k. 283/III-pov. br. 601).

kolona odvojila se prema Jordankalu i Dečjoj Vasi a druga je krenula preko Korita prema Lipovecu.

V brigada izveštava da se neprijatelj nepoznate jačine kretao grebenom pravcem Vrh trebnje — Rdeči Kal.

21. X — Jedna neprijateljeva kolona nastupala je sa pravca Mirna Peč drumom prema Jordankalu. Njegova jačina nije poznata.³

³ Ove neprijateljske snage bile su iz sastava borbene grupe »Sumaher« (Schumacher) i borbene grupe iz Novog Mesta koje su u sklopu akcije na sektor Suhe Krajine (vidi tom VI, knj. 16 dok. br. 120, objašnjenje 5) zanočile 17/18. oktobra 1944. na terenu, i to:

— 1. bataljon sa delovima 4. bataljona i kombinovanom četom iz Grosuplja u rejonu Gorenje Kamenje (Gorenje Kamenje pri Dobrnič) — Kozjek, s ciljem da 18. oktobra 1944. ujutro nastupa u pravcu Sv. Ane. Pošto je u to vreme primećena jača kolona 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« u pokretu iz Občina za Dobrnič, izdato je naređenje da 31. četa na položajima Lisec zatvori izlaz iz rejona Dobrnič, a 28. četa da postavi zasedu sa obe strane drumu Občine — Dobrnič, dok će 16. četa sa istočne strane drumu izvršiti direktan napad na glavninu kolone s ciljem da je razdvoji. Pre no što je 31. četa posela položaje, 16. četa je izvršila napad na kolonu tako da nije postignut željeni rezultat (vidi dok. br. 18). Ove snage su posle napada produžile nastupanje u pravcu s. Reber, gde su zanočile. Verovatno je u toku 19. oktobra 1. bataljon upućen u Stičnu a na njegovo mesto privučena 71. četa istog bataljona koja se na svom putu od Stične do s. Reber više puta sukobila sa zasedama 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar«. Ova četa je zatim dejstvovala u sastavu 3. bataljona. O dejstvu kombinovane čete iz Grosuplja nema podataka.

— 3. bataljon u šumi kod s. Reber, odakle je sledećeg dana produžio nastupanje u pravcu s. Reber, gde je vodio oštre borbe. Zbog opasnosti da bude okružen povukao se u pravcu Babne Gore i Gombišča, zatim produžio ka s. Sela pri Šumberku, gde je stigao 19. oktobra. U 14 časova toga dana zajedno sa 71. četom nastupao je u pravcu s. Reber, gde je stigao u toku noći vodeći uz put oštre borbe. Bataljon je 20. oktobra produžio nastupanje u pravcu Žužemberka, gde je 21. četa posela položaje u rejonu Cvibelja, a u 10.30 časova bataljon je produžio u pravcu s. Valična Vas. Za vreme odmora čula se borbena huka u rejonu s. Smihel (Smihel pri Žužemberku) pa su 21. i 71. četa upućene na taj sektor i, podržavane vatrom Teške čete, stupile u borbu sa delovima 18. NO divizije i uspostavile vezu sa 2. bataljonom. Time je akcija za bataljon bila završena.

— 4. bataljon (31. i deo Teške čete) je do 19. oktobra 1944. dejstvovao zajedno sa 1. bataljonom. Tada je 31. četa vraćena u St. Vid (Šentvid pri Stični) a na njeno mesto privučena je 32. četa koja je toga dana vodila borbu u rejonu s. Podbukovje (zaselak, 6 km severozapadno od Žužemberka) a zatim produžila nastupanje u pravcu s. Cvibelja gde je 20. oktobra uspostavila vezu sa 2. bataljonom u rejonu s. Dvor. Tako je završena akcija i za ovaj bataljon.

Redakcija nije pronašla podatke o jačini i pravcima dejstva borbene grupe iz Novog Mesta. Verovatno je ova grupa bila angažovana u širem rejonu s. Trebnje. (AIZDG, AFK, k. 281/III i 283/III-pov br. 601).

22. X Jedna neprijateljeva kolona nastupala je sa pravca Mirna Peč preko Golobinjeka i dalje na sektor IV brigade prema Ajdoveču, gde je oko 13 časova naišla na položaje IV brigade. Jačina se procenjuje na jednu četvu be-ga i 80 Nemaca. Druga kolona je oko 11 časova nastupala iz Mirne Peči prema Jor-dankalu i Dobrničju i dalje prema Občinama. Jačina 400 do 500 ljudi.⁴

II BROJNO STANJE NASE DIVIZIJE

	na licu	rashod	po spisku	
Stab XV div.	44	1	45	
Spec. jed. div.	258	101	359	(18 si. ods., 83 nestala)
Pokret, bolnica	128	-	128	
IV SNOUB	491	124	615	(nestali)
V SNOUB	301	301	602	(27 bolnica, 11 si. ods., 137 u 1. bataljonu koji još nije u sastavu brigade, 126 nestalih)
XII brigada	651	31	682	(1 peče hleb, 28 u XV div., 2 služ. odsutna)
XV brigada	585	74	659	(5 kod stoke, 7 bolnica. 4 si. ods., 58 nestalo)
XV divizija	2458"	632	3090	

Promene po spisku: IV brigada: 12 drugova upisano,

V brigada: brisano 13 poginulih, 5 duže vremena odsutno.

XII brigada: promena po spisku 17. o.m. nije bilo.

XV brigada: 6 drugova dezertiralo.

Primedba: Tačan broj poginulih i nestalih brigade nam do sada još nisu dostavile.

III SADASNJI RASPORED NAŠE DIVIZIJE

Stab divizije se sa svim odsecima nalazi u Stavčoj Vasi.

IV brigada? Veza sa Štabom brigade u Gor. Ajdovecu. Prvi bataljon se nalazio na sektoru Sv. Ana — Kal a doći će na položaje oko Ajdoveca; II bataljon je na položaju oko Gor. Ajdoveca a III bat. je takođe tamo. Osiguravaju se u pravcu

⁴ Verovatno su ove kolone bile iz sastava borbene grupe iz Novog Mesta.

Brezova Reber³ — Globodol — Vel. Lipovec — Podlipa te održavaju vezu sa V brigadom.

V brigada: Štab brigade se nalazi u Srednjem Lipovecu. Prvi bat. još uvek nije došao u sastav brigade; II bat. je na sektoru Srednji Lipovec. Kontroliše ovaj sektor i drži zasedu na koti 433 i upućuje patrole prema Dobravi i Mirnoj Peči. Oba bataljona održavaju vezu sa IV brigadom.

XV brigada: Štab brigade se nalazi u selu Reber. Prvi bataljon je na položajima Reber; patrolira prema Orlaki — Sela pri Šumberku — Rdeči Kal — Zavrh — Lučarjev Kal. Zaseda se nalazi na grebenu iznad sela Reber; II bat. je na položajima Hrib iznad sela Reber. Patrolira na pravcima Zalisec — Lisec — Kamenje⁷ — Občine, prema Žužemberku i Sela pri Šumberku, a III bat. se nalazi na položajima Cvibelj. Patrolira u pravcu Dolnji Križ — Vrh⁸ — Valična Vas — Tolčane — Kitni Vrh. Jedna četa je u Stranskoj Vasi⁹ za zaštitu komore i patrolira prema Šmihelu.¹⁰

IV BORBE I AKCIJE NASE DIVIZIJE

18. oktobar:

V brigada: U 16 časova patrola je naišla na neprijateljevu kolonu kod Volčje jame i sukobila se s njom. U 17 časova neprijatelj je otvorio vatru na naš drugi bataljon. Dva teška minobacača Drugog bataljona odmah su stupila u dejstvo. Prvi napad neprijatelja odbijen je ručnim bombama kao i drugi napad. Čim se spustio mrak neprijatelj je uspeo da prodre na desnom krilu bataljona koji je bio prinuđen da se povuče. Zaseda kao i ceo II bataljon bili su prinuđeni da se povuku pred nadmoćnošću neprijatelja do ispred samog sela Reber, gde je borba završena. Sopstveni gubici izneti su u izveštaju za 19. o.m. *IV brigada:* prvi bataljon vodio je veće borbe s neprijateljem na sektoru Veliki Kal — k. 226^u — Sv. Ana. Drugi i Treći pak su sa položaja Golobinjek napali neprijatelja¹¹ koji je nastupao sa pravca Mirne Peči. Borba je trajala oko 3 časa. Nakon završene borbe Treći bataljon premestio se na Ostri vrh jer je komandant brigade primio oba-

⁵ Sada: Brezova Reber pri Dvoru.

⁶ i ¹⁸ Redakcija je izostavila tekst o rasporedu 12. slovenačke NO brigade jer je identičan sa tekstom u tom VI, knj. 16. dok. br. 114. I

⁷ G. i D. Kamenje; sada: G. i D. Kamenje pri Dobrniciu.

⁸ Sada: Vrh pri Križu.

⁹ Sada: Stranska Vas pri žužemberku.

¹⁰ Sada: Šmihel pri žužemberku.

¹¹ Redakcija ovu kotu na karti 1:100.000 nije pronašla.

veštenje od XV brigade da neprijatelj nastupa sa pravca Korita prema Lipovecu. Drugi bataljon je ostao na položajima oko Dečje Vasi, a III bataljon je uveče krenuo u pravcu Ajdoveca i tu primio komoru IV i XV brigade. Ovde je ponovo naišao na neprijatelja. Komora X brigade se odvojila u nepoznatom pravcu, samo jedan njen deo je zajedno sa Trećim bataljonom i komorom IV brigade krenuo u pravcu Soteske i preko Krke na položaje Podhosta.

19. oktobar:

IV brigada: Do 10.30 Drugi bat. ostao je na položajima oko Pungerta¹² i Dečje Vasi. Zatim je zbog većeg neprijateljevog nastupanja krenuo na nove položaje na Ostri vrh. Osim pešačije neprijatelj je imao i 3 tenka, 2 autoblinde, 1 putnički automobil, 3 teretna automobila i dva motocikla. Na tim položajima II bat. manevrisao je sve do mraka a preko noći se nalazio u Malom Vrh¹³ iznad Globodola, odakle je ujutro krenuo na položaje oko Gor. Ajdoveca.

V brigada: U 7 časova neprijatelj je napao zasedu 2. bat. iznad sela Reber. Zbog nadmoćnosti neprijatelja bataljon se nakon borbe od 10 minuta povukao i zajedno sa III bat. poseo položaje na ivici šume duž drumu Sela pri Šumberku — Žužemberk. Sa Zaliseca I bat. otpočeo je da okružava neprijatelja kako bi mu zašao u bok, a III bat. je napao frontalno sa istoka na samu Reber. Neprijatelj se povukao prema Zavrhu gde ga je napala X brigada,¹⁴ a odatle se povukao prema Sela pri Šumberku.

Sopstveni gubici uključujući i gubitke od prethodnog dana: 11 mrtvih, 11 ranjenih i 8 nestalih. Gubici u oružju: 1 ital. puškomitraljez, 1 laki minobacač i 13 pušaka.

XV brigada: Dolazilo je samo do patrolnih sukoba i sukoba zaseda kod Ajdoveca.

Sopstveni gubici: 2 ranjena druga, neprijateljevi gubici nisu poznati. Što je brigada promenila položaje i premestila se na sektor Podhosta — Podgozd razlog je neprijateljeva motorizovana kolona koja se kretala iz Trebnja u Mirnu Peč. Dva bataljona su raspoređena od Grmade do Vrhrebnja te preko Repča do kote 336. Oko 12 časova ponovo je krenula neprijateljeva kolona istim pravcem. Oko 13 časova bataljon je sa Vrhrebnja primetio neprijateljevu kolonu jačine 400 ljudi i

¹² Zaselak, 4 km jugoistočno od s. Trebnja.

¹³ Zaselak, 4 km jugozapadno od s. Mirne Peči.

¹⁴ Napad je izvršio I. bataljon 10. slovenačke NO brigade »Ljubljanska«, koji se nalazio na položajima u rejonu k. 489 (vidi izveštaj Štaba 7. korpusa NOVJ od 15. novembra 1944. u AIZDG, k. 21/11).

15 mula koja se kretala od Dobrniča prema Koritima. Nakon dužeg odmora kolona je krenula prema Podlipi. U to vreme iz Mirne Peči prema Jordankalu krenula jedna neprijateljeva kolona sa dva tenka s namerom da uspostavi vezu sa kolonom koja se kretala iz Dobrniča. Kolona koja je nastupala preko Jordankala sukobila se sa IV brigadom. Neprijatelj je tukao položaje IV i XV brigade vatrom iz 4 topa srednjeg kalibra koje je dovukao sa sobom iz Trebnja. Kolona koja je došla u selo Podlipu razdvojila se u dve kolone, od kojih je jedna nastupala prema Rdečem Kalu a druga prema Ajdovecu. Neprijatelj se nalazio i u dolini Trebnja i Dobrniča. Pošto V brigada nije bila na određenim položajima, neprijatelj je imao mogućnost da okruži XV brigadu pa se ova zbog nadmoćnosti neprijatelja i uz saglasnost načelnika Štaba XV divizije premestila do Ostrog vrha. Na Ostrom vrhu brigada je primetila dve neprijateljeve kolone koje su se iz Podliple kretale prema Ajdovecu. Brigada se odmah prebacila u Ajdovec gde je posela visinske tačke iznad sela. Kad su patrole prekontrolisale selo, utvrdile su da se neprijatelj ovde ne nalazi pa je i brigada krenula u selo. U tom momentu neprijatelj je sa svih strana udario na jedinice XV brigade. Brigada je odmah krenula na položaj a komora na brdo pozadi položaja. Deo komore i sanitetski vod su se na putu od sela odvojili i kretali su dalje zajedno sa IV brigadom koja je išla za nama. Zaseda XV brigade štitila je povlačenje brigade iz sela. Gubitaka nije bilo.

20. oktobar:

V brigada: Kad je brigada krenula iz sela Korita, iznad sela Rdeči Kal pojavila se neprijateljeva kolona ali se povukla čim je primetila naše snage. Tri minuta kasnije neprijatelj je otpočeo da tuče brigadu artiljerijskom vatrom iz 5 topova sa pravca Mirne Peči. Tukao je i sa tri teška minobacača. Do neposrednih borbi s neprijateljem nije došlo jer se ovaj povukao. Žrtava nije bilo.

21. oktobar:

XV brigada: Po naređenju Štaba XVIII divizije brigada je vršila izvidanje celog terena jugoistočno od sela Lašča i samog sela Lašče, gde se neprijatelj još dan ranije nalazio. Zatim je Prvi bataljon zaposeo položaje Primož, severozapadno od sela Lašče, sa zadatkom da kontroliše teren u pravcu Gradenca i prema dolini reke Krke. Drugi bataljon poseo je položaje sa jugoistoka duž drumu Jama¹⁵ — Lašče — Smuka, a Treći bata-

¹⁵ Sada: Jama pri Dvoru.

ljon je brzo otišao u pravcu Hinja jer se odande čula pucnjava. Dobio je zadatak da zajedno sa jedinicama IX brigade napadne neprijatelja na Hinjama. Bataljon se približio neprijateljevim položajima sa severa i u 14 časova zauzeo Hinje. Neprijatelj se bez borbe povukao iz Hinja. Brigada je po naredenju Štaba XV divizije zanočila u Laščama. U 1.30 časova krenula je na nove položaje Reber — Hrib sa zadatkom da kontroliše ovaj sektor. Jedinice brigade nisu došle u dodir s neprijateljem.

22. oktobar:

IV brigada: oko 13 časova neprijatelj je iznenada napao selo Gornji Ajdovec, gde je ova brigada htela da zaposedne položaje. Neprijatelj je napao dve čete i samo selo Ajdovec. Nakon dvočasovne borbe sa Drugim i Trećim bataljonom neprijatelj je odbijen sa svojih položaja jer je došla u pomoć i V brigada. Neprijatelj se povukao prema Brezovoj Rebri i Novom Mestu. Kad je neprijatelj upao u Ajdovec, probušio je mecima nekoliko kazana, ali veću štetu nije napravio.

Sopstveni gubici: prema nepotvrđenim podacima jedan je poginuo a dva su živa zarobili. Gubici neprijatelja nisu poznati. Izgubljene su 4 mule.

V brigada: Prvi i Drugi bataljon poseli su položaje na Borštu¹⁶ i Hribu iznad Malog Lipoveca. Treći bataljon je zauzeo položaje na k. 433. Jedna četa ovog bataljona krenula je u pomoć IV brigadi, koja je vodila borbe oko Ajdoveca. S neprijateljem nije došla u dodir jer se ovaj još ranije bio povukao. Minobacačka baterija koja se nalazila na k. 433 tukla je neprijateljeve položaje kod Ajdoveca i izbacila 28 mina.

V UPOTREBA PROTIVTENKOVSKOG ORUŽJA I EKSPLOZIVA

Do upotrebe nije došlo.

VI BUDUĆI PLANovi DIVIZIJE

Sprečiti neprijatelju pokrete po našoj teritoriji, kontrolisati dodeljene joj sektore i neprijatelja u slučaju da izvrši ispade iz svojih uporišta napasti i odbaciti u polazna uporišta.

VII RAZNO:

U periodu od 18. do 22. oktobra o.g. ljudstvo je po brigadama uzdizano vojnički i politički ukoliko ovo nije bilo ograničeno

¹⁶ Sada: Boršt pri Dvoru.

zbog borbi s neprijateljem. Članovi štabova brigada kontrolisali su ovaj rad.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba, poručnik:
Vesel

Šef odseka, major:
Pavel Jezernik

M. P.

Prilog: jedan.¹⁷

Prilog operativnom izveštaju od 18. X do 22. X 1944.

Raspored jedinica XV divizije od 18. X — 22. X 1944:

18. X 1944: Operativni štab divizije nalazio se od 16 do 20 časova u Dobravi a zatim je krenuo prema Cvibelju, gde je i zanoćio.

IV brigada: Štab brigade na Srednjem Lipovecu, I bat. je oko Sred. Lipoveca, II i III bat. u Srednjem Lipovecu.

V brigada: Na sektoru Reber — Zalisec.

XII brigada: ..¹⁸ Po naređenju XV divizije III bat. je u 12 časova krenuo na nove položaje iznad Kuzarjevog Kala, k. 341.

XV brigada: Štab brigade je u G. Vrh¹⁹. Oko 16 časova brigada je izvršila pokret na nove položaje, i to: I bataljon je poseo položaje na k. 336, odakle je kontrolisao Ponikve i preko Repča do Vrhtrebnja. Održavao je vezu sa IV brigadom na Golobinjeku. II bataljon se do tada još nije vratio u sastav brigade a trebalo je da stigne na sektor Vrh. III bataljon krenuo je iz Mačkovog Hriba preko Podlipe iznad Vrboveca i po grebenima konspirativno prema Grmadi. Zapozeo je položaje od Vrhtrebnja preko Grmade po grebenu prema Občini sa zadatkom da kontroliše sektor Trebnja.

Raspored 19. X

IV brigada: na položajima Lipovec — Ajdovec, odakle je izvršila pokret na nove položaje, i to: I bataljon na sektor Sv. Ana, II bataljon oko Dečje Vasi i III bataljon oko Jordankala. Ovaj raspored zauzet je već u 12 časova.

V brigada: u 12.30 časova izvršila je pokret na nove položaje, i to: I bataljon trebalo bi da krene iz sela Zalisca preko Lisca i Kamenia u Stehanju Vas, ali sa njime nije toga dana uspo-

¹⁷ Dopisano mastiljavom olovkom.

¹⁹ Sada: Gorenji Vrh pri Dobrnič^u.

stavljena veza pa se **ne** zna da li je ovaj zadatak izvršio. **II** bataljon je iz Rebri krenuo na položaje Kozjek sa zadatkom da kontroliše sektor prema Liscu, Volčjoj Jami i Sela pri Šumberku. **III** bataljon je krenuo iz Rebri preko Hriba — Vrtača — Volčje Jame — Dolnje Kamenje i Selca na Krušni Vrh sa zadatkom da kontroliše dolinu u pravcu sela Selca. Patrolirao je prema Občinama, Trebnju i Dobrniču i održavao vezu sa X brigadom.

XII brigada: sa istim rasporedom i istim zadacima kao 18. X. *XV brigada:* Veza sa Štabom brigade bila je do 15 časova u Gorenjem Vrhju a zatim se brigada nalazila na pokretu. Do 15 časova brigada je na starim položajima, odakle je zatim krenula na desnu obalu Krke, gde se sada momentano nalazi u šumi istočno od Podgozda. Na ovo mesto brigada je stigla u 7 časova 20. X. Drugi bataljon koji je dan ranije vršio transportovanje municije na sektor Čateža za vreme pokreta stigao je u sastav brigade.

Operativni štab divizije se toga dana nalazio na Liscu sa vezom na Cviblju. Oko 20 časova Štab je krenuo preko Krke u Budganju Vas i zanočio u obližnjoj šumi.

Raspored 20. oktobra:

Operativni štab divizije: na položajima Plešivica, odakle je oko 14 časova krenuo prema Malom Korinju i odatle dalje preko Struga i Vrboveca pored Poloma na Pugled,²⁰ gde je stigao sledećeg dana oko 16 časova.

IV brigada: sa svojim bataljonima manevrisala je na starim položajima.

V brigada: Posle pokreta Štab brigade se razmestio u selu Vinkov Vrh i upućivao patrole preko Dvora i Jame u cilju uspostavljenja veze sa XV divizijom i VII kornusom. Sa Prvim bataljonom koji se nalazio na sektoru Plešivice brigada još nije uspostavila vezu a tu je bila i brigadna komora. **II** bataljon je u 4 časa krenuo iz zasede na Kozjeku prema Luži, gde se priključio **III** bataljonu, odakle je zajedno sa njim krenuo do Vinkovog Vrhja i tu zaposeo visinske položaje severozapadno od sela, patrolirajući u pravcu Dobrava — Žužemberk — Ajdovec i održavajući vezu sa **IV** brigadom. **III** bataljon sa baterijom minobacača krenuo je iz sela Krušni Vrh kroz Knežju Vas — Luža — Grmada — Dolenji Vrh — Rdeči Kal — Korita. Iznad sela Korita poseo je položaje. Nakon jednog sata krenuo je dalje kroz šumu levo od Podlipe — Mali Lipovec — Vinkov Vrh i zaposeo položaje na k. 433 — greben jugoistočno

^M Sada: Pogled pri Starem Logu.

od Vinkovog Vrh — Sv. Anton. Patrole je upućivao u pravcu Lipoveca i Soteske.

XII brigada: sa istim rasporedom i istim zadacima kao 18. oktobra, sem III bataljona koji se do 19 časova nalazio u Uršnim Selima.

XV brigada: Oko 6.30 časova brigada je sa starih položaja stigla preko Krke kod Dvora te se privremeno razmestila u šumi istočno od sela Podgozd. Tu je u sastav brigade stigao i II bataljon koji je pratio transport s municijom u pravcu Čateža. Od strane VII korpusa brigada je privremeno dodeljena Operativnom štabu 18. divizije. Brigada je posela položaje Bukov vrh i Črnomošna dolina te uspostavila vezu sa IX brigadom. III bataljon je kontrolisao dolinu Krke u pravcu Jama — Žužemberk. Brigada je ostala na položajima do 19 časova a zatim se povukla u šumu zapadno od Podhoste, gde je i zanoćila.

21. oktobar:

Operativni štab divizije: Na Pugledu, gde je i zanoćio.

IV brigada: I bataljon na sektoru Kal — Sv. Ana, sa Štabom brigade nije uspostavio vezu. II bataljon je manevrisao na sektoru Jordankal — Dečja Vas — Ostri vrh — Ajdovec. III bataljon je manevrisao na sektoru Jordankal — Ostri vrh — Ajdovec — Podhosta — Ajdovec.

V brigada: Stab brigade u Srednjem Lipovcu. Brigada je sa sektora Vinkov Vrh u 2 časa krenula preko Dvora, Podgozda i Podhoste u Menišku Vas, gde je stigla u 5.30 časova. U 13.30 časova brigada se premestila, i to: III bataljon je iz Meniške Vasi krenuo prema Soteski i dalje preko Krke, po grebenu na Plešivicu — Sv. Anton — Vinkov Vrh — Mali Lipovec, gde je stigao u 17 časova. Sa po jednim vodom zaposeo je položaje iznad sela Mali Lipovec i Lačen grič. II bataljon je iz Meniške Vasi krenuo preko Podhoste, Podgozda i Jame, preko Krke na Dvor, Mačkovec, Mali i Srednji Lipovec, gde je stigao u 17.30 časova. Zasedu je postavio na Borštu. Patrolirao je u pravcu Ajdovec — Vrbovec — Mirna Peč i održavao vezu sa IV brigadom. Sa I bataljonom koji se nalazi na sektoru Plešivica bataljon još nije uspostavio vezu.

XII brigada: na sektoru Konec — Vinja Vas — Podgrad — Mihovec sa istim zadacima kao 18. X.

XV brigada: je po naređenju Operativnog štaba XVIII divizije manevrisala na sektoru Lašče — Hinje, kao što se tačno vidi iz operativnog izveštaja za ovaj dan pod tačkom IV.

Raspored divizije i brigada za 22. oktobar o.g. vidi se iz operativnog izveštaja divizije za ovaj dan.

/APOVEST ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 23. OKTOBRA 1944.
POTČINJENIM JEDINICAMA ZA OBEZBEDENJE NAPADA
NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U ŠT. VIDU PRI STIČNI¹

Š T A B
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Na položaju, dana 23. X 1944.
Br. 138

Z A P O V E S T
sekcija Cerknica — Novo Mesto 1 : 100.000

n a r e đ u j e m o :

VIII brigada:³ sa svim jedinicama i celokupnim naoružanjem neka krene na položaje na sektoru Draga — Sv. Duh — Kriška Vas, i to tako da jedan bataljon rasporedi na položaje Kriška Vas — Nova Vas. Ovaj bataljon treba da postavi osmatračnicu na Plešivici⁴ sa zadatkom da kontroliše sve pokrete neprijatelja na pravcu Grosuplje — Višnja Gora i Grosuplje — Mlačevo — Zalna. Kod ove osmatračnice treba postaviti i signalnu tačku. Jedan bataljon poseda položaje Sv. Duh sa zadatkom da kontroliše eventualno nastupanje neprijatelja sa pravca Račna — Ilova Gora — Krka. Jedan bataljon raspoređuje na položaje na k. 394 i jugoistočno od nje do drumu Draga — Zavrtače. Ovaj bataljon ima zadatak da drži pod kontrolom drum i železničku prugu Višnja Gora — Št. Vid⁵ kao i da kontroliše svaki neprijateljev ispad iz Višnje Gore. Štab brigade mora organizovati dobru vezu između pojedinih bataljona, i to preko signalnih punktova kao i kurirskim vezama. Isto tako treba da se patrolama i signalnim punktovima poveže sa jedinicama X brigade. Mesto Štaba brigade je Zavrtače. Na svim položajima treba

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 191/III.

⁴ Redakcija je izostavila tekst o situaciji i zadacima jedinica 7. korpusa NOVJ jer je istovetan sa tekstom u dok. br. 6.

* Brigada se tada nalazila na položajima u rejonu Sela pri Hinjah — Vrh pri Hinjah (vidi AIZDG, k. 154/1).

⁴ Sada: Plešivica pri Žalni.

⁵ Sada: Šentvid pri Stični.

ljudstvo dobro da ukopa a za teža oruđa treba da izgradi pokrivene bunkere.⁶

IX brigada: sa svim ljudstvom i celokupnim naoružanjem ostaje koncentrisana na sektoru Hinja sa zadatkom da stalnim patrolama kontroliše sektor Kočevja i Male Gore, Stari Log — Smuka, Mala Gora — Vrbovec — Polom — Hinje, Hinje — Žvirče — Struge. Brigadi se dodeljuje i ljudstvo podoficirske škole VII korpusa koje treba da posedne položaje Žvirče i odatle da kontroliše Struge i dolinu Kompolja. U slučaju da se na jednom sektoru pojavi neprijatelj, brigada ga mora koncentrisanim snagama napasti i sprečiti mu svako nadiranje u pravcu glavnih operacija. Za vezu sa Štabom divizije brigada mora organizovati relejnu stanicu u Ambrusu koja će održavati redovnu vezu sa divizijskom relejnom stanicom u Gabrovčecu. Za ovu vezu iskoristite sva saobraćajna sredstva, pre svega jahaće konje, tako da izveštaji za najkraće vreme stižu u Štab divizije.⁷

*X brigada:*⁸ sa svim ljudstvom i naoružanjem neka krene na položaje Leskovec — Kamno Brdo — Dobrava, i to tako da jedan bataljon raspoređuje od Leskovca do Kamnog Brda sa zadatkom da patrolama kontroliše Javor i duž granice te prema Polici. Jedan bataljon poseda položaje na Kamnom Brdu te sa patrolama mora da kontroliše Brezovo⁹ i vrši demonstrativan napad na Višnju Goru. Jedan bataljon poseda položaje na Velikoj Dobravi a istovremeno postavlja zasedu sa protivtenkovskim oružjem u Podsmreki.¹⁰ Treba organizovati dobru signalnu i kurirsku vezu između bataljona i sa Štabom brigade. Štab brigade mora sa Štabom divizije uspostaviti telefonsku vezu. Isto tako treba uspostaviti signalnu vezu između bataljona koji je na Dobravi i bataljona VIII brigade koji se nalazi na koti 394. Patrolnu vezu brigada mora da uspostavi sa jedinicama XV divizije koje će

* Na osnovu ove zapovesti Štab 8. slovenačke NO brigade »Fran Levstik« izvršio je sledeći raspored: 1. bataljon na položajima k. 394 i jugoistočno od nje, sve do drumu Zg. i Sp. Draga — Zavrtace; 2. bataljon na položajima Kriška Vas — Nova Vas sa osmatračnicom na Pleševici, a 3. bataljon na položajima u rejonu k. 629 (Sv. Duh). (AIZDG, k. 197/111.)

⁷ i ¹¹ Redakcija nije pronašla zapovesti štabova 9. slovenačke NO brigade i 10. slovenačke NO brigade »Ljubljanska«.

⁶ Brigada se tada nalazila na položajima u rejonu Ratje — Prevole (vidi AIZDG, k. 154/1).

⁸ Odnosi se na Gorenje Brezovo.

¹⁰ Sada: Podsmreka pri Višnji Gori.

blokirati Stičnu. Svaka patrola koja otkrije neprijatelja mora ga odmah napasti.¹¹ Mesto Štaba brigade su Sela.¹²

Udarni bataljon

XVIII divizije: kreće sa Štabom divizije i ostaje kao divizijska rezerva pri Štabu divizije.

Veza: Štabovi brigada moraju se starati da za vreme operacija bude organizovana dobra i solidna služba veze. Štabovi brigada moraju biti povezani sa štabovima bataljona signalnim punktovima i kurirskim vezama dok sa Štabom divizije treba uspostaviti telefonsku vezu. Detaljan plan i skicu izradiće referent za vezu pri Štabu divizije koji izdaje i svoju zapovest potčinjenim referentima. Štabovi brigada moraju Štabu divizije redovno svakog časa dostavljati izveštaje o situaciji na položaju sa tačnim naznačenjem vremena kada je izveštaj sastavljen. U slučaju vanrednih promena situacije treba o ovom javiti posebnim kurirom. Na položajima treba koristiti i borbene signalne znakove sa barjačićima i raketama. Tablicu ugovorenih znakova izradiće referent za vezu Štaba divizije.

Miniranje drumova: VIII brigada minira drum Grosuplje — Mlačevo — Luče, Grosuplje — Žalna; IX brigada drum Zdenska Vas — Velike Lašče, Struge — Žvirče, Kočevje — Mala Gora, Mala Gora — Polom. Osim toga IX brigada pravi zaseke na drumu Mala Gora — Polom i Mala Gora — Stari Log; X brigada minira drum Grosuplje — Višnja Gora, Višnja Gora — Stična i Lipoglav — Polica te Višnja Gora — Polica i Grosuplje — Šmarje.

Miniranje železničkih pruga: VIII brigada minira prugu Grosuplje — (Velike) Lašče. X brigada Grosuplje — Šmarje, Grosuplje — Višnja Gora — Stična. Na ovoj pruzi treba da se postave tempirne mine. Detaljan plan za miniranje drumova i železničkih pruga izradiće Štab minerskog bataljona i operativni odsek i zatim brigadama dodeliti odgovarajući broj minerskih grupa. Štabovi brigada pak su istovremeno odgovorni za izvršenje zadataka ovih minerskih grupa.

Obaveštajna služba: Obaveštajni centri divizije i svih štabova brigada moraju u toku operacija prikupljati potrebne podatke o neprijatelju, eventualnim njegovim koncentracijama i o nastupanju u pravcu mesta operacija. Obaveštajni centri treba da se snabdeju svim sredstvima po-

Sada: Sela pri Višnji Gori.

ljudstvo dobro da ukopa a za teža oruđa treba da izgradi pokrivene bunkere.⁶

IX brigada: sa svim ljudstvom i celokupnim naoružanjem ostaje koncentrisana na sektoru Hinja sa zadatkom da stalnim patrolama kontroliše sektor Kočevja i Male Gore, Stari Log — Smuka. Mala Gora — Vrbovec — Polom — Hinje, Hinje — Žvirče — Struge. Brigadi se dodeljuje i ljudstvo podoficirske škole VII korpusa koje treba da posedne položaje Žvirče i odatle da kontroliše Struge i dolinu Kompolja. U slučaju da se na jednom sektoru pojavi neprijatelj, brigada ga mora koncentrisanim snagama napasti i sprečiti mu svako nadiranje u pravcu glavnih operacija. Za vezu sa Štabom divizije brigada mora organizovati relejnu stanicu u Ambrusu koja će održavati redovnu vezu sa divizijskom relejnom stanicom u Gabrovčecu. Za ovu vezu iskoristite sva saobraćajna sredstva, pre svega jahaće konje, tako da izveštaji za najkraće vreme stižu u Štab divizije.⁷

*X brigada:*⁸ sa svim ljudstvom i naoružanjem neka krene na položaje Leskovec — Kamno Brdo — Dobrava, i to tako da jedan bataljon raspoređuje od Leskovca do Kamnog Brda sa zadatkom da patrolama kontroliše Javor i duž granice te prema Polici. Jedan bataljon poseda položaje na Kamnom Brdu te sa patrolama mora da kontroliše Brezovo⁹ i vrši demonstrativan napad na Višnju Goru. Jedan bataljon poseda položaje na Velikoj Dobravi a istovremeno postavlja zasedu sa protivtenkovskim oružjem u Podsmreki.¹⁰ Treba organizovati dobru signalnu i kurirsku vezu između bataljona i sa Štabom brigade. Štab brigade mora sa Štabom divizije uspostaviti telefonsku vezu. Isto tako treba uspostaviti signalnu vezu između bataljona koji je na Dobravi i bataljona VIII brigade koji se nalazi na koti 394. Patrolnu vezu brigada mora da uspostavi sa jedinicama XV divizije koje će

* Na osnovu ove zapovesti Štab 8. slovenačke NO brigade »Fran Levstik« izvršio je sledeći raspored: 1. bataljon na položajima k. 394 i jugoistočno od nje, sve do drumca Zg. i Sp. Draga — Zavrtače; 2. bataljon na položajima Kriška Vas — Nova Vas sa osmatračnicom na Pleševici, a 3. bataljon na položajima u rejonu k. 629 (Sv. Duh). (AIZDG, k. 197/111.)

⁷ i " Redakcija nije pronašla zapovesti štabova 9. slovenačke NO brigade i 10. slovenačke NO brigade »Ljubljanska«.

⁸ Brigada se tada nalazila na položajima u rejonu Ratje — Prevole (vidi AIZDG, k. 154/1).

• Odnosi se na Gorenje Brezovo.

¹⁰ Sada: Podsmreka pri Višnji Gori.

blokirati Stičnu. Svaka patrola koja otkrije neprijatelja mora ga odmah napasti.¹¹ Mesto Štaba brigade su Sela.¹²

Udarni bataljon

XVIII divizije: kreće sa Štabom divizije i ostaje kao divizijska rezerva pri Štabu divizije.

Veza: Štabovi brigada moraju se starati da za vreme operacija bude organizovana dobra i solidna služba veze. Štabovi brigada moraju biti povezani sa štabovima bataljona signalnim punktovima i kurirskim vezama dok sa Štabom divizije treba uspostaviti telefonsku vezu. Detaljan plan i skicu izradiće referent za vezu pri Štabu divizije koji izdaje i svoju zapovest potčinjenim referentima. Štabovi brigada moraju Štabu divizije redovno svakog časa dostavljati izveštaje o situaciji na položaju sa tačnim naznačenjem vremena kada je izveštaj sastavljen. U slučaju vanrednih promena situacije treba o ovom javiti posebnim kurirom. Na položajima treba koristiti i borbene signalne znakove sa barjačićima i raketama. Tablicu ugovorenih znakova izradiće referent za vezu Štaba divizije.

Miniranje drumova: VIII brigada minira drum Grosuplje — Mlačevo — Luče, Grosuplje — Žalna; IX brigada drum Zdenska Vas — Velike Lašče, Struge — Zvirče, Kočevje — Mala Gora, Mala Gora — Polom. Osim toga IX brigada pravi zaseke na drumu Mala Gora — Polom i Mala Gora — Stari Log; X brigada minira drum Grosuplje — Višnja Gora, Višnja Gora — Stična i Lipoglav — Polica te Višnja Gora — Polica i Grosuplje — Šmarje.

Miniranje železničkih pruga: VIII brigada minira prugu Grosuplje — (Velike) Lašče. X brigada Grosuplje — Šmarje, Grosuplje — Višnja Gora — Stična. Na ovoj pruzi treba da se postave tempirne mine. Detaljan plan za miniranje drumova i železničkih pruga izradiće Štab minerskog bataljona i operativni odsek i zatim brigadama dodeliti odgovarajući broj minerskih grupa. Štabovi brigada pak su istovremeno odgovorni za izvršenje zadataka ovih minerskih grupa.

Obaveštajna služba: Obaveštajni centri divizije i svih štabova brigada moraju u toku operacija prikupljati potrebne podatke o neprijatelju, eventualnim njegovim koncentracijama i o nastupanju u pravcu mesta operacija. Obaveštajni centri treba da se snabdeju svim sredstvima po-

Sada: Sela pri Višnji Gori.

moću kojih će na najbrži način izveštavati svoje pretpostavljene štabove o situaciji.

Sanitet: Sanitetski referenti i šef sanitetskog odseka Štaba divizije moraju izvršiti organizaciju prevoženja ranjenika u divizijsko previjalište. Moraju pripremiti dovoljan broj kola i drugih prevoznih sredstava.

Komora: VIII brigada treba da razmesti svoju komoru u šumi istočno od Zavrtača, IX brigada drži svoju komoru u Hinjama, a X brigada u šumi kod Sela. Sve brigadne kuhinje moraju za vreme borbe kuvati hranu i dopremiti je na položaj. Komorama treba dati potrebno osiguranje.

Pretpriprema: Štabovi brigada moraju se postarati da se popuni municija za sve vrste oružja kao i mine i dopunska punjenja za mine teških i lakih minobacača.

Komandno mesto Operativnog štaba divizije: u Velikom Crnelu.

Početak operacija: Dana 25. o.m. ujutro. Jedinice svih brigada moraju biti na položajima do 5 časova ujutro istog dana. Štabovi brigada moraju u smislu gornje zapovesti izvršiti sve pripreme po datim uputstvima. Treba pripremiti ljudstvo i niži komandni kadar za akciju i naglasiti značaj ovih ofanzivnih operacija, podići borbeni duh i svu pažnju pokloniti disciplini u jedinicama. Svako naređenje treba bezuslovno izvršiti i to najvećom doslednošću. Štabovi brigada moraju na sastancima sa svim štabovima bataljona detaljno proraditi prednju zapovest a ljudstvo samo obavestiti o operacijama pred sam početak. Tada treba objasniti ljudstvu koje naše snage učestvuju u napadu i koje vrste oružja se koriste. Isto tako treba ljudstvo stalno obavestavati o svim uspesima naših jedinica postignutim u toku operacija. Treba naglasiti značaj ovih naših ofanzivnih operacija u vezi sa sadašnjim stanjem u zemlji i sa spoljnopoličkom i vojnom situacijom. Za vreme priprema operacija štabovi brigada moraju paziti da zbog nekonspirativnosti neprijatelj ne otkrije našu nameru.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Colarič Lojze

M. P.

Komandant, major:
Tone Vidmar

7APOVEST ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 25. OKTOBRA
1944 POTČINJENIM JEDINICAMA ZA POSEDANJE NOVIH
POLOŽAJA RADI USPEŠNIJEG SUPROTSTAVLJANJA NE-
PRIJATELJEVIM ISPADIMA¹

stab
vii korpusa nov i po
jugoslavije
Br. 752

Na položaju dana 25. X 1944.

ZAPOVEST
(Sekcija Novo Mesto 1 : 100.000)

S obzirom na novu, promenjenu situaciju nastalu pojačanjem neprijateljske posade u Št. Vidu² (26 kamiona vojnika sa 4 tenka)³ i s obzirom na rastresit raspored jedinica⁴

n a r e đ u j e m o :

I) XV divizija:

mora u toku noći skoncentrisati svoje brigade i posesti sledeće položaje: V brigada Krušni Vrh, IV brigada ojačana sa jednim bataljonom XII brigade Kamenje⁵ — Lisec, XV brigada Babna Gora. Osigurati sve pravce [od] Št. Vida, Občina i Dobrniča. Štab divizije na Selcama.®

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332a/II.

⁵ Sada: Šentvid pri Stični.

³ Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva vidi se da je toga dana krenula iz Grosuplja kombinovana grupa sastavljena od delova 11, 26. i 27. posadne čete slovenačkih domobranaca ojačana tenkovima (verovatno delovi 13. oklopne čete 14. SS policijskog puka iz Ljubljane) u pomoć napadnutim uporištima Višnja Gora i Stična, pošto su pre napada 1. bataljon (bez 16. čete) i 3. bataljon (bez 15. čete) krenuli u zajedničku akciju na sektor Temenica — Moravče (Moravče pri Gabrovki) — Sv. Križ (Gabrovka). Ove snage su posle dolaska u ovaj rejon dobile obaveštenje o napadu na št. Vid (Šentvid pri Stični) pa su se vratile u Št. Vid vodeći borbu u rejonu Temenice (vidi dok. br. 14 i 23). (AIZDG, AFK, k. 281/III i 283/III — pov. br. 608.)

⁴ Pošto prvi napad na Št. Vid (Šentvid pri Stični) nije uspeo. Štab 7. korpusa NOVJ bio je izdao 25. oktobra 1944. zapovest za ponovni napad, s tim što je, pored ranijih snaga, angažovao i 5. slovenačku NOU brigadu »Ivan Cankar« (vidi AIZDG, k. 188/11).

⁵ Odnosi se na Dolenje i Gorenje Kamenje; sada: Dolenje i Gorenje Kamenje pri Dobrniču.

⁶ Štab 15. NO divizije je 26. oktobra 1944. izdao svoju zapovest potčinjenim jedinicama za izvršenje ovih zadataka (vidi AIZDG, k. 188/III).

II) *XVIII divizija:*

neka izvrši sledeći raspored: X brigada Bojanji Vrh, VIII brigada Lučarjev Kal. Osigurati se u pravcu Stične — Št. Vida, Muljave i Krke.

III) *Operativni štab:*

Mora odmah povući svoje snage sa položaja ispred položaja Rdečeg Kala, VI brigada: Vrh⁷ — Gombišče. Operativni štab: V. Dol. Osigurati se u pravcu Stične i Št. Vida.

IV) *Artiljerija i tenkovski odred:*

Poseda položaje: Sela [pri] Šumberku. Mora se osigurati u pravcu Marinče Vasi — Šmihela⁸ i Žužemberka.

štab korpusa nalaziće se u Sela [pri] Šumberku.

Novi raspored izvršiti odmah. Divizije i Operativni štab moraju se u toku noći povezati telefonom sa Štabom korpusa. Sve jedinice moraju međusobno održavati tesnu vezu pomoću telefona i kurira. U slučaju neprijateljevog nastupanja na određenim sektorima sve jedinice moraju da prihvate borbu na položajima, pređu u protivnapad i manevrima opkoljavanja da unište neprijatelja. Svaka jedinica je dužna da odmah pri-tekne u pomoć svojoj najbližoj jedinici koja bi vodila borbu. Svi štabovi moraju težiti za tim da se neprijatelj privuče u dolinu a zatim ga svim snagama napasti i uništiti.

Svi štabovi biće strogo odgovorni za pravilno vršenje službe, za pravilno vođenje operacija i istrajanje jedinica na položajima. Povlačenje sa određenih položaja može biti samo po odobrenju pretpostavljenih štabova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Hribar J.

V.d. komandanta — potpukovnik:
Franc Poglajen

M. P.

⁷ Zaselak, 7 km zapadno od Trebnja.

⁸ Sada: Smihel pri žužemberku

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 26.
OKTOBRA 1944. O PROGLAŠENJU 14. NO DIVIZIJE I 13.
SLOVENAČKE NO BRIGADE »MIRKO BRACIČ« UDARNIM¹

glavni štab
NOV i po slovenije

Br. 512

Na položaju, dana 26. oktobra 1944.

Poslato svim
jedinicama VII korpusa²

N A R E D B A

Proглаšenje XIV divizije i
XIII brigade »udarnim«

XIV divizija NOV i POJ u svom jednoipogodišnjem postojanju neprestano se isticala izvanrednom borbenošću i proslavljala u bezbrojnim borbama na slovenačkoj teritoriji. Njene borbe i pohodi od Slovenačkog primorja i Trsta pa sve do severnih granica Koruške i Štajerske su sam po sebi veličanstven niz pobjeda i krajnje požrtvovanosti. Njene slavne pobjede u Grčaricama, Turjaku, Pudobu, Vel. Laščama, Kočevju, njen herojskih i pun napora pohod na Štajersku ostaće za- uvek ispisan zlatnim slovima u istoriji narodnooslobodilačke borbe slovenačkog naroda. Sa svim tim pobjedama i borbama u svim krajevima visoko je uzdigla čast i slavu našeg oružja i dala ogroman polet čitavom narodnooslobodilačkom pokretu slovenačkog naroda.

Pošto se XIV divizija NOV i POJ sa svim ovim uspesima snažno uzdigla iznad ostalih jedinica. Glavni štab NOV i PO Slovenije daje joj naziv:

»XIV Udarne divizija NOV i PO Jugoslavije«

Pošto je XIII SNOB »Mirko Bračić« učestvovala u svim borbama u sastavu XIV divizije i pokazala visoku borbenost, kao i ostale brigade, Glavni štab NOV i PO Slovenije daje XIII SNOB »Mirko Bračić« naziv:

»XIII SNO Udarne brigada »Mirko Bračić«

Ovo visoko priznanje i odlikovanje neka bude svim borcima, podoficirima, oficirima i politkomesarima podsticaj za

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 152/IV. U istom Arhivu, u k. 11/11 i k. 188/11, nalaze se kopije originala.

¹ Ova rečenica dopisana je olovkom u Štabu 7. korpusa NOVJ.

još jače i odlučnije udare po okupatoru i domaćim izdajnicima sve do konačne pobeđe i oslobođenja slovenačkog naroda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Boris Kidrič

Komandant:
general-lajtnant
Rozman Franc

Dostavljeno: Štabu VII, IX korpusa
XIV brigade
IV op. zone
)> oficirske škole v GŠS
svim odeljenjima GŠS

ŠTAB³
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Položaj, dana _____ 1944.
Br. 757 sati

BR. 13

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 26. OKTOBRA 1944.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI
POTCINJENIH JEDINICA U PRVOJ POLOVINI OKTOBRA¹

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Operativni odsek
Na položaju, dana 26 [X 1944]
Op. br. 524

Petnaestodnevni operativni
izveštaj (od 1. do 15. 10. 1944).

I

SITUACIJA

a) Ocena pojedinih elemenata situacije. Neprijateljske
snage na položajima — uporištima na sektoru našeg Korpusa

¹ Broj delovodnika u štambilju dopisan je mastilom.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/11.

u periodu od 1. do 15. 10. 1944. nisu se bitno promenile. Jačina neprijatelja u ukupnom i prosečnom broju iznosila je oko 50.000 ljudi, i to Nemaca, Italijana i domaćih izdajnika. Oni su razmešteni na sektoru VII korpusa pored važnih drumskih i železničkih komunikacija kao i pored same nemačko-italijanske granice iz 1941. godine. Odnos između Nemaca i belogardista na sektoru Ljubljana — Postojna — St. Peter¹ je 1 : 1. Na odseku St. Peter — Trst odnos između Nemaca i belogardista je 15 : 1. Na odseku Trst — Rijeka odnos između Nemaca i belogardista je 1 : 0. Ovde su ubrojana sva uporišta koja osiguravaju železničku i drumsku komunikaciju i posredno osiguravaju samu obalu. Pored nemačko-italijanske granice iz 1941. godine odnos između Nemaca i belogardista je 8 : 1. U uporištima u donjem toku reku Krke, sa obe strane [iste], i cestama od Novog Mesta do Save odnos Nemaca prema be-ga³ je 1 : 3. U uporištima pored ceste i železničke pruge Št. Peter do Rijeke za kontrolu istih odnos Nemaca prema be-ga je 6 : 1. Na sektoru komunikacija Ljubljana — Škofljica — Št. Vid⁴ — Kočevje odnos Nemaca prema be-ga u uporištima je 1 : 4. U Ljubljani i njenoj neposrednoj okolini odnos Nemaca prema be-ga je 1 : 1. Na obalnom sektoru Trsta odnos Nemaca prema be-ga je 1 : 0 (ovde je uključena i obala Istre do Pirana). Na sektoru Trsta primećuju se i Italijani i pripadnici drugih nacionalnosti koji su svi ubrojani kao Nemci.

Ako saberemo broj neprijateljskih vojnika na sektoru našeg Korpusa, odnos Nemaca prema be-ga iznosi 3 : 1.

Sledi kao zaključak da neprijatelj upotrebljava Nemce, Italijane i pripadnike drugih nacionalnosti za osiguranje njemu važnih saobraćajnih arterija, a belogardiste kao manje poverljive upotrebljava za osiguranje manje važnih komunikacija kao i za kontrolu terena na kojem operišu jedinice našeg Korpusa i za vezanje njegovih snaga.

U vremenu od 1. do 15. ovog meseca neprijatelj je skoncentrisao nešto svojih snaga za operacije protiv naše oslobođene teritorije na sektoru Notranjske. Za ovu akciju neprijatelj je pripremio više kolona koje su nastupale na sektor Notranjske iz sledećih pravaca: prva kolona Rijeka — Goman [jce] — Redžifudžba⁵ — Babno Polje — Loška dolina. Kolona se 12. o.m. vratila istim putem nazad u svoje polazno uporište.

¹ Sada: Pivka.

³ belogaristima. Zvaničan naziv za njihovu formaciju u Ljubljanskoj pokrajini: Slovensko domobranstvo, a u Slovenačkom primorju: Slovenski narodni varnostni zbor (SNVZ).

⁴ Sada: Šentvid pri Stični.

⁵ Verovatno se odnosi na Rifudžo (.Rifugio). Na karti nije pro-nađeno.

Kolona je bila jačine oko 1.500 ljudi kojim je bilo pridato i nešto motornih vozila. Druga kolona kretala se iz Postojne preko Javornika u Lošku dolinu. Kolona je bila jačine 700 Nemaca. Ova kolona vraćala se preko Cerknice na Rakek i odatle u Postojnu. Treća kolona Kočevje — Ribnica preko Gotenice — Drage — Podpreske — Travnika na Blošku planotu i odatle nazad u Ribnicu.

Ove kolone kretale su se u vremenu od 6. do 12. ovog meseca.

Motorizovana neprijateljska kolona sa sektora Trsta imala je nameru da se preko Mašuna — Loške doline prebaci na sektor Ljubljane. Kolona je bila jačine 3.000 ljudi. Ovoj koloni namera nije uspela jer su je hrvatske brigade još u početku njenog pokreta povratile nazad na njen sektor. Kolona ustaše jačine 500 ljudi sa delimičnom motorizacijom krenula je iz Ogulina preko Vrbovskog — Brod Moravice za Brod⁸ i odavde prema Delnicama.

Na železničkim i drumskim komunikacijama Rijeka — Trst primećuje se živ pokret. Isto se primećuje na pruzi koja povezuje italijansko bojište sa Ljubljanom.

U ovom izveštajnom periodu iz Bosne na sektor Karlovac — Ogulin prebacili su se delovi 392. nemačke divizije («Sinja»),

Za vreme neprijateljskog napada na Notranjsku 2 do 3 bataljona nemačke vojske prebacila su se iz Rijeke na sektor Trsta.

U napadu na Notranjsku učestvovali su i domobranski bataljoni kao i sve raspoloživo ljudstvo iz bližih uporišta.

Naše snage su se u periodu od 1. do 15. ovog meseca nalazile na sledećim sektorima: XVIII divizija na sektoru severne Notranjske a XV divizija na sektoru Suhe krajine — Dolenjske i na sektoru Gorjanaca. Između Save i nemačke granice pred kraj ovog izveštajnog perioda nalazile su se dve brigade iz IV operativne zone. Sektori odreda ostali su uglavnom nepromenjeni.

b) Zemljište na kojem operiše VII korpus je sa svojim karakteristikama u pogledu osiguranja terena već opisano u ranijim 15-dnevnim izveštajima, i pošto se odnos neprijateljskih snaga na istome u suštini nije promenio, ovde ga nećemo opisivati. Moramo podvući da su neprijateljske snage još uvek u odnosu na zemljište raspoređene na sektoru našeg Korpusa u centar istog u obliku klešta od Ljubljane — Škofljice, odakle ide jedan krak preko Pijave Gorice — Velikih Lašča — Ribnice na Kočevje a drugi krak od Škofljice preko Grosuplja

⁸ Odnosi se na Brod na Kupi.

Višnje Gore — Stične na Št. Vid sa ciljem kontrole terena između oba kraka, kao i za odbacivanje naših snaga od saobraćajne pruge Zidani Most — Ljubljana. U obliku klina od Novog Mesta do Brežica sa ciljem kontrole zemljišta pored komunikacija u donjem toku Krke i neposrednu odbranu istih kao i za potiskivanje naših snaga od komunikacije Zidani Most — Zagreb (posredno osiguranje dela ove komunikacije i vezivanja naših snaga za isti). Ova prethodnička uloga zaštite okupatora uglavnom pripada belogardistima. Uticaj zemljišta na akcije i borbe naših jedinica na sektoru istočno od gornjeg toka reke Krke (sektor Stična — St. Vid — Trebnje do nemačko-italijanske granice iz 1941. godine) povoljan je za nas i za neprijatelja u taktičkom smislu, jer ovde ima dosta grebena sa mnogo povoljnih položaja. Za izviđanje u cilju prikupljanja podataka o neprijatelju i njegovom kretanju uslovi su dosta nepovoljni zbog pokrivenosti zemljišta šumom i kulturama. (Prednje se misli na izviđanje u taktičkom smislu.) Posebno s obzirom na političku nezrelost ljudi i njihovo neraspoloženje prema Osvobodilnoj fronti. Ista važi za uticaj zemljišta na akcije i borbe te izviđanje na sektoru Suhe krajine. U vezi sa izviđanjem ovde se misli i na odnos naseljenog stanovništva prema našoj NOV. Treba podvući da je zbog prednjega našim manjim jedinicama otežano kontrolisanje zemljišta na sektoru Suhe krajine i na sektoru istočno od gornjeg toka reke Krke. Sektor Gorjanaca je povoljniji za akcije i borbe naših jedinica jer tu već držimo u rukama sve visinske položaje sa raščišćenom pozadinom; ipak je kontrola čitavog sektora do Sv. Križa⁷ teška za manje jedinice zbog pokrivenosti i nepreglednosti samog terena. Južni sektor našeg Korpusa na odseku Kupe pogodan je kako za borbu [tako] i za akcije, a takođe [i] na odseku do Ozlja za kontrolu same Kupe. Sektor Notranjske pogodan je za borbe i akcije, kontrola istog u taktičkom smislu mnogo je olakšana dobrom koordinacijom obaveštajne mreže. Njen severni deo je u poslednje vreme postao za naše manje jedinice opasan zbog izdajstva samog stanovništva.

c) Vreme: u ovom izveštajnom periodu vreme nije uticalo na borbe ni na akcije.

Iz gornje ocene svih važnih elemenata situacije na teritoriji VII korpusa vidi se da element zemljišta u glavnim crtama nije uticao na akcije i borbe naših jedinica u ovom periodu u onoj meri kako je to bilo u ostalim periodima kada je došlo do većih frontalnih borbi i manevara opkoliavanja. Ovde moramo nabrojati još sledeće faktore, koji su takođe u većoj

⁷ Sada: Gabrovka.

meri uticali na rad naših vojnih jedinica, dakle na situaciju vremenskog perioda za koji šaljem izvještaj. To su:

1. Mobilizacija i transportovanje novomobilisanih u dopunski bataljon.
2. Znatno popunjavanje naših jedinica novomobilisanim [borcima],
3. Zaštita aerodroma u Beloj krajini.
4. Sprečavanje neprijatelja da pljačka životne namirnice.
5. Efikasno tučenje neprijateljskih kolona koje upadaju na oslobođenu teritoriju.
6. Pomirljiv stav prema stanovništvu koje, na nekim sektorima našeg Korpusa, masovno pomaže okupatora i domaće izdajnike.

II

PLAN ŠTABA

U rasporedu naših i neprijateljskih snaga u vremenu od 1. do 15. o.m. [i] na osnovu nabrojanih faktora pod tačkom situacija, vidi se i plan Štaba.

Pojačati ofanzivne zadatke, to jest akcije na sektor prema Ljubljani sa ciljem uništavanja neprijateljskih saobraćajnih arterija i izvođenja ekonomskih akcija na teritoriji kojom vlada neprijatelj. U tom vremenu vršena je koncentracija naših snaga i deimično snaga IV operative zone radi izvođenja akcija prema neprijateljskim uporištima.

Zbog toga se naše jedinice nalaze na određenim položajima a iz magacina VII korpusa bili su izdati potreban mineralni materijal i municija.

III

— HRONOLOŠKI PREGLED AKCIJA DIVIZIJA I ODREDA

2. *XII SNOB*. Brigada se nalazi na sledećim položajima: Konec, Podgrad, Lakovnice, Cerovec. Neprijatelj je dej-
X stvovao po položajima ove brigade artiljerijskom vatrom.

— Naši gubici: 2 ranjena.

3. *XII SNOB*. Brigada se nalazi na starim položajima od 2. 10. 1944. Oko 8 časova neprijatelj je došao u jednoj
X koloni sa istočnog pravca sela Mihovca. Zaseda koja se nalazila na tim položajima odmah je otvorila vatru i naterala [neprijatelja] nazad u njegovo uporište.⁸

⁸ Potpunije vidi u dok. br. 8.

4. *XII SNOB*. Brigada se nalazila na položajima kao na dan 2. 10. 1944. Bojna patrola III bat. primetila je neprijatelja kod Gorenje Straže, napala ga i nakon toga se povukla.⁹

Neprijateljski gubici: 2 mrtva, 5 ranjenih.

D.O.¹⁰ Odred se nalazi na položajima Cirknik — Mamolj — [Mala] Dolga Noga. III bat. napao je neprijateljsko uporište Sv. Jurij [pod Kumom]¹¹, ali nije uspeo da ga likvidira.¹²

Naši gubici: 2 ranjena.

5. *XII SNOB*. Brigada je na položajima kao na dan 2. 10. 1944. Na sektoru ove brigade vođeni su manji patrolni sukobi.

Neprijateljski gubici: nepoznati.

6. *Artiljerija*. Nalazi se na položajima Jama — Smuka. Na sektoru artiljerijske [brigade] vođeni su manji patrolni sukobi.

Naši gubici: 1 ranjen.

7. *Specijalni bataljon XVIII divizije*. Bataljon je manevrisao na terenu Mokrec — Rob — Purkarče. Kod sela Purkača u zasedi je dočekaao nastupajuću neprijateljsku kolonu jačine 50 ljudi;¹³ razvila se kraća oštra borba. U toj borbi bataljonu je uspelo da kolonu povрати.

Naši gubici: 3 mrtva.

Neprijateljski gubici: 4 mrtva, 4 ranjena.

Izgubljeno: 1 PM¹⁴ i 1 puška.

8. *IV SNOUB*. Brigada se nalazi na položajima Stranska Vas¹⁵ — Jama¹⁰ — Bogdanja Vas¹⁷ — Zafara — Cvibelj. Neprijateljska kolona koja je u ranim jutarnjim časovi-

⁸ Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva vidi se da je toga dana napadnuta patrola koja se vraćala iz Soteske u Novo Mesto. (AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 584.)

¹⁰ Dolenjski NOP odred

¹¹ Sada: Podkum.

¹² U uporištu se nalazila žandarmerijska stanica nepoznate jačine. Zbog mesečine nije se moglo postići iznenađenje, a i neprijatelj se nalazio u bunkerima. Borba je trajala 1 i po čas. (Izveštaj Štaba Dolenjskog NOP odreda od 5. oktobra 1944. u AIZDG, k. 153/IV.)

¹³ kolonu su sačinjavali delovi 29. posadne čete iz Velikih Lašča (vidi AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 584).

¹⁴ puškomitraljez

¹⁵ Sada: Stranska Vas pri Žužemberku.

¹⁶ Sada: Jama pri Dvoru.

¹⁷ Omaška; treba: Budganja Vas.

ma nastupala cestom Dobrava prema Žužemberku uspela je da se približi položajima III bat. kod Zafare i Cviblja. Bataljon se posle kraće borbe mora povući na desnu obalu Krke, gde je i poseo nove položaje. Drugi bataljon napao je neprijatelja. Neprijatelj se povlačio po cesti prema Dobravi. Pri povlačenju stalno ga je napadao II bat.¹⁸

Naši gubici: 11 mrtvih, 5 ranjenih, 5 nestalih.

Izgubljeno: 2 PM i 4 puške.

Neprijateljski gubici: nepoznati.

IX SNOB. Brigada se nalazila na položajima Studeno¹⁰ — Bloška Polica — Gorenje Jezero. Iz neprijateljskog uporišta Rakeka krenula je kolona u jačini od 1000 ljudi.¹⁰ Kod Cerknice ova se kolona podelila tako da je deo kolone, oko 400 ljudi, krenuo prema Begunjama [pri Cerknici] i dalje prema Sv. Trojici;²¹ druga kolona jačine 600 ljudi kretala se prema Grahovom. Tu se ova kolona opet podelila tako da je prva kolona išla na Gorenje Jezero i dalje na Dane, a druga kolona preko Sv. Miklavža na Radlek i dalje na [Velike] Bloke i posela k. 789. Ovim kolonama bile su pridate 4 autoblinde i 2 topa. Jedinice ove brigade, koje su se nalazile na ranije pomenutim položajima, vodile su borbu čitav dan s neprijateljskim kolonama, a uveče su, zbog mogućnosti opkoljavanja, prešle na položaj Podgora²² — Vrh.

X SNOB. Brigada se nalazi na položajima kod Volčja. Neprijateljska kolona²³ koja je nastupala od Grahovog napala je II i III bat. ove brigade koji je došao na položaje kote 789 s ciljem da napadne nastupajuću nepri-

¹⁸ Potpunije o ovim borbama vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 100.

¹⁹ Sada: Studeno na Blokah.

m a s u s a j i- jsja dan 8. oktobra 1944. u 6 časova krenuo je 2. bataljon slovenačkih domobranaca (u sastavu borbene grupe »Christi«, vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 115, objašnjenje 2) iz Rakeka pravcem: Begunje pri Cerknici — G. i D. Otave — Velike Bloke — Bločice — Bloška Polica (gde je vodio borbe sa 9. slovenačkom NO brigadom) a zatim nastavio put u pravcu Ravne (Ravne na Blokah) — Gora gde je vodio borbe sa 10. slovenačkom NO brigadom »Ljubljanska« i tu zanoćio. Sledećeg dana produžio je nastupanje širokim frontom pravcem trig. 1022 (Veliki Zupanšček) — Loška dolina i izbio na liniju Knežja Njiva — Markovec — Vrhnika (Vrhnika pri Ložu) vodeći borbe sa delovima 9. slovenačke NO brigade. Tu je zanoćio i 10. i 11. oktobra 1944. vršio pretres sela u Loškoj dolini, a zatim se vratio u Rakek. (AIZDG, AFK, k. 281/III — pov. br. 585.)

²¹ Sada: Sivče.

²² Sada: Podgora pri Ložu.

jateljsku kolonu. Bataljoni su posle 1-časovne borbe naterali neprijatelja u bekstvo.

Specijalni bataljon XVIII divizije. Bataljon je održavao vezu između IX i X brigade i vodio borbu s neprijateljskim kolonama.⁴ Posle povlačenja neprijateljevih kolona neprijatelj se povukao na položaje kod sela Hudi Vrh.

V.O.²⁵ Na položaje odreda došla je neprijateljska kolona iz pravca Grčarice do sela Drage.⁶ Ovde je napala jedinicu VDV.²⁷ Treća četa ovog odreda, koja se nalazila u selu Travi, odmah je posela položaje i na tim položajima zadržala dalje neprijateljsko nastupanje. Stab odreda sa 2. četom, zbog snažnog neprijateljevog pritiska, premešio se iz sela Viševka u selo Podgoru, gde je prenoćio.

9. IX SNOB. I bataljon ove brigade, koji je bio na položaju Bloška Polica i vodio borbu s neprijateljskom kolonom²⁸
- X koja je nastupala na taj sektor, posle duže borbe povukao se preko Knežje Njive na Retje. Odatle je nastavio put preko Segove Vasi na Prezid, gde je naišao na jaku neprijateljsku motorizovanu kolonu. Posle jednočasovne borbe morao se zbog nadmoćnosti neprijatelja povući na položaje Jazbina. III bat. sa 2 čete II bat., koji je vodio borbu na Bloškoj Polici i na položajima Vrh, morao se zbog neprijateljske kolone koja je nastupala iz pravca Prezid — Babno Polje prema Loškoj dolini prebaciti prema Loškom potoku i smestiti se u selu Travnik, gde je i prenoćio.

X SNOB. Zbog nastupanja neprijatelja iz Rakeka prema Loškoj dolini²⁹ jedinice ove brigade morale su zbog nadmoćnosti neprijatelja preći na sektor Loški potok. Pošto je u tom vremenu nastupala neprijateljska kolona iz Ribnice i Kočevja preko Drage prema Podpreski¹⁰ i s verovatnim nastupanjem prema Prezidu, a da jedinice ove brigade na tom sektoru ne bi opkolio neprijatelj, krenule su prema Prezidu preko kota 846 i 845. Prešle su cestu i krenule preko Milanovog Vrh na Tršće, gde su i prenoćile.

²⁵ Notranjski NOP odred

²⁸ i ³⁰ Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva vidi se da je obrazovana grupa od delova posadnih četa iz Kočevja (61. i 62. četa), iz Ribnice (nepoznate jačine) i Velikih Lašča (1. vod 114. čete) i upućena 8. oktobra 1944. pravcem Draga — Novi Kot — Prezid — Loški potok, odakle su se ove snage 11. oktobra 1944. vratile u polazna uporišta. Borbe su vođene u rejonu s. Drage (delovi 4. bataljona 1. brigade VDV) i u rejonu s. Prezida. (AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 584 i 601.)

²⁷ Vojske državne varnosti (Vojske državne bezbednosti)

D.O. Toga dana odred je sproveo kolonu novomobilisanih na Dolenjsko vojno područje. Na cesti Dobrava — Žužemberk neprijateljska zaseda napala je sredinu te kolone.³¹ Kolona se podelila tako da je prvi njen deo došao na Dolenjsko vojno područje a drugi deo se vratio u Odred. Zbog neprijateljske nadmoćnosti pratnja nije mogla pružiti dovoljan otpor.

Naši gubici: 15 drugova nestalo.

Izgubljeno: 2 PM.

N. O. U jutarnjim časovima neprijatelj je nastupao iz Gorenjcg Jezera prema Loškoj dolini u jačini od 100 ljudi.³² Patrola koja je kontrolisala ovaj sektor otvorila je vatru na neprijateljsku kolonu i time dala signal da se neprijatelj nalazi na tom sektoru. Štab odreda je sa jednom četom poseo položaje i napao tu kolonu. Četa se pod snažnim neprijateljskim pritiskom morala povlačiti u pravcu Podgore. Zbog kolone koja je nastupala iz pravca Prezid — Babno Polje — Gora³³ Štab odreda sa ovom četom morao je preći na sektor Loški potok, gde je i prenoćio.³⁴ Neprijateljski gubici: 3 mrtva, 6 ranjenih.

10. IX SNOB i X SNOB nalaze se na položajima kao juče. U — borbama s neprijateljem brigade su od 8. do 11. o.m. X imale sledeće gubitke: Naši gubitci: 2 mrtva, 15 ranjenih, 28 nestalih.

Neprijateljski gubici: 90 mrtvih, 110 ranjenih.

Izgubljeno: 30 pušaka.

VI i XI brigada (IV operativna zona). U vezi s naređenjem Glavnog štaba NOV i POS, kojim je ovim (brigadama) bilo naređeno da se 11. i 12. prebace sa svojih položaja na položaje Dolenjske.³⁵ Zbog nabujale Save prelaz preko nje bio je moguć samo na mostu koji se nalazi između železničke stanice Sava i sela Mošenika. Brigade su krenule sa svojih položaja, i to pravcem Vrhpolje³⁶ — Drtija — Peče i Kandrše, u 17 časova toga dana. Brigade su na svom pokretu likvidirale neprijateljsko uporište koje se nalazilo pored samog mosta, nakon čega su krenule preko mosta, išle bez borbe i došle na sledeće

³¹ Zasedu je postavila 39. četa 4. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 281./III).

³² Trebalo bi da piše: Podgora.

³³ Potpunije o borbama Notranjskog NOP odreda od 8. do 11. oktobra 1944. vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 110.

³⁴ Rečenica je nepotpuna. Verovatno bi njen početak trebalo da glasi: Vrše pripremu u vezi s naređenjem (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 104).

³⁵ Sada: Vrhpolje pri Moravčah.

položaje: VI brigada: Čatež — Zaplaz — Razbore; XI brigada: Sv. Križ — Klanec¹⁷ — Brezje.³⁸

Naši gubici: 6 mrtvih, 19 ranjenih.

Neprijateljski gubici 35 mrtvih, 20 ranjenih.

Zaplenjeno: 2 teška minobacača, 1 PM i 20 pušaka.³⁹

12. *Đ.O.*⁴⁰ Neprijateljsku kolona koja se kretala po drumu »Luzijana«⁴¹ napala je zaseda ovog odreda koja se nalazila kod sela Vukovci.⁴²
X Neprijateljski gubici: 4 mrtva, uništeno 1 motorno vozilo.
13. *D.O.* Na položajima Brelez — Lužar⁴³ — Bukovica.⁴⁴ Zasedu III bat.⁴⁵, koja se nalazi na Mali Dolgi Nogi, napala je neprijateljska kolona.
X Naši gubici: 1 mrtav i 1 nestao.
- X *D. O.* Odred se nalazi na položajima kao dana 13. 10. I bat. ovog odreda napao je neprijateljsku biciklističku patrolu na cesti između Kresnica i Jevnice.⁴⁶
14. Neprijateljski gubici: 8 mrtvih, 7 zarobljenih.
Zaplenjeno: 1 PM, 7 pušaka i nešto opreme.

⁴⁷

⁵⁷ Sada: Klanec pri Gabrovki.

⁵⁸ Sada: Brezje pri Kumpolju.

^M Potpunije o borbama prilikom prelaza r. Save vidi u dok. br. 2, 18 i 25.

⁴⁰ Belokranjski NOP odred

¹¹ Odnosi se na drum Karlovac — Vrbovsko — Brod Moravice. Redakcija nije mogla utvrditi koja je neprijateljska jedinica vršila pokret. Iz izveštaja Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije vidi se da su se u oktobru 1944. u pravcu Gorskog kotara kretale dve kolone kao dopuna za 392. legionarsku i 373. pešadijsku diviziju. (AIZDG, k. 52/11.)

⁴² Belokranjski NOP odred je toga dana imao sledeći raspored: Štab odreda — Metlika, 1. bataljon u rejonu s. Koprivnik sa zadatkom da kontroliše uporište Kočevje, 2. bataljon u rejonu s. Vivodine, 3. bataljon u rejonu s. Goleka sa zadatkom da kontroliše reku Kupu, a 4. bataljon na sektoru Gorjanaca sa zadatkom kontrole uporišta Št. Jernej (Šentjernej). (AIZDG, k. 153/IV.)

⁴³ Usamljena kuća, 2,5 km jugozapadno od s. Jevnice.

⁴⁴ To selo se sada naziva: Bukovica pri Litiji. Na karti 1 : 100.000 nije označeno, a nalazi se 6 km istočno od Šmartnog pri Litiji.

⁴⁵ Omaška; treba: 1. bat.

⁴⁰ Redakcija nije mogla utvrditi iz koje je jedinice bilq ova patrola.

⁴⁷ Redakcija je izostavila tekst o borbama 4. slovenačke NOU brigade »Matija Gubec« u rejonu Male Loke; tekst o borbama 2. bataljona 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« u rejonu Medvedjeka i 1. divizionu artiljerije 7. korpusa NOVJ u rejonu Starog Loga jer su potpunije iznete u tom VI, knj. 16, dok. br. i 14, kao i o borbama 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« i 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek« jer se o tome potpunije govori u dok. br. 2 i 18.

izveštaj inženjerskih bataljona i minersko-sabota2-
nih grupa

od 1. 10. do 15. 10. 1944.

Za poslednjih 15 dana u obe divizije formirani su inženjerski bataljoni. Iz dopunskog bataljona VII korpusa inženjerski bataljon XV divizije primio je do 120 drugova, tako da sada po spisku broji 193 druga. I inženjerski bataljon XVIII divizije primio je oko 90 novih boraca i 8 drugova sa minerskog tečaja kod Glavnog štaba tako da bataljon po spisku broji 130 drugova. Štabovi oba bataljona popunjeni su i imaju takođe i minerske i pionirsko-pontonirske oficire. Bataljonima nedostaje pionirsko-pontonirski alat i naoružanje.

Artiljerija ima inženjersku četvu, isto tako i Belokranjski odred. Dolenjski odred ima 2 voda. Notranjski odred 1 minerski vod. IV bat. IX brigade ima minersko-sabotažnu grupu [jačine] 11 drugova. Za poslednjih 15 dana inženjerske jedinice nisu vršile nikakve veće akcije.

AKCIJE:

1. *Minersko-sabotaina grupa IV bat. IX brig*, je u toku noći — 30 [9/] 1. X. minirala sa 4 mine železničku prugu Št. Peter — Ilirska Bistrica i porušila 110 metara železničke pruge i 70 metara električne žice. Za ovo je bilo upotrebjeno 32 kg eksploziva.
2. *Mhiersko-sabotažna grupa IV bat. IX brig*, minirala je — [železničku] prugu Trst — Št. Peter u blizini Vremskog Britofa. Na prugu je položila 8 mina i razbila 16 šina u dužini od 72 metra. Za ovo je upotrebila 8 kg eksploziva. Na 100 m udaljenosti bila je položena nagazna mina koja je eksplodirala na dan 3. 10. u 5 časova i uništila 1 teretni voz. Saobraćaj je bio obustavljen do 11 časova. Ista grupa postavila je mine na vojnoj [železničkoj] stanici između Divače i Vrema i uništila sve skretnice.
4. *XVdivizija*. 3 minera inženjerskog bataljona XV divizije — minirala su cestu Žužemberk — Dobrava sa 3 nagazne protivtenkovske mine. Za minsko polje upotrebili su 10 kg Nobel 808 i 2 Hawkins mine.

B.O. Grupa minera B.O. porušila je kod Draganića 140 m [železničke] pruge Karlovac — Zagreb. Druga grupa minirala je istovremeno [železničku] prugu Karlovac —

Ozalj i porušila 105 metara [iste]. Obe grupe utrošile su zajedno 9 kg eksploziva.

X *Minerska grupa B. O.* minirala je [železničku] prugu Kočevje — Ribnica i porušila u dužini od 48 metara. Za ovo je utrošila 2 kg eksploziva.

8. *Minersko-sabotaina grupa IV bat. IX brig,* postavila je na [železničkoj] pruzi Ilirska Bistrica — Rijeka 4 nagazne mine koje su eksplodirale i uništile 70 metara pruge.

X 10. *Minerska grupa B. O.* postavila je minsko polje na cesti Kočevje — Koprivnik iznad sela Mačkovca. Minirala je i okolinu grobova kod Mozlja jer je bilo javljeno da be-ga ove grobove misle raskopavati. Na cestu je bilo položeno 5 mina, na grobove 3. Za ovo je utrošeno 30 kg eksploziva Nobel 808 i 2 Hawkins mine.

Inlinjerijska Četa artiljerije VII korpusa prokopavala je cestu Soteska — Prečna i na njoj položila 3 minska polja sa 9 nagaznih mina. Za pravljenje mina utrošili su 40 kg Nobel 808.

X 12. *Minerska grupa IV bat. IX brig,* položila je kod Topolca 6 nagaznih mina s kojima je porušila 12 šina, što iznosi oko 108 m železničke pruge; na više mesta bila je prekinuta i električna žica. Saobraćaj je bio prekinut 24 časa.

Minerska grupa B. O. porušila je 120 m [železničke] pruge Karlovac — Ozalj. Postavila je takođe 2 tempirne mine sa engleskim olovkama: jednu na 5 časova, drugu na 12 časova. Druga grupa minera iste noći minirala je prugu Karlovac — Ogulin i porušila 140 m pruge. Za sve ove akcije utrošili su 13 kg eksploziva.

X 13. *Minersko-sabotaina grupa IV bat. IX brig,* minirala je u blizini Divače kameni železnički most dugačak 10. m. Železnički saobraćaj bio je obustavljen 72 časa. Za ovo je utrošila 115 kg eksploziva.

Minerska grupa D. O. je u napuštenom uporištu Polšnik minirala 9 bunkera i 5 zgrada. Pored žičane prepreke pokupila je 20 mina a 30 ih je uništila jer ih nije bilo moguće pokupiti. Bunker i zgrade su potpuno uništeni.

X 14. *Minerski vod D. O.* minirao je [železničku] prugu Kresnice — Poganeč, 2 km od stanice Kresnice i uništio 100 šina dužine po 14 metara, što iznosi 700 m pruge. Vod je položio i 25 mina od po 4 kg; mine su eksplodirale u 22 časa. Za ovu akciju utrošili su 100 kg Nobel 808.

s v e g a

utrošenog eksploziva:	406 kg
porušene [železničke] pruge	1.613 m
porušenih mostova	1
porušenih bunkera	9
porušenih zgrada	5
uništenih vagona	1
položenih mina domaće izrade	17
položenih Hawkins mina	4
naši gubici	
neprijateljski gubici	

Inženjerski bataljoni još uvek su slabo naoružani. Do-
duše svaki bataljon ima 4 PM »Bren«, ali uprkos tome u sva-
kom bataljonu ima po 100 nenaoružanih [ljudi]. Potrebno je
da im se dodeli naoružanje da bi bataljon mogao nastupati
kao borbena jedinica. U vrlo lošem stanju je i odeća i obuća,
pre svega kod onih koji su sada bili dodeljeni iz dopunskog
bataljona VII korpusa inženjerskim bataljonima.

v

s p i s a k

naoružanja i municije uskladištene u magacinima kod
komandi vojnih područja

Stanje naoružanja i municije u skladištima — vidi raniji
izveštaj.

vi

neprijateljski i nasi gubici

U vremenu od 1. 10 — 15. 10. 1944. neprijatelj je imao
sledeće gubitke:

mrtvih	287
ranjenih	249
zarobljenih	8

Uništeno:

9 bunkera
5 utvrđenih zgrada
4 skretnice

r

1.613 metara železničke pruge
40 metara žice
2 motocikla
1 teretni automobil

Zaplenjeno:

2 puškomitraljeza
40 pušaka
2 teška minobacača
1 pištolj
1 sanduk municije
1 postolja za teški minobacač
3 redenika
nešto opreme.

Naši gubici u vremenu od 1.10 — 15. 10. 1944:

mrtvih	54
ranjenih	88
nestalih	85

Izgubljeno:

7 puškomitraljeza
35 pušaka
1 laki minobacač

VII

ARTILJERIJSKE I MINOBACAČKE JEDINICE

U ovom 15-dnevnom izveštajnom periodu artiljerija VII korpusa aktivirana je samo 5. 10. 1944, kada je brdska haubica kal. 75 mm na sektoru Lašča izbacila 7 granata prema Soteski. Minobacačke baterije su u ovom vremenu vrlo malo upotrebljavane i to zbog toga što u tom periodu nisu vođene nikakve veće borbe niti je bio izvršen veći napad na neprijateljska uporišta.

VIII

BROJNO STANJE

Brojno stanje ljudstva, naoružanja, municije i prevoznih sredstava dostavljeno je u prilogu kao i njihovo objašnjenje.⁴⁸

⁴⁸ Zbog obimnosti knjige redakcija ovaj pregled ne objavljuje a nalazi se u AIZDG, k. 33.

NASA I NEPRIJATELJEVA TAKTIKA

Taktika koju neprijatelj primenjuje protiv naših snaga u suštini se nije ni u čemu promenila. On se još uvek služi iznenadnim brzim bočnim udarima, što mu obično i uspeva, i to zbog dobre uvežbanosti njegovih vojnika [i] odlične obaveštajne službe. Naše snage neprijatelj uvek napada jačini snagama i jačim naoružanjem. Frontalne borbe neprijatelj obično izbegava i primenjuje ih samo onda kada zna da je znatno nadmoćniji u broju i naoružanju od naših jedinica.

Naša taktika se uglavnom takođe ne menja, ipak se razvija u pravcu parahanja neprijateljske taktike.

X

KRITIČKA OCENA NAŠIH OPERACIJA

Operacije jedinica VII korpusa u vremenu od 1. do 15. o.m. imale su karakter ofanzivnih i defanzivno-ofanzivnih akcija. Ofanzivne akcije vršene su na saobraćajne veze Ljubljana — Zidani Most; Ljubljana — Grosuplje; Ribnica — Kočevje; Ljubljana — Trst; Št. Peter — Ilirska Bistrica. Saobraćaj na liniji Ljubljana — Zidani Most bio je od 1. do 5. ovog meseca potpuno a od 5. do 10. delimično prekinut. Na pruzi Ljubljana — Trst saobraćaj je bio delimično prekinut, to jest uz pretovar tereta kod Štampetovog mosta. Na pruzi Št. Peter — Ilirska Bistrica saobraćaj je bio delimično prekinut tako da možemo računati da je saobraćaj na čitavoj železničkoj mreži na sektoru VII korpusa bio prekinut za 20% vremena u kojem se piše 15-dnevni izveštaj. Primećuje se takođe da samo obaveštajna mreža, odnosno služba, nije bila na svom mestu, tako da naše jedinice koje su operisale u blizini neprijateljskih uporišta nisu znale tačno brojno stanje istih, a nisu bile blagovremeno obaveštene ni o odlasku neprijatelja iz uporišta kao ni o njegovom kasnijem kretanju prema našim jedinicama i štabovima. Zbog toga, kao i zbog slabe patrolne i stražarske službe, dolazilo je često do nepotrebnih iznenađenja.

U raznim akcijama, posebno u manevarskim borbama! primećuje se da niži kao i viši komandni kadar nije dorastao svojim zadacima. Samo ljudstvo jasno ispoljava nedisciplinovanost kao i nedovoljnu obučenosť. Da bi se postigla veća obu-

čenost ljudstva, kao i komandnog kadra, bilo bi potrebno kompletnu jedinicu povući u pozadinu i manevre izvoditi sa kompletnim jedinicama.

XI

RAZNO

Plan Štaba za budući period, to jest od 15. [10] do 1. 11. 1944. [:] pojačati aktivnost na svim saobraćajnim vezama na sektoru VII korpusa kao i sa celokupnim borbenim jedinicama VII korpusa i jedinicama IV op. zone izvršiti napad na jedno od neprijateljskih uporišta; osiguravati našu oslobođenu teritoriju i energično tući sve neprijateljske kolone koje upadnu na naš sektor u cilju pljačke i ne dozvoliti neprijateljskim jedinicama povlačenje preko korpusne teritorije.

XII

SAVEZNIČKE POŠILJKE I NAJHITNIJE POTREBE

Zbog nastupanja hladnog vremena i pridolaska velikog broja novomobilisanih u našu NOV, bilo bi najnužnije i najhitnije dostaviti našim borbenim jedinicama veću količinu odeće i obuće, kao i oružje i municiju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. načelnika Štaba,
kapetan:
Sava Konvalinka

Načelnik Operativnog odseka,
major:
Lazar Kolarac

M. P.

IZVEŠTAJ ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »SLAVKO ŠLANDER« OD 26. OKTOBRA 1944. OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE O BORBAMA U REJONU ŠT. VIDA PRI STIČNI¹

STAB
6. SNOUB »SLAVKO ŠLANDER«
Na položaju, dana 26. 10. 44.

Dnevni izveštaj
za 25. 10. 44.

OPERATIVNOM ŠTABU 6. i 11. BRIGADE

Dana 24. o.m. u 22.00 časa brigada je krenula sa položaja Zalisec na izvršenje zadatka,² uništenje uporišta Št. Vid.³ Brigada se kretala pravcem Zalisec — Sela pri Šumberku — Zagorica⁴ — Bič — Škofije — Radohova Vas. Pri prelazu druma preko železničke pruge u Radohovoj Vasi naša pobočnica naišla je u 3.30 časova na neprijateljevu kolonu koja se kretala iz uporišta Št. Vid u pravcu Radohove Vasi.⁵ Neprijatelj je odmah svom silinom napao II bataljon koji se nalazio na čelu naše kolone.

Na komandu komandanta brigade III bataljon, koji se kretao iza II bataljona, odmah se razvio u strelce levo i desno od druma u pravcu neprijatelja i istoga odmah napao. Tek tada smo videli da je neprijatelj, za koga smo mislili da je samo snažnija patrola, mnogo jači (oko 300 ljudi prema našem mišljenju), raspoređen na frontu dugom 500 m, naoružan mitraljezima i minobacačima. Borba je trajala od 3.30 do 4.45

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 153/111.

² Zapovest za napad na neprijateljevo uporište u St. Vidu (Šentvid pri Stični) izdao je Stab 7. korpusa NOVJ 23. oktobra 1944 (vidi dok. br. 6). Svojom zapovješću od 24. oktobra 1944. Stab 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« naredio je da 2. bataljon, ojačan minerskom četom, napada na odseku Pristavlja Vas — V. i M. Crešnjice; 3. bataljon da napada levo od 2. bataljona: na odseku Sv. Pavel (Šentpavel na Dolenjskem), a 1. bataljon da bude u rezervi u rejonu s. Petrušnja Vas. Brigadu je trebalo da podržava baterija minobacača i artiljerija 7. korpusa NOVJ (vidi AIZDG, k. 332 a/IV).

³ Sada: Šentvid pri Stični.

⁴ Sada: Zagorica pri Velikem Gabru.

⁵ Kolonu je sačinjavao 4. bataljon (bez dve čete) slovenačkih domobranaca koji je toga dana u 2 časa krenuo u pravcu Radohove Vasi. Ove snage vodile su borbu u rejonu Radohova Vas sve do 7.45 časava. (AIZDG, AFK. k. 281/III.)

časova. Kako je situacija bila nejasna, a nisu došli ni traženi **teški minobacači** po koje je tri puta bio upućivan kurir, **I i III bataljon** povukli su se u pravcu sela Ceste a zatim ispod sela **fori]** Šumberku. Kada su se bataljoni povlačili sa položaja, bili su upućeni kuriri u Operativni štab 6. i 11. brigade, odakle bi trebalo da donesu nova naređenja jer se situacija zbog nepredviđene borbe izmenila. Pošto se kuriri nisu vraćali, otiao je lično komandant brigade da potraži vezu sa Operativnim štabom 6. t 11. brigade.

Za vreme borbe koja je napred navedena neprijatelj je iz Št. Vida dobio [pojaćanje] od nekoliko kamiona vojnika. Taćan broj nije se mogao ustanoviti.

Za to vreme ostale snage brigade, sem komore, povukle su se preko sela Ceste na Podgaber,⁶ a odatle u Bić, gde su po naređenju Operativnog štaba posele položaje između sela Bića i Pokojnice. Oko 10.30 ćasova ove snage su zaposele greben iznad sela Škofija, gde su ostale toliko dugo dok nije stigla pomoć iz XV brigade.⁷ Zajedno sa dva bataljona ove brigade i pod zaštitom naših tenkova prodrli smo do grebena iznad Št. Vida sa severne strane. Posle prodora iz uporišta Stićne neprijatelj je skoncentrisao svoje snage na odseku Ćešnjice — Građišće⁸ i napao naše snage s leđa. Uz podršku tenkova koji su se nalazili u blizini ovaj napad smo odbili i na taj naćin omogućili svim našim snagama povlaćenje pred neprijateljem koji je nastupao sa svih strana i imao cilj da naše snage opkoli na ovom grebenu a zatim uništi. Kako je neprijatelj bio u velikoj nadmoćnosti a naši položaji razvućeni da se uspešno brane snagama koje smo imali na raspolaganju, povukli smo se nazad na stare položaje iznad sela Škofija. Bataljoni XV brigade vratili su se u sastav svoje brigade. Ove položaje držali smo do 1.30⁹ ćasova, kada smo dobili naređenje da se povućemo na nove položaje. Neprijatelj koji se nalazio na drumu kod Radohove Vasi povremeno je dejstvovao po našim položajima vatrom iz mitraljeza, minobacaća i topa kal. oko 100 mm.

Komandant brigade, koji se vratio iz Operativnog štaba, poveo je I i III bataljon na položaje koji su bili predvićeni za blokiranje i napad na uporište Št. Vid. Kada se kolona kretala od sela Hriba¹⁰ u pravcu Praproća,¹¹ primiteli smo kod

⁶ Zaselak, 1 km severno od s. Mali Gaber. Na karti 1:100.000 nije oznaćen.

⁷ O dejstvu 15. slovenaćke NO brigade »Belokranjska« vidi dok.

⁸ Ove snage bile su iz sastava 1. i 3. bataljona slovenaćkih domobranca (vidi dok. br. 11, objašnj enje 3).

⁹ Omaška; treba: 13.30.

¹⁰ Zaselak, 4 km istoćno od St. Vida (Šentvid pri Stićni).

¹¹ Sada: Praproće pri Temenici.

Temenica veću neprijateljevu kolonu koja se kretala prema nama. Izdato je naređenje za trčeci korak napred sa ciljem da se zauzmu dominirajući položaji i postavi zaseda. Neprijatelj koji nas je primetio bio je bliže položajima koje smo hteli mi zauzeti te nas je preduhitrio i postavio nam zasedu koju nismo primetili tako da je ova ispod samog grebena udarila po nama. Bataljoni su se odmah povukli na ivicu šume i zauzeli položaje sa kojih su odbili neprijatelj juriš. Otvorili su tako snažnu vatru da se neprijatelj morao povući a zatim su jurišem zauzeli visinske položaje na kojima se nalazio neprijatelj. Neprijatelj se povukao na položaje Zaboršt¹²* — Sela¹³ te nam ponovo zatvorio put prema Št. Vidu. Prema izjavi politkomesara Cankarjeve brigade bio je to pokretni bataljon iz Št. Vida. Ove položaje su bataljoni držali do 21.00 časa i pokušavali da patrolama ispitaju neprijateljeve slabe tačke kako bi ga u povoljnom momentu ponovo napali i oterali sa ovih položaja. Oko 21.00 čas brigada je primila naređenje da se koncentriše na novim položajima u Zagorici. Bataljoni su napustili svoje položaje i krenuli u Zagoricu.

U toku borbi neprijatelj je prema našoj oceni i prema oceni očevidaca imao oko 15 mrtvih i veći broj ranjenih.

Naši gubici: 8 mrtvih i 8 lakše ranjenih.

Nestalo: 15 ljudi sa tri puškomitraljeza koji su pod komandom zamenika komandira čete [druga] Dugega¹⁴ držali zasedu iznad samog Št. Vida.

Utrošeno municije: mauzer	5.70C metaka
engleske	4.420
mina za laki minobacač	44
ručnih bombi	25
municije za automat	800 metaka

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. politkomesara
Franc Kumer

V.d. komandanta, kapetan:
Mirko Jerman

¹² Sada: Zaboršt pri Šentvidu.

¹³ Sada: Selo pri Radohovi Vasi.

¹⁴ Feliks Kink Dugi

IZVEŠTAJ ŠTABA 17. SLOVENAČKE NO BRIGADE »SIMON
GREGORČIČ« OD 26. OKTOBRA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA
NOVJ O AKTIVNOSTI BRIGADE U OKTOBRU¹

STAB
XVII SNOB »S.[IMON] GREGORČIČ«
Na položaju, dana 26. X 1944.
Broj 143

Op^s

ŠTABU IX KORPUSA
Operativni odsek

Predmet: 15-dnevni operativni izveštaj od 11. do 26. X 44.

9. X 44. Tri druga iz VI bat. otišla su u Krmin sa zadatkom da napadnu neprijateljevu patrolu koja se stalno kreće u blizini železničke stanice. Uveče u 20.45 časova ispred kafane kod železničke stanice u Krminu napali su 4 Nemca, pripadnika tenkovskih jedinica, u momentu izlaska iz kafane. Ubili su sva 4 a zaplenili samo 1 pištolj jer su se morali odmah povući pošto je neprijatelj reagovao iz železničke stanice i bližeg uporišta. Uspeh akcije: poginula 4 neprijateljska vojnika. Zaplenjen jedan nemački pištolj. Naši bez gubitaka. Utrošen 41 metak za automat.
12. X 44. Patrola od 10 ljudi iz VI bat. otišla je u Koprivno³ kod Krmina u ekonomsku akciju. Kada su stigli usred sela čuli su kako neko nailazi zviždućući. Sačekali su ga iza čoška i kado je naišao jurnuli su na njega, ali je ovaj počeo da viče i zove u pomoć (bio je republikanac⁴). Nemci su čuli i otvorili vatru iz prozora na našu patrolu. Naši su republikanca ubili jednim rafalom iz automata a zatim se povukli bez gubitaka. Utrošeno 17 metaka za automat.
13. X 44. Bile su upućene 4 jake grupe u dolinu Soče sa sledećim zadacima: I bat. postavio je zasedu na drumu

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 284/1. U zaglavlju je utisnut četvrtasti štambilj, dok su datum, broj delovodnika i adresat, dopisani mastilom.

² Dopisano plavom olovkom u Štabu 9. korpusa NOVJ.

³ Trebalo bi da piše: Koprivu.

⁴ Odnosi se na pripadnika fašističke republikanske vojske.

između Sela" i Dobljarja. Jačina zasede: 40 drugova pod komandom komandanta bat., naoružanih sa 2 teške »brede«, 2 »brena«, 1 lakim minobacačem, 2 automata, a ostali puškama. Oko 7 časova naišla su drumom iz Sv. Lucije® u pravcu Gorice 4 oklopna automobila na koje je otvorena vatra iz sveg raspoloživog oružja. Napad nije imao nikakav efekat zbog neodgovarajućeg oružja. Neprijatelj nije reagovao iz oklopnih automobila već iz bližeg uporišta Sela. Naši su otvorili vatru na bunker iz kojeg je neprijatelj dejstvovao vatrom koja je prestala kada su 2 mine iz minobacača direktno pogodile bunker. Naši su se povukli bez gubitaka. Utrošak municije: 300 metaka za tešku »bredu«, 300 metaka za »bren«, 6 mina za laki minobacač. Borba je trajala 1 sat.

II bat. imao je zadatak da postavi zasedu između Ročinja i Ajbe. Zaseda je postavljena u jačini od 17 drugova naoružanih sa 2 »brena«, 1 lakom »bredom«, 2 automata, a ostali puškama. U 7.45 časova naišli su isti oklopni automobili koje je ranije napao I bat., ali sa tom razlikom što je poslednji bio otvoren i iz njega su virili vojnici. Na ovaj poslednji oklopni automobil otvorena je vatra iz sveg oružja. Oklopni automobil se zaustavio i nije nastavio vožnju pa se smatra da je bio prilično oštećen a šofer mrtav. Računa se da je bilo i 5 ranjenih. Neprijatelj je reagovao samo iz uporišta Avče vatrom iz teškog minobacača. Naši su se povukli bez gubitaka. Utrošak municije: 130 metaka za »bren«, 20 za laku »bredu« i 50 za pušku.

III bat. postavio je zasedu između Sela i Čiginja u jačini od 24 druga naoružana teškom »bredom«, 2 puškomitraljeza »breda«, 2 automata, a ostali puškama. U 10.30 časova zaseda je napala vatrom oficirski automobil koji je umakao jer mitraljezac nije pogodio šofera. Teška »breda« je zatajila čim je promenjen okvir. Računa se da je 1 poginuo jer je prvi rafal pogodio posred automobila iz kojeg je otvarana vatra iz automata koja je kasnije prestala. Iz uporišta odmah je pokušalo da priskoči u pomoć 8 vojnika. Kada su stigli na sredinu mosta, [naši] su na njih otvorili vatru iz puškomitraljeza. Dvojica su pobjegla, 3 su ostala ležeći na mostu, a 3 su

⁵ Sada: Sela pri Volčah.

* Saua. Most na Soči.

pala ispod mosta. Posle toga neprijatelj je reagovao samo vatrom iz teškog minobacača.

Utrošak municije: 20 metaka za tešku »bredu« i 80 za puškomitraljez.

Prateća četa dobila je zadatak da postavi 8 snajpera kod uporišta u Doblarima. Napali su neprijateljevu patrolu od 3 čoveka, od kojih su jednog ubili, 1 zarobili a 1 je zahvaljujući gustoj magli pobjegao. Rezultat akcije: 1 fašista ubijen i 1 zarobljen. Zaplenjeno: 1 automat, 2 opasača, 2 fišeklije, 1 karabin, 60 metaka za karabin, 1 bajonet, 3 nemačke bombe, 2 šinjela i 2 para cipela.

13. X 44. Pet drugova iz I MSV⁷ zajedno sa patrolom VDV⁸ uhvatilo je 2 zelenokadrovca koji su dezertirali iz naših jedinica. Otkriven je i njihov bunker u kojem su pronađene 4 puške. Istoga dana uhvaćen je i jedan nemački policijski pas, ali je ubijen, jer je bio vrlo opasan.
14. X 44. Patrola I MSV zaplenila je nešto vojnog materijala i 1 par cipela u Moši.
14. X 44. Patrola od 7 drugova na čelu sa zam. kom. IV bat. otišla je u pravcu Gemone sa ciljem miniranja željezničke pruge. Kada su stigli na oko 1000 m od željezničke pruge u Gemoni nisu mogli dalje zbog zasede Kozaka. Sačekali su u šumi da se smrkne a zatim su nastavili put u pravcu željezničke pruge. Na 5 m od željezničke pruge naišli su na stražara koga ranije nisu primetili. Stražar ih je zaustavio ali mu je vodnik minerskog voda odvratio automatom i pokosio ga. Iz obližnjeg uporišta, za koje nisu znali jer nisu poznavali teren, otvorena je na njih vatra iz teškog oružja, puškomitraljeza i automata. Naši su se povukli bez gubitaka. Akcija [miniranja] nije uspela, ali je ubijen 1 neprijateljski vojnik. Utrošeno je 18 metaka za automat.
16. X 44. Patrola od 3 druga iz I MSV »S. Greg«.⁹ napala je na drumu Gorica — Gradišče¹⁰ jedan manji kamion na kome se nalazilo 8 do 10 nemačkih vojnika. Je-

⁷ minersko-sabotažnog voda

⁸ Vojske državne varnosti (Vojske državne bezbednosti)

¹¹ Odnosi se na Minersko-sabotažni vod 17. slovenačke NO brigade »Simon Gregorčič«.

¹⁰ Na karti 1:100.000 piše: Gradiška.

dan drug ubacio je engl, bombu pravo u šoferovu kabinu. Bomba je eksplodirala, ali je nekoliko Nemaca iskočilo iz kamiona i otvorilo vatru na naše. Za to vreme naišla je kolona automobila pa su se naši morali povući. Rezultat akcije: kamion potpuno slupan, 4 neprijateljska vojnika poginula i 3 ranjena. Utrošeno: 1 engl, bomba i 40 metaka za automat.

18. X 44. Patrola I MSV mobilisala je 2 druga. Na terenu je pronašla 3 puške i 126 metaka za pušku.
18. X 44. U 8.30 časova patrola od 8 drugova pod komandom vodnika Klemente Riharda [iz] Režijskog bat. minirala je železničku prugu Videm — Trbiž u blizini Vencone (Venzone), k. 229. Ugrađene su 4 mine po 1 kg koje su uništile 40 m železničke pruge. Voz koji je naišao 5 minuta kasnije zaustavio se. U vozu su bili uglavnom internirci i prinudno mobilisani za rad u Nemačkoj. Koristeći mrak većina je pobjegla. Rezultat akcije: uništeno 40 m železničke pruge a saobraćaj je bio prekinut 9 časova. Oправка železničke pruge trajala je od 21 časa do 9 časova ujutro. Nemci su posle toga još dva dana tražili pobjegle po okolnim selima. Tako su došli i na brdo »Rusic«¹¹ na dan 20. X, kada je u njihovu zasedu upala izviđačka patrola od 2 druga iz Režijskog bat. Nemci su ih opkolili, jednog zarobili a drugoga ranili. Ranjenog druga su naši pronašli i odneli ga u bolnicu.
19. X 44. U 8.30 časova izvidnica Režijskog bat. izvestila je da dolinom Idrije iz pravca Praprotnog u pravcu Podreske kreće 1 oklopni automobil, 12 kamiona i 1 motocikl, svi natovareni nemačkim vojnicima.¹² Kako je već bilo kasno da se posednu položaji i kolona sačeka, kom. bat. se odlučio da je sačeka na povratku. Drug kom. sa zam.[komandanta] i 18 drugova naoružanih teškom »bredom«, sa 2 puškomitraljeza, 6 automata, a ostali puškama, odmah su krenuli na položaje između sela Kosona i Bodigoja, na desnoj obali Idrije. Puškomitraljezi i borci sa puškama postavljeni su na položaju 300 m iznad drumu a teška »breda« 450 m iznad drumu. Za osi-

¹¹ Ovo brdo na karti 1:100.000 nije označeno, a redakcija nije mogla utvrditi gde se nalazi.

¹² Redakcija nije mogla utvrditi koje su snage sačinjavale ovu kolonu.

guranje bile su postavljene 2 izvidnice od boraca sa automatima, na svakom krilu po jedna, a patrola od 4 druga kretala se između Zaršćine i Kobalara.¹³ Drug politkom bat. je sa 8 drugova naoružanih sa 2 puškomitraljeza, 5 pušaka i 1 automatom poseo položaj između Velendola i Podmišćeka.¹⁴ Leđa su osigurali sa 1 izvidnicom. Nemci naše nisu primetili pa su zbog toga bezbrižno vršili pretrese u okolnim selima (Pod Robom,¹⁵ Velendol, Podreska). Tu su pokupili više svinja i krava. U 11 časova 3 kamiona i motocikl vraćali su se drumom u pravcu Praprotno — Čedad. Prva zaseda [kod koje se nalazio] drug kom. bat. propustila ih je, ali je zaseda druga kom.[esara] otvorila na njih vatru iz sveg oružja. Rezultat je bio taj da se slupani motocikl survao u Idriju, dok je jedan kamion udario u zid i zaustavio se, nakon čega je bio potpuno izrešetan rafalima iz teške »brede«. Ostala 2 kamiona su u brznoj vožnji nastavila put ali je vatra na njih otvarana još 200 m. Iz ovih kamiona ispadali su mrtvi Nemci i jedna ubijena krava. Iz kamiona su se hteli spasti oni koji su ostali u životu pa su iskakali na sve strane. Međutim, svi su bili pogođeni dobro usmerenom vatrom iz naših puškomitraljeza i pušaka. Iz ove grupe neprijatelj je reagovao samo sa 4 metka iz »šaraca«.

U 12 časova iz Podreske je krenuo ostatak kolone i oklopni automobil. Vojnici su pozadi vodili 2 krave. Prva zaseda je propustila pola kolone a zatim iz sveg oružja napala vozila na začelju. Nemci su odmah odgovorili vatrom iz »šaraca« (sve dum-dum meci). Stigavši do prve okuke prva vozila su se zaustavila, a Nemci su se peške vratili nazad i otvorili koncentričnu vatru na naše položaje, tako da su se naši morali povući na oko 600 m iznad drumma. Kada su posle pola sata ispod ove zasede našli kamioni drug kom. Matija^{1®} otvorio je na njih vatru iz teške »brede« i slupao 2 kamiona koja su se survala u Idriju. Nemci su odmah odgovorili vatrom iz šaraca«. Kako je našim ponestalo municije za sve oružje morali su se povući. Nemci su

Zaseoci, 5 km zapadno od Anhova.
Trebalo bi da piše: Mišćeka.
Na karti 1:100.000 nije pronađeno.
Matija Butala

zatim pored slupanih kamiona postavili zasede i u sumrak ih izvukli te odvezli sa sobom. Rezultat akcije: 3 kamiona veoma oštećena, 1 se zapalio ali su ga Nemci ugasili, uništen je 1 motocikl. Prema izveštaju obaveštajne službe neprijatelj je imao 35 [mrtvih] i približno isti broj ranjenih. (Ovo se nije moglo tačno ustanoviti jer su Nemci ovaj predeo potpuno blokirali i nisu puštali nikog u blizinu sve dok nisu uklonili sve tragove.)

Utrošak municije: 300 metaka za tešku »bredu«, 400 za puškom[itralj], 300 za automate, 150 za pušku. Naši bez ijedne ogrebotine. Zbog neprijateljeve nadmoćnosti nije se moglo ništa zapleniti. Svi drugovi pokazali su se kao dobri borci i nije bilo nijednog slučaja panike. U 16 časova bataljon se vratio na stare položaje. U drugom napadu nišandžija na teškoj »bredi« bio je drug kom. bat. Matija.

21. X 44. Patrola od 9 drugova iz Beneškog bataljona pod komandom druga kom. [bat.] Cuder Karla otišla je u zasedu na drum Kobarid — Bovec, između Trnova¹⁷ i Srpence. Pred veče naišao je automobil sa nemačkim oficirima — gestapovcima. Naši su odmah otvorili vatru na automobil iz 1 »brena«, 3 automata i iz pušaka. Kako šofer nije bio ubijen i zbog nagiba druma automobil je pobegao. Rezultat akcije je sledeći: poginuli su: kapetan Gestapoa, 1 poručnik i 1 podovicir, a teško je ranjen 1 oficir. Svega 3 poginula i 1 teško ranjen. Na povratku patrola je na terenu pronašla 65 ital. ručnih bombi i 3.200 metaka za tešku »bredu«.
21. X 44. Patrola od 12 drugova bila je upućena između Sela-nevea¹⁸ i Rabelja sa zadatkom da napadne nemačku patrolu koja odlazi po hranu u Rabelj. Prethodnica od 3 druga uhvatila je 1 fašistu, razoružala ga i dovela u bataljon. Rezultat akcije: 1 neprijatelj zarobljen. Zaplenjeno: bicikl i oružje.
21. X 44. Prvi bat. sa 35 ljudi napao je novoformirano uporište u Potokima kod Kreda, koje je imalo 20 do 25 ljudi.¹⁹ Prvi bat. je imao zadatak da uporište od-

¹⁷ Sada: Trnovo ob Soči.

¹⁸ Trebalo bi da piše: Sella Nevea (sedlo Nevea), 9 km jugozapadno od Rabelja.

¹⁹ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljske snage obrazovale ovo uporište.

mah napadne. Borci su bili naoružani teškom »brenom«, sa 3 puškomitraljeza, 1 lakim minobacačem, 3 automata a ostali puškama. Položaji za napad bili su zauzeti u 1 čas posle pola noći i napad je odmah otpočeo. Vatra se nije mogla skoncentrisati jer se nije tačno znalo u kojoj se kući nalazi neprijatelj. Za to vreme već su bili otvorili vatru na naše iz obližnjeg uporišta Robič, koje je bilo udaljeno tek 600 m od naših položaja. Neprijatelj je intervenisao i iz Kobarida te su se naši morali zbog neprijateljeve nadmoćnosti povući ne uništivši uporište. Jačim snagama nismo mogli da izvršimo napad jer smo [za uporište] saznali suviše kasno a ljudstvo ie bilo upućeno u zasede i razne patrole. Utrošak municije: za tešku »bredu« 305 metaka, za ital. puške 70, za »mauzerke« 50, mina za laki minobacač 5 i 6 ručnih bombi.

21. X 44. Patrola I bataljona jačine 5 ljudi naoružana sa 1 automatom, 3 puške i 1 »brenom« napala je na drumu Nimis — Valvoltage²⁰ kolonu od 15 kozaka. Neprijatelj je bio naoružan italijanskim i ruskim oružjem. Rezultat akcije: 2 neprijateljska vojnika mrtva i 1 ranjen. Naši bez gubitaka. Zapleniti se nije moglo ništa jer je neprijatelj odmah došao u pomoć napadnutim.
24. X 44. Patrola od 5 drugova iz prateće čete XVII SNOB na drumu Čedad — Nimis napala je kolonu od 14 kozaka, sa dvojica kola. Napad je izvršen bombama i puškama »mauzer«. Njihova zaštitnica otvorila je snažnu vatru iz »šarca« tako da naši nisu mogli izvršiti juriš i pokupiti plen. Rezultat akcije: poginula 4 neprijateljska vojnika a više konja je ranjeno. Akcija je izvršena 300 m od neprijateljevog uporišta.
- Utrošak municije: 5 ručnih bombi i 15 [metaka], za »mauzer« pušku.
23. X 44. Snajperska patrola V bat. približila se neprijateljevom uporištu u Kobaridu i ubila jednog Nemca, a 2 teško ranila. Neprijatelj je intervenisao vatrom iz teškog oruđa, i to iz topa i minobacača. Naši su se povukli bez gubitaka.

²⁰:o Pogrešno; treba: Valemontana (Vallemontana).

NEPRIJATELJEVI GUBICI:

Mrtvih	61
Ranjenih	45
Zarobljenih	4
Slupanih kamiona	5
Uništenih kamiona	1
Uništene železničke pruge	40 m

ZAPLENJENO:

Pušaka	8
Automata	1
Pištolja	1
Ručnih bombi	68
Metaka za pušku	126
Metaka za pištolj	60
Metaka za tešku »bredu«	3.200
Pari cipela	3
Fišeklija	2
Opasača	2
Bicikla	1

UTROŠAK MUNICIJE:

Metaka za tešku »bredu«	624
Metaka za laku »bredu«	100
Metaka za »bren«	430
Metaka za automat	116
Metaka za pušku	120
Mina	6
Mina za minobacač	5
Ručnih bombi	12
Metaka za pušku »mauzer«	65

UTROŠAK EKSPLOZIVA:

Plastika	4 kg
--------------------	------

NAŠI GUBICI:

Zarobljenih drugova_____	1
Ranjenih	1

SITUACIJA

Poslednjih 15 dana brigada se još uvek nalazila u pohodu po Benečiji, Kobariškem kotu i zapadnoj Benečiji. Cilj je bio da se Benečanima pokažu naša vojska, disciplina i or-

ganizacija. Po selima u Benečiji održani su mitinzi s ciljem da se probudi nacionalna svest, naročito kod omladine.

Na mitinzima je uzeo učešća zadovoljavajući broj stanovništva.

Brigada se kretala: Srednje — Mašeri, Mašeri — Mršin — Logje i Logje — Platišče. Svi pohodi izvršeni su tačno prema planu.

III i IV bat.[aljon] upućeni su u XXXI div.

IV bat. uključen je u jezgro brigade koja sada u prošek²¹ broji 604 čoveka. Ostali bat. nalaze se na sledećim sektorima: V bat. na Kobariškom i delimično Tolminskom; Beneški bat.: Sv. Peterska i Starogorska Benečija i Idrijsko;²² Rezijski bat. u Reziji i na Bovškem; I MSV u južnim Brdima sa zadatkom da ometa saobraćaj na železničkoj pruzi Gorica — Videm i na drumovima Gorica — Čedad i Gorica — Videm. U Sv. Peterskoj Benečiji situacija nepromenjena. U Reziji je mnogo bolja jer neprijatelj tu ne vrši nikakve ispade, a takođe nema strane propagande. Naši imaju velik uspeh. U zapadnoj Benečiji situacija se poboljšala.

Moral: Prilično je visok, naročito u Beneškom bataljonu. Slabije od ostalih [bataljona] je stanje u V bataljonu. Preduzete su mere da se popravi. Borbenost dobra.

Neprijateljeva taktika: Za ovih petnaest dana neprijatelj nije primenjivao nikakvu novu taktiku.

Naša taktika: Dejstva su bila usmerena na diverzantsko-sabotažne i snajperske akcije. MSV i snajperima nisu bili dati nikakvi posebni zadaci već su akcije vršili samoinicijativno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba, poručnik:	Operativni of., poručnik:
Đukić Nikola	Sladič Marko
Đukić Nikola	Marko Sladič

M. P.

Dostavljeno: Štabu IX korpusa
Štabu XXX divizije*

²¹ Mastilom je dopisano »u prošek«.

²² Odnosi se na predeo oko reke Idrije.

^M Tekst ispod potpisa dopisan je mastilom.

IZVEŠTAJ ŠTABA 11. SLOVENAČKE NO BRIGADE »MILOŠ ZIDANŠEK« OD 27. OKTOBRA 1944. OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U ŠT. VIDU PRI STIČNI¹

STAB 11. SNOB
Na položaju, 27. 10. 1944.

OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE

na položaju.

Izveštaj o akciji
25. i 26. 10. 1944.

Noću 24/25. 10. 1944. brigada je krenula sa svim svojim ljudstvom na nove položaje² Št. Vid³ da izvrši dobijeni zadatak, naime da svim snagama napadne uporište.⁴

Na nove položaje brigada je stigla oko 6 časova ujutro i zauzela je sledeće položaje:

1. bataljon zaposeo je položaje nešto iznad sela Dob⁵, i to levo i desno od druma kod kapelice. Zatim desno do sela Breg⁶ a levo do Glogovice, gde je uspostavio vezu sa Drugim bataljonom.

2. bataljon poseo je položaje padinom od sela Glogovice pa do glavnog druma u pravcu Stične do sela Dule.⁷

3. bataljon je ostao u rezervi na položajima iznad sela Velike Pece. Bataljoni su na pomenutim položajima ostali do sva-nuća.

Kad se magla malo razišla, oba bataljona, koji su imali zadatak da blokiraju neprijateljevo uporište, premestila su se nešto bliže, i to: prvi bataljon do žel. stanice Št. Vid, odakle je napadao neprijateljeve bunkere pozadi žičane prepreke.

2. bataljon premestio se u neposrednu blizinu žičane prepreke. U ovaj bataljon upućena je još jedna četa Trećeg bataljona da

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 153/III.

² Ona se do tada nalazila u rejonu s. Voleja Jama i vršila obezbeđenje u pravcu Trebnja i Sela pri Šumberku (vidi AIZDG, k. 153/III).

³ Sada: Šentvid pri Stični.

⁴ Napad je izvršen na osnovu zapovesti Štaba 7. korpusa NOVJ od 23. oktobra 1944 (vidi dok. br. 6).

⁵ Sada: Dob pri Šentvidu.

⁶ Sada: Breg pri Dobu.

⁷ Zaselak, 2 km jugoistočno od Stične.

r

popuni položaje koje je blokirala levo od drumu Stična — Št. Vid, a to zbog toga jer bataljon sam nije mogao uspostaviti veze sa 6. Šlanderovom brigadom. 6. Šlanderova brigada se naime nalazila u borbi sa neprijateljem iznad Doba te blokiranje nije mogla izvršiti.⁸ Drugi bataljon je isto kao i Prvi Stalno napadao neprijatelja u bunkerima gde se ovaj još delimično utvrđivao.

Oko 11 časova brigada je dobila naređenje da sa jednim bataljonom pritekne u pomoć 6. Šlanderovoj brigadi koja je vodila borbu sa neprijateljem kod sela Boga Vas i Škofija. Pni bataljon je odmah uputio pomoć, i to u jačini od dve čete, dok je jedna četa ostala na starim položajima i dalje blokirala uporište. Jedna četa Trećeg bataljona, koja se još nalazila u rezervi, sada je posela položaje na levom krilu 1. bataljona sa ove strane železničke pruge ispred Sv. Roka⁹ i napadala neprijatelja u bunkerima.

Kad se neprijatelj iznad Boge Vasi i Škofija, koji je vodio borbu sa 6. Šlanderovom brigadom, povukao u uporište odn. u blizinu uporišta, obe čete 1. bataljona koje su određene za pomoć Šlanderovoj brigadi posele su stare položaje i zajedno sa ostalom četom 1. bataljona i jednom četom Trećeg bataljona sa juga blokirale uporište Št. Vid, i to od Glogovice pa do Radohove Vasi.

Oko 15 časova otpočeo je opšti napad na uporište, i to pod zaštitom artiljerijske vatre nadiralo je u selo Št. Vid tenkovsko odeljenje sa pešadijom kojoj se pridružio i naš 1. bataljon. U tom momentu je napadnutom uporištu Št. Vid stiglo u pomoć pojačanje od 4 tenka i 25 kamiona vojnika sa pravca Ljubljane. Neprijatelj je motorizacijom nadirao drumom a pešadijom u dve kolone sa obe strane železničke pruge. Drugi bataljon, koji je blokirao uporište sa zapadne strane, napadnut je sada s leđa. Pošto mu je pretila opasnost da ga neprijatelj daljim nastupanjem duž železničke pruge odseče od 1. bataljona, ovaj se prebacio na nove položaje iznad sela Velike Pece i odatle napadao neprijatelja koji je sada zaposeo ranije položaje Drugog bataljona padinom od sela Glogovice pa do glavnog drumu Stična — Št. Vid. Naši položaji su se sada protezali uporedo sa železničkom prugom, i to padinom iznad sela Velike Pece pa skroz do žel. stanice Št. Vid i dalje prema Radohovoj Vasi.

Naši tenkovi i pešadija koji su nadirali u selo Št. Vid sa pravca Doba, zbog pojave neprijateljeve motorizacije nešto su se

⁸ O toj borbi 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« vidi dok. br. 14.

⁹ Zaselak, južno od Št. Vida (Šentvid pri Stični).

povukli. 1. bataljon je ponovo zaposeo stare položaje na padinama sa ove strane železničke pruge.

Neprijatelj na ovom sektoru nije naročito intervenisao sem na odseku glavnog drumu Št. Vid — Dob, gde ga je 1. bataljon energičnim dejstvom i vatrom mitraljeza i lakih minobacača odbijao.

Ove položaje bataljoni su držali do primanja posebne naredbe Operativnog štaba koju smo dobili oko 21 časa uveče, i to da se premostimo na položaje Male Pece — Rdeči Kal. Nove položaje zauzeli smo oko 23 časa noću i osigurali se u pravcu Št. Vida, Stične i Zagorice.¹⁰

Sledećeg dana neprijatelj je nadirao drumom iz Doba prema Zagorici gde je vodio borbu sa 6. Šlanderovom brigadom. Mi smo napadnutoj brigadi uputili u pomoć jedan bataljon koji je zaposeo položaje desno od sela Sad. Neprijatelj je stigao samo do Zagorice, odakle se po mraku vratio prema uporištu. Pri tome bataljon nije stupio u borbu. Uputio je više patrola na drum prema Dobu i Zagorici koje su napadale neprijatelja.¹¹

U celoj akciji imali smo dva poginula i pet ranjenih drugova. Gubici neprijatelja su sopstvenim uvidom iznosili 15 mrtvih i više ranjenih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Jakoš

Operativni oficir:
Šuligoj Ciril

Dostavljeno: Operativnom štabu 6. i 11. brigade
Štabu 4. op. zone
Štabu VII korpusa

¹⁰ Sada: Zagorica pri Velikem Gabru.

¹¹ O ovim borbama postoji i izveštaj Operativnog štaba 6. i 11. brigade u AIZDG, k. 153/III.

RELACIJA ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD
28 OKTOBRA 1944. O BORBAMA POTCINJENIH JEDINICA
NA PROSTORU SOLČAVA — CRNELEC — CRETA¹

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Operativni odsek
Br. 834
28. oktobra 1944.
Na položaju.

RELACIJA

O borbama od 21. do 25. oktobra 1944. na sektoru Kamnik —
Crnelec — Gornji Grad — Slopnik-¹ — Čreta i Solčava.

1. ZADATAK:

Tomšičeva brigada dobila je zadatak da svojim snagama spreči nadiranje neprijatelja iz doline Kamniške Bistrice preko Črnelca na oslobođenu teritoriju u Zgornjoj Savinjskoj dolini te sa pravca Vranskog i Motnika preko Slopnika — Lipe i Marija Crete u dolinu Drete.

Radi izvršenja ovog zadatka Tomšičeva brigada je raspoređena na sledeće položaje:

1. bataljon na Tomanovu planinu (iznad Nove Štife) sa zadatkom da postavi dve zasede u jačini od po jedne čete na vrh Čmelca i na Poljane u blizini kote 821.

2. bataljon raspoređen je na položaje kod Nove Štife,

3. bataljon na Slopniku sa zadatkom da kontroliše uporište Vransko,

4. bataljon kod Štajngroba,
Štab brigade kod 4. bataljona.

XIII brigada, koja se nalazila na položajima Ravne, severno od šoštanja, dobila je zadatak da forsiranim maršem krene na položaje Okonina — Šmiklavž³ — Šmihel⁴ sa zadatkom da zatvori pravac Šoštanj — Šmartno ob Paki i da služi

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332/IV. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

² Zvaničan naziv ovog zaseoka jeste Slape.

³ Omaška; trebalo bi da piše: Št. Janž (Šentjanž).

⁴ Sada: šmihel nad Mozirjem.

kao rezerva Tomšičevoj brigadi koja zatvara pravac Županje Njive — Črnelec — Gornji Grad.

Kamniško-zasavski odred stavljen je pod komandu Tomšičeve brigade te se nalazio na položajima Velika — Mala Lašna — Zlato Polje. Dobio je pismeni zadatak da demonstrativno napada neprijatelja u garnizonu Kamnika i Šmartno v Tuhinju te da ruši komunikaciju Kamnik — Šmartno v Tuhinju.

Podoficirska škola dobila je zadatak da sa položaja Otok⁵ krene u pravcu Crnelca i sadejstvuje Tomšičevoj brigadi. Stavljena je pod komandu ove brigade.

II. PROCENA SITUACIJE:

Posle odlaska VI i XI brigade u sastav VII korpusa⁶ neprijatelj je primetio da se naša udarna snaga u Štajerskoj smanjila; primetio je i da XIV divizija dejstvuje pa Pohorju a jednom brigadom na Kozju. U blizini oslobođene teritorije nije se nalazila nijedna udarna, jedinica. Neprijatelj je brzo pripremio plan za prodor na oslobođenu teritoriju sa pravca Kamniške Bistrice, na pravcu gornjeg toka Savinje i sa pravca Spodnje Savinjske doline preko Vranskog — Slopnika — u dolinu Drete.

Dva dana pre napada iz doline Kamniške Bistrice neprijatelj je vodio manje borbe sa manjim jedinicama Tomšičeve brigade na sektoru Šoštanj — Šmartno ob Paki — Mozirje.⁷ Tim akcijama neprijatelj je imao nameru da veže naše snage za istočni deo oslobođene teritorije a glavnim snagama da neometano prodre u Gornji Grad i dalje dolinom Savinje.

Nekoliko dana uoči akcije na Gornji Grad neprijateljeva uporišta u dolini Kamničke Bistrice bila su ojačana ljudstvom iz uporišta Kranja, Radovljice i drugih manjih na Kamniško-kraniskom polju.⁸

Na dan neprijateljevog pritiska na oslobođenoj teritoriji se nalazila Tomšičeva brigada, jedan bataljon VDV⁹ i Podoficirska škola. Ove jedinice bile su dislocirane: Tomšičeva

⁵ Zaselak, 1 km severno od Bočne.

• O odlasku ovih brigada na teritoriju 7. korpusa NOVJ vidi dok. br. 2 i 18.

⁷ Te borbe su vodili 18. oktobra 1944. delovi 2. bataljona 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« protiv policijskih snaga (vidi dok. br. 25 i tom VI, knj. 16, dok. br. 149).

⁸ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljske snage bile skoncentrisane na toj prostoriji. Verovatno su to bili delovi Nastavnog puka »Brandenburg« (Lehrregiment »Brandenburg«), delovi 184. iandesšützen (Landeschützen) puka i pripadnici Gorenjskog dom' branstva.

• Vojske državne varnosti (Vojske državne bezbednosti)

brigada na položajima Nova Štifta — Štajngrob, VDV u Radmiriu, a Podoficirska škola u Otoku.

Borbeni efektivni naših jedinica iznosili su oko 1100 ljudi.

Sem toga raspolagali smo i komandama mesta i komandama područja, čije su jedinice bile popunjene pretežno ljudstvom koje nije sposobno za operativnu vojsku.

Borbeni efektivni ovih iznose oko 120 ljudi.

Prodor na oslobođenu teritoriju bio je moguć iz doline Kamniške Bistrice, uskom dolinom Crne i Drete, a sa severne strane ova teritorija je ograničena teško prohodnim zemljištem na kome bi neprijateljev manevar bio prilično otežan. Na jugu zemljište je niže na zapadnom delu, dok se na istočnom delu uzdiže visoka Menina planina.

Iz Spodnje Savinjske doline i uporišta Vransko u dolinu Drete vodi put preko Marije Crete, Lipe i Slopnika, koji se uzdižu iznad svoje okoline za oko 400 m. Preko ovog zemljišta prelaz pešadijom je lak dok motorizovanim jedinicama nije moguć.

Prilaz u Solčavu i Luče sa koruške strane moguć je iz Železne Kaple i doline Bele. Zemljište je srednje visine, veoma ispresecano i pošumljeno. Mogući su samo pokreti pešadijom i tovarnom'stokom. Drugi pravac koji vodi iz doline Meže preko Sv. Jakoba — Robnika i Prodnika¹⁰ po sastavu zemljišta sličan je prvom.

Prodor iz Spodnje Savinjske doline i Šoštanja, obzirom na teren, veoma je lak. Drumovi su dobrog kvaliteta, zemljište gotovo sasvim ravno. Jedinu smetnju vozilima predstavljaju prepreke koje su postavile naše jedinice i srušeni mostovi.

III. ODLUKA:

Štab zone koji je rukovodio čitavom akcijom odlučio je da glavnim snagama zatvori pravac Županje Njive — Črnelec — Gornji Grad a pomoćnim snagama da osigurava prilaze sa pravca Vransko — Slopnik — Lipa, prilaze iz Železne Kaple i Crne te iz Spodnje Savinjske doline. Rezerva je postavljena u centralni položaj tako da je moguća blagovremena intervencija na sve strane.

IV. ZAPOVEST:

S obzirom na međusobnu udaljenost naših jedinica, jedinicama su izdata posebna naređenja:¹¹

Tomšičeva brigada sa tri bataljona i pitomcima dva tečaja Podoficirske škole zatvara pravac Županja Njiva — Crne-

¹⁰ Imanja, 3 km severno od Solčave.

¹¹ Redakcija nije pronašla ta naređenja.

lec — Gornji Grad, jedan bataljon na Slopniku i Lipi zatvara pravac od Vranskog i kontroliše uporište Vransko.

XIII brigada dobila je zadatak da forsiranim maršem krene sa položaja Ravne na nove položaje Okonina — Št. Janž — Šmihel.

Kamniško-zasavski odred stavlja se pod komandu Tomšičeve brigade sa zadatkom da demonstrativno napada uporišta Kamnik i Šmartno v Tuhinju te da ruši drum Šmartno v Tuhinju — Kamnik.

Podoficirska škola sa pitomcima dva tečaja stavlja se pod komandu Tomšičeve brigade a ostalo ljudstvo nalaziće se u Otoku u rezervi.

VDV bataljon na centralnom položaju kao rezerva u I Radmirju.

Ova naređenja izdata su prvog dana neprijateljevog nastupanja sa pravca Kamnika. Naknadno su izdata naređenja koja su odgovarala tadašnjoj situaciji.

V. IZVRŠENJE:

Dana 21. oktobra 1944. Neprijatelj je u 9 časova glavnom kolonom prodro do Crnelca, gde je došlo do borbe sa 1. bataljonom Tomšičeve brigade koji je držao položaje: kota 821 — Crnelec — Kališe. Istovremeno sa glavnom kolonom na drumu, južno od drumu na odstojanju 1—2 km, nastupala je pomoćna kolona. Nakon prvih sukoba sa bataljonom Tomšičeve brigade na Črnelcu neprijatelj se zaustavio i uputio jednu kolonu južno od Črnelca prema Poljanama a drugu severnu na Plešivec s ciljem da izbije na uzvišenja sa kojih se ovlađuje prelazom Črnelec. Da bi sprečio neprijateljev manevar, 2. bataljon Tomšičeve brigade uputio je sa položaja kod Nove Štife jednu četu na Poljane i jedan vod na Javoršček (k. 1168) s ciljem da onemogući manevar neprijatelja na našem levom krilu. 4. bataljon, koji se nalazio na položajima Štajngrob, dobio je zadatak da krene na položaje Kališe, da tu produži naše desno krilo i time onemogući neprijateljev prodor prema Plešivcu.

Neprijatelj koji je do ispod Crnelca stigao kamionima i kamionima stalno dovlačio pojačanja, odmah nakon prvih hitaca poseo je položaje iznad Kališa i tu se ukopao. Vatrom iz brzoimetnih topova i teških mitraljeza iz tenkova štitio je svoje ljudstvo. Razvila se najžešća borba u kojoj smo sa sedam juriša pokušavali da odbacimo neprijatelja u dolinu, ali bez uspeha. Protivjurišima, a uz podršku teškog oruđa, neprijatelju je uspelo da zadrži svoje položaje. Borba je vođena na odstojanju od nekoliko koraka pa su neprijateljevi gubici bili

veoma veliki. Čete **4.** bataljona koje su u **15** časova stigle na **noložaj** protdvjurišem su odbacile neprijatelja sa Plešivca na **Kališe**, odakle ga nisu mogle oterati, a jedna četa je zauzela **položaje** Kranjski rak sa zadatkom da osigura naše desno krilo. Kad je ova četa stigla na položaj, stupila je u borbu s **neprijateljem** koji je pokušavao da nam zađe **za** leđa. Neprijatelj pokušaj bio je osujećen. U tri navrata neprijatelj je sa tri tenka stigao na vrh Crnelca, zasipao mitraljeskom vatrom naše **položaje** i pokušavao da otvori put svojoj pešadiji, što mu nije **uspelo**. Oštra borba vođena je sve do **19.30** časova uveče.

Toga dana neprijateljeve snage iznosile su preko 2.000 (dve hiljade) ljudi. Neprijatelj je bio dobro naoružan te je pored puškomitraljeza i mitraljeza raspolagao najmanje sa 6 teška minobacača, tri tenka, dva blindirana automobila, dva »Nebelverfera«¹² na tenkovima bili su montirani brzometni topovi.

3. bataljon, koji se nalazio na Slopniku i Lipi, napao je neprijatelj u 4 časa ujutro istog dana. Napad je odbijen i neprijatelj je oteran u polazno uporište Vransko. Jačina neprijatelja iznosila je **350** ljudi.

Na ostalim sektorima toga dana nije bilo borbi.

22. oktobar 1944. Da bismo pojačali naše položaje, još u toku noći na pomenute položaje uputili smo 1. četu 2-og i 1. četu 4. bataljona. Da izbivimo neprijatelju za leđa uputili smo jednu četu 2. bat. ispod Grebena (kata 952) u pravcu Gozda da bismo stigli na drum ispod Kališa. Četa nije uspela jer je neprijatelj imao jako osiguranje te je držao dobre prirodne otporne tačke. Četa se ispod Grebena sukobila sa neprijateljem i izborila dobar položaj, ali je zbog protivjuriša bila prinuđena da napusti položaje i povuče se iznad Poljana.

Oko 5 časova sa pravca Kamnika preko Vrhpolja¹³ u selo Sela [pri Kamniku] stigla je kolona od oko 500 ljudi i tu se razdvojila. Jedan deo se uputio prema Poljanama a drugi preko Kališe i dalje prema Plešivcu. Sa ovom kolonom od 11 časova pa sve do večeri vodili smo borbe i zadržavali je na položajima ispod Poljana i Kališa. U 14 časova pristiglo je pojačanje od 50 ljudi iz Podoficirske škole, koji su razmešteni na levom krilu 2. bataljona. U poslepodnevnim časovima pokušali su da odbace neprijatelja u dolinu, ali uzalud. Tek pred večer neprijatelju je uz podršku teškog oruđa i tenkova uspelo da probije naše položaje severno i južno od drumu i na grebenu iznad Poljana. Pošto smo uvideli da bi dalje držanje položaja

" oruđa za zamagljivanje

" Sada: Vrhpolje pri Kamniku.

bilo nekorisno, u 20 časova povukli smo se na nove položaje severno od drumu Nova Štifta — Štajngrob, i to:

1. bataljon kod seljaka Slapnika (kota 628)
2. bataljon kod Encija i
4. bataljon do Suhovršnika;

Podoficirska škola ka Sp. Kosu,
Štab brigade nalazio se kod Suhovršnika.

Bataljoni su na nove položaje stigli u 5 časova ujutro 23. oktobra.

Neprijateljeve snage toga dana na ovom sektoru bile su jačine od oko 2.500 ljudi sa istim teškim oruđem kao prethodnog dana.

Rano ujutru neprijatelju je sa 33 kamiona pristiglo pojačanje koje se razmestilo u Vranskom. Borbi sa neprijateljem na sektoru Lipa — Slopnik toga dana nije bilo.

Kamniško-zasavski odred je toga dana s jednom četom napao uporište Šmartno v Tuhinju a s drugom četom Kamnik. Ostalim jedinicama rušio je drum Kamnik — Šmartno [v Tuhinju] i vršio obezbeđenje. Neprijatelj nije jače reagovao pa su preko dana na položaje na Črnelcu pristizala pojačanja.

23. oktobra 1944: Sektor Črnelec: Neprijatelj je preko dana izvodio radove na čišćenju drumu od Črnelca do Nove Štife a sa severa i sa juga držao je zasede. Toga dana nije produžio nastupanje. Da bismo uznemiravali neprijatelja uputili smo jednu četnu na zapadne padine Kašnog vrha radi osiguranja desnog boka, a dve jake patrole poslali smo u napad severno od drumu između Črnelca i Crnevšeka. Neprijatelj je napade naših patrola odbio pa su se morale povući nešto severnije od ranijih položaja.

Sektor Slopnik: Neprijatelj u jačini od 800 ljudi prodro je iz Vranskog preko Crete na Tolsti vrh, gde je bataljon stupio u borbu s neprijateljevom pobočnicom. Zapozeo je sve taktički važne položaje od Tolstog vrha preko Sv. Jošta, Vologe i Orehovca. Bataljon je preko celog dana vodio borbu a pred večer se morao povući u pravcu Menine planine. Sa grupom od 250 ljudi Švabe su prodrle do Šmartna ob Dreti, tu postavili zasede i sutradan spalili i opljačkali sela Šmartno ob Dreti, Volog, Delce i Bočnu.

Sektor Šmartno v Tuhinju: Odred je i dalje napadao uporište Šmartno v Tuhinju a delom svojih snaga pokušao je da prodre ispod Gozda na drum Županje Njive — Črnelec. Odred je bio odbijen. Posle podne su u Šmartno [v Tuhinju] stigla dva tenka, pošto su pre toga opravili drum i uklonili prepreke, te oko 250 ljudi, koji su dovezli municiju i odzveli nekoliko ranjenika pa se odmah vratili. Kolonu smo napali.

Jačina neprijatelja na sektoru Crnelca toga dana bila je ista kao i prethodnog dana.

Toga dana XIII brigada bila je u pokretu na nove položaje u Gornjem Gradu. Na putu je primila pismeno naređenje od Štaba divizije da zbog neprijateljevog pritiska krene na sektor Luče — Solčava sa 1. bataljonom, 2. bataljon iznad Gornjeg grada a 3. bataljon sa Štabom brigade ostaje u Gornjem Gradu.

posle dolaska u Gornji Grad 2. bataljon je od komandanta zone primio usmeno naređenje da krene na položaje iznad Poljana i da stupi u borbu s neprijateljem. Bataljon je krenuo iz Gornjeg Grada u 17 časova i stigao na Poljane u 2 časa ujutro. 1. bataljon je kolima krenuo iz Radmirja i preko Ljubna [ob Savinji] otišao prema Solčavi sa zadatkom da zadrži neprijatelja koji nastupa sa pravca Železne Kaple i Crne. Bataljon je stigao u Luče u 19 časova. Posle dolaska u Luče bataljon je dobio podatke da se neprijatelj nalazi negde između Solčave i Luča. Ubrzo zatim saznali smo da se neprijatelj nalazi u Solčavi, a Komanda mesta kod Belšaka (sliv Bele i Savinje). Toga dana bataljon nije stupio u dodir s neprijateljem.

24. oktobar 1944:

Sektor Črnelec: Od Štaba divizije Tomšičeva brigada primila je usmeno naređenje da sa jednim bataljonom zauzme položaje Plešivec i da uputi diverzantsku grupu na drum prema Stranju sa zadatkom da minira mostove ili na kakav drugi način zaruši drum; a jednom četom da zaposedne Kranjski rak. Ostalim snagama treba da napadne neprijatelja sa severne strane druma a istovremeno će napasti i bataljon XIII brigade sa Poljana.

Na Plešivec je upućen 4. bataljon; 2. bataljon uputio je [četu] na [Kranjski] rak a sa dve čete rasporedio se duž druma ispod Crnelca, dok su dve čete 1. bataljona zauzele položaje iznad samog druma kod Štajngroba. Podoficirska škola zauzela je položaje ispod Nove Štife. Pošto se nije mogla odmah uspostaviti veza sa bataljonom XIII brigade, napad je otpočeo tek u 13 časova i tom prilikom su Podoficirska škola i bataljon XIII brig, napali neprijatelja koji se utvrdio u Novej Štifi. Posle borbe od jednog časa neprijatelj je bio prinuđen na povlačenje. U to vreme stupile su u borbu još dve čete 1. bataljona koje su vršile pritisak na neprijatelja koji je tenkovima stigao iznad Nove Štife. 2. bataljon je napao kamione koji su se povlačili, ali se pod pritiskom neprijatelja morao povući. 4. bataljon napao je neprijatelja u 12 časova i sa njim vodio borbu sve do 15 časova, kada se neprijatelj povukao. U 18 časova borba je bila završena.

Sektor Slopnik: Neprijatelj se toga dana sa napljačkanom stokom i hranom preko Slopnika povukao u polazno uporište.

Sektor Šmartno v Tuhinju: Odred je i dalje izvodio akcije za uznemiravanje na koje neprijatelj nije jače reagovao.

Sektor Solčava: Bataljon je krenuo prema Solčavi sa zadatkom da napadne neprijatelja koji je tamo palio i pljačkao. Kad je bataljon stigao do seljaka Tolstovršnika (1 km južno od Solčave), Švabe su se pola sata ranije povukle pravcem Javorje — Bukovnik — Osojnik — Robnik — Prodnik. Na ovim položajima neprijatelja nije bilo moguće napasti jer se ukopao i imao dobre položaje. Vod ovog bataljona, koji se približavao Solčavi drumom, kod Breznika je pao u zasedu. Došlo je do borbe pa se vod zbog nadmoćnosti neprijatelja morao povući.

U 18 časova neprijatelj se povukao prema Logarskoj dolini gde je palio imanja. Jedna neprijateljeva grupa krenula je prema Osojniku.

U Solčavi je bilo oko 250 Švaba.

25. oktobar 1944:

Sektor Solčava: Ujutro je upućena jedna četa prema Logarskoj dolini a pobočnica ove čete u jačini 1 voda išla je od Kneza preko planine u Logarsku dolinu. Četa koja je išla dolinom od Klemenšekove pilane skrenula je u brdo i stigla do Klemenšekovog imanja koje je već gorelo. Tu je primetila neprijateljevu kolonu u pokretu prema Covniku. Četa je u stopu pratila kolonu, stigla je i napala kada se ova u blizini Bele odmarala. U redovima neprijatelja nastala je velika pometnja, ali se ubrzo snašao, poseo položaje na ivici šume i odgovorio mitraljeskom i minobacačkom vatrom. Borba je trajala četvrt časa. Do juriša nije došlo jer se u blizini Sv. Duha nalazila jača neprijateljska jedinica koja bi mogla zaći našima za leđa. Naša se jedinica preko Solčave vratila do seljaka Belšaka u sastav bataljona.¹⁴

Zaključak:

Neprijateljevi gubici: 180 mrtvih i 250 ranjenih.

Naši gubici: 30 mrtvih i 49 ranjenih.

¹⁴ O svim ovim borbama koje su dovde pomenute sačuvane su u AIZDG još i sledeće relacije: štaba 14. NO divizije od 26. oktobra 1944 (k. 25/11); štaba 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« od 26. oktobra 1944 (k. 336/11) i Štaba 13. slovenačke NO brigade »Mirko Bračić« od 26. oktobra 1944 (k. 336/VI). Redakcija ove relacije ne objavljuje jer u suštini sadrže istovetne podatke koji se ovde objavljuju.

Zaplenjeno: 1 motocikl sa prikolicom, 1 teški minobacač sa 30 mina, 1 cev za laki minobacač, 1 postolja za teški minobacač, 1 automat, 2 pištolja, 2 raketna pištolja, 4 »mauzer« puške, 4000 metaka, 1 radio-stanica, 3 kola sa napljačkanim **svinjama i 6 grla** krupne stoke.

Uništeno: dva tenka.

Oštećeno: 1 oklopni automobil i 3 kamiona.

VI. KRITIČKI OSVRT NA AKCIJE:

Bataljon Tomšičeve brigade koji je dejstvovao na Slopniku i Lipi imao je veoma širok front te nije bio u mogućnosti da spreči prodor neprijatelja iz Vranskog i Šmartna [ob Paki], Jedinica VDV, koja je upućena da spreči paljenje u Bočni, svoj zadatak nije izvršila jer je na mesto stigla suviše kasno.

Zadatak svih naoružanih komandi na oslobođenoj teritoriji bio je da aktivnim dejstvom spreče paljenje Bočne, Šmartna ob Dreti i Solčave. U tom pogledu treba naročito kritikovati Koruški odred, koji nije ništa preduzeo da neprijatelja otera iz Logarske doline i Solčave.

Komandni kadar nije bio dovoljno povezan pa zbog toga nije na vreme mogao donositi potrebna naređenja. Tehnička sredstva veze, sem telefona, nisu korišćena.¹⁵

Štab I U.b. »T.T.« nije održavao dobru vezu između bataljona za vreme borbe na sektoru Črnelec — Nova Štifta te nije iskoristio paniku kod neprijatelja prilikom napada II bataljona XIII brigade i izvlačenja neprijatelja iz jaruge ispod Crnelca. Da je Štab I br. [iz]dao blagovremeno naređenje i jednovremeno udario na neprijatelja kada i II bat. XIII brig., neprijatelj bi bio potpuno potučen i sva motorna vozila pala bi u naše ruke.

Na drumu Županje Njive — Črnelec postavljene su prepreke, što je neprijatelju znatno otežavalo i sprečavalo nadržanje.

Naše jedinice su čestim borbama poslednjih dana bile jako iscrpljene. Kiša je veoma nepovoljno uticala na borce, ali su uprkos tome pokazali istrajnost i postigli zadovoljavajuće rezultate.

Neprijatelj, ukoliko su to bili Nemci, uporno se borio te je samo kod pojedinih manjih grupa bila primećena neborbenost. Belo-plavogardističke jedinice delom su se borile uporno a kod mobilisanih vojnika primećeno je da im nije do borbe. Među belogardistima bilo je i takvih koji nisu imali oružja.

¹⁵ Sledeći pasus dopisao je mastilom, na srpskohrvatskom jeziku, načelnik štaba 4. operativne zone Slovenije.

Neprijatelj je izradio plan da iz doline Kamničke Bistrice stigne na oslobođenu teritoriju Štajerske, da tu ukotvi importiranu belu gardu i tako raspiri bratoubilačku borbu u našem narodu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba — major: Šef Operat. odseka — kapetan:
Pet. Brajović Miha Avšič

M. P.

BR. 18

IZVEŠTAJ ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »SLAVKO ŠLANDER« OD 28. OKTOBRA 1944. ŠTABOVIMA 7. KORPUSA NOVJ I 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE I OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE O AKTIVNOSTI NA SEKTORU KAMNIKA I U DOLENJSKOJ¹

ŠTAB
VI SNOUB »SLAVKO ŠLANDER«
Na položaju, dana 28. 10. 1944.

8/10 — 21/10~~=~~

Petnaestodnevni operativni
izveštaj od 8. 10 — 21. 10. 44.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
OPERATIVNOM ŠTABU VI I XI BRIGADE.

a) *Situacija*

Na sektoru Dolenjske neprijatelj je u to vreme skoncentrisao znatne svoje snage u jačini od preko 4.000 ljudi, a u uporištima u Dolenjskoj preko 10.000 ljudi, s ciljem da napadne i razbije naše snage koje su se skoncentrisale na sektoru Žužemberk — Trebnje, i da ih ofanzivnim dejstvima uništi ili bar odbaci što dalje od komunikacije Ljubljana — Novo Mesto i Kočevje — Ljubljana. Neprijatelj je za vreme svog dejstva bio podržan teškom artiljerijom i tenkovima. Istovre-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 25/11.

* Dopisano mastilom verovatno u štabu 7. korpusa NOVJ.

nieno sa neprijateljevim ofanzivnim dejstvima htelo se obezbediti slobodan prolaz 6 neprijateljevih divizija sa italijansko fronta na bojišta Balkana, Mađarske i u Nemačku. Neprijateljeva aktivnost ovim jedinicama obezbedila bi slobodan prolaz preko naše teritorije bez ikakvih ometanja.³

b) *Plan Štaba*

Brigada ne vrši akcije samoinicijativno već sva naređenja prima od Operativnog štaba VI i XI brigade.

Detaljne planove za akcije izrađuje operativni deo našeg Štaba.

Dana 16. 10. 1944. brigada je dobila naređenje da neprijatelja koji nastupa drumom iz Novog Mesta treba oterati nazad u uporište. Neprijateljeva kolona koja nastupa iz Novog Mesta je nepoznate jačine.

Dana 20. 10. 1944. brigada je dobila naređenje da mora odbaciti neprijatelja koji nastupa iz pravca Smuke preko Lašča u pravcu Žužemberka.

c) *Akcije i borbe jedinica: Strana do strana*⁴

d) *Kritički pregled naših akcija i borbi.* Posle prelaska brigade na ovu teritoriju, neprijateljeva taktika kao i teren bili su nam nepoznati. Prilikom neprijateljevog napada na Čatež zbog odličnog poznavanja terena istome je uspelo da se neprimetno približi našoj zasedi. Neprijatelj je u tako velikoj brojnoj nadmoćnosti iznenadio zasedu da ova uopšte ne bi mogla pružiti ozbiljan otpor. Kasnije su se naše jedinice brzo snašle i neprijatelja odmah napale i oterale.

Prilikom pokušaja napada na uporište St. Vid⁵ naše su snage, pre nego što su stigle do položaja za blokiranje, naišle na neprijateljev pokretni bataljon koji je krenuo iz uporišta, za koji smo imali podatke da se nalazi u uporištu. Kako je neprijatelj bio nadmoćan, u borbi ga nismo mogli zbaciti sa položaja koje je poseo. Neprijatelj je takođe imao bolje položaje a raspolagao je i teškim oruđem.

Za izvršenje napada na tako snažno utvrđeno uporište po našem mišljenju 2 brigade su preslabe da bi tako veliku akciju mogle uspešno izvršiti.

³ Podatak nije tačan. U oktobru 1944. neprijatelj nije preko Slovenije vršio nikakva veća transportovanja svojih snaga železničkim i putnim komunikacijama. (Izveštaj Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 31. oktobra 1944. u AIZDG, k. 52/1.)

⁴ Ovako je s tačkama napisano u originalu. Pregled akcija dat je kao prilog ovom izveštaju i označen sa »c«.

⁵ Sada: Šentvid pri Stični.

Za vreme borbe neprijatelj je dobio pojačanje na kamionima pa je taj neprijatelj uspeo da se priključi snagama koje je napadala naša brigada. Neprijatelj je na kamionima došao iz pravca koji su bile zaposele druge brigade.

e) Naša i neprijateljeva taktika

Neprijatelj, kome je teren vanredno dobro poznat, nastupa u jakim kolonama, kreće se uglavnom neopaženo i po pašnjacima. Brzim napadima i jurišem na položaje naših jedinica pre svega teži da uništi štabove. Pomaže mu veoma dobra obaveštajna služba jer neprijatelj tačno zna gde se nalaze stražarska mesta, zasede i štabovi. Odmah posle završenog napada, koji traje veoma kratko, neprijatelj se brzo povlači. Otvorene borbe s našim snagama neprijatelj izbegava, sem u ofanzivnim akcijama. U ovoj svojoj taktici neprijatelj ima prilično uspeha.

Naše jedinice se od ovakvih napada mogu uspešno obezbediti dovoljnim brojem stražarskih mesta i zasedama te da imaju na položajima što više svojih snaga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. politkomesara:
Fr. Kumer

V.d. komandanta — poručnik:
Winter Boris

c) Akcije i borbe

8. 10. 44. Brigada se nalazila na položajima Gozd, i to:

I bataljon na položajima Sovinja Peč,
II i III bataljon sa Štabom brigade i minerskom četom u Gozdu.

U brigadu je uključeno 5 novih boraca — novomobilisanih. Uputili smo patrolu sa 5 konja koja je odnela neispravno oružje u puškarsku radionicu VI^s operativne zone.

Na povratku patrola mora da donese municiju i opravljeno oružje.

Održana je vojna i politička nastava.

Neprijatelj se kretao u blizini naše zasede kod Brezja.⁷ Ovoj zasedi odmah smo uputili pojačanje od jedne čete, ali do kontakta s neprijateljem nije došlo jer se ovaj već bio povukao.

Noću 8/9. o.m. brigada se premestila i na dan

• Omaška; treba: IV.

⁷ Sada: Brezje nad Kamnikom.

9. 10. 44. nalazila se:

I i II bataljon sa Štabom brigade, minerskom četom i brdskom baterijom u Velikoj Lašni.

III bataljon u Vranjoj Peči.

U brigadu je uključen 1 novomobilisani borac.

Neprijatelj je dejstvovao vatrom iz topa kal. 75 mm po položajima koje smo mi kontrolisali. Vatra je trajala 45 minuta a zatim se neprijatelj povukao. Neprijatelj je dejstvovao sa položaja Trnjave, a kasnije iz Št. Vida.⁸ Gubitaka zbog ovog vatreneog dejstva nije bilo. Održan je sastanak Štaba sa Operativnim štabom 6. i 11. brigade u Češnjicama zbog predstojećih akcija.

Održana je vojna i politička nastava.

Noću 9/10. o.m. brigada je sa zasedama obezbeđivala napad 11. SNOB.⁹

I bataljon je sa jednom četom obezbeđivao levu stranu druma u Trnjavi, a jedno odeljenje bilo je u zasedi ispod sela Straže u pravcu Vrhovlja. Jedna desetina bila je u zasedi u pravcu Brda,¹⁰ ispod Čep-lja, dok je jedno odeljenje sa minerima miniranjem srušilo most kod Zelodnika. Ostali deo I bataljona bio je u rezervi kod sela Preserja.¹¹

II bataljon poseo je položaje levo od druma Krašnja — Lukovica,¹² odakle je uputio 1 vod sa 3 pm¹³ na drum Lukovica — Preserje, u blizinu uporišta Lukovice sa zadatkom kontrole uporišta Lukovice i glavnog druma.

Jedan vod sa 2 pm bio je upućen na drum Lukovica — Moravče i Krtina — Moravče. Ovaj vod napravio je zaseke na oba druma, i to na starom drumu u blizini sela Imenje, u dužini od 50 m, a na novom drumu u blizini Sv. Andreja¹⁴ u dužini od 40 m. Ovaj vod je zatim bio u zasedi u blizini sela Dole.¹⁵ Ova zaseda nije se sukobila s neprijateljem. Jedna četa bila je u zasedi u selu Trnjavi, i to desno od

⁸ Sada: Šentvid pri Lukovici.

• Reč je o napadu 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek« na neprijateljeva uporišta u Blagovici i Krašnji (vidi dok. br. 2 i tom VI, knj. 16. dok. br. 101).

¹⁰ Sada: Brdo pri Lukovici.

¹¹ Sada: Preserje pri Lukovici.

¹² Sada: Lukovica pri Domžalah.

¹³ puškomitraljeza

¹⁴ i ¹⁵ Sada: naselje pod nazivom Dole pri Kraščah.

druma Lukovica — Krašnja, te je vodila borbu s neprijateljem koji je nastupao iz sela Znojila u pravcu sela Trnjave. Borba je vođena od 6 do 9.30 časova, kada se četa povukla na položaje Sv. Mohor. Bataljon je u 6.30 časova prikupio sve svoje snage, sem jedne čete, i povukao se u selo Sp. Javoršicu.

III bataljon premestio se na položaje Velika Lašna, odakle je uputio patrolu koja je kasnije držala zasedu u pravcu Kolovca, dok je jedna patrola izvršila demonstrativni napad na barake u Kamniku. Posle izvršenog napada patrola je držala zasedu u Sp. Palovčama. Jedan vod sa 2 pm porušio je 3 privremena mosta u Tuhinjskoj dolini a zatim blokirao pravce iz ove doline. Ostali deo bataljona nalazio se u Velikoj Lašni kao rezerva. U 3.30 časova bataljon je dobio naređenje da se sa svim svojim snagama premesti na položaje Vrhpolja.¹⁶ Bataljon je pokret izvršio u redu, sem patrola koje su bile kod Kamnika i u Tuhinjskoj dolini, jer im zbog udaljenosti nije bilo moguće izdati naređenje za pokret. Kada se, posle odlaska III bataljona, I bataljon hteo prebaciti preko glavnog druma u selu Trnjavi, napala ga je neprijateljeva pešadijska kolona koja je naišla duž brda iz pravca St. Vida.¹⁷ Kako bi prelazak preko druma iziskivao gubitke, bataljon se povukao na ranije položaje, gde je prikupio svoje snage a zatim krenuo na Rakitovec. Minerska četa kretala se po grupama, kako je bila podeljena po bataljonima. Brdska baterija stavljena je na raspolaganje 11. SNOB. Brigada se dana

10. 10.44. nalazila:

I bataljon u Vrhpolju,

II bataljon i minerska četa u Sp. Javoršici,

Štab brigade u Vrhpolju.

Neprijatelj se na sektoru brigade nije pojavio.

Zbog zamorenosti ljudstva vojna i politička nastava nije održana.

Noću 10/11. o.m. brigada se premestila na nove položaje te se dana

¹⁶ Sada: Vrhpolje pri Kamniku.

¹⁷ Redakcija nije mogla utvrditi sa kojim su neprijateljskim snagama vođene ove borbe.

11.10.44. nalazila:

II bataljon, minerska četa i Štab brigade u selu Češnjice pri Moravčah,

III bataljon u selu Drtija kod Moravča.

I bataljon došao je u sastav brigade u 6.30 časova u selo Češnjice pri Moravčah. Brdska baterija nalazila se kod 11. SNOB. U sastav brigade vratile su se 2 patrole koje su držale zasedu u pravcu Kamnika i u Tuhinjskoj dolini noću 9/10. o.m. Neprijatelj je iz Krašnje dejstvovao vatrom iz električnog minobacača po selu Češnjice [pri Moravčah]. Tom prilikom ubijen je stražan na stražarskom mestu, a jedan je bio teže ranjen. Ranjenog druga patrola je odmah odnela u bolnicu.

Patrola koja je odnela na opravku oštećeno oružje vratila se u sastav brigade i sa sobom donela municiju. U Vače smo uputili grupu od 20 stolara, tesara i kolara, koja je pod nadzorom načelnika Štaba izradila dva čamca za prevoz preko Save. Sa bolovanja se vratio komandant III bataljona drug Franko.¹⁸ Prilikom neprijateljevog napada na I bataljon, kada je ovaj hteo da se prebaci preko drumu, mitraljescu je pao mitraljez u vodu. Zbog snažne neprijateljeve vatre isti se nije mogao spasti.

U 14.00 časova I i II bataljon te Štab brigade krenuli su za Vače, gde se već nalazio III bataljon. Za vreme pokreta nesrečnim slučajem ranjen je 1 drug. U Kandršama kod Vača ostalo je 700 kg soli zbog toga što je brigada za vreme pokreta promenila pravac. U 19.00 časova održan je zbor brigade na Vačama. Iz Vača smo iz sastava brigade uputili 16 drugova u Komandu [vojnog] područja Zg. Sav. doline jer su nesposobni za dalje akcije koje će brigada izvoditi.

Vojna i politička nastava nije održana zbog zamorenosti ljudstva i priprema za pokret. Noću 11/12. o.m brigada je u 19.30 časova krenula u pravcu reke Save. Za to vreme 11. SNOUB uništila je posadu kod mosta, zapadno od železničke stanice Sava i obezbedila slobodan prelaz preko reke Save. Brigada je prešla Savu bez ometanja.¹⁹ Odatle je brigada

¹⁸ Redakcija nije mogla utvrditi ime i prezime.

¹⁹ Potpunije o napadu na uporište Savu i o prelazu preko r. Save vidi dok. br. 2, 18 i 25.

krenula dalje i posle 23-časovnog marša stigla na nove položaje te se dana

12. 10.44. nalazila:

I bataljon na položaju Klanec,²⁰

II bataljon kod Sv. Križa,²¹ gde je bio i Stab brigade,

III bataljon sa delom minerske čete na položajima Klanec.

U cilju boljeg obezbeđenja III bataljon se u 17.00 časova premestio na Vodice.²² Deo minerske čete i brdska baterija otsali su na drugoj strani Save. Minerska četa dobila je zadatak da donese na ovu stranu Save preostali materijal, dok je brdska baterija bila priključena KZO²³ Dana

13. 10.44. brigada se nalazila na starim položajima:

I bataljon na položajima Klanec,

II bataljon i Stab brigade kod Sv. Križa,

III bataljon u Vodicama.

U 14.00 časova brigada je prikupljena u Klancu gde je na svečan način predata Spomenica 1941. godine komandantu brigade kapetanu drugu Mirku Jermanu od strane komandanta Operativnog štaba druga majora Risa.²⁴ Posle svečanosti brigada je krenula na nove položaje, i to:

I bataljon na položaje Gorenja Vas²⁵

II bataljon na položaje Razbore,

III bataljon sa delom minerske čete na položaje Čatež.²⁶

Neprijatelj se na našim položajima nije pojavio.

Vojna i politička nastava zbog zamorenosti ljudstva nije održana.

Brigada se dana

²⁴ Sada: Klanec pri Gabrovki.

²¹ Sada: Gabrovka.

- Sada: Vodice pri Gabrovki.

²³ Kamniškozasavskom NOP odredu

²⁴ Jože Lepin Ris

²⁵ Sada: Gorenja Vas pri Čatežu.

^M Ove položaje brigada je zauzela po naređenju Štaba 7. korpusa NOVJ od 13. oktobra 1944 (vidi AIZDG, k. 332a/II).

14 10.44. nalazila na starim položajima, i to:

I bataljon: Gorenja Vas,

II bataljon: Razbore,

III bataljon sa delom minerske čete i Štabom brigade Čatež.

U 19.00 časova pred zborom brigade na svečan način su predata odlikovanja najhrabrijim borcima naše brigade od strane komandanta [NOV i PO] Slovenije druga general-lajtnanta Staneta.²⁷

Odlikovano je 15 drugova.

U slobodno vreme održana je vojna i politička nastava. Dana

15. 10.44. brigada se nalazila na starim položajima:

I bataljon: Gorenja Vas,

II bataljon: Razbore,

III bataljon, mineri i Štab brigade u Čatežu.

U 5.30 časova čula se vatra iz pravca Velike Loke. Bataljonima je odmah naređeno da budu u stanju pripravnosti. Odmah smo pojačali obezbeđenje. Četa I bataljona posela je vrh brda između sela Čateža i Male Loke, a jedna četa ovog bataljona upućena je u Malu Loku, gde je uspostavila vezu sa četom iz Gubčeve brigade. Jedna četa ostala je u kantonmanu Gorenja Vas kao rezerva. Patroliranje je vršila u pravcu Kriške gore.²⁸ II bataljon je patrolirao u pravcu Primskova i Vrha. Jedna patrola je kontrolisala vrh grebena u pravcu zasede koja se nalazila kod crkve na Zaplazu. III bataljon imao je zasedu u jačini jedne čete kod Zaplaza, a jedna četa držala je zasedu na brdu između Čateža i Male Loke. Teren ispred zaseda bio je kontrolisan patrolama. Uputili smo kurire u bataljon Gubčeve brigade sa zadatkom da nas izveste da li im je potrebna pomoć.²⁹ Dobili smo odgovor da im za sada pomoć nije potrebna jer će se povući sa položaja gde su se nalazili. U 9.30 časova čula se puščana i mitraljeska paljba kod crkve na Zaplazu, a zatim povici »juriš«. Neprijatelju je uspelo da izbegne patrole koje su uputili II i III bataljon u tom pravcu te se neopa-

²⁷ Franc Rozman Stane

²⁸ Na karti 1 : 100.000 nije označena.

²⁹ »Potpunije o borbi 3. bataljona 4. slovenačke NOU brigade »Matija Gubec« vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 114.

ženo približio stražarima iz zasede. Prvim hicima ubio je svu četvoricu a odmah zatim izvršio juriš na zasedu. Sa drugom kolonom koja je zaobišla zasedu sa desne strane izvršio je juriš na sam kantonman. Zaseda se posle kraće borbe morala povući. Kolonu koja je nastupala u pravcu kantonmana stražari i kuriri našeg i Operativnog štaba 6. i 11. brigade nisu mogli zadržati te su se posle kraće ogorčene borbe povukli iz sela Catež u Gorenju Vas, a jedan deo ka zasedi koja se nalazila na grebenu i koju je bio uputio III bataljon.

Patrola koja se duž grebena kretala u pravcu crkve na Zaplazu izvestila je da neprijatelj nastupa i na tom pravcu prema položajima II bataljona. Komandant bataljona je sa dve čete odmah krenuo na položaje, ali se već na putu sukobio sa nastupajućim neprijateljem. Neprijatelj je bio napadnut sa dve strane. Već pri prvom jurišu neprijatelj je bio zbačen sa položaja i morao se u bekstvu povlačiti. Komandu »juriš« dali su istovremeno komandant II bataljona i komandant be-ga³⁰ pokretnog bataljona. Neprijatelj je pokušao da prenošenjem naših komandi unese pometnju među borce, ali mu to nije uspelo. Za to vreme neprijatelj je dobio pomoć sa desne strane" i otpočeo vatreno dejstvo iz teškog oruđa po položajima II bataljona koji se zbog snažne minobacačke vatre morao povući na niže položaje. Na ovim položajima zadržavao je neprijatelja koji je u jurišu hteo da prodre u selo Razbore, gde se nalazio kantonman II bataljona. Zbog hrabrog držanja naših boraca neprijatelju ova namera nije uspela. Četa koja je stigla u pomoć četama na položaju doprinela da je dobro pripremljenim jurišem neprijatelj bio ponovo zbačen sa položaja i morao je da uz teške gubitke pobegne sa položaja. Neprijatelj je ponovo skoncentrisao sve svoje teško oruđe (minobacače) i otpočeo vatreno dejstvo na polo-

⁵⁰ belogardističkog

" Neprijateljske kolone su bile iz sastava borbene grupe »Suma-her« (Schumacher), koja je za ovu akciju bila sastavljena od: 1. bataljona (bez 16. čete) iz Stične, 3. bataljona (bez 21. čete) iz Višnje Gore i 26. posadne čete iz Grosuplja. Ova borbena grupa krenula je 14. oktobra 1944. iz St. Vida (Šentvid pri Stični) u 23 časa pravcem: Velika Loka — Zaplaz, gde su vođene oštre borbe, a zatim se preko Dolge Njive (Dolga Njiva pri Šentlovrencu) i Radohove Vasi vratila u polazno uporište. (AIZDG, AFK, k. 281/III i 283/III — pov. br. 585.)

žaje koji su bili ranije jurišem zauzeti. Bataljon se za kraće vreme morao povući sa ovih položaja jer bi inače pretrpeo prevelike gubitke. Zatim je ponovo poseo ove položaje i krenuo sa četama za neprijateljem koji je bežao, ali se ovaj tako brzo povlačio da ga čete nisu mogle stići. Neprijatelj u bekstvu nije mogao da ponese sve mrtve te ih je nekolicinu ostavio na položajima.

Ceta III bataljona koja se nalazila u selu Čatežu otišla je radi pojačanja zasede koju je bataljon postavio na grebenu levo od sela Čateža. Odatle je napala neprijatelja snažnom mitraljeskom vatrom u bok i prinudila ga na brzo povlačenje u pravcu Zaplaza, odakle je vatrom dejstvovao po našim položajima. Iza brda bila je odmah upućena jedna četa sa zadatkom da napadne u bok neprijatelja koji se nalazio na Zaplazu. Još pre no što je četa stigla na položaje Zaplaza, neprijatelj se odatle povukao i krenuo u pomoć svojim snagama koje su vodile borbu sa II bataljonom. Četa je posela položaje na Zaplazu. Druga četa ovog bataljona bila je upućena u pomoć II bataljonu i vodila je borbe s neprijateljem u sastavu II bataljona.

I bataljon se za vreme borbe nalazio na položajima Gorenja Vas i na brdu između Male Loke i Čateža te obezbeđivao leđa II i III bataljonu.

Borba je trajala 4 i po časa i neprijatelj je uz teške gubitke bio oteran sa položaja i svoje panično bekstvo štitio vatrom iz teških minobacača po našim položajima.

Neprijatelj je nastupao u pravcu naših položaja u jačini od oko 250—300 ljudi naoružanih mitraljezima, minobacačima i velikim brojem puškomitraljeza i automata. Sobom je vodio 10 mula i konja.

Prema našim procenama neprijatelj je imao najmanje 40 mrtvih i veći broj ranjenih. Na položajima gde se vodila borba sa II bataljonom primećen je veći broj lokvi krvi, a takođe su primećeni tragovi da je neprijatelj mrtve i ranjene odvuкао sa položaja. Na položajima je ostavio 5 mrtvih, među kojima jednog podoficira (Feldwebel).³²

Četa III bataljona pod komandom komandanta bataljona gonila je neprijatelja koji se povlačio i iz-

vršila napad dok je neprijateljev komandant izdavao naredenje. Prema izjavi komandanta bataljona i boraca ovaj neprijateljev komandant je ubijen i njegovi ljudi su ga odneli. Borba je bila veoma žestoka i više puta je dolazilo do sukoba iz blizine tako da su se borci tukli kundacima.

Naši gubici: 11 mrtvih, 16 ranjenih. Među [poginulima su] referent za vezu, pomoćnik politkomesara čete, politdelegat i desetar. Ranjen je zamjenik komandanta I bataljona drug Franko, pomoćnik politkomesara čete i jedan politkomesar čete. Među gornjim brojem ranjenik trojica su teško a ostali lakše ranjeni. Ranjeni su bili uglavnom minama teškog minobacača. Zaplenjeni su 1 sanduk municije i tri redenika za pm. Ranjene drugove smo uputili u prihvatnicu XV divizije. Borci poginuli kod crkve u Zaplazu imali su polomljene ruke, a kod svih poginulih boraca primećeno je da su već mrtvi ili teško ranjeni streljani u glavu. Među njima jednom drugu su presekli vrat i ispod presečenog mesta stavili mu porciju u koju je curila krv."³ Dana

16. 10. 44. brigada se nalazila na starim položajima:

I bataljon Gorenja Vas,

II bataljon Razbore,

III bataljon sa delom minerske čete i Štabom brigade u Čatežu.

U sastav brigade vratio se deo minerske čete koji je ostao na drugoj strani Save.

U 13.00 časova brigada je krenula u zasedu protiv neprijatelja koji se kretao u pravcu Velika Loka — — Trebnje te je II bataljon poseo položaje između

⁵³ U izveštaju Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva, gde se iznosi moralno i ideološko stanje pripadnika pokretnih bataljona, kaže se:

«... U ideološkom pogledu ljudstvo toga bataljona [odnosi se na 4. bataljon slovenačkih domobranaca — primedba redakcije] zdravo je kao nigde drugde. To su 80% borci seoskih straža [naziv za belogardističke formacije za vreme italijanske okupacije — prim, red.] koje eventualne novosti, koje donose kursisti i domobranci pri povratku sa odsustva iz Ljubljane, uopšte ne interesuje. Čovek ima utisak da im je već gotovo svejedno protiv koga se bore. Glavno im je da se bore i pri tome da mrtvom neprijatelju skinu cipele i odeću, da mu pretresu džepove, a zatim još pre povratka u Št. Vid [Šentvid pri Stični — prim, red.] sve »pretope« [prodaju — prim, red.] i odmah propiju«. (AIZDG, AFK, k. 281/III.)

Velike i Male Loke a III bataljon položaje iznad Kamnog Potoka.

I bataljon poseo je položaje u selu Iglenu³⁴ i bio u rezervi.³⁵

Neprijatelj se na sektoru koji je kontrolisala brigada nije pojavio.

U slobodno vreme održana je politička i vojna nastava.

Dana

17. 10. 44. brigade se nalazila na položajima:

I bataljon sa minerskom četom: Iglenu,

II bataljon duž drumca Mala Loka — Velika Loka,

III bataljon duž drumca iznad Kamnog Potoka,

Stab brigade nalazio se na položajima kod bataljona.

Zaseda III bataljona uputila je patrolu u Trebnje i ona je ustanovila da se neprijatelj povukao iz Trebnja.

II i III bataljon su ostali na položajima do 4.00 časa ujutro. I bataljon sa minerskom četom u 3.00 časa ujutro premestio se na položaja Cirnik, odakle se u 8.00 časova ponovo premestio na položaje Goljek. II bataljon premestio se na položaje Roje³⁶ i Trebanjski Vrh, a III bataljon na položaje Šemrga.³⁷ Oko 11 časova neprijatelj je izvršio napad³⁸ na položaje II bataljona na Trebanjskom Vrh. Naše snage su se zbog nadmoćnosti neprijatelja povukle na položaje kod crkve u Rojama. Na ovim položajima dva puta je odbijen neprijateljev napad i neprijatelj nateran u bekstvo. Neprijatelj je uvideo da nas ne može izbaciti sa ovih položaja pa je zbog toga počeo da dejstvuje po položajima vatrom iz teške artiljerije.

U ovoj borbi imali smo dva mrtva i 4 ranjena. Neprijateljevom granatom uništen je mitraljez »Maxim«.

Neprijatelj je imao 20 mrtvih i oko 35 ranjenih.

³⁴ Sada: Iglenu pri Veliki Loki.

³⁵ Brigada je zauzela ove položaje na osnovu zapovesti Operativnog štaba 6. i 11. brigade od 16. oktobra 1944 (vidi AIZDG, k. 332a/III).

³⁶ Sada: Roje pri Čatežu.

³⁷ Zaselak, 5,5 km severozapadno od Trebnja.

" Ove snage su verovatno bile iz sastava borbene grupe iz Novog Mesta (sastav i jačina nepoznati). (AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 608.)

U 15.00 časova II bataljon se sa ranjenicima povukao na položaje Cirkovnik, a III bataljon na položaje Gorenja Vas.

Vojna i politička nastava nije održana jer su se jedinice čitav dan nalazile na položajima.

18. 10.44. U 2.30 časova izvršena je koncentracija čitave brigade na položaju Goljek, odakle je brigada krenula pravcem Velika Loka — Občine — Dobrnica — Dobrava i posela položaje kod Zafare i Cvibelja. Pometi su ranjeni iz borbe kod Roja: iz naše brigade 4 a iz XI SNOB dvojica.

Uz put je II bataljon, koji se kretao na začelju i nosio ranjenike, bio napadnut od neprijateljeve zasede kod sela Dobrnica u trenutku kada se brigada kretala dubokom dolinom.⁹

III bataljon koji je maršovao u sredini kolone odmah se razvio za borbu i odbio neprijatelja, koji je u tom trenutku već vršio juriš na našu kolonu, i omogućio II bataljonu da se povuče bez većih gubitaka. Naše snage su zatim posele položaje sa obe strane sela Zagorica⁴⁰ i odbile neprijatelja koji je potom dejstvovao po našim položajima vatrom iz teških minobacača. U ovoj borbi imali smo 5 mrtvih i 8 nestalih, a veći deo ranjenika smo uprkos neprijateljevoj vatri uspešni da odnesemo. U 14.00 časova bataljoni su se premestili na položaje Zalisca, a komora na položaje Gornji Križ. U 20.00 časova bataljoni su se zbog neprijateljevog nastupanja povukli na Cvibelj kod Žužemberka, gde je stigla i komora iz Gor. Križa.

Za vreme pokreta komoru je napao neprijatelj, ali nije imala gubitaka.

19. X 44. Brigada se nalazila na položajima:

I i II bataljon te minerska četa na položajima Cvibelj, a

III bataljon i Stab brigade na položajima Mačkin kot⁴¹

⁹ Kolonu 2. bataljona su napali delovi borbene grupe »Sumaher« (Schumacher). Vidi dok. br. 9, objašnjenje 3.

⁴⁰ Sada: Zagorica pri Dobrnici.

⁴¹ Pogrešno; treba: Mačkov Hrib (zaselak, 2 km istočno od Žužemberka).

III bataljon se premestio na položaje Zafara.

U toku čitavog dana bataljoni i minerska četa bili su na položajima na grebenima u pravcu Dobrave, Podlipe i Ajdoveca.

U 14.00 časova krenuo je Drugi bataljon sa zadatkom da napadne neprijatelja koji se kretao iz pravca Ajdovca. Bataljon je stigao do Ajdovca i postavio zasedu neprijatelju, ali se ovaj nije pojavio na tom mestu.

Vojna i politička nastava nije održana jer su se jedinice čitav dan nalazile na položajima i u zasedama.

20. X 44. U 22.00 časa brigada se skoncentrisala na položajima Mačkov Hrib, odakle je krenula na nove položaje, kod Dvora⁴² prešla Krku i posela položaje nasuprot neprijatelju koji je nastupao iz pravca Starega Loga, i to:

III bataljon poseo je položaje od Sv. Petra do Dedenj vrha,

II bataljon od Dedenj vrha do Bukovog vrha,

I bataljon i minerska četa te komora ostali su na položajima Črnomošne doline. Štab brigade nalazio se kod bataljona. Oko 11 časova Drugi bataljon dobio je zadatak da napadne neprijatelja s leđa, koji je pokušavao da se od Smuke preko Lašča probije u pravcu Žužemberka.⁴³

II bataljon je zajedno sa bataljonom XI brigade krenuo do sela Smuke. Tu se razvio u strelce i pretražio položaje oko sela Smuke. Kako bataljon nije naišao na neprijatelja, razvio se u kolonu i krenuo u pravcu Malih Lašča.⁴⁴ Ispred kolone bila je upućena prethodnica a na bokovima bočne patrola koje su u blizini Malih Lašča primetile neprijateljevu zasedu koja je odmah otvorila vatru na naše snage. Bataljon se razvio za borbu i napao neprijatelja koji se povukao preko druma gde je već ranije imao posednute dominirajuće položaje. Pošto bi napad na ove položaje zahtevao prevelike gubitke bataljon ni-

⁴³ Sada: Dvor pri žužemberku.

" Kolonu je sačinjavala borbena grupa »Smic« (Schmitz). Vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 121, objašnjenje 2. Kolona je 19. oktobra 1944. iz rejonu Hinja krenula u pravcu Dvora (Dvor pri žužemberku), vodeći uzput oštre borbe. (AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 601.)

⁴⁴ Umesto Malih Lašča, trebalo bi da piše: Lašča.

je nastavio s napadom. Cim se neprijatelj povukao preko druma otpočela je da djeluje po našim položajima neprijateljeva artiljerija topovima kal. 105 mm, koja se nalazila na vatrenim položajima u selu Polom. Zbog snažne vatre i da bi izbegao nepotrebne gubitke bataljon se povukao na više položaje, gde su se nalazili i ostali delovi naše brigade. Od neprijateljeve topovske vatre trojica su bila lakše ranjena.

Utrošeno je oko 600 metaka, 8 lakih mina i 3 ručne bombe. Zbog pritiska naših snaga neprijatelj se morao povući i odustati od planiranog pohoda u Žužemberk.

21. 10.44. Brigada se nalazila na sledećim položajima:

I i II bataljon na položajima Črnomošne doline,
III bataljon i minerska četa kod Sv. Petra,
Stab brigade nalazio se kod bataljona.

Prema dobijenom naređenju brigada se u 2.00 časa skoncentrisala na položajima kod Tople Rebri a zatim krenula u pravcu Starog Loga sa zadatkom da napadne neprijatelja i njegovu artiljeriju koja se nalazila u rejonu između Starog Loga i Kleča. Pred zoru brigada je stigla u blizinu položaja koje je navodno bio zaposeo neprijatelj i tu se razvila u streljački stroj. U pravcu Starog Loga i Kleča upućene su patrole sa zadatkom da izvide gde se i u kakvoj jačini nalazi neprijatelj. Upućene patrole su ustanovile da neprijatelja više nema na tom mestu. Patrole smo uputili u pravcima Mala Gora, Beli Kamen i Pugled⁴⁵ ali nisu naišle na neprijatelja. Patrola koja se kretala u pravcu Belog Kamena došla je u dodir sa XX brigadom.⁴⁶ Drug major Marok⁴⁷ izjavio je da na sektoru koji kontroliše XX brigada nema više neprijatelja jer se isti povukao u Kočevje. Na osnovu ovih podataka brigada je zauzela nove položaje:

II bataljon poseo je položaje kod Starog Loga.

III bataljon položaje kod crkve Sv. Izidora iznad sela Beli Kamen, gde je stigao pred večer,

⁴⁵ Sada: Pogled pri Starem Logu.

⁴⁸ Omaška; treba: sa XIV brigadom.

⁴⁷ Alojz Kolman Marok, narodni heroj. Poginuo 4. novembra 1944. u Koprivniku.

I bataljon, koji je u Starom Logu bio priključen Drugom bataljonu, dobio je zadatak da se premesti na položaje Beli Kamen.

Komora brigade koja je bila upućena na Komolec, u toku noći 21/22. o.m. priključila se brigadi/¹⁸ Na Komolcu je od boraca određenih za zaštitu komore formiran vod koji je pratio komandanta [NOV i PO] Slovenije.

Primili smo 3.000 engleskih metaka.

Politička i vojnička nastava nije održana jer su jedinice čitav dan bile na položajima i u zasedama.

(Rezultat: neprijateljevi gubici:

mrtvih	40
ranjenih	35(oba broja su verovatno daleko veća).

Zapletijeno:

1 sanduk municije
3 redenika za puškomitraljez

Naši gubici:

mrtvih	20
ranjenih	33(jedan od ovih nesrečnim slučajem)
nestalih	37

U sastav brigade uključeno novih boraca 6
Otpuštenih iz jedinica zbog nesposobnosti 16

⁴⁸ Noću 21/22. oktobra 1944. brigada se premestila u rejon S-Poloma, a 22. oktobra 1944. na položaje u rejon s. Prevole, gde se nalazila do 23. oktobra 1944, kada se u 0,30 časova prebacila u rejon s. Vrtače — Kutna (5 km severno od Žužemberka). (AIZDG, k. 153/III.)

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »FRANCE PREŠEREN« OD 28. OKTOBRA 1944. ŠTABU 31. NO DIVIZIJE O AKTIVNOSTI BRIGADE U DRUGOJ POLOVINI OKTOBRA'

STAB
VII SNOUB »FRANCE PREŠEREN«
Operativni odsek
Na položaju dana 28. 10. 44.
Op. br. 339

Predmet:

Polumesečni izveštaj od
13. 10. do 29. 10. 1944.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA NOV I POJ
(OPERATIVNI ODSEK)

U to vreme naša brigada izvršila je tri akcije. Dana 14. 10. brigada je napala neprijateljev bunker u Praprotnom. Na dan 21. o.m. izvršila je napad na uporište u Poljanama² i istovremeno demonstrativno napala uporište Gabrk. Dana 25. 10. brigada je pri napadu na uporište Gabrk osiguravala pravac Selška dolina i prema Škofjoj Loki.

14. 10. 44. Po naređenju Štaba XXXI divizije' naš zadatak bio je da uništimo neprijateljev bunker u Praprotnom. Još prethodnog dana upućena je obaveštajna patrola da dobro izvidi .situaciju oko uporišta i prouči ceo položaj. Patrola je dobijeni zadatak izvršila i pružila nam podatke na osnovu kojih su raspoređene naše jedinice.

Bunker je bio zaštićen jakom žičanom preprekom. Sa dve strane ga obezbeđuje oštra okuka Sore. Žičane prepreke su postavljene i duž Sore tako da je i preko vode nemoguć prilaz. Sa druge strane bunker je oko 6 m udaljen od drumu Škofja Loka — Železniki. Dubina reke na okuci kod bunkera iznosi 1 — 3 m. Glavni bunker ima izgrađen osmatrački toranj na 2 sprata, s donje strane ima

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/IV.

¹ Sada: Poljane nad Škofjo Loko.

³ Redakcija ovu zapovest Staha 31. NO divizije nije pronašla.

8 puškarnica, a s gornje 4. Osim glavnog bunkera postavljena su još dva manja bunkera u pravcu Železnika, udaljena od glavnog oko 5 m i međusobno povezana podzemnim prolazom. Uz sam most na Sori nalazi se i četvrti bunker koji je od betona i nije povezan sa ostalim bunkerima. Ovaj bunker je obično prazan i neprijatelj ga ne koristi.

Posada bunkera broji 12 ljudi.⁴ Naoružanje: 1 mitraljez, 2 puškomitraljeza, 1 laki minobacač, 3 automata a ostali su naoružani puškama i pištoljima.

Naše snage u napadu: 3 odeljenja, a svakom su priključena 2 bombaša i 2 minera; 3 odeljenja sa protivtenkovskim puškama, 1 protivtenkovski bacač »piat«. Osim toga cela jedna četa nalazila se u rezervi.

I bataljun imao je zadatak da napadne uporište i da ga jurišem uništi. Za ovo je određena 1 četa a druga je bila u rezervi. Ceti su kao pojačanje dodeljene 3 protivtenkovske puške i protivtenkovski bacač »piat«. Četa je formirana u 3 odeljenja a svakom odeljenju su pridata 2 bombaša i 2 minera.

Napad na uporište otpočeo je u 1 čas noću. Neprijatelj je najpre snažno reagovao svim raspoloživim oružjem i zasipao naše položaje minama i tromblonima. Mineri određeni za miniranje ovo su izvršili ali se nisu mogli dovoljno približiti bunkeru tako da mine nisu imale pravi učinak. Nakon dužeg međusobnog puškaranja gornji deo bunkera bio je razbijen ali se neprijatelj utvrdio u donjem delu. Naši su izvršili 3 juriša ali su uvek bili odbijeni ručnim bombama. U pomoć je stigao i rezervni vod kome je uspelo da zauzme manji bunker pozadi žičane prepreke. Napad je trajao do 4.30 časova ujutro a zatim je bataljon izvršio pokret na određene položaje kod Sv. Mohora.

Za vreme napada srušen je most na drumu Skofja Loka — Železniki. Most je bio od drveta te je do temelja srušen. Rušenje je izvršila brigadna štabna četa.

II bataljon je izvršio blokadu Škofje Loke, i to na taj način što je zasedu jačine jedne čete postavio iznad Trnja u blizini Stare Loke. Ova četa

⁴ Posadu bunkera sačinjavalo je 9 žandarma (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 148).

imala je zadatak da spreči svaki ispad neprijatelja i da ga odbaci u uporište. Četa je pridato 1 protivtenkovsko odeljenje i mitraljesko odeljenje. Kod Trnja u blizini zasede drum je bio miniran. Ostalo ljudstvo zaposelo je položaje na koti 588,⁵ i to iznad drumu Skofja Loka — Praprotno, a 1 desetina postavljena je u zasedu u klisuri ispod Lubnika.

Neprijatelj nije nigde nastupao prema položajima II bataljona. Nakon završene akcije 1. četa II bat. povukla se na nove položaje na Planicu do kote 823. Ostatak bataljona se premestio na nove položaje iznad Ševlja.

III bataljon: imao je zadatak da obezbeđuje pravac Dolenja Vas — Selca — Železniki. Jedan vod ovog bataljona je demonstrativno napao uporište Selca, i to u 2 navrata. Neprijatelj je reagovao vatrom iz mitraljeza i minobacača. Zaseda koja je blokirala Dolenju Vas nije stupila u akciju jer neprijatelj nije reagovao već je samo iz uporišta bez ikakvog cilja izbacio nekoliko teških mina. Nakon završene blokade bataljon se premestio na položaje Sv. Mohor.

*Ruski bataljon:*⁶ se za vreme akcije sa 1 četom nalazio na Planici, druga četa bila je na položajima iznad Čepula.⁷ Nakon završene akcije četa koja se nalazila na Planici premestila se na Čepule a njene položaje zaposela je prva četa II bat.

Štabna četa sa Štabom brigade za vreme akcije nalazila se kod gostionice »Birt« na Luši a zatim se premestila na Sv. Mohor.

Zbog prejakih žičanih prepreka uporište se nije moglo uništiti, a i zato što je neprijatelj na naše juriše snažno reagovao ručnim bombama.

Sva neprijateljeva posada je u ovoj borbi bila ranjena. Naši gubici iznose: 1 mrtav, 5 teže i 5 lakše ranjeno. Osim toga poginuo je i obaveštajac divizije drug poručnik Tomo⁸ i još jedan miner iz inž. bat. divizije.

⁵ Ova kota na karti nije pronađena.

⁶ Odnosi se na 2. bataljon 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška«, koji je bio privremeno pridat ovoj brigadi, a kojeg je sačinjavalo ljudstvo sovjetskih nacionalnosti, pa se nazivao »ruski«.

⁷ Zaselak, 7 km severno od škofje Loke.

⁸ Tadek Sadevski (Sadewskv) Tomo

21.10.44. U sklopu divizijske akcije*¹ naša brigada je imala zadatak da uništi uporište Poljane te da istovremeno demonstrativno napada uporište Gabrk.

Štab brigade se pre svega postarao za potreban eksploziv i municiju te je obaveštajne patrole uputio da u detalje prouče položaj uporišta. Nedostajalo je pre svega bombi i eksploziva tako da pripreme za napad na uporište nisu bile sasvim dobro sprovedene. Bombe smo morali oduzeti ostalim bataljonima i dati ih bataljonu koji je napadao uporište.

Posada uporišta brojila je 27 ljudi, i to samih Nemaca koji su bili naoružani 1 teškim mitraljezom, 1 mitraljezom, sa 3 puškomitraljeza, nekoliko automata a ostali su bili naoružani puškama i pištoljima. Moral posade uporišta nije bio naročito visok.¹⁰

Za uništenje uporišta određen je II bat. a III bat. je bio određen kao rezerva, dok je I bat. demonstrativno napadao uporište Gabrk.¹¹ II bat. priključena su 2 odeljenja iz inženjerijskog bataljona te odeljenje »piat« iz Štaba brigade. Osim toga napad je podržan 1 protivtenkovskim i 1 brzometnim topom.

Zbog brigade bio je u 18.30 časova u Javorju. Tu su bataljoni dobili vodiče i sva ostala uputstva a zatim je brigada u 21 čas krenula na određene položaje.

I bataljon: je preko noći sa 1 četom i mitraljeskim odeljenjem demonstrativno napao uporište Gabrk. Ostatak bat. sa komorom smestio se kod [Sv.] Volbenka na koti 488. Ova četa održavala je vezu sa četom koja je napadala uporište a istovremeno je održavala vezu sa III SNOUB »Ivan Gradnik« i sa Štabom brigade. Uporište je blokirano sa 3 strane: 1 vod je zaposeo položaje severno i zapadno između uporišta i Sore, drugi vod pak zaposeo je položaje južno od uporišta.

Demonstrativni napad izvršen je noću i preko dana 21. 10. do ujutru 22. 10. Dana 22. 10. u 6.30 časova ujutru izvršen je jači napad na uporište koji je podržan »piatom«. Zbog jake neprijateljeve vatre nikako se nisu mogli približiti uporištu pa zbog to-

* Vidi dok. br. 24.

¹⁰ i ¹¹ U uporištima su se nalazile žandarmerijske posade.

ga i »piat« nije imao pravi učinak. Uporište je bilo snažno utvrđeno, naročito prozori, čeličnim pločama. Zbog toga se odustalo od daljeg napada i bataljon se u 8.30 časova ujutro povukao na Gabršku Goru, dok je 1 vod i dalje ostao u zasedi sa zadatkom da kontroliše eventualni ispad neprijatelja iz uporišta.

Za vreme blokade sa položaja Sv. Volbenk bila je upućena patrola sa zadatkom da pretraži sve kuće od Gabrka do Visokog¹² te da mobiliše sve muškarce sposobne za vojsku. Nismo mobilisali nikoga.

Prilikom blokade ranjen je 1 drug iz bataljona i 1 telefonist iz štabne čete.

II bataljon: imao je zadatak da napadne i uništi uporište Poljane. U 12 časova bat. je zaposao određene položaje oko uporišta tako da bi direktan napad na uporište mogao da otpočne.

Napad je otpočeo artiljerijskom podrškom, a 1 vod sa protivtenkovskom puškom počeo je snažno da tuče crkveni toranj i ulazna vrata na zgradi parohije. Neprijatelj je žestoko reagovao pa se ovaj vod, zbog prejake neprijateljeve vatre, morao ujutro povući. Jedno odeljenje imalo je zadatak da minira zgradu parohije, što je sprečila snažna neprijateljeva vatra. Drugi vod pod komandom komandanta bataljona sa 3 PM¹³ otpočeo je napad na toranj. Vod se probio u crkvu i sprečio neprijatelja da pređe iz crkve u zgradu parohije. Time smo ovladali i ulazom na toranj sa kojeg se neprijatelj još ranije povukao, verovatno iz straha od artiljerijske vatre.

Pošto do jutra uporište nije uništeno, nastavljen je napad i preko dana, i to snažnim dejstvom iz oba topa i minobacačkom vatrom.

Kad smo primili potreban eksploziv, izdato je naređenje da se napad u 15 časova ponovi. Komandant bat. je sa 1 vodom i 3 minera u 16 časova izvršio juriš koji nije uspeo zbog snažne neprijateljeve vatre. U 18 časova ovaj vod je »molotovka«¹⁴ sa tornja zapalio uporište, ali je neprijatelj vatru ugasio. U 19 časova naši su borci od crkvenog

¹¹ Sada: Visoko pri Poljanah.

" puškomitraljeza

¹⁴ »Molotovkom« je nazivana boca napunjena benzinom. Na njoj je bio pričvršćen komad krpe natopljen benzinom. Prilikom udara boca bi se razbila a zapaljena krpa upalila benzin.

tornja ponovo jurišali na uporište i to kroz otvor načinjen miniranjem. U isto vreme naši su uporište ponovo zapalili i ono je počelo da gori. U uporištu je došlo do borbe sa preostalim živim neprijateljskim vojnicima od kojih je četvorici uspelo da pobegnu, ali je 1 od ovih u bekstvu poginuo. Svi ostali su izginuli u vatri. Većina oružja i „municije je izgorela u uporištu.

III bataljon: se nalazio u rezervi i zaposeo položaje u selu Volči. Održavao je vezu sa XVI SNOB »J. P. Vojko«, koja je blokirala Gorenju Vas.

1. odeljenje sa 1 PM i mitraljeskim odeljenjem imao je u zasedi kod crkve iznad Volče. Posle podne je 1 četa ovog bataljona dodeljena u pomoć II bat. pri napadu na uporište. Ova je četa kasnije bila povučena te je posela položaje Gorenje Brdo — Široki Lazi.

Stab brigade se nalazio između Volče i Poljana kod pilane.

Stabna četa, komora II i III bat. nalazile su se u selu Volči.

U tim akcijama naša brigada imala je sledeće gubitke: 3 mrtva, 7 teže i 7 lakše ranjeno.

Gubitaka u oružju nije bilo.

Neprijateljevi gubici: 20 mrtvih (broj do sada još nije tačno utvrđen).

Zaplenjeno oružje, municija i vojna oprema: 1 laki minobacač, 1 mitraljez »breda«, 5 pištolja, rezervna cev za »zbrojovku«, 8 pušaka i veća količina municije i ručnih bombi. Tačnu količinu municije nismo mogli utvrditi jer je municija predata Štabu divizije.

Nakon završene akcije brigada je premestila na sektor Crni Kal, Rovte,¹⁵ Sv. Lenart.¹⁶

25.10.44. Obzirom na to da je III SNOUB »Ivan Gradnik« napala neprijateljevo uporište Gabrk naša brigada je vršila osiguranje u pravcu Selške doline i prema Škofjoj Loki. U tom cilju brigada se premestila sa položaja Crni Kal, Rovte, Sv. Lenart na novoodređene položaje, i to:

I bataljon: 24. 10. u 18 časova premestio se sa položaja kod Sv. Lenarta na sektor Breznice,¹⁷ gde

¹⁵ Sada: Rovte v Selški dolini.

¹⁶ Sada: Lenart nad Lušo.

¹⁷ Sada: Breznica pod Lubnikom.

je stigao u 20 časova i zaposeo položaje na koti 718, gde je rasporedio 1 četvu s mitraljezom a druga je bila raspoređena na koti 832, takođe s mitraljezom.

Održavao je vezu sa II bat. III SNOUB »Ivan Gradnik« i našim III bat. koji se nalazio kod Sv. Tomaža.¹⁸ Patrole je upućivao prema Pulfrku.¹⁹ S neprijateljem nije došao u dodir.

II bataljon se sa sektora Crni Kal 24. 10. u 18 časova premestio na sektor Rovte. Postavio je 1 zasedu od 1 voda sa 2 PM na Ojstrem Vrh. Zaseda je imala zadatak da kontroliše Studensko grapo- i put prema Selcama. Druga zaseda iste jačine nalazila se na Stirpniku i kontrolisala puteve koji vode prema Rovtama. Upućivao je patrole prema Sv. Lennartu i Javorju i držao zasedu na Stirpniku a divizijski inž. bat. na Crnom Kalu.

III bataljon se u isto vreme premestio sa sektora Rovte na sektor Sv. Tomaža i zaposeo položaje na koti 598. U klisuri je postavljena zaseda od 1 voda sa 2 PM i 2 protivtenkovske puške. Druga zaseda nalazila se na putu koji vodi preko mosta u klisuru. Treća zaseda se nalazila na vrhu Lubnika i kontrolisala put koji vodi od sela Trnja. Bat. je održavao vezu sa I i II bat. naše brig, te sa Štabom brig. Štab brigade sa pratećim vodom nalazio se na Mlaki.²¹

Za vreme akcije na Gabrk naše jedinice nisu došle u dodir s neprijateljem.

Drugih vojnih akcija nije bilo u ovom periodu.

Dajemo vam situaciju naših jedinica u to vreme.

13. 10.44. Brigada se nalazila na sektoru Crni Kal, Martinj Vrh, Rovte.

I bat. se nalazio na Rovtama, 1 četa sa mitraljezom postavljena je na kotu 890, druga četa sa mitraljezom iznad drumu Rovte — Crni Kal. Bat. je upućivao patrole u pravcu Cetena Ravan i Luša.

II bat. se nalazio na položajima na Crnom Kalu. Zaseda od 1 voda postavljena je na drumu prema Maloj Jeiovici.²² Patrole je upućivao prema Farjem

¹⁸ Sada: Tomaž nad Praprotnem.

¹⁹ Trebalo bi da piše: prema Podpulfrci.

^M Dolina bezimenog potoka, 2 km zapadno od Selca.

^{ai} Sada: Mlaka nad Lušo.

- Naziv sela nije Mala Jelovica, već Jelovica.

Potoku,²³ Žetini i prema Maloj' Jelovici. Patrola je održavala vezu sa bat. Gradnikove brigade na Robidnici.

III bat. se nalazio kod posednika Mohoriča na Martinj Vrhu. Patrole je upućivao prema Jesenovcu i Srednjoj Smolevi.²⁴ Stab brigade sa pratećim vodom nalazio se na Martinj Vrhu kod posednika Posečnika.

14. 10. 44. Posle napada na Praprotno, koji je napred opisan, brigada se premestila na sledeći sektor:

I bat. je zaposeo položaje na Sv. Mohoru kod crkve. U 18 časova izvršio je pokret sa Sv. Mohora preko Bukovice i Stirpnika na Rovte te je poseo položaje kao što ih je držao 13.10.

II bat. je nakon akcije sa 1 četom krenuo na Planicu, gde se osigurao patrolama prema Križnoj Gori i Crngrobu. Ostali deo bat. se razmestio na položajima iznad Sevlja. U 18 časova oba dela bat. krenula su preko Bukovice i Stirpnika na Crni Kal sa istim rasporedom kakav su imali 13.10.

III bat. se nakon akcije premestio na položaje Sv. Mohora. Patrole je upućivao prema Besnici i Lajšama²⁵ i održavao vezu sa Ruskim bataljonom koji se nalazio iznad Čepula. U 18 časova bat. je krenuo preko Lajša, Kališa, Češnjica, Studena na Martinj Vrh do seljaka Bendiša, gde je preuzeo isto osiguranje kao 13. 10.

Štab brigade sa pratećim vodom se nakon akcije premestio na Sv. Mohor a zatim se u 18 časova zajedno sa III bat. premestio na Martinj Vrh do posednika Mohoriča.

15. 10. 44. Položaji brigade bili su isti kao 13. 10. Osiguranje i kontrola terena bili su isti kao 13. o.m.

16. 10. 44. Položaji brigade bili su isti kao i prošlog dana.

17. 10. 44. Položaji brigade isti kao prošlog dana. Patrola I bat. napala je neprijateljevu zasedu kod Praprotna. Neprijatelj nije reagovao.

^a Zaselak, 5,5 km jugozapadno od Železnika, na karti piše samo Potok.

^u Naziv sela nije Srednja Smoleva, već Smoleva.

¹⁵ Sada: Selške Lajše.

18. 10. 44. Položaji brigade isti. Grupa snajpera od 2 čoveka iz I bat. napala je stražara u Dolenjoj Vasi. II bat. je postavio 1 zasedu jačine 1 odeljenja sa 1 PM u pravcu Poljana a 1 odeljenje u pravcu Gorenje Vasi.
19. 10. 44. Položaj brigade nepromenjen.
20. 10. 44. Položaj brigade isti kao proteklog dana. Posle podne u 17 časova, zbog akcije na Poljane, brigada je krenula na nove položaje. Raspored brigade iznet je već pri opisu akcije.
21. 10. 44. Brigada je vršila akcije na Poljane.
I bat. se nalazio kod Sv. Volbenka a sa 1 četom je demonstrativno napadao Gabrk.
II bataljon je napadao Poljane.
III bat. se kao brig, rezerva nalazio u selu Volči kod Poljana. Tačan raspored i opis akcije bataljona i brigade iznet je napred.
22. 10. 44. Štab brigade je zajedno sa II i III bat. nakon uništenja uporišta Poljane u 3 časa ujutro krenuo na sektor Martinj Vrh, Crni Kal, Rovte.
II bat. poseo je položaje na Činom Kalu. Patrole je upućivao prema Leskovici, Malenskom Vrh, Farjem Potoku i održavao je vezu sa »Vojkovom« brig. Jedno odeljenje je odredio u zasedu na Mladi vrh, na kotu 1370.
III bat. se razmestio iznad Rovta i osiguravao je teren patrolama prema Studenskoj grapi, Ostrom Vrh, Luši, Sv. Lenartu, Srednjoj Smolevi i Jesenovcu.
Štab brigade se smestio kod posednika Posečnika na Martinj Vrh.
I bat. je i dalje napadao uporište Gabrk. Raspored bat. iznet je kod opisa akcije.
23. 10. 44. Brigada se nalazila na istim položajima sem I bat. koji je zaposeo položaje kod Sv. Lenarta. Bataljon je 1 odeljenje imao u zasedi iznad Bukovice. Patrole je upućivao prema Luši, Sv. Tomažu i Stirpniku. Položaj ostala dva bat. i Štaba sa štabnom četom bio je isti kao prethodnog dana.

24. 10. 44. Položaji i osiguranje brigade bili su isti kao i prethodnog dana. Mobilisali smo 5 drugova i primili 6 novih boraca iz drugih jedinica.
U cilju predviđene akcije brigada se prema naredbi Štaba divizije, premestila na nove položaje i to:
Štab brig, sa pratećim vodom na Mlaku.
I bataljon na položaje Breznica.
II bat. je poseo položaje iznad Rovta.
III bat. je poseo položaje kod Sv. Tomaža.
Jedinice su na nove položaje stigle u 19.30 časova.
25. 10. 44. S obzirom na akciju na uporište Gabrk brigada je zaposela nove položaje. Položaji bat. su izneti napred, kod akcija.
26. 10. 44. Brigada se nalazila na istim sektorima kao prethodnog dana, sem I bat. koji je zbog premeštanja bat. Gradnikove brigade prešao iznad Sopotniške grupe.²⁸ Predstraža I bat. napala je prethodnicu neprijateljeve kolone koja je nastupala prema položajima naše brig, i ubila 1 neprijateljevog vojnika. Neprijatelj je tukao naše položaje lakim minobacačem i mitraljeskom vatrom. Gubitaka nismo imali.
27. 10. 44. Položaji brigade ostali su nepromenjeni. Neprijatelj nije vršio ispade prema našim položajima.
28. 10. 44. Položaji brig, nepromenjeni. I i II bat. su se nalazili na istim položajima sa istim osiguranjem. Prema položajima III bat. u jutarnjim časovima nastupala je kolona od oko 250 Švaba.²⁷ Kolona je nastupala dolinom i stigla do zasede III bat. koja je sa njime vodila borbu oko 2 časa. Zatim se neprijatelj povukao. Mi nismo imali gubitaka. Potpuniji izveštaj o ovoj akciji još nismo primili. U dolini je na minu naišao teretni automobil koji je uništen. Isto tako je minom oštećen i motocikl.

Prilažemo još izveštaj o vanrednim akcijama naših минера, ukoliko smo ove izveštaje primili. Pošto se na terenu još uvek nalazi nekoliko минера koji stalno vrše akcije i od njih još nismo primili izveštaje, to ćemo o tim akcijama izvestiti naknadno kad primimo potrebne izveštaje.

* Dolina bezimenog potoka 4 km jugozapadno od Škofje Loke.
" Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljske snage bile angažovane.

Noću uoči 14. 10. mineri su minirali železničku prugu između Otoča i Št. Jošta.²⁸ Postavljeno je 50 mina, po 2 zajedno. Pruga je razorena u dužini od 300 m.

Dana 16. 10 mineri su minirali železničku prugu između železničkog mosta i Otoča. Prugu su minirali na 3 mesta. Švapsku patrolu koja se približila minerima pustili su na blisko odstojanje a zatim ubili 3 neprijateljeva vojnika.

Izveštaj o mobilizaciji od 13. 10. do 29. 10.

Dana 24. 10. 44. mobilisali smo 5 drugova. U to vreme naša jedinica nije više nikog mobilisala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba — kapetan:
Nardin Karei Jakec
Jakec

V. d. operativnog
oficira — zastavnik:
Dolenc Franc
Dolenc Franc

²⁸ Sada: Jošt nad Kranjem.

IZVEŠTAJ ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 30. OKTOBRA 1944.
ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O AKTIVNOSTI POTČINJENIH
JEDINICA U DRUGOJ POLOVINI OKTOBRA¹

STAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ
Operativni odsek
Na položaju 30. 10. 44.
Op. br. 468/44

Op.²
y

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
{Operativni odsek}

Predmet: 15-dnevni vojni
izveštaj od 15. 10.
do 30. 10. 44.

I

U ovom periodu jedinice naše divizije su istom intenzivnošću izvršavale svoje zadatke time što su sebi čistili put u Dolomite.

Nakon borbi koje je vodila XVI SNOB na sektoru Lokve — Trnovo³ pomenuta brigada vratila se u sastav divizije. Ostale jedinice sve do našeg ponovnog pokušaja proboja odbrambenog pojasa Dolomita nalazile su se na zapadnoj ivici Dolomita, odakle su manjim patrolama napadale i uništavale neprijateljeve kolone.

U cilju čišćenja Poljanske doline od neprijateljevih snaga naša divizija se u tom periodu premestila na sektor Gorenjske, odn. u blizinu pomenutih uporišta, odakle bi mogla da izvršava dobijene zadatke. Nakon višednevnih borbi za uporišta Poljane⁴ i Gabrk naše. su jedinice uspele da unište neprijatelja u njima i na taj način su sa severa otvorile slobodan prolaz u Dolomite.

Borbe za sama uporišta bile su veoma žestoke jer se neprijatelj uporno branio. Napadi su bili naročito teški zbog

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 225/111. U zaglavlju je broj delovodnika dopisan mastilom.

² Dopisano mastilom u Štabu 9. korpusa NOVJ.

³ Potpunije o borbama u rejonu Trnovo — Lokve vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 119.

⁴ Sada: Poljane nad Skofjo Loko.

dobro utvrđenih uporišta koja je neprijatelj uglavnom imaj u zgradama izgrađenim od kamena, i to veoma masivno, kao na pr. crkve, parohije, škole itd. Naročito važnu ulogu u tim borbama je odigrala artiljerija koja je omogućila zauzimanje pomenutih uporišta.

U pogledu neprijateljeve taktike moglo bi se reći da je nije menjao odn. nije primenio novu. U blokadnim borbama jako je ispoljen defanzivni duh neprijateljevih boraca, jer uprkos velikom brojnom stanju u uporištima Skofja Loka i Gorenja Vas, neprijatelj nije uspeo da probije našu blokadu i da pritekne u pomoć [drugim] napadnutim posadama. U velikom broju slučajeva primećeno je da neprijateljeve starešine upotrebljavaju alkohol i slična opojna sredstva kako bi podigli borbeni moral svojih potčinjenih za izvršenje svojih planova. Nekoliko manjih proboja naših blokada uspelo je neprijatelju samo pod snažnim dejstvom artiljerijske vatre, što je u tom momentu prilično loše uticalo na naše borce. Neprijatelj se naročito služio urlajućim granatama³ koje su u prvom momentu izazvale paniku. Ali ni ovo nije imalo veliki efekat jer su se borci na to brzo privikli.

II

Na osnovu 15-dnevnih izveštaja potčinjenih jedinica dostavljamo vam kratak pregled borbi i akcija koje su naše jedinice izvršile u periodu od 15. 10. do 30. 10. 44.

/// SNOUB »Ivan Gradnik«

Sve do 19. o.m. brigada se nalazila na sektoru Vrbovec — Stara Oselica i patrolama se osiguravala u pravcu Gorenje Vasi i Fužina. U ovom periodu neprijatelj nije nastupao prema pomenutim položajima brigade, samo što je 18. o.m. napao našu zasedu koja je bila postavljena na drumu Fužine — Hotavlje, a koju su izdali civili. Naših žrtava nije bilo.

Dana 19.10.44. brigada je, obzirom na planiranu akciju, krenula na sektor Javorja, odakle je 20. o.m. otišla u Breznicu⁶ u cilju blokade Škofje Loke.⁷

³ Redakcija nije mogla utvrditi na kakve se granate odnosi.

⁶ Sada: Breznica pod Lubnikom.

⁷ Odnosi se na napad jedinica 31. NO divizije na Poljane (Poljane nad Skofjo Loko) i Gabrk (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 122).

Dana 21.10.44. brigada se nalazila na blokadi te joj je bio pridodat Ruski bataljon⁸ koji je zaposeo položaje kod Sv. Tomaža⁹ u cilju kontrole druma Skofja Loka — Praprotno i Praprotno — Luša. Oko 8 časova neprijateljeva kolona od 6 automobila i 3 oklopna vozila krenula je prema Praprotnom. Zaseda Ruskog bataljona je pomenutu kolonu propustila, i kad se kolona vraćala napala ju je i pri tome uništila 2 kamiona i ubila 10 neprijateljevih vojnika. Preko dana neprijatelj je u tri navrata pokušavao da nastupa prema položajima pomenute brigade. Sa sobom je imao 4 topa i oklopne automobile. Artiljerijskom vatrom tukao je naše položaje ali je uprkos tome bio prinuđen na povlačenje. U tim borbama neprijatelj je imao znatne gubitke. Jedna kolona je nastupala prema položajima 1. bataljona koji se nalazio na desnoj obali Sore, u podnožju Sv. Petra hriba. Ovaj bataljon je neprijatelja energičnim napadom odbacio.¹⁰ Pošto je neprijatelj otkrio položaje ovog bataljona, bataljon se prebacio preko reke i zauzeo položaje ispod kote 647, iznad Bodovlja. Zbog promenjene situacije I i III te Ruski bataljon zaposeli su druge položaje, i to: II bat. držao je zasedu sa jednom četom iznad Sv. Lenarta¹¹ i Krivog Brda od kote 753 do kote 690 a ostali deo bataljona nalazio se u rezervi kod Štaba brigade koji je još uvek bio na Breznici. Do 10 časova 22. o.m. na položajima brigade vladalo je zatišje. U 1.30 časova neprijatelj je otpočeo da tuče položaje I i II bataljona artiljerijskom vatrom. Topovi su prouzrokovali demoralizirajuće urlanje, što je imalo izvestan efekat na naše borce. Pod zaštitom artiljerijske vatre neprijatelj je izbio za leđa 3. četi 1. bataljona. Bataljon je bio prinuđen da se povuče na više položaja. Pri tome je bataljon imao 2 poginula. Izgubili smo i nešto materijala. III bataljon koji se nalazio iznad serpentina vojničkog druma takođe se morao povući pa je zaposeo položaje ispod crkve Sv. Florijana. Preko dana došlo je do

⁹ Odnosi se na 2. bataljon 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška«.

¹⁰ Sada: Tomaž nad Praprotnem.

¹⁰ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljske snage bile angažovane iz uporišta Skofja Loka.

¹¹ Sada: Lenart nad Lušo.

puškaranja samo kod I i II bataljona. Neprijatelj se nalazio na koti 580. Ruski bataljon je u 16 časova odbio neprijatelja koji je nastupao prema njegovim položajima sa pravca Trnje. Četa Ruskog bataljona koja se nalazila iznad serpentina vojnog drumu isto tako se morala povući zbog povlačenja I bataljona. U 17 časova neprijatelj se sa kote 580 povukao u polazne tačke. U 21 čas brigada je krenula na nove položaje. II bataljon je zbog pritiska neprijatelja iz doline Luše krenuo sa starih položaja na nove položaje Mlaka¹² — Sv. Lenart — kota 753 — 655 i 690. Bataljon na ovim položajima nije vodio borbe. Brigada koja je u 21 čas krenula na nove položaje stigla je u 1 čas 23. X o.g. na Četenu Ravan.¹³ Brigada se nalazila na istim položajima sve do 24. o.m., kada je radi napada na neprijateljevo uporište Gabrk blokirala Škofju Loku na taj način što je sa 1. bataljonom bila na desnoj obali reke Sore a sa 2. bataljonom je zaposela položaje ispod kote 580, između vojnog drumu i drumu Škofja Loka — Gabrk, dok se 1. bataljon nalazio u rezervi kod Sv. Volbenka. Ovaj bataljon uputio je 1 četu na desnu obalu Sore sa zadatkom da kontroliše teren između Gabrka i Poljana.

Dana 25.10.44. Oko 8 časova neprijatelj je otpočeo da nastupa prema položajima 1. bataljona sa 4 pravca, i to iz Škofje Loke prema Hrastenici; iz Crnog Vrha i iz Osojnika.¹⁴ Neprijatelj je tukao položaje teškim minama. Prvi napad bataljon je odbio a zatim se povukao preko Sore. U isto vreme neprijatelj je jačom kolonom nastupao prema položajima 2. bataljona. Njegovo nastupanje podržavala je snažna artiljerijska vatra. Neprijatelj je uspeo da probije položaje 1. čete i time je udario u bok ostalim položajima, što je prouzrokovalo da je bataljon imao 2 mrtva. Bataljon se povukao na nove položaje iznad kote 580 ispod Breznice. Oko 16 časova 3. bataljon je uputio u Gabrk 1 četu koja je uništila već napušteno uporište na taj način što je zapalila i minirala zgradu.

¹² Sada: Mlaka nad Lušo.

¹³ Dopisano mastilom: »na Četenu Ravan«.

¹⁴ Zaselak, 3 km južno od škofje Loke.

Dana 26.10.44. Oko 10 časova prema položajima 2. i 3. bataljona otpočela je da nastupa neprijateljeva kolona jačine oko 1200 ljudi sa 3 tenka, koja se na raskrsnici druma Skofja Loka — Gabrk i vojnog druma koji vodi na Blegoš podelila u 3 kolone, koje su nastupale prema našim položajima. Zaseda 3. bataljona napala je glavnu kolonu te se nakon kraće borbe povukla na nove položaje. Po naređenju Štaba brigade jedinice su se povukla na sektor Javorje — Mlaka — Četena Ravan, gde su ostali do 20. o.m.¹⁵

Ruski bataljon

se u tom periodu za vreme operacija na neprijateljeva uporišta Poljane i Gabrk nalazio u sastavu 3. SNOUB »Ivan Gradnik«. U sklopu napada i uništenja neprijateljevog uporišta pomenuti bataljon je zauzeo položaje kod Sv. Tomaža u cilju kontrole druma Škofja Loka — Praprotno i Praprotno — Luša. U cilju bočnog osiguranja III SNOUB postavio je jednu četvu ispod Gabrova.

Dana 21.10.44. neprijateljeva kolona jačine oko 150 ljudi nastupala je prema njihovim položajima, ali su je energično odbili.

Dana 24.10.44. pomenutom bataljonu izdato je naređenje da napadne i uništi neprijateljevo uporište Gabrk pa se zbog toga premestio na pomenuti sektor. Položaje su zauzeli u 11 časova.

Dana 25.10.44. otpočeo je u 2 časa s napadom. Prvi juriš neprijatelj je odbio snažnom koncentričnom vatrom. Ovome su usledila još tri juriša pri čemu je 1 poginuo a 16 je ranjeno. Pošto je uporište bilo jako utvrđeno i okruženo sa dve pregrade, teško se moglo zauzeti bez teškog oruđa pa se bataljon po naređenju Štaba brigade povukao na položaje iznad Sv. Volbenka. Posle podne oko 16 časova neprijatelj je sam evakuisao uporište pa je isto 1. četa III SNOUB zapalila i uništila.

¹⁵ O borbama 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« u ovom periodu govori i izveštaj brigade od 28. oktobra 1944 (vidi AIZDG, k. 226/IV).

VII SNOUB »France Prešeren«

XVI SNOB »J. P. Vojko«

Dana 15. o.m. brigada je nakon završenih borbi sa Otlice stigla na sektor Planine,¹⁷ gde se nalazila sve do 17. o.m. Odatle se premestila na Vodice,¹⁸ gde je ostala do 20. o.m.

Prilikom napada na neprijateljevo uporište Poljane brigada je imala zadatak da blokira neprijateljevo uporište Gorenju Vas. Uporište je blokirala na taj način što je 1. bataljon 20. o.m. u 10 časova uveče zaposeo položaje na desnoj obali Sore i time blokirao uporište sa juga. 2. bataljon je zaposeo položaje na jugoistoku tako da je 1. četu uputio kroz Zabju Vas na drugu stranu Sore u cilju kontrole drumu, a 3. bataljon je blokirao uporište sa severne strane. U toku noći izvršen je demonstrativni napad na uporište. Da dan 21. o.m. četa 2. bataljona koja se nalazila na levoj obali Sore napala je neprijatelja koji se nalazio u Zabjoj Vasi¹⁹ U prvom napadu neprijatelj je imao 4 mrtva. Neprijatelj se povukao na obližnje visinske tačke i minobacačkom vatrom otpočeo da tuče naše položaje. Ovo tučenje trajalo je celog dana. Kada je pred večer neprijatelj pokušavao da pokupi svoje poginule, naša četa ponovo ga je napala pa je imao još 5 mrtvih. Preko noći neprijatelju je uspelo da izvuče svoje poginule. Naši su imali 4 ranjena.²⁰

Dana 22.10.44 po naređenju Štaba divizije brigada je izvršila pokret na nove položaje, i to: 1. bataljon je prešao na sektor Gorenje Brdo s tim što je 1 četu ostavio iznad drumu u zasedi radi kontrole iste, a 2. i 3. bataljon su se premestili na sektor Stare Oselice i

¹⁶ Redakcija je izostavila tekst o borbama brigade jer su potpunije i preglednije iznete u dok. br. 19.

¹⁷ Sada: Planina pri Cerknem.

¹⁸ Usamljena kuća 500 m istočno od Praprotnog brda (trig. 1006).

¹⁹ Tu su bili prispeli delovi iz uporišta Gorenja Vas (vidi dok. br. 121).

²⁰ Potpunije o ovim borbama vidi dok. br. 24.

kontrolisali drum Lučine — Gorenja Vas i Hotavlje — Fužine.

Na ovim položajima brigada je ostala sve do 24. o.m.

Dana 24.10.44. brigada je ponovo zauzela položaje oko Gorenje Vas radi blokade. 1. bataljon je zauzeo položaje sa severne strane Gorenje Vas i tu je vršio blokadu, 2. bataljon sa istočne strane, a 3. bataljon je zauzeo položaje u blizini kote 647 i blokirao uporište sa zapadne strane.²¹

25. 10.44. u 14 časova sa položaja 1. bataljona mogla se primetiti neprijateljeva kolona koja je iz uporišta nastupala prema našim položajima. Naši su ovu kolonu odmah napali pa se ova povukla na brdašce ispred naših položaja. Jačina neprijatelja iznosila je 50 ljudi koji su sa sobom imali teški minobacač iz kojeg su odmah otvorili vatru na naše položaje. U 17 časova sa pravca Lučine naišla su 2 kamiona na koje su naši odmah otvorili mitraljesku vatru. Neprijatelj je odmah napustio kamione. Bilo ih je oko 40. Odmah je počeo da tuče naše položaje mitraljeskom vatrom. Pola sata kasnije sa istog pravca stiglo je još oko 70 pešaka koji su odmah stupili u akciju. Sa ovima je bataljon vodio borbu do mraka. Pri napadu na kamione 1 kamion bio je oštećen pa su ga kasnije u toku noći izvukli u selo.^{*2} Oko 13 časova neprijatelj je napao 2. bataljon s leđa i s boka. Neprijatelj je stigao iz Crnog Vrha i odmah izvršio juriš na naše položaje. Na položaju je ostao mitraljez »breda« koji je kasnije neprijatelj zaplenio. Pošto je neprijatelj napao bataljon s leđa, bataljon se prebacio preko 2abje Vas, preko drumu i Sore i zaposeo položaje ispod Sv. Križa. U leđa neprijatelju upućen je 1 vod sa 2 puškomitraljeza, ali ga je neprijatelj razbio i pri tome je ranjen 1 drug. 3. bataljon nije vodio borbu s neprijateljem. Po naređenju Štaba brigade bataljon se

Omaškom su zamenjane brojne oznake 2. i 3. bataljona, jer je 2. bataljon poseo položaje u blizini k. 647 i kontrolisao drum Gorenja Vas — Lučine, a 3. bataljon položaje istočno od uporišta (vidi dok. br. 24).

^a Redakcija nije mogla utvrditi koje su snage bile angažovane na ovom pravcu.

uveče premestio na Hlavče Njive i tu zauzeo položaje.

Dana 26.10.44. Odmah posle primitka naređenja Štaba divizije bataljoni su se prebacili na sledeće položaje: 1. bataljon je i dalje ostao na istim položajima, 2. bataljon je zauzeo položaje na koti 715, na Vinharškom Borštu, a 3. bataljon je zauzeo položaje na Zirovskom Vrhju kod kote 698.²³ Ovaj bataljon je kontrolisao drum Gorenja Vas — Lučine.

Na položaje 1. bataljona neprijatelj nije vršio pritisak te bataljon nije vodio borbu s neprijateljem. Uveče, kada je neprijatelj održavao zbor, na njega su naši ispalili rafal iz mitraljeza i razbili ga.

U 9.30 časova sa položaja 2. bataljona primećena je 1 kolona koja je nastupala iz Gorenje Vasi i prešla preko druma na dva mesta i nadirala dalje u dve kolone prema položajima našeg 2. bataljona. Odmah zatim upućena su 2 kurira u 3. bataljon da izveste da prema našim položajima nastupa neprijatelj. Odmah iznad naših položaja kod Vinharja ovi su kuriri naišli na neprijatelja koji ih je opkolio. Jedan je uspeo da pobegne a drugoga je neprijatelj ubio. Pošto je neprijatelj počeo da napada naše sleđa, bataljon se prebacio preko reke i zauzeo položaje ispod Sv. Križa.

Dok se neprijatelj kretao iz Gorenje Vasi prema Lučinama, i to sa 3 kamiona i 1 motociklom, napali su ga naši pa ubili 1 motociklistu i zaplenili motor.²⁴

Rekapitulacija

<i>Neprijateljevi gubici:</i>		<i>Izgubljeno:</i>
poginulo	63	1 mitraljez »breda«
ranjeno	40	4 puškomitraljeza
<i>ici:</i>		5 pušaka
poginulo	11	9 mina za laki minobacač
ranjeno	58	postolje mitraljeza
nestalo	16	»breda«
		1400 metaka

^a Ova kota na karti nije pronađena.

^u O dejstvu brigade u ovom periodu postoji i izveštaj Štaba 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« od 27. oktobra 1944. u AIZDG, k. 226, IY^r i 282a/II, koji redakcija ne objavljuje jer ne iznosi nikakve nove momente.

Zaplenjeno:

1 laki minobacač	20.000 metaka (raznih)
2 mitraljeza	3 automata (2 bez zatvarača)
5 pištolja	1 motocikl
8 pušaka	i druga vojna oprema
1 rezervna cev za »zbrojovku«	

Uništeno:

3 kamiona
2 neprijateljeva uporišta

Oštećeno:

1 autoblanda
1 tenk

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba:
Vojko²-"

Sef odseka, potporučnik:
Blažo M. Vukčević

BR. 21

IZVEŠTAJ ŠTABA ŠKOFJOLOŠKOG NOP ODREDA OD 30. OKTOBRA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O AKTIVNOSTI ODREDA U DRUGOJ POLOVINI OKTOBRA¹

ŠTAB
ŠKOFJOLOŠKOG ODREDA
Operativni odsek
Na položaju 30. 10. 44.
Br. 115/44

Op.²
H

Štabu

IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek

Operativni izveštaj za drugu polovinu meseca oktobra 44.

Situacija: Za proteklih 15 dana po uporištima na našem sektoru izvršeno je nekakvo pregrupisanje vojske.

" Stanko Petelin Vojko

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 227/11.

¹ Dopisano mastilom u Štabu 9. korpusa NOVJ.

Kranj, Preska,³ Stražišče:⁴ stigla su odeljenja SS tenkovskih jedinica. Njihov glavni zadatak je verovatno obezbeđenje saobraćaja.

Bitnje: Raniju posadu smenila je be-ga⁵ iz Brnika.

Skofja Loka: Redovno se vrši srnena obučenih vojnika regrutima. Broj posade u Skofjoj Loki ne menja se.

Bled: Primećena je veća aktivnost be-ga koja vrši živo patroliranje i propagandu.

Za pojačanje kontrole na železničkoj pruzi uspostavljeno je novo uporište u selu Orehek.[®]

Gotovo u svim uporištima primećuje se da se grade novi bunker i opravljaju i proširuju stari. U većem obimu ovo se primećuje u Kranju.

Za poslednjih 15 dana transporti vojske nisu bili tako živi. Saobraćaj je bio stalno ometan rušenjem železničkih pruga koje su izvodile minerske grupe.

Plan Staba: Štab odreda izradio je plan da naše snage podeli na čete i razmesti ih tamo gde je uticaj i teror be-ga najjači. U izvršenju ovog plana oduzeta nam je samoinicijativa time što je odred privremeno bio uključen u sastav XXXI divizije.⁷

Operacije: 15. 10. I bataljon imao je dan odmora, ali je preuzeo obezbeđenje sektora na kome se nalazio. Štab odreda sa svim jedinicama. U Dolenjoj Vasi II bataljon izvršio je prinudni otkup kod neke belogardističke porodice. Otkupili smo 1 konja, 5 grla stoke, 1 svinju, 500 kg žita i 50 kg pasulja.

Minersko odeljenje II bataljona izveštava da je 13. 10. miniralo dva stuba električnog voda u blizini neprijateljevog bunkera u Praprotnom. Isto odeljenje je 14. 10. miniralo železničku prugu Podnart — Zg. Besnica. Porušilo je 250 m pruge i saobraćaj je bio obustavljen 18 časova. U ovoj diverzantskoj akciji pomenuto odeljenje imalo je 1 druga ranjenog u ruku i nogu.

³ Sada: Preska pri Medvodah.

⁴ Posle oslobođenja priključeno je Kranju.

⁵ Tako su nazivani iako se odnosi na pripadnike Gorenjskog domobranstva.

• Zaselak, 1,5 km južno od Kranja.

⁷ Odred je bio prepotčinjen 31. NO diviziji zbog napada na neprijateljeva uporišta u Poljanama (Poljane nad Skofjo Loko) i Gabrku (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 122).

16. 10. Preko dana patroliranje u svim pravcima. Dan je prošao bez događaja. Snajperska trojka I bataljona je ispred uporišta Železniki ubila jednog stražara a jedan je ranjen u ruku.
17. 10. U 14 časova I bataljon pod rukovodstvom zam. komandanta odreda i političkog komesara otišao je na istočni deo periferije Dolomita. U isto vreme pod rukovodstvom komandanta odreda krenuo je II bataljon preko druma i Selške Sore na sektor [Sv.] Mohor — Planica. Oba bataljona imala su zadatak da na svojim sektorima ruše železničku prugu i one-moguće saobraćaj te da drskim diverzantskim akcijama demorališu neprijatelja. Minersko odeljenje II bataljona miniralo je železničku prugu ispod sela Zg. Besnice. Uništilo je preko 200 m pruge a saobraćaj je bio obustavljen 18 časova. Drugi bataljon bio je podeljen u 4 grupe i upućen na sektore: [Sv.] Mohor — Planica, na železničku prugu Kranj — Radovljica, na drum Selca — Skofja Loka i na drum Selca — Dolenja Vas. Drugi vod 1. čete II bataljona je na drumu Dolenja Vas — Selca presekao 25 telefonskih stubova i zaplenio 200 m kabla. Snajperska trojka II bataljona napala je neprijateljevo uporište u Poljanama⁸ i u kombinovanom napadu ubila 6 neprijateljevih vojnika i jednog policijskog psa.
18. 10. II bataljon podeljen na 4 grupe nalazio se na sektorima označenim u izveštaju za 17. 10. U selu Osojniku⁹ I bataljon priredio je uspeli miting uz veliko učešće civilnog stanovništva.
19. 10. II bataljon na određenim sektorima. U selu Studenčice I bataljon održao je uspeli miting. Snajperska trojka je toga dana ispred uporišta Goričane ubila jednog stražara. Patrola II bataljona ispred uporišta Železniki ranila je dva stražara.
20. 10. I i II bataljon te Stab odreda napustili su stare položaje i stigli na sektor Crni Vrh. Zadatak odreda bio je da blokira uporište Crni Vrh.
21. 10. Oba bataljona blokirala su uporište Crni Vrh. Preko dana neprijatelj je sa više patrola pokušavao da

⁸ Sada: Poljane nad Skofjo Loko.

⁹ Zaselak, 3 km južno od Škofje Loke.

probije položaje I bataljona, ali je svaki put bio odbijen. Nakon toga neprijatelj je pokušavao da probije položaje vatrom iz teškog oruđa, ali mu to nije uspelo. Isto tako je vatrom teškog oruđa iz uporišta Crni Vrh tučen i II bataljon. Ovaj napad nije imao uspeha. Mrtvili i ranjenih nije bilo.

Snajperska trojka I bataljona je u blizini Crnog Vrh napala belogardističku kolonu i trojicu ubila. I bataljon je mobilisao 7 drugova a II bataljon jednog. Vod II bataljona minirao je drum između Selaca i Dolenje Vasi. Na minu je naišao nemački teretni automobil koji je uništen. Teško ranjena su 4 Nemca i među njima jedan Oberleutnant.¹⁰ Istog dana odred se premestio sa starog sektora na sektor Kladjje, sa zadatkom da kontroliše drum Gorenja Vas — Žiri.

22. 10. Odred se sa jedinicama nalazio na određenim položajima. Snajperska trojka II bataljona upućena je prema Gorenjoj Vasi i tu je napala stražara pred zgradom škole teško ga ranivši.
23. 10. Oba bataljona su na starim položajima. Neprijatelj se ni na jednom pravcu nije pojavio. Minersko odeljenje II bataljona izbacilo je iz šina i uništilo vagon za otkrivanje mina.¹¹ Uništilo je 120 metara pruge. Saobraćaj je obustavljen 11 časova. Naknadno je primljen izveštaj da je minerska grupa II bataljona 19. 10. minirala železničku prugu Podnart — Kranj, uništila 180 m pruge a saobraćaj je bio prekinut 14 časova.
24. 10. Premeštanje odreda na stare položaje na sektor Crni Vrh. Patrola I bataljona mobilisala je jednog druga.
25. 10. Snage odreda podeljene su po položajima oko Crnog Vrh. U toku dana do položaja II bataljona koji se nalazio na Pasjoj ravni stigao je neprijatelj, ali je nakon kraćih borbi stalno bio odbijan. Neprijatelj je artiljerijskom vatrom iz uporišta pokušao da probije položaje II bataljona, ali mu to nije uspelo. Minersko odeljenje II bataljona miniralo je

¹⁰ nadporučnik

¹¹ Miniranje je izvršeno između železničkih stanica Podnart — Zgornja Besnica.

železnički most između stanica Sv. Jošt¹² — Podnart. O rezultatu još nismo dobili izveštaj. Vod II bataljona je u selu Gorfarje mobilisao 3 druga.

26. 10. Položaji naših jedinica nepromenjeni. II bataljon je napao neprijateljevu kolonu koja je nastupala iz Crnog Vrha prema Pasjoj ravni. Nakon jednočasovne borbe bataljon se zbog nadmoćnosti neprijatelja morao povući. Istovremeno je I bataljon prihvatio borbu sa dve neprijateljeve kolone koje su nastupale od Sv. Andreja¹³ i pokušavale da okruže bataljon.¹⁴ Manevar okruženja neprijatelju nije uspeo i bataljon se izvukao kroz postojeću brešu pa se spojio sa snagama II bataljona. U ovim borbama ubijena su dva neprijateljeva vojnika, dok smo mi imali jednog poginulog i jednog ranjenog druga. Zaplenili smo 2 puške. Odred se od Skobela prebacio na Kisovec¹⁵ i držao položaje do 21 časa a zatim se prebacio preko drumu u selo Poljane i sutradan je stigao u Javorje.
27. 10. Odred se sa svim jedinicama premestio iz sela Javorja na stari sektor sa zadatkom da blokira uporište Crni Vrh.
28. 10. Odred je blokirao uporište Crni Vrh. U 9 časova pre podne naše su jedinice napale belogardističku kolonu koja je nastupala iz uporišta Lučine. Nakon dvočasovne borbe neprijatelj je bio razbijen pa je pobjegao u polazno uporište. Poginula su 2 neprijateljeva vojnika a više ih je ranjeno. Od naših drugova samo jedan je bio lakše ranjen.
29. 10. Odred se sa svim jedinicama premestio sa starih položaja preko drumu kod Poljana na sektor Srednje i Gorenje Brdo. Zadatak jedinica bio je da blokiraju uporište Gorenju Vas. Dan je prošao bez događaja.

Za proteklih 15 dana naši mineri uništili su 750 m železničke pruge i prekinuli saobraćaj za 61 čas.

¹² Sada: Jošt nad Kranjem.

¹³ Sada: Andrej nad Zmincem.

¹⁴ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljske snage bile angažovane.

¹⁵ Posed, 3 km jugoistočno od Poljana (Poljane nad Skofjo Loko).

Naše jedinice su zajedno sa snajperima ubile ukupno 15 neprijateljevih vojnika a teško i lakše ranile 11.

Uništili smo 25 telefonskih stubova, zaplenili 200 m kabela, mobilisali 12 drugova, uništili jedan nemački teretni automobil, jedan železnički most i održali dva uspešna mitinga.

Mi smo imali 1 poginulog, dva ranjena a izgubili smo dve italijanske puške.

Naša i neprijateljeva taktika: Na sektoru gde dejstvuju jedinice NOV i POJ primećuje se da je neprijatelj prilično demoralisan, a naročito be-ga. Ovi se povlače u uporišta a na sektorima gde nema naših jedinica izvode razne diverzantske akcije i sa civilnim stanovništvom postupaju krajnje surovo.

Kritički osvrt na naša dejstva: Time što naše jedinice dejstvuju kao svaka regularna vojska, planski i preko dana uništavaju uporišta, možemo tvrditi da se inicijativa nalazi u našim rukama. Taktika naših štabova i udarnost naše vojske ulivaju respekt neprijatelju a dokaz za ovo je činjenica što neprijatelj za poslednjih 15 dana nije preduzimao veće operacije već se zadržava pod zaštitom svojih bunkera.

Borci našeg odreda su dobri a u mnogim slučajevima čak odlični, a ima i takvih koji svoje dužnosti izvršavaju samo zahvaljujući komandi. Komandni kadar naših četa i bataljona još je mlad i nedovoljno vojnički obučeni, zbog čega se u Štabu odreda održavaju vojne konferencije sa analizama, što veoma povoljno utiče na uzdizanje našeg kadra.

Izvanredno su se pokazali mineri koji sasvim samoinicijativno ruše prugu na sektoru Podnart — Kranj i osetno ometaju saobraćaj. Treba istaći i naše snajpere koji su, iako tek postavljeni, već postigli vidne uspehe u Selškoj i Poljanskoj dolini.

Povlačenje našeg odreda sa sektora Crni Vrh posle borbe 26. 10. bilo je neumesno jer se neprijatelj, iako po broju jači od nas, ograničio samo na zauzimanje kote 898¹⁶ i naše snage nije gonio. Povlačenje je izvršeno na osnovu delimično netačnih izveštaja da je uporište Gabrk uništeno te da su se naše brigade već povukle sa položaja.

¹⁶ Redakcija ovu kotu nije pronašla.

Razno:

Odred bi postigao još veće uspehe kad bi mogao
dejsstvovati samoinicijativno i ako bi mu se dodelilo
oružje za naoružavanje još jednog bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant kapetan:
Vrhunec Oto Blaž

V.d. operativnog oficira:
Lakota Mirko

M. P.

BR. 22

NAREĐENJE ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 31. OKTOBRA
1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJA-
TELJEVE SNAGE U REJONU ZAGRADEC — TOLČANE¹

ŠTAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br. 773.

Položaj 31. X 1944
Položaj, j. i t.

ŠTABU XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
[ŠTABU] XV DIVIZIJE I OPERATIV. ŠTABU VI i
XI BRIG.

Položaj.

Neprijatelj je prodro u Zagradec i Tolčane.- U vezi sa
novonastalom situacijom

n a r e đ u j e m o :

XVIII divizija: sa dve brigade (VIII i IX brigada) vrši napad
iz pravca Orlake i Sela [pri] Šumberku u prav-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 188/11.

* U vremenu od 29. do 31. oktobra 1944. neprijatelj je preduzeo
akciju šireg obima na sektoru severno od Žužemberka, angažujući sle-
deće snage:

a) Borbeni grupu »Sumaher« (Schumacher) sastava:

— 1. bataljon slovenačkih domobranaca [16, 28. i jedan vod
Teške čete] nastupao je pravcem Stična — St. Vid [Šentvid pri Stični]
— Sad — Rdeći Kal — Lučarjev Kal — Kitni Vrh — Muljava — Or-

cu Tolčana i Zgradca na taj način što će napasti u bok i preseći odstupnicu [neprijatelju],

Operativni štab VI i XI brigade sa jednom brigadom vršice napad na levoj obali Krke iz pravca Reber u pravcu Zgradca. Izvesne snage treba da ostavi kod Sela [pri] Šumberku, odnosno da ih tamo uputi, dok ostale snage treba da budu prikupljene u rejonu Zaliseca. Napad na neprijatelja izvršiti odmah!¹

S. F. — S. N.!

Hitno.

Za Štab VII korpusa
M. P. v.d. načelnika Štaba — kap.
Sava Konvalinka

P.S.: Štab XVIII divizije ostaviće izvesne snage na položajima Lučarjev Kal — Trnovica sa zadatkom obezbeđenja boka i leđa snaga koje vrše napad.

laka — Reber i preko Babne Gore vratio se u polazno uporište. Bataljon je vodio borbe u rejonu Sad, Lučarjev Kal i Orlaka.

— 21. četa 3. bataljona nastupala je iz Višnje Gore u pravcu Muljave, gde je stigla 30. oktobra i sutradan produžila pravcem Gabrovka [Gabrovka pri Zgradcu] — Zgradec — Valična Vas — D. i G. Križ. Četa je u ovom rejonu postavila zasedu i pošto je predveče bila napadnuta povukla se u Muljavu odakle se 1. novembra 1944. vratila u Višnju Goru.

— 4. bataljon [31, 39. i vod Teške čete] nastupao je pravcem St. Vid [Šentvid pri Stični] — Male Pece — Rdeči Kal — Trnuški grič, vodeći borbe u ovom rejonu a zatim se prikupio u s. Sad, gde je zanoćio. Ujutro 30. oktobra 1944. produžio je nastupanje pravcem Rdeči Kal — Lučarjev Kal — Kitni Vrh, vodeći borbe sa delovima 18. NO divizije pa se pod pritiskom povukao u rejonu Muljava — V. i M. Kmpolje. Sledećeg dana bataljon je krenuo pravcem Kitni Vrh — Orlaka — Reber, vodeći pri nastupanju oštne borbe sa delovima 18. NO divizije i 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek« pa je bto prinuđen da se vrati u polazno uporište.

b) Borbena grupa [verovatno »Šmic« — Schmitz] sastavljena od 98 pripadnika posadnih četa iz Kočevja, 100 pripadnika posadnih četa iz Ribnice i 60 pripadnika 29. posadne čete iz Velikih Lašča, koja je od 26. do 31. oktobra 1944. dejstvovala u rejonu Ilova Gora — Krka — St. Vid [Šentvid pri Stični] — Veliki Gaber. Ova grupa nije vodila borbe. (AIZDG, AFK, k. 281/III i k. 283/III — pov. br. 608.)

¹ O izvršenju ovog zadatka, kao i o borbama od 29. do 31. oktobra 1944. vidi dok. br. 53.

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 31. OKTOBRA 1944
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA
STICNU, ŠT. VID PRI STIČNI I BORBAMA U REJONU MIR
NE PEČI¹

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Operativni odsek
Na položaju 31. X 44.
Op. br. 538

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE,
OPERATIVNOM ODELJENJU,

Na položaju.

Predmet:

Izveštaj o borbama na
sektoru Št. Vida- za
25, 26. i 27. 10. 1944.

Na sektoru IV brigade. Neprijateljska kolona jačine 200 ljudi sa dva tenka i 7 kamiona preko noći nalazila se u Mirnoj Peči. Uveče od 18—19 časova neprijatelj je došao iz pravca Ajdovca preko Ostrog vrha na Rdeči Kal³ i Šmaver.⁴ Tu je napao patrolu IV brigade koja se nalazila u selu Vrh.⁵ U tom selu nalazila se i komora bataljona XII brigade. Bataljon XII brigade u toku čitavog dana vodio je borbu s neprijateljem na sektoru Ajdovec — Brezova Reber.⁶ Zbog neprijateljske nadmoćnosti bataljon se povukao na Vrh. Neprijatelj je krenuo dalje u pravcu Jordankala, gde je sa njim vodio borbu I bat.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/111. U zaglavlju su datum i broj deiovodnika dopisani mastilom.

² Sada: Šentvid pri Stični.

³ Na karti 1 : 100.000 piše samo: Kal (3 km jugoistočno od Dobrniča).

⁴ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljske jedinice bile angažovane. Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva vidi se da su snage iz Novog Mesta bile angažovane u rejonu Trebnje — Dobrnič u vremenu od 25. do 29. oktobra 1944 (vidi AIZDG, AFK, k. 283/111 — pov. br. 608).

⁵ Odnosi se na Dolenji i Gorenji Vrh; sada: Dolenji i Gorenji Vrh pri Dobrniču.

⁶ Sada: Brezova Reber pri Dvoru.

IV brigade. Neprijatelj se zatim povukao u Mirnu Peč. Bataljon XII brigade na sektoru Brezova Reber dočekao je u zasedi neprijatelja, i kada je ovaj stigao na taj sektor, napao ga je i jurišem oterao. Neprijatelj je skoncentrisao svoje snage i napao položaje tog bataljona. Zbog nadmoćnosti neprijatelja bataljon se povukao na sektor Ajdovca, gde ga je odmah napao neprijatelj. Zatim je bataljon pod borbom odstupao sa sektora Ajdovca prema Vrh kod Šmavera. Neprijatelj, koji se kretao preko Šmavera i Jordankala, napao je bataljon IV brigade i oterao ga u Mirnu Peč.⁷

Gubici IV brigade: 1 mrtav, 3 ranjena.

Neprijateljski gubici: 8 mrtvih, 4 ranjena.

Sektor V brigade: Do 4 časa brigada je posela predviđene položaje,⁸ i to: I bat. poseo je položaje severoistočno od Leševa" i severno od Stranske Vasi.¹⁰ S patrolom je prokontrolisao da li se neprijatelj nalazi u zasedi kod šume Ivančna Gorica. II bat. poseo je položaje ispod Gradišča, k. 519. III bat. poseo je položaje Štorovje — Veliki Boršt — Nograd.¹¹ U 5 časova bataljoni su otpočeli sa demonstrativnim i operativnim napadima na Stičnu. Neprijatelj je napao položaje I bat., ali je bataljon oterao neprijatelja nazad u uporište. Između 15 i 16 časova iz pravca Grosuplja — Višnje Gore došla je neprijateljska motorizacija¹² zbog koje se bataljon morao povući na ivicu šume kod sela Leševo — Stranska Vas, gde je držao položaje do 17 časova. Zatim se povukao u pravcu Črnela i Oslice. II bataljon je neprijatelja koji je ispao zadržavao ispred svojih položaja do 9 časova i 30 minuta. Zbog suviše velike neprijateljske nadmoćnosti morao se pod borbom povlačiti do granice. Oko 16 časova prebacio se preko ceste iznad Sobrača.¹³ Uzrok tome bio je pokretni bataljon [neprijatelj] koji se kretao iz Primskova u pravcu Sobrača.¹⁴ Bataljon je imao nameru da sa bat. D.O.¹³ napadne ovaj neprijateljski pokretni bataljon, ali je ovaj u to vreme krenuo prema Kalu¹⁶ i Sv. Ani.

⁷ O ovoj borbi govori i izveštaj 15. NO divizije od 26. oktobra 1944, koji zbog opširnosti knjige redakcija ne objavljuje a nalazi se u AIZDG, k, 26/11.

⁸ Brigada je posela te položaje na osnovu zapovesti Štaba 7. korpusa NOVJ i štaba 15. NO divizije (vidi dok. br. 6).

⁹ Pogrešno; treba: Mlešćevo.

¹⁰ Sada: Stranska Vas ob Višnjici.

¹¹ Zaseoci zapadno od Stične.

¹² O ovoj neprijateljskoj koloni vidi dok. br. 11, objašnjenje 3.

¹³ Zaselak, 4,5 km severno od Št. Vida (Šentvid pri Stični).

¹⁴ Vidi dok. br. 11, objašnjenje 3.

¹⁵ Dolenjskog NOP odreda

¹⁶ Odnosi se na Veliki Kal.

III bat. je u 5 časova demonstrativno napao neprijatelja. Neprijatelj je žestoko odgovarao vatrom iz minobacača i automatskog oružja. U 9 časova pokušao je s manjim napadom prema Nogradu, ali je bio odbijen.¹⁷ U 10 časova III bat. je primetio da se II bat. morao povući u pravcu granice. U 12 časova povukao se i bat. X brigade, zbog čega je bio prisiljen da se povuče [i] III bat. Posle 3/4 časa bataljon je ponovo poseo svoje stare položaje. U 17 časova neprijatelj u jačini od 400—450 ljudi ispao je u tri kolone na položaje kod Storovja sa ciljem da opkoli i uništi zasedu III bat. koja se nalazila na tim položajima. Zaseda se posle kraće borbe povukla i ušla u sastav bataljona. Istovremeno je neprijatelj jačine 300 ljudi pod zaštitom snažne vatre iz minobacača prodro prema zasedi kod Nograda. Pošto se počeo spuštati mrak i zapretila opasnost da zaseda bude opkoljena, bataljon se posle borbe od 5 minuta povukao prema selu Sela,¹⁸ gde nije bilo više nikoga. Bataljon se zatim probio preko ceste Stična — Višnja Gora kod Podsmreke,¹⁹ krenuo preko Muljave, Marinče Vasi i Orlake i došao u 10 časova na Krušni Vrh.

Naši gubici: i druga teže ranjena.

Sektor XV brigade. Kada je neprijatelj jačine 300 ljudi oko 14 časova ispao iz Stične prema Farškom Kalu⁰ i Temenici, I i III bat. XV brigade, koji su se nalazili na sektoru Hrastov Dol kao divizijska rezerva, odmah su krenuli preko Zagorice²¹ do Velikog Gabra. Zatim je I bat. krenuo dalje preko [železničke] pruge u pravcu Breg²² — Kurja Vas²³ — Sv. Pavel²⁴ radi povezivanja sa jedinicama VI brigade,²⁵ a III bataljon krenuo je između ceste Novo Mesto — St. Vid i železničke pruge, i to: jedna četa prešla je cestu i krenula prema jugu da sa te strane dođe u Skoflje, druga četa [išla je] dalje pored pruge, pretražila železničku stanicu Radohova Vas i blokirala selo Skoflje sa severne strane. Pošto u Skoflju nije bilo neprijatelja, III bataljon je krenuo prema Sv. Pavlu, gde se nalazio I bat., radi blokiranja neprijatelja u uporištu St. Vid sa te strane. Zatim je III bat. krenuo preko Češnjica, Svete Ane i Farškog

⁰ Ispad je izvršio jedan vod 16. čete 1. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 281/III).

¹⁰ Sada: Sela pri Višnjoj Gori.

¹⁹ Sada: Podsmreka pri Višnjoj Gori.

²⁰ Zaselak, 2,5 km severozapadno od Temenice.

²¹ Sada: Zagorica pri Velikem Gabru.

²² Sada: Breg pri Velikem Gabru.

²³ Zaselak, 4 km istočno od št. Vida (Šentvid pri Stični).

²⁴ Sada: Šentpavel na Dolenjskem.

²⁵ O borbi 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Šlander« vidi dok. br. 14.

Kala na neprijateljevu kolonu koja je ovuda nastupala s ciljem da smanji naš pritisak na uporište. Neprijateljska kolona podělila se. Neprijateljsku kolonu koja se kretala preko Bukovice na Temenicu napala je patrola III bat., ali se zbog neprijateljske nadmoćnosti povukla i manevrisala tako da je bez gubitaka navela neprijatelja pod vatru teškog oruđa koje je bilo postavljeno u zamku kod Sela²⁶ pri Sv. Pavlu. Ovde je neprijatelj imao osetne gubitke. Zbog neprijateljske nadmoćnosti ovo odeljenje bilo je prinuđeno da se povuče. Naši tenkovi, koji su se nalazili u blizini, razbili su neprijateljski obruč. Zaštita tenkova je u akciji ubila 2 neprijateljska vojnika. Odeljenje teške »brede« povuklo se u pravcu Grm — Radohova Vas — Hrastov Dol.

III bat., koji se kretao u napred označenom pravcu, naišao je ispod Sv. Ane na neprijatelja jačine 250 do 500 ljudi.

Došlo je do ogorčene borbe na odstojanju 10 do 20 metara, nakon čega je neprijatelj bio odbijen. Pri tome je neprijatelj imao priličan broj mrtvih i ranjenih. Posle 10 do 15 minuta došla je druga neprijateljska kolona iz Št. Vida. Bataljon se [primenom] manevra izvukao, udario neprijatelju u leđa i razbio ga. I bat. napao je neprijateljsku kolonu koja je došla iz Št. Vida, ali se povukao nazad preko Temenice zbog neprijateljske nadmoćnosti. Bataljoni koji su krenuli iz Hrastovog Dola u 7.30 časova povukli su se sa položaja kod Sv. Ane u 17.30 te su preko Bukovice i temeniške doline stigli na polazne položaje. (U 2 sata na dan 26. o.m.)

Vlastiti gubici: 2 ranjena.

Neprijateljski gubici: 30 mrtvih.

Sektor XVIII divizije. Pokreti neprijatelja: u 9 časova neprijatelj u jačini oko 200 ljudi izvršio je ispad iz Stične prema našim položajima oko Ivančne Gorice, Stranske Vasi i Drage. Oko 12 časova došla je iz Grosuplja u pravcu Stične biciklistička kolona [jačine] oko 100 ljudi na čelu sa 3 tenka i 3 autoblinde. [Sa] ovom kolonom vodili su borbu VIII brigada i jurišni bataljon. U 11.45 časova neprijatelj je prodro, u jačini oko 200 ljudi, u pravcu Mekinje²⁷ — Pristava — Dobrava.²⁸ Oko 14 časova kretale su se 2 kolone, svaka jačine 150—200 ljudi, iz Višnje Gore u pravcu položaja VIII brigade [na]

¹⁶ Sada: Selo pri Radohovi Vasi.

⁵⁷ Sada: Mekinje nad Stično.

²⁸ Sada: Dobrava pri Stični.

Dragi — Sv. Duh, sa kojima je VIII brigada vodila borbu/"» Za to vreme kretala se cestom kolona od 22 kamiona iz Grosuplja u Višnju Goru i dalje prema Stični i St. Vidu, u ukupnoj jačini od 500 ljudi. U 15.30 neprijatelj je nastupao sa 3 tenka i i autobladom te 7 kamiona iz pravca Višnje Gore prema Stični i St. Vidu.³⁰ Neprijatelj je od 18 do 23 časa stalno patrolirao po cesti Višnja Gora — Št. Vid sa dva tenka i više kamiona i motocikla. Raspored brigada: VIII SNOB, I bat. kod sela Draga na k. 394, II bat. kod Kriške Vasi, k. 559, III bat. kod Sv. Duha, k. 629. IX SNOB: jedinice ove brigade raspoređene su na sektoru Hrib³¹ — Hinje. X SNOB: I bat. na sektoru Velika Dobrava, k. 488, 446 i 403.³² II bat. na sektoru Leskovec, kote 722, 663, 784 i 706. III bat. na položaju Kamno Brdo, baterija minobacača na kotama 625 i 722, sa jednim minobacačem na Kamnom vrhu.³¹ Štab divizije sa specijalnim bataljonom, kao divizijskom rezervom, u Malom Črnelu. Ovi položaji bili su zauzeti s obzirom na akciju u 5 časova ujutro, a u toku dana su se, s obzirom na situaciju, menjali, kako je navedeno u razvoju borbi.

Borbe i akcije: IV brig. »M. G.«³⁴

Kada je ujutro u 4 časa I bat. poseo položaje na koti 394 naišao je na grupu zelenokadrovaca koju je i napao tako da su se ovi razbegli. U bekstvu su bacili 1 automat, 1 lovačku i 2 vojničke puške. U 9 časova iz Višnje Gore prema položajima II bat. nastupala je neprijateljska patrola. Bataljon je ovu patrolu odmah napao zbog čega se ona morala povući u Višnju Goru. U 12.30 cestom iz pravca Višnje Gore, kao što je već pomenuto, kretala se neprijateljska kolona od 3 tenka, 4 autoblinde i 100 biciklista. Kada je ova kolona stigla u blizinu Zgornje Drage, napao ju je I bat. Pošto u ovom napadu nije reagovao bataljon X brigade sa druge strane ceste, koji je držao položaje oko Dobreve, neprijatelju je uspelo da pro-

¹⁹ Pomoć koja je 25. oktobra 1944. iz Grosuplja stigla u Višnju Goru krenula je posle podne sledećim pravcima:

— 26. posadna četa Vrh (Vrh pri Višnji Gori) — Kamno Brdo — M. i V. Dobrava — Stična;

— 11. i 27. posadna četa, podržane sa dva tenka, prema Kriškoj Vasi, gde su se sukobile sa 8. slovenačkom NO brigadom »Fran Levstik«. U borbi kod Sv. Duha oštećen je nemački tenk. Predveče ove snage povukle su se u Višnju Goru. (AIZDG, AFK, k. 281/III.)

⁵⁰ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljske jedinice sačinjavale ovu kolonu.

³¹ Sada: Hrib pri Hinjah.

³² Na karti 1 : 100.000 kota nije ucrtana.

³³ Na karti 1 : 100.000 nije označen.

³⁴ Pogrešno je dopisano mastilom: IV brig. »M. G.«, a treba: VIII brig. »F. L.« (8. slovenačka NO brigada »Fran Levstik«).

dre dalje prema Stični i Št. Vidu. U 15.30 neprijatelj je otpočeo da nastupa u dve kolone, u ukupnoj jačini oko 300 ljudi, iz Višnje Gore prema položajima I i II bat. Na položajima II bat. razvila se oštra borba u kojoj neprijatelj nije uspeo da naše [snage] zbaci sa položaja sve dok neprijatelju nisu došla u pomoć dva tenka koja su otpočela sa snažnim vatrenim dejstvom na naše položaje. Pored toga, svoj napad podržavao je vatrom iz više teških minobacača. Bataljon je prilično dugo izdržavao neprijateljski pritisak, ali se posle duže borbe morao povući oko 400 metara, tako da je neprijatelj poseo kotu koju je ranije držao naš bataljon. Za to vreme neprijatelju je uspelo da prodre i na sektor I bat. Oba bataljona, udružena, otpočeli su snažnom vatrom da dejstvuju na neprijateljske tenkove koji su podržavali napad pešadije. Uspelo im je da tenkove zaustave. U tom momentu misimo izvršili juriš na neprijatelja koji se nalazio na našim ranijim položajima. Juriš je bio tako odlučno izveden da je neprijateljska pešadija počela bežati a sa njom zajedno morala su se povući u Višnju Goru i oba tenka. U svom povlačenju posada oba tenka bacala je bombe iz tenkova tako da ove nije bilo moguće uništiti iz blizine. Neprijatelj je sve zajedno držao zauzete položaje 15 do 20 minuta, nakon čega su ih naše jedinice opet posele. U toku poslepodneva povukao se Cankarjev bataljon sa položaja jugozapadno od Stične, usled čega se, zbog neosiguranih leđa, morao povući I bat. X brig. Oko 15 časova neprijatelj je iz Višnje Gore u jačini oko 200 ljudi napao položaje III bat. na Kamnom Brdu — Gabrovci.³⁵ Bataljon se morao posle duže borbe, zbog nadmoćnosti [neprijatelja], nešto povući. U sađejstvu sa I i delimično II bat. izvršio je napad na neprijatelja i oterao ga nazad u Višnju Goru. Posle borbe sa bataljonom

V SNOB, koji je držao položaje oko Ivančne Gorice, neprijatelju, koji je izvršio ispad iz Stične oko 11 sati, uspelo je da ovlada i raskrslom komunikacija kod Ivančne Gorice, zbog čega je na taj sektor bio upućen kao pomoć specijalni bataljon XVIII divizije. Ovaj bataljon vodio je borbu s neprijateljem na položajima Ivančna Gorica — Hudo — Draga sve dok se neprijatelj uveče nije povukao u Stičnu. U toj borbi je na cesti ubio 4 biciklista.

Naši gubici: 1 mrtav, 4 ranjena, 60 nestalih.

Neprijateljski gubici: 36 mrtvih, 30 ranjenih.

VI SNOUB. U noći 24/25. o.m. ova brigada krenula je sa svojih položaja Zalisec na položaje Št. Vid. Kretala se preko Sela [pri] Šumberku — Zagorica — Bič — Škofije — Radohova]

Zaselak, 3 km severoistočno od Višnje Gore.

Väs. Na prelazu ceste preko železničke pruge u Radohovoj Vasi u 3.30 časova naša pobočnica je naišla na neprijateljsku kolonu koja se kretala iz uporišta Št. Vid prema Radohovoj Vasi. Neprijatelj je odmah napao naš II bat. koji se nalazio na čelu kolone. III bat. odmah se razvio u strelce i krenuo u napad na neprijatelja, ali zbog neprijateljeve nadmoćnosti bataljoni, to jest I i III, povukli su se u pravcu sela Ceste i krenuli prema Sela [pri] Šumberku. Po naređenju Operativnog štaba VI i XI brigade I i III bat. krenuli su na položaje koji su bili predviđeni za blokiranje uporišta Št. Vid. Dok se kolona kretala od sela Hriba³⁶ prema Prapročama³⁷ bila je primećena kod Temenice veća neprijateljska kolona koja se kretala prema našoj koloni. Neprijatelju je uspelo da zaposedne dominirajuće položaje. Bataljoni su jurišem oterali neprijatelja sa ovih položaja i naterali ga na položaje Zaboršt³⁸ — Selo. Sa ovih položaja neprijatelj je onemogućio bataljoni-ma dalji pokret i posedanje predviđenih položaja. Oko 21 časa brigada je dobila naređenje da se skoncentriše na položajima Zagorice.³⁹

Naši gubici: 8 mrtvih i 8 ranjenih. Nestalo 15 (drugova).

Neprijateljski gubici: 15 mrtvih i veći broj ranjenih.

Nestalo oružje: 3 puškomitraljeza.

40

Dana 26. 10. 1944:

Raspored jedinica XV divizije: Štab divizije u Stavči Vasi, IV brig. Gorenja Vas — Rožempelj — Gorenje Kamenje⁴¹ — Lisec; V brig. Krušni Vrh — Stehanja Vas — Sv. Križ⁴² (Medvedjek) — Babna Gora; XV brig. Kamenje⁴³ — Selce⁴⁴ — Zalisec — Rožempelj.

Kretanje neprijatelja po sektoru divizije:

Toga dana u 10 časova neprijatelj je izvršio ispad u jačini od 300 ljudi iz Mirne Peči na položaje II bat. IV brig, koji se na-

³⁶ Zaselak, 4 km istočno od St. Vida (Šentvid pri Stični).

³⁷ Sada: Praproče pri Temenici.

³⁸ Sada: Zaboršt pri Šentvidu.

³⁹ Potpunije o borbama 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slan-der« vidi dok. br. 14.

⁴⁰ Redakcija je izostavila tekst o borbama 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek« jer je o njima izneto u dok. br. 16.

⁴¹ Sada: Gorenje Kamenje pri Dobrničju.

⁴² Na karti 1 : 100.000 nije ucrtan.

⁴³ Odnosi se na Dolenje i Gorenje Kamenje, sada: Dolenje i Gorenje Kamenje pri Dobrničju.

⁴⁴ Odnosi se na Gorenje i Dolenje Selce.

lazio kod Sv. Ane. Posle zauzimanja ovih položaja neprijatelj je krenuo prema Ponikvama.

Akcije i borbe jedinica XV divizije:

II bat. IV brig, vodio je borbu s neprijateljem na sektoru Sv. Ane, ali se zbog nadmoćnosti neprijatelja morao povući na nove položaje.

Raspored jedinica XVIII divizije: Stab divizije: Dečja Vas⁴⁵; VIII brig.: Lučarjev Kal; IX brig.: Hrib — Hinje; X brig.: Grintavec — Globoko, s tim što je ova brigada padom mraka prešla na sektor Hrastov Dol.

Kretanje neprijatelja po sektoru XVIII divizije:

Neprijatelj je došao u 10 časova na Tisovec i odatle krenuo prema Videm-Krka,⁴⁶ odakle se 27. o.m. povukao u uporište Stičnu⁴⁷ Akcije i borbe toga dana jedinice XVIII divizije nisu vodile.

Dana 27. 10. 1944:

Raspored jedinica XV divizije: Stab divizije u Stavčoj Vasi; IV. brig.: Gorenje Kamenje — Rožempelj — Lisec — Dolenje Kamenje; V. brig.: Krušni Vrh — Korenitka — Občine; XV brig.: Selce — Zalisec — Babna Gora.

Kretanje neprijatelja po sektoru XV divizije:

Neprijatelj toga dana nije izvršio nikakav ispad na sektoru divizije. Akcija i borbi toga dana nije bilo.

Raspored jedinica XVIII divizije: Stab divizije: Lučarjev Kal; VIII brig.: Lučarjev Kal; IX brig.: Hinje — Hrib, X brig.: Hrastov Dol.

Kretanje neprijatelja po sektoru divizije: Neprijateljska kolona koja se nalazila [u] Videm-Krka krenula je prema uporištu Stični. Borbi i akcija nije bilo.

XI SNOB I VI SNOUB [dejstva] na dan 26. 10. 1944. Ovoga dana neprijatelj je nastupao cestom iz Doba⁴⁸ prema Zagorici, gde je vodio borbu sa VI brig. Jedinice XI brig, došle su napadnutoj brigadi odmah u pomoć. Borba s neprijateljem vo-

⁴⁵ Sada: Dečja Vas pri Zagradcu.

⁴⁶ Sada: Krka.

⁴⁷ Ovu kolonu sačinjavala je verovatno borbena grupa »Šmic« (Schmitz). Vidi dok. br. 22, objašnjenje 2.

⁴⁸ Sada: Dob pri Šentvidu.

đena je tokom čitavog dana. U sumrak neprijatelj se povu-
kao u uporište.⁴⁹

Gubici brigada: 2 mrtva, 5 ranjenih.

Neprijateljski gubici: 15 mrtvih i više ranjenih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za načelnika Štaba,
kapetan:
pom. major⁵⁰
R. Božović¹

Načelnik Operativnog
odseka, major:
Lazar Kolarac

BR. 24

RELACIJA ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 31. OKTOBRA 1944.
UPUĆENA GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NA-
PADU NA NEPRIJATELJEVA UPORIŠTA U GABRKU I PO
LJANAMA¹

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK
Položaj, 31. oktobra 1944.
Op. broj 2284

20-10-44=

Predmet: relacija o borbama
prilikom likvidacije posada
Poljane' i Gabrk

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
oper. odelj., oper. odsek, ref. za operacije

1. ZADATAK

Poljanska dolina je na ivici ulaza u Dolomite sa severa. U njoj
su 2 velika garnizona, Škofja Loka i Gorenja Vas, i dva manja

O ovim borbama govori i izveštaj Operativnog štaba 6. i 11.
brigade od 28. oktobra 1944. u AIZDG, k. 153/III.

⁵⁰ Dopisano mastilom: »Za« i »pom. major«.

" Radomir Božović Raco

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/1, a kopija u k.
224/11.

^s Dopisano crvenom olovkom u Glavnom štabu NOV i PO Slo-
venije.

* Sada: Poljane nad Skofjo Loko.

među garnizona — Poljane i Gabrk. Da bi se moglo ići u Dolomite sa severa preko je potrebno da se taj odbrambeni pojas probije. Iz tog razloga Štab korpusa stavio je sebi u zadatak da likvidira uporišta Poljane i Gabrk i na taj način da prekine neposrednu vezu između posada Gorenja Vas i Škofja Loka. Štab korpusa je za izvršenje toga zadatka odredio sledeće snage: XXXI diviziju, škofjološki odred, Dolomitski odred, dva bataljona 18. SNOUB, protivtenkovski top 47 mm i brzometni top artiljerije IX korpusa.

II. OCENA SITUACIJE

a)

Odnos neprijateljskih prema našim snagama, neprijateljsko naoružanje, jačina, razmeštaj i utvrđivanje jasno se vide iz naređenja za napad XXXI divizije, koji prilažemo.⁴

b)

Oba garnizona po svom geografskom položaju leže u dolini Poljanščice.⁵ Sa obe strane doline nalaze se brda 500 — 800 m aps. visine. Zemljište je pošumljeno i povoljno za kretanje naših jedinica, jer se mogu neopaženo približiti cilju i time već dostići dominantne tačke. Otežan je pristup artiljerije zbog pomanjkanja komunikacija; a glavne komunikacije kontrolisane su od strane neprijatelja, zbog čega pristup artiljerije nije moguć. Uporišta Poljane i Gabrk su u ravnici, zbog čega je dolazak na jurišno odstojanje otežan (brisani prostor).

c)

Obzirom na navedenu situaciju, napad treba da se izvrši noću, kako bi se smanjilo dejstvo neprijateljske vatre.

III. ODLUKA

Zbog predviđenih akcija u Dolomitima i zbog toga što pomenuta uporišta predstavljaju prepreku našim akcijama, Štab korpusa je odlučio da najpre likvidira neprijateljsko uporište Poljane, a zatim da produži napad radi likvidacije uporišta Gabrk. U tom vremenu veći deo naših snaga izvršavao bi zadatke obezbeđenja prema ostalim susednim neprijateljskim uporištima. Pošto su bile predviđene nove akcije u Dolomitima i na sektoru Selške doline, odlučeno je da naše jedinice posle likvidacije pomenutih uporišta ostanu i dalje na određenoj poziciji.

⁴ Vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 122.

Trebalo bi da piše: Poljanske Sore.

nim položajima i na taj način spreče ponovno formiranje uporišta i da prošire našu oslobođenu teritoriju.

jV. NAREĐENJA

Zapovest Štaba korpusa poslali smo kao prilog poslednjeg 15-dnevnog izveštaja, a zapovest Štaba XXXI divizije dostavljamo kao prilog ove relacije.

V. IZVRŠENJE

U akciji su učestvovali: XXXI divizija sa svim jedinicama, SO,⁶ DO,⁷ dva bataljona 18. SNOUB i deo artiljerije — sve pod komandom Štaba XXXI div.

SNOUB »Ivan Gradnik« dobila je zadatak da blokira Škofju Loku odnosno kontroliše kretanje neprijatelja iz tog garnizona u pravcu Selške i Poljanske doline. Brigada je krenula iz s. Vrhovca preko s. Gornje i Dolnje Zetine — Četene Ravni u Breznicu,⁸ gde je ostao Štab brigade, a bataljoni su zauzeli sledeći raspored:

1. bat. položaje iznad s. Bodovlja, iznad uzvišice k. 647, i to sa dve čete, a teško oruđe bilo je koncentrisano na brdu južno od crkve.

2. bataljon položaje iznad kote 578 iznad s. Šeferta."

3. bataljon položaje uz cestu ispod kote 580 do raskrsnice vojnog drumca i ceste Skofja Loka — Gabrk.

Prateća četa je postavila minobacač ispod kote 580 kod Sv. Lovrenca.

I. bataljon, 21. t.m. do 13.30 časova, na položajima nije osetio neprijateljsku aktivnost. U to vreme neprijatelj je počeo da prodire drumom Škofja Loka — Gabrk kolonom jačine 600 — 700 vojnika uz zaštitu oklopnog automobila. Bataljon je napao kolonu iz automatskog oružja. Neprijatelj je pobegao, a oklopni automobil je oštećen protivtenkovskom puškom. Deo razbijene kolone sklonio se iza kuće uz cestu i pružio otpor do 18 časova, kad se pod zaštitom 2 oklopna automobila povukao i evakuisao poginule i ranjene.

Oko 16 časova neprijateljska kolona prodirala je u dolinu Hrastrnice u pravcu Sv. Ožbolta.¹⁰ Kolonu je napala i oterala prva četa bataljona.

⁸ škofjološki NOP odred

⁷ Dolomitski NOP odred

⁸ Odnosi se na Breznica pod Lubnikom.

• Zaselak, 4 km jugozapadno od Škofje Loke.
Sada: Ožbolt nad Zmincem.

2. *bataljon* je zauzeo određene položaje i na dva mesta zaprečio cestu Škofja Loka — Gabrk. Dana 21. o.m. prebacio se na položaje Mlaka" — Sv. Valentin — Sv. Lenart¹² sa zadatkom da spreči ev. neprijateljski prodor iz pravca Praprotnog, odnosno Selške doline.

Nije imao dodira s neprijateljem.

3. *bataljon* je zauzeo položaje ispod kote 580 kod s. Zminca do vojnog puta na Blegoš. U 13.30 kolona jačine oko 70 vojnika prodirala je iz Škofje Loke,¹³ i na nju je napao bataljon zajedno sa 1. bat. Neprijatelj je imao 15 poginulih. U 14 časova bataljon se zbog jake neprijateljske vatre povukao do Breznice i zauzeo položaje ispod crkve Sv. Florijana. Obzirom na promenjenu situaciju, brigada se 22. o.m. prebacila na sektor Javorje — Četena Ravan — Mlaka, gde je ostala do 24. o.m., kad se ponovo prebacila na sektor Škofje Loke radi njene blokade i likvidacije uporišta Gabrk.¹⁴ Sa 1. bat. zauzela je položaje iznad ceste između s. Podpulfrce i Zminca. Drugim bataljonom na padinama brda Sv. Petra hrib, dok je 3. bataljon ostao kao brigadna lezerva na Sv. Volbenku. Jedinice ove brigade zauzele su položaje u 21 čas. U toku noći neprijatelj nije izvršio nikakav napad na naše položaje. Sutradan oko 8 časova usledio je napad neprijatelja s kolonom nepoznate jačine na naše položaje, koje je počeo tući artiljerijom i minobacačima. Oko 14 časova prodirala su u pravcu brigadnih položaja dva tenka, ali su se brzo vratila u svoje polazne tačke. U toku noći 3. bataljon uputio je jednu četu na desnu stranu prema Sori radi kontrole zemljišta između s. Poljane i Gabrka. Pomenuta četa se 25. o.m., zbog guste magle i pošto se nije mogla utvrditi pripadnost obeju patrola, sukobila s patrolom ŠO. Došlo je do kraćeg sukoba. Žrtava nije bilo.

U toku ovih borbi 3. SNOUB imala je 3 poginula i 4 ranjena, a neprijatelj 15 poginulih i oštećenu autoblindu.¹⁵

7. SNOUB »Fr. Prešeren« 20. o.m. prebacila se sa sektora Martinj Vrh preko s. Rovte,¹⁶ Cetena Ravan, Javorje na Volče sa zadatkom da likvidira neprijateljska uporišta Poljane i Gabrk.

¹² Sada: Mlaka nad Lušo.

¹³ Sada: Lenart nad Lušo.

¹⁴ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljske snage bile angažovane toga dana iz Škofje Loke.

¹⁵ Ove pokrete brigada je izvršila na osnovu zapovesti Štaba 31. NO divizije od 21. i 24. oktobra 1944 (vidi AIZDG, k. 281/111 i 294a/II). Zbog obimnosti knjige redakcija ove zapovesti ne objavljuje, jer se zadaci vide iz ovih relacija.

¹⁶ Potpunije o dejstvu 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« vidi dok. u br. 20.

¹⁷ Sada: Rovte v Selški dolini.

Odatle su jedinice krenule na sledeće položaje:

1. bataljon i četa 2. bataljona zauzeli su položaje severoistočno i zapadno od uporišta Poljane i na taj način uporište tesno blokirali.

Ostali deo 2. bataljona blokirao je uporište Gabrk i napao ga demonstrativno.

Ostali deo brigade bio je kao brigadna rezerva u s. Volče.

Položaje su zauzeli u 23 časa i počeli s napadom 21. o.m. u 2 časa. Napad je izvođen u toku celog dana. Neprijateljska posada bila je delom u tornju crkve, delom u parohiji. Sa crkvenog tornja se žestoko branila, sve dok nije bila oterana vatrom našeg teškog i lakog oružja i artiljerije. Posle napuštanja tornja neprijatelj se koncentrisao u parohiji. Dejstvo našeg oruđa bilo je otežano zbog jakih utvrđenja sa zapadne i istočne strane. Da bi oslobodili ulaz u parohiju, borci su ga minirali i izvršili juriš u zgradu, u kojoj se razbuktala borba koja je trajala 1 sat. U ovoj borbi uporište je bilo uništeno i ubijeno je 11 neprijateljskih vojnika. Preostali deo posade je po mraku 21. o.m. pobegao iz uporišta preko potoka Ločivnice. Tom prilikom zaplenjeno je: teška »breda«, laki minobacač, 9 pušaka, nekoliko tromblonki, 2 kola različite municije, 1 kola namirnica. Naši gubici iznosili su 3 poginula i 17 ranjenih.

Posle likvidacije, uporište je zapaljeno, kao i škola i kasarna, gde su Nemci imali bunkere.

Deo 2. bataljona koji je blokirao uporište Gabrk napadao ga je lakim oružjem u manjim vremenskim razmacima. Zbog jake neprijateljske vatre naši borci nisu mu se približili više od 130 m.

Pošto je uporište Poljane bilo likvidirano tek 21. noću, umesto 21. ujutro, kao što je bilo predviđeno, deo bataljona bio je povučen sa položaja na Gabfšku goru, a na starim položajima ostavljen je 1 vod sa zadatkom da kontroliše kretanje neprijatelja u uporištu Gabrk.

Nakon likvidacije uporišta Poljane jedinice pomenute brigade prebacile su se na sektor Rovte — Črni Kal s ciljem da kontrolišu prilaze sa pravca Železniki i Selce, gde su ostale sve do 24. o.m. Istog dana one su, obzirom na likvidaciju novog uporišta, krenule na nove položaje: I. bataljon zauzeo je sektor Breznica, kontrolisao vojni drum i time zaštitio levi bok snagama koje su napadale uporište. Drugi bataljon se nalazio na sektoru Rovte i kontrolisao sve prilaze iz pravca Železniki i Selca, a 3. bataljon je zauzeo položaje na sektoru Sv. Tomaža¹⁷ i zasedama kontrolisao ceste Skofja Loka — Pra-

¹⁷ Sada: Tomaž nad Praprotnem.

protno i Skofja Loka — Luša. Toga dana neprijatelj nije vršio nikakve ispade prema našim položajima. Na ovom sektoru brigada je ostala do 26. o.m.

Naši gubici: 3 poginula i 17 ranjenih.

Neprijateljski gubici: 11 poginulih. Zaplenjeno: 1 teška »breda«, laki minobacač, 9 pušaka, nekoliko tromblonki, 2 kola različite municije, kola namirnica.

Uništeno uporište Poljane: crkveni toranj, parohija, škola, pošta, kasarna.¹⁸

16. SNOB »Janko Premrl Vojko« 20. o.m. prebacila se sa sektora Korita preko s. Koprivnika, Fužina i Hotavlja i zauzela sledeće položaje:

1. bataljon na južnoj strani uporišta Gorenja Vas sa zadatkom da kontroliše neprijatelja u uporištu i van njega. Pomenuti bataljon tokom celog dana nije imao nijedan sukob s neprijateljem.

2. bataljon je poseo položaje između drumova Gorenja Vas — Lučine i Gorenja Vas — Poljane. Radi bolje kontrole ceste jedna četa bataljona prebacila se kod Žabje Vasi preko r. Sore i zauzela položaje ispod Sv. Križa. U s. Žabja Vas neprijatelj je imao zasedu jačine 40 — 50 ljudi.¹⁹ Zaseda je dozvolila da četa nesmetano pređe preko ceste. Kad je četa zauzela položaj, napala je zasedu. Neprijateljska zaseda reagovala je vatrom lakog i teškog oruđa i minobacača. Prilikom napada neprijatelj je imao 5 poginulih, koje nije odneo. Pred veče hteo je da ih odnese, ali je bio ponovo napadnut i imao 6 poginulih. Zbog snažne neprijateljske vatre naša četa nije mogla da pride poginulim. Na našoj strani 1 je poginuo a 4 su ranjena. Treći bataljon je zauzeo položaje iznad Gorenje Vasi, severozapadno od neprijateljskog uporišta, uz drum koji vodi na Hlavče Njive i Dolenje Brdo. Kasno po podne neprijateljska patrola od 30 vojnika kretala se iz nepoznatog pravca iz Dobrave prema Gorenjoj Vasi. Napao ju je 3. bataljon zajedno sa 2. četom 2. bataljona, koja se nalazila na položajima kod s. Dobrave. Neprijatelj se raspršio na sve strane i pobegao u uporište. Pred veče brigada se prebacila na nove položaje, i to: 1. bataljon na Gorenje Brdo da kontroliše cestu Gorenja Vas — Poljane i uporište, 2. i 3. bataljon zauzeli su položaje na Staroj Oselici, s tim što je 2. bataljon postavio četvu u zasedu iznad ceste Gorenja Vas — Hotavlje, a 3. bataljon četvu iznad ceste Gorenja Vas — Fužine. Brigada je na ovim položajima ostala do 24.

¹⁸ O dejstvu 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« vidi još i dok. br. 19.

¹⁹ Ove snage bile su iz uporišta Gorenje Vasi (vidi dok. br. 121).

0.m-, kad se obzirom na napad na uporište Gabrk prebacila na sektor Gorenje Vasi, da bi tesno blokirala uporište. Dana 23. o.m. uputila je dva snajpera sa zadatkom da ubiju stražara pred glavnim bunkerom u uporištu. Približili su se stražam i sa nekoliko metaka ubili ga. Neprijatelj je reagovao sa **nekoliko** rafala iz lakog mitraljeza.

Brigada je blokirala uporište za vreme napada na Gabrk, i to: 1. bataljon je zauzeo položaje severno od ceste Hotavlje — Poljane i kontrolisao cestu koja vodi na Hlavče Njive i Brdo, 2. bataljon oko kote 647 sa zadatkom kontrolisanja ceste Gorenja Vas — Lučine, 3. bataljon istočnu stranu uporišta i kontrolisanje neprijateljskog kretanja u uporištu. U noći 24. na 25. o.m. i u toku 25 o.m., neprijatelj nije vršio nikakve ispade u pravcu naših položaja. Brigada se 26. o.m. prebacila na nove položaje:

1. bataljon severno od ceste Poljane — Hotavlje radi kontrolisanja ceste prema s. Hlavče Njive, a ostala dva bataljona zauzela su položaje oko k. 698 sa zadatkom kontrolisanja ceste Gorenja Vas — Lučine i Gorenja Vas — Poljane, kao i neprijateljskog kretanja u uporištu samom.

Naši gubici: 1 poginuo i 4 ranjena.

Neprijateljski gubici: 12 poginulih.²⁰

Inžinjerijski bataljon zaposeo je 20. o.m. sektor Volča. Pokušao je 21. o.m. lakim minama da razbije krov parohije u Poljanama, ali bez uspeha. Zatim je molotovkama minirao crkvena vrata, takođe bez uspeha, ali je to bilo učinjeno prilikom pada uporišta. U tim akcijama bataljon je imao 6 ranjenih.

Minerski vod je 22. o.m. porušio drum Poljane — Gabrk u dužini od 4 m i širini 5 m, tako da je drum neupotrebljiv za automobilski saobraćaj. U toku noći pionirski vod je napravio zaseke na drumu kod Visokog²¹ u dužini od 100 m. Odeljenje minerskog voda je ispred Visokog miniralo kameni most koji je srušen u dužini od 6 m i širini 3 m.

23. o.m. minerski vod dobio je zadatak da poruši most preko Sore, 800 m južno od Škofje Loke. Most je srušen u dužini od 4 m i širini od 4 m. Nasip pored mosta srušen je u dužini od 10 m, dubini i širini od 5 m.

Naši gubici: 6 ranjenih.

Neprijateljevi gubici: 2 mosta i 2 puta oštećen drum.

^M Potpunije o dejstvu 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« vidi dok. br. 20. U AIZDG, k. 282a/II, nalazi se i relacija Štaba brigade od 23. oktobra 1944. godine.

, ⁵¹ Sada: Visoko pri Poljanah.

18. SNOUB »Bazoviška«

Za vreme akcije na Poljane 2. bataljon posedao je položaje iznad Sv. Tomaža i Lubnika te iznad Luše u cilju kontrole drumu Luša — Praprotno — Skofja Loka. Kad su se neprijateljevi kamioni vraćali iz Selaca prema Škotjoj Loki, napao ih je bataljon i uništio 2 kamiona koji su se prevrnuli u Soru. Ubijeno je 10 neprijateljevih vojnika. Kolona koja je nastupala prema položajima bataljona bila je napadnuta i prinuđena na povlačenje. Bataljon nije imao gubitaka.

Bataljon određen za napad na uporište Gabrk 24. o.m. u 23 časa zauzeo je položaje oko uporišta i blokirao ga. Napad je izvršio 25. o.m. u 2 časa, ali zbog neprijateljeve koncentrične vatre ovaj nije uspeo. Usledila su tri ponovna juriša koji takođe nisu uspeli. 40 mina izbačenih iz teškog minobacača na uporište nisu imale efekta.

Pošto je uporište bilo okruženo sa dva reda ograda — drvenom i žičanom i bez teškog oruđa nije se moglo zauzeti, Stab divizije izdao je naređenje bataljonu da se povuče na položaje oko Žadobja, iznad Sv. Volbenka. U cilju kontrole uporišta ostavio je na položaju jedno odeljenje. Oko 16 časova posadi uporišta uspelo da pobegne u pravcu Crnog Vrha a zatim je uporište srušeno i spaljeno.

Naši gubici: 20 ranjenih.

Neprijateljevi gubici: zaplenjen mitraljez »švarcloze« sa odgovarajućom municijom i razna druga municija.

Za vreme napada na uporište Poljane 1. bataljon držao je zasedu na sektoru Razpotja--' i kontrolisao drum Idrija — Žiri, a drugu zasedu je postavio na Gore sa zadatkom da kontroliše Drum Idrija — Veharše.

24. o.m. bataljon se samonicijativno premestio na sektor Planina kod Cerkna te je po naređenju Štaba divizije 26. o.m. ponovo zaposeo stare položaje na sektoru Razpotja. Sa neprijateljem nije došao u dodir.

Dolomitski odred se za vreme operacija na Poljane i Gabrk nalazio na sektoru Lučine s ciljem da kontroliše neprijateljeva uporišta i prilaze do njih.

Odred je 25. o.m. zaposeo položaje Gorenja Vas — Lučine. U 8.30 časova stigla je drumom iz Gorenje Vasi prema Lučinama kolona be-ga, približila se mostu kod Todraža i zahvaljujući magli iznenadila je i zarobila druga koji je održavao vezu između četa na istočnoj i zapadnoj strani drumu. Na drugog su otvorili vatru. Zaseda je kolonu napala, ali se ova pod za-

- Zaselak, 2 km istočno od Spodnje Idrije.

štitom magle povukla i postavila zasedu sa istočne strane drumma ispod Sv. Urbana, tako da je kontrolisala prelaz preko potoka kod Todraža. Manji sukobi sa neprijateljem vođeni su s manjim razmacima do 14.30 časova. U cilju obezbeđenja položaja na zapadnoj strani drumma prema Gorenjoj Vasi prebačena je zaseda sa istočne na zapadnu stranu drumma. Uto je iz Lučina naišla kolona od oko 50 Nemaca i be-ga sa namerom da napadnu položaje na istočnoj strani drumma. Pošto na tom sektoru nije naišla na naše jedinice, ona se vratila. Kod kote 540 bila je napadnuta, ali je u međuvremenu pristigla kolona od 3 kamiona i autoblinde iz Lučina koja je napala položaje odreda na celoj liniji. Pojačanja su stigla iz Lučina i Gorenje Vasi s namerom da okruže jedinice. Jedinice su posele položaje od kote 540 do kote 900 i na taj su način 4 puta sprečile neprijatelja da postigne svoj cilj. Borba je trajala do mraka a zatim se odred povukao na Javorč.

Naši gubici: 1 zarobljen, 1 ranjen.

Neprijateljevi gubici nisu utvrđeni.

Skofjološki odred se za vreme akcije na Poljane nalazio na sektoru Crni Vrh u Dolomitima. Neprijatelj nije preduzimao ispade prema položajima ovog odreda. Prilikom napada na uporište Gabrk odred nije zauzeo određene položaje jer nije bio blagovremeno obavešten. Oko 6 časova 24. o.m. došlo je do sukoba sa četom 3. brigade koja je kontrolisala teren. Žrtava nije bilo.²⁻¹

Artiljerija je učestvovala u napadu sa dva protivtenkovska topa 47 mm i brzometnim topom u jačini od 22 čoveka pod komandam [Štaba] 2. divizionu art. IX korpusa. Krenuli su sa Otlice i stigli u Cerkno 19. o.m. ujutro. U 21. čas divizion je priključen 2. bat. 18. brigade (Ruski bataljon) i naređeno mu je da sa njim krene do određenih položaja. Pošto je drum bio loš za prevoženje, bataljon je krenuo napred a artiljerija je sama pošla do Robidnice, odakle je put ponovo bio neprohodan pa se morala vratiti sve do Novaka i novim putem otići do određenih položaja. Zbog lošeg puta pukla je osovina lafeta protivtenkovskog topa. U 18 časova 22. 10. divizion je stigao u Rovte i dodeljen je 7. SNOUB.

Tučenje uporišta i bunkera otpočelo je u 2 časa ujutro 21. 10. 44. Zbog guste pomrčine i udaljenosti ciljevi su bili slabo vidljivi pa nije postignut željeni rezultat. U 5 časova privukli su topove na blisko odstojanje i ponovo otvorili vatru na neprijateljevo uporište. Pošto je bila ispaljena sva raspoloživa municija za protivtenkovski top, ovaj se povukao u Cerkno. Brzo-

^a Potpunije o dejstvu Skofjološkog NOP odreda vidi dok. br. 21.

metni top je ostao na položaju do 18 časova i po naređenju Štaba divizije u 23 časa krenuo prema Cerкну. Artiljerija je 23. 10. 44. bila na položajima na Otlici.

Naši gubici: 1 mrtav, slomljena osovina ptkt,⁴ pokvarena opruga drugog ptkt.

Neprijateljevi gubici: pogodeno uporište i bunker.

Slab divizije se za vreme akcije na Poljane i Gabrk nalazio u Volči. Pojedini članovi Štaba naizmenično su prisustvovali borbi. Nakon završene akcije Štab se premestio u Zetinu a zatim u Javorje, gde je ostao do 24. o.m.

Prilikom napada na Gabrk Štab se nalazio kod Sv. Volbenka, a zatim se vratio u Javorje.

Stab korpusa se za vreme akcije na Poljane nalazio u Lomu.⁵

REKAPITULACIJA GUBITAKA

Neprijateljevi gubici: 48 mrtvih, neutvrđen broj mrtvih i ranjenih.

Zaplenjeno: mitraljez »breda« i »švarcloze«, minobacač, 2 automata bez zatvarača, 9 pušaka, 6 pištolja, 2 sanduka ručnih bombi, 20.000 raznih metaka.

Uništeno: 2 kamiona, 2 uporišta (Poljane, Gabrk) sa zgradama u kojima je neprijatelj imao bunkere.

Oštećeno: autoblanda

Porušeno: 2 mosta i 2 puta drum.

Naši gubici: 8 mrtvih, 52 ranjena, 1 zarobljen, oštećena 2 topa.

VI. KRITIČKI OSVRT NA AKCIJE

Za vreme izvođenja akcija naših jedinica primećeni su sledeći nedostaci:

a)

Neke jedinice ne znaju racionalno da koriste svoje zasede. Tako je npr. 3. brig, iz zasede otvorila vatru na neprijatelja koji je nastupao prema njenim položajima još na odstojanju od 700 m i time suviše rano otkrila svoje položaje a netačnom vatrom omogućila neprijatelju da se razvije za borbu, iskoristi svoje oružje te da se povuče bez većih gubitaka. Da je kolonu pustila na odstojanje od 200 — 300 m, preciznom vatrom bi je iznenadila i potpuno razbila.

^{2<} protivtenkovskog topa

²⁵ Sada: Lom nad Volčo.

b)

Slabo održavanje veze je greška koja se više puta ponavlja. Desilo se da SO nije na vreme primio naređenje Štaba XXXI divizije za zaposedanje položaja. Isto tako se desilo da su se zbog slabe veze jedinice sukobile između sebe; pa iako nije bilo gubitaka u ljudstvu, ipak je to u moralnom pogledu nepovoljno uticalo na ljudstvo.

c)

Dejstvo neprijateljeve artiljerije demoralisalo je pojedine borce i cele jedinice. Dejstvo neprijateljeve artiljerije sa pravca Škofje Loke uticalo je na borce utoliko što su se sklonili i nisu obratili pažnju na to da bi se neprijatelj u tom momentu mogao pojaviti na boku ili za leđa i na taj način iznenaditi jedinicu te joj zadati nepotrebne gubitke (3. brigada, 1. četa 1. bataljona). U odsudnim momentima osetila se takođe neodlučnost komandnog kadra (prilikom miniranja ulaza u parohiju, gde se neprijatelj najupornije branio. Članovi Štaba 7. brig, molili su minere da izvrše zadatak i nagađali se s njima umesto da odlučno izdaju vojno naređenje. Posledica toga bilo je odugovlačenje uništenja uporišta i veći gubici nego što bi inače bili).

č)

Niže jedinice izvršile su akcije delimično neorganizovano, a to se osetilo naročito u tome što je iz uporišta Poljane veći deo posade pobegao, a celokupna posada uporišta Gabrk je utekla. Zbog neodlučnosti i neorganizovanosti naše jedinice pretrpele su veće gubitke (20 ranjenih kod Ruskog bataljona prilikom napada na Gabrk) nego što bi ih imale inače.

d)

Pojedini rukovodioci i štabovi ne pokazuju dovoljno razumevanja za artiljeriju. U ovoj akciji artiljerija je bila prepuštena čas jednoj čas drugoj jedinici koje su je ostavljale samu kada je u pokretu dolazilo do nepredviđenih zastoja.

e)

Uprkos tome što je bilo dovoljno hrane, kod pojedinih jedinica primećena je neštasica iste, što je izazvalo razne komentare boraca na položajima. Ovo se ne može pravdati nestašicom već slabom organizacijom.

Za napad na tako snažno utvrđena uporišta neophodno je da se raspolaže teškim oruđima, u prvom redu artiljerijom, jer

lako oružje nema uspešno dejstvo zbog čvrste konstrukcije utvrđenih uporišta.-⁶

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom. načelnika Štaba, kapetan: Sef odseka, poručnik:
Darko Derenda Mitar Raičević

M. P.

BR. 25

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD
31. OKTOBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVE-
NIJE O SITUACIJI, STANJU I AKCIJAMA POTČINJENIH JE-
DINICA U OKTOBRU¹

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Operativni odsek
Br. 855
31. oktobra 1944.
Na položaju.

Petnaestodnevni opera-
tivni izveštaj za 2. po-
lovinu oktobra 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
(Operativno odeljenje)

Situacija:

Prodor Crvene armije kroz Mađarsku i Srbiju skrenuo je pažnju okupatora na istočni deo Slovenije. Okupator je otpočeo s radovima na utvrđivanju. Glavna odbrambena linija

^M U AIZDG, k. 226/III, postoji i relacija štaba 31. NO divizije od 26. oktobra 1944. o ovim napadima, ali je redakcija zbog obimnosti knjige ne objavljuje.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 25/1. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

IV. Operativna zrna
KCV in FC Slovenije
Operacijski oddelek

Štev. 25
31. oktobra 1944.
Na položaju.

Petnajstinsko operacijsko poročilo št. 2.
polovico oktobra 1944.

Glavnemu štabu KCV in FC Slovenije,
/ Operacijski oddelek /

Situacija:

Prodiranje Rieche Armade skozi in karzarsko in Srbijo je obrnilo pozornost okupatorja na vzhodni del Slovenije. Okupator je začel z utrjevalnimi deli. Glavna ~~operativna~~ linija gre od Trbovelj proti Celju, Mariboru, Ptuj in Varaždinu. Preko reke Drave to ta linija šla v smeri proti Ljutomeru. Po doslej dobljenih podatkih se je na več mestih že izvršila koncentracija delovne sile, ki je že pričela z deli. To linijo so prvotno namergovali izgraiti iz najkvalitetnejšega materiala /železobetona/ vendar so kasneje tudi pomanjkanja materiala in težko pri dovozu pričeli z deli v smislu polske fortifikacije. Uporabljajo material, ki se najde na licu mesta, iz Austrije pa dovažajo pionirsko orodje. Delovna sila je rekrutirana delno od samih Nemcev iz Graškega polja, a Spdnještajerska mora dati na razpolago stotisoč ljudi. Kontrola nad ljudstvom izvajajo sami Nemci.

V zvezi stem so že tudi pojačane postojanke okoli Ljutomera, na sektorju kaccija in na desnem bregu Sotle. Delavstvo, ki je že na zaposleno dela brez volje, počasi, na Dravskem polju se opazja veliko sabotiranje. Pometali so proč 400 kramponov in kopat; poedina grupe samolastno zapuščajo delo in se skrivajo po okolnih vaseh.

Izza te linije okupator namerava utrditi poedina oporišča, ki bi imele nalogo, zavirati sovražno prodiranje.

Iz opisanega se vidi, da ta linija ne bo predstavljala resnejše ovire.

Na jugozapadnem sektorju naše zone sovražnik pojačava garnizone v rečnih dolinah v nameri, da zavaruje komunikacije. Postojanke, katere so izpostavljene našim napadom, fortifikacijski utrjuje z materialom stalne fortifikacije. Moštvo postojank je sestavljeno delno iz Nemcev, delno pa iz belogardistov vsen narodnosti.

V severnih predelih so sovražne postojanke bolj na gosto posejane in je v zvezi stem tudi zemljišče med postojankami močnejše kontrolirano. Postojanke v dolini Drave so močne in med seboj tesno povezane.

Oborožitev sovražnika je dobra; poleg pešadijskega orožja razpolaga z artilerijskim, z lahimi tanki, a v zadnjih borbah začela uporabljati tudi "Nebeqlwerferje", montirane na tankih. Aviacijo uporablja samo ob naših večjih akcijah. Pomanjknje municije pri sovražniku ni opaziti.

Promet po cestah in železnicah je močan in reden, v kolikor ga ne motijo naše jedinice. Usmerjen je proti vzhodu; pravtako je opaziti v dolini Drave pojačan promet v obe smeri, kar je posledica po zavezniških porušenega mostu v Mariboru. Ta most je sicer zasilno

proteže se od Trbovlja prema Celju, Mariboru, Ptuju i Varaždinu. Preko Drave ova linija ići će u pravcu Ljutomera. Prema do sada dobijenim podacima već je na više mesta izvršena koncentracija radne snage koja je već otpočela s radovima. Ovu liniju ranije su imali nameru da izgrade od solidnijeg materijala (armiranog betona), ali su kasnije zbog neštašice istoga i teškoća pri prevoženju otpočeli s radovima u vidu poljskih fortifikacija. Koriste materijal koji dobijaju na terenu a iz Austrije dovoze samo pionirski alat. Radna snaga regrutovana je delimično od samih Nemaca sa Graškog polja, a Donja Štajerska treba da stavi na raspolaganje sto hiljada ljudi. Kontrolu nad ljudstvom vrše sami Nemci. U vezi sa tim već su pojačana i uporišta oko Ljutomera, na sektoru Maceljja i na desnoj obali Sutle.

Radništvo koje je već zaposleno radi bezvoljno i polako a na Dravskom polju primećene su velike sabotaze. Pobacali su 450 pijuka i lopata; pojedine grupe samovoljno napuštaju posao i sakrivaju se po okolnim selima.

Pozadi ove linije okupator ima nameru da utvrdi pojedina uporišta koja bi imala zadatak da zaustave prodor neprijatelja.

Iz iznetog vidi se da ova linija neće predstavljati ozbiljnu prepreku.

Na jugozapadnom sektoru naše zone neprijatelj pojačava garnizone u dolinama reka s namerom da osigura komunikacije. Uporišta koja su izložena našim napadima fortifikacijski utvrđuje u vidu stalnih fortifikacija.

Ljudstvo uporišta sačinjavaju delom Nemci a delom kvislinzi svih nacionalnosti.

U severnim predelima uporišta su gušće raspoređena pa je s tim u vezi i teren između uporišta jače kontrolisan. Uporišta u dolini Drave su jaka i tesno povezana međusobno.

Naomžanje neprijatelja je dobro. Osim pešadijskog oružja raspolaže artiljerijom i lakšim tenkovima a u poslednjim borbama počeo je da upotrebljava i »Nebelwerfere«² montirane na tenkovima. Avijaciju upotrebljava samo pri našim većim akcijama. Nestašica municije kod neprijatelja nije primećena.

Saobraćaj drumovima i železničkim prugama je živ i redovan, ukoliko ga ne ometaju naše jedinice. Usmeren je prema istoku. Isto tako je u dolini Drave primećen povećan saobraćaj u oba pravca, što je posledica rušenja mosta u Mariboru od strane Saveznika. Ovaj most je za nuždu opravljen ali ne dozvoljava veća opterećenja i brzu vožnju.

¹ oruđa za zamagljivanje.

Saobraćaj motornim vozilima po drumovima je smanjen zbog pomanjkanja pogonskog goriva.

Pruga duplog koloseka Zidani Most — Laze ne saobraća jer su je naše jedinice srušile. Isto tako ne saobraća pruga Šmartno ob Paki — Slovenj Gradec, pa neprijatelj čak demontira šine, odvozi ih prema istoku i koristi pri radovima na utvrđivanju.

Moral u gradovima Celovecu i Mariboru je opao zbog velikih žrtava među civilnim stanovništvom prilikom savezničkog bombardovanja. Po drugim gradovima i selima, obzirom na događaje na svetskim frontovima, takođe se primećuje opadanje morala.

Među našim stanovništvom kao i ljudstvom vlada vedar duh, a u operativnoj vojsci, uprkos velikim fizičkim naporima i premorenosti kojima su izloženi naši borci zbog stalnih borbi, vlada borbeno raspoloženje.

U borbama je neprijatelj, ukoliko njegove jedinice sačinjavaju Nemci — a naročito Prusi — veoma uporan, dok su belogardisti borci slabijih kvaliteta. Ipak se i kod ovih primećuju pojedine grupe koje se bore još upornije od samih Švaba. Napadnuta uporišta obično pružaju otpor do poslednjeg a predaju se samo vermani koje pak u uporištima u južnim predelima zone više ne viđamo.

Stanje na sektorima:

Koruška: Neprijatelj je pojačao sva uporišta, a naročito ona u dolini Drave; u rudničkim revirima Mežica i Crna uspostavio je novo uporište Sv. Helenu.

Nova pojačanja nisu izvršena radi uništavanja naših jedinica jer su one bile rasformirane i delimično upućene na nove sektore. Zbog pregrupisavanja nisu izvršene veće akcije koje bi poslužile kao povod za jače neprijateljeve koncentracije. Verovatno je pretpostavka da neprijatelj želi u potpunosti da ovlada ovim sektorom i da spreči svaku našu kontrolu teritorije. Ovo potvrđuje i neprijateljeva taktika. Neprijatelj stalno postavlja zasede i ometa kurire i obaveštajce u vršenju njihove službe. Primećuje se da je neprijatelj dobro naoružan, a naročito automatskim oružjem. Tako je npr. patrola od 20 ljudi u svom naoružanju imala 4 mitraljeza.

Naše jedinice dejstvuju odvojeno po bataljonima i na raznim sektorima. Moral neprijatelja oslanja se na teror. U našim jedinicama kod novomobilisanih se primećuje pomanjkanje svesti; što je izraženo i pojavom stalnih dezertiranja.

Kozjak — Slovenske gorice — Prekmurje: Uporišta u dolini Drave, na raskrsnicama i drugim važnijim tačkama su

pojačana. Zbog porasta aktivnosti naših jedinica neprijatelj ih proganja svakog dana sve jače patrolama jačine 50 — 100 ljudi. Primećuje se da su partizani na tom sektoru za njega nešto novo te se još ne suprotstavlja uspešno našoj taktici. Naše jedinice su u dva navrata zaplenile od neprijatelja vojni materijal jer ovaj nije bio obezbeđen onako kao u drugim predelima Štajerske. Ljudstvo je naklonjeno našem pokretu, a naročito u zapadnim predelima. Četa koja je bila upućena u Prekmurje nije uspela da se ovde zadrži i dalje razvija zbog prevelike budnosti i aktivnosti neprijatelja.

Uvršćenjem naših jedinica protivnacističko stanovništvo, radništvo i vojska dobili su mogućnost da aktivno saraduju u borbi protiv Hitlerovih bandi. U poslednje vreme našim jedinicama priključili su se Litvanci, Francuzi, Rusi i nekoliko Austrijanaca. Odred koji dejstvuje na ovom sektoru pretežno je sastavljen od dobrovoljaca.

Kozje: Na ovom sektoru jače je koncentrisano radništvo zaposleno na radovima na utvrđivanju. Sastavljeno je od mestana i Austrijanaca, uglavnom od muškaraca koji nisu sposobni za operativnu vojsku. Mobilišu čak i decu od 14 godina pa nadalje i muškarce do 60 godina. U ovaj rad uključeni su svi oni koji nisu neophodno potrebni upravnom aparatu. Moral ovog ljudstva je na veoma niskom stepenu, sabotaze su svakodnevna pojava. Radovi sporo odmiču. Nedostaje i materijal, a sem toga se radi isključivo materijalom koji se nalazi u neposrednoj blizini. Glavni materijal je drvo i zemlja.

Detalje ovih radova kao i trase još nemamo na raspolaganju. Trasa linije na ovom sektoru proteže se od Ljutomera preko doline a zatim desnom obalom Drave, Brezje [Dravsko], kota 313, Turški Vrh, kota 327, Sv. Barbara — Banja gora,³ preko Zetala, Rogaške Slatine, duž Sutle, Sv. Peter,⁴ Bizeljsko, Sromlje, Libna, Sretnič, Rajhenburg,⁵ Sevnica, Lisca, Radeče, Kum. Stab za utvrđivanje severnog sektora nalazi se u Ptuju u [zgradi] »Heimatbunda«. Prema primljenim podacima okrug Trbovlje treba da izgradi 27 km, Celje 50 km, Maribor 180 km, Ptuj 150 km, Zagorje [ob Savi] 25 km linije. Rok za izgradnju je tri nedelje posle dolaska specijalne organizacije.

Naše jedinice na ovom sektoru su reorganizovane i delimično oslabljene. Uspešno ruše komunikacije Celje — Zidani Most — Dobova. Mobilizacija dobro uspeva pa su izgledi obzirom na koncentraciju radne snage za gornja utvrđenja i

³ Na karti 1:100.000 nije pronađena.

* Sada: Bistrica ob Sotli.

⁵ Sada: Brestanica.

ubuduće veoma povoljni. Već se primećuje da radništvo dezertira i uključuje se u naše jedinice.

Oslobodena teritorija je više puta ugrožena.

Ustaše sa one strane Sutle su za ovih petnaest dana prodrli na ovaj sektor, pljačkali [od stanovništva] poljoprivredne proizvode i stoku.

Prema nepotvrđenim vestima Pavelić ima nameru da prebaci 30.000 ustaša na slovenačku stranu, ali je ovo malo verovatno.

Pohorje: U ovom periodu neprijatelj je ovaj sektor snažno kontrolisao-i na njemu držao stalno 5 — 8.000 vojnika. XIV divizija koja je dejstvovala na ovom sektoru više puta je vodila borbe sa ovim švapskim kolonama. Uporišta Ribnica [na Pohorju], Sv. Lovrenc,⁶ Sokolski dom, Šmartno na Poh[orju], Mariborska koča, koja su u poslednje vreme uništena ponovo su uspostavljena ali znatno jačim snagama. Ne znamo još da li imaju privremeni ili stalni karakter.

Četa Lackovog odreda koja dejstvuje na tom sektoru uspešno izvodi sabotažne i diverzantske akcije i time ometa neprijateljev saobraćaj na železničkoj pruzi Maribor — Dravograd i Maribor — Pragersko.

Neprijateljeve koncentracije i hajke na tom sektoru izvođene su zbog toga da se naše snage što više odbace od Drave i potisnu na jug. Ovom prilikom neprijatelj je spalio i nekoliko lepih imanja na zapadnim padinama Pohorja.

Kamniško-zasavski sektor: Ovaj deo [teritorije] Zone strogo kontrolišu naše jedinice, ali bela garda ipak vrši sve jači pritisak iz doline Kamniške Bistrice u Moravšku dolinu. Ima slučajeva da se ljudstvo pod uticajem belogardizma udaljava od nas, ali to nije masovna pojava.

Prugu od Zidanog Mosta do Laza naše su jedinice više puta rušile. Drum Trojane — Domžale neprijatelj drži pomoću jako utvrđenih uporišta duž drumu. Iz ovih uporišta vrši ispade u okolna sela te više puta dolazi do sukoba sa našim jedinicama koje se ovde nalaze.

U revirima neprijatelj ima snažna uporišta. Ljudstvo iz ovih krajeva još uvek prilazi našim jedinicama.

Predeli duž Save, zbog naše veze sa Dolenjskom, jače su kontrolisani. Pa ipak su kurirski putevi sigurni a prelaženje se vrši čamcima.

Sektor Gorenjska — severno od Save: Na ovoj prostoriji dejstvuje Kokrški odred koji je tek sada uključen u IV operat. zonu. Uputili smo nekoliko starešina u ovaj odred. Za sada još nemamo stalnih veza.

⁶ Sada: Lovrenc na Pohorju.

Na Kamniško-kranjskom polju dejstvuje belo-plava garda koja je sastavljena od meštana i došljaka iz Ljubljane. Došli smo do zaključka da su to poslednji pokušaji prodora na oslobođenu teritoriju koji su pripremljeni u ovim redovima a Švabe su ih samo potpomogle.

Prelazi Ljubelj i Jezerski vrh nalaze se pod jakom stražom i kontrolišu ih nemačke patrole.

Kad bude palo nešto snega, ovi će prelazi biti teško prohodni a za vozila čak sasvim neprohodni.

Oslobođena teritorija: (Zgornja Savinjska dolina).

Centralna civilna i vojna uprava za Štajersku i Korušku povoljno se razvija.

Pre jedva nedelju dana neprijatelj je pokušao da većim snagama prodre na ovu teritoriju iz doline Kamniške Bistrice, iz Vranskog i iz Koruške. Naše snage su mu ovaj plan poremetile. Vođene su teške borbe, naročito na sektoru oko Crnelca, gde se i nalazi pravac glavnog neprijateljevog pritiska.

Ovom prilikom neprijatelju je uspelo da preko Marije Crete izbije u dolinu Drete i tu je spalio više naselja: Smartno ob Dreti, Bočnu i zaseoke Volog i Delce. Stoku i poljoprivredne proizvode je opljačkao i odvuкао u svoje polazno uporište.

Isto tako je uradio i u Solčavi.

Plan Štaba:

Zbog odlaska VI i XI brigade u sastav VII korpusa nastao je prazan prostor na oslobođenoj teritoriji kao i na susednoj teritoriji. Obzirom na to XIV divizija dobila je zadatak da sa jednom brigadom krene na ovaj sektor.

Izvršili smo pripreme za akciju na Smartno v Tuhinju, ali ona zbog neprijateljeve ofanzive nije mogla biti izvedena. Napad je izvršen posle ofanzive.⁷

U ovom periodu rušili smo komunikacije i vršili mobilizaciju svuda gde dejstvuju naše jedinice.

Naš cilj je bio da naš pokret što više proširimo prema severoistoku na Kozjak, Slovenske gorice i Prekmurje.

Nastojimo da hranu i ostale stvari potrebne za vojsku nabavljamo u Spodnjoj Savinjskoj dolini, koja je bogata i u njoj se naše jedinice ne mogu duže vremena zadržavati.

⁷ Napad na Smartno v Tuhinju izvršila je 13. slovenačka NOU brigada »Mirko Bračić« noću 28/29. oktobra (vidi dok. br. 49).

OPERACIJE NAŠIH JEDINICA

1. 10. 1944.

Koruški odred:

Odred se nalazio na svom sektoru. Održana je vojna i politička nastava. Neprijatelj nije primećen. Akcija nije bilo.

2. 10. 1944.

Koruški odred:

Odred se nalazio na svom ranijem sektoru. Održana je vojna i politička nastava. Neprijatelj nije primećen. Nije bilo akcija.

3. 10. 1944.

Koruški odred:

Odred na istim položajima. Održana je vojna i politička nastava. Akcija nije bilo.

—⁸

4. 10. 1944.

Koruški odred:

Odred se nalazio na svom sektoru. Održana je vojna i politička nastava. Borbi nije bilo.

5. 10. 1944.

Koruški odred:

Odred se nalazio na svom sektoru. Održana je vojna i politička nastava. Borbi nije bilo.

Minerski vod je minirao prugu Dravograd — Guštanj.⁹
Uništena je lokomotiva i 4 vagona putničkog voza.

Neprijatelj je imao 27 mrtvih i 31 ranjenog vojnika. Porušeno je 120 m pruge; saobraćaj je prekinut 48 časova.

⁸ Redakcija je sa tri tačke obeležila ispušteni tekst o aktivnosti Lackovog NOP odreda od 3. do 7. oktobra 1944, jer se o tome govori u tomu VI, knj. 16, dok. br. 99.

⁹ Sada: Ravne na Koroškem.

6. 10. 1944.

Koruški odred:

Odred se nalazio na svom sektoru podeljen po bataljonima. Održana je vojna i politička nastava po bataljonima. Dodira sa neprijateljem nije bilo. Akcija nije bilo.

7. 10. 1944.

Odred se nalazio na istim položajima. Održana je vojna i politička nastava.

Jedna četa II bataljona napala je na drumu između Hudičevog mosta¹⁰ i Tajčpetra,¹¹ kod Broda ispod Ljubelja, jedan neprijatelj putnički automobil u kome su se nalazila dva nemačka oficira. Istim drumom naišao je i teretni automobil koji je četa zapalila. Ubijen je jedan i ranjen jedan neprijatelj vojnik.

Jedna patrola 2. bataljona je u blizini Borovlja uništila dve pilane i zaplenila dve računске mašine i telefonski aparat.

Minerski vod minirao je železnički most između Dravograda i Guštanja (kod Blatnika¹²). Most je uništen a saobraćaj obustavljen.

Isti minerski vod minirao je kod Sv. Jederti stub električnog dalekovoda Velenje — Dravograd. Struja je prekinuta.

Dva kurira koruške vojne linije napala su neprijatelj putnički automobil u kome su se nalazila 4 policajca i jedan gestapovac.¹³ Nakon kraće borbe poginula su 4 a jedan je bio ranjen.

Lackov odred:

Odred se premestio na nove položaje iznad Pernice, kota 1060, severno od Trbonja. Jedan bataljon ostao je na starim položajima. Na veče je odred izvršio pokret istočno od kote 1060.

8. 10.1944.

Koruški odred:

Odred se nalazio na svom sektoru.

Na drumu Šmarjeta [u Rožu] — Apače uništeno je 10 telefonskih stubova i pilana u Hmelišama.

¹⁰ Redakcija nije mogla utvrditi na koji se most preko reke Borovnice odnosi.

¹¹ Posed; na karti 1:100.000 piše: Nemški Peter.

¹² Ovaj posed na karti nije označen.

¹³ Napad je izvršen na drumu Ljubelj — Borovlje (vidi AIZDG, k. 342/III).

Jedna patrola kontrolisala je teren i u Ždovljama razoružala seosku stražu te zaplenila 2 puške i 40 metaka.

Lackov odred:

Odred se nalazio na istim položajima. Održana je vojna i politička nastava. Borbi nije bilo.

Kozjanski odred:

Štab odreda u selu Podvinama a bataljoni na sektoru Pobjerje¹⁴ — Pilštanj — Gubno. Održana je vojna i politička nastava.

Mobilisano je 13 novih boraca.

9. 10. 1944.

Koruški odred:

Odred se nalazio na svom sektoru pa je održana vojna i politička nastava.

Patrola 2. bataljona presekla je 12 telefonskih stubova na drumu Podljubelj — Borovlje.

Kozjanski odred:

Štab na istim položajima; I bataljon na sektoru Rimske Toplice — Laško, Bizeljsko — Brežice; 2. bataljon kod Pilštanja; 3. bataljon u selu Gubnom.

Na drumu Kozje — Buče srušen je drveni most a na drumu Buče — Podsreda most od armiranog betona. Utrošeno je 4 kg eksploziva.

Mobilisano je 14 novih boraca.

Lackov odred:

Odred se nalazio na istim položajima pa je održana vojna i politička nastava.

Četa Lackovog odreda na Pohorju noću 9/10. o.m. jednom patrolom razoružala je u Črešnjevcu neprijateljevu posadu od 8 ljudi u blizini Slovenske Bistrice te zaplenila 8 pušaka, 400 metaka, 15 bombi, 1 pištolj i veću količinu opreme.

10. 10. 1944.

XIV divizija:

Štab se nalazio u Langersvaldu, jugoistočno od Ribnice [na Pohorju].

I SNOUB se nalazila na Pohorju raspoređena kod Preharta — Sedovnika — Skralovnika." Održana je vojna i politička nastava. Borbi nije bilo.

¹⁴ Zaselak, 5 km zapadno od Planine pri Sevnici.

" Posed, 6 km zapadno od Ribnice na Pohorju.

II SNOUB nalazila se na položajima Greh.¹⁶ Dodira sa neprijateljem nije bilo. Održana je vojna i politička nastava.

XIII SNOB se nalazila na položajima Šmartno [na Pohorju] iznad Slovenske Bistrice. Održana je vojna i politička nastava.

Operativni štab VI i XI brigade sa VI i XI brigadom nalazi se u Dolenjskoj i dostavlja izveštaje direktno Glavnom štabu.

Koruški odred:

Nalazi se na svom sektoru. Održana je vojna i politička nastava. Dodira sa neprijateljem nije bilo. Akcija nije bilo.

Lackov odred:

Odred se nalazio na istim položajima pa je održana vojna i politička nastava.

Četa na Pohorju je prešla sa starih položaja prema Pragerskom.

11. 10.1944.

XIV divizija:

Štab: nalazio se na istim položajima.

I SNOUB se nalazila na položajima Ribnica na Pohorju i na padinama Josipdola.¹⁷

Minerska grupa 1. bataljona je noću 10/11. o.m. minirala železnički most dug 8 m blizu Meže¹⁸ kod Dravograda, ispod kote 511. Most je do temelja srušen. Ista grupa je u blizini pomenutog mesta uništila i 20 m drumski most. Utrošeno je 70 kg eksploziva.

3. bataljon je kod stanice Trbonje minirao prugu Maribor — Dravograd. Naknadnim miniranjem lokomotiva je potpuno uništena a oštećeno je više vagona. Zaplenjena je pošta i predato O.C.¹⁹ Porušeno je 36 m pruge.

Neprijatelj je imao jednog mrtvog, dva ranjena i tri zarobljena.

Uništeno: dva mosta, jedna lokomotiva, više vagona i 36 m železničke pruge.

Utrošeno je 107 kg eksploziva.

II SNOUB: u 3 časa krenula je sa položaja Greh i u 8 časova stigla na položaje Planina.¹⁰ Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.

10. i 11. o.m. održan je kurs za komandire, vodnike i desetare.

¹⁶ Zaselak, 8 km severozapadno od Slovenske Bistrice.

¹⁷ Na karti 1:100.000, izdanje Gl JA 1948 piše: Jozefdol.

¹⁸ Posle oslobođenja zemlje priključena Dravogradu.

¹⁹ Obaveštajnom centru

²⁰ Sada: Planina na Pohorju.

XIII SNOB je prešla na položaje Stara Glažuta²¹ do Klančnikove vile na Pohorju.

Pre podne je prema položajima brigade nastupala neprijateljeva kolona jačine 100 ljudi. Jedan bataljon je izvršio juriš na ovu kolonu i odbacio je do Slovenske Bistrice.—

Neprijatelj je imao gubitke čiji broj, međutim, još nije tačno utvrđen. Bataljon nije imao gubitaka. Zaplenjeno je nešto municije.

Koruški odred:

Odred se nalazio na svom sektoru. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Na drumu Hmeliše — Sela²³ uništen je drveni most dug 8 m i jedna pilana koja je radila za potrebe vojne industrije. Saobraćaj je obustavljen 3 dana.

Kamniško-zasavski odred:

Odred se sa svojih položaja premestio preko Vača u selo Rovišče. Preko dana održana je vojna i politička nastava. Posle podne su I in II bataljon zajedno sa VI i XI brigadom krenuli u zajedničku akciju na uporište Savu.²⁴

Odred je imao zadatak da postavi zasedu kod Ponoviča — Mačkovna, i to na drumu i duž železničke pruge pored Save kao i na brdu iznad uporišta Ponoviča te da izvrši napad na uporište Savu i blokira železničku stanicu.²⁵

Odmah po dolasku otvorena je žestoka pešadijska vatra koja je trajala sve do 2 časa posle pola noći. Neprijatelj je bio oteran iz uporišta i borba se vodila sve do 5 časova ujutro, tj. dok VI i XI brigada nisu prešle reku Savu.

Neprijateljevi gubici nisu tačno poznati, zarobljena su tri neprijateljeva vojnika. Odred je imao 4 ranjena.

Zaplenjeno: 1 puškomitraljez, 4 puške, 1 pištolj, 1 signalni pištolj i veća količina vojne opreme.

Nakon završene akcije odred se premestio u selo Vovše ispod Sv. Gore.

Kozjanski odred:

Štab odreda na istim položajima, 1. bataljon sa jednom četom na položajima Celje — Laško, sa 2. četom na položajima Bizeljsko-brežičkog sektora; 2. bataljon sa jednom četom u selu Pilštanju, sa drugom četom na položajima u selu Lož-

²¹ Usamljena kuća, 14 km severozapadno od Slovenske Bistrice.

²² Potpunije o ovoj borbi vidi tom VI, knj. 16. dok. br. 105.

²³ Odnosi se na Sele pri Fari. Na karti 1:100.000 piše: Sele pri Cerkvi.

²⁴ Naređenje za ovu akciju vidi u tomu VI, knj. 16, dok. br. 104.

²⁵ Obezbeđenje kod Ponoviča vršio je 1. bataljon koji je odbio nekoliko neprijateljskih napada iz pravaca Litije i Save, dok je 2. bataljon vršio direktan napad na uporište Savu (vidi AIZDG, k. 337/1).

nom;" 3. bataljon se toga dana po naređenju Štaba IV operativne zone priključio XIV diviziji.

Minersko-sabotažna grupa minirala je železničku prugu ti dužini od 330 m između stanica Rajhenburg — Sevnica. Uništene su 22 šine. Saobraćaj je bio u prekidu 24 časa. Utrošeno je 11 kg eksploziva.

U toku dana mobilisano je 10 drugova.

Lackov odred:

Odred se nalazio na istim položajima. Održana je vojna i politička nastava. Borbi nije bilo.

12. 10. 1944.

XIV divizija:

Stab se ujutro premestio na Hudi Vrh, severno od Resnika.

I SNOUB: premestila se na položaje Golavabuka na Pohorju. Do dodira sa neprijateljem nije došlo. Zbog pokreta je toga dana dat odmor. Borbi nije bilo.

II SNOUB: ostala je na istim položajima. Borbe nije vodila.

XIII SNOB: nalazila se kod Smolnika. Održana je vojna i politička nastava. Borbi nije bilo.

Koruški odred:

Nisu primljeni izveštaji.

Kamniško-zasavski odred:

Stab odreda se premestio u selo Suhi Potok na drumu Trojane — Zagorje [ob Savi],

1. bataljon se premestio u Čemšenik, 2. bataljon je transportovao u bolnicu ranjenike Odreda i VI i XI brigade, a ostali deo bataljona se priključio Štabu odreda u selu Hudi Potok. Ljudstvu je dat odmor.

Kozjanski odred:

Stab na istim položajima.

I bataljon se sa jednom četom nalazio na sektoru Laško — Celje a sa drugom četom kod sela Pišece. S jednom pionirskom grupom rušena je cesta Brežice — Pohanca — Zdole. Sa jednom četom 2. bataljon se nalazio u Pilštanju a sa drugom na sektoru Rudnica.

Minersko-sabotažna grupa minirala je železničku prugu između Sevnice i Brega u dužini od 380 m.

Uništeno je 25 šina. Saobraćaj je obustavljen 18 časova. Utrošeno je 10 kg eksploziva.

Mobilisano je 11 drugova.

" Zaselak, 2,5 km severozapadno od Podčetrтка.

Lackov odred:

Odred se nalazio kod Sv. Urbana, kota 1330, na Kokošnjaku iznad Dravograda. Održana je vojna i politička nastava. Neprijatelj nije bio primećen.

13. 10. 1944.

XIV divizija:

Štab: na istim položajima na Hudom Vrh.

I SNOUB: nalazila se na položajima Golavabuka. Održana je vojna i politička nastava. Uveče se [brigada] premestila na položaje Lepa Njiva iznad Mozirja.

II SNOUB: ostala je na istim položajima. Borbe nije vodila.

XIII SNOB: nalazila se na starim položajima. Obaveštajna služba je obavestila da se 100 vermana nalazi u pokretu levom obalom Drave od Ruša prema Fali.

Na pruzi između stanica Ruše i Fala 2. bataljon postavio je jednu četvu u zasedu. U 19 časova u pravcu zasede naišao je putnički voz. Sa one strane Drave ispaljeno je nekoliko rafala. Voz se zaustavio a iz Selnice [ob Dravi] neprijatelj je otvorio minobacačku vatru. Od pbeglih iz voza zaseda je zarobila jednog nemačkog vojnika. Srušeno je 20 m pruge i zarobljen jedan neprijateljev vojnik. Zaplenjena je jedna puška sa 50 metaka.

Koruški odred:

Patrola 1. bataljona je na drumu između Bajtiša i Borovlja uništila jedan državni teretni automobil. Zaplenjen je teški akumulator.

Kamniško-zasavski odred:

Štab se sa oba bataljona nalazio na starim položajima. Upućene su obaveštajne patrole prema Trojanama. U dodir sa neprijateljem odred nije došao.

Kozjanski odred:

Štab na položajima u selu Podvine; 1. bataljon sa jednom četom na sektoru Laško — Rimske Toplice a sa drugom na sektoru Bizeljsko — Brežice. Jedno odeljenje napalo je zasedu ustaša kod Sv. Vida, koja je obezbeđivala Kočevare. Borba je trajala jedan čas. Neprijatelj je imao tri mrtva i više ranjenih.

Pionirske grupe nastavile su rušenje druma Brežice — Pohanca — Zdole. Sa jednom četom 2. bataljon se nalazio u selu Zagorje kod Pilštanja a sa drugom četom na sektoru Rudnice.

U toku dana mobilisano je 11 drugova.

Lackov odred:

Odred se nalazio na istim položajima. Borbe nije vodio.

Četa na Pohorju noću 12/13. o.m. razorila je 100 m železničke pruge između Rača i Pragerskog. Osim toga presečeno je više telefonskih stubova u dužini od 2 km. Srušen je i jedan signalni znak. Na drumu između Frama i [Zg.] Polskave uništeno je još 2000 m telefonskog voda.

Ista četa je noću 13/14. o.m. minirala železničku prugu između Rača i Pragerskog. Istovremeno su minirane i uništene skretnice na stanici Rače. Na povratku u logor ova se patrola sukobila sa švapskom patrolom. Gubici neprijatelja nisu poznati a naših gubitaka nije bilo.

14. 10. 1944.

XIV divizija:

Štab: nalazio se na istim položajima. U dodir sa neprijateljem nije došao.

I SNOUB: nalazila se na položajima Lepa Njiva. Pokreti neprijatelja nisu primećeni. Ljudstvo je imalo odmor, čišćenje oružja i uređivanje opreme.

II SNOUB: nalazila se na položajima Resnika. Održana je vojna i politička nastava. Borbi nije bilo.

XIII SNOB: nalazila se na položajima Pevec.²⁷ U dodir sa neprijateljem nije došla. Održana je vojna i politička nastava.

Koruški odred: još nismo primili izveštaj.

Kamniško-zasavski odred:

Štab odreda sa oba bataljona nalazio se u Suhom Potoku. Postavljena su potrebna osiguranja. Održana je vojna i politička nastava. Borbi nije bilo.

Kozjanski odred:

Štab odreda nalazio se na istim položajima, 1. bataljon sa jednom četom na sektoru Sv. Jurij²⁸ — Celje, a sa drugom četom kod Pilštanja. Drugi bataljon sa jednom četom u selu Gubnom a sa drugom u selu Rudnici.

Pionirske grupe rušile su drum Prevorje²⁹ — Slivnica.²⁰ U toku dana mobilisana su 23 nova borca.

Minersko-sabotažna grupa 2. bataljona minirala je most od armiranog betona kod Spodnjeg Mestinja i most od armiranog betona kod Sodne Vasi na drumu Podčetrtek — Šmarje

²⁷ Posed, 11 km severozapadno od Slovenske Bistrice.

²⁸ Sada: Šentjur pri Celju.

²⁹ Zaselak, 3,5 km severozapadno od Pilštanja.

³⁰ Sada: Slivnica pri Celju.

pri Jelšah. Istovremeno srušen je i manji drveni most. Utrošeno je 14 kg eksploziva.

Lackov odred:

Nisu primljeni izveštaji.

15. 10. 1944.

XIV divizija:

Stab se nalazio na istim položajima: Hudi Vrh — Kot iznad Oplotnice.

I SNOUB: nalazila se na starim položajima Lepa Njiva. • Sa neprijateljem nije došla u dodir. Pred večer izvršila je pokret na Okoninu.

II SNOUB: nalazila se na istim položajima kod Resnika. U toku dana održana je vojna i politička nastava. Uveče je sa starih položaja krenula na Planinu. Dve čete³¹ su postavile zasedu na drumu [Slovenske! Konjice — Vitanje kod Oberča. Drumom su naišla tri vojna automobila i jedan motocikl. Zaseda je otvorila vatru i ubila dva a ranila 6 neprijateljevih vojnika. Zaplenjeno je 300 metaka. Uništen 1 teretni automobil i jedan motocikl. Čete nisu vodile borbu.

XIII SNOB: Brigada se nalazila na položajima Greh, istočno od Sv. Tri Kralja na Pohorju. Uveče je brigada krenula u Zgornju Polskavu s ciljem da uništi uporište.³² Zbog jakih utvrđenja, se i pored više juriša i miniranja, uporište nije moglo zauzeti. Istovremeno je srušen i jedan betonski most u selu. Neprijateljevi gubici nisu utvrđeni, a brigada je imala 3 ranjena.

Uništeno: jedan betonski most, 15 telefonskih stubova zarušeno 500 m druma.

Utrošeno je 700 metaka i 50 kg eksploziva.

Kamniško-zasavski odred:

Stab odreda sa oba bataljona premestio se u selo Tlačnicu iznad Peča.

Obaveštajna služba je obavestila da je noću 14/15. o.m. bombardovan Zidani Most. Srušen je jedan bunker i nekoliko zgrada u kojima se nalazila vojska. Mostovi su ostali neoštećeni.

³¹ Ove čete bile su iz sastava 2. bataljona (vidi AIZDG, k. 25/11).

³² Štab brigade je zapovešću od 14. oktobra 1944. potčinjenim jedinicama postavio sledeće zadatke: 1. bataljonu da napada uporište Zgornju Polskavu; 2. bataljonu da vrši obezbeđenje u pravcu Frama, a 3. bataljonu da vrši obezbeđenje u pravcu Slovenske Bistrice. Drugi i 3. bataljon dobili su još zadatak da ruše drum i telefonske linije. (AIZDG, k. 336^{VI}.)

Deo 2. bataljona koji je pratio ranjenike još se nije vratio u sastav bataljona.

Kozjanski odred:

Štab odreda na istim položajima, 1. bataljon sa jednom četom na sektoru Sv. Jurij — Celje, sa drugom četom na položajima u selu Gubnom; 2. bataljon je sa jednom četom bio u Zagorju kod Pilštanja a sa drugom četom na položajima na sektoru Rudnice. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Borbi nije bilo.

U toku dana mobilisano je 5 novih boraca.

Lackov odred:

Nalazio se na istim položajima. Održana je vojna i politička nastava.

Noću 14/15. o.m. jedna patrola čete Lackovog odreda na Pohorju minirala je železničku prugu između stanica Rače-Fram i Slivnice [pri Mariboru], Pruga je prekinuta na osam mesta a ukupno je oštećeno 500 m pruge i jedan signal. Na drumu Slivnica — Fram uništen je 1 km električnog i telefonskog voda. Druga patrola upućena je na rušenje pruge Maribor — Dravograd. Od ove patrole nisu primljeni izveštaji.

Noću 15/16. o.m. četa Lackovog odreda jačine 20 drugova napala je uporište Št. Janž na Dravskom polju. Posadu je sačinjavalo 8 žandarma.

Mineri su se po mraku približili vratima uporišta i minirali ih. Nakon eksplozije mineri su jurišali u zgradu i zauzeli prizemlje, a ubrzo zatim i sprat.

U toj akciji ubijen je jedan žandarm a dva su ranjena. Četa nije imala gubitaka.

Zaplenjeno je: 21 puška, 2 automata, 4 pištolja, 2 raketna pištolja, 26 bombi, 1264 metka, 2 motocikla, 2 bicikla i mnogo vojne opreme.

Utrošeno je 460 metaka, 8 bombi i 2 kg eksploziva.

16. 10. 1944.

XIV divizija:

Štab se nalazio na položajima Hudi Vrh — Kot, odakle se premestio do Stare Glažute.

I SNOUB: nalazila se na položajima Okonina. U dodir sa neprijateljem nije došla. Održana je vojna i politička nastava.

II SNOUB: nisu primljeni izveštaji.

XIII SNOB: sa starih položaja premestila se na položaje Šmartno — Pliberšek (Šmartno na Pohorju). U dodir sa neprijateljem nije došla. Održana je vojna i politička nastava i čišćeno je oružje.

Kamniško-zasavski odred:

Štab odreda sa 1. bataljonom se premestio u selo Vovše³³ ispod Sv. Gore, 2. bataljon na Cvetež, zapadno od Sv. Gore.

Deo bataljona koji je pratio ranjenike u bolnicu toga dana se vratio u sastav bataljona.

Dve čete 1. bataljona su posle podne krenule u akciju u Renke, a jedna četa 2. bataljona u akciju na Savu.

Dodira sa neprijateljem nije bilo.

Kozjanski odred:

Štab odreda se nalazio u selu Podvine; 1. bataljon na položajima Štore — Celje, 2. četa istog bataljona u Lesičnom kod Pilštanja. a 2. bataljon na starim položajima.

Minersko-sabotažna grupa 2. bataljona je minirala most od armiranog betona na drumu Podčetrtak — Sv. Peter (prvi most posle Podčetrtka). Most je do temelja uništen. Utrošeno je 8 kg eksploziva.

Druga minersko-sabotažna grupa minirala je kod ulaznog signala stanice Sevnica železničku prugu u pravcu Rajhenburga u dužini od 140 m. Uništen je ulazni signal i tri nosača električnog dalekovoda. Utrošeno je 8 kg eksploziva.

Treća minersko-sabotažna grupa minirala je železničku prugu Sv. Jurij — Štore u dužini od 300 m. Uništeno je 30 šina a saobraćaj je obustavljen 24 časa. Utrošeno je 12 kg eksploziva.

U toku dana mobilisana su 23 nova borca.

Lackov odred:

Odred se nalazio na istim položajima. Održana je vojna i politička nastava. Dodira sa neprijateljem nije bilo.

Ceta Lackovog odreda na Pohorju je noću 16/17. o.m. minerskim vodom rušila prugu između Slivnice i Rača. Pri tome je uništeno oko 500 m pruge te srušen i uništen gvozdeni stub električnog dalekovoda iz Fale.

17. 10. 1944.

XIV divizija:

Štab: nalazio se na starim položajima kod Stare Glažute u blizini Klančnikove vile na Pohorju. Posle podne izvršio je pokret na Golavabuku iznad Mislinjske doline.

I SNOUB: nalazila se na istim položajima. Po bataljoni-ma je održana vojna i politička nastava, čišćeno je i pregledano oružje.

³³ Na karti 1:100.000 nije označeno.

Minerska grupa 1. bataljona uništila je drumski most preko Pake između Letuša i Rečice.⁵⁴

Minerska grupa 2. bataljona rušila je železničku prugu kod Paške Vasi i uništila jedan most.

Obe akcije prošle su bez intervencije neprijatelja.

Uništena su dva mosta (jedan dužine 12, a drugi 16 m te 2256 m železničke pruge).

Utrošeno 175 kg eksploziva.

XIII SNOB: sa svojih položaja premestila se na položaje Golavabuka — Razborca.

Pošto je neprijatelj topovskom vatrom tukao položaje brigade, brigada se u 14 časova premestila na Pungart³⁵ na Pohorju a u 18 časova preko Velike i Male Kope na položaje Pameče (Ozimek).³⁶ Borbi nije bilo.

Kamniško-zasavski odred:

Stab odreda se nalazio na istim položajima u selu Vovše.

Uz pomoć minerske čete 1. bataljon je uništio 900 m pruge i železnički most između Renka i Mošenika. Zbog toga je saobraćaj obustavljen 7 dana.

Jedan vod minerske čete je 14. o.m. minirao prugu između čuvarove kućice broj 582 i stanice Zagorje te uništio 210 m železničke pruge.

U slobodno vreme bataljoni su održali vojnu i političku nastavu.

Kozjanski odred:

Stab odreda na istim položajima; 1. bataljon sa jednom četom na sektom Sv. Jurij — Celje a 2. četa na položajima na sektom Sevnica — Razbor. Sa jednom četom 2. bataljon bio je u selu Lisci³⁷ a sa drugom četom na Rudenci. Održana je vojna i politička nastava. Dodira sa neprijateljem nije bilo.

Minersko-sabotažna grupa minirala je železničku prugu između Blance i Sevnice u dužini od 480 m. Uništene su 24 šine. Saobraćaj je bio u prekidu 16 časova. Utrošeno 17 kg eksploziva.

U toku dana mobilisano je 9 novih boraca.

Lackov odred:

Od odreda nisu primljeni izveštaji.

Patrola čete Lackovog odreda na Pohorju, koja je bila upućena da mši prugu Maribor — Dravograd, dana 17. o.m. na odseku Sv. Ožbalt³⁸ — Podvelka uništila je 160 m telefonskog voda i oborila nekoliko smreka na železničku prugu.

⁵⁴ Odnosi se na Rečicu ob Paki.

⁵⁵ Vrh u rejonu Velike Kope; na karti 1:100.000 nije označen.

³⁶ Posed, na karti nije označen.

³⁷ Zaselak, 6 km jugozapadno od Jurkloštra.

³⁸ Sada: Ožbalt.

18. 10. 1944.

XIV divizija:

Stab: sa položaja Golavabuka premestio se na Pungart a uveče na sektor Mravljak, južno od Vuzenice.

I SNOUB: nalazila se na istim položajima na Okonini.

U jutarnjim časovima neprijatelj je prodro sa Dobrovlja u Loku pri Mozirju i pokušavao da stigne u Mozirje. Dve čete³⁹ koje su upućene na pravac njegovog nastupanja sprečile su ga da okruži Mozirje i jurišem ga oterala natrag u Loku i dalje prema Letušu.

Neprijatelj je imao 11 mrtvih i više ranjenih.

Cete nisu imale gubitaka.

XIII SNOB: nalazila se na položajima Ozimek — Pameče — Mravljak. Dodira s neprijateljem nije bilo.

Kamniško-zasavski odred:

Stab odreda nalazio se na istim položajima; 1. bataljon u Vovšama a 2. bataljon u Cvetežu ispod Sv. Gore.

Posle podne su oba bataljona sa minerima otišli u akciju u Renke; 1. bataljon je blokirao bunkere u kojima se nalazio neprijatelj a 2. bataljon je s minerima rušio prugu. Došlo je do borbe u kojoj je neprijatelj imao 16 mrtvih i više ranjenih.

Zaplenjeno je 200 metaka, 8 bombi, 1 signalni metak i nešto vojne opreme. Uništena su tri bunkera i 900 m koloseka. Saobraćaj je obustavljen 7 dana.

Nakon završene akcije odred se vratio na ranije položaje.

Kozjanski odred:

Stab odreda se nalazio u selu Podvinama, 1. bataljon sa jednom četom na sektoru Celje — Laško, a sa drugom četom na položaju u Razboru. Drugi bataljon je sa jednom četom bio u selu Lisca, a sa drugom na sektoru Rudenca.

Minersko-sabotažna grupa je minirala železničku prugu i između stanica Orehovo i Sevnica u dužini od 140 m. Uništeno je 12 šina, utrošeno 8 kg eksploziva.

Druga minersko-sabotažna grupa je minirala prugu na odseku Laško — Celje u dužini od 300 m. Uništeno je 30 šina a utrošeno 15 kg eksploziva.

Lackov odred:

nalazio se na položajima Brezni Vrh iznad Brezna, koda 768.

U blizini logora primećene su neprijateljeve patrole sa kojima je 3. bataljon vodio dvočasovnu borbu.⁴⁰ Neprijatelj je imao 3 mrtva i više ranjenih. Bataljoni su bili bez gubitaka.

³⁹ Cete su bile iz sastava 2. bataljona (vidi AIZDG, k. 336/11).

⁴⁰ Neprijateljske snage bile su verovatno iz sastava Podoficirske škole XVIII vojnog okruga iz garnizona Maribor.

Zaplenjeno: jedan automat i nekoliko metaka.

Primljena su 2 nova borca.

Patrola čete Lackovog odreda na Pohorju je na pruzi između Podvelke i Št. Janža⁴¹ na sedam mesta srušila prugu u dužini od 800 m. Saobraćaj je obustavljen 8 časova.

19. 10. 1944.

XIV divizija:

Štab: premestio se preko pruge i drumu na Sele ispod Urške gore.

I SNOUB: premestio se na položaje Radmirje a dva bataljona su ostala na starim položajima na Okonini.

Toga dana je formiran 4. bataljon od boraca koji su dokomandovani iz Koruškog odreda.

XIII SNOB: nalazila se na istim položajima. Dodira s neprijateljem koji se koncentrisao u Mislinjskoj dolini toga dana nije bilo.⁴²

Uveče se brigada prebacila preko drumu i pruge na položaje Sele. Pri pokretu je srušila 8 m pruge i utrošila 6 kg eksploziva.

Kamniško-zasavski odred:

Štab odreda se nalazio u Vovšama a posle podne se premestio na Klane⁴¹ kod Spodnje Slivne,⁴⁴ dok je 1. bataljon prešao u Mačkovec iznad Vača a 2. bataljon na položaje odreda.

Dve čete su upućene u zasedu na prugu Zidani Most — Ljubljana.

Minerski vod je u 20 časova minirao železnički most dug 20 m između Save i Litije (150 m od stanice Sava). Most i 50 m koloseka u potpunosti je uništeno. Saobraćaj je obustavljen za 8 dana.

⁴¹ Sada: Šentjanž nad Dravčami.

⁴² U dolini reke Mislinje bio se skoncentrisao puk »Trek« (Treeck). On je 18. oktobra 1944. imao sledeći raspored: Štab puka sa baterijom teških poljskih haubica i biciklističkim vodom u Mislinji; 1. bataljon sa mešovitom brdskom baterijom, protivtenkovskim lovačkim vodom i/, štabne čete u rejonu Šmartno pri Slovenjem Gradcu; 2. bataljon sa brdskom topovskom baterijom u rejonu Spodnji Dolič; 3. bataljon u rejonu Šentilj pod Turjakom; Brdska pionirska četa i protivtenkovski vod u rejonu Huda luknja. Sa ovakvim rasporedom snaga ovaj puk je istoga dana otpočeo nastupanje na Pohorje u pravcu severoistoka (vidi AIZDG, nem. fond, k. 205/V). O njegovom dejstvu vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 149.

⁴³ Na karti 1:100.000 piše: Klani.

⁴⁴ Zgornja i Spodnja Slivna; sada: Slivna.

Štab odreda na položajima u Visočama. Prvi bataljon je sa jednom četom na sektoru Laško — Rimske Toplice, a sa drugom četom na sektoru Bianca — Breg. Drugi bataljon je sa jednom četom u selu Lisci a sa 2. četom na položajima Rudenca.

Izvršena je rekvizicija kod nekog trgovca u Slivnici pri Celju i tom prilikom zaplenjena je jedna puška sa 60 metaka i zarobljen nemački vojnik.

Minersko-sabotažna grupa minirala je prugu na odseku između stanica Orehovo — Sevnica u dužini od 180 m. Utrošeno je 16 šina; saobraćaj je bio u prekidu 14 časova. Utrošeno je 8 kg eksploziva.

Jedna četa 1. bataljona minirala je 3 skretnice na stanici Rimske Toplice u pravcu Laškog.⁴⁵ Skretnice su potpuno uništene a pruga oštećena. Saobraćaj je prekinut 25 časova. Utrošeno je 9 kg eksploziva.

U toku dana mobilisano je 37 novih boraca.

Lackov odred:

premestio se na položaje Zgornja Kapla, kota 879 severno od Sv. Ožbalta, a 2. bataljon je ostao na starim položajima.

Ceta koja je upućena u Prekmurje vratila se u sastav odreda. Ova četa je u Prekmurju vodila borbe s neprijateljem, a o tim borbama još nemamo izveštaj. Ceta Lackovog odreda na Pohorju sa jednom patrolom toga dana je na šest mesta razrušila prugu ispred stanice Vuhred u dužini od 600 m. Miniranje je izvršeno danju jer noću istu kontroliše neprijateljeva patrola.

20. 10. 1944.

XIV divizija:

Štab: nalazio se na istim položajima.

I SNOUB: nalazila se na položajima Bočna. Održana je vojna i politička nastava. Borbe nije vodila.

XIII SNOB: nalazila se na položajima Sele. Borbe nije vodila. Prema podacima obavestajne službe više neprijateljevih kolona krenulo je iz Mislinjske doline na Pohorje.

Kamniško-zasavski odred:

Štab odreda sa 1. bataljonom premestio se na položaje Gabrovce⁴⁶ kod Zlatog Polja iznad Lukovice,⁴⁷ a 2. bataljon

⁴⁵ Miniranje je izvršila 2. četa (vidi AIZDG, k. 337/11).

⁴⁶ Omaška; treba: Gabrovnice.

⁴⁷ Trebalo bi da piše: iznad Vrha nad Krašnjo.

se premestio na položaje Vrh iznad Lukovice. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.

Kozjanski odred:

Štab odreda bio je na položajima na Blatnom Vrh, a 1. bataljon sa jednom četom na sektoru Rimske Toplice — Laško i sa 2. četom na sektoru Zidani Most — Laško, dok je 2. bataljon pratio regrute preko Savinje u Kamniško-zasavski odred.

Pionirski vod rušio je drum Planina⁴⁸ — Sv. Jurij; Planina — Kozje te Planina — Sevnica. Ovom prilikom srušeno je 5 mostova.

Celjskom okrugu 2. bataljon je predao 140 novomobili-sanih boraca za Kamniško-zasavski odred.

Minersko-sabotažna grupa minirala je želez, prugu između stanica Laško — Celje⁴⁹ u dužini od 220 m. Uništeno je 20 šina. Saobraćaj je prekinut 14 časova. Utrošeno je 10 kg eksploziva.

Lackov odred:

Odred se nalazio na istim položajima: Brezni Vrh, kota 728.

Jedan vod je upućen na ekonomsku akciju u kojoj je zaplenio 4 puške sa 30 metaka.

Istoga dana jedan bataljon je zbog primljenih izveštaja o pokretu neprijatelja zaposeo položaje u blizini logora. Jedna četa koja je upućena u pravcu neprijateljevog nastupanja sukobila se s neprijateljevom patrolom jačine 20 policajaca i žandarma. Nakon polučasovne borbe neprijatelj je imao 7 mrtvih i više ranjenih te je patrola bila potpuno razbijena.

Zaplenjen je jedan automat sa deset okvira i nešto opreme. Odred nije imao gubitaka.

U 19 časova ceo odred se premestio na položaje Zgornja Kapla, kota 879.

21. 10. 1944. .

XIV divizija:

Štab: nalazio se na istim položajima na južnim padinama Urške gore.

I SNOUB: nalazila se na položajima Češnjice⁵⁰ — Okrog.³¹

U 9 časova patrola je javila da je do Crne⁵² ispod Crnelca stigao veći broj neprijateljevih kamiona sa ljudstvom i da

⁴⁸ Sada: Planina pri Sevnici.

⁴⁹ Akciju je izvršila 1. četa 1. bataljona (vidi AIZDG, k. 337/11).

⁵⁰ Sada: Češnjice v Tuhinju.

⁵¹ Sada: Okrog pri Motniku.

⁵² Odnosi se na Crnu pri Kamniku; na karti nije označena.

dve neprijateljeve kolone nastupaju sa obe strane drumu prema Črnelcu. Četa koja se nalazila u zasedi sukobila se s neprijateljem.⁵³ Pošto je neprijatelj u jačini od 2000 ljudi bio znatno nadmoćniji, krenula je sada na položaje cela brigada (I SNOUB) i vodila s neprijateljem celog dana borbu, sem 3. uataljona koji se nalazio u zasedi na položajima Slape — Dobrovlje. Rano ujutru neprijatelj je na tim položajima pokušao da se probije. Posle oštih borbi oteran je i gonjen do Vranskog.

XIII SNOB: nalazila se na istim položajima (Sele). U dodir s neprijateljem nije došla.

Sa dve čete 2. bataljon je postavio zasedu na drumu Kotlje — Guštanj. Oko 9 časova iz Guštanja je naišao neprijateljev oklopni automobil koji je zaseda napala. Zbog snažnog oklopa automobil nije bio uništen. Kolona Švaba koja je nastupala pozadi oklopnog automobila skrenula je sa drumu s ciljem da izbjije zasedi u leđa. Zbog nadmoćnosti neprijatelja zaseda se povukla prema položajima brigade i uz put srušila električni stub visokog napona za fabriku u Guštanju.

Ostale dve čete drugog bataljon bile su u zasedi na pruzi Dravograd — Slovenj Gradec u blizini stanice Sv. Jedrt. Oko 8 časova ujutro iz Slovenj Gradeča naišao je putnički voz koga je zaustavio jedan naš borac preobučen u železničara. Četa koja se nalazila u zasedi odmah je jurnula na voz. Neprijateljevi vojnici i nekoliko civila pokušavali su da pobjegnu ali su zaustavljeni našom vatrom.

Ubijeno je 7 neprijateljevih vojnika i 2 civila. Zarobljeno je 11 vojnika.

Uništena je lokomotiva.

Jedna četa 3. bataljona je u 5 časova ujutro demonstrativno napala neprijateljevo uporište Rimski Vrelec.⁵⁴

U svim akcijama neprijatelj je imao 17 mrtvih, 10 ranjenih i 11 zarobljenih.

Zaplenjeno je: 1 automat, 1 puška, 4 pištolja, 6 ručnih bombi i 110 metaka.

Uništeno: električni dalekovod, lokomotiva i 3 vagona. Naši gubici: 1 ranjen.

Utrošeno: 1578 metaka, 11 kg eksploziva.

⁵³ Iz postojeće neprijateljske dokumentacije redakcija nije mogla utvrditi koje su jedinice bile angažovane. Verovatno je reč o delovima puka »Brandenburg«, koji je u to vreme bio razmešten na prostoriji Kamnika. Potpunije o ovim borbama vidi u dok. br. 17.

⁵⁴ Zaselak sela Kotlje. U ovom uporištu nalazila se jedna četa 2. bataljona 13. SS policijskog puka (vidi dok. br. 124).

Kamniško-zasavski odred:

Stab se nalazio u selu Vrhu. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava.

1. bataljon dobio je zadatak da zauzme položaje Krašnja — Krajno Brdo — Koreno te drum ispod Podgolce,⁵⁵ a jedna četa je blokirala Jelnik iznad Blagovice.

2. bataljon je poseo položaje Velika Lašna — Preserje — Trnjava, a jedna četa je ostala u rezervi u Preserju.

Pošto se toga dana neprijatelj na ovim položajima nije pojavio, bataljoni su se vratili u selo Vrh.

Kozjanski odred:

Stab odreda je bio na istim položajima, a 1. bataljon sa jednom četom u Trobnom Dolu i drugom u Cerju ispod Lisce.

Drugi bataljon se sa jednom četom nalazio u dolini Rečice, zapadno od Laškog, a uveče se ova četa vratila preko Savinje na sektor Kozjanskog te se razmestila u selu Paneče.

Minersko-sabotažna grupa minirala je most od armiranog betona na drumu Jurklošter — Laško. Most je u potpunosti uništen. Utrošeno je 16 kg eksploziva.

Lackov odred:

nalazio se na istim položajima te je održana vojna i politička nastava. Patrola koja je upućena u pravcu uporišta Sabote na putu je naišla na neprijateljevu patrolu od 15 policajaca iz Sabote. U kraćoj borbi zaplenjen je 1 mitraljez, 4 bombe i 1 pištolj i više metaka. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i veći broj ranjenih; naši nisu imali gubitaka.

Neprijatelj je vršio pročešljavanje sektora Sv. Križ³⁶ i Sv. Duh iznad Sv. Ožbalta. Jačina neprijatelja iznosila je 1000 ljudi. Odred nije došao u dodir s neprijateljem.

Primljena su 4 nova borca.

22. 10. 1944.

XIV divizija:

⁵⁷

Kamniško-zasavski odred:

Jedna patrola je samoinicijativno napala jedna kola kod Save, na kojima su se nalazila 3 neprijateljeva vojnika. U iz-

⁵⁵ Trebalo bi da piše: ispod Golice.

⁵⁶ Sada: Gaj nad Mariborom.

⁵⁷ Redakcija je sa tri tačke obeležila tekst koji je izostavila o borbama 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič«, 13. slovenačke NO brigade »Mirko Bračić« i Kamniško-zasavskog NOP odreda od 22. do 26. oktobra 1944 jer se o tome potpunije govori u dok. br. 17.

nenadnom napadu ubijena su sva tri vojnika i zaplenjene 3 puške, 90 metaka i nešto opreme.

Kozjanski odred: Ostali izveštaji još nisu primljeni.

Lackov odred: Ostali izveštaji još nisu primljeni.

23. 10. 1944.

XIV divizija:

24. 10. 1944.

XIV divizija:

25. 10. 1944.

XIV divizija:

Kamniško-zasavski odred:

Štab odreda se premestio u selo Gabrje⁵⁸ iznad Blagovice, gde je stigao i 1. bataljon.

2. bataljon se premestio u selo Češnjice ispod Rakitovca. Ljudstvu je dat odmor i čišćeno je oružje.

Patrole su upućivane prema Vrhu, Krajnom Brdu i Zlatom Polju, a u pravcu Šmartna [v Tuhinju] postavljena je zaseda.

Podatke o neprijateljevim gubicima kod demonstrativnog napada na Kamnik i Šmartno v Tuhinju još nismo primili.

(Ostale izveštaje još nismo primili.)

Naknadno primljeni izveštaji:

7. 10. 1944. *Ceta Lackovog odreda na Pohorju:*

Noću 7/8. 10. grupa минера ove čete minirala je železničku prugu između stanica Pragersko — Rače. Porušen je 1 km pruge. Prekinuta je telefonska veza i presečeni su telefonski stubovi u dužini od 500 m.

Druga grupa je iste noći minirala jednu skretnicu i 500 m železničke pruge između sta-

⁵⁸ Sada: Gabrje nad Špilkom.

niča Hoče — Slivnica. Pruga je u potpunosti srušena a saobraćaj prekinut 24 časa. Zaplenjen je 1 pištolj.

- g. 10. 1944. Jedna grupa minera ove čete noću 8/9. 10. 1944. između Pragerskog i Rača minirala je 500 m pruge. Pruga je uništena i saobraćaj obustavljen 20 časova.
- U. 10. 1944. Jedna grupa minera je minirala prugu između stanica Slivnica — Rače. Pruga je razorena i saobraćaj obustavljen 20 časova.
18. 10. 1944. Mineri ove čete razorili su 300 m železničke pruge između Pragerskog i Rača.
20. 10. 1944. U toku noći četa je demonstrativno napala žandarmerijsku stanicu Cirkovce kod Pragerskog. Zarobljen je narodni izdajnik predsednik opštine i Ortsgruppenführer.⁶⁹
Ostali neprijateljevi gubici nisu poznati. Na našoj strani 1 je ranjen.
Pri povratku porušeno je 300 m pruge na deonici Pragersko — Ptuj.
21. 10. 1944. Patrola čete Lackovog odreda na Pohorju noću 21/22. 10. 1944. minirala je železničku prugu Slivnica — Hoče.

USPEH NAŠIH JEDINICA

Neprijateljevi gubici:

u ljudstvu:	m r t v i h . . .	276	neprijateljskih vojnika
	r a n j e n o . . .	303	” ”
	z a r o b l j e n o . . .	19	” ”
	Ukupno izbačeno		
	iz stroja . . .	598	neprijateljskih vojnika

u materijalu:	zaplenjeno:	
	pušaka	50
	puškomitraljeza	1
	automata	5
	pištolja	12
	signalnih pištolja	4

⁶⁹ Mesni vođa Štajerskog domovinskog saveza. -

minobacača teških	1
mina za minobacač (teški)	30
ručnih bombi	55
metaka	2604
radio-stanica	1
motocikla	3
bicikla	2

uništeno:

lokomotiva	3
mostova	22
oštećeno pruge	12546 metara
električnih stubova	6
telegrafskih stubova	37
šina oštećeno	159
telefonskog voda	5600 metara
automobila	8
motocikla	1
bunkera	3
pilana	4
saobraćaj obustavljen	753 časa

Pruga je rušena:

Maribor — Celovec	3 puta
Maribor — Pragersko	6 puta
Celje — Zidani Most	2 puta
Zidani Most — Ljubljana	2 puta
Zidani Most — Zagreb	5 puta

Naši gubici

<i>u ljudstvu:</i> m r t v i h	30 drugova
r a n j e n o	58 drugova
Ukupno izbačeno iz stroja:	88 drugova

Naša i neprijateljeva taktika

Približavanjem Crvene armije Austriji i Štajerskoj okupator je ozbiljno počeo da misli na odbranu ovih pokrajina. Otpočeo je sa izgradnjom odbrambene linije radi zaštite Štajerske i Austrije sa juga. Ove linije se desnim bokom oslanjaju na Savu a levim na austrijski brdoviti teren.

Trasa prve linije se prostire od Ljutomera dolinom Drave na Brezje [Dravsko], Sv. Barbaru u Halozama, Zetale, Rogatec, dolinom Sutle, Bizeljsko, Sromlje, Rajhenburg — Sevnica, Lisca na Kum.

Glavna odbrambena linija bi se protezala od Trbovlja prema Celju preko Maribora i Ptuja.

Radovi na prvoj liniji već su otpočeli, kao što smo već napred izneli. Druga se linija za sada ne gradi.

Neprijatelj na čitavoj teritoriji IV oper. zone uglavnom utvrđuje uporišta, a naročito ona koja su momentano najviše izložena našim napadima. Pri ovim utvrđivanjima koristi cement i gvožđe, povezuje utvrđene objekte u uporištu podzemnim rovovima. Iznad zemlje pojačava zidove, zaziđuje prozore, sužava hodnike, pregrađuje podrume. Oko uporišta postavlja minska polja i žičane prepreke, ruši zgrade, drveće i sve što mu smeta u odbrani.

U ljudstvo drugih nacionalnosti koje se bori u njihovim ,-edovima, a naročito u sovjetske vojnike, nema poverenja. Sve više ih kontroliše, a za svaku reč koja ne ide njima u prilog sledi koncentracioni logor u Nemačkoj. Iz izjava zarobljenika možemo zaključiti da Nemci imaju nameru da sme ne Ruski bataljon⁶⁰ u Kamniku vojnicima nemačke narodnosti. Belogardiste slovenačke narodnosti deli na dve kategorije: prva su sasvim pouzdani i njih dobro naoružava a u akcijama ih upućuje u prve bojne redove; druga kategorija su mobilisani koje u akcijama koristi samo kao radnu snagu.

Nemci se još uvek uporno bore i borbe koje su poslednjih dana vodile naše jedinice bile su teške. U tim borbama koristi pešadiju koji je redovno podržavana vatrom teškog oruđa, tenkovima, »nebelverferima«. U ofanzivnim akcijama još uvek ima na raspolaganju motorna vozila za brži manevar i prevoženje trupa i materijala.

U predelima između Save i Drave, a naročito tamo gde oseća jače partizanske snage, primenjuje partizansku taktiku. Kolone na drumovima i drugim komunikacijama obezbeđuje jakim pobočnicama, a ispred glavnine na veća odstojanja upućuje prethodnice. Kad oseti naše prisustvo, napušta puteve, deli kolone u manje jedinice i kreće se šumama, jarugama i prikrivenim napuštenim stazama. U ratovanju na ovom području postaje sve elastičniji i ne potcenjuje naše snage.

Naročitu pažnju poklanja komunikacijama duž kojih ima jaka uporišta. Iz uporišta preduzima ofanzivne ispade na sve strane radi zaštite komunikacija. Sve ove ofanzivne akcije su u stvari defanzivnog karaktera jer njima pokušava da odbaci naše jedinice što dalje od saobraćajnih arterija.

Domaće stanovništvo se sve više udaljava od okupatora te mu ne služe ni kao pomoćnici ni kao vodiči u akcijama. Pri

⁶⁰ Odnosi se na SS Jäger Bataillon (SS lovački bataljon) koji su uglavnom sačinjavali zarobljenici iz raznih nacionalnosti SSSR-a.

njihovim ispadima stanovništvo beži u šume i tu se zadržava dok se neprijatelj ne povuče.

Kod poslednjeg ispada neprijatelja videli smo novi način terorisanja. Gde god je prodro na oslobođenu teritoriju palio je, pljačkao, odvodio stoku i odnosio poljoprivredne proizvode. Pri ovim paljenjima njegova taktika bila je sledeća: na pogodnom taktičkom položaju postavio je jaku zasedu i obezbedio se od partizanskog napada. Odatle je upućivao palikuće u grupama od 50 do 60 ljudi. Ove palikuće brzo bi se razišle po kućama, zapalili slamu i seno u privrednim zgradama a po stanovima posteljno rublje.

U dolinama reka postavlja jaka uporišta a teren između njih kontroliše patrolama i zasedama kako bi sprečio vezu između naših jedinica. Ovo naročito važi za dolinu Drave, gde se plaši porasta partizanskog pokreta na krajnjem severu Slovenije.

U svim predelima okupator pokušava da razvije belu gardu a tamo gde se ona već nalazi teži da je ojača kako bi rasteretio svoje jedinice te da zamaskira svoje zločine i prebaci ih na leđa domaćeg stanovništva. U tom pogledu do sada nije imao uspeha.

U njegovim redovima se tu i tamo pojavi kakav saboter koga mi pokušavamo da iskoristimo. Ipak su to do sada samo usamljeni slučajevi, te se ovim do sada nismo mogli mnogo koristiti.

Uporedo sa savezničkom ofanzivom na svim frontovima i mi preduzimamo ofanzivne akcije onda kad nas u tome ne ometaju koncentracije neprijatelja. Obzirom na snažnu utvrđenost uporišta i činjenicu da ne raspolažemo teškim oruđem, prinuđeni smo da našu taktiku prilagodimo ovim uslovima. U napadima na uporišta naša borba nije uvek krunisana uspehom, ali zasede koje postavljamo ubijaju i izbacuju iz stroja znatno veći broj neprijateljevih vojnika nego što je naših gubitaka.

Istovremeno sa napadima razvijamo najveću aktivnost na rušenju komunikacija, a naročito železničkih pruga. Zbog čestog miniranja koruške pruge⁶¹ neprijatelj je obustavio noćna prevoženja. Na svim ostalim prugama minersko-sabotažne grupe ometaju saobraćaj, a na izvesnim odsecima saobraćaj je u potpunosti obustavljen.

U južnim predelima zone prelazimo u otvorene borbe i gotovo sve naše akcije su ofanzivnog karaktera. U severnim predelima naša taktika je partizanska, naši se pokreti izvode

⁶¹ Odnosi se na železničku prugu Maribor — Dravograd — Celovec.

noću van glavnih komunikacija. U predelima Koruške 1 u Štajerskoj severno od Drave, gde naše jedinice dejstvuju samostalno u manjim grupama, neprijatelj je stalno budan; jakim patrolama i zasedama progoni naše jedinice, koje veštim jnanevrisanjem postižu značajne uspehe. Treba spomenuti da u zapadnom i severnom predelu Koruške narod nije u dovoljnoj meri nacionalno svestan, što je posledica švapskog terora i dugogodišnjeg ropstva. Na Kozjaku i u Slovenskim goricama stanje je mnogo povoljnije. Ljudstvo je naklonjeno nama i našim jedinicama pomaže. Obaveštava nas o pokretima neprijatelja, koncentracijama i njegovim verovatnim namerama.

U Slovenskim goricama oko Sv. Lenarta⁶² dejstvuje grupa četnika jačine oko 80 ljudi pod komandom »Zmagoslava«⁶³ o kome pak još nemamo tačnih podataka. Ova grupa radi u sporazumu s Nemcima, razoružava žandarmerijske stanice i sve to po prethodnom odobrenju i sporazumu s Nemcima i posadama samih uporišta. Na ovaj način postupaju radi toga da bi narod ubedili da se oni bore protiv Nemaca.⁶⁴

U Prekmurju situacija nije povoljna za brži razvoj većih partizanskih jedinica. Bilo bi potrebno otpočeti s malim sabotažnim grupama koje bi sačinjavalo odabrano ljudstvo i kadar sa što više automatskog oružja. U ovom predelu dejstvuju mađarske jedinice sastavljene od Honveda,⁶⁵ žandarmerije, vojske, graničara i Levente.⁶⁶ Na pojavu partizanskih jedinica neprijatelj brzo reaguje i jakim jedinicama ih progoni pokušavajući na svaki način da ih uništi.

Približavanjem Crvene armije neprijatelj će verovatno pokušavati da na svaki način uguši partizanski pokret u predelima severno od Drave i Mure, ukoliko mu tadašnja situacija bude dozvolila.

⁶² Sada: Lenart v Slovenskih goricah.

⁶³ Jože Melaher Zmagoslav

⁶⁴ U Štajerskoj je polovinom 1944. obrazovana pod neposrednim rukovodstvom Gestapoa jedna kvislinška teroristička vojna formacija u sastavu »Polizeireiterabteilung Serbien« a kasnije »Polizeireitersquadron Alpenland 2«. Krajem 1944. komandant ove grupe Jože Melaher Zmagoslav sklopio je sporazum sa saveznim vođom Štajerskog domovinskog saveza (Steirischer Heimatbund) Francom Štajndlom (Franz Steindl) po kojem je ova grupa predstavljala samostalnu jedinicu. Sporazumom je odobrena mobilizacija muškaraca od 17 do 35 godina života pa je grupa u proleće 1945. narasla na oko 200 ljudi. Grupu su oružjem i opremom snabdevale žandarmerijske stanice po posebnom odobrenju pokrajinskog savetnika. LI lecima koje je rasturala među stanovništvom ova grupa prikazivala se kao kraljevska jugoslovenska vojska. (Arhiv SUP, A 370810, A-600-8.)

⁶⁵ Ovde se verovatno odnosi na vojne obveznike starijih godišta. Upotrebljavani su za pomoćne službe radi rasterećenja regularnih jedinica.

^M Pripadnici omladinske fašističke organizacije.

Težimo za tim da naš pokret u severnom i zapadnom predelu što više rasplamsamo i da ga prenesemo do krajnjih granica Slovenije te da time rasteretimo Štajersku.

U predelima Gorenjske, gde je, naročito na Kranjsko-kamniškom polju, razvijena bela garda, nastojimo da je što pre ugušimo te da pojačamo naše jedinice.

U predelima gde se naše jedinice češće zadržavaju izvršena je mobilizacija. U naseljima severno od Drave, u revirima u dolini Meže, u gorenjskim industrijskim predelima i svim gradovima još postoje uslovi za mobilizaciju. Isto tako postoji mogućnost za mobilizaciju na sektorima gde neprijatelj izvodi radove na utvrđivanju.

Kritički osvrt na naše akcije.

Brojnim jačanjem sve više prerastamo u redovnu vojsku. Paralelno sa ovim sve više se oseća potreba za organizovanjem vojske, novim formiranjem specijalnih jedinica, što komandni kadar u dovoljnoj meri ne uviđa i ne poklanja tome potrebnu pažnju.

U borbenim akcijama ne postoji veza između jedinica, što delimično treba pripisati velikoj prostorijski na kojoj jedinice dejstvuju, a delimično i neelastičnosti i neznanju komandnog kadra.

Paljenje sela u dolini Drete i Solčave moglo bi se sprečiti. Neprijatelj je vršio pripreme i duže vremena se zadržavao oko sela, ali ga ipak pri tome naše jedinice nisu napale. Ukoliko se ipak ne bi moglo sprečiti paljenje, stanovništvo bi po borbi videlo da se mi brinemo o njemu. Grešku treba pripisati komandnom kadru koji je bez inicijative.

Akcije za napad na uporišta ne pripremaju se u dovoljnoj meri. Krivicu za ovo ne možemo pripisivati borcima nego komandnom kadru. Naređenja se mahom izdaju usmeno, proračuni količine eksploziva i druge municije ne izrađuju se sa dovoljno pažnje. Za prenošenje težeg oružja i eksploziva nije pripremljena tovarna stoka.

Komandni kadar inače ima jak pomoćni aparat kojeg pak zbog neznanja, a često i zbog inertnosti, ne zna da iskoristi.

Razno:

Za poslednjih petnaest dana primili smo tri avionske pošiljke (3 aviona). Nedostaje nam još uvek »mauzer« municija, bombe svih vrsta (mine za lake i teške minobacače, mine za PIAT,⁶⁷ ručne ofanzivne i defanzivne bombe). Veoma nam nedostaju sekcije Ljubljana.

*7 Projector Infantry Antitank — protivtenkovski ručni bacač

Zbog nastupajuće zime oseća se nestašica odeće, rublja i obuće.

Ishrana ljudstva nije jednolična i uglavnom je ima dovoljno. Ovo zavisi od toga koliko su bogati predeli na kojima se jedinice zadržavaju.

Vezi se poklanja velika pažnja a na raspolaganju nemamo dovoljno materijala i stručnog osoblja; naročito nedostaju radio-stanice.

Oseća se pomanjkanje borbenih jedinica a naročito posle prelaska VI i XI brigade preko Save.

Moral ljudstva je na visini iako je izloženo velikim fizičkim naporima. Među borcima vlada borbeno raspoloženje.

*Prilozi:*TM

- 1) Brojno stanje: ljudstva oružja, municije, vozila, stoke, pribora i artiljerije.
- 2) Pregled materijala u skladištima sa stanjem 1.11. 1944.
- 3) Pregled minerskog materijala u skladištima sa stanjem 1. 11. 1944.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba — major: Šef Operat. odseka — kapetan:
Pet. Brajović Miha Avšič

M. P.

^M Zbog obimnosti knjige redakcija nijedan od sledeća tri priloga ne objavljuje, a nalaze se u AIZDG, k. 332/1.

IZVEŠTAJ ŠTABA 30. NO DIVIZIJE OD 31. OKTOBRA 1944.
ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O AKCIJAMA POTČINJENIH JE-
DINICA U DRUGOJ POLOVINI OKTOBRA¹

Op.¹

STAB XXX DIVIZIJE
IX KORPUSA NOV IN POJ
Operativni odsek
Št.³ 191
Položaj dne 31. 10. 1944.

15. dnevni operacijski
izveštaj od 16. X. do 1.
XI. 1944.

ŠTABU IX. KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

SITUACIJA

Zadnji nemački teroristički upad, začet na visoravni Trnova, preneo se na sektor Vipave⁴ i Krasa, gde se isto tako ispoljio u ubijanju stanovništva, uništavanju i spaljivanju naselja. Trupe upotrebljene u te svrhe bile su sastavljene iz jedinica heterogenog goriškog garnizona, upućene sa striktnim zadatkom na naše oslobođeno ozemlje⁵: ubijanje i pljačkanje civilnog stanovništva i razaranje materijalnih dobara. Pljačkaške jedinice, na svom pohodu, imale su da izbegavaju svaku borbu i da je prime samo u nužnim slučajevima, to jest ako budu pre sprečeni⁶ u izvršenju svojih naloga.⁷ Borba za neprijatelja nije bila sredstvo za uništavanje protivničkih snaga.

Jedinice divizije, po prolasku nemačkih bandi, bile su skoncentrisane na Banjškoj i Trnovskoj planoti, sa zadatkom zatvaranja pravca, koji vodi na Lokve, gde je imalo da se izvrši spuštanje iz aviona vojničkog materijala i drugih predmeta. Izuzetak u tom su činili 1. i 2. bataljon 18. SNOUB upu-

¹ Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u AIZDG, k. 226/1. U zaglavlju je otisnut četvrtasti štambilj.

² Dopisano mastilom u štabu 9. korpusa NOVJ.

* broj

⁴ Odnosi se na Vipavsku dolinu.

⁵ teritorija

⁶ sprečeni

⁷ zadataka

ćeni privremeno u sastav XXXI. divizije.⁸ 5. bataljon iste brigade imao je i dalje da dejstvuje na Krasu i da vrši kontrolu postojanki,⁹ spoljnog kraškog obruča postojanki i koji preprečava prilaz komunikacijama, kojima se neprijatelj služi na pravcu Trst — Postojna — Ljubljana. 17. SNOB operisala je na sektoru Benečije i njene operacije nisu imale nikakve veze sa onima izvođenim na sektoru Srednje Primorsko. Opseg MS¹⁰ akcija na južnoj pruži¹¹ znatno je smanjen u ovom 15. dnevnom periodu u odnosu na pređašnje. To dolazi kao posledica reakcije preduzete od strane neprijatelja u vezi sa ranijim akcijama.

OPERACIJE DIVIZIJE

17. SNOB »Simona Gregorčiča«

Akcije izvedene od jedinica 17. SNOB neće da uđu u razmatranje iz razloga što se ne raspolaže potrebnim izveštajima za to. Svojevremeno operativni odsek štaba korpusa bio je izvešten da će mu brigada dostavljati neposredno sve potrebne izveštaje kako se ne bi gubilo u vremenu u dostavljanju istih preko divizije. Operativni referat 17. SNOB u tom pogledu je bio obavešten i bile su mu date potrebne instrukcije.

18. SNOUB »Bazoviška«

19. 10. 1944. Jedan vod 5. bataljona u zasedi, u 7 h napao je 2 tovarna¹² kamiona i 1 limuzinu na putu Kopriva — Skopo. Na kamionima bila je posada od 10 vojnika sa šarcem. Neprijatelj sa kamiona nije odgovorio vatrom. Vod je morao da se umakne¹³ zbog bliske pešadijske vatre koju je dobio sa crkvenog zvonika u Koprivi.
Neprijateljski gubici u ljudstvu: 2 mrtva nemačka oficira i 1 teško ranjen fašist.
Oštećen materijal: oštećen 1 teretni automobil.

⁹ Ovi bataljoni bili su prepotčinjeni privremeno Štabu 31. NO divizije u vezi sa napadom na neprijateljeva uporišta u Poljanama [Poljane nad Skofjo Loko] i Gabrku (vidi dok. br. 24 i tom VI, knj. 16, dok. br. 122).

¹ uporišta

¹⁰ minersko-sabotažnih

¹¹ Odnosi se na železničku prugu Trst — Tržič [Monfalcone].

¹² teretna

¹³ povuče

23. 10. 1944. Zaseda 5. bataljona, koju su držale 1. i 3. četa, u 8,30 č. na levoj obali r. Vipave, jugozapadno od Bilja, napala je vatrom automatskog naoružanja i ručnim bombama jednu nemačku patrolu u jačini 20 vojnika, koja se u tom momentu čamcem prebaci[va]la preko r. Vipave. Nemci nisu imali vremena da reaguju; pokušali su da se spasu bekstvom skačući u reku.

Neprijateljski gubici u ljudstvu: 9 mrtvih i 1 zarobljen. Usoda¹⁴ ostalih nije poznata, nekoliko među njima bili su ranjeni. Civilno stanovništvo javlja da su petorica od njih našla smrt u Vipavi.

Zaplenjeno: 1 puškomitraljez tipa »Schartz«, 5 pušaka kal. 7,9 mm Mauser, 1 pištolj Mauser, 2 brzostrelke,¹⁵ 400 metaka kal. 7,9 mm.

28. 10. 1944. Na mostu na r. Vipavi ispod s. Martini¹⁶ — Brje k. 71¹⁷ bila je napadnuta neprijateljska patrola u jačini 17 vojnika od strane zasede 3. bataljona. Patrola se povukla pod zaštitom topovske intervencije — topovi [su bili] manjeg kalibra, na položajima kod Potoča.

Neprijateljski gubici u ljudstvu: 4 mrtva.

19. SNOB »Srečka Kosovela«

20. 10. 1944. Neprijateljska patrola jačine 9 vojnika bila je iznenađena od jednog voda 1. bataljona u gostilni¹⁸ u s. Ravnica. Neprijatelj uopšte nije davao otpora; dvojica su uspeli da pobjegnu.

Neprijateljski gubici u ljudstvu: 7 zarobljenih.
Zaplenjeno: 1 puškomitraljez tipa »Schartz«, 5 pušaka kal. 7,9 mm tipa Mauser, 1 poluautomatska puška kal. 7,9 mm tipa Mauser, 620 metaka kal. 7,9 mm, 5 opasača i 15 fišeklija.

23. 10. 1944. U 10 h jedna nemačka patrola od 30 ljudi bila je napadnuta u s. Ravnica od strane 2. čete 2. bataljona. Posle kratkog puškaranja četi je pošlo

¹⁴ sudbina

¹⁵ automata

¹⁶ Zaselak, 8 km jugozapadno od Ajdovščine.

¹⁷ Na karti 1:100.000 nije ucrtana.

¹⁸ gostionica

za rukom da protera neprijatelja koji se dao u paničan beg prema Kromberku.

Neprijateljski gubici u ljudstvu: 6 mrtvih i 2 zarobljena.

Zaplenjeno: 1 puškomitraljez »Schartz« tipa MG 42, 1 rezervna cev za njega, 3 puške kal. 7,9 mm, 1 tromblon, 560 metaka kal. 7,9 mm, 520 metaka.

26. 10. 1944. Jedna neprijateljska patrola od 30 vojnika iz Kromberka, koristeći [vešto] teren, uspjela je da se od Loka provuče kroz naše zasede i nađe iza leđa zasede na brdu Sv. Danijel, otvorivši vatru na nju u 10 h. Progoneći zasedu, neprijatelj je pao pod automatsku bočnu vatru zasede br. 1 na k. 408. Zbunjeni Nemci prekinuli su svaku daljnu borbu i dali se u bekstvo.

Sopstveni gubici u ljudstvu: 1 mrtav i 1 ranjen.

Neprijateljski gubici u ljudstvu: 4 mrtva.

Zaplenjeno: 4 puške kal. 7,9 mm, 1000 metaka kal. 7,9 mm, 2 municijske kutije, 2 opasača i 8 fišeklija.

20. brigata d'assalto Garibaldi »Trieste«

27. 10. 1944. Oko 10 h jednoj nemačkoj patroli od 100 vojnika dolazeći sa pravca Levpe, uspjelo je da se provuče kroz položaje 3. bataljona, koji je imao svoje položaje između Zvetrisa¹⁹ i Kanalskog Kala.²⁰ Bataljon se odmah povukao prema Dragi.²¹

Naši gubici u ljudstvu: 2 mrtva i 3 ranjena.

Inženjerski bataljon

- 27.9. 1944. 2. MSV²² postavio je paklenu mašinu na teretni voz, koja je eksplodirala u Trbižu.

Neprijateljski gubici u ljudstvu: 3 mrtva.

Uništeni materijal: 1 vagon, 1 kamion, 5 buradi benzina.

Obustavljen saobraćaj: 5 časova.

7. 10. 1944. 2. MSV minirao je prugu na železničkoj stanici Prošek.

¹⁹ Cvetreža

Sada: Kal nad Kanalom.

²¹ Zaselak, 5 km severno od Čepovana.

- minersko-sabotažni vod

Uništeni materijal: 12 skretnica i 1 signal.
Obustavljeni saobraćaj: 4 časa.

12. 10. 1944. 2. MSV minirao je lokomotivu u Grinjanu.²³
Neprijateljski gubici u ljudstvu: 1 mrtav.
Uništeni materijal: 1 lokomotiva i 44 m pruge.
Obustavljeni saobraćaj: 12 časova.
10. 10. 1944. 2. MSV izvršio je miniranje na Prošek u sredstvu koja se nalaze u službi okupatora.
Uništeni materijal: 1 betonska mešalica, 3 električna motora, 1 traktor tipa BP i 1 električna testera.
12. 10. 1944. 2. MSV u 20 h izvršio je miniranje pruge između centralne železničke stanice Trst i Miramar.
Neprijateljski gubici u ljudstvu: 300 mrtvih.
Uništeni materijal: 12 vagona uništeno, 1 lokomotiva i 4 vagona oštećena, pruga porušena u dužini 40 m.
Obustavljeni saobraćaj: 60 časova.
21. 10. 1944. 3. MSV minirao je železničku prugu Tržič — Gorica, na 300 m od železničke stanice Ronke prema Tržiču, u 20,40 č.
Neprijateljski gubici u ljudstvu: 120 oficira ranjenih, ostali podaci nisu poznati.
Uništeni materijal: 1 električna lokomotiva, 2 putnička i 4 teretna vagona, 26 vagona oštećeno i izbačeno iz koloseka i 2 električna stuba. Porušeno je 350 m železničke pruge.
Obustavljeni saobraćaj: 70 č.

REKAPITULACIJA
USPEHA XXX. DIVIZIJE U VREMENSKOM PERIODU
OD 16. X. DO 1. XI. 44.

Neprijateljski gubici u ljudstvu: 334 mrtva
121 ranjen (od toga 120
oficira)
10 zarobljenih

" Na karti 1:100.000 piše: Grijan.

<i>Naši gubici u ljudstvu:</i>	3 mrtva 1 ranjen 3 zarobljena
<i>Zaplenjeno:</i>	3 šarca 17 pušaka kal. 7,9 mm — »Mauser« 1 tromblonka 2 brzostrelke 1 pištolj 3100 metaka 1 rezervna cev za »schartz« 2 municiske kutije 7 opasača 23 fišeklije
<i>Uništen materijal:</i>	2 kamiona 2 putnička vagona 17 teretnih vagona 2 lokomotive 12 skretnica 1 signal 2 elektr. stuba 1 betonska mešalica 3 elektr. motora 1 traktor 1 elektr. testera i 5 bu- radi benzina
<i>Oštećen materijal:</i>	1 kamion 30 teretnih vagona, uz to izbačena iz kolo- seka 1 lokomotiva
<i>Razrušena pruga:</i>	434 m
<i>Obustavljeni saobraćaj:</i>	151 čas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, major: Rustja Franjo Rustja Franjo	Šef oper. odseka, por.. Janković Dragoslav Drag. M. Janković
--	--

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA 6. I 11. BRIGADE OD 31.
OKTOBRA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ I ŠTABU 4.
OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O BORBAMA U REJONU
STRMEC — RDECi KAL¹

OPERATIVNI STAB
6. I 11. BRIGADE
Položaj, 31. X 1944.
Br.: 384

Dnevni izveštaj
za 28. X 1944.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ i
ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Položaj.

6. SNOUB nalazila se na starim položajima, i to: jedan bataljon na položajima Namrovcev,² jedan bataljon sa minerskom četom i Štabom brigade na Gombišću a jedan bataljon na položajima na grebenu sela Zagorice.³ U 16.30 časova neprijatelj, nepoznate jačine, napao je našu patrolu koja je držala zasedu na položajima kod Strmeča.⁴ Patrola je neprijatelja odbila protivnapadom. Neprijatelj se povukao i poneo sobom 3 čoveka za koje se nije moglo ustanoviti da li su bili mrtvi ili ranjeni. Zatim je neprijatelj otpočeo da dejstvuje po položajima 6. SNOUB vatrom iz teškog minobacača. Kao odgovor bile su upućene sa položaja II bataljona 4 mine iz teškog minobacača. Upućene su patrole koje pretražuju teren u pravcu Biča i Male Loke. Vlastitih gubitaka nije bilo. Vojna i politička nastava nije održana jer se ljudstvo nalazilo na položajima.

11. SNOB nalazila se na starim položajima Sad i Rdeči Kal. Levo je bila u vezi sa X brigadom a desno sa jedinicama 6. brigade. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Oko 16.30 časova neprijatelj je otpočeo nastupati iz

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 153/111.

² Na "karti nije pronađeno; verovatno greška. Redakcija nije mogla utvrditi gde se ovaj bataljon nalazio.

³ Sada: Zagorica pri Velikem Gabru.

⁴ To je bila kolona od 100 ljudi iz 32. i Teške čete 4. bataljona slovenačkih domobranaca koja je nastupala pravcem Pokojnica — Bič — Zagorica (Zagorica pri Velikem Garbu), gde je došlo do sukoba (vidi AIZDG, AFK, k. 281/III).

pravca Doba' prema položajima 11. SNOB na Rdečem Kalu i Sadu, gde je napao 2. bataljon koji se zbog iznenadnog napada i nadmoćnosti neprijatelja morao nešto povući, tako da je poseo položaje na grebenu ispred sela Sada. Neprijatelj je prodro u selo Rdeči Kal, ali je u tri pokušaja da prodre na položaje Sad bio energično odbijen. Neprijatelj je dejstvovao po položajima 11. brigade teškim minama a vršio je napad i iz pravca glavnog drumu Dob — Zagorica. U večernjim časovima, oko 18.00 časova, borci 11. brigade energičnim jurišem su odbili neprijatelja i naterali ga nazad u dolinu. Neprijatelj se povukao u selo Dob i poseo svoje polazne položaje duž železničke pruge. Neprijatelj je u ovoj borbi imao 16 mrtvih i veći broj ranjenih. Vlastiti gubici: 3 mrtva i 6 ranjenih, među kojima jedan teže.

Operativni štab nalazio se u Sela [pri] Šumberku.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Babič

Komandant — kapetan:"

⁵ Sada: Dob pri Šentvidu. Neprijateljevu kolonu su sačinjavali 71. četa 1. bataljona slovenačkih domobranaca, ojačana jednim vodom Teške čete, i 22. četa 3. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 281/III i k. 283/III-pov. br. 608).

⁶ Komandant Operativnog štaba 6. i 11. brigade u to vreme bio je Andrej Cetinski Lev.

Br. 28

IZVEŠTAJ ŠTABA 16. SLOVENAČKE NO BRIGADE »JANKO
PREMRL VOJKO« OD 1. NOVEMBRA 1944. ŠTABU 31. NO
DIVIZIJE O BORBAMA U REJONU LUBNIK¹

STAB
XVI SNOB »J. P. VOJKO«
Operativni odsek
Na položaju, 1. 11. 44.
Op. br.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE
(Operativni odsek)

Predmet: Izveštaj o borbama pri blokadi
Škofje Loke.

Zadatak naše brigade bio je da blokira neprijateljevo
uporište Škofja Loka- i to na sledeći način.

30. 10.44. Sve jedinice brigade su se nalazile na Cetenoj Ra-
vani. U 6 časova produžili smo pokret na određene
položaje u cilju blokade Škofje Loke.

I bataljon zaposeo je položaje levo i desno od kote
1024, Lubnik. Na oba krila bio je povezan sa osta-
lim bataljonima. Bataljon se na tim položajima na-
lazio preko celog dana i nije imao nikakav sukob
s neprijateljem.

II bataljon je zaposeo položaje na desnom krilu po-
ložaja I bataljona na Breznici.³ Položaje poseda ta-
ko da pod kontrolom ima drum Škofja Loka —
Poljane⁴ i vojni drum koji iz Škofje Loke vodi na
Breznicu i Blegoš. Jedno odeljenje zauzelo je po-
ložaje duž glavnog drumu prema Poljanama zapad-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 282a/II. Poslednja stra-
na dokumenta je jače oštećena, pa je redakcija po smislu nadopunila
tekst i to stavila u četvrtaste zagrade.

⁵ Brigada je laj zadatak dobila u vezi sa planiranim napadom
3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« na neprijateljevo uporište
Železniki u toku noći 30/31. oktobar 1944 (vidi zapovest Štaba 16. slo-
venačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« od 29. oktobra 1944. u
AIZDG, k. 282/11). Međutim zbog pojačanja neprijateljevih uporišta u
dolini Selske Sore i nastupanja neprijatelja u pravcu Trnovskog goz-
da odustalo se od napada na Železnike (Vidi dok. br. 60).

¹ Sada: Breznica pod Lubnikom.

⁴ Sada: Poljane nad Skofjo Loko.

no od sela Bodovlja. Na tim položajima se bataljon nalazio do 16 časova. Kad je bataljon izvešten da je neprijatelj napao položaje III bataljona te je postojala opasnost da se naš bataljon odseče, mi smo se usko povezali sa 1. bataljonom i povukli se prema koti 865,⁵ gde smo ponovo zaposeli položaje. U 11,30 časova nas je zaseda koja se nalazila kod Sv. Lovrenca izvestila da sa pravca Skofja Loka prema Gabrovom nadire neprijateljeva kolona jačine 30 ljudi. Odmah je u tom pravcu upućena jedna bojna patrola koja je na neprijatelja naišla u selu Gabrovo a koja se povukla jer je neprijatelj bio nadmoćniji.

III bataljon poseo je položaje kod Sv. Tomaža.⁶ Jedna četa se nalazila u zasedi južno (od položaja bataljona) u Soteski na drumu koji vodi iz Škofje Loke prema Praprotnom. Jedan vod sa dva puškomitraljeza bio je u zasedi kod mosta u Soteski. Kod Sv. Tomaža, kod crkve, postavljena je izvidnica sa teškom »bredom«. Jedna četa nalazila se u zasedi prema Praprotnom. Stalno su bile upućivane patrola prema Praprotnom i Luši.

Ove položaje zaposeo je bataljon u 8 časova ujutro. Oko 11 časova izvestio nas je obaveštajac da se neprijatelj⁷ nalazi ispod Sv. Tomaža te da od Luše nastupa prema vrhu. Na neprijateljevu zasedu naišla je naša obaveštajna patrola a i intendant brigade koji je tom prilikom poginuo.

Ubrzo zatim je neprijatelj napao kolonu bataljona Prešernove brigade⁸ koja se kretala od Luše prema Sv. Lenartu.⁹

U 12 časova napao je neprijatelj sa tri pravca. Sa istoka i zapada nastupao je u kolonama, dok je sa severa nastupao u streljačkom stroju.

Teška »breda« koja se nalazila kod crkve i četa koja je bila u zasedi u pravcu Luše povukle su se do šume južno od crkve i tu zaposele položaje. Sa istočne strane stigla je neprijateljeva kolona u neposred-

⁵ Ta kota na karti nije pronađena.

• Sada: Tomaž nad Praprotnem.

⁷ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

⁸ To je bio 3. bataljon 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« (vidi dok. br. 32).

⁹ Sada: Lenart nad Lušo.

nu blizinu naših položaja, te smo na ovu kolonu odmah otvorili mitraljesku vatru, i to sa odstojanja od 30 metara. Pri tom je neprijatelj imao 20 mrtvih, što je ustanovila civilna i [vojna] obavestajna služba. Zatim je neprijatelj otpočeo da dejstvuje po našim položajima snažnom mitraljeskom i minobacačkom vatrom.

Neprijatelj nije nastupao dalje, već se utvrdio na Sv. Tomažu. Kako su naši položaji bili veoma izloženi neprijateljevoj vatri, povukli smo se udesno za oko 200 metara od Sv. Tomaža. Naveče je upućena patrola sa zadatkom da izvidi da li se još tu nalazi neprijatelj pa je tom prilikom pala u zasedu i dva druga se do sada još nisu vratila.

Vod koji je bio u zasedi kod mosta u Soteski se do sada još nije vratio. Bilo je upućeno više patrola da pronađu ovaj vod, ali ga nisu mogle pronaći.

U 22 časa bio je upućen jedan vod sa dva puškomitraljeza i lakim minobacačem sa zadatkom da napadne neprijateljevu zasedu. Kada se vod približio ivici šume, pao je u zasedu i tom prilikom je puškomitraljezac teško ranjen u ruku i izgubljen mitraljez, po koji je danas bila upućena jedna patrola da ga pronađe. Tom prilikom su ranjena dva druga. Neprijateljevu zasedu smo zatim napali vatrom iz lakog minobacača i mitraljeza, nakon čega se neprijatelj više nije javljao. U toku noći ponovo smo napali neprijateljevu zasedu sa druge strane, ali ona na naš napad nije reagovala.

Bila je upućena takođe jedna četa 1. bataljona sa zadatkom da napadne neprijateljevu zasedu, ali nije naišla na neprijatelja iako se približila skoro do samog sela.

Štab brigade se nalazio na Rantovšama. U 12 časova premestio se na Krivo Brdo. Tu je ostao do 21 čas a zatim se premestio na Mlaku.¹⁰

Prateća četa s teškim minobacačem nalazila se kod 2. bataljona i izbacila je nekoliko mina na neprijatelja.

Posle napada na neprijateljevu zasedu bataljon se premestio na položaje od Rantovša preko Krivog Brda do vojničkog drumca. Na ovim položajima ostale su jedinice u toku noći.

Sada: Mlaka nad Lušo.

.44. Ujutro je ponovo upućena jedna patrola od dva strelca iz 3. bataljona u pravcu sela sa zadatkom da ustanovi da li se neprijatelj još nalazi u selu. Ova patrola je pala u zasedu i nije se još vratila. Kada se magla povukla, primećen je neprijatelj kod crkve u Sv. Tomažu, pa su istoga naši napali vatrom iz teške »brede« s položaja 3. bataljona. Neprijatelj se odmah povukao na drugu stranu crkve.

Naši su zatim još nekoliko puta napali neprijatelja kod crkve. Neprijatelj je reagovao samo pojedinim rafalima.

U 11 časova je ponovo upućeno jedno odeljenje s puškomitraljezom, koje je iz neposredne blizine napalo neprijateljevu zasedu. Ovo odeljenje se zatim povuklo u pravcu 1. bataljona. U 13,30 časova neprijatelj je izvršio napad na položaje 1. i 2. bataljona. Isti je nastupao od Sv. Tomaža preko Lubnika u streljačkom stroju. Zaseda koja se nalazila na vrhu [Lubnika] bila je proterana od neprijatelja, pa je zatim neprijatelj poseo položaje na samom vrhu te je tako dominirao nad našim položajima. Neprijatelj je zatim otvorio snažnu vatru na naše položaje.

Neprijatelj je primećen i na pravcu Breznice, odakle je takođe nastupao u pravcu naših položaja.

Neprijatelj je izbacio na naše položaje i nekoliko teških granata iz merzera (104 kg).

Oba bataljona su se zatim povukla na nove položaje, i to iznad Rupara. (

I bataljon poseo je položaje severno od drumu, a II bataljon je poseo položaje sa druge strane drumu. Takođe se povukao na nove položaje kod drumu i III bataljon te su tako imali zajednički posednute položaje.

Bile su upućivane patrole u pravcu Breznice i Lubnika, koje su ustanovile da neprijatelj nije nastupao dalje u pravcu naših položaja. Na ovim položajima ostali smo do 23 časa, nakon čega smo predali položaje III brigadi.

Prvog dana je neprijatelj nastupao pod zaštitom magle koja je bila veoma gusta tako da je bilo moguće tek iz neposredne blizine [primetiti] neprijatelja. Neprijatelj je nastupao u jačini

oko 500 ljudi, nakon čega je dobio [još] pojačanje oko 300 ljudi. Bili su Nemci, a najviše je bilo ustaša i drugih nacionalnosti. Neku izvanrednu taktiku neprijatelj nije primenjivao [pod] zaštitom magle.

Neprijateljevi gubici: 20 mrtvih, broj ranjenih nije ustanovljen.

Naši gubici: 1 mrtav, 3 ranjena.

Nestalo: jedan vod sa dva puškomitraljeza, 1 laka »breda<> i 4 druga koji su upali u zasedu.

Utrošak municije: 1.000 za k.ku »bredu«
1.500 za tešku »bredu«
500 za »zbrojevku«
800 za »bren«
20 ručnih bombi
27 za engl, protivtenkovsku [pušku]
35 mina za laki minobacač.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba — poručnik:
Tolar Ferdo-Mirko

V. d. operativnog oficira:
Sink Danilo
Sink

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. BATALJONA 9. SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 1. NOVEMBRA 1944. ŠTABU BRIGADE O UPADU NEPRIJATELJA NA PODRUČJE BRKINA¹

STAB IV BATALJONA IX SNOB
Na položaju, dana 1. XI 1944.
Broj 2629/3

ŠTABU IX SNOB — XVIII DIVIZIJE NOV I POJ

na položaju

Operativni izveštaj za dan 1. XI 1944.

1.) *Brojno stanje ljudstva:*

Jedinica	Po spisku	U rashodu			ukupno	Na licu	PRIMEDBA
		bolnica	i tečaj	i nestal.			
Stab	15	1			1	14	1 drug se vratio iz bolnice
1. četa	50	3	–	–	3	47	1 dezerter brisan iz spiska;
2. četa	55	4	1	–	5	50	1 drug poginuo, brisan iz spiska
3. četa	55	8	–	–	8	47	
4. četa	59	2	–	–	2	57	
Obav. vod	21	1	–	–	1	20	
Vod za vezu	26	–	–	–	–	26	
Miner, vod	15	–	1	–	1	15 ²	
Pom. osoblje	29	–	1	–	1	28	
Ukupno	325	19	3	–	22	303	

2.) *Pokreti neprijatelja i njegov raspored ispred naših položaja:* Neprijatelj je dana 30. oktobra izvršio ispad na sektor Brkina, kao što se to vidi pod tačkom: Borbe i akcije.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 299/11. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

² Pogrešno; treba: 14.

3.) *Raspored naših jedinica*: raspored naših četa kao i Štaba bataljona ostao je nepromenjen.³

4.) *Naoružanje neprijatelja*: neprijatelj je u napred navedenom ispadu bio naoružan kao što se to vidi pod tačkom 5.1, Borbe i akcije.

5.) *Borbe i akcije*: Dana 30. p.m. neprijatelj je izvršio ispad u Brkine, i to s ciljem da opkoli i napadne sela gde su se nalazile Komanda Istarskog vojnog područja i Komanda mesta Materija. Napad neprijatelja otpočeo je oko 7 časova ujutro 30. p.m. Broj vojnika koji je angažovan u tom ispadu iznosio je oko 300 ljudi,⁴ uglavnom Nemaca među kojima je bio poneki Štajerac ili Korušac. Neprijatelj je nastupao ka selu Misliče sa dva pravca, i to iz Vareja i preko Ostrovice u dolinu Padeža i odatle grebenom na Vatovlje. Kada se prva grupa približila selu Misliče, istu je primetio stražar Komande mesta Materija i ispalio nekoliko metaka i na taj način obavestio sve tamošnje komande. Odmah posle sukoba komande su se povukle iz sela i pružale neprijatelju mali otpor. Kako je neprijatelj pratio grupu iz [Komande] Istarskog vojnog područja koja se povlačila u pravcu Vatovlje — Suhorje, imao je meru da uz put posedne Kozjanski Grad, gde je naišao na našu 4. četu koja ga odmah napala i sa istim vodila borbu oko 1 čas. Zatim se naša četa povukla jer je bilo nemoguće održati se na tamošnjim položajima, jer su u pravcu istih nastupale dve neprijateljeve kolone, koje ne bi bilo moguće zadržati duže vremena.

Neprijatelj se povukao sa sektora Brkina oko 9 — 10 časova 30. p.m., i to preko sela Kozjane — Tatre, odakle je krenuo preko Oreheka⁵ u Slivje i dalje u pravcu Trsta. Druga kolona pak kretala je preko Padeža — Ostrovice — Mrša i Slivja. Ukoliko se moglo ustanoviti, neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i nekoliko ranjenih, ali se broj nije mogao tačno ustanoviti jer je [neprijatelj] krcao mrtve i ranjene na kola izvan sela i odvezao ih pored sela. Mi smo imali jednog mrtvog, i to minerca, koji se nalazio na izvidnici. Kao što se vidi iz izve-

³ Iz dnevnih izveštaja 4. bataljona 9. slovenačke NO brigade vidi se da su Štab bataljona i sve četiri čete bili raspoređeni na sektoru Brkini, a redakcija detaljan raspored nije mogla utvrditi (vidi AIZDG, k. 299/11).

* Verovatno su to bili delovi bataljona »Hajne« [Heine] 139. puka nemačke 188. rezervne brdske divizije, koji je bio raspoređen u uporištima duž drumu Kozina — Podgrad — Šapjane. (AIZDG, k. 52/1.)

⁵ Sada: Orehek pri Materiji. Na karti: 1:100.000 (izdanje GI JA 1950) nije obeležen, a nalazi se 5 km istočno od Materije.

staja obavestajne službe, neprijatelj se prikupio u selu Črnotiče^B (Slov. Istra) s ciljem da izvrši ovaj ispad. Neprijatelj je u nekim selima pokupio nešto hrane, živine i nekoliko pari rogate stoke. Neprijatelj je bio naoružan lakim i teškim pešadijskim naoružanjem.

6.) Utrošak eksploziva: Kako minersko-sabotažnih akcija nismo vršili, nismo ni utrošili eksploziv.

U napred navedenoj borbi utrošak municije bio je sledeći: 15 mina i upaljača za minobacač, 4 ručne ofanzivne bombe, 210 metaka za puškomitraljez, 60 metaka za teški »fiat«, 55 metaka za pušku »mauzer«, 70 metaka za italijansku pušku, 75 metaka za automat.

7.) *Broj nenaoružanog ljudstva:* U našem bataljonu imamo 18 nenaoružanih drugova.

8.) *Dobijeno ili izgubljeno oružje:* U napred navedenoj borbi nismo izgubili nikakvo oružje niti materijal. Neprijatelj je uhvatio 1 našeg konja(kao što spominje dopis Operativnog odseka našeg bataljona).

11.) *Razno:* Moral naših jedinica još je prilično na visini, zdravstveno stanje se li poslednje vreme pogoršalo kao što se vidi iz našeg izveštaja od 30. p.m.⁷ U toku 30. p.m. u našim četama nisu održani ni vojni ni politički časovi jer su sve naše čete bile na položajima, a 4. četa u akciji, odnosno u borbi, dok su ostale čete bile na raznim položajima i zasedama.

U toku jučerašnjeg dana u našim četama su održani politički časovi, kojom prilikom se raspravljalo, odnosno drugovima pročitano nekoliko članaka iz »Pregleda događaja« te iz raznih drugih brošura. Pročitane su takođe radio-vesti.

U svim našim četama održani su vojni časovi, i to pešadijski egzercir i obuka u rukovanju oružjem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Kuntarič Franc

Komandant — poručnik:
Centa Franc

M. P.

¹ Iz obavestajnih izveštaja bataljona vidi se da se neprijatelj prikupio u Materiji (Arhiv AIZDG, k. 299/III).

⁷ U tom se izveštaju kao razlog pogoršanja zdravstvenog stanja navodi nedovoljna odeća i obuća boraca, kao i loše vremenske prilike (vidi AIZDG, k. 299/11).

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 2. NOVEMBRA 1944.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI U RE-
JONU ORLAKE¹

ŠTAB
XVIII DIV. NOV I POJ
Operativni odsek
Položaj, 2. XI 44.

GLAVNI ŠTAB²
NOV I PO SLOVENIJE
Broj 36
Došlo 4. XI otišlo 4. XI
Video Marja³

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

na položaju

Dnevni operativni izveštaj za dane 31. X i 1. XI 44.

31. X 44.

1. *Brojno stanje za dan 1. XI 44.*

Po spisku:	Štab divizije:	193	na licu	181
	Inž. bat.	114		104
	Spec. bat.	92		64
	VIII SNOB	759		483
	IX SNOB	624		418
	X SNOB	644		352
	Pokret, bol.	53		53
	Ukupno	2479		1655

Rashod: Bolnica 522
Kursevi 103
Nestalo 199

Ukupno 824

2. *Pokreti neprijatelja:*

Rano ujutro tog dana neprijatelj je prodro iz uporišta Stična — Št. Vid⁴ do Zagradeca, odakle se kretao u dve kolone, i to:

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 27/11. .

² Četvrtast štambilj. Broj delovodnika, datumi primitka i ekspedovanja dopisani su mastilom.

³ Marija Vidic Marja

⁴ Sada: Šentvid pri Stični.

jedna kolona jačine 250 ljudi u pravcu Orlake' i sa njom je vodila borbu IX brig, i spec. bat. Druga kolona iste jačine" nastupala je u pravcu Žužemberka i sa njom je uspešno vodila borbu VI brig.⁷ U toku noći neprijatelj se delimično povukao u Št. Vid.

3. Raspored naših jedinica:

Štab divizije i spec. bat. na Orlaki; VIII brig, na položajima Sela pri Šumberku; IX brig, na sektoru Orlake; X brig, na sektoru Srebotnice.⁸

4. Borbe i akcije:

Oko 11 časova pre podne neprijatelj jačine oko 250 ljudi otpočeo je nastupanje u pravcu Orlake. IX brig, je odmah posela položaje kod Orlake. U pomoć bio je upućen i spec. bat. naše divizije. Kada je ovaj došao u kontakt s neprijateljem, istoga je odmah napao sa svim raspoloživim automatskim naoružanjem. Neprijatelj je, uprkos snažnom napadu spec. bat. koji mu je u borbi naneo osetne gubitke, nastupao u pravcu 1. bat. IX brig. Kada je neprijatelj stigao u blizinu položaja ovog bataljona, započela je bliska, kratka borba. Tada su odmah stupila u borbu još i ostala dva bataljona Brigade i zajednički energično odbijala napade neprijatelja, koji je, uprkos velikim gubicima, imao za cilj da po svaku cenu zauzme Orlaku. Posle borbe koja je trajala više od jednog časa neprijatelj je konačno uspeo da prodre na Orlaku. Naše jedinice su se zbog nadmoćnosti neprijatelja pod borbom povukle na nove, pogodnije položaje, zapadno od drumu i severozapadno od Volčje Jame, gde su ostale na položajima u toku noći 1. XI. Neprijatelj nije pokušavao da nastupa dalje prema ovim položajima. U toku ovih borbi su VIII i X brigada otpočele manevrisanjem u pravcu neprijatelja, ali u kontakt s njim nisu došle jer se on blagovremeno povukao kroz šumu u pravcu uporišta Št. Vid. U ovim borbama je neprijatelj imao oko 25 poginulih i oko 30 ranjenih, dok su naši imali 7 mrtvih, 11 ranjenih i IS¹ nestalih, za koje pak verujemo da će se vratiti.

⁵ Na tom pravcu su nastupale 31. i 39. četa i jedan vod Teške čete 4. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, k. 280/IV i 281/III).

⁶ Na tom pravcu je nastupala 21. četa 3. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 281/III).

⁷ Podrobnije o borbi 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slan-der« vidi dok. br. 34.

⁸ Zaselak, 8,5 km severozapadno od žužemberka.

⁹ Brojke o našim gubicima dopisane su mastilom.

1. XI 44.

1. Brojno stanje vidi napred.

2. *Pokreti neprijatelja:* Deo juče pomenutih neprijateljevih snaga se u toku noći povukao u uporišta Št. Vid i Stičnu.

Raspored naših snaga:

U vezi s naređenjem Štaba VII korpusa od 31. VII¹⁰ brigade su vršile obezbeđenje rekvizicije hrane u Kompoljskoj dolini na položajima Hočevje — Korinj — Tisovec.

Borbi i akcija toga dana nije bilo.

Primili smo 50 novomobilisanih drugova koji su bili danas 2. o.m. upućeni u X brigadu.

S. F. — S. N.!

Načelnik Štaba:
Colarič Alojz¹¹

V.d. šefa p.poruč.:
Rožič¹¹

M. P.

¹⁰ Verovatno greška. Naredbe za rekviziciju hrane redakcija nije prdnašla.

¹¹ Alojz Colarič je u to vreme bio politički komesar divizije.
" Miroslav Rožič

IZVEŠTAJ ŠTABA JESENIŠKO-BOHINJSKOG NOP ODREDA
OD 2. NOVEMBRA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O AK-
TIVNOSTI ODREDA U SEPTEMBRU I OKTOBRU¹

STAB J. B.- ODREDA
Na položaju, dana 2. 11. 1944.
Br. 126,44

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ

Predmet: dnevni izveštaji od 7. 9. 1944. do 30. 9.³ 1944.

Dana 7. 9. se odred⁴ premestio iz Novaka na planinu Uskovnicu. U tom vremenu smo naš odred reorganizovali u 3 čete.

8. 9. Odred je smešten na planini Uskovnica kao i prethodnog dana. U odred smo primili 3 novomobilisana borca.

9. 9. Odred je razmešten na sledećim sektorima: 1. četa na sektoru Mežakle, ostali deo odreda na sektoru Koprivnika.⁵ U odred smo primili 30 novomobilisanih boraca. U selu Češnjici⁶ priredili smo miting.

10. 9. Odred je razmešten na položajima od prethodnog dana.

11. 9. je 1. četa ostala na sektoru Mežakle, ostali deo odreda se premestio na planinu Goreljek. U Srednjoj Vasi⁷ srušili smo dva bunkera kojima se neprijatelj služio za postavljanje zaseda. U odred smo primili 7 novomobilisanih boraca.

12. 9. Odred se smestio: 1. četa na sektoru Mežakle, 2. četa na sektoru Bohinjske Bele, a ostali deo odreda se premestio na planinu Uskovnicu. Mobilisali smo 14 drugova.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226a/III. U gornjem desnom uglu dopisano je mastilom u Štabu 9. korpusa NOVJ »Operativnom na uvid«.

² Jeseniško-bohinjskog

³ Omaška; trebalo bi da piše: 10, što se vidi iz daljeg teksta izveštaja.

⁴ Jeseniško-bohinjski NOP odred je formiran 30. avgusta 1944. u selu Predjama kod Postojne od 3. bataljona 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 15, napomenu 35).

⁵ Sada: Koprivnik v Bohinju.

⁶ Sada: Bohinjska Češnjica.

⁷ Odnosi se na Srednju Vas v Bohinju.

13. 9. Odred je raspoređen na položajima od proteklog dana. Mobilisali smo 18 drugova.

14. 9. Odred je raspoređen na položajima od proteklog dana. Mobilisali smo 12 drugova.

15. 9. Odred je razmešten na položajima kao prethodnog dana. U selu Hrušici smo mobilisali 54 druga, a za vreme mobilizacije izvršili smo i rekviziciju na železničkoj stanici Hrušica, gde smo zaplenili sledeći materijal:

1 pisaću mašinu	5 čaršava
1 računsku mašinu	10 m platna
1 radio-aparat	6 m platna
3 železničarske bunde	6 m štofa za košulje
10 čebadi	3 železničarske bunde
10 kg pendžeta	nešto gume za pendžeta.
1 litru mastila	

16. 9. Odred je raspoređen na položajima od proteklog dana. U odred smo primili 14 drugova.

17. 9. Odred je raspoređen na položajima od prethodnog dana. U odred smo primili 19 drugova.

18. 9. Odred je raspoređen na položajima od prethodnog dana. Čete smo reorganizovali u bataljone. U odred smo primili 10 novomobilisanih boraca.

19. 9. Odred je raspoređen na sledećim sektorima: I bataljon na Mežakli, II bataljon Bohinjska Bela, III bataljon na sektoru Bleda na Jelovici, ostali deo odreda na Uskovnici. Tog dana je minerski vod hteo da minira most koji vodi preko železničke pruge između Nomenja i Soteske. 7.bog neprijateljeve vatre morao se povući. Pri povlačenju napao ih je u 9 časova pre podne neprijatelj u selu Gorjušama. Tom prilikom su dvojica poginula a dva su zarobljena. Izgubili smo tri puške kojima su bili naoružani poginuli i zarobljeni borci. U odred smo primili 24 druga.

20. 9. Odred je raspoređen na sektorima: I bataljon na sektoru Mežakle, II bataljon na sektoru Bohinjske Bele a III bataljon na sektoru Bled — Jelovica, dok je ostali deo odreda na planini Grintavici. Nemci su spalili selo Radovnu i s planina oterali svu stoku.⁸ U odred smo primili 92 novomobilisana borca.

21. 9. Odred je raspoređen na položajima kao prethodnog dana. U odred smo primili 22 novomobilisana borca. Na Komandu mesta Čepovan uputili smo 32 novomobilisana borca.

⁶ Potpunije o odmazdi okupatorske vojske vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 137.

22. 9. Odred je raspoređen na položajima kao prethodnog dana. Vod iz drugog bataljona koji se nalazio u zasedi kod Save primetio je nemačkog vojnika koji je pecao ribe. U cilju da ga živog uhvate, opkolili su ga, i pozvali na predaju. Nemci koji su bili sakriveni u džbunju pristigli su ovome u pomoć, nakon čega je došlo do borbe u kojoj je poginuo jedan a 2 su ranjena. Vod nije imao gubitaka. U odred smo primili 45 novomobilisanih boraca.

23. 9. Odred je bio raspoređen na sektorima: I, II i III bataljon na položajima kao prethodnog dana a ostali deo odreda se s planine Grintavice premestio na planinu Uskovnicu. Mobilisali smo 57 drugova.

24. 9. Odred je razmešten na položajima kao prethodnog dana. U odred smo primili 15 novomobilisanih drugova. Iz odreda smo u druge jedinice uputili 41 druga.

25. 9. Odred je bio razmešten na sektorima: I bataljon na Mežakli, II bataljon na sektoru Bohinjske Bele, III bataljon na sektoru Ribno, a ostali deo odreda se premestio s planine Uskovnice na planinu Zajamniki. U blizini štaba odreda smo uspostavili nov logor za novomobilisane drugove. U odred smo primili 7 novomobilisanih drugova. Tog dana smo uhapsili gestapovca Erker Franca iz Ljubljane. Kod njega smo pronašli bočicu sa otrovom i jedan kg sapuna. Na saslušanju je izjavio da imaju naređenje da otruju sve političke komesare i komandante a zatim da izvrše generalno čišćenje celog sektora. Prokazao je i više drugih gestapovaca.

26. 9. Odred je razmešten na položajima od prethodnog dana. U odred smo primili 16 novomobilisanih drugova. Na Štab IX korpusa smo sa transportom uputili 10 drugova.

27. 9. Odred je bio raspoređen na položajima: I, II i III bataljon na položajima od prethodnog dana a ostali deo odreda se sa planine Zajamniki premestio na planinu Grintavicu. Patrola od 6 ljudi s jednim mitraljezom napala je grupu neprijateljevih vojnika i oficira u blizini železničke stanice Bled-Jezero. Uništen je bio reflektor pa se zbog toga nije moglo ustanoviti koliko je gubitaka imao neprijatelj.

28. 9. Odred je bio razmešten na položajima od prethodnog dana. Vod I bataljona je na drumu Radovna — [Zgornje] Gorje spalio most. Most je bio od drveta i dug 20 m. Most je za duže vreme neupotrebljiv. U odred smo primili 7 novomobilisanih drugova.

29. 9. Odred je razmešten na položajima kao prethodnog dana. Patrola od 12 drugova iz III bataljona napala je jednim

mitraljezom neprijateljevu patrolu od 6 ljudi. Došlo je do bliske borbe a zatim i do rvanja. Poginulo je svih 6 ljudi iz neprijateljeve patrole. Borba je vođena na 130 m udaljeno od kasarne u Bohinjskoj Beli. U ovoj borbi smo izgubili 1 druga. Zaplenili smo 1 puškomitraljez i 4 puške »mauzer«. U odred smo primili 5 novomobilisanih drugova.

30. 9. Odred je bio raspoređen na položajima od pret-hodnog dana. Između železničkih stanica Hrušica i Mojstrana je I bataljon minirao železničku prugu. Most je bio dug 12 m i visok 3 m te je u potpunosti srušen. Drugi bataljon je minirao most na Lepencama. Nakon eksplozije neprijatelj je snažno dejstvovao na mesto gde su naši izvršili miniranje. Pri tom je bio ranjen komandir čete. Patrola od 7 ljudi iz I bataljona upala je u zasedu belogardista. Neprijatelj ih je pustio na odstojanje od 3 m i zatim otvorio snažnu mitraljesku vatru. Na mestu su poginula dva druga a trojica su teško ranjeni.

1. 10. Odred je bio raspoređen na položajima od pret-hodnog dana. U odred smo primili 3 novomobilisana druga.

Napomena uz izveštaj od 29. 9. U borbi kod Bohinjske Bele poginuo je komandir čete drug Maks.⁹

2. 10. Odred je bio raspoređen na položajima od pret-hodnog dana. U odred smo primili 3 novomobilisana druga.

3. 10. Odred je bio raspoređen na položajima od pret-hodnog dana. U odred smo primili 10 novomobilisanih drugova.

4. 10. Odred je bio raspoređen na položajima od pret-hodnog dana. U Spodnje Gorje otišlo je po stoku 11 ljudi iz I bataljona. Polovina ovih ljudi bila je nenaoružana. Postavili su zasedu i stražu a zatim je komandir čete, koji je rukovodio akcijom, otišao u kuću sa dva nenaoružana druga. U to vreme je neprijatelj koji je bio prikriven napao ostale drugove. Došlo je do kratke borbe u kojoj su poginula 3 neprijateljeva vojnika, 2 su bila teško ranjena a više lako ranjeno. Naši nisu imali gubitaka. Zaplenili smo 1 pušku »mauzer«, 2 ručne bombe, 30 metaka i svu opremu od poginulih neprijateljevih vojnika. U odred smo primili 3 novomobilisana druga.

5. 10. Odred je bio raspoređen na položajima od pret-hodnog dana. Pretresom u selu Rečica pronađena je 1 puška »mauzer« i 1 austrijska [puška] te nešto municije. U odred smo primili 4 novomobilisana druga.

⁹ Maks Pogačar

6. 10. Odred je bio raspoređen na položajima kao prethodnog dana. Odeljenje iz II bataljona miniralo je železničku prugu između Nomenja i Loza. Minirane su dve šine, a III bataljon je minirao prugu Jesenice — Bohinj.[ska Bistrica]. U odred smo primili 2 novomobilisana druga.

7. 10. Odred je bio raspoređen na položajima od prethodnog dana.

8. 10. Odred je bio raspoređen na položajima od prethodnog dana. Odeljenje iz II bataljona je na drumu Gorje — Mrzli Studenec srušilo most. Most je u potpunosti srušen i onesposobljen za saobraćaj za duži period. U odred smo orjmili 14 novomobilisanih drugova.

9. 10. Odred se nalazio na položajima kao i prethodnog dana. Odeljenje iz drugog bataljona prekinulo je telefonsku vezu između Bleda i Gorja. Srušili su telefonski stub na kome je bilo 14 vodova i porazbijali izolatore od porculana. U odred smo primili 5 novomobilisanih drugova.

10. 10. Odred se nalazio na položajima kao i prethodnog dana. Odeljenje iz II bataljona izradilo je na drumu Gorje — Mrzli Studenec zaseke. Drum je za duže vreme nesposoban za saobraćaj. U odred smo primili 3 druga.

11. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. U odred smo primili 6 novomobilisanih drugova. Na Stab IX korpusa smo sa transportom uputili 20 drugova.

12. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. Odeljenje iz II bataljona je na drumu Gorje — Mrzli Studenec srušilo most. Most je za duže vreme bio onesposobljen za saobraćaj. Ponovo je na drumu Gorje — Mrzli Studenec izradio II bataljon zaseke jer je neprijatelj hteo da odvozi drvo. U odred smo primili 5 novomobilisanih drugova. Iz odreda je dezertirao 1 drug, nosač kod radio-telegrafista, koji je upućen iz IX korpusa.

13. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. U odred smo primili 4 novomobilisana druga.

14. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. Tri druga iz III bataljona su u 4 časa posle podne na Bledu upala u kuću gestapovca koja je 50 m udaljena od jako osiguranog hotela »Golf«. Svezali su služavku i uništili sve što se nije moglo poneti. Zaplenili su sledeće predmete:

1 pištolj »bereta«	6 košulja
1 pištolj »FN« sa 20 metaka	3 para cipela
166 metaka za italijansku pušku	1 par čizama

16 metaka za austrijsku [pušku]	1 zastavu
5 metaka za pušku »mauzer«	1 aparat za brijanje
4 ručne bombe	9 komada sapuna.
3 kaputa	
6 pantalona	

Pričinjena je šteta za najmanje 10.000 RM.

Jedan vod II bataljona sukobio se u blizini Srednje Vasi s neprijateljem jačine oko 100 ljudi.¹⁰ Nakon borbe od četvrt časa Nemci su se povukli, a zatim obasuli naše minama i otpočeli da napadaju u streljačkom stroju. Pošto je postojala opasnost da neprijatelj naše okruži, oni su se povukli na svoje položaje. U sukobu je neprijatelj imao 4 mrtva i više ranjenih. Istog dana se na planini Uskovnici druga zaseda iz II bataljona sukobila s neprijateljem. Nakon borbe od pola časa neprijatelj se povukao, nakon čega su se i naši povukli na svoje položaje. Odeljenje iz I bataljona bilo je napadnuto od oko 80 belogardista. U tom sukobu poginula su 3 druga, a ostali su se sretno vratili na svoje položaje.

15. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. Patrola od 3 [druga] u 4 časa posle podne je pripucala na vojsku ispred kasarne u Bohinjskoj Bistrici. Među vojnicima ispred kasarne došlo je do velike panike. Miner i obavешtajac III bataljona su minirali vodovodnu cev koja sa Javorniškog Rovta vodi u fabriku u Javorniku.¹¹ Cev je bila minirana u blizini fabrike i prekinuta na 4 mesta. Rad u fabrici obustavljen je za duže vreme jer fabrika nije raspolagala ovakvim cevima. U odred smo primili 6 novomobilisanih drugova.

16. 10. Odred se nalazio na položajima: 1. četa [I bataljona] iznad Kranjske Gore, 2. četa istog bataljona iznad Jesenica (na Mežakli), II bataljon na sektoru Uskovnice, III bataljon na sektoru Ribno (Jelovica) a ostali deo odreda na planini Grintovici. Minerski vod I bataljona minirao je na pruzi Rateče — Jesenice lokomotivu. U ekonomskoj akciji u Gozd-Martuljeku bilo je 11 ljudi sa mitraljeskom trojkom. U blizini železničke stanice se naša zaseda sukobila s neprijateljevom patrolom. Ostali drugovi koji su se nalazili u patrolama kontrolisali su prolaznike i među njima uhapsili 3 gestapovca. Jedan od uhapšenih bio je obučen u gestapovsko odeo i naoružan belgijskim pištoljem koji mu je bio odmah oduzet. Istog dana je II bataljon blokirao uporište u [Bohinjskoj]

¹⁰ Redakcija nije mogla ustanoviti o kojoj se nemačkoj jedinici radi.

¹¹ Naselje, posle oslobođenja priključeno Jesenicama.

Bistrici dok su se održavali izbori i miting u selu Češnjici i izbori u Staroj Fužini. Miting i izbori su veoma dobro uspeli.

U odred smo primili 3 novomobilisana druga. Sa transportom smo preko Vojnog područja uputili u XXXI diviziju 101 druga.

17. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. Drugi bataljon je blokirao uporište u [Bohinjskoj] Bistrici utoliko da su se mogli održati izbori u Srednjoj Vasi. Naknadni izveštaj za dan 16. 9. Prilikom miniranja pruge između Otoča i Jesenica prekinuta je bila pruga na dužini od 4 m. Lokomotiva se preturila te je bila jako oštećena. Saobraćaj je bio prekinut 10 časova. Ložać je teško ranjen. U odred smo primili 8 novomobilisanih drugova.

18. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. U odred smo primili 3 novomobilisana druga.

19. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. Mineri I bataljona minirali su železničku prugu između Kranjske Gore i Jesenica. Pruga je bila prekinuta na 2 mesta, lokomotiva je iskočila iz šina, saobraćaj je obustavljen za 48 časova. Drugi minerski vod minirao je prugu na 500 m od železničke stanice Kranjska Gora. Pri tome je iskočio iz šina voz a saobraćaj je za duže vreme obustavljen. U odred smo primili 3 novomobilisana druga.

20. 10. Odred se nalazio na položajima: I, II i III bataljon na starim položajima, ostali deo odreda se s planine Grinlavice premestio na planinu Uskovnicu. Oslobođenje Beograda proslavili smo ispaljivanjem salvi i paljenjem vatri. U odred smo primili 18 novomobilisanih drugova.

21. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. Mineri 1. čete I bataljona minirali su železničku prugu između Rateča i Jesenica. Saobraćaj je bio prekinut jednu noć. U odred smo primili 3 novomobilisana druga.

22. 10. Odred se nalazio na sledećim položajima: III bataljon se sa Ribenske planine premestio na Vodišku planinu i Jelovica), a I, II bataljon i ostali deo odreda nalazili su se na položajima kao prethodnog dana. U odred smo primili 1 novomobilisanog druga. Preko Vojnog područja uputili smo sa transportom na Stab XXXI divizije 46 novomobilisanih drugova.

23. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. U odred smo primili 3 novomobilisana druga.

24. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. Istog dana je nekoliko naših drugova noćivalo u Staroj Fužini. Oko 11 časova noću stiglo je oko 100 Nemaca i belogardista, koji su okružili štalu u kojoj su spavali naši drugovi. Neki su uspjeli da se probiju, ali je zarobljena mitraljeska trojka koja je štitila povlačenje naših. Pretpostavlja se da je tu po sredi bilo izdajstvo. Izgubili smo 1 mitraljez i 1 autom. U ovoj borbi bio je ranjen 1 neprijatelj vojnik a i 1 naš drug.

25. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. Vojnih akcija nije bilo.

26. 10. Odred se nalazio na položajima: I, II bataljon i ostali deo odreda na starim položajima, a III bataljon se s Vodiške planine premestio na planinu iznad Plazgajevog rovta. Mineri I bataljona minirali su hotel »Erika« u Kranjskoj Gori, koji su Nemci hteli da iskoriste za bolnicu [pripadnika] SS. Hotel je bio miniran na dva mesta te potpuno neupotrebljiv.¹ Mineri III bataljona minirali su železničku prugu Podnart — Jesenice, koja je razorena na 6 mesta. Na mesto miniranja neprijatelj je snažno tukao minobacačkom i puškomi-traljeskom vatrom. Istog dana su mineri III bataljona minirali železničku prugu između Otoča i Mišačana. Mina je eksplodirala pod pritiskom teretnog voza. Razoreno je bilo 20 m pruge, a iz šina je iskočilo 6 vagona i 2 cisterne. U odred smo primili 28 novomobilisanih drugova. Među njima je bilo i 5 Rusa koji su bili u nemačkoj vojsci na Bledu. Bili su veoma oduševljeni kada su se sastali s našim drugovima. Sa sobom su doneli 3 puške »mauzer« i 3 italijanske puške te nešto municije.

27. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. Mineri I bataljona su minirali železničku prugu Jesenice — Rateče. Pri nailasku voza eksplodirala je mina te su prva dva vagona u potpunosti uništena. Lokomotiva je bačena iz šina te je jako oštećena, mašinovođa i ložič teško su ranjeni. U odred smo primili 18 novomobilisanih drugova.

28. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. U odred smo primili 7 drugova koje je mobilisao naš odred. Na Štab XXXI divizije uputili smo 55 drugova, među njima i 5 pripadnika raznih jedinica koji su se sakrivali.

29. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. Dok se u Češnjici održavala akademija, II bataljon je

blokirao uporište u Bohinjskoj Bistrici. Ovom prilikom nam je Okružni odbor OF predao zastavu. Podeljene su i spomenice borcima iz 1941. godine.

Sa transportom smo preko Vojnog područja za Gorenjska uputili na Štab XXXI divizije 12 drugova.

30. 10. Odred se nalazio na položajima kao prethodnog dana. U odred smo primili 2 novomobilisana borca. Preko Vojnog područja za Gorenjsku transportovali smo na Štab XXXI divizije 19 drugova. Među njima bilo je 5 Rusa i 2 Austrijanaca koje smo uputili na Štab IX korpusa.

U to vreme je po svim bataljonima održavana vojna i politička nastava.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
šušteršič Miha
Miha

Komandant: kapetan
Jerneje Franc (Milče)
Milče

M. P.

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 3. NOVEMBRA
1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBE-
NOJ AKTIVNOSTI POTČINJENIH JEDINICA U DRUGOJ PO-
LOVINI OKTOBRA¹

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni oclsek
Položaj, 3. okt.² 1944.
op. br. 2310

*Predmet: 15-dnevni opera-
tivni izveštaj od 20. 10.
44 — 3. U. 44.*

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
Operativno odelj., op. odsek

(Sekcija Tolmin, Bled, Gorica, Vrhnika, Videm I : 100.000,
jug. izdanje)

I.) SITUACIJA

U ovo vreme bile su na našem sektoru sledeće neprijateljske jedinice: 136. puk 188. divizije, koji je vršio patroliranje na Krasu, gde se primećuje neprijateljska aktivnost zbog utvrđivanja obale. Prema dobijenim podacima može se zaključiti da [neprijatelj] ima nameru da utvrdi staru liniju austrijsko-italijanskog fronta. Uspostavljeno je novo uporište u Doberdobu a ima izgleda da se uspostave još i druga. Pojačao je takođe neka stara uporišta. Pri aktivnosti patrola došlo je na tom sektoru do manjih sukoba s jedinicama 18. SNOUB. Bili su aktivni takođe MSV³ XXX divizije, što je prouzrokovalo neprijateljsku opreznost duž svih komunikacija. Sa SS Wachtmannschaft⁴ jedinicama neprijatelj je iz Gradiške vršio ispade u Brda, gde se neko vreme zadržavao. U nekim

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/1, a kopija originala u k. 223a.

² Pogrešno; treba: novembra, što se vidi iz teksta izveštaja.

³ minersko-sabotažni vodovi

⁴ Stražarske jedinice u sastavu SS policije u Siovenačkom primorju, formirane od pripadnika raznih nacionalnosti. Ove jedinice je okupator upotrebljavao i za borbu protiv NOVJ.

seiima ostavljao je hranu koja je bila otrovana. Ipak nije pro-uzrokovala nikakvih žrtava.

U ovom polumeseću u Gorici se nalazio 194. puk 71. divizije, kao i 74. puk 159. divizije te druge manje jedinice. Snažnu patrolnu aktivnost po Vipavskoj dolini vršile su jedinice 71. divizije, koje su pored toga vršile ispađe na ivicu Trnovskog gozda. S manjim patrolama više puta pokušavali su da ispadnu u pravcu Trnova, kojom prilikom je triput došlo do manjih borbi s jedinicama-19. SNOB. Sve ove borbe zaključene su u našu korist.

Pod snažnom zaštitom neprijatelj je više dana uzastopce pre-vezio municiju iz Ajdovščine u Goricu. Za to vreme držao je stalne zasede duž ceste i na dominirajućim tačkama iznad ce-ste, te upućivao patrole u unutrašnjost pojasa pored ceste. Izgleda da je prevoz municije završen jer su minirali neka skladišta kod Ajdovščine. Prema dosadašnjim podacima mu-nicija je upućena na italijanski front. U vezi sa prevozom mu-nicije neprijatelj je uspostavio manja uporišta južno od Rav-nice u kojima je postavio i protivavionske topove. Da li su ovo stalna uporišta ili samo privremena za osiguranje prevo-za odn. za protivavionsku artiljeriju [nije poznato].

Iz doline Soče neprijatelj je u ovom polumesečju više puta ispao na Banjšku visoravan sa patrolama jačine 80 — 150 lju-di. Došlo je do dva sukoba s jedinicama 20. brig. Dolinom za Kobarid bio je takođe izvršen transport vojnika a odavde de-lom dalje preko Čedadada.

Iz Idrije neprijatelj je izvršio ispad na Vojsko, kojom prili-kom je došlo do sukoba s jedinicama VDV⁵ brigade. Iz Idrije bio je aktivniji saobraćaj u pravcu Logateca; neprijatelj je aktivnost povećao takođe na sektoru Postojne, odakle je vršio ispađe prema Bukovju i držao zasede koje su ostajale na po-ložajima više dana.

Na severnom pograničnom pojasu Dolomita naše jedinice su vodile značajne akcije u Poljanskoj dolini i likvidirale upori-šta Poljane⁶ i Gabrk s nemačkom žandarmerijskom posadom. Uprkos tome što posada nije bila totalno uništena, a naše je-dinice su imale srazmerno priličan broj ranjenih, akcija je uspela jer je time otvoren put za upad u Dolomite sa severa i proširen naš slobodni teritorij, odn. kontrolisan teritorij i donekle uspostavljena polazna baza za nove operacije. Pri iz-vršenju pomenutih akcija neprijatelj je intervenisao sa više pravaca ali je bio svugde uspešno zadržan. Iz bojazni da bi

⁵ Vojska državne varnosti (Vojska državne bezbednosti)

⁶ Sada: Poljane nad Škofjo Loko.

bilo napadnuto uporište Gorenja Vas, za vreme borbi je došlo iz Idrije ojačanje od 280 ljudi, tako da posada broji 550 ljudi. U ofanzivnim akcijama uglavnom je borbe vodila XXXI divizija, koja je bila ojačana sa dva bataljona 18. brig., ŠO,⁷ DO⁸ i del. artiljerije. Posle likvidacije pomenutih uporišta naše jedinice zadržale su se na [tom] sektoru i pripremale teren za nove akcije. Momentano se nalazi XXXI divizija na Cerkljanskom, a bataljoni 18. brig, su na pokretu u sastav brigade. DO je otišao na Notranjsku u cilju prenosa municije, ŠO trenutno vrši akcije samoinicijativno.

XXXI diviziji bili su u ovom polumesečju priključeni 3. i 6. bataljon 17. SNOB⁹) u cilju brojnog pojačanja divizije.

17. brigada je na pokretu iz dosadašnjeg sektora¹⁰ u cilju uključnja u diviziju, jer na dosadašnjem sektoru nije bila u stanju da izvrši veće akcije. XXX divizija, koja je bila prilično oslabljena i nije mogla da pokaže veću aktivnost, biće na taj način skoncentrisana i sposobna za izvršenje većih akcija. JBO¹¹ dobio je pre 15 dana zadatak da pošalje 300 novomobilisanih u XXXI diviziju. Izvršenje naređenja je u toku.

Naređenjem Glavnog štaba Slovenije KO¹⁻ je uključen u IV op. zonu pre 15 dana.¹³

II.) PLAN ŠTABA

Štab korpusa je uglavnom usmerio svu svoju aktivnost na severnu odbrambenu liniju Dolomita, na uporišta u Poljanskoj dolini. Plan štaba je bio da se likvidiraju uporišta Poljane i Gabrk, da se probije odbrambeni zid i olakša prodor u Dolomite sa severa i time poveća priliv ljudstva i naoružanja u naše jedinice, poveća naš oslobođeni teritorij, kontrolisan teritorij, smanji otpor be-ga¹⁴ i ubrza njeno rasulo. Posle likvidacije uporišta jedinice su imale zadatak da ostanu na istim položajima.

S obzirom na ovo da su bila uporišta likvidirana, plan štaba bio je izvršen.

⁷ škofjološkim NOP odredom

⁸ Dolomitskim NOP odredom

• Brojka 17 i skraćenica SNOB dopisane su olovkom.

¹⁰ Brigada se od avgusta 1944. nalazila na desnoj obali reke Soče, na području Brda i Slovenske Benečije (vidi knj. 15, dok. br. 126).

¹¹ Jeseniško-bohinjski NOP odred

¹¹ Kokrški NOP odred

¹¹ Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 7. oktobra 1944. za prepotčinjavanje Kokrškog NOP odreda vidi u tom VI, knj. 16, dok. br. 95.

¹⁴ Bele garde

HI.) AKTIVNOST JEDINICA IX KORPUSA

13. 10. 1944: Ceta 2. bat. 17. brig, iz zasede između Ročinja i Ajbe napala je neprijateljsku kolonu od 4 auto-blinde. Bila je oštećena jedna blinda. Neprijatelj je imao 5 ranjenih i 1 mrtvog. Pošto je neprijatelj reagovao iz uporišta Avče, zaseda se povukla.
- 15
14. 10. 1944: Patrola od 7 ljudi 17. brig, je na putu za min. akciju na [železničku] prugu kod Gemone naišla na neprijateljskog stražara i ubila ga. Neprijatelj je iz bližeg uporišta, o kojem patrola nije bila informisana, otvorio snažnu vatru. Patrola se povukla bez gubitaka.
17. 10. 1944: Minersko odeljenje 2. bat. ŠO miniralo je žel. prugu ispod sela Besnica. Saobraćaj je bio zaustavljen 8 časova.
15. 10. 1944: 5. bat. 17. brig, minirao je telefonski kabao linije Rim — Berlin kod Trnova¹⁶ iznad Kobarida. Uništena je kabina i kabao.
16. 10. 1944. Patrola 1. MSV 17. brig, napala je na cesti Gradišče — Gorica kamion sa 8 članova posade. Kamion je razbijen; neprijatelj je imao 4 mrtva i 3 ranjena.
18. 10. 1944: Patrola Režijskog bataljona minirala je kod Venzona žel. prugu Videm — Trbiž. Uništeno je 40 m pruge i saobraćaj je prekinut 9 časova. Voz je naišao nekoliko minuta kasnije i zaustavio se. U vozu su bili većinom internirci i mobilisani za rad u Nemačkoj, koji su iskoristili priliku i pobjegli. Sledećeg dana bila je snažna aktivnost neprijateljskih patrola i zaseda koje su tražile pobjegle po okolini. 2 druga [iz] Režijskog bat. naišla su na zasedu i 1 je zarobljen, drugi ranjen.

¹⁵ Redakcija je izostavila tekst o akcijama Jeseniško-bohinjskog NOP odreda, jer su one detaljnije iznete u dok. br. 31.

" Sada: Trnovo ob Soči.

19. 10. 1944: 3 snajperista 1. bat. SO su u Goričanama iz neposredne blizine, 60 m napali i ubili stražara. Snajperisti su se povukli bez gubitaka.
19. 10. 1944: Beneški bataljon 17. brig, napao je s položaja između Zarščine i ispod Mišceka neprijateljsku kolonu — 3 kamiona i motor, koja se s pljačkaškog pohoda u Benečiji vraćala cestom Prapotno — Čedad. U oštroj borbi je uništen motor i oštećena su 3 kamiona. Neprijatelj je imao 35 mrtvih i 35 ranjenih.
19. 10. 1944: Vod 5. bat. 18. brig, iz zasede je napao neprijateljsku kolonu 2 kamiona i automobila na cesti Kopriva — Skopo. Neprijatelj je reagovao snažnom vatrom, nakon čega se zaseda povukla bez gubitaka. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 1 ranjenog i oštećen teretni automobil.
20. 10. 1944: U Ravnicu je došla iz Kromberka patrola [jačine] 9 ljudi, koju je napao vod 1. bat. 19. brig, i 7 [ljudi] zarobio, a 2 su pobjegli. Bilo je zaplenjeno 5 pušaka i mitraljez »Šarac«.
21. 10. 1944: 3. MSV 18. brig, minirao je žel. prugu Tržič — Gorica, 300 m od žel. stanice Ronke u pravcu Tržiča. Na mine je naišao el. voz; uništeni su lokomotiva, 2 putnička i 4 teretna vagona a 26 vagona je oštećeno. Takođe su porušena dva stuba el. instalacije. Neprijatelj je imao ranjenih 120 oficira.
21. 10. 1944: Vod 2. bat. SO minirao je cestu između Selaca i Dolenje Vasi. Na mine je naišao teretni automobil i bio uništen. Ranjena su 4 Nemca.
21. 10. 1944: Snajperska trojka 1. bat. SO napala je neprijateljsku kolonu be-ge kod uporišta Crni Vrh i 3 ubila.
21. 10. 1944: Ceta 1. bat. 17. brig, napala je na novouspostavljeno uporište u Potocima kod Kreda. Napad je izvršen odmah po dolasku posade. Zbog tame nije bilo moguće ustanoviti tačan raspored neprijatelja u kućama i otvoriti koncentričnu vatru na uporište. Neprijatelj je odmah intervenisao iz Robiča i Kobarida, te se zbog

- toga četa povukla, bez gubitaka. Uporište nije bilo zauzeto.
21. 10. 1944: Patrola 1. bat. 17. brig, napala je na cesti Nimis — Vallmontana kolonu od 15 kozaka; 2 je ubila i 1 ranila.
21. 10. 1944: Zaseda 2. bat. 17. brig, napala je na cesti Št. Peter — Kobarid neprijateljski kamion, koji je uspeo da pobjegne.
21. 10. 1944: Zaseda Režijskog bat. 17. brig, napala je putnički automobil između Srpenice i Trnova na cesti Kobarid — Bovec. Automobil je, oštećen, pobjegao, ali su bili 3 mrtva i 1 ranjen oficir Gestapoa.
21. 10. 1944: Patrola bat. 17. brig, na cesti prema Rabelju zarobila je fašistu, zaplenila pušku i bicikl.
21. 10. 1944: Vod 2. bat. ŠO minirao je cestu između Selaca i Dolenje Vasi.
21. — 26. 10. 1944: Jedinice XXXI divizije su po zapovesti štaba korpusa izvršile napad na neprijateljsko uporište Poljane s ciljem uništenja. Pod komandu štaba divizije dodeljeni su bili i dva bat. 1S. brig., ŠO i DO i deo artiljerije. Uporište je bilo zauzeto 22. 10, nakon čega su jedinice produžile napad na uporište Gabrk i isto zauzele 24. 10.
- Čitavo vreme do 26. 10. jedinice raspoređene na položajima u cilju obezbeđenja vodile su stalne borbe s neprijateljem koji je intervenisao iz bližih uporišta, posebno iz Škofje Loke. U svim ovim borbama neprijatelj je imao 48 mrtvih i neustanovljen broj ranjenih. Bilo je zaplenjeno: mitraljez »Breda«, mitraljez »Schwarzlose«, laki minobacač, 2 automata bez zatvarača, 9 pušaka, 6 pištolja, 2 sanduka ručnih bombi, 20.000 metaka različite municije. Uništena su dva uporišta. Oštećena auto-blinda, 2 kamiona. Porušena dva mosta i dva-put cesta. Naši gubici: 8 mrtvih, 52 ranjena, 1 zarobljen. Oštećena 2 topa.¹⁷

¹⁷ Podrobnije o napadu na neprijateljeva uporišta Poljane i Gabrk vidi dok. br. 24.

23. 10. 1944: Iz Kromberka je patrola od 30 ljudi došla do ispod Ravnice, gde ju je napala jedinica 19. brig. Bilo je ubijenih 5 neprijateljskih vojnika, 2 zarobljena. Zaplenjeno: mitraljez »Šarac«, 3 puške, 1 tromblon i municija.
23. 10. 1944: Minerska grupa IX korpusa kod Dolge Njive ispod Sv. gore minirala je cestu Gorica — Sv. Lucija.¹⁸ Na mine je naišla blindu, koja je bila pot.[puno] uništena. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 3 ranjena.
23. 10. 1944: Iz Kromberka je došla u Ravnicu patrola od 30 ljudi. Jedinica 19. brig, je napala patrolu i ubila 5, zarobila 2. Bio je zaplenjen mitraljez »Šarac«, 3 puške, 1 tromblon i municija.
23. 10. 1944: Dve čete 5. bat. 18. brig, napale su kod Bilja neprijateljsku patrolu koja se prevozila čamcem preko Vipave. Bilo je 9 ubijenih, 1 zarobljen, a 10 ih je skočilo u Vipavu. Zaplenjeno: 1 mitraljez »Šarac«, 2 automata, 5 pušaka, 1 pištolj.
23. 10. 1944: Snajperska trojka ŠO ranila je stražara ispred zgrade šk.[ole] u Gorenjoj Vasi.
23. 10. 1944: Snajperska trojka 5. bat. 17. brig, približila se neprijateljskom uporištu u Kobaridu i ubila 1 te ranila 2 Nemca. Neprijatelj je intervenisao s teškim naoružanjem, ali se patrola povukla bez gubitaka.
23. 10. 1944: Minersko odeljenje 2. bataljona¹⁹ je na sektoru Podnart — Besnica izbacilo iz koloseka i uništilo vagon za uklanjanje mina i 120 m žel. pruge. Saobraćaj je bio prekinut 11 časova.
24. 10. 1944: Odeljenje 2. bat. ŠO miniralo je ispod Besnice žel. prugu Podnart — Kranj. Uništeno je 180 m pruge i saobraćaj je prekinut 14 časova.
24. 10. 1944: Grupa snajperista 4. bat. 17. brig, napala je kod Bulfonsa²⁰ (Tarčento) grupu kozaka. Ubila je 2, ranila 1. Zbog obližnjeg uporišta ko-

¹⁸ Sada: Most na Soči.

¹⁹ Taj bataljon je bio iz sastava škofjološke NOP odreda (vLli dok. br. 21).

Zaselak, 1 km severno od Tarčenta.

zaka i terena bez zaklona bila je zaplenjena samo 1 puška s municijom. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

24. 10. 1944: Patrola prateće čete 17. brig, napala je na cesti Čedad — Nimis kolonu od 14 kozaka. Zaštitnica neprijatelja otvorila je vatru na našu patrolu, tako da se ova morala povući pre nego što je zaplenila oružje 4 ubijena neprijatelja. Ranjeno je više konja.
26. 10. 1944: 2. bat. ŠO vodio je borbu s neprijateljem koji je nastupao iz Crnog Vrha prema Pasjoj ravni. Posle jednočasovne borbe bataljon se morao zbog nadmoćnosti [neprijatelja] povući na nove položaje. Za to vreme 1. bat. je vodio borbu sa dve neprijateljske kolone koje su nastupale od Sv. Andreja.²¹ Namera neprijateljskih kolona²⁻¹ je bila da opkole naše jedinice, što im nije uspelo. Neprijateljska kolona koja je nastupala iz Staniša napala je komoru odreda.
- U svim ovim borbama neprijatelj je imao 1 mrtvog; na našoj strani bio je i mrtav i 1 ranjen.
27. 10. 1944: 3. bat. 20. brig, bio je napadnut od neprijateljske kolone koja je nastupala od Kala¹⁻¹³ prema Cvetrežu. U borbi je imao bataljon 2 mrtva i 3 zarobljena. Neprijateljski gubici nisu ustanovljeni.
28. 10. 1944: Oko 10 časova nastupala je iz Škofje Loke kolona od 100 ljudi, 1 tenka, auto-blinde i motora prema položajima 7. brig, na sektoru Rovte²⁴ — Breznica²⁵ — Sv. Tomaž.²⁰ Ispred Praprotna napala ju je zaseda 3. bat. pomenute brigade i prinudila neprijatelja na povlačenje

⁵¹ Sada: Andrej nad Zmincem.

¹³ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

²³ Odnosi se na Kal nad Kanalom.

²⁴ Sada: Rovte v Selski dolini.

²⁵ Sada: Breznica pod Lubnikom.

²⁸ Sada: Tomaž nad Praprotnem.

na polazne položaje. Uništen je 1 tenk i 1 motor.

Kasnije je nastupala nova neprijateljska kolona, koja se morala takođe posle kraće borbe povući.

28. 10. 1944: Zaseda 16. brig, je napala neprijateljsku patrolu kod Gorenje Vasi i zaplenila motor. Neprijatelj je imao 1 mrtvog.
28. 10. 1944: Zaseda 18. brig, napala je neprijateljsku patrolu [jačinej 35 ljudi kod mosta ispod Brja.²⁷ Patrola je došla iz Potoča. Neprijatelj je imao 4 mrtva.
28. 10. 1944: Obaveštajna patrola DO naišla je na neprijateljsku kolonu koja je nastupala iz pravca Lučina prema Planiškovom griču. Odred je odmah po primitku obaveštenja o kretanju neprijatelja poslao na položaje dva voda, koji su napali kolonu kada se vraćala sa Planiškog griča. Neprijatelj je bio napadnut s više strana i u neredu se povukao u uporište. Imao je 2 mrtva i 5 ranjenih. Na našoj strani bio je 1 ranjen. Neprijatelj je reagovao topovskom vatrom iz Lučina i Crnog Vrha.
28. 10. 1944: 1. bat. 3. brig, i inž. bat. XXXI div. porušili su cestu Škofja Loka — Blegoš na 3 mesta i miniranjem razrušili mostić kod Rupara.
30. 10. 1944: Patrola 3. bat. 20. brig, naišla je kod Tolminskog Loma na neprijateljsku patrolu. Posle kraće borbe se povukla zbog nadmoćnosti [neprijatelja], imala je 1 mrtvog i 1 ranjenog.
30. 10. 1944: 3. bat. 16. brig, bio je sa tri strane napadnut na položajima kod Sv. Tomaža. Neprijatelj je bio opremljen minobacačima i tromblonima i srdito je napadao. Bataljon je pokušavao da protivnapadima protera neprijatelja na polazne položaje, ali zbog brojnih neprijateljskih zaseda nije uspeo. Padom mraka krenuo je na nove položaje. Imao je 2 ranjena. Neprijatelj je imao 20 mrtvih.²⁸

¹⁷ Na karti 1 : 100.000 nije obeleženo, a nalazi se 2 km južno od Potoča.

²⁸ Podrobnije o toj borbi vidi dok. br. 28.

30. 10. 1944: 2. bat. 7. brig, je kod Sv. Lenarta,²⁹ prilikom pokreta na nove položaje, napadnut od neprijateljske zasede, koja je otvorila na kolonu snažnu vatru iz mitraljeza i minobacača. Borba je trajala 10 min. i bataljon se podelio na više manjih grupa koje su odvojeno došle na nove položaje. Pri tome je bataljon imao 3 mrtva, 1 ranjenog i 4 nestala. Od oružja je izgubio: 6 pušaka, 2 AT³⁰ puške, mitraljez »Breda«, laki minobacač, postolje teške »Brede« i pripadajuću municiju (126 kom. puščane, 55 za ptp,³¹ 600 za tm,³² 25 mina za lb³³ 480 za lm).³⁴
31. 10. 1944: Inž. bat. XXX divizije minirao je cestu kod Vrtovina. Na mine je naišao neprijateljski tenk i bio pot.[puno] uništen.

PREGLED GUBITAKA

Neprijateljski: mrtvih 172, ranjenih 188, zarobljenih 16.

<i>Zaplenjeno:</i>	<i>uništeno:</i>	<i>oštećeno:</i>
27 pušaka	2 kamiona	2 blinde
4 automata	2 motora	12 puta žel. pruga
4 p.mitraljeza	1 lokomotiva	4 puta cesta
2 mitraljeza	7 vagona	fabrička postr.
10 pištolja	2 uporišta	3 lokomotive
1 laki minobacač	(Poljane, Gabrk)	36 vagona
2 tromblona	4 mosta	7 kamiona
motor	1 blinda	više konja ranjeno.
bicikl	1 nepr. zgrada	
municije i bombe	2 tenka	

Vlastiti: mrtvih 18, ranjenih 60, zarobljenih 8, nestalih 21.

Izgubljeno: 5 p.mitraljeza
mitraljez
11 pušaka
2 protivtenkovske puške
laki minobacač
postolje za tešku »Bredu« i municija
oštećena 2 topa.

^M Sada: Lenart nad Lušo.

³⁰ antitenkovske

" protivtenkovsku pušku

³² teški mitraljez

³³ laki bacač

³⁴ laki mitraljez

IV.) NASA I NEPRIJATELJSKA TAKTIKA

Pored već izveštenog u relaciji o borbama kod Poljana i Gabrka, možemo dodati sledeće:

- a) Neprijatelj je iz Vipavske i Soške doline upućivao manje patrole u cilju otkrivanja i izviđanja naših položaja. Više puta su bile napadnute od naših jedinica i razbijene. Ove patrole bile su do izvesne granice prilično smele i postigle bi verovatno više uspeha da su njihovi ispadi bili planskiji.
- b) Prilikom borbi s neprijateljskim snagama koje su intervenisale u cilju pomoći napadnutim uporištima u Poljanskoj dolini primetilo se da neprijatelj nije bio pripremljen za veće borbe, niti se hteo upuštati u teže borbe koje bi onemogućile uništenje uporišta.
- c) Posade napadnutih uporišta borbile su se uporno i pružale neočekivan otpor. S obzirom na našu odlučnost u pogledu uništenja, nisu izdržale do kraja, već su pobile pre uništenja.

V.) KRITIČKI PREGLED OPERACIJA

Kritici poslednje relacije dodajemo:

- a) Pri izvođenju operacija primetilo se kod naših jedinica, odn. nižih štabova neplanski rad, neorganizovanost u napadu i neodlučnost i nedoslednost u izvođenju. Posebno se ovo primetilo u borbama za Poljane, što je neosporno bilo uzrok da smo imali veći broj žrtava nego što je bilo potrebno.
- b) Pokazalo se da stavljanje bataljona jedne divizije pod komandu štaba druge divizije nije najbolje jer se ovi bataljoni postavljaju na najvažnija i najopasnija mesta.

VI.) ARTILJERIJA

U ovom polumesečju artiljerija je u napadu na Poljane sadejstvovala 1 protivtenkovskim topom i 1 brzometnim topom. Jedan protivtenkovski top je oštećen za vreme pokreta, dok je drugi oštećen za vreme borbe. Kod artiljerije je formirana inž. četa i četa za vezu iz dosadašnjeg radnog voda i voda za vezu. Zaštitni bataljon upućen je na Kras po artiljerijsku municiju. Do sada se još nije vratio.

Pre izvesnog vremena imali smo nameru da iz brzometnih topova i PT topova formiramo lake divizione divizijske artiljerije. S obzirom na nedostatak municije privremeno smo odustali od namere.

Jako se oseća nedostatak municije, te je izvršenje operacija otežano.

VII.) RAZNO

Štab korpusa ima u planu da produži ofanzivu na sektoru Dolomita. Za izvršenje operacija koje su u planu znatno nam nedostaje teškog naoružanja (PIAT-a,³⁵ teških minobacača, a posebno artiljerije), koje bi znatno olakšalo naše operacije i smanjilo gubitke u ljudstvu.

VIII.) ORGANIZACIJA

Organizacija odseka se u poslednje polumesečje nije promenila.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom. načelnika štaba, kapetan:
Darko Derenda[^]

Šef odseka, poručnik:
Mitar Raičević

M. P.

*Prilozi:*³⁷

- 1.) izveštaj inž. referenta
- 2.) izveštaj geodet, referenta
- 3.) izveštaj ref. za motorizaciju
- 4.) izveštaj ref. za vezu
- 5.) izveštaj ref. za naoružanje
- 6.) izveštaj o mobilizaciji
- 7.) pregled neprijateljskih gubitaka u mes.[ecu] oktobru
- 8.) brojno stanje ljudstva, naoružanja i municije
- 9.) skica pokreta jedinica IX korpusa

³⁵ Skraćenica od Projector Infantry Antitank (ručni protivtenkovski bacač).

³⁶ Tine Derenda Darko

³⁷ Redakcija te priloge ne objavljuje, a nalaze se u AIZDG, k. 31, 32 i 33.

IZVEŠTAJ VOJNE OBLASTI 9. KORPUSA NOVJ OD 3. NOVEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
O REORGANIZACIJI KOMANDI VOJNIH PODRUČJA'

VOJNA OBLAST
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj, dana 3 XI 1944.
Broj: 136

9/XI

Predmet: 14-dnevni izveštaj
Vojne oblasti IX
korpUSA NOV i POJ

GLAVNI ŠTAB NOV I PO SLOVENIJE

Zbog potrebe koja se ukazala na teritoriju IX korpUSA NOV i POJ reorganizovali smo komande vojnih područja i komande mesta.

Komandu Idrijskog vojnog područja i Komandu mesta Dornberk smo ukinuli.

Na teritoriju Komande Kobariškog vojnog područja formirali smo dve nove komande mesta, i to: komande mesta Bovec i Št. Peter.

Na Gorenjskom vojnom području formirali smo 6 komandi mesta.

Pregled komandi vojnih područja i komandi mesta:

Komanda Goriškog vojnog područja sa komandama mesta

1	Komanda mesta Gorica
2	„ „ Ajdovščina
3	„ „ Sežana
4	„ „ Senožeče
5	„ „ Cepovan
6	„ „ Cerčno
7	„ „ Idrija

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 302/1. Broj delovodnika je dopisan mastilom. U gornjem desnom uglu je mastilom dopisano: »9/XI«, što označava datum primitka izveštaja u Glavnom štabu NOV i PO Slovenije.

Komanda Kobariškog vojnog područja sa komandama mesta

- 1 Komanda mesta Kobarid
- 2 " " Tolmin
- 3 Bovec
- 4 Kojsko
- 5 Breginj
- 6 St. Peter

Komanda Gorenjskog vojnog područja sa komandama mesta

- 1 Komanda mesta Kranj
- 2 .. " Škofja Loka
- 3 Tržič
- 4 Radovljica
- 5 Jesenice
- 6 Bled

Komanda Goriškog vojnog područja je popunjena. Postavljeni su svi referenti, oficiri i njihovo pomoćno osoblje, ali će se to prema potrebi promeniti. Komande mesta Goriškog vojnog područja takođe su popunjene. Imaju od 40 do 60 drugova, od kojih je samo polovina naoružana.

Teritorija koja je do sada bila pod kontrolom Idrijskog vojnog područja i komandi mesta fta toj teritoriji sada je pod kontrolom Komande Goriškog vojnog područja.

Teritorija Komande mesta Dornberk sada je pod kontrolom Komande mesta Gorica.

Komanda Kobariškog vojnog područja

Komandni kadar ovog područja je popunjen kao i u komandama mesta. Referenti, oficiri, u Komandi vojnog područja još nisu svi postavljeni, ali ih imamo već sve predviđene i uskoro ćemo ih postaviti. Ljudstvo u ovim komandama mesta još nije popunjeno kako bi moralo da bude, tako da komande mesta koje su bile formirane u poslednje vreme imaju od 20 do 30 drugova. Privremeno broj ljudstva nećemo povećati, i to zbog toga što nam nedostaje oružja.

Komanda Gorenjskog vojnog područja

Komandni kadar je popunjen, a takođe u komandama mesta. Pri komandi vojnog područja već je postavljen saobraćajni oficir, pom. za železnice i tehnički oficir.

Komande mesta su u toku razvoja, ljudstvo još nije popunjeno, naročito su poteškoće sa naoružanjem, jer nije ni polovina ljudstva naoružana, ali su uprkos tome komande mesta već pokazale lepe uspehe. Otpočeli su mobilizaciju, nabavku materijala, imaju organizovane transporte itd., koji prenose materijal s teritorije Gorenjskog [vojnog] područja na te-

ritoriju Goriškog vojnog područja. (Komanda mesta Radovljica još nije formirana).

U vezi sa selekcijom ljudstva u komandama mesta i u radnim vodovima formirali smo lekarsku komisiju koju sačinjavaju: šef sanitetskog odseka Vojne oblasti, šef mobilizacijskog odseka Vojne oblasti i politkomesar komande vojnog područja one teritorije na kojoj se vrši pregled.

Lekarska komisija ima zadatak da izvrši pregled celokupnog ljudstva koje se nalazi u pozadinskim jedinicama i ustanovama i sve sposobne za operativnu vojsku odmah uputi u najbliže operativne jedinice.

Sa [komandom]) pokrajinske narodne zaštite za Slovensko primorje dogovorili smo se da ova lekarska komisija takođe izvrši pregled celokupnog ljudstva narodne zaštite i sve sposobne za operativnu vojsku takođe uputi u operativne jedinice. U zamenu za drugove koji će biti upućeni u operativne jedinice, komande mesta će im uputiti poverljive drugove koji nisu sposobni za operativne jedinice. Pregledu ljudstva narodne zaštite prisutan je i jedan član PNZ.- Dalje smo se sa okružnim odborima OF dogovorili o lekarskom pregledu terenskih radnika (koje treba da dadu na raspolaganju operativnoj vojsci), te sve sposobne uputiti u operativne jedinice. Lekarskom pregledu prisustvuje i jedan član okružnog odbora OF. Lekarska komisija otDOČela je lekarske preglede dana 25. X 1944.

U cilju što boljeg rada komandi vojnih područja i komandi mesta sazvali smo sve politkomesare vojnih područja i politkomesare komandi mesta na konferenciju, koja je održana dana 29. i 30. X 1944.

Program rada konferencije bio je sledeći:

1. Pregled spoljnog i unutrašnjeg političkog položaja.
2. Zadatak naše pozadinske vojske u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti.
3. Konkretne i lične greške starešina.
4. Mobilizacija.
5. Saradnja između političkih vlasti i vojske, odnos prema ekonomskim ustanovama.

6. Partijski rad u komandama vojnih područja i komandama mesta sa okružnim i sreskim komitetima KPS.

Sem ovog, svaki šef odseka imao je referat iz svog područja rada. Na konferenciji učestvovali su i članovi OBKOM³ i POÖF⁴ za Slovensko primorje.

³ Poveljstvo narodne zaštite — Komanda narodne zaštite

¹ Oblasni komitet

⁴ Pokrajinski odbor OF

Na završetku konferencije upućena je rezolucija svih prisutnih maršalu Titu.

Posebno važno pitanje bilo je posvećeno mobilizaciji u [Slovenskoj] Benečiji i u Gorenjskoj. Poltkomesari su dobili tačna uputstva za izvođenje planske mobilizacije.

U [Slovenskoj] Benečiji velik broj obveznika nalazi se kod svojih kuća jer oni dosada nisu mobilisani zbog političkih razloga. Na planskoj mobilizaciji sarađivaće i svi politički odbori i operativna vojska, kako bi se mobilizacija izvršila za što kraće vreme.

Sva vaša uputstva detaljno proučimo i prilagodimo našem terenu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar IX korpusa: V. Avbelj ⁵	Zam. komandanta IX korpusa potpukovnik: Stante Peter
--	--

Prilažemo izveštaje odseka.⁶

⁵ Viktor Avbelj Rudi

⁶ Te izveštaje redakcija ne objavljuje, a nalaze se u AIZDG, k. 302/11.

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU
BRIGADE »SLAVKO ŠLANDER« I 11. SLOVENAČKE NO
BRIGADE »MILOŠ ZIDANŠEK« OD 3. NOVEMBRA 1944.
ŠTABOVIMA 7. KORPUSA NOVJ I 4. OPERATIVNE ZONE
SLOVENIJE O BORBI U REJONU VALIČNA VAS — REBER
— VRTAČE¹

OPERATIVNI STAB	VI	31/10 ²
6. I 11. BRIGADE	XI	31/10
Položaj, 3. XI 1944		
Br.: 394		

ŠTABU VII KORPUSA I ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE
NOV I POS

Dnevni izveštaj Položaj
za 31. X 1944.

6. SNOUB nalazila se na starim položajima, i to: dva bataljona, minerska četa i Štab brigade u selu Vrtače, a jedan bataljon u selu Kutna. Zbog nastupanja neprijatelja izdali smo Štabu 6. brigade naređenje da premesti bataljon s položaja u selu Kutna na položaje Sela [pri] Šumberku, gde je bataljon ostao do 22,30 časova. Bataljoni su se od 14.00 do 23.00 časova nalazili na položajima u blizini sela Vrtače i Hrib. U 17.30 časova je bataljon koji se nalazio na položajima iznad sela Hrib napao neprijateljevu kolonu nepoznate jačine,³ koja se kretala iz pravca sela Orlaka duž grebena. Borba je trajala oko 45 minuta. Neprijatelj je bio nateran u bekstvo. Neprijateljeve snage bile su sastavljene iz be-ga.⁴ Za neprijateljem koji se povlačio bile su upućene patrole. Povlačio se u pravcu Orlake i davao signale raketama, verovatno zbog koncentracije. U ovoj borbi brigada nije imala gubitaka. Nepri-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332/1.

² Dopisano mastilom u Štabu 4. operativne zone Slovenije a označava da se izveštaj odnosi na borbe 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« i 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek«, koje su vođene 31. oktobra 1944. godine.

³ Kolonu je sačinjavala 21. četa 3. bataljona slovenačkih domobranaca iz Višnje Gore, koja je 30. oktobra, na pokretu iz Višnje Gore, zanoćila u Muljavi i sledećeg dana nastupala pravcem Gabrovka (sada: Gabrovka pri Zagradecu) — Zagradec — Valična Vas — G. i D. Križ, gde je u 17,30 časova došlo do borbe, pa se četa povukla u pravcu Muljave (vidi AIZDG, AFK, k. 281/III).

⁴ Bele garde. Zvaničan je naziv: slovenski domobranci.

jateljevi gubici nisu poznati. Po krvavim tragovima koje je ostavio iza sebe morao je imati znatne gubitke. Sledećeg dana u zoru naša patrola je pronašla mrtvog belogardista na položaju gde se vodila borba. Patrola ga je svukla i zaplenila jednu mauzer-pušku. Po potrebi službe i u cilju održavanja potrebnog morala i discipline, te lakše evidencije, pri Štabu brigade je formirana četa pomoćnog osoblja u koju su ušli: kurirski vod, sanitetski vod, obaveštajni vod i vod za vezu. Postavljena je komanda čete koja se sastoji iz komandira, politkomesara i 3 vodnika. Pre podne održani su sastanci vojnih starešina bataljona s vojnim starešinama [Štaba] brigade.

11. SNOB se dana 31/ X nalazila na položajima sela Reber, gde su se nalazila sva tri bataljona. Brigada se obezbeđivala zasedama i patrolama. Po bataljonima su održani vojni i politički časovi. Oko 13 časova je upućena patrola u pravcu Zagradeca, gde bi, prema izveštaju obaveštajne službe trebalo da se nalazi, neprijatelj.' Kada je patrola stigla do Sv. Marjete, već je naišla na neprijatelja. Posle ovih informacija brigada je odmah pojačala obezbeđenje. Oko 15 časova neprijatelj je otpočeo nastupanje iz pravca G. Križ u pravcu položaja 11. brigade.⁵ Odmah je jedna četa upućena u pravcu Sv. Križa" da napadne neprijatelja. Četa je došla u neposrednu blizinu neprijateljevih položaja i otvorila na njih snažnu vatru, kojom je sprečila neprijateljevo nastupanje s tog pravca, jer je, naime, bio prinuđen da se povuče. Neprijatelj se unekoliko povukao i odmah otpočeo ponovno nastupanje nešto južnije od sela Reber. Dve čete koje su bile upućene u tom pravcu, sa zadatkom da spreče neprijateljevo nastupanje u pravcu Žužemberka, htele su da posednu položaje južno od sela Reber. Još pre nego su čete uspele da posednu položaje, neprijatelj je iz obližnje šume otvorio na njih snažnu vatru. Čete su, uprkos snažnoj vatri i nepovoljnim položajima, prihvatile borbu. Posle kraće borbe neprijatelj je ponovo prinuđen na povlačenje. Oko 18 časova neprijatelj je otpočeo nastupanje u pravcu položaja brigade, ali ovog puta sa severne strane sela Reber, kojom prilikom je, posle kraće borbe, ener-

⁵ Na tom pravcu su nastupale 31. i 39. četa i jedan vod Teške čete 4. bataljona slovenačkih domobranaca. Ove snage, su 31. oktobra 1944. krenule iz Muljave pravcem Kitni Vrh — Orlaka, gde je došlo do oštih borbi (vidi dok. br. 30), a zatim su produžile nastupanje u pravcu sela Reber, gde je ponovo došlo do oštih borbi, pa su ove snage prinuđene da se preko Sela pri Šumberku povuku u Št. Vid (sada: Šentvid pri Stični). (AIZDG, AFK, k. 280/IV i 281/111).

⁶ Na karti 1 : 100.000 nije označeno; verovatno se odnosi na kapelicu zapadno od sela Reber.

gičnim jurišem proteran u dolinu, u pravcu svojih polaznih položaja. Računa se da je neprijatelj imao prilične gubitke. Sopstveni gubici: 2 ranjena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Babič

Komandant — kapetan:
Andrej Cetinski-Lev

BR. 35

NAREĐENJE OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNO PRIMORSKO OD 5. NOVEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA O PRENUMERISANJU BATALJONA¹

OPERATIVNI STAB
ZA ZAP. PRIMORSKO
Položaj, 5. XI 1944.

Beneški bat.«

SVIM JEDINICAMA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAP.
PRIMORSKO

(IV, V, Beneški, Rezijski bataljon, MSV, radionice i kurirske stanice bivše 17. SNOB²)

Pošto se glavnina brigade premestila u sastav XXX divizije, sa ove strane su ostali odredni bataljoni, koji ostaju i dalje na tom sektoru.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 292/1.

² Dopisano mastilom, te označava da je ovaj primerak bio dostavljen Beneškom bataljonu.

³ Po naređenju Štaba 9. korpusa NOVJ, krajem oktobra 1944. je glavnina 17. slovenačke NO brigade »Simon Gregorčič« krenula sa operativnog područja na desnoj obali reke Soče, u sastav 30. NO divizije, čije se operativno područje nalazilo na levoj obali Soče. Brigada je 4. novembra 1944. izvestila Stab 9. korpusa da je prešla na levu obalu Soče, a da su na desnoj obali ostale sledeće jedinice:

— Beneški bataljon, jačine 80 ljudi, naoružan sa 50 pušaka, 2 mitraljeza, 6 puškomitraljeza, 1 lakim minobacačem, 14 automata i 14 pištolja;

— Rezijanski bataljon, jačine 142 borca, naoružan sa 100 pušaka, 6 puškomitraljeza, 2 mitraljeza, 10 automata, 10 pištolja i 1 lakim minobacačem;

— 4. bataljon, jačine 118 ljudi, naoružan sa 75 pušaka, 2 mitraljeza, 9 puškomitraljeza, 22 automata i 18 pištolja;

Za ove bataljone imenovan je Operativni štab za Zap. Primorsko.⁴ Komandant je bivši zam. komandanta 17. SNOB, kapetan Bavec Franjo-Branko; politkomesar je bivši politkomesar 17. SNOB Crnugelj Franc-Zorko. Potrebno je da bataljoni promene nazive: IV bataljon dobija naziv I bataljon, a V bataljon dobija naziv II bataljon, dok Beneški i Rezijski bataljon i nadalje zadržavaju svoje nazive. To radi toga da ne bi došlo do raznih pometnji u pošti. Zbog toga

N A R E Đ U J E M O :

Sva pošta se mora upućivati na novi naslov i ne više na 17. SNOB. Za sve jedinice na tom sektoru je opunomoćen samo gornji Stab, a ne više 17. SNOB!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Crnugelj Franc-Zorko
si. odsutan

Komandant, kapetan:
Bavec Franjo-Branko
Branko

— 5. bataljon, jačine 120 ljudi, naoružan sa 66 pušaka, 1 mitraljezom, 9 puškomitraljeza, 1 lakim minobacačem, 7 automata i 15 pištolja;

— Minersko-sabotažni vod, jačine 33 borca, naoružan sa 3 puškomitraljeza, 20 pušaka, 8 automata i 16 pištolja;

— deo štaba brigade (5 ljudi), naoružan sa 2 automata, 1 puškom i 3 pištolja;

— relejne stanice, jačine 36 ljudi, naoružane sa 34 puške, 2 automata i 3 pištolja;

— radio-ekipa (7 ljudi), naoružana sa 3 puške i 2 pištolja;

— propagandni centar s tehnikom (11 ljudi), naoružan sa 6 pušaka i 2 pištolja;

— radionice (mehaničarska, obučarska, krojačka i kovačka), jačine 18 ljudi, naoružane sa 2 automata, 7 pušaka i 3 pištolja. (Izveštaj Štaba 17. slovenačke NO brigade »Simon Gregorčič« od 4. novembra 1944, AIZDG, k. 221/III).

* Redakcija nije pronašla naredbu za formiranje Operativnog štaba za Zapadno Primorsko.

NAREĐENJE ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 6. NOVEMBRA
1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA SPROVOĐENJE SI-
STEMATSKE OBUKE I UNUTRAŠNJE SLUŽBE U CILJU OT-
KLANJANJA UOČENIH NEDOSTATAKA¹

Š T A B
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Položaj, dana 6. XI 44.
Br.: 808

SVIM JEDINICAMA VII KORPUSA

U operacijama u toku prošlog meseca primećeno je u jedinicama kao i u štabovima mnogo nepravilnosti, koje su bile neposredni uzrok čestih neuspeha. Ove nepravilnosti naročito su se ogledale u neizvršavanju naređenja, slaboj vojnoj disciplini i čvrstini vojske, nesposobnosti nižih starešina i boraca u izvršavanju osnovnih zadataka. Starešine jedinica su, pored ovih nedostataka, pokazali da ne poznaju svoje jedinice te da ne vrše strogu i redovnu kontrolu jedinica. Posledice ovih nedostataka bile su veoma poražavajuće.

Činjenica da se u kratkom periodu naših defanzivno-ofanzivnih operacija brojno stanje jedinica, naročito nekih, znatno smanjilo zbog gubitaka u borbama, zbog nestalih i dezertera,³ jasno pokazuje vanredno slabo stanje jedinica u pogledu borbene sposobnosti, ustrajnosti, izdržljivosti, borbenog duha i osećanja odgovornosti. Što je u nekim jedinicama uopšte došlo do toga, bez sumnje je uzrok u samim štabovima. Nedostatak dovoljnog vojnog obučavanja, političkih časova, sastanaka starešina, kritika, akcija, kontrole izvršenja naređenja i kontrole u samim jedinicama glavni je uzrok pasivnog držanja jedinica i neuspeha koje su te jedinice doživele.

Da bi se stanje iz osnove popravilo, da se podigne borbeni moral i sposobnost jedinica, da se potčinjeni štabovi osposobe za izvršenje sve većih i težih zadataka koji stoje pred nama

n a r e đ u j e m o :

1.) Sa svim jedinicama, operativnim i pozadinskim, treba odmah otpočeti redovan sistematski vaspitni rad, koji treba da sadrži:

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 154/1 i 289/1.

² O gubicima jedinica 7. korpusa NOVJ u drugoj polovini oktobra vidi u dok. br. 53.

a) *Strojevu obuku.* Sve jedinice moraju da imaju svaki dan najmanje po jedan sat strojeve obuke. Pri tome treba početi sa osnovnim vežbama svakog pojedinca, puškom i bez nje. Rad produžiti sa odeljenjem, vodom i četom.

b) *Borbenu obuku.* Svakog dana održati po dva časa ove nastave čiji je glavni cilj da se pojedinci obuče za dobre borce, koji će umeti u svakom momentu, u svakoj borbi, na različitom zemljištu i pod najtežim okolnostima da iskoriste svoje oružje za najbolje dejstvo protiv neprijatelja. Iz pojedinačne obuke preći na odeljensku, vodnu, četnu itd., čiji je zadatak da se čitava jedinica uvežba za izvršavanje zadataka koji će joj biti dani u borbi.

c) Da bi se u logorima, kantonmanima itd. postigao što veći red i disciplina obavezno je svakog dana u 7 časova izvršiti zbor jedinice sa pregledom jedinice i podizanjem zastave. Na ovim zborima mora se postići potpun vojnički red. Svaki starešina, od desetara naviše, mora da postroji svoju jedinicu, izvrši njezin pregled a zatim o stanju jedinice raportira svom vodniku. Kada izvrši pregled stroja čitavog voda, vodnik predaje raport komandiru čete, itd. do onog starešine koji je po položaju najstariji u dotičnoj jedinici, odn. u kantonmanu.

Postrojavanje jedinice mora se izvršiti i za doručak, ručak i večeru. Prilikom zbora za večeru vrši se i pozdrav za skidanje zastave, ako je bila razvijena, pročitaju se sva naređenja i zapovesti koje se odnose na jedinicu i koje su izdate određenoj jedinici u zadatak za idući dan.

Određenim zborovima obavezni su da prisustvuju svi borci, podoficiri, oficiri i politkomesari jedinice, sem onih koji su službeno zauzeti.

2.) U svim jedinicama mora se odmah uvesti služba dežurstva, ukoliko nije bila do sada. Svaka jedinica mora da ima svog dežurnog po sledećem: u četama dežuraju vodnici, politdelegati i desetari. Služba dežurstva traje od 12 do 12 časova idućeg dana i podeljena je na dva dežurna: stariji dežurni od 12 do 24 časa i mlađi dežurni od 24 do 20' časova. U bataljonu dežuraju starešine četnih komandi na isti način. U brigadi, kada je u kantonmanu u celini [dežuraju] članovi bataljona, s tom razlikom što je samo jedan dežurni za isti period trajanja dežurstva. Svi dežurni u jedinicama su dužni svako jutro, posle ustajanja, i posle večere da raportiraju dežurnom pretpostavljene jedinice o stanju u svojim jedinicama. Pored raporta pretpostavljenom dežurnom, svi dežurni u svim jedinicama su dužni da raportiraju u isto vreme i starešini svoje jedinice.

Detaljniji zadaci i dužnosti dežurnih propisani su u naređenju našeg Štaba od avgusta o.g.⁴

3.) U svim jedinicama treba da se odmah uvede raport. Sve pozvane na raport zbog učinjenih grešaka, zatim one koji imaju različite molbe ili žalbe dežurni dotične jedinice postrojavaju na određenom mestu svakog dana u 11 časova. Raport vrši starešina jedinice. Postrojavanje na raportu mora da bude po sledećem redu: na desnom krilu podoficiri, levo borci. Starešina prvo završava raport sa borcima, koje zatim otpusti, a produžava sa podoficirima samim. Oficiri i politkomesari pozivaju se na raport posebno.

4.) Sve starešine treba da obrate veliku pažnju na držanje boraca i na pozdravljanje. Tražiti da se svaki službeni razgovor pretpostavljenog starešine sa potčinjenim ili sa borcem vrši u stavu mirno, da potčinjeni ponovi svako primljeno naređenje a zatim pozdravi i udalji se. Bilo gde da pojedinac sretne starešinu starijeg po činu ili položaju od sebe, mora ga bezuslovno pozdraviti, a ovaj da mu otpozdravi. Ako se kreće drumom cela jedinica, ili je ona postrojena u mestu, a pored nje prolazi starešina koji je pretpostavljen čitavoj jedinici, mora starešina koji trenutno komanduje toj jedinici izvršiti pozdrav sa čitavom jedinicom.

5. Naročitu pažnju poklanjati vaspitavanju kadrova u jedinicama, naročito nižih starešina. U tom cilju bilo je do sada vrlo malo, a u nekim slučajevima, gotovo ništa učinjeno. Posledica zanemarivanja ove jedne od najvećih dužnosti naših štabova odražavala se u borbama. Nesposobnost nižih vojnih starešina imala je za posledicu da su te starešine u jedinicama izgubile sav svoj autoritet i kao takvi nisu mogli da vode svoje jedinice u borbi, pa su zbog toga ostale prepuštene same sebi, jer uticaj i kontrola višeg starešine nisu mogli da budu uvek na svakom mestu. Iz ovog izvire činjenica da su se u teškim situacijama pojedinci, a ponekad i čitave jedinice, izgubili. Iz ovog izvire i velik deo pojava dezerterstva.

Da bi se i u ovom postigao napredak nužno je i obavezno.

a) Održavati sastanke sa svojim starešinama, koje deliti na redovne i vanredne.

Redovni sastanci sa svojim potčinjenim starešinama, zaključno sa desetarima, moraju da se održavaju najmanje jedanput nedeljno. Na ovim sastancima razmotriti sve tekuće probleme.

Vanredni sastanci održavaju se prema potrebi. Na njima treba da se razmotre problemi zbog kojih su bili ovi sastanci

⁴ Redakcija to naređenje nije pronašla.

zakazani. U vanredne sastanke ulaze i kritike akcija koje obrazložimo u sledećoj tački.

b) Posle svih završenih akcija svi štabovi su obavezni da izvrše kritiku akcije, koja treba da sadrži:

- cilj naše akcije,
- plan koji je bio izrađen,
- postignut uspeh,
- eventualni neuspeh i uzroci toga,
- greške koje su bile učinjene u toku akcije, kako svake pojedine jedinice tako i svakog pojedinca,
- šta je bilo potrebno da se izvrši, odn. kako je trebalo **voditi** jedinicu da bi uspeh bio što bolji,
- diskusiju, u kojoj težiti da učestvuju sve starešine koji su prisutni.

Da bi uspeh kritike bio što bolji potrebno je svim starešinama objasniti da je kritika vaspitnog značaja a nikako da se u kritici uzimaju na ispoved i odgovornost starešine. Kritika treba da služi tome da se ustanove učinjene greške u akcijama te da se na osnovu ovih grešaka starešina stručno osposobljavaju i usavršavaju.

Kritiku treba da vodi štab brigade za sve potčinjene štabove i niže starešine zaključno sa desetarom, a ukoliko postoje mogućnosti, štab divizije [vodi kritiku] sa svim brigadnim štabovima, a po mogućnosti i sa štabovima bataljona. Ako uslovi ne dozvoljavaju da se kritika vrši u toku dana, to treba učiniti u toku noći.

Kritike su obavezne i moraju da se izvrše odmah posle završene akcije, jer inače sa zakašnjenjem gube svoj pravi cilj i ne dostižu željenog uspeha.

6.) Prilično zasluga za neuspeh svojih jedinica imaju bez sumnje sami štabovi zbog nepravilne politike prema kadrovima i nepoznavanja svojih potčinjenih starešina i boraca. Pokazalo se da starešine i čitavi štabovi nemaju pregleda nad svojim jedinicama, da ne poznaju stanje svojih jedinica, da ne poznaju stručnu sposobnost pojedinih potčinjenih starešina, da ne poznaju njihov karakter i moralno stanje. Posledice toga su se jasno videli u tome da su na odgovorna mesta bili postavljeni drugovi koji svojim zadacima apsolutno nisu odgovarali, te su pod njihovim rukovodstvom jedinice rapidno opadale.

Mnogo starešina u jedinicama otišlo je još u drugu krajnost. Odmah kada su bili postavljeni na odgovorna mesta, oni su se izolovali od jedinice, sa istom su imali samo malo kontakta, tu i tamo na sastancima, ali nisu našli za potrebno da bi se svakog momenta u akcijama, na marševima i za vre-

me dok su jedinice bile na mestu nalazili među svojim borcima, vaspitavali ih, učili i podizali njihovu sposobnost. Na taj način postali su jedinicama potpuno tuđi, a opet su bile posledice da nisu poznavali unutrašnje stanje i sposobnosti jedinice, njezino materijalno stanje i kvalitet nižih starešina. Iz ovog su proizlazili predlozi za imenovanja, napredovanja i odlikovanja starešina, što u dosta slučajeva apsolutno nije bilo na mestu. Žalostan je slučaj da je u jednoj jedinici bio postavljen za politdelegata drug koji je po svom držanju bio najveće gundalo u vodu, kukavica i oportunist, što potpuno jasno pokazuje koliko su štab bataljona i posebno politkomesar, koji su pomenutog odredili na ovo mesto, poznavali svoje borce.

Ovaj veliki nedostatak, površnost, nesavesno izvršavanje službe i nedostatak osećanja odgovornosti možemo smatrati za zločin koji napravi starešina naše vojske.

Sa ovakvom praksom treba prestati jedanput zauvek. Svi potčinjeni štabovi, do najnižih starešina, dužni su da poznaju svoje jedinice u detalje. Niže starešine, desetari, vodnici, politdelegati, pa sve do štabova bataljona, treba da se stalno nalaze među svojim borcima, koje treba da poznaju u detalje, a svi viši štabovi su dužni da poznaju sve starešine. Da bi ovo štabovi i starešine postigli nije dovoljno da održe samo nedeljne sastanke, već moraju svaku priliku i vreme iskoristiti za to da odlaze u samu jedinicu, da razgovaraju sa borcima i starešinama, često puta i individualno, gde će im se pružiti prilika da najlakše upoznaju sve potčinjene, da upoznaju unutrašnje stanje jedinice, poteškoće i probleme koje imaju, i na taj način će moći i najhitnije i najlakše da rešavaju te probleme.

Da se ne bi pojavljivali slučajevi nestanka boraca, pa i većih grupa, te da bi se za iste imala kontrola u jedinicama, potrebno je u svim jedinicama ustrojiti knjižice, koje vode: desetari za svoja odeljenja, vodnici za svoje vodove, komande četa za sve starešine i borce čete, štabovi bataljona za sve borce i starešine bataljona. Štabovi bataljona i divizija treba da, putem svojih poverenika, imaju evidenciju svih starešina u jedinicama u smislu već izdatih naređenja Personalnog odseka našeg Štaba.

Knjižice treba da sadrže lične podatke svakog pojedinca, oružje i opremu koju ima. U primeđbi treba svaki pretpostavljeni starešina da upiše karakteristiku na osnovu svog ličnog zapažanja. Knjižice treba da budu ustrojene u roku nedelje dana po primitku naređenja i starešine treba da ih imaju

uvek kod sebe. Prilikom pregleda jedinice pretpostavljeni štabovi treba da redovno kontrolišu izvršenje ovog naređenja.

7.) U radu samih štabova treba uvesti više planskog rada i sistema. U višim štabovima (brigadnim ili divizijskim) primećena je krajna nepravilnost u podeli rada. Tako se događa da pojedini članovi štaba nisu obavешteni i upoznati o izvršenom ili neizvršenom radu. Na taj način se često događa da pojedini važni poslovi ili zadaci izostanu, zaborave se, a često izvrše se upola.

Pravilna podela rada, planski i sistematski rad olakšava izvršavanje zadataka i dužnosti koje imaju svi naši štabovi i omogućava gipkost i brzinu da se svi zadaci na najbrži način temeljito i u detalje izvrše. Zbog toga je potrebno da se štabovi svakog dana sastanu dva puta, i to ujutro, kada podele posao, i naveče, kada se referiše o izvršenju ili neizvršenju onih zadataka koji su bili postavljeni na sastanku ujutro. Ovu praksu treba otpočeti i ustrajno ju održavati.

8.) Mnogo je bilo grešaka i usled toga mnogo neuspeha i zbog slabog obezbeđenja jedinica na stanovanju, na marševima i u toku same borbe. Mnogo je bilo žrtava koje su bile nanete našim jedinicama zbog neopreznosti i neprijateljevog iznenađenja. U dosta slučajeva bila je krivica i zbog nepravilne i površne stražarske službe i nedovoljnog čuvanja stražarskih parola, koje je neprijatelj često iskoristio da se približi u unutrašnjost naših položaja, odn. kantonmana, a zatim iz neposredne blizine napadne jedinicu, koja se u takvom slučaju nije mogla snaći, već se u neredu povukla, ostavljajući iza sebe ranjenike i materijal.

Zbog toga moraju svi štabovi ubuduće poklanjati znatno veću pažnju obezbeđenju svojih jedinica. Treba preduzeti sve mere da se ubuduće ne ponovi nijedan sličan slučaj. Ljudstvo i niže starešine treba stalno obučavati o službi obezbeđenja i o stražarskoj službi. Svi pretpostavljeni štabovi, pak, dužni su da prilikom pregleda svojih jedinica prekontrolišu i vrše nje te službe i nedostatke na licu mesta otklanjaju.

Prednje naređenje treba odmah sprovesti u život. Moramo biti svesni da ćemo samo na taj način osposobiti svoje jedinice za izvršavanje zadataka koji još stoje pred nama u poslednoj fazi borbe. Jedinicama treba dati osnovu koja je preduslov za svaki dalji rad.

Osnovni zadatak svih naših štabova treba da bude: *uvesti u jedinice pravu vojničku disciplinu, vojničku otresitost, bezuslovno izvršavanje izdatih naređenja, podići borbeni duh i ofanzivnost.*

Ovom zadatku treba da se prvenstveno posvete svi potčinjeni štabovi, do najnižih starešina. Potrebno je samo da

se uloži što više volje i napora, sistematičnosti u radu, us-
trajnosti i energije da bi se ovo postiglo po svaku cenu.

Svi štabovi treba da prednje naređenje prenesu na pot-
činjene, te da se ono proradi na zajedničkim sastancima. Sa-
mo izvođenje strogo kontrolisatđ, što će učiniti i svi članovi
našeg štaba prilikom pregleda jedinica. Za najmanje odstu-
panje od datih direktiva biće odgovorni štabovi i sa njima će
se najstrože postupati.

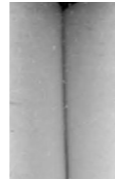
U svojim dnevnim izveštajima moraju svi štabovi izve-
štavati i o svom radu po gornjim tačkama, šta je bilo izvršeno
i kakav je bio uspeh

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Hribar J.⁵

V.d. komandanta — potpukovnik:
Franc Poglajen

M. P.

ZAPOVEST OPERATIVNOG ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU
BRIGADE »SLAVKO ŠLANDER« I 11. SLOVENAČKE NO
BRIGADE »MILOŠ ZIDANŠEK« OD 6. NOVEMBRA 1944. ZA
NAPAD NA NEPRIJATELJEVA UPORIŠTA KRESNICE I JEV-
NICU¹

OPERATIVNI STAB
6. I 11. BRIGADE
Položaj, 6. XI 1944.
Br.: 401

ŠTABOVIMA 6. I 11. BRIGADE I ŠTABU DOLENJSKOG
ODREDA

Položaj

Zapovest
(Sekcija Ljubljana — Celje 1:100.000)

Situacija:

Na sektoru operisanja se neprijatelj nalazi u sledećim
uporištima: Litija 450 ljudi, Šmartno pri Litiji oko 90 ljudi,
Poganeč oko 72 čoveka, Kresnice oko 30 ljudi, Laze² oko 190
ljudi, Prežganje oko 94 čoveka, Jevnica oko 100 ljudi, Bogen-
šperk oko 56 ljudi, Javorje oko 70 ljudi, Preska³ oko 140 ljudi.⁴

Zadatak naših jedinica:

Zadatak je naših jedinica da napadnu i unište neprijate-
ljeva uporišta Jevnica i Kresnice.⁵ U vezi sa gornjim izdajemo
sledeće

naređenje

1.) 6. SNOUB ima zadatak da napadne i uništi neprijate-
ljevo uporište Kresnice i vrši obezbeđenje u pravcu Litije i

¹ Prepis originala (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/111. Prepis je
izvršen u Štabu 7. korpusa NOVJ i kao prilog relaciji ovoga štaba od
25. novembra 1944. dostavljen Glavnom štabu NOV i PO Slovenije. Re-
dakcija original nije pronašla.

² Sada: Laze pri Dolškem.

³ Odnosi se na Veliku Presku.

⁴ Redakcija nije mogla utvrditi koje su se neprijateljeve snage
nalazile u to vreme u navedenim uporištima.

⁵ Početkom novembra 1944. Glavni štab NOV i PO Slovenije pla-
nirao je kombinovani napad delova 7. korpusa NOVJ i 4. operativne
zone Slovenije, uz sadejstvo savezničke avijacije, na neprijateljeva upo-

s Janez Hribar, narodni heroj. Umro 23. oktobra 1967. godine.

Šmartna. Direktna napad na neprijateljevo uporište vrši jednim bataljonom, a jednim bataljonom vrši obezbeđenje u pravcu Litije i Šmartna i ne dozvoljava neprijatelju ispad iz uporišta. Dve čete zadržava u rezervi i postavlja ih na Kresnički Vrh, a jednom četom vrši obezbeđenje u pravcu Poganeka.⁶

2.) 11. SNOB ima zadatak da napadne i uništi uporište Jevnicu i vrši obezbeđenje u pravcu Laza i Prežganja. Za sam napad i uništenje neprijateljevog uporišta određuje 1 bataljon, a 1 bataljon vrši obezbeđenje u pravcu Laza [sa zadatkom] da spreči svako neprijateljevo nastupanje s tog pravca. Jedan bataljon ostaje na Velikoj Štangi. Ovaj bataljon postavlja zasedu ispod Adamovaca i kontroliše okolni teren.⁷

3.) Bataljon D0^s ostaje na svojim dosadašnjim položajima sa zadatkom da kontroliše teren u pravcu Šmartna, Bogenšperka i Janča.⁹

4.) Sve zasede koje budu postavljene treba da miniraju drumova, ruše železničku prugu i izgrađuju razne druge snažne prepreke. Napad na uporišta treba da bude energičan i brz. U napadu treba pre svega iskoristiti »partop«.¹⁰

Šesta brigada predaje »partop« sa pripadajućim minama i nišandžijom 11. brigadi. Odmah po uništenju uporišta Jevnice »partop« se premešta do uporišta Kresnice, gde stupa u dejstvo. Od 11. brigade mora da primi »partop« 6. SNOUB.

rišta Poganeke, Litiju i Šmartno pri Litiji. U cilju izvršenja ovog zadatka, slab 7. korpusa je 1. novembra 1944. izdao zapovest i koncentrisao delove 15. NO divizije u rejonu Liberga — Preska (sada: Preska nad Kostrevnico) — Jablaniške Laze, a jedinice Operativnog štaba u rejonu Širmanski Hrib — Kresniški Vrh, dok je 14. NOU diviziju (bez 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Šercer«) privukao na prostoriju Vače — Limbarska Gora — Dolsko (vidi zapovest Štaba 7. korpusa NOVJ od 1. novembra 1944, k. 154/1). Zbog nedolaska savezničke avijacije i zbog predviđenog napada na Kočevje, Štab 7. korpusa je odustao od napada na uporišta Poganeke, Litiju i Šmartno pri Litiji i 4. novembra 1944. naredio da se jedinice 15. NO divizije ubrzanim maršem prebace u rejon žužemberka (vidi naređenje Štaba 15. NO divizije od 4. novembra 1944, u AIZDG, k. 188/11), pa su jedinice Operativnog štaba samoinicijativno izvršile napad na uporišta Kresnice i Jevnicu.

⁶ Redakcija ne objavljuje zapovest štaba 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« za izvršenje ovih zadataka (nalazi se u AIZDG, k. 332/IV; nosi pogrešan datum 11. 11. 44) jer se zadaci jedinica i izvršenje zadataka vide iz dok. br. 45.

⁷ Redakcija ne objavljuje zapovest Štaba 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek« (nalazi se u AIZDG, k. 332a/IV) jer se zadaci jedinice i izvršenje zadataka vide iz dok. br. 43.

⁸ Dolenjski NOP odred

• U to vreme se jedan bataljon Dolenjskog NOP odreda nalazio u rejonu Širmanski Hrib, a dva bataljona u rejonu Kamni Vrh — sada: Kamni Vrh pri Primskovem (vidi AIZDG, k. 153/1).

¹⁰ Skraćeniica od partizanski top: ručni bacač mina velike razorne moći, vlastite izrade.

Komandno mesto Operativnog štaba biće u Kresničkim Poljanama.

Veza:

Za vreme trajanja napada potčinjeni štabovi moraju da odmah uspostave dobru i sigurnu kurirsku vezu. Sem toga treba da se koriste i radio-vezom, koja mora biti uspostavljena između brigada svakog sata, a sa Operativnim štabom svako pola sata. Kurirska veza sa Operativnim štabom treba da bude svakog sata i po istoj dostavljati tačne i opširne izveštaje o situaciji i toku borbi, za što su štabovi brigada lično odgovorni.

Obaveštajna služba:

mora obezbediti da na najhitniji način kontroliše sektor iz kojeg bi bila moguća neprijateljeva intervencija. Mora da prikupi podatke i odmah ih dostavi Operativnom štabu, svojim štabovima i Obaveštajnom centru.

Evakuacija ranjenika:

Evakuaciju ranjenika moraju obezbediti sanitetski referenti štabova brigada. Za vreme trajanja akcije zakonspirisati ih i primerno osigurati. Odmah po završenoj akciji moraju brigade izvršiti transport ranjenika do DO i dobro ih obezbediti. DO ima zadatak da preuzme ranjenike od 6. i 11. brigade i sa dobrim obezbeđenjem transportuje u bolnicu.

DO mora dobro obezbediti prelaz preko granice¹¹ sa leve i desne strane drumu Šmartno — Sv. Križ.¹¹ Mora da vrši patroliranje na drumu u pravcu Šmartna.

Početak akcije mora biti noću 6/7. XI 1944 u 22 časa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Josip Babič s.r.

Komandant — kapetan:
Andrej Cetinski-Lev s.r.

Prepis overava:

Pom. šefa operat. odseka — kapetan:
Bogomir Gaberc

M. P.

¹¹ Odnosi se na demarkacionu liniju između italijanske i nemačke okupacione zone u Sloveniji iz 1941, koju je nemački okupator zadržao i obezbeđivao i posle kapitulacije Italije.

¹² Sada: Gabrovka.

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 7. NOVEMBRA
1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE I ŠTABU 7.
KORPUSA NOVJ O BORBI U REJONU ZVIRCE — RATJE'

ŠTAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek
Položaj, 7. XI 44.

Predmet: Operativni izveštaj

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
Operativni odsek

Položaj

Operativni izveštaj za 6. XI 44.

1. Pokreti neprijatelja:

Iz Stične je ujutro neprijateljeva kolona (verovatno Rupnikov bat.), u jačini dve čete i jedne teške čete krenula, preko Lesa — Globokog na Ambrus i Zvirče, gde je stigla oko 10 časova.²

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 27/11.

² Od 6. do 8. novembra 1944. preduzeta je na područje Suhe krajine veća akcija u kojoj su angažovane sledeće neprijateljeve snage:
— 1. bataljon slovenačkih domobranaca (16, 71. četa i vod Teške čete) nastupao je pravcem Ivančna Gorica — Muljava — Kitni Vrh — Marinča Vas — Ambrus — Žvirče, gde je stigao 6. novembra 1944. u 8 časova. Tu je na položajima bio preko celog dana pod neprekidnom minobacačkom vatrom. Sledećeg jutra produžio je nastupanje u pravcu Hinja, gde je u borbu protiv 8. slovenačke NO brigade »Fran Levstik« (vidi dok. br. 44), bio prinuđen da se vrati u Žvirče. Odavde je u 18 časova krenuo pravcem Primča Vas — Brezovi Dol — Visejc — Građene — Veliko Lipje — Lašče — Dvor i 8. novembra 1944. vratio se u Stičnu.

— 3. bataljon slovenačkih domobranaca (15, 21. četa i dva odeljenja Teške čete) krenuo je 5. novembra 1944: u 24 časa iz Višnje Gore i ujutro stigao u Žvirče, gde je, napadnut, vodio borbu preko celog dana. Pred zoru 7. novembra 1944. bataljon je (bez 21. čete, koja je ostala na položajima u Žvirčama) otpočeo nastupanje pravcem Hinje — Građene, vodeći neprekidne borbe protiv jedinica 18. divizije (vidi dok. br. 44). U toku 8. novembra 1944. vratio se preko Stične u Višnju Goru.

— 4. bataljon slovenačkih domobranaca (31, 32. četa i vod Teške čete) krenuo je sa zbornog mesta kod železničke stanice Stična 5. novembra 1944. u 22 časa pravcem Gorenja Vas — Velike Kompolje —

2. Brojno stanje:

3

3. Akcije i borbe te raspored naših jedinica:

Naše jedinice imale su juče sledeći raspored: VIII brig, na sektoru Hinje; IX brig, pre borbe sa neprijateljem u Ratju; X brig, na sektoru Sela¹ — Vrh.⁵ Štab divizije sa spec. bat. u Veliko Lipje; Inž. bat. Malo Lipje.

Čim je primećena napred navedena neprijateljeva kolona, otišle su jedinice IX brig, na položaje k. 605 — Vršiček, kao i na brdo iznad Ratja. Jedinice ove brigade vodile su ogorčene borbe sa neprijateljem, i to, s prekidima, u toku čitavog dana. Neprijatelj je uz podršku vatre teških minobacača vršio oštre napade i juriše na položaje naših jedinica, ali su ga iste sa šest juriša odbile i sprečile u njegovoj nameri da produži nastupanje. U ovim borbama pokazao je najveću aktivnost 2. bat. IX brig, koji je naneo neprijatelju prilične gubitke. Da bi se neprijatelj napao u leđa X brigada dobila je u 13 časova zadatak da krene u napad na neprijatelja i protera ga iz 2virča. Jedinice brigade nastupale su preko sela Visejec, desnom ivicom kote 459, preko k. 450 na k. 605 (Jesenov hrib). Na ovom brdu razvile su se u borbeni poredak i otpočele nastupanje u pravcu neprijatelja. U 16.30 časova došlo je do sukoba između 2. bat. i neprijateljevih snaga koje su nastupale frontalno i sa boka u pravcu ovog bataljona. Bataljon, podržan vatrom iz teških minobacača, čvrsto je ustrajao na svojim položajima uprkos snažnoj neprijateljevoj vatri iz automatskog naoružanja i teškog minobacača. Naši minobacači su uskoro posle početka borbe svojim tačnim dejstvom paralisali neprijateljev minobacač, koji je morao učutati. Neprijatelj nije uspeo

Kitni Vrh — Gabrovka pri Zagradecu — Marinča Vas — Veliko Globoko — Ambrus — Žvirče, gde je poseo položaje i pristupio utvrđivanju. U 15 časova bio je napadnut minobacačkom vatrom, kojoj je usledio napad pešadije. Borba je vođena do kasno uveče. Bataljon je 7. novembra 1944. u 1,30 otpočeo nastupanje u pravcu Dečje gore, gde je 32. četa posela položaje, dok su ostale snage izvršile napad u pravcu Hinja i vodile ogorčenu borbu protiv jedinica 18. NO divizije (vidi dok. br. 44). Za to vreme izvršen je napad na 32. čet. Pošto joj je pritekao u pomoć, bataljon se povukao u rejon Žvirče. U 18 časova produžio je nastupanje pravcem Primča Vas — Brezovi Dol — Gradene — Lašće — Dvor. Na pravcu svog nastupanja vodio je neprekidne borbe. Iz Dvora je 8. novembra 1944. u 12 časova, pravcem Dolenje Kamanje pri Dobrničju — Veliki Gaber, krenuo u Šentvid pri Stični (vidi AIZDG, AFK, k. 280/IV i 281/III).

* Redakcija je izostavila brojno stanje i obrazloženje rashoda jer nema bitnih razlika u odnosu na stanje od 2. novembra 1944 (vidi dok. br. 30).

⁴ Sada: Sela pri Hinjah.

⁵ Sada: Vrh pri Hinjah.

da prodre na položaje ovog bataljona, pa je zbog toga odustao od daljeg nastupanja prema našim položajima.

[Posle] ove borbe nastalo je jednočasovno zatišje, pa se smatralo da [je] nepr. napustio položaje oko Žvirča. Sa ciljem da uspostave kontakt sa nepr. te da ga ponovo napadnu, jedinice su krenule u pravcu Žvirča. Kada su stigle u neposrednu blizinu nepr. je otvorio na njih žestoku vatru. Kako je neprijatelj imao znatno bolje položaje na dominirajućim tačkama, nije se mogao proterati iz sela. Naveče, po završenim borbama, jedinice IX brig, su zauzele prihvatne položaje, dok su jedinice X brig, krenule na stare položaje, na sektor Sela •— Vrh, gde su stigle u 22 časa. U ovim borbama imao je neprijatelj 20 mrtvih i 15 ranjenih, dok su naši gubici iznosili 6 mrtvih, 4 ranjena i 1 nestao. Izgubili smo takođe dva puškomitraljeza, jer su poginuli puškomitralješci, a zbog bliske borbe oružje nije moglo biti spaseno.

S. F. — S. N.!

Načelnik štaba
Jezeršek Ivan

V.d. šefa op. odseka
p.poručnik:
Rožič Miro

M. P.

IZVEŠTAJ ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »SLAVKO ŠLANDER« OD 7. NOVEMBRA 1944. OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE O STANJU I PROBLEMIMA BRIGADE¹

STAB
6. SNOUB »SLAVKO ŠLANDER«
Na položaju, dana 7. 11. 44.

516/4

Predmet: 15-dnevni izveštaj užeg Štaba
od 21. 10. 44. do 7. 11. 44.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POS
OPERATIVNOM ŠTABU 6. I U. BRIGADE

Položaj

1) *Rad i planovi jedinice uopšte.* Brigada je u toku poslednjih 14 dana dejstvovala na sektoru između Save i Kočevja, Novog Mesta i Stične. Imala je zadatak da zajedno s jedinicama VII korpusa uništi neprijateljeva uporišta na tom području. Kako su napadi na uporišta bili odloženi zbog ofanzive snažnijih neprijateljevih snaga, brigada se angažovala u svim borbama dok nije bila razbijena neprijateljeva ofanziva i neprijatelj proteran nazad u svoje polazne baze. Borbe su se vodile na Trebanjskom Vrh, Rojama,² kod uporišta Št. Vid,³ Malim Laščama,⁴ Gombišču i Vrtačama.⁵ Vodili smo borbu takođe kod sela Dobrniča, gde nam je neprijatelj postavio zasedu.⁶ Izvršili smo napad na neprijateljevo uporište Kresnice, a koje, zbog vanredno snažnih utvrđenja, nedostatka teškog naoružanja i eksploziva, nismo mogli uništiti, ali je bilo zauzeto nekoliko bunkera.⁷ Pošto je na području gde se kretala brigada već izvršena totalna mobilizacija, u ovom periodu smo mobilisali samo 1 novog borca.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332a/IV. U gornjem desnom uglu je mastilom dopisano: »516/4«, što označava broj delovodnika Operativnog štaba 6. i 11. brigade.

² Sada: Roje pri Čatežu.

³ Sada: Šentvid pri Stični.

⁴ Pogrešno; treba: Lašče.

⁵ Podrobnije o tim borbama vidi dok. br. 14, 27, 53 i 77.

⁶ Borba je vođena 18. oktobra 1944 (vidi dok. br. 18).

⁷ Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Kresnice vidi dok. br. 45.

2) *Problemi i planovi za budućnost.* Pošto brigada ne djeluje samostalno, već sva naređenja prima od Operativnog štaba 6. i 11. brigade, nije nam poznato na kojem će sektoru brigada djelovati idućih 14 dana i kakve će zadatke primiti.

3) *Problem naoružanja.* Brojno stanje ljudstva brigade iznosi na licu 453 druga, među kojima je 66 nenaoružanih. Procenat nenaoružanih iznosi 14,5%. Brigada ima 6 lakih minobacača, 2 mitraljeza, 25 puškomitraljeza, 47 automata, 24 pištolja, 281 pušku i 337 ručnih bombi. Prilikom napada na Št. Vid nestala su tri puškomitraljeza koji su bili u zasedi neposredno iza samo uporište. Kako se 15 drugova, koji su imali ove puškomitraljeze, još do danas nije vratilo, možemo smatrati da su izgubljeni.

Za svoje naoružanje brigada bi trebalo da dobije: 10 puškomitraljeza, 24 automata, 7 pištolja, 36 pušaka, 2 laka minobacača, 1 postolja za mitraljez »švarcloze«, 20 šaržera za puškomitraljeze »bren«, 20 šaržera za »zbrojovku«, 15 mina za »piat« i 10 litara ulja za oružje. Kako ne raspolažemo ni najmanjom količinom ulja, već nam neki mitraljezi ne rade, posebno mitraljezi »švarcloze« uopšte ne rade.

4) *Problem kadrova.* Viši komandni kadar nije najbolji, ali ipak odgovara. Niži komandni kadar je slab i nekolicinu smo degradirali i postavili nove, one koji su se kao borci dobro pokazali u Dolenjskoj. Niži komandni kadar slabo je izgrađen. Kako brigada ima velik broj vojnog i političkog kadra iz bataljona u bolnicama, to se oseća velik nedostatak istoga. Svoj najbolji kadar predala je VDV.⁸ Borci koji bi odgovarali za starešine su ranjeni ili su poginuli.

Problem rešavamo na taj način što smo otpočeli sa vojnim i političkim kursom za vaspitanje nižeg komandnog kadra. Kurs vode članovi užeg Štaba brigade. Problemi biće uklonjeni kada se vrati kadar iz bolnica i kada se kadar na kursovima nešto izgradi.

5) *Problemi ljudstva.* Izgrađenost je srednja, a borbenost ljudstva je veoma popustila i zavladao je molodušnost. Na području gde se brigada kretala mobilizacija je u potpunosti izvršena, ukoiko se stanovništvo [ne] nalazi kod Bele garde.

6) *Problemi intendature.* Ishrana ljudstva je srednja. Stanje odeće i obuće postalo je veoma kritično te je 90% drugova bosih (nekolicina je uopšte bez cipela), a 95% drugova je slabo odeveno i pocepano. Odeća, zbog nastupajuće zime, apsolutno ne odgovara. Šinjela uopšte nema, a takođe 80%

⁸ Vojska državne varnosti (Vojska državne bezbednosti)

drugova nema čebad. I ono što smo imali predali smo ranjenicima. Svaki bataljon ima bataljonskog obučara, ali on ne može praviti odnosno, popravljati cipele jer za to nema na raspolaganju potreban materijal. Da imamo na raspolaganju potrebnu kožu, mogle bi se mnoge cipele popraviti, odn. očuvati. Pošto materijala nemamo, cipele se raspadaju i traju svega 2—3 meseca, dok bi u suprotnom slučaju trajale dosta duže.

Jedinica uopšte nema mogućnosti da samostalno nabavlja hranu i ovisna je od doznaka privrednih komisija. Često se dešavaju slučajevi da dobijemo doznake od privredne komisije, a kada dođemo da podignemo hranu, ustanovi se da ove hrane nema na tom mestu. Rekvizicije su moguće samo još u blizini neprijateljevih uporišta, ali se one moraju uvek vršiti samo sa snažnim obezbeđenjem. U drugim mestima je hrana već sva pokupljena.

Najviše nedostaje brigadi soli, masti i pšeničnog brašna, kojeg u ovim krajevima uopšte nema, sem kukuruznog brašna.

7) *Problemi obaveštajne službe.* Najviše poteškoća u ovoj službi čini nam to što nam je teren skoro potpuno nepoznat. Prilikom pokreta moramo se uglavnom koristiti javnim putevima, jer su nam konspirativni putevi, odn. putevi po kojima bismo se mogli kretati manje primetno, nepoznati. Sem toga, ljudi su prema nama krajne nepoverljivo i među njima nemamo [organizovanih] potrebnih kanala za dobijanje obaveštajnih podataka. Kako je više od polovine obaveštajaca ostalo na teritoriji IV operativne zone, ovde nemamo na raspolaganju potreban broj starih, obučanih i veštih obaveštajaca. Pošto su obaveštajci veoma slabo odeveni i pocepani, ostavljaju na civilno stanovništvo veoma slab utisak, a sve to ima vezu i sa davanjem potrebnih podataka od strane civilnog stanovništva.

8) *Problemi inženjersko-tehničke službe.* U brigadi je lormirana minerska četa. Trenutno broji 22 čoveka i svi su sposobni za obavljanje raznih minerskih i sabotažnih akcija. Na području gde se sada kreće brigada nema uslova za sabotažne akcije i minerci dejstvuju kao borci. U slobodno vreme održavaju se potrebni časovi da bi se njihova stručnosl održala na potrebnoj visini.

9) *Problem propagande.* Vojni dopisnik, kojeg smo uputili na tečaj i koji se vratio, samo se malo angažovao u našoj brigadi jer je već posle kraćeg vremena morao da se javi u Štab IV operativne zone, tako da je brigada ostala bez vojnog dopisnika. Kako je brigada skoro stalno na dugim pokretima a ljudstvo uglavnom stalno na položajima, ograničeni smo samo na čitanje raznih propagandnih letaka i časopisa. Radio-izveštaje ne primamo, ali smo ovaj problem rešili tako

da, kada nam vreme i prilike dozvoljavaju, sami sastavimo radio-izveštaje, koje celokupno ljudstvo s najvećim interesovanjem pročita i uvek se raspituje za njih. Propagandni rad među civilnim stanovništvom je zbog njihove [nejpristupačnosti] veoma težak. Među njima se dele leci i brošure. Najaktuelnije pitanje je vojni dopisnik, jer bez ovoga nije moguće popularizirati borbu i događaje u jedinici.

10) *Problem sudstva.* Brigada nema svoj vojni sud i mora sve krivične slučaje uputiti vojnom sudu 11. SNOB »Miloš Zidanšek«.

11) *Problem saniteta.* U našoj brigadi imamo lekara, koji je sanitetski referent. Stručna osposobljenost naših bolničara-arki je srednja. Do sada smo 13 drugova uputili na sanitetski kurs kod IV operativne zone, od kojih su se do sada vratila samo trojica. Pošto smo nesposobne bolničare-arke otpustili, oseća se opšte pomanjkanje bolničara. Zbog rastresenosti naših jedinica, stalnih borbi i zbog toga što mora ljudstvo skoro stalno biti na položajima, brigada nema mogućnosti da održi tečaj. Na području na kome se sada nalazimo nemamo mogućnosti da na terenu nabavljamo zavoje i sanitetski materijal, sav sanitetski materijal dobijamo iz divizijskog skladišta. Doznake su nedovoljne, a medikamentata uopšte ne dobijamo. Evakuacija ranjenika iz borbe, zbog udaljenosti bolnica od bojišta, zbog stalnih neprijateljevih ispada i zbog slabih veza, veoma je otežana i s velikim je zakašnjenjima. Do sada smo naše ranjenike evakuisali u XV diviziju. Stanje u bolnicama je nama nepoznato. U ishrani uglavnom prevladuje meso, krompir i kukuruzno brašno. Retko se dobije pasulj ili ječam. Hrana se jede uglavnom bez soli ili veoma malo slana. Zdravstveno stanje se u ovom periodu veoma pogoršalo, i to zbog slabe odeće i obuće. Uočen je priličan broj slučajeva reumatizma, nazeba, proliva, žuljeva zbog dugih pokreta i veoma loših cipela. Pojavljuju se slučajevi da drugovima čitavo telo, naročito glava, otekne, izgleda da je to u vezi sa prehladom bubrega. Zbog dugih pokreta i nedostatka raspoloživog vremena za pranje, kao i nedostatka sapuna, veoma se proširila vašljivost. Kako nije organizovano parenje, vašljivost se ne može otkloniti.

12) *Problem veze.* Veza nam je otežana iz sledećih razloga: velike udaljenosti dejstva naše jedinice od IV operativne zone, potpunog nepoznavanja terena od strane kurira, stari i izvežbani kuriri bili su ranjeni ili su poginuli, postavili smo nove kurire, ali su se oni slabo poneli. Radio-stanica kojom raspolazemo dosada je veoma dobro funkcionisala, takođe je stručno osoblje te stanice dobro, ali je teškoća u tome što stanica ima veoma kratak domet. Kada su brigade međuso-

bno udaljene više od 5 km ili je pak brigada udaljena od Operativnog štaba 6. i 11. brigade, stanica se zbog kratkog doмета ne može koristiti, iako bi u tim slučajevima bila najviše potrebna. Šifrovanih depeša u tom periodu nismo predavali.

13) *Moralno stanje.* Moral ljudstva kao i nižih starešina je po dolasku u Dolenjsku veoma opao. Uzrok tome je nepoznavanje neprijateljeve taktike, slaba obuća i odeća, dugi marševi, dosta slabija ishrana, a sem toga još i lokalpatriotizam. Moral pokušavamo da podignemo političkim časovima i primernim vaspitanjem, ali nam je to veoma otežano zbog izvanredno slabog stanja odeće.

Borbeni moral, koji je na početku opao skoro na minimum, u tom periodu se malo podigao, ali još uvek nije na zadovoljavajućoj visini...

15) *Izveštaj o savezničkoj pomoći.* U tom periodu od saveznika nismo primili nikakve pomoći, ni u oružju, ni u hrani, ni u odeći. Poslednju sitnicu primili smo pre dva meseca.

Molimo da izveštaj o intendanturi u pogledu odeće i obuće pretpostavljeni štabovi uzmu ozbiljno i da se odmah preduzmu potrebne mere da se kritično stanje u kome se sada nalazimo otkloni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. politkomesara:
Jevšnik Adolf

V.d. komandanta — poručnik:
Winter Boris

IZVEŠTAJ ŠTABA 11. SLOVENAČKE NO BRIGADE »MILOŠ
ZIDANŠEK« OD 7. NOVEMBRA 1944. OPERATIVNOM ŠTA-
BU 6. I 11. BRIGADE O BORBAMA KRAJEM OKTOBRA I
POČETKOM NOVEMBRA'

STAB XI SNOB »M. ZIDANŠEK«
Na položaju, 7. 11. 1944.

500/4

OPERATIVNOM ŠTABU VI I XI BRIGADE

na položaju

Petnaestodnevni operativni izveštaj
za vreme od 21. 10. do 7. 11. 1944.

Situacija: Neprijatelj se na području između granice¹ i Krke dobro utvrdio. Pojačao je svoje snage u Št. Vidu³ i Stični sa defanzivnim ciljem. Posebne koncentracije nisu bile primećene. Iz uporišta su vršile ispađe samo veće grupe belogardista, koje su pokušavale da konspirativnim pokretima i lukavstvom iznenade naše jedinice, što im omogućava uglavnom njihova dobnno organizovana obaveštajna služba. Civilno stanovništvo je na tom sektoru neprijateljski raspoloženo prema NOV. Brigada se u to vreme premestila na nov sektor između granice i Save. Na tom sektoru je neprijateljeva aktivnost veoma slaba. Snažno se utvrdio u svojim uporištima, oko kojih je izgradio bunkere. Kontroliše samo malo područje oko uporišta i železničku prugu, koju pokušava da opravi. Pojačanja [posada] ili koncentracije nije vršio. Obaveštajna služba među civilnim stanovništvom dosta se poboljšala jer je ljudstvo naklonjeno našoj vojsci.

Plan Štaba:

Zadatke za našu aktivnost primali smo uglavnom od Operativnog štaba VI i XI brigade. Za 25. 10.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332a/IV. U gornjem desnom uglu je olovkom dopisano: »500/4«, što označava broj delovodnika Operativnog štaba.

* Odnosi se na demarkacionu liniju između italijanske i nemačke okupacione zone u Sloveniji iz 1941. godine.

³ Sada: Šentvid pri Stični.

dobila je naša brigada zadatak da zajedno sa VI brigadom napadne neprijateljevo uporište Št. Vid, uništi ga i očisti od neprijatelja. Pri tome su učestvovala i jedinice VII korpusa. Dalje je naša brigada dobila zadatak da dana 6. 11. napadne i uništi neprijateljevo uporište Jevnicu.⁴ Samoinicijativno smo zadržali i odbili napad dweju [neprijateljevih] kolona na naše položaje na Rdečem Kalu i napad Rupnikovog bataljona⁵ na naše položaje na Reberu kod Žužemberka.

Aktivnost jedinica:

U toku noći 21. 10. 44. je brigada izvršila pokret" na položaje Brezje,⁷ gde je stigla u 6 časova ujutro i dobro se obezbedila. Po bataljonima su održani vojni i politički časovi. U pratnju ranjenika bila je upućena patrola.

Na sektoru koji je kontrolisala naša brigada neprijatelj se nije pojavljivao.

Dana 22. 10. 44. brigada se nalazila na starim položajima Brezje. Održani su vojni i politički časovi, kao i sastanak svih vojnih i političkih starešina. Promena nije bilo.

Dana 23. 10. 1944. brigada se nalazila na starim položajima Brezje. Po bataljonima su održani vojni i politički časovi. Bila je upućena patrola u Dolenjski odred da dovede drugove koji su se izgubili prilikom poslednje borbe.

Nisu bili primećeni neprijateljevi pokreti.

U toku noći 24. 10. 44. je brigada izvršila pokret na položaj Volčja Jama, gde je stigla u 12 časova. Brigada je imala zadatak da u toku noći napadne neprijateljevo uporište Št. Vid, pa je zbog toga ljudstvo imalo u toku dana odmor i pripreme za napad. U sastav brigade vratilo se 8 drugova koji su se izgubili. Neprijatelj tog dana nije primećen.

8

* Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište u Jevnici vidi dok. br. 43.

⁵ Pogrešno; borba je vođena protiv 4. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi dok. br. 34).

⁸ Brigada se nalazila u rejonu Primskovo (vidi dok. br. 2).

⁷ Sada: Brezje pri Kumpolju.

⁸ Redakcija je izostavila tekst o napadu brigade na Št. Vid (sada: Šentvid pri Stični) i o borbama 26. oktobra 1944. kod Doba (sada: Dob pri Šentvidu) i Zagorice (sada: Zagorica pri Velikem Gabru), jer je istovetan tekstu u dok. br. 16.

27. 10. 44. brigada se nalazila na položajima, i to: 1. bataljon u selu Rdeči Kal, 2. bataljon u selu Sad a 3. bataljon u selu Sela [pri] Šumberku. Ljudstvo se odmaralo. Po bataljonima nisu održavani nikakvi vojni ili politički časovi.

28. 10. 44. brigada se nalazila na starim položajima. Po bataljonima su održani vojni i politički časovi i čišćenje oružja. Oko 16,30 časova neprijatelj je otpočeo nastupati prema našim položajima, u pravcu sela Rdeči Kal i Sad. Neprijatelj je prodro u selo Rdeči Kal, ali je, posle tri neuspela pokušaja da prodre na položaje sela Sad, energično odbijen f proteran u dolinu." U ovoj borbi imali smo 3 mrtva i 5 ranjenih. Neprijateljevi gubici nisu poznati. U pratnju ranjenika bila je upućena patrola.

29. 10. 44. u toku noći, brigada je izvršila pokret na nove položaje sela Reber, gde je stigla u 8 časova ujutro. Postavila je potrebno obezbeđenje. Po bataljonima su održani vojni i politički časovi. U slobodno vreme je ljudstvo čistilo oružje i sređivalo spremu.

U 18 časova posetio je našu brigadu komandant [Glavnog štaba NOV i PO] Slovenije, drug general Stane.¹⁰ Tom prilikom su, pred strojem čitave brigade, najhrabrijim borcima podeljena odlikovanja Orden za hrabrost i Medalja za hrabrost.

Na sektoru koji je kontrolisala naša brigada neprijatelj se nije pojavio. Dana 30. 10. 44. brigada se nalazila na starim položajima sela Reber. Po bataljonima su održani vojni i politički časovi. Iz operativne jedinice je zbog bolesti bio otpušten jedan drug. Neprijatelj nije toga dana bio primećen.

31. 10. 44. brigada se nalazila na starim položajima sela Reber. Belokranjskom [vojnom] području bila su upućena dva druga pilota, koje smo brisali iz spiska. S kursa za vezu vratio se jedan drug, a jedan se vratio sa bolovanja.

Oko 15 časova protiv naših položaja u selu Reber otpočeo je nastupanje neprijatelj iz pravca G. Križa. Odmah je jedna četa upućena u pravcu Sv. Križa¹¹ da napadne neprijatelja. Kada je četa stigla u neposrednu blizinu neprijateljevih položaja kod Sv. Križa, otvorila je na njih snažnu vatru i na taj način sprečila neprijateljevo nastupanje iz tog pravca. Neprijatelj se povukao i otpočeo nastupanje južno ispod sela Re-

• Podrobnije o tim borbama vidi dok. br. 27.

¹⁰ Franc Rozman Stane, narodni heroj. Poginuo nesretnim slučajem 7. novembra 1944. godine.

¹¹ Na karti 1 : 100.000 nije označen; verovatno se odnosi na kapelicu zapadno od s. Rebera.

ber. Bile su upućene dve čete da zaustave neprijateljevo nastupanje u pravcu Žužemberka. Još pre nego su čete uspele da posednu određene položaje, neprijatelj je iz obližnje šume otvorio snažnu vatru. Čete su uprkos jakom neprijatelju ostale na istom položaju, gde je započela nejednaka borba u kojoj je neprijatelj bio prinuđen na povlačenje. Neprijatelj je ponovo otpočeo nastupati u pravcu naših položaja, ali ovog puta sa severne strane sela Reber, gde je bio posle kraće borbe jurišem proteran u dolinu.¹ Neprijatelj je tom prilikom, prema podacima očevidaca, imao 4 mrtva i više ranjenih, a računava se da su gubici veći. Vlastiti gubici: 2 ranjena.

1. 11. 44, u toku noći, brigada je izvršila pokret, te smo u 4 časa poseli položaje: Sv. Križ,¹³ Brezje i Tlaka, gde su bataljoni postavili dobro obezbeđenje. Po bataljonima su održani vojni i politički časovi. Jedan drug je upućen u 4. operat. zonu, te smo ga brisali iz spiska. Prilikom poslednje borbe bila su upućena u patrolu dva druga koja se još nisu vratila u svoju jedinicu. Neprijatelj tog dana nije primećen.

2. 11. 44. brigada se nalazila na starim položajima Sv. Križ, Brezje i Tlaka. Po bataljonima su održani vojni i politički časovi. Neprijatelj nije primećen.

U toku noći 3. 11. 44. brigada je izvršila pokret na nove položaje, i to: 1. bataljon je poseo položaje Kamplov hrib, 2. bataljon položaje u selu Velika Štanga a 3. bataljon u selu Mala Štanga. Bataljoni su se dobro obezbedili zasedama, patrolama i stražama. Vojni i politički časovi nisu održani zbog odmora boraca. Za vreme pokreta izgubila su se dva druga koja se još nisu vratila u svoju jedinicu. Oko 10 časova pre podne naša patrola je naišla na neprijateljevu zasedu koja je na nju otvorila vatru tako da je bila prinuđena da se povuče. Drugih promena nije bilo.

4. 11. 44. brigada se nalazila na starim položajima. Po bataljonima su održani vojni i politički časovi. Održan je sastanak s komandama četa. Slobodno vreme je iskorišćeno za čišćenje oružja i sređivanje sprema.

Na sektoru koji kontroliše naša brigada neprijatelj se nije pojavio.

5. 11. 44, u jutarnjim časovima, 1. i 2. bataljon izvršili su pokret na nove položaje Kresniški Vrh, gde su se dobro obezbedili, a 3. bataljon je ostao na starim položajima u selu

¹ O toj borbi i neprijateljevim snagama vidi i dok. br. 34.

¹³ Sada: Gabrovka.

Mala Štanga. Po bataljonima su održani vojni i politički časovi i čišćenje oružja. Jedan drug je bio upućen na veterinarski kurs. Neprijatelj nije primećen toga dana.

6. 11. 44. brigada se nalazila na starim položajima. Održani su vojni i politički časovi. Zbog bolesti je bilo iz operativne jedinice otpušteno 5 drugova, a 4 su bila upućena na bolovanje. U 16 časova održan je sastanak sa članovima štabova bataljona. Bataljoni su se pripremali za predviđenu akciju.¹⁴

Naša taktika: Naš je zadatak da uništavamo, razbijamo i odlučnim akcijama nanosimo neprijatelju što više gubitaka i pravimo mu prepreke. Naše jedinice su zaposedale položaje koji su bili slaba tačka za neprijatelja. Izbegavali smo sve neželjene borbe. Brzim manevrima i konspirativnim pokretima iznenađivali smo neprijatelja. Naše jedinice su nastupale prikupljeno, tako da su prilikom neprijateljevog napada mogle odmah jedna drugoj stići u pomoć. Položaje naših jedinica obezbeđivali smo sa sviju strana gustim stražarskim mestima, zasadama i patrolama. Neprijatelj nas nije nikada iznenadio.

Neprijateljeva taktika:

Neprijatelj je u poslednje vreme pokušavao da napadne naše jedinice samo jačim snagama, hteo nas je obmanuti i iznenaditi, ali ni u jednom slučaju nije imao uspeha. U svojim uporištima snažno se utvrdio. U slučaju napada na uporišta uglavnom ga napusti i zauzme položaje van uporišta.

Kritički osvrt na naše akcije:

Borbenost i moral su se poslednjim uspesima podigli. Borci su videli da se i belogardisti mogu jurišem naterati u bekstvo, postali su samosvesni i imaju poverenja u komandni kadar koji ih je na vojnim časovima upoznavao sa neprijateljskom taktikom.

U borbama je još uvek najznačajnije pitanje kurira, pa će u tom pravcu biti potrebno još mnogo napora da se oni dobro uvežbaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Jakoš-Školski

Komandant — kapetan:
Janko Vincenc

¹⁴ Reč je o napadu na neprijateljevo uporište u Jevnici (vidi dok. br. 43).

UPUTSTVO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
9. NOVEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA O TAK-
TIČKOJ UPOTREBI INŽINJERIJSKIH BATALJONA¹

GLAVNI STAB NOV I PO
SLOVENIJE
Operativno odeljenje
Br. 435

Dana 9. novembra 1944.

ŠTABU VII KORPUSA

Predmet: Taktička upotreba
inž. bataljona.

Razvoj naše vojske, koja je dobila oblik redovne vojske i zadatke koji se u vezi s tim pred nju postavljaju a koji se ogle-
daju u akcijama većeg obima s većim brojem jedinica, način
ratovanja i naoružanje neprijatelja nužno traže da se naša
inž.-teh. služba prilagodi novonastalim uslovima, tako da će
biti kadra da izvrši zadatke koji se sada i u najbližoj buduć-
nosti pred nju postavljaju. Sprovedenom formacijom inž. ba-
taljona¹ omogućeno je jedinstveno rukovođenje, stalna kontro-
la, popunjavanje stručnim kadrom, snabdevanje oružjem, ala-
tom, minerskim i pionirsko-pontonirskim materijalom, kon-
trolla nad upotrebom istog i kontrola nad stalnim stručnim
obučavanjem. Koncentracijom минера i pionira-pontonira u
inž. bataljonima pruža se mogućnost pravilne raspodele većih
grupa минера i pionira-pontonira s obzirom na potrebe poje-
dinih većih jedinica kao i na akcije gde se pokaže potreba sa-
dejstva većih inžinjerijskih jedinica.

Prilikom kontrole formiranja inž. bataljona u našoj NOV
i POS utvrđeno je da pojedinim komandama još uvek nisu ja-
sni uloga i zadaci koji se u našoj vojsci postavljaju pred in-
žinjerijske jedinice. Adekvatno tome je i njihova briga za ove
jedinice. Da bi inž. bataljoni bili stvarno u stanju da izvrša-
vaju zadatke koji se pred njih postavljaju, u prvom redu je
potrebno da se oni naoružaju, da se snabdeju potrebnim ala-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 157/1. Redakcija ob-
javljuje primerak koji je dostavljen Štabu 7. korpusa NOVJ. Broj de-
lovodnika dopisan je mastilom.

² Naredbu o formiranju inžinjerijskih bataljona u divizijama iz-
dao je Glavni štab NOV i PO Slovenije 5. septembra 1944 (vidi tom
VI, knj. 16, dok. br. 14).

tom i materijalom, da ljudstvo sačinjavaju naročito zanatlije — profesionalci, da se stalnom svakodnevnom obukom usavršavaju u stručnom, teoretskom i praktičkom znanju, da komandni kadar poznaje zadatke koji se u datom momentu postavljaju pred inženjerske jedinice.

Da bi se pretpostavljene komande upoznale sa upotrebom inž. bataljona u odnosu na ostale rodove vojske, donosimo uputstvo za korišćenje inž. jedinica u pojedinim taktičkim radnjama.

*Sadejstvo ini. bataljona sa ostalim
rodovima vojske*

Inženjerski bataljoni sadejstvuju sa ostalim rodovima vojske u svim taktičkim radnjama:

- 1.) Marš,
- 2.) Bivakovanje,
- 3.) Borba:
 - a.) napad,
 - b.) odbrana,
- 4.) Izviđanje.

Upotreba inženjerskih bataljona na maršu

U nastupnom maršu: Oправка i održavanje komunikacija, izrada polustalnih mostova od neobrađenog materijala, izrada privremenih prelaza preko vodenih prepreka bilo unapred pripremljenim, bilo improvizovanim materijalom (skela pomoću užeta ili stuba, splavovi od balvana, buradi ili pontona, čamci, pontonski mostovi, privremeni ili stalni mostovi na stubovima), uklanjanje raznih prepreka i zapreka, traženje mina i čišćenje minskih polja.

Mesto [u marševskom poretku]: deo od 1/4 do 1/2 pridodaje se prethodnici, s obzirom na zadatke koje treba da izvrše inženjerske jedinice u vezi sa dobijenim zadacima. Ostali deo pridodaje se glavnim.

U odstupnom maršu: opravka komunikacija i objekata, izrada privremenih prelaza preko vodenih prepreka bilo unapred pripremljenim, bilo materijalom nađenim na licu mesta, rušenje komunikacija i objekata na njima, uništavanje bunkera i ostalih utvrđenih uporišta, postavljanje mina i minskih polja.

Mesto [u marševskom poretku]: deo od 1/4 do 1/2 pridodaje se zaštitnici s obzirom na zadatke i koji se predviđaju

a ostali deo pridodaje se glavnini. Ukoliko je moguće i potrebno, deo inženjerskih jedinica još ranije se upućuje zbog organizovanja novog položaja.

Upotreba inženjerskih bataljona u bivakovanju

Na mestu stanovanja, bilo da je to logorovanje, bilo kantonman, inženjerske jedinice se staraju za što bolje uređenje mesta smeštaja, postavljanje šatora, postavljanje baraka, za razne maskirne radove i kamuflažu, unutarne uređenje zgrada za smeštaj, opskrbu vodom, higijenske mere, održavanje unutrašnjih puteva i održavanje i opravku puteva koji vode iz mesta smeštaja.

Zbog opasnosti napada neprijatelja potrebno je utvrditi okolne položaje izradom raznih fortifikacijskih objekata, izraditi razne protivtenkovske prepreke na komunikacijama koje vode u mesto smeštaja, postavljanje minskih polja itd.

Pri izradi pomenutih radova, ukoliko nisu strogo stručnog karaktera, koriste se i ostale jedinice i civilno stanovništvo, koji pomenute radove izvode pod stručnom kontrolom inženjerskih jedinica.

Upotreba inženjerskih bataljona ti borbi

Napad:

Pri napadu na utvrđeni položaj neprijatelja, inž. jedinice se upotrebljavaju u svim fazama napada. Zadatak je ovih jedinica da ostalim delovima vojske pružaju pomoć u nastupanju ka položajima neprijatelja, pri utvrđivanju polaznih položaja za napad, uklanjanje i savladavanje raznih prepreka, kao i potpomaganje u zauzimanju i utvrđivanju zauzetih otpornih tačaka i ostalih delova neprijateljevog položaja.

Inženjerske jedinice se načelno upotrebljavaju za izvođenje obimnijih, stručnih i hitnih radova koje ostale jedinice same ne mogu izvršiti. U ove radove pre svega dolazi:

izrada i opravka običnih puteva svih vrsta na teško prohodnom zemljištu u pravcu fronta, te puteva i drumova koji dolaze u obzir da ih naše jedinice koriste;

izrada mostova li prelaza preko reka, potoka, jaruga, useka, bilo to unapred pripremljenim, bilo na licu mesta pribavljenim materijalom;

pomoć ostalim jedinicama na preuređivanju i uređivanju zauzetih neprijateljevih fortifikacijskih objekata za vreme nastupanja jedinica koje su u napadu;

uklanjanje raznih prepreka i objekata koji bi zadržavali nastupanje ostalih jedinica, uklanjanje mina i čišćenje minskih polja;

uklanjanje prepreka eksplozivom ili na drugi način pre ili za vreme juriša na neprijateljeve položaje;

pomaganje pojedinih borbenih minerskih grupa u zauzimanju bunkera i drugih utvrđenih uporišta pomoću eksploziva;

pomoć ostalim jedinicama u preuređivanju neprijateljevog položaja, utvrđivanje i usavršavanje pojedinih delova položaja koji bi mogli poslužiti kao otporne tačke u slučaju nespeha;

u zauzetim uporištima: demontiranje raznih tehničkih aparata i prikupljanje raznog materijala za potrebe naše vojske; ukoliko se pokaže potreba, potpuno rušenje zauzetog uporišta, odnosno položaja;

izrada protivtenkovskih prepreka na komunikacijama i rušenje komunikacija i objekata na njima, izrada i polaganje mina, rušenje i uništavanje telefonskih instalacija na pravcima gde bi mogla da stigne pomoć napadnutom neprijatelju:

inženjerijski oficiri učestvuju u izviđanju neprijateljevih položaja

Pri svima napred iznetim radovima inženjerijske jedinice se upotrebljavaju u sastavu svojih formacijskih jedinica pod komandom svojih inž. oficira, ili se pak pridodaju na padnim jedinicama. Rasparčavanje inženjerijskih jedinica na male delove ne preporučuje se baš zbog specijalne opreme kojom te jedinice raspolažu. Za rušenje komunikacija i izradu protivtenkovskih prepreka mogu se upotrebljavati i ostali delovi vojske i civilno stanovništvo pod stručnom kontrolom inž. jedinica.

Obrana:

Cilj je utvrđivanja, naročito u odbrani, da prirodne uslove zemljišta fortifikacijski što više ojačamo, kako bismo na taj način neprijatelju pružili što jači otpor, a da sopstvene snage što bolje osiguramo, da omogućimo što bolje dejstvo sopstvene vatre u vezi sa preprekama i zaprekama, da olakšamo vezu, pokrete i snabdevanje jedinica u borbenom rasporedu i sa pozadinom, da izvršimo što bolje maskiranje i kamufliranje itd.

Potreba za što većim korišćenjem fortifikacije traži da se radovi na uređenju zemljišta izvode neprekidno kako pred

samu borbu i u toku borbe tako i pri prekidu ili završetku borbe. Ne treba štedeti truda, jer svaka kap znoja sačuva kap krvi.

Velika potreba za utvrđivanjem i obim radova traže da se jedinice u borbi same utvrđuju, jer na pomoć inž. jedinica, koje su malobrojne, mogu računati samo pri izgradnji većih, solidnijih i stručno izvršenih radova, gde je potrebno stručno osoblje i znanje, raznovrstan alat i materijal. Danas svaki vojnik treba da je istovremeno vojnik i radnik.

Zadatak tehničkih jedinica je pre svega:

Organizacija zemljišta izradom raznih fortifik. objekata, pre svega onih koji traže stručno znanje i odgovarajući alat i materijal.

Naročito je važno dobro kamufliranje i maskiranje.

Izrada i opravka puteva koji su od značaja za snabdevanje jedinica i za eventualno odstupanje; izrada mostova i privremenih prelaza preko reka, potoka, jaruga i useka unapred pripremljenim ili improvizovanim materijalom.

Pružanje stručne pomoći ostalim jedinicama pri uređivanju zemljišta.

Izrada raznih prepreka, postavljanje mina i minskih polja ispred vlastitih položaja.

Izrada protivtenkovskih prepreka i zapreka, rušenje komunikacija i objekata na njima, postavljanje mina, rušenje i uništavanje telefonskih instalacija na svim pravcima gde bi neprijatelj mogao da proдре na sektor borbi.

Zadatak inžinjerijskih oficira i podoficira u sastavu izviđačkih patrola

Izviđačkim patrolama, koje pre predviđenog marša, odnosno pre svakog pokreta pregledaju pravac putovanja, treba pridodati tehničkog oficira ili podoficira koji ima zadatak da pregleda zemljište i objekte na zemljištu zbog prethodnog određivanja radova inž. jedinica i dostavljanja stručnih podataka pretpostavljenim komandama.

Zemljišni- objekti koji dolaze u obzir za izviđanje inž. oficira jesu:

Drumovi i putevi:

Utvrđiti pravac i dužinu puta, u kakvom je stanju, da li se može koristiti i u kakvim vremenskim uslovima, i to za komoru, artiljeriju i eventualno za automobile; širinu puta, uspone, reke, potoke, jaruge koje presecaju drum i način kako se preko njih može preći, kako i gde se mogu običi opasni

delovi druma; utvrditi minska polja i razne prepreke i na kakav se način mogu iste ukloniti, koliko je vremena potrebno za ovo. koliko materijala, alata i radne snage.

Reke, potoci i kanali:

Utvrditi pravac toka, širinu, dubinu, vrstu korita, kakva je obala, gde su prelazi (stalni mostovi, privremeni mostovi, skele, čamci i splavovi), koliko ih ima, njihovu nosivost i brzinu prevoženja pri različitim vodostajima; mesta gde se mogu pregaziti, mesta gde je moguće izraditi nove prelaze, na kakav način i kakve vrste (privremeni mostovi, čamci, skele, splavovi i pontonski mostovi), kakav je materijal na raspolaganju, koliko vremena i koliko radne snage je potrebno za ovo.

Mostovi:

Utvrditi vrstu mosta, dužinu, širinu i nosivost, da li je most srušen ili na bilo koji način oštećen, materijal koji je potreban za opravku, gde se isti nalazi, alat koji je potreban, vreme i radnu snagu.

Pri izviđanju utvrđenja i utvrđenih položaja mora u sastavu izviđačke patrole biti inženjerijski oficir ili podoficir zbog pregleda i dostavljanja potrebnih podataka pretpostavljenim komandama. U obzir dolaze:

Utvrđenja (bunker, utvrđene zgrade, objekti stalne fortifikacije):

Prilikom izviđanja treba pokloniti pažnju bar približnim merama utvrđenja, vrsti materijala, načinu izgradnje, unutar-njem uređenju, zaprekama i preprekama ispred utvrđenja, iz kakvog su materijala, kako su razmeštene, merama načinu odbrane, minskim poljima itd.

Položaji posednuti od neprijatelja:

Način utvrđivanja, na brzinu ili blagovremeno, frontalno ili po dubini, profili utvrđenja, vrsta materijala, način izgradnje, način utvrđivanja važnijih otpornih tačaka, osmatračnice, njihovo mesto i broj, saobraćajnice, vrsta i broj, veza otpornih tačaka s položajima po dubini, kako je utvrđen položaj predstraže, glavni položaj i prihvatni položaj, zapreke i prepreke ispred položaja, iz kakvog su materijala i kako su raspoređene, približne mere, način odbrane istih, minska polja itd.

Inženjerijski bataljoni su izvežbani i opremljeni alatom i materijalom za izvođenje tehničkih zadataka koji se pred njih postavljaju u vreme rata. U borbi sadejstvuju sa ostalim rodovima vojske redovno kao inženjerijske jedinice, koje pri tom izvode svoje specifične tehničke zadatke. Samo izuzetno.

u krajnjim slučajevima, učestvuju sa svojim oružjem kao borbena jedinica. U svom sastavu treba da imaju stručno osoblje čija obuka je dugotrajna a popunjavanje istim je teško i ograničeno.

Tehnički radovi koje mora izvršiti inženjerija odlikuju se s obzirom na trajnost i solidnost i na brzinu izvođenja. Zbog toga inženjerija mora da raspolaže dovoljnim brojem stručnjaka — zanatlija, a mora biti izvežbana i pripremljena i za brze radove. Inženjerija tehničke radove izvodi samostalno ili zajedno sa drugim rodovima vojske, radnim jedinicama, civilnim stanovništvom, zarobljenicima itd. U ovom slučaju se inženjerijske jedinice upotrebljavaju kao vođe radova ili pak sastavljaju stručni kostur radne snage.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom. načelnika štaba
ppukovnik:
Lokovšek Ivan-Jan

Načelnik odeljenja
pukovnik:
Vlado Vodopivec

M. P.

Dostavljeno: Štabu VII, IX korpusa i IV operativne zone.
Oficirskoj školi Glavnog štaba.

RELACIJA ŠTABA 30. NO DIVIZIJE OD 9. NOVEMBRA 1944.
ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA PODRUČJU TR-
NOVSKE PLANOTE¹

[STAB XXX DIVIZIJE
IX KORPUSA NOV IN POJ
OPERATIVNI ODSEK]
[Št.]* SI. . . .
[Položaj, dne] 9. 11. [194]4

Predmet: Relacija borbi
od 1. do 6. 11. 1944 na
sektoru Trnova.

i

ŠTABU IX. KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

(Topografske sekcije Trnovo, Sv. Lucija, Gorica,
Cepovan i Salona 1 : 25.000 ital. izdanje).

Polovinom meseca oktobra jedinice XXX. divizije bile su skoncentrisane na sektorima Trnova i Banjške planote, sa zadatkom do prepreče eventualno neprijateljsko izbijanje na liniju Cepovan — Lokve i time omogućiti i zagarantuju nesmetan dovoz oružja i materijala vazdušnim putem. U tu svrhu raspored snaga bio je sledeći:

20. brigada d'assalto Garibaldi »Trieste« odsek Grudnica — Širokarji — Zvetris³ (top. sekcija Sv. Lucija 1 : 25.000 it. izdanje).

18. SNOUB »Bazoviška« odsek Podlešće — Podlaka sa 3. d 4. bataljonom. 1. i 2. bataljon privremeno su se nalazili

¹ Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku, latini-
com) u AIZDG, k. 226/1. Zaglavlje nije pisano mašinom, već je stav-
ljen četvrtast štambilj, kojf je, usled vlage, veoma izbledeo, pa je
redakcija tekst štambilja stavila u četvrtaste zgrade. Broj delovodni-
ka i datum ispisani su mašinom. U gornjem desnom uglu dopisano je
mastilom u Štabu 9. korpusa NOVJ: »2338 Op«, što označava broj de-
lovodnika Štaba 9. korpusa NOVJ i da je dokumenat predat Opera-
tivnom odseku. Overen prevod ovog dokumenta nalazi se u k. 226/1.
Prevod je izvršen u ono vreme, jer je tačnost overio pomoćnik šefa
Operativnog odseka Štaba 9. korpusa NOVJ.

² Broj

³ Italijanski naziv za zaselak Cvetrež.

u sastavu XXXI. divizije,⁴ dok je 5. bataljon ostao i dalje da dejstvuje na Krasu.

19. SNOB »Srečka Kosovela« sa svoje strane držala je liniju Podgozd — Voglarji — Trnovo.

17. SNOB »Simona Gregorčiča« u to vreme nalazila je se sa svojim snagama na sektoru Zapadne Benečije i imala je nalogu³ da se koncem meseca prebaci preko Soče i izbije na sektor Banjske planote.

26. 10. 1944 zbog naglog preokreta situacije na sektoru Krasa dva bataljona 18. SNOUB bila su odmah upućena da bi sputali razuzdane ispade iz postojanki⁶ spoljnog kraškog obruča i stali na put fašističkom terorisanju i plaćkanju stanovništva.⁷ Zbog toga 19. SNOB morala je da izmeni svoj raspored i da ga prilagodi novostvorenoj situaciji. 3. bataljon iz Voglarja upućen je u Podlaku da zameni dignute snage 18. SNOUB i prepreči slobodan ulazak u Cepovansku dolinu i istovremeno štiti levi bok jedinica 20. br. d'assalto u slučaju neprijateljskog dejstva sa pravca Grgar. 2. bataljon držao je položaje oko Podgozda i da zajedno sa 3. bataljonom zatvara Cepovansku dolinu i sa 1. bataljonom, koji se nalazio oko Trnova, blokiraju pristup na Lokve.

Jedinice 19. SNOB posedale su sledeće položaje: 3. bataljon kotu 800, 765, 778, 761, i 807/ 2. bataljon, koji se nalazio u sredini položaja, držao je položaje od kote 729 pa preko 728 na kotu 692. 1. bataljon posedao je kotu S09, pa prema koti 626, skretao na levo na kotu 682, zatim 700 i povijao na sever prema trigon. tački 794, da bi time zaštitio levi bok i pozadinu rasporeda 19. SNOB.

Put Britof⁹ — Cepovan bio je zaminiran kod kote 452, gde su bile postavljene 2 protivtenkovske puške, drugi put koji ide preko Ravnice na Trnovo bio je miniran između kota 558 i 609. Minsko polje bilo je branjeno sa za to određenim snagama sa kota 648 i 643; između njih bile su postavljene druge 2 protivtenkovske puške.

Bacač kal. 81 mm bio je postavljen iza kote 809.

„ U istom vremenskom periodu Nemci su bili zaposleni prevozom municije iz municijskog magacina kod Ajdovščine

⁴ štab 9. korpusa NOVJ pridodao je ta dva bataljona 31. NO diviziji u vezi s napadom na neprijateljeva uporišta Poljane nad Skofjo Loko i Gabrk (vidi dok. br. 24).

⁵ zadatak

⁶ uporišta

⁷ O dejstvima 3, 4. i 5. bataljona 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška« vidi dok. br. 62.

⁸ Sve kote pomenute u ovom izveštaju uzete su sa karte 1 :25.000, italijansko izdanje.

⁹ Zaselak južno od Grgara.

u Goricu. Da bi zagarantovali transport, sve visinske tačke u blizini puta, koje bi se mogle upotrebiti za postavljanje zaseda od naše strane, bile su sve vreme posednute od Nemaca: Od pravca Kromberk, Nemci su redovno slali izviđačke patrole u pravcu Ravnica — Trnovo, koje su u nekoliko mahova došle u dodir sa našim jedinicama. Tom prilikom bilo je izbačeno neprijatelju iz stroja oko dvadesetak vojnika i zaplenjena 2 mitraljeza tipa »Šarac« i desetak pušaka. Konstatujući prisustvo naših jedinica u neposrednoj blizini Gorice i komunikacijskog pravca dolinom Soče — autostrada Gorica — Kobarid i da bi zaštitili izvođenje fortifikacijskih radova na levoj obali Soče na odseku koji se proteže zapadnim obroncima Sv. Gore — Veiikog hriba¹⁰ — Sv. Gabrijela — Kromberka — Ajševice, Nemci su počeli da izbacuju zasede koje su posedale dominantne kote prema Ravnici i Trnovu, Sv. Gabrijel, trigon. tačka 646, i Sv. Danijel, k. 554. U toku noći 30./31. 10. 1944 bila je transportovana jedna baterija topova kal. 105 mm na Sv. Gabrijel. U toku 31. 10. 1944 bilo je zapaženo parkiranje izvesnih jedinica motorizovane artilerije u blizini Solkana pokraj ceste. Istoga dana bio je zabranjen svaki izlazak i ulazak u Goricu. Gorički garnizon, inače brojčan, bio je pojačan jednom kolonom od 1500 ljudi, koja je prišla iz pravca Brda u Solkan.¹¹ Policijske mere u samoj Gorici bile su pojačane. Sve je to ukazivalo da se sa toga pravca može očekivati kakav ispad u pravcu naših položaja. Tokom 31. 10. 1944 Nemci se postepeno udaljuju od ceste Gorica — Ajdovščina i izbacuju svoje patrole prema Vitovlju i Sv. Mihaelu.¹² Umoči ljudstvo u Vitovlju biva brojno pojačano.

Imajući u vidu mogućnost prepada ma sa koje strane, svima jedinicama bilo je ukazano na najveću pozornost, da ne bi bile iznenađene od strane neprijatelja. Istovremeno pojačana je intenzivnost naših patrola, s obzirom na snage i na odsek koje su iste posedale, izvesne prostorije nisu mogle da budu zaposednute, već su bile kontrolisane od strane patrolnih organa.

1. 11. 1944

U 2 h bilo je hitno upućeno jedno odeljenje od 20 ljudi inž. bataljona, pojačano sa 2 puškomitraljeza štabne zaštite 19. SNOB, prema Krnici da nadziravaju stazu koja

¹⁰ To brdo (severozapadno od Sv. Gabrijela) nije obeleženo na karti 1 : 100.000.

¹¹ Te snage, iz sastava 71. pešadijske divizije, koja se na tom području nalazila zbog reorganizacije i popune (vidi dok. br. 83) bile su angažovane u pravcu Trnova.

¹² Sada: Šmihel. Na karti 1 : 100.000, izdanje G1 JA, piše: St. Mihel.

vodi od Vitovlja i izbija na put Trnovo — Krnica — Lokve i to kod kota 945 i 974, jer je bilo javljeno prisustvo nemačkih snaga na tom pravcu. Patrola koja je bila upućena prema Vitovlju naletela je na Nemce u blizini kapele Sv. Marija. Oko 7 h Nemci su začeli¹³ da podilaze položajima kod Krnice. U visini kote 809 bili su stavljeni pod unakrsnu vatru i nagnani u beg. U toku celoga dana Nemci su pokušali, u nekoliko mahova, da se dočepaju grebena. Svi pokušaji bili su bezuspešni, zbog toga su se ograničili da obasipaju bombama iz bacača posednute položaje.

Zbog propalog pokušaja kod Krnice, tokom dana pokušali su stazom koja vodi od Sv. Mihaela preko k. 600 da izbiju na rub ispod Trnova. Brza intervencija našeg automatskog naoružanja sa dominantnih položaja primorala ih je na povlačenje. U 20 h koristeći se tamom i imajući za vodiča jednog meštana iz Vitovlja koga su uzeli u te svrhe, Nemci su pokušali, koristeći se stazama koje nisu unešene na kartu, da iznenada izbiju na k. 974. Na samom grebenu bili su zaustavljeni od naših straža. Na poziv da stanu, bacili su raketu, na što su naši odgovorili brzom paljbom, koja ih je naterala na skale.¹⁴ Tom prilikom ubijena su 2 Nemca i zaplenjena 1 puška kal. 7,9 mm, 1 pištolj, 1 tromblon, 42 bombe za tromblon, 8 bombi za bacač kal. 81 mm i 1 gasmaska.

11. 1944

Tokom celoga dana sva aktivnost od strane neprijatelja svela je se na tučenje naših položaja bacačima i topovima manjeg kalibra, u nekoliko maha sa pravca Ajševice. Uveče, neprijatelj je sakupio sve zasede raspoređene duž ceste Ajdovščina — Gorica i [koje su] služile za obezbeđenje transporta i skoncentrisao ih je u Vitovlje. Kasno u noć neprijatelj je postao aktivniji sa pravca Sv. Mihaela, uprkos tome da su atmosferske prilike bile vrlo nepovoljne — tamna noć praćena jakom kišom s gradom i vetrom. U toku cele noći neprijatelj je sprečavan da izbije na greben.

11. 1944

U 6 h, potpomognut vatrom bacača, neprijatelj je uspeo da se dočepa grebena i da nastavi sa prodiranjem u pravcu Trnova. Sve vreme bio je zadržavan od slabijih delova 19. SNOB potpomognutih s 3 puškomitraljeza štabne

" otpočeli

¹⁴ hridine

zaštite XXX. divizije. Iz bojaznosti, da neprijatelju ne pođe za rukom, da protera naše slabe zaštitne snage, bilo je izvršeno izvlačenje sa odseka 1. bataljona da bi se ojačalo levo krilo. Energično dejstvo, potpomognuto bacačem sa kote 809, zaustavilo je ispod dveju kuća kod k. 810 neprijatelja, koji je bio prinuđen da se povlači. Pošlo mu je za rukom da se zaustavi na 300 m od prelaza kod k. 600 i da odatle daje ogorčen otpor. Istovremeno jedna baterija brdskih topova kal. 75 mm od 3 oruđa otvorila je vatru u nameri da umanja pritisak na snage koje su po svaku cenu imale da drže k. 600, preko koje bi se omogućio prilazak delova koji su čekali da stupe u dejstvo u Sv. Mihael. Tome je se pridružila i vatra bacača. U 8,30 h neprijatelj je počeo da prenosi vatru iz pojedinih topova na samo selo Trnovo. Pola sata docnije sručila je se vatra sa više pravaca, i čija je se intenzivnost sve više i više povećavala. Dejstvujući sa dominantnih položaja, neprijatelj je izvodio neposredno gađanje, tako da su sve dejstvjuće baterije odmah uvele snop u cilj. U tu svrhu neprijatelj je vršio gađanje sa Sv. Gore, Sv. Gabrijela i Sv. Danijela sa po jednom baterijom od po 4 topa, jednom baterijom od 3 topa sa Ajševice i sa tenkovima sa ceste Šempas — Gorica i kod Vratca,¹⁵ ukupno 4 tenka. Za svoj vatreni prepad neprijatelj je upotrebio najmanje 20 oruđa, kalibar upotrebljen u te svrhe bio je raznovrsan: 75 mm, 80 mm, 100 mm i 1 baterija topova kal. 105 mm plasirana na Sv. Gabrijelu. Koristeći snažno artilerijsko dejstvo, Nemci su bacili sa pravca Ravnice svoje pješadijske delove u jačini 300 ljudi, potpomognute sa 7 bornih kola (dvoje bornih kola od 6 tona, ostala 15 i 24 tona) i 3 oklopna automobila. Pešadijski delovi kombinovali su svoj pokret potpomognuti vatrom lakih i teških bacača, kao i onom izraženom sa bornih kola. Inženjerski delovi, snabdeveni jakim i preciznim elektromagnetima, otkrivali su postavljene mine i otvarali prolaze svojim oklopnim snagama. Naši delovi određeni za zaštitu minskog pojasa posle kratke intervencije bili su prinuđeni da se privuku na više položaja. Zbog pritiska sa centralnog pravca levo krilo moralo je da se povlači i da vrši ispravku svoga položaja, što je dovelo do ubacivanja svežih neprijateljskih snaga sa pravca Sv. Mihaela. Jaka i precizna vatra našeg automatskog naoružanja ukočila je dalji pokret neprijateljske pešadije, što je prinudilo borna kola da budu obazrivija i da

¹⁵ Na karti nije pronađeno.

ne budu otsećena od svojih pratećih pešadijskih delova. U toku dana, neprijatelj je se ograničio na dejstvo bacača i pojedinih artilerijskih oruđa, koja su dejstvovala prema ukazanim ciljevima. Pritisak levoga krila i ubacivanje novih snaga prinudilo je bataljon postepeno da se povlači. U 14 h neprijateljski pritisak naročito se ispoljio, ali naše snage su mu uspešno odolevale. U 15 h, u momentu najveće krize, kamionima od Dol. Trebuše bile su prebačene dve čete 2. bataljona 18. SNOUB i koje su bile odmah bačene da pojačaju levo krilo ispod k. 790. 3. četa istog bataljona malo kasnije bačena je desno [od] Volčiča prema Voglarju da se poveže sa 2. bataljonom 19. SNOB, koji je u podne morao da pošlje jednu četvu na kotu 1095 iznad raskrsnice C. dello Stradino¹⁶ da bi preprečila eventualno neprijateljsko obuhvatanje. U 16 h bio je prebačen i 1. bataljon 18. SNOUB koji je isto tako bio razvijen prema Voglarju. Ostale dve čete Ruskog bataljona¹⁷ bile su prebačene Čepovanskom dolinom na Podgozd.

Neprijatelju je pošlo za rukom da se u 16,30 h dočepa s. Trnova koje je bilo posle uporne borbe napušteno od strane naših jedinica. Neprijatelj je pokušao da sa tenkovima po svaku cenu probije u dubinu naših položaja i izbije u visinu s. Nemci. Izbijanjem neprijateljskih oklopnih jedinica na predviđenu tačku ugrozila bi se naša pozadina i pitanje daljeg držanja fronta otežalo, zbog teškog izrazito kraškog terena obraslog zimzelenim šumama. Da bi se sprečio dalji prolaz oklopniaka razrušena je cesta Trnovo — Nemoi levo od k. 797 u blizini usamljene kuće, gde se sa obe strane puta nalaze vrtače. Put je bio razrušen u dužini 10 m i dužini 3 m, tako da je postao praktično neupotrebljiv za borna kola i motorna vozila. Odmah posle eksplozije mine prva borna kola izbila su na okuku iznad Volčiča i otvorila vatru na delove inž. bataljona koji su izveli navedeno rušenje. Blizina noći i naglo spuštanje magle sprečilo je svaku dalju aktivnost neprijatelja.

U podne neprijatelj, zaustavljen na pravcu Trnova, pojačava svoju levu kolonu novoprišlim snagama, pošto nije bio u stanju da realizuje njegova predviđanja — izbijanje na Voglarje i Podgozd, odakle bi se bočnim dej-

¹⁶ Časa dello Stradino — putarska kuća na raskrsnici puteva, 4,5 km jugoistočno od Trnova.

¹⁷ Odnosi se na 2. batalion 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška«. Nazivan je i Ruskim bataljonom, jer su ga sačinjavali uglavnom pripadnici raznih nacionalnosti SSSR-a.

stvom olakšao rad srednje kolone. U 16 h dve čete prebače[ne] Čepovanskom dolinom bačene su da sa drugim bataljonom ispod Podgozda prepreče daljnje napredovanje leve kolone, u jačini 500 ljudi, koja je uspela da se dočepa Voglarja i Podgozda.

Zbog izgube¹⁸ Trnova i velikih snaga neprijateljskih moralo je se što pre izvršiti skraćivanje fronta i novo koncentrisanje snaga. U tu svrhu u toku noći izvršeno je prebacivanje Ruskog bataljona sa pravca Trnova preko Lokvi na Žavrh. 1. i 2. bataljon 19. SNOB po noći bili su povučeni u s. Nemci, dok je 1. bataljon 18. SNOUB zatvarao na pravcu Trnova i svojim rasporedom štitio izvođenje pregrupisanja.

1. bataljon 19. SNOB imao je za zadatak da u toku 4. 11. 1944 u 4 h iznenada napadne neprijatelja na pravcu Trnova i odbaci prema Ravnici, 2. bataljon 18. SNOUB sa svoje strane imao je da napadne Voglarje i Podgozd i [na] svom pravcu napadne neprijatelja i nabaci na Ravnicu. Ostali bataljoni imali su da vrše potpomaganje i obezbeđenje levog krila i boka.

4. 11. 1944

Raspored bataljona toga dana bio je sledeći:

2. bataljon 18. SNOUB Zavrh, k. 734 i 809,

1. bataljon 18. SNOUB k. 844 i 915,

1. bataljon 19. SNOB na cesti Nemci — Trnovo, levo i desno od puta k. 799 i 797,

2. bataljon 19. SNOB k. 790 na putu Rjavci — Trnovo, levo prema stazi koja vodi prema 4 osamljene kuće desno od k. 790. Štab brigade nalazio je se u Nemcima, dok je štab divizije bio na Lokvama.

U 4 h sve snage bile su bačene u napad, tako da je 1. bataljonu 19. SNOB pošlo za rukom da u prvom naletu izbije na prednju ivicu s. Trnova i da se pod borbom probija kroz selo. 2. bataljon 18. SNOUB uspeo je da iz Voglarja izbacii Nemce, dok je prema Podgozdu bio zadržan od moćnih nemačkih snaga. Istovremeno stupila je u dejstvo neprijateljska artiljerija koja je počela da obasipa topovskom vatrom naše položaje. Tenkovi su na raskrsnici iznad zadnjega »i« iz geografskog natpisa »Baticii« [suprot]stavili se nadiranju 1. bataljona 19. SNOB.

Zbog jake artiljerijske vatre, pritiska bornih kola i rokiranja desnog nemačkog krila, sve snage bile su pri-

¹⁸ gubitka

nuđene da se povuku na polazne položaje da ne bi bile razdvojene i izlagale se uništenju. U toku dana naši su pokušali u nekoliko mahova da ponove napad ali su u tome bili onemogućeni od jake pešadijske i artiljerijske neprijateljske vatre i prisustva bornih kola, čije dejstvo nije moglo da se umanjí zbog pomanjkanja odgovarajućeg protivoklopnog naoružanja.

Pokušaj proterivanja Nemaca u toku 4. 11. 1944 nije uspeo zbog neprijateljske nadmoćnosti u materijalu kojoj nismo mogli nikako da se suprotstavimo. Pred našim jedinicama ostao je zadatak isti i za 5. 11. 1944 — napasti neprijatelja na celoj liniji fronta Podgozd — Voglarji — Trnovo i proterati ga u pravcu Ravnice.

5. 11. 1944

U 4 h izjutra započeo je naš pritisak na celom frontu. Prvi rezultati manifestovali su se na desnom krilu, gde je Ruskom bataljonu pošlo za rukom da upadne u Voglarje. Napredovanje 1. bataljona 19. SNOB prema Trnovu nije bilo sada tako lako kao u toku prošlog dana, jer su mu borna kola poslužila kao glavne tačke otpora i od kojih je dejstvovao u sve strane, ne bojeći se neprijateljskog dejstva. Uz to udeo artiljerije sa dominantnih tačaka došao je do izražaja. S desnog krila neprijatelj je počeo da pritiskuje na naše položaje. Jedna nemačka kolona, koja je uspela da se dočepa Rjavca, svom težinom udarila je na naš levi bok. Zasipani artiljeriskom vatrom, pritisnuti s leva 2. bataljon morao je da zalama svoje položaje i da se povlači istočno od Rjavca. To je izazvalo povlačenje 1. bataljona.

Na desnom krilu neprijatelj je odmah reagovao dejstvujući prema Voglarju i Podgozdu. Prema Voglarju dejstvovala je kolona od 100 ljudi, dok su iz Podgozda upućene 2 kolone od po 50 ljudi, da vrše pritisak na desno krilo 2. bataljona sa tendencijom obuhvata. Prva kolona od pravca Voglarja bila je puštena na blisko odstojanje i jurišem bila je razbijena. Druge dve leve kolone posle uporne kraće borbe bile su proterane ili bačene na polazne položaje. Zbog situacije na ostalom delu fronta 2. bataljon povukao se na polazne položaje. Po podne upornim i kombinovanim radom, naše levo krilo potpomognuto dejstvom 1. bataljona uspelo je da povrati svoje polazne položaje. Do kraja dana situacija je ostala nepromenjena i svela je se na međusobno puškaranje.

Tokom noći 3. bataljon 19. SNOB, koji se nalazio na Podlaki, preko Lokovca i Lokvi prebačen je na Nemce,

gde je ušao u sastav bataljona.¹⁹ Bataljon je bio poslat u posedne k. 1195 ispod M. Genceria delle Pecore²⁰ kod Krnice sa zadatkom da nadzirava pristup od Vitovlja i ne dozvoli obuhvat desno od Rjavca.

Pokušaćemo da u kratko i na brzinu rasmotrimo rad neprijatelja i naših jedinica za vreme borbi koje su se odigrale u vremenu od 1. 11. 1944 na sektoru Trnovo.

Bez svake iluzije neprijatelj je bio upoznat sa prisustvom naših jedinica i u te svrhe vršio izviđanje, da bi ugotovio²¹ naš raspored.

U momentu kada je odlučio da izvrši napad na naše položaje imao je na raspoloženju jedinice u Solkanu i one upotrebljene za zaštitu komunikacijskog pravca Gorica — Ajdovščina. Raspoložujući obilnim materijalnim sredstvima, neprijatelj nije propustio priliku da obilno upotrebi artileriju i borna kola, sredstva kojima mi ne raspoložemo i protiv kojih nismo u stanju da reagujemo. I avijacija bila je zastupljena sudelovanjem izviđačkog aparata tipa »Storch«. Za izvođenje ove ofanzivne operacije neprijatelj se poslužio sa 2000 — 2500 ljudi, tu se ubraja posluga bornih kola, topovska posluga i ona koja je regulisala pozadinski saobraćaj.

Pešadija: Ovom prilikom neprijatelj je upotrebio preko 1000 boraca snabdevenih modernim naoružanjem.²² Može se zapaziti obilna upotreba automatskog naoružanja i naročito teškog pešadiskog naoružanja, bacača kal. 81 mm. Pored toga svaka jedinica raspolagala je odgovarajućim oružjem sa ubacnom putanjom pa bili to trombloni ili bacači kal. 50 mm. Pada u oči i neštedimice upotreba »Panzerfaust«-a, što nije ni malo čudnovato kada se uzme u obzir teren — zemljište na kome su izvođene operacije, izrazita kraška konfiguracija, gde dolaze u obzir ozlede od odvaljenog krečnjaka.

Nemačke pešadiske jedinice 'bile su obučene ali može se kod njih primetiti nedostatak morala naročito u napadu kada se zahteva drskost i inicijativa da bi se ofanzivne namere realizovale. Isto tako njihova obučenosť u upotrebi puške i automatskog naoružanja nije zadovoljavajuća, mora se specijalno naglasiti da broj naših ranjenika ovom prilikom od pušćanih zrna je mali,

¹⁹ Pogrešno; treba: brigade.

²⁰ Italijanski naziv za brdo Jenčerija.

²¹ utvrdio

²² Pešadijske snage bile su iz sastava 194. puka nemačke 71. pešadijske divizije (vidi dok. br. 83).

iznosi 2—3 ranjenih od ukupnog broja ranjenih — 30. Upotreba bacača bila je velika i ne odgovara upotrebljenim snagama. Rezultat njihovog gađanja s obzirom na masovnu upotrebu nije zadovoljavajući.

Artilerija: Njena upotreba ovom prilikom došla je do izražaja, kako po broju oruđa, tako i po broju izbačenih granata. Nemci su poklanjali veliku pažnju koncentraciji vatre iz sviju oruđa na jednu određenu zonu i tom prilikom više računala na moralno dejstvo negoli na materijalno. Obadva efekta promašili su cilj. Tako masovno dejstvo artileriskog naoružanja je nova pojava i prvi susret naših jedinica s njim i moralno dejstvo proizvedeno na naše borce nije impresionirajuće. Ostali su i dalje hladnokrvni i pribrano pratili dalji razvoj situacije. Za izvođenje ovog školskog artileriskog gađanja, Nemcima je sve išlo na ruku i izvodili su ga kao na nekom poligonu, ali bez velikog uspeha. To može se čak upisati kao minus nemačkim artilercima.

Sa naše strane ništa nismo mogli da preduzmemo protiv neprijateljskog artileriskog dejstva, jer ne raspolazemo ni pratećim oružjima, ni onim koja bi mogla da preduzmu ulogu kontrabatiranja.

Borna kola: Za što uspešnije izvođenje preduzete operacije, neprijatelj nije zanemario upotrebu oklopnih sredstava, koja je bila obilna u odnosu na nas: 7 bornih kola različite tonaže i 5 oklopnih automobila. Borna kola za svoje dejstvo nisu imala konvenirajući teren po kome bi mogla nesmetano da dejstvuju, već su morala da se drže puta i sa njega da dejstvuju. Njihovo polje dejstva bilo je jako ograničeno i nije im se pružila prilika probijanja položaja i dejstvo u dubini istih.

Avijacija: Jedan izviđački aparat »Storch« bio je upotrebljen za izviđanje naših položaja i najbliže pozadine fronta. Neprijatelj je propustio priliku da ispolji svoje ofanzivno dejstvo i iz vazduha.

Za snabdevanje fronta prema Trnovu, kako bilo živom snagom, tako isto hranom i municijom, neprijatelj je se služio obilno motorizovanim transportima kao i zaprežnim kolima.

Neprijateljski gubici u ljudstvu: Ugotovljeno je 9 mrtvih. Apsolutno je nemoguće dati ma kakve podatke o neprijateljskim gubicima u ljudstvu, jer je i samo stanovništvo u momentu nailaska Nemaca napustilo domove.

Jedinice 19. SNOB »Srečka Kosovela« podnele su najveću težinu borbe, to se specijalno odnosi na 1. bataljon. Sve vreme jedinice te brigade morale su da ostanu na položajima, pošto nije bila u mogućnosti ma kakva zamena trupa novim i svežim jedinicama. Naše jedinice morale su da izdrže najveće fizičko i duševno naprezanje, pred nadmoćnijim neprijateljem, kako u ljudstvu, tako i u materijalu, a uz to pod najnepovoljnijim atmosferskim nepogodama. To je sve zahtevalo maksimum naprezanja od borca u streljačkom stroju do komandanta na osmatračnici. Svi su oni morali da dadu maksimum energije da bi odoleli teškim iskušenjima pred kojim su se nalazili. Brza paljba brojnih artiljerijskih oruđa, imponantna snaga oklopnih sredstava, sve je to trebalo da upliviše na njihovu psihu i pokoleba u daljnjem davanju otpora. Reakcija je bila suprotna. Prikupile su se sve fizičke i duševne sile da bi se odolelo nacistima.

Pešadija: Iako inferiorniji u tehničkom pogledu, i nemajući obuku kojom su raspolagali fašistički vojnici, naši pešaci su trijumfovali nad svojim napadačima, jer su bili na većoj moralnoj visini od napadača. Lišeni ma kakve potpore teškog naoružanja bezobzirno su išli naored i pokušavali na sve moguće načine da zbace neprijatelja u dolinu Soče. Iako nagnata na defanzivnu borbu, uvek je pokušavala naša pešadija da pređe u ofanzivu i borbi da ofanzivan karakter.

Rasmatrajući rad jedinog našeg teškog oruđa, bacača kal. 81 mm, za njega se može reći da je uveliko podbacio. Pored znatnog broja izbačenih bombi, retko mu je pošlo da uvede pogoike u cilj. Mora se isto tako dodati da je veliki broj bombi »sabotirao«, što navodi na misao da posluga nije skidala osigurače upaljača pre nego što se bomba stavi u cev.

Inženjerija: Inženjerske jedinice bataljona jednako su upotrebljene na položaju kao i za izvođenje stručnih radova, postavljanje minskih polja i zaseka ispred s. Nemci. U obadva slučaja inženjerci su uspešno i solidno rešili poverene im zadatke.

Protivoklopna odbrana: S obzirom na naoružanje s kojim raspolazemo za odbranu protiv bornih kola, nisu se mogli očekivati pozitivni rezultati. Probojna moć protivtenkovskih pušaka, bilo engleskog ili ruskog modela, nije u stanju da izbacila kola iz stroja. P.I.A.T. nije bio upo-

trebljavan, jer je brigada nekoliko dana ranije formirala odeljenje s P.I.A.T.-om i nije se izvela obuka posluge. I pored toga, pod pretpostavkom da je brigada raspolagala sa obučenom poslugom i kompletnim odeljenjem, upotreba oruđa ne bi došla u obzir, zbog njegovog malog efikasnog dometa. Naše jedinice morale bi biti s jednim protivtenkovskim topom snabdevene, kal. 47 mm, da bi mogle da se suprostave bornim kolima veće tonaže.

S naše strane, da bi se neutralisalo dejstvo bornih kola postavljanjem nagaznih mina, tvrdoglavo se nastojalo u tom iako je se znalo unapred, da je svako dejstvo promašeno, jer su mine bile otkrivene upotrebom preciznih elektromagneta. Osećao je se veliki nedostatak nagaznih mina postavljenih u drvenim kutijama.

Veza: Sveta je se isključivo na upotrebu telefonske veze, koja je funkcionisala dobro. Kurirska veza bila je otežana zbog terenskih teškoća, pokrivenog terena i nedovoljnog poznavanja sektora.

Sanitet: Našim ranjenim borcima ukazivana je prva pomoć na brigadnom previjalištu, koja je bila solidna i brza posle prve one ukazane na ranjeničkoj prihvatnici pod najtežim okolnostima. Treba se ukazati veće razumevanje i susretljivost transportu ranjenika od brigadnog previjališta pa preko divizijskog zavojišta do bolnice. Ono treba da bude što brže i što ugodnije, specijalno kad postoji bojaznost probijanja našega fronta i upada neprijatelja u našu pozadinu. Moramo koristiti u punoj meri u tom pogledu motorna vozila.

Snabdevanje hranom: Od strane nadležnih štabova pitanju snabdevanja hranom bila je posvećena sva pažnja i nastojalo se na tome da obroci boraca na položaju budu regularni, triput dnevno, i uz to da se porcija poveća. Velika je mana naše intendantske službe da za vreme borbi gubi prisebnost i zaboravlja da je njena svrha što pravilnija i potpunija opskrba jedinica hranom.

Obaveštajna služba: S obzirom na naloge koje se postavljaju i koje je dužna da reši, da nam blagovremeno otkriva neprijateljske namere i planove, može se slobodno reći da naša obaveštajna služba daleko je od toga da odgovori svojoj svrsi. Njen rad svodi se na rad specijalnih izviđačkih delova, s tim da se ne probija kroz neprijateljske redove i vrši kontrolu neprijateljske pozadine.

U toku borbi naši gubici u ljudstvu bili su znatni i iznose 9 mrtvih i 32 ranjenih. Gubici su tako znatni i ose-

tljivi zbog neprijateljske superiornosti u tehničkim sredstvima, i čijem dejstvu ima najviše da se pripíše. (Uvođenje artilerije u borbu). Ova borba kod Trnova može se uzeti kao prvi slučaj borbe u kojoj su bili zastupljeni svi glavni rodovi vojske od strane neprijatelja u znatnom broju. Na taj način naši borci upoznaju se sa fizionomijom jedne moderne borbe. Ona može samo da posluži kao škola u daljem izgrađivanju naših boraca i našeg komandnog kadra.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik, major:
Rustja Franjo
Rustja Franjo

Sef, poručnik
Janković Dragoslav
Drag. M. Janković

BR. 43

RELACIJA ŠTABA 11. SLOVENAČKE NO BRIGADE »MILOŠ ZIDANŠEK« OD 9. NOVEMBRA 1944. OPERATIVNOM ŠTABU 6. I U. BRIGADE O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE JEVNICU¹

STAB XI SNOB »M. ZIDANŠEK«
Na položaju, dana 9. 11. 1944.

502/4

OPERATIVNOM ŠTABU VI I XI BRIGADE

na položaju

Relacija o napadu
na uporište Jevnica
dana 6. novembra 1944.

1.) *Zadatak:* Naša brigada dobila je zadatak od Operativnog štaba VI i XI brigade da napadne i uništi uporište u Jevnici i vrši obezbeđenje u pravcu Laza² i Prežganja. Za sam napad za uništenje neprijateljevog uporišta odre-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332a/IV. U gornjem desnom uglu dopisano je mastilom: »502/4«, što označava broj delovodnika Operativnog štaba.

² Sada: Laze pri Dolskem.

đu je jedan bataljon. Sa jednim bataljonom obezbeđuje se sa pravca Laza, a jedan bataljon postavlja u zasedu ispod sela Adamovci¹ i kontroliše čitav teren u pravcu Prežganja.⁴

- 2.) *Ocena situacije:* U uporištu Jevnica nalazi se oko 80 neprijateljevih vojnika. U toku noći dobiju pojačanje iz Laza u jačini 20 vojnika. Vojnici su starijih godišta, nisu aktivni, već se ograničavaju na patroliranje duž železničke pruge i u bližoj okolini uporišta. Sve ljudstvo je smešteno u Jevnici u školi.

Neprijateljevo naoružanje: 6 puškomitraljeza i 2 mitraljeza, 2 teška i 2 laka minobacača. Jedan mitraljez smešten je u bunkeru na tavanu škole i ima puškarnicu okrenutu prema jugu. Minobacači nisu na vatrenim položajima. Oko škole je bašta koja je ograđena ogradom iz letava na 0,6 m podzida. Od ograde do škole je oko 3 metra. U bašti se nalaze 3 bunkera izgrađena od cigle i peska. Oko otporne tačke nalazi se žičana prepreka koja se proteže u pravcu železničke stanice na udaljenju 20 — 40 m. Visoka je 1 metar i na vrhu šiljasta. Preko drumova je žičana prepreka sa krstilima. Prozori škole su zazidani i imaju streljačke otvore. Na vrhu ima škola betonsku ploču.

Sa južne i jugoistočne strane ka uporištu se puštaju padine koje su prekrivene travnjacima i poljima, te pojedinim kućama. Uporište se nalazi pored Save i u dolini potoka, koji se proširuje kod uporišta. Približavanje je najpogodnije sa istočne strane pod zaklonom pojedinih zgrada i jaruge — plitkog potoka. Približavanje sa južne i jugozapadne strane je teže zbog potpune otkrivenosti terena, pa se zbog toga mora okruživanje sa ova dva pravca ograničiti na veće odstojanje. Sa severne strane pruža žel. nasip zaklonjen pravac za približavanje i dobar zaklon za polazni položaj.

Iz kantonmana do polaznih položaja je 1 čas marša. Akcija se mora izvršiti brzo i sa iznenađenjem još u toku noći.

Napad će se izvršiti u toku noći, u 22 časa. Noć će dobro poslužiti za približavanje, a takođe i magla. Noći postaju svetlije oko 23 časa.

¹ Imanje, 6 km jugozapadno od Litije.

⁴ Zapovest za izvršenje tih zadataka izdao je Operativni štab . ili . brigade 6. novembra 1944 (vidi dok. br. 37).

Za obezbeđenje u pravcu Laza, gde je oko 190 neprijateljevih vojnika, najpogodniji položaj se nalazi kod ušća Slapnice u Savu. Položaji biće na prednjem nagibu, sa desne strane Slapnice u pravcu Laza. Između brda i Save je oko 600 m. Drum vodi neposredno uz železničku prugu. Ispod drumu nalazi se više propusta koji su podesni za miniranje i rušenje drumu.

Položaji za obezbeđenje u pravcu Prežganja nalaze se izpod sela Adamovci, gde vodi drum kroz tesnac, koji dobro zatvaraju pravac prema Litiji. U Prežganju se nalazi oko 100 neprijateljevih vojnika.

Na osnovu prednjeg odlučili smo da izvršimo napad na uporište Jevnicu jednim bataljonom i sa težištem napada sa istočnog pravca.

Prethodno je potrebno da se uporište okruži, približavanje izvršiti najkonspirativnije a napad otpočeti vatrom iz »partopa« i uporište zauzeti na juriš.

3.) *Zapovest:*

(Sekcija Ljubljana, 1:100.000, jug. izdanje).

Na sektoru dejstva neprijatelj se nalazi u sledećim uporištima: Jevnica oko 100 ljudi, Prežganje oko 24 čoveka, Laze oko 190 ljudi. Neprijatelj je u Jevnici smešten u zgradi škole i naoružan sa 6 puškomitraljeza i 2 mitraljeza, 2 teška i 2 laka minobacača. Jedan mitraljez nalazi se u bunkeru na potkrovlju škole i ima puškarnicu okrenutu u pravcu juga. Minobacači nisu na vatrenim položajima. Zgrada škole ograđena je tarabom i žičanom preprekom na odstojanju 20 — 40 metara od zgrade, visina je jedan metar a na vrhu je šiljasta. Preko drumova je žičana prepreka sa krstilima. Prozori škole su zazidani i imaju puškarnice. Neprijatelj nije aktivan, već se ograničava na patroliranje duž. pruge i u blizini uporišta. U toku noći retko patroliše. Pred ulazom u zgradu je stražar koji se kreće oko zgrade.

Uporište će napasti jedan bataljon u jačini 130 boraca sa 10 puškomitraljeza, 1 teškim i 1 lakim minobacačem i sa »partopom«. Jedan bataljon vršiće obezbeđenje u pravcu Laza a jedan u pravcu Prežganja. Susedno uporište Kresnice napada VI brigada, koja zatvara i pravce iz Litije, Šmartna⁵ i Poganeke.

⁵ Odnosi se na Šmartno pri Litiji.

Zadatak:

Naša brigada dobila je zadatak da napadne i uništi neprijateljevo uporište Jevnicu i da se obezbedi u pravcu Laza i Prežganja. Na osnovu toga

n a r e đ u j e m o :

Obaveštajna služba: Šef obaveštajnog centra mora najhitnije kontrolisati sektor iz kojeg bi bila moguća neprijateljeva intervencija u pravcu mesta našeg napada. Prikupiti mora podatke i odmah ih dostaviti Štabu brigade.

Izviđanje: Komandanti bataljona moraju da izvrše izviđanje polaznih položaja i mesta zaseda pre početka same akcije.

Zadatak: 1. bataljon postavlja zasedu kod Slapnice, sa desne strane potoka koji se uliva u Savu. Zaseda treba da je razvučena od Save pa do imanja Kešaja, tj. do puta koji vodi iz Laze po padinama, zatim preko jaruge Slapnice i dalje na drum Laze — Kresnice. Drum treba minirati, srušiti i izraditi zaseke. Miniranjem treba srušiti i železničku prugu. Levi bok dobro obezbediti. Eventualno neprijateljevo nastupanje sprečiti po svaku cenu.

2. bataljon ima zadatak da napadne i uništi neprijateljevo uporište u Jevnici koje se nalazi u školi. Uporište treba šire okružiti a zatim sa strogom konspirativnošću približiti se i zauzeti položaje koje će na severu predstavljati železnički nasip, na istoku korito potoka a na jugu i jugoistoku delimično ivica šume i dalje preko njiva do železničke pruge na odstojanju 100 — 150 m, zavisno od zemljišta. »Partop« postaviti na vatreni položaj na udaljenju najviše 100 metara od otporne tačke, upravljen pravo na otpornu tačku. Sa bokova »partop« obezbediti sa dva mitraljeza.

Napad otpočeti vatrom iz »partopa« a zatim otvaranjem vatre iz sveg naoružanja na otpornu tačku, izvršiti juriš i zauzeti otpornu tačku.

3. bataljon ostaje na starim položajima. Jednu četvu postavlja u zasedu ispod sela Adamovci, a jednom četom kontroliše svu okolinu mogućeg neprijateljevog ispada iz uporišta Prežganje. Drum ispred položaja zasede mora se minirati, srušiti i izraditi zaseke. Neprijatelja zadržati po svaku cenu.

Uže osiguranje: 2. bataljon osigurava se stražom na drumu u pravcu Kresnica i zapadno na drumu u pravcu Laza. Prvi i 3. bataljon treba da osiguravaju krila i bokove koji se oslanjaju na padine.

Šire obezbeđenje: u pravcu Kresnica sačinjava bataljon VI brigade, a u pravcu Laza i Prežganja 1. i 3. bataljon. Veza: između bataljona i komandnog mesta Štaba brigade mora da bude putem kurira, i to svako pola sata, a za 3. bataljon svakog sata. Radio-stanica mora da održava vezu sa VI brigadom svakog sata a takođe i sa Operativnim štabom. Prvi bataljon mora da održava vezu sa 2. bataljonom.

Minerstvo: Vodnik minerskog voda dodeljuje 4 minerca sa potrebnim minama za rušenje druma i železničke pruge 1. bataljonu i 2 minerca sa potrebnim materijalom za miniranje druma 3. bat.

Utvrđivanje: Svi bataljoni se moraju ukopati na svojim položajima i izraditi zaklon za ležeći stav.

Sanitet: Brigadno previjalište nalaziće se kod posednika Mrkuča, pored druma koji vodi dolinom potoka u pravcu Jevnice, gde će se otpremiti ranjenici 1. i 2. bataljona i transportovati dalje po uputstvima sanitetskog referenta.

Intendantura: Komore bataljona vrše pokret na ranije položaje na Maloj Štangi, gde će normalno kuhati hranu. Komandno mesto: Javka za komandno mesto Štaba brigade nalaziće se kod posednika Bevca u Jevnici. Komandno mesto štabova bataljona nalaziće se u blizini položaja. O ovim mestima treba nas izvestiti po kuririma. Komandno mesto Operativnog štaba VI i XI brigade nalazi se u Kresniškim Poljanama.

Početak akcije: Početak akcije mora biti tačno u 22 časa. Prvi bataljon kreće na određeno mesto za zasedu u 19,30 časova, 2. bataljon kreće u 20 časova na polazne položaje, a 3. bataljon postavlja zasedu u 21 čas. Završetak akcije biće javljen po kuririma i bataljoni će krenuti na položaje Mala Štanga.

Znaci raspoznavanja za 6. 11. 44: Rajko — Rado; puška — Ptuj.

4. Izvršenje:

Prvi bataljon postavio je zasedu u Slapmci, miniranjem srušio drumski most preko Slapnice, razorio žel. prugu i delimično srušio drumski propust ispred same zasede.

Prilikom miniranja mosta minere je napala neprijateljeva patrola jačine oko 8 ljudi. Mineri su pe posle miniranja povukli, a neprijateljeva patrola, koja ih je pratila, došla je do mosta u momentu eksplozije, kojom prilikom je bilo ubijeno 7 neprijateljevih vojnika. Drugih neprijateljevih intervencija nije bilo. Zaseda se po naređenju povukla u 6 časova ujutro.

Drugi bataljon poseo je položaje oko Jevnice oko 22 časa. Približavanje je izvršio u najvećoj tišini i redu. Sa istočne strane zauzeo je polazne položaje na odstojanju oko 50 metara od otporne tačke. »Partop« je postavljen na vatreni položaj oko 30 m ispred otporne tačke, i to zbog toga što je bila magla. Neprijatelj nije primetio naše približavanje. Kada je 1. bataljon minirao drumski most, stražar ispred otporne tačke ispalio je nekoliko metaka i tako dao uzbunu. Odmah zatim je »partop« ispalio prvu minu i pogodio zgradu u čošak, 1,5 metar ispod krova, odbio se deo čoška i u zidu su napravljene pukotine. Zatim je neprijatelj otvorio vatru iz zgrade sa sviju strana, naročito u pravcu »partopa«, koji se zbog slabog zaklona morao, povući na nov položaj, iza čoška neke zgrade 60 m od neprijateljeve otporne tačke. Odmah po ispaljenju prve mine bio je ranjen nišandžija »partopa«. Započela je oštra borba između naših i neprijateljevih mitraljezaca i puškara. Neprijatelj je dejstvovao po našim položajima vatrom iz minobacača. Naš teški minobacač je sa odstojanja 200 m otvorio vatru na neprijateljevu otpornu tačku i srušio 3 bunkera oko neprijateljeve zgrade. Za to vreme je drugi nišandžija postavio »partop« na nov vatreni položaj. Udar na igla više nije upalila upaljač osnovnog punjenja, i to uzastopce kod 6 mina. Zatim smo »partop« i mine odneli u pozadinu da izvršimo pregled. Ustanovili smo da udarna igla nedovoljno udara na upaljač, te da je udar u upaljač kod većine mina ekscentričan. Udar na igla bila je inače u redu. Zatim smo ponovo postavili »partop« na vatreni položaj i ispalili minu koja je pogodila dimnjak neprijateljeve zgrade. Kod sledeće mine otkinule su se nožice »partopa«, i to srčanika povratne opruge zajedno s maticama. Ova poslednja mina na cilju nije eksplodirala. Ovim je bio »partop« izbačen iz borbe. Vatra iz otporne tačke bila je još uvek jaka, a neprijatelj nam je nanosio gubitke, naročito dejstvom minobacača. Treći bataljon, u zasedi ispod sela Adamovci, nije vodio borbe.

Kritička ocena napada:

Prvi deo akcije, tj. približavanje, izvršen je tačno prema planu. Uzrok što uporište nije bilo zauzeto jeste u konstrukcijskoj grešci »partopa«, koji ima po našem mišljenju: 1) preslabu oprugu udarne igle, 2) sama udarna igla je preslaba, 3) krila mina su ekscentrično montirana u drveno vodilo mine, 4) konstrukcija povratne opruge je preslaba.

Uporište se nije moglo zauzeti zbog otkrivenog terena, žičane prepreke, snažne [neprijateljeve] vatre sa sviju strana otporne tačke koja je trajala za sve vreme napada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Jakoš-školski

Komandant — kapetan:
Janko Vincenc-Harkov

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 10. NOVEMBRA 1944.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE I ŠTABU 7. KOR
PUSA NOVJ O BORBAMA U REJONU ZVIRCE — HINJE —
DVOR¹

STAB
XVIII DIV. NOV I POJ
Operativni odsek
Položaj, 10. XI 44.
Br.: 102

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

na položaju

Predmet: Operativni izveštaj

I) Operativni izveštaj za 7. i 8. XI 44.

1) *Brojno stanje za dan 7. XI 1944:*

spisku:	na licu					
Stab divizije	193, bol.	5, kurs	6, nest.	10, ukupno:	21	172
Inž. bat.	119	7	13	—	20	99
Spec. bat.	91	22 •	—	—	22	69
pokret, bol.	58	—	—	—	—	58
VIII SNOB	607	130	27	42	199	408
IX SNOB	564	123	25	27	175	389
X SNOU	672	246	43	10	299	373
Svega	2304	533	114	89	736	1568

2) *Pokreti neprijatelja:*

Neprijatelj se, u jačini oko 450 ljudi, dana 7. o.m. kretao, preko Vršičeka i Prevola do Hinja, gde je u 7 časova napao jedinice VIII brigade. U 9 časova povukao se iz Hinja drumom preko Prevola do Zvirča, odakle je jedan deo kolone krenuo u pravcu Struga, a drugi deo u pravcu Ambrusa.²

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 27/11.

² O sastavu neprijatelja i pravcima njegovog nastupanja 7. i 8. novembra 1944. vidi dok. br. 38, objašnjenje 2.

3) *Raspored naših jedinica:*

VIII brigada sa 1. i 2. bataljonom i Štabom brigade na položajima Hinje, a 3. bat. do 4 časa na položaju k. 574 a zatim na k. 577. IX brigada bila je raspoređena na položajima Ratje — Prevole. X brigada na sektoru Sela^a — Vrh.

Štab divizije sa prištapskim jedinicama u Vel. Lipju. Spec. bataljon na položajima Hinje — Prevole — Vršiček.

4) *Akcije i borbe:*

Toga dana oko 4 časa ujutro neprijatelj je većim delom svojih snaga, u jačini oko 450 ljudi nastupao iz Zvirča u pravcu Hinja. Neprijatelja je, naime, napadala u toku noći VIII brigada s ciljem da ga protera iz sela gde se smestio naveče 6. o.m. i zauzeo okolne položaje. Na ovom sektoru vodile su se borbe već naveče 6. o.m., u kojima su učestvovalе jedinice VIII i IX brig. Naše jedinice su više puta napale neprijateljeve položaje, koje su posle ogorčenih borbi delimično i zauzele. Uspelo im je da prodru u samo selo, ali kako se neprijatelj povukao iz sela na obližnje dominirajuće tačke, posle neprijateljevog protivnapada naše jedinice su morale napustiti selo i povući se na položaje oko sela, gde su i dalje vodile borbu. Posle duže borbe, u kojoj je neprijatelj upotrebljavao i teške minobacače kojima je dejstvovao po našim položajima, dva bataljona VIII brigade skoncentrisala su se na položajima Hinje, dok je jedan bataljon ostao na položajima k. 574. Jedinice IX brigade pak, zajedno s jedinicama X brigade, u jutarnim časovima su posele položaje severno od Ratja sa zadatkom da napadnu neprijatelja koji je oko 4 časa ujutro otpočeo nastupanje protiv bataljona VIII brigade na k. 574. Ovaj bataljon je izvršio tri protivnapada da odbaci neprijatelja koji je hteo da zauzme kotu. Kako je neprijatelj bio nadmoćan a upotrebljavao je više teških minobacača kojima je dejstvovao po položaju bataljona, isti se morao, posle duže borbe, povući na k. 577 i odatle dalje na Hinje, gde su se već nalazila ostala dva bataljona. U 7 časova ujutro je neprijatelju uspelo da prodre do položaja VIII brigade, gde su se razvile ogorčene borbe za sela Hinje i Hrib.⁴ Neprijatelj je izvršio napad iz više pravaca i na taj način prinudio naše snage na povlačenje na nove položaje istočno od sela u pravcu Smuka. Za obezbeđenje svog napada u pravcu Hinja neprijatelj je prethodno, posle borbi s našim jedinicama, zaposeo položaje Vršiček, k. 574, i Dečju goru, k. 577. Deveta i X brigada su odmah ujutro u 7 časova dobile zadatak da napadnu nepri-

^a Odnosi se na Sela pri Hinjah.

⁴ Odnosi se na Hrib pri Hinjah.

jatelja i proteraju ga s pomenutih položaja. U svom nastupanju su jedinice X brigade naišle na neprijatelja na k. 577. Za ovu kotu su se razvile ogorčene borbe. Naši su tri puta napali neprijatelja na ovoj koti i konačno ga jurišem proterali sa iste. Uskoro zatim je dobio nepr. pojačanje oko 200 ljudi, zbog čega su se naše jedinice morale povući nešto severno od ove kote. Jedinice IX brig, nastupale su u pravcu nepr. na k. 574, gde su takode vodile s njim ogorčene borbe. Tri tež. minobacača X brig, bila su na vatrenim položajima severno od sela Ratje, odakle su dejstvovali na nepr. položaje na k. 577 i k. 574. Zbog pritiska naših snaga i ugrožavanja leđa, nepr. se oko 9 časova otpočeo povlačiti iz Hinja nazad u pravcu Prevola i dalje prema Žvirčama. Ovo povlačenje obezbeđivale su njegove snažne pobočnice koje su vodile borbe sa IX i X brig. Za nepr. [ijateljemj koji se povlačio bio je u 13 časova upućen i spec. bat. [aljon] sa zadatkom da ga prati i da što pre dođe s njim u kontakt i izvrši napad. Za to vreme se nepr. već povukao do Zvirča, gde je spec. bat. uputio patrole koje su došle u kontakt sa nepr. i u sukobu su naši imali 1 ranjenog i 1 nestalog, dok je neprijatelj imao dva mrtva. Naše jedinice su zatim, kada se nepr. u potpunosti povukao u Zvirče, nastupale u tom pravcu s ciljem da ga ponovo napadnu. Međutim, nepr. se već prethodno, oko 20 časova, povukao iz Zvirča u pravcu Struga. Kako se kasnije ustanovilo, jedna kolona je po odlasku iz Zvirča krenula u pravcu Ambrusa, dok je kolona koja se kretala u pravcu Struga otišla u Ribnicu i sa ranjenicima u Vel. Lašče. Svaka od ovih kolona bila je jačine oko 400 ljudi.

Kolona koja se kretala u pravcu Ambrusa je oko 20 časova stigla u Primču Vas, gde se zadržavala do 23 časa. Jačina ove kolone bila je, kao što smo već pomenuli, oko 400 ljudi. Odatle se kolona kretala u pravcu Gradenca.

8. XI 44.

U 2 časa toga dana je kolona koja se kretala preko Primče Vasi iznenada napala pokretnu bolnicu XVIII divizije u Gradencu. Pri tom napadu je bolnica imala 9 mrtvih i prvog dana takode 40 nestalih. Izgubila je sav sanitetski materijal i komoru. Posle ovog napada ova [neprijateljeva] kolona krenula je dalje u pravcu Malog i Vel. Lipja gde je takode imala nameru da iznenadi Štab divizije u Vel. Lipju, ali se ovaj blavremeno povukao u pravcu Lašča. Zadnji je ostao u selu samo operativni štab s načelnikom i politkomesarom, koji se povukao iz sela u momentu kada se nepr. sukobio s našom patrolom i već koncentrično nastupao u samo selo. Štab se, uprkos

tome, bez gubitaka povukao u Lašče a odatle sa ostalim prištapskim delovima na Smuku. Nepr. je nastupao iz Vel. Lipja dalje u tri kolone i oko 6 časova došao u Lašče, odakle je krenuo u pravcu Jame,⁵ te se posle borbe s jedinicama XV div.⁶ povukao preko Krke. Kada je neprijatelj u svom nastupanju dostigao Lašče, u tom su pravcu, po naređenju Štaba div., odmah upućen Spec. bat. i delovi Osme brig, sa zadatkom da napadnu nepr. i proteraju ga iz Lašča. Takođe su krenule jedinice X brig, po grebenu Primoža u pravcu Lašča, protiv neprijatelja. Kako se neprijatelj nije dugo zadržavao u Laščama, naše jedinice krenule su dalje te ga prilikom njegovog povlačenja preko Krke u pravcu Mačkoveca⁷ napale vatrom iz teškog naoružanja, posebno vatrom iz teš. minobacača, i nanele mu prilične gubitke. Posle ovog gonjenja nepr. naše jedinice su zauzele sledeće položaje: VIII brig, je, posle povratka bataljona koji je išao u napad na nepr. u Laščama i dalje u pravcu Jame, do 15 časova skoncentrisana na položajima Hinje, a zatim je krenula na položaje Lašče, gde je stigla u 20 časova. IX brigada je do 18 časova skoncentrisana na sektoru Ratje, a zatim je krenula na položaje Hinje. gde je stigla u 19,30 časova. X brig, je posle povlačenja neprijatelja krenula na stare položaje Sela — Vrh. Štab divizije sa prištapskim jedinicama pred veće se smestio u selu Klopce. Spec. bat. u kantonu Lašče a Inž. bat. i pokret, bolnica na Komolecu. Ukupni naši gubici u ovim borbama bili su sledeći:

VIII brig.: 12 mrtvih, 17 ranjenih, 1 mitraljez, 1 puškomitraljez;

IX brig.: 9 mrtvih, 10 ranjenih, 27 nestalih, 2 puškomitraljeza i puške nestalih i mrtvih drugova;

X brig.: 3 mrtva, 6 ranjenih, 1 nestao, 1 »šarac«;

Spec. bat.: 1 ranjen, 1 nestao, 1 puška;

Pokret, bol.: 9 mrtvih i prvog dana 40 nestalih.

Sigurno je utvrđeno da je neprijatelj imao 65 mrtvih i 70 ranjenih. Prilikom dejstva našeg teškog naoružanja imao je neprijatelj još gubitaka ali se isti nisu mogli utvrditi.

S. F. — S. N.

Načelnik Štaba:
Jezeršek Ivan

V.d. šefa oper. ods., p.poruč.:
Rožič Miroslav

⁵ Sada: Jama pri Dvoru.

• Podrobnije o borbama jedinica 15. NO divizije vidi dok. br. 77.

⁷ Sada: Mačkovec pri Dvoru.

RELACIJA ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »SLAVKO ŠLANDER« OD 10. NOVEMBRA 1944. OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE KRESNICE¹

ŠTAB
VI SNOUB »SLAVKO ŠLANDER«
Na položaju, dana 10. 11.44.

503/4

Predmet: Relacija o napadu
na uporište Kresnice
noću 6/7. 11. 1944.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE

Situacija. Na sektoru dejstva neprijatelj se nalazi u sledećim uporištima: Litija 500 ljudi, Šmartno pri Litiji oko 90 ljudi, Poganeč oko 72 čoveka, Kresnice 20 policajaca i 18 vojnika, Laze² oko 190 ljudi, Prežganje oko 94 čoveka, Jevnica oko 100 ljudi, Bogenšperk oko 56 ljudi, Javorje oko 70 ljudi, Preska³ oko 150 ljudi.

Zadatak. Brigada mora delom svojih snaga da izvrši napad i uništi neprijateljevo uporište Kresnice a ostalim svojim snagama da izvrši blokadu uporišta Litija i Šmartno pri Litiji i ne dozvoli neprijatelju ispad iz ovih uporišta u pravcu napadnutog uporišta Kresnice u cilju pružanja pomoći.

Odluka. Napad na uporište je izvršen na osnovu zapovesti Operativnog štaba 6. i 11. brigade br. 401 od 6. 11. 1944.¹ s ciljem uništenja uporišta Kresnice, jer bi na taj način bio nanet neprijatelju osetan udarac na železničkoj pruzi koja je jedna od najvažnijih veza italijanskog fronta s pozadinom.

Zapovest. 1) Neprijateljeve snage: U napadnutom uporištu nalazi se oko 20 ljudi nemačke policije i 18 vojnika, naoružanih 1 teškim minobacačem, 1 mitraljezom, 5 puškomi-traljeza, nekoliko automata i puškama. Neprijatelj se nalazio

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332a/IV. U gornjem desnom uglu dopisano je mastilom: »503/4«, što označava broj delovodnika Operativnog štaba.

² Sada: Laze pri Dolskem.

³ Odnosi se na Veliku Presku.

⁴ Vidi dok. br. 37.

u jednoj utvrđenoj zgradi koja je bila okružena sa 8 bunkera, među kojima su bila tri iz armiranog betona. Uporište se nalazi na čistini, a bunkeru su postavljeni tako da imaju izvanredan pregled i dosta brisanog prostora ispred sebe. Samo uporište nalazi se na desnoj obali reke Save, tako da kontroliše drum, reku i železničku prugu.

2) Naše snage: Brigada je krenula u napad i u obezbeđenje napada sa 310 ljudi, naoružanih sa dva mitraljeza, 25 puškomitraljeza, 2 italijanska laka minobacača, 2 protivtenkovska bacača »Piat«, 27 automata, a ostali puškama.

3) *Naš zadatak:* Napasti i uništiti neprijateljevo uporište Kresnice i blokirati neprijateljeva uporišta Panoviče, Šmartno pri Litiji i Litiju.

a) *Zadatak I bataljona:* I bataljon ima zadatak da napadne i uništi uporište Kresnice, i to dvema četama izvrši napad na samo uporište a jednu četvu ima u rezervi na brdašcu kod crkve u Kresnicama. Iz II bataljona dobija kao pojačanje 1 laki italijanski minobacač s minama a iz III bataljona dva bacača »Piat« s minama. Dodeljuje mu se takođe i minerski vod, koji će biti pod komandom Štaba bataljona.

b) II bataljon ima zadatak da vrši obezbeđenje u pravcu Litije tako da zasedu u jačini jednog voda postavi na drum Litija — Poganeč. Mora da minira drum, u kom cilju mu se dodeljuju minerci. Sa ostalim snagama poseda položaje neposredno iznad Litije i drumu koji vodi iz Litije [u pravcu] Šmartno [pri Litiji] — Prežganje. Ovaj drum mora takođe minirati.

c) III bataljon ima zadatak da zasedu u jačini 1 čete postavi između Poganeč i Kresnica. Mora da izradi zaseč i minira drum Kresnice — Litija, a takođe mora da minira železničku prugu. Ostale dve čete treba da blokiraju uporište Šmartno pri Litiji i, po mogućnosti, fabriku kože u Smartnom [pri Litiji].

Izvršenje: I bataljon, koji je imao zadatak da izvrši direktan napad na uporište, stigao je u njegovu blizinu u 21,45 časova. Tu se bataljon podelio na čete, i to tako da je 1. četa zauzela položaje s južne strane uporišta, a 3. četa sa zapadne strane uporišta, dok je 2. četa ostala u rezervi kod crkve. Obe čete koje su vršile napad konspirativno su se približile na polazne položaje kod žičane prepreke, koja je okruživala čitav odbrambeni sistem uporišta. Izviđačke patrole, koje su bile upućene da izvrše pregled terena oko bunkera i same bunkere, kretale su neposredno uz žicu i pri tome su bile primećene od strane neprijatelja. Neprijatelj je odmah na njih otvorio snažnu mitraljesku vatru, a patrole su se povukle na svoje

polazne položaje, nakon čega su obe čete otvorile vatru na neprijatelja. Neprijatelj je odmah počeo da djeluje po našim položajima vatrom iz teškog minobacača.

1. četa, koja je vršila napad s juga, uskoro je uklonila žičanu prepreku pomoću vatre iz lakog minobacača, a zatim su se borci pod zaštitom sopstvene vatre privukli na otvoreno mesto i potom izvršili energičan juriš na sam bunker. Neprijatelj se ogorčeno branio, pa su u jurišu poginula dva naša druga, ali je konačno neprijatelj, pod pritiskom našeg juriša, bio prinuđen da se povuče iz bunkera u pravcu zgrade. Za to vreme je neprijatelj iz susednih bunkera otvorio žestoku vatru na naše borce koji su jurišali, i tom prilikom ponovo su poginula dva druga, a nekoliko je bilo ranjenih. Naši borci su bili prinuđeni da se donekle povuku i da zauzmu zaklone kod kuća u susedstvu. Engleski bacač (»Piat«) nije se mogao upotrebiti jer ne bi imao efekta na bunkerima koji su bili građeni iz drveta i obloženi zemljom. Drugim teškim naoružanjem četa nije raspolagala te je tako bila prinuđena da ostane na tim položajima do jutra.

3. četa izvršila je napad na uporište za zapadne strane. U početku se konspirativno približila na određeno mesto i uputila izviđačke patrole do ograde ispred bunkera. Bunker je bio prazan, ali je u tom momentu našu patrolu primetio neprijatelj te odmah poseo bunker i otvorio mitraljesku vatru. Četa je zatim izvršila raspored svojih snaga i to: jednim vodom vršila je direktan napad na betonski bunker, a jedan vod je nastupao duž železničke pruge. Uskoro je vod koji je vršio napad na bunker ispalio 2 mine iz engleskog bacača »Piat«, koje su imale prilično dejstvo, što se moglo primetiti po svetlosti iz zapaljene zgrade u blizini uporišta. Kada je svetlost donekle prestala 4 druga su se pod mitraljeskom vatrom, privukli do žičane prepreke te je pokušavali minirati ručnim bombama, ali to nije uspelo. Ovo su dvaput ponovili. Za to vreme je vod dobio na raspolaganje i minerce, koji su eksplozivom minirali žičanu prepreku od dva reda kolja. Posle miniranja je prolaz bio slobodan, ali juriš na bunker se nije mogao izvršiti zbog velikog brisanog prostora ispred njega, kao i snažne neprijateljeve mitraljeske vatre, pa bi napad na ovaj bunker, bez teškog naoružanja kojim nismo raspolagali iziskivao suviše velike gubitke.

Vod kod železničke pruge privukao je na sebe veći deo neprijateljskih snaga. Verovatno se neprijatelj na tom mestu osećao najosetljivijim, pa je zbog toga povremeno svu svoju vatru upravio na ovo mesto. Nastupanje naših snaga na tom mestu nije bilo moguće jer se desno od pruge nalazila jama puna vode, a levo od železničke pruge potporni zid (podzidak).

Na ovim položajima je četa ostala do jutarnjih časova, nakon čega se povukla.

U 5,30 časova ujutro je bataljon dobio naređenje za povlačenje i povukao se na položaje Širmanski Hrib.

II bataljon je svim snagama, sem jednog voda, postavio zasedu neposredno iznad Litije te druma koji iz Litije vodi u pravcu Šmartna [pri Litiji] i Prežganja. Ovaj drum je i minirao. Na drumu Litija — Poganek bila je postavljena zaseda u jačini jednog voda sa dva puškomitraljeza. Kada su minerci ispred zasede hteli da miniraju drum, naišli su na neprijateljevu patrolu koja je otvorila vatru na minerce. Kako je odmah intervenisala naša zaseda, neprijateljeva patrola morala se odmah povući, pa su minerci zaminirali drum. Bataljon je držao zasedu do 7 časova ujutro. Neprijatelj se, sem njegove patrole, na ovom sektoru nije pojavio.

III bataljon je sa 1. i 3. četom krenuo da postavi zasedu i izvrši blokadu Šmartna pri Litiji. U blizini Šmartna [pri Litiji] bataljon je dobio podatke da je neprijatelj već dan ranije u potpunosti ispraznio fabriku kože i imao nameru da pokupi stoku kod nekog seljaka u blizini Šmartna [pri Litiji] koji je bio odveden u zatvor u Begunje.⁵ Neprijatelj se na tom sektoru nije pojavljivao. Pre povratka pa je jedna četa demonstrativno napala neprijateljeve bunkere kod uporišta Šmartno [pri Litiji]. Neprijatelj je odmah odgovorio snažnom vatrom iz svih bunkera i uporišta, pa se zatim četa povukla.

2. četa je ina povratku na stare položaje zaplenila od gore pomenutog seljaka 2 svinje, 2 govečeta, 2 konja i nešto brašna, jer bi se u suprotnom slučaju te stoke dočepao neprijatelj.

Četa, kojoj je bilo priključeno 6 minera, kretala se do Kresniškog Vrhla zajedno sa I bataljonom, a zatim se odvojila i kretala dalje u pravcu Poganeka, gde je izvršila blokadu pomenutog uporišta. Minereri su dvaput minirali drum, a železnička pruga je bila minirana na 8 mesta, tako da je bilo nemoguće doći u pomoć neprijatelju u napadnutom uporištu, kako jx) drumu tako i železnicom. Bila je takođe izrađena zaseka na drumu u dužini od 100 metara i prekinuta telefonska veza. Neprijatelj nije nastupao protiv ove čete, te se četa u 7,00 časova povukla.

U 10,30 časova dana 7. 11. 44. bataljoni su se vratili i poseli položaje na Širmanskom Hribu.

Zaključak: Neprijateljevi gubici: 15 mrtvih, 7 teže i 15 lakše ranjenih. Ove podatke primili smo od civilne obaveštajne službe iz Litije, gde su bili dovezeni svi mrtvi i ranjeni.

⁵ Odnosi se na Begunje na Gorenjskem.

Naši gubici: 4 mrtva, 3 teško i 5 lako ranjenih. Među mrtvima su: komandir 1. čete I bataljona drug Beričnik⁶ i sekretar brigadnog biroa SKOJ-a drug Vodenšek Rafael-Justin.

Kritički pregled: Neprijateljevo uporište nismo mogli uništiti jer nismo imali na raspolaganju potrebnog minerskog materijala. Pre akcije bio nam je obećan »partop« kojim se koristila 11. SNOB u napadu na uporište Jevnica. Za vreme napada 11. brigadi se pokvario »partop«, te isti nismo mogli dobiti na korištenje. Samo sa puškomitraljezima, minobacačima i puškama nismo mogli zauzeti uporišta koje je raspolagalo dobrim odbrambenim sistemom, ali smo, uprkos tome, sa ovim naoružanjem uspeali da nanesimo neprijatelju prilične gubitke.

Od obaveštajne službe primili smo podatke da se preostali deo neprijatelja pripremao da izvrši ispad kako bi se na taj način pokušao spasti u pravcu železničke pruge i Save. Možda bismo energičnim jurišem i uspeali da zauzmemo bunker za bunkerom a zatim i samu zgradu, ali bismo pri tome imali više gubitaka no što bi bilo vredno ovo zauzimanje uporišta. Zbog toga smo od takvog juriša odustali. Kada su neprijatelju već bili naneti napred navedeni gubici, on je sam sprečio produžetak akcije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. politkomesara:
Jevšnik Adolf

V.d. komandanta — poručnik:
Winter Boris

" Ivan Beričnik

RELACIJA ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MIR-
KO BRAČIČ« OD 10. NOVEMBRA 1944. ŠTABU 14. NOU DI-
VIZIJE O BORBI U REJONU TRNJAVA — KRAŠNJA¹

STAB
XIII SNOUB »M. BRAČIČ«
Operativni odsek
Na položaju, dana 10.11.1944.
Broj: 63

Predmet: R e l a c i j a

ŠTABU XIV UDARNE DIVIZIJE NOV I POJ

na položaju

RELACIJA

o borbama kod Trnjave i na drumu Lukovica- — Krašnja
dana 7. i 8. 11. 1944.
(Sekcija Ljubljana 1:100.000)

- 1) *Zadatak:* Brigada je dobila zadatak od Štaba divizije da spreči prodor neprijatelja prilikom akcije Tomšičeve brigade na uporišta Blagovicu i Krašnju.³
- 2) *Procena situacije:* Položaji koje je zaposela brigada protezali su se od Sv. Mohora, preko glavnog drumu, do Vel. Lašne. Neprijateljeve snage koje bi eventualno ovde nastupale došle bi iz Ljubljane, Domžala i Kamnika.
- 3) *Odluka:* Za uništenje uporišta odlučilo se radi toga da se proširi slobodna teritorija na jug u pravcu Ljubljane, te da se onemogući neprijatelju saobraćaj na glavnom dramu Ljubljana — Celje.
- 4) *Naređenje:* Naša brigada je dobila zadatak od Štaba divizije da spreči eventualni upad neprijatelja sa juga i zapada kada Tomšičeva brigada bude vršila akcije na uporišta Blagovicu i Krašnju. Prvi bataljon treba da krene u zasedu na drum između Lukovice i Krašnje a minerski vod

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.

² Sada: Lukovica pri Domžalah.

³ O napadu 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« na ta uporišta vidi dok. br. 55.

treba da uništava na tim položajima mostove i izradi zase* ke na drumu; III bataljon treba da drži zasedu od Sv. Mohora do Zabukovja i obezbeđuje položaje brigade u pravcu Spodnjih Koseza i drumu Krtina — Moravče; II bataljon drži zasedu u Zlatom Polju. Stab brigade nalaziće se u Brezju/ gde će se nalaziti i ambulanta, intendantura i obaveštajni centar. Znaci [raspoznavanja] biće: Peter, puška, Pančevo. Početak napada na uporište biće u 9 časova. Zborno mesto odrediće se u toku borbe po naređenju Štaba divizije.

5) *Izvršenje:*

I bataljon krenuo je iz Kandrša dana 6. 11. u 18 časova u zasedu kod sela Trnjave, na glavnom drumu Lukovica — Krašnja. Položaje je poseo u 23 časa, i to: 1. četa posela je položaje desno, a 2. i 3. četa levo od drumu. Minerski vod otpočeo je rušenje drumu i miniranje mostova. Dana 7. 11. je minerska straža primetila prethodnicu neprijatelja/ na koju je otvorila vatru. Posle prvih rafala neprijatelj se povukao. U 9,30 časova ponovo se pojavio neprijatelj, ojačan 1 tenkom, teškim minobacačima i kamionima. Razvio se u tri kolone, te je jedna, uz podršku tenka i teškog naoružanja otpočela nastupanje, duž drumu u pravcu Krašnje; druga kolona nastupala je levo od drumu s ciljem da dođe iza leđa našoj zasedi; treća kolona otpočela je zaposedanje brda nasuprot 2. i 3. četi. Borci bataljona su odmah otvorili vatru na neprijatelja. Komandant je primetio nameru druge neprijateljeve kolone i uputio zasedi pojačanje, te se situacija promenila tako da je zaseda udarila neprijatelju u leđa. Cilj neprijatelja je na taj način propao, ali su se zatim naši borci morali zbog neprijateljeve nadmoćnosti povući.

Prva neprijateljeva kolona je, uz podršku tenka ; teškog naoružanja, pokušavala da zauzme položaje 2. i 3. čete. Započela je borba koja je trajala do 15 časova. Neprijatelj je dejstvovao neprekidno po našim položajima vatrom iz teškog naoružanja. Posle svakog vatreneog naleta izvršio je juriš, ali je uvek bio odbijen s teškim gubicima. U 15 časova

⁴ Zaselak, 2 km severozapadno od Krašnje.

⁵ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane na tom pravcu. U to vreme u Kamniku su se nalazili 3. bataljon Nastavnog puka »Brandenburg«, SS lovački bataljon, 3. četa 928. landessicen bataljon i 1. četa motorizovane žandarmerije »Alpenland 3«; u Domžalama, Mengešu i zamku Kruperku raspoređen je 4. bataljon Nastavnog puka »Brandenburg« a u Št. Vidu (Šentvid pri Lukovici) 1. bataljon 28. SS policijskog puka »Tot« (vidi AIZDG, k. 52/1).

prekinuo je napad i otpočeo prikupljanje ranjenih i poginulih, a zatim je otpočeo povlačenje.

Prva četa I bataljona držala je položaje desno od drumca i sprečavala razvoj neprijatelja u dolini na taj način što ga je držala pod unakrsnom vatrom. Treća neprijateljeva kolona nastupala je dolinom u pravcu Brezja. Zamenik [komandanta] bataljona primetio je nameru neprijatelja da pokuša opkoljavanje naših boraca sa desne strane, pa je zbog toga uputio na brdo pojačanje sa dva mitraljeza. I ovde je neprijatelj dejstvovao vatrom iz teškog naoružanja, ali je svaki njegov pokušaj da se približi našim položajima bio odbijen sa teškim gubicima. U 15 časova neprijatelj je otpočeo prikupljanje ranjenika i povlačenje. Noć između 7. i 8. 11. protekla je bez borbi.

Dana 8. 11. neprijatelj je ponovo izvršio napad uz podršku teškog naoružanja. Razvio se desno od drumca po brdu u pravcu Brezja s ciljem da opkoli naše položaje. Prva četa ga je odbila i prinudila na povlačenje. Zatim je 1. četa otišla ka selu Krajno Brdo u pomoć IV bataljonu Tomšičeve brigade. Posle kraće borbe bio je i ovde odbijen neprijatelj. Tu je ostala četa na položajima do 20 časova, a zatim ju je smenio II bataljon.

Položaje 2. i 3. čete napao je neprijatelj dana 8. 11. sa četiri pravca, i to: jedna kolona duž brda ispod položaja [četa], jedna duž drumca, a dve iz sela Gradišče.⁶ Neprijatelj je dejstvovao po položajima ovih dveju četa čitav dan i pokušao da ih zauzme u jurišima. Svi njegovi pokušaji bili su odbijeni uz teške gubitke po njega. U 14 časova su se čete, po naređenju štaba brigade, povukle na Limbarsku Goru. Povlačenje je izvršeno u redu, iako je bilo za čitavo vreme izloženo dejstvu neprijateljeve vatre.

Neprijateljevi gubici: nepoznati, a sigurno je izbačeno iz stroja 100 ljudi.

Naši gubici: 5 mrtvih i 8 ranjenih.

Srušeno: drum Lukovica — Krašnja, 1 most.

Utrošeno: 9.550 metaka za mitraljeze i puške, 700 metaka za automate i 5 mina za bacač »Piat«.

II bataljon nije vodio borbe.

III bataljon je krenuo iz sela Kandrše dana 6. 11. u 17 časova u pravcu Sv. Mohora. U selu Pogled ostao je u zasedi 1 vod 1. čete, a bataljon se razmestio na određenim položajima.

⁶ Sada: Gradišče pri Lukovici.

jima od Sv. Mohora, po grebenu severno od Sv. Mohora, preko sela Svinje⁷ do položaja I bataljona. Ove položaje bataljon je zaposedao do 8. 11. u podne, kada se I bataljon povukao, a zajedno s njim i III bataljon, koji je otišao na položaje Moravče — Limbarska Gora. Istovremeno je izvršila 1 četa miniranje na drumu Krtina — Moravče. U blizini Soteske⁸ je ista četa minirala most i izradila zaseke na drumu. Minirala je takođe drum Spodnje Koseze — Moravče. Mine su bile postavljene ispod zaseka pa su zbog toga ostale na svojim mestima. Do kontakta s neprijateljem nije došlo; sem prilikom odlaska bataljona dana 8. 11. u podne, kada je grupa neprijatelja, koja je primećena ispod nekog štaglja, dobila nekoliko naših rafala.

Neprijateljevi gubici: nepoznati.

Naši gubici: nije ih bilo.

Srušeno: drum Krtina — Moravče, 1 most.

Utrošeno: 30 metaka za mitraljeze.

- 6) *Kritička ocena:* Brigada je vodila veoma uspešno borbu. Borci su se odlično pokazali, takođe i komandni kadar. Nedostajala je rezerva koja bi se upotrebila za manevar i upad neprijatelju u leđa. Veza je slabo funkcionisala, te bi se pri boljoj vezi akcija uspešnije izvršila.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁹

Komandant — kapetan:¹⁰

⁷ Sada: Vinje pri Moravčah.

⁸ Sada: Soteska pri Moravčah.

• Politički komesar je u to vreme bio Ivan Dolničar Janušik.

¹⁰ Komandant je u to vreme bio Milenko Knežević.

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 11. NOVEMBRA
1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NOVOM
RASPOREDU JEDINICA I MERAMA ZA KONSOLIDACIJU
JEDINICA 18. NO DIVIZIJE¹

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Položaj, dana 11. XI 1944.
Br.: 816

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

S obzirom na usmeni razgovor politkomesara druga H r i b a r a² u Glavnom štabu u pogledu odgađanja akcija i iskorištenja vremena za pregled i unutrašnje sređivanje XVIII divizije, preduzeli smo sledeće mere:

- 1) Raspored jedinica XVIII divizije:
Štab divizije V. Lipje,
VIII brigada Plešivica — Građene,
IX brigada Hinje,
X brigada Vrh³ — Sela.⁴

Diviziji smo izdali naređenje da će biti nedelju dana oslobođena svakih ofanzivnih akcija a da joj je glavni zadatak da izvrši opšti pregled kadra i na osnovu toga izvrši potrebne zamene i postavljenja. Mora da vrši intenzivan vaspitni rad na sastancima sa svim štabovima i svim starešinama, kao i na vojnim i političkim časovima. Za to vreme divizija treba da se snabde opremom, odećom, oružjem i municijom koja je doznačena od Glavnog štaba [NOV i PO Slovenije]. U diviziji treba da se podigne borbeni moral i ofanzivni duh, da se uvede vojnička disciplina i oštrina. U tom smislu je Štab korpusa izdao potrebna pismena naređenja,⁵ a takođe i usmena na konferencijama i sastancima. Svakog dana nalazi se kod jedinica

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 152/IV).

² Janez Hribar

³ Odnosi se na Vrh pri Hinjah.

⁴ Odnosi se na Sela pri Hinjah.

⁵ Reč je o naređenju Štaba 7. korpusa NOVJ od 6. novembra 1944 (vidi dok. br. 36). Ostala pismena naređenja redakcija nije pronašla.

ove divizije najmanje po jedan član Štaba korpusa, koji kontrolira rad i daje potrebna uputstva i direktive.

Divizija se mora na određenom sektoru obezbediti, kako valja, a u slučaju neprijateljevih ispada na taj sektor mora da stupi u borbu.

Smatramo da će se u dogledno vreme pojačanim vojnim i političkim radom, stalnim pregledom i kontrolom, potrebnim promenama itd., divizija znatno popraviti te da će po isteku ovog roka biti sposobnija za izvršavanje zadataka koji će joj se dodeliti.⁶

2) Operativni štab VI i XI brigade je sa dve brigade u toku današnjeg dana stigao na sektor Žužemberk. Jedna od ovih brigada stigla je dan ranije jer je sprovodila transport ranjenika u naše bolnice.⁷ Sadašnji raspored je sledeći:

VI brigada »Slavko Šlander« Reber — Zalisec,

XI brigada »Miloš Zidanšek« Lipovec — Ajdovec.

Zadatak je obe brigade da kontrolišu sektor Št. Vid⁸ — Trebnje — Novo Mesto na levoj obali Krke i da odbiju event, neprijateljeve ispade.

Obe brigade su se do sada nalazile na sektoru Litija, gde su napale neprijateljeva uporišta Jevnicu i Kresnice. Posade nisu bile uništene zbog snažnih utvrđenja, a »partop« koji je bio upotrebljen pokvario se posle ispaljivanja dve mine. Tom prilikom bila su ranjena dva druga. Zbog nedostatka eksploziva odustalo se od daljih napada. Detaljan izveštaj dostavićemo kada ga primimo od Operativnog štaba.⁹ Jedinice Operativnog štaba prilično su slabo opremljene odećom i obućom. Molimo da se u tom pogledu preduzme potrebno da bi se obe brigadama dodelila potrebna odeća i obuća, o čemu ćemo naknadno dostaviti trebovanja. Nedostatak naoružanja izdajemo iz korpusnog skladišta.

3) Čitavoj XV diviziji danas smo izdali naređenje da se premesti na sektor Predgrad,¹⁰ jugoistočno od Novog Mesta.¹¹

⁶ O izvršenju zadataka vidi dok. br. 78.

⁷ Šesta slovenačka NOU brigada »Slavko Šlander« je noću 7/8. novembra 1944. transportovala 14 ranjenika iz rejona Širmanski Hrib u zaselak Štorovje kod Sv. Križa (sada: Gabrovka), a sledeće noći je produžila pravcem Čatež — Velika Loka — Dobrnič — žužemberk, gde je stigla 9. novembra ujutro. Na svom pokretu nije naišla na neprijatelja. (Izveštaj Operativnog štaba 6. i 11. brigade od 11. novembra 1944. u AIZDG, k. 332a/III).

⁸ Sada: Šentvid pri Stični.

⁹ Podrobnije o napadima na neprijateljeva uporišta Jevnicu i Kresnice vidi u dok. br. 43 i 45.

¹⁰ Pogrešno; treba: Podgrad.

¹¹ Redakcija to naređenje Štaba 7. korpusa NOVJ nije pronašla.

Divizija je dobila zadatak da na osnovu predloga Okružnog odbora izvrši rekviziciju hrane¹² u Št. Jernejskoj dolini.¹³ Nabavka hrane je nužna za ishranu bolnica i naših jedinica, te će vreme odmora XVIII divizije biti iskorišteno za izvršenje prednjih potreba. Jedinice su danas već u pokretu.

4) Štab korpusa se danas premestio na Lašče. Deo odseka smešten je u korpusnoj bazi, jer stambene prilike u Laščama ne dozvoljavaju boravak kompletnog Štaba.

O prednjem Vas izveštavamo radi znanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: V.d. komandanta — podpukovnik:
Hribar J. Franc Poglajen

M. P.

BR. 48

IZVEŠTAJ ŠTABA 5. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »IVAN CANKAR« OD 11. NOVEMBRA 1944. ŠTABU 15. NO DIVIZIJE O BORBAMA U REJONU DOLENJSKIH TOPLICA¹

STAB
V SNOUB »IVAN CANKAR«
Položaj, 11. XI 44.

Predmet: Izveštaj o
borbama 7 — 11. XI

ŠTABU XV DIVIZIJE NOV I POJ

(Zameniku komandanta divizije)

položaj

Jačina neprijatelja koji je izvršio ispad na sektor Vavta Vas — Toplice² — Uršna Sela:

1.800 Nemaca i be-ga;

¹⁵ Zapovest Štaba 15. NO divizije za izvršenje gornjeg zadatka, vidi u dok. br. 50.

¹³ Odnosi se na dolinu reke Krke u predelu St. Jerneja (sada: Šentjernej).

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 189/111.

* Odnosi se na Dolenjske Toplice.

motorizacija: pet tenkova i nekoliko kamiona;
artiljerija: četiri topa (haubice 100 mm).

Neprijatelj je izvršio ispad iz Novog Mesta a snage je prikupio iz svih susednih uporišta® (Bela Cerkev, Kronovo i Št. Jernej⁴).

6 — 7. XI o.g. je neprijatelj nepoznate jačine prodro preko Uršnih Sela i Ljubena⁵ na Rigelj i Cerovec⁶ s ciljem da prodre u Poljansku dolinu.⁷

Toga dana se naša brigada nalazila na sektoru Žužemberk. U 11,30 časova je kompletna brigada krenula na sektor Meniška Vas — Toplice sa zadatkom da napadne neprijatelja. Toga dana sa neprijateljem nismo došli u kontakt jer se već blagovremeno povukao. Toga dana odigrala je glavnu ulogu naša motorizacija,⁸ koja je sprečila neprijatelju njegovu nameru.

7. XI bio je raspored naše brigade sledeći: III bataljon jugozapadno od Toplica, II bataljon južno od Toplica, I bataljon u rezervi u Loškoj Vasi.

Oko 11 časova neprijatelj je otpočeo sa snažnim dejstvom artiljerije po selima Podhosta i Meniška Vas i po našim položajima. Istovremeno je neprijatelj jačine oko 300 ljudi nastupao u pravcu Toplica i sa dva tenka prodro u samo selo Gradišče. Vatrom iz tenkovskog topa dejstvovao je po našim položajima. Cilj neprijatelja je bio da prodre do Top-

³ Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva vidi se da je od 6. do 10. novembra 1944. na području Vavta Vas — Dolenjske Toplice — Uršna Sela izvršena akcija kojom su rukovodili Ncmci. U akciji su angažovane sledeće jedinice slovenačkih domobranaca.

— 34. posadne četa iz Novog Mesta, koja je bila smeštena u Št. Jerneju (Šentjernej) do 2. novembra 1944, kad ju je zamenila 56. posadna četa iz uporišta Cučja Mlaka, Dobrava (Dobrava pri Škocjanu) i Stranje (Stranje pri škocjanu), a uporišta ove čete preuzela je 55. posadna četa iz Novog Mesta (vidi AIZDG, AFK, k. 299/III-pov. br. 264);

— delovi 35. posadne čete iz Tržišča i

— delovi 36. posadne čete iz Kostanjevice.

Ukupno su angažovana 443 pripadnika slovenačkog domobranstva (vidi AIZDG, AFK, k. 281/III).

Od nemačkih snaga angažovani su delovi 1. bataljona i 13. oklopne čete 14. SS policijskog puka iz Novog Mesta.

⁴ Sada: Šentjernej.

⁵ Zaselak, 9 km jugozapadno od Novog Mesta.

⁶ Na karti 1:100.000" (izdanje GI JA, 1948) nije označen, a nalazi se 2,5 km južno od Dolenjskih Toplica, u rejonu kote 277.

⁷ Odnosi se na dolinu reke Crmošnjice od Podturna pri Dolenjskih Toplicah do sela Crmošnjice.

⁸ Reč je o Tenkovskom odredu. Redakcija nije mogla da utvrdi koje su snage ovog odreda bile angažovane.

lica i u pravcu Podturna,⁹ ali su mu to sprečile naše jedinice. Borba se vodila do 17 časova. Pred mrak neprijatelj se povukao u pravcu Vavte Vasi i Drganjih Sela.

8. XI bio je raspored naše brigade sledeći: I bataljon nalazio se u rezervi u Loškoj Vasi, II bataljon je držao položaje jugozapadno od Toplica, a III bataljon jugoistočno od Toplica. Oko 12 časova neprijatelj je otpočeo sa vatrenim dejstvom artiljerije po Meniškoj Vasi i Podhosti i po položajima naših jedinica istovremeno je neprijatelj nastupao u pravcu naših položaja s ciljem da prodre u Podturn, u čemu su ga naše jedinice sprečile. Toga dana neprijatelju nije uspelo da prodre na Gradišče. Oko 14 časova je neprijatelj prodro na položaje koje je držao bataljon VDV¹⁰ u rejonu Rigelja. Jačina ovog neprijatelja bila je oko 500 pripadnika pešadije. U ovoj borbi neprijateljeva motorizacija nije učestvovala. Odmah kada je neprijatelj stigao na Rigelj, dobio je I bataljon zadatak da zajedno sa II bataljonom napadne neprijatelja u rejonu Cerovec — Rigelj. II bataljon je prihvatio borbu s neprijateljem koji je nastojao da prodre u Podturn i Menišku Vas. Kada je neprijatelj primetio pokret I bataljona, otpočeo je da dejstvuje snažnom artiljerijskom vatrom po našim položajima. Neprijatelj je prodro do druma Podturn — Toplice, ali su mu dalje nastupanje sprečile naše jedinice. Oko 17 časova neprijatelj je bio odbačen i povukao se preko Toplica u pravcu Vavte Vasi. Za vreme borbe je neprijatelj izbacio na naše položaje preko 100 granata.

9. XI je bio raspored brigade sledeći: I bataljon je držao položaje desno od druma Podturn — Toplice, II bataljon u rejonu Cerovec — Selišče, III bataljon u rejonu Rigelj.

Oko 12 časova je neprijatelj otpočeo da dejstvuje artiljerijskom vatrom po položajima I i II bataljona. Istovremeno je nastupao pešadijskim snagama u pravcu Meniške Vasi. Na ovom sektoru držao je položaje bataljon VDV i Zaštitni bataljon VII korpusa. Ove jedinice su se posle kraće borbe povukle: Zaštitni bataljon VII korpusa u Podhostu a VDV jedinica iznad Podturna. Neprijatelj je prodro do crkve u Meniškoj Vasi i do sela Sela.¹¹ Cilj neprijatelja je bio da stigne u Podturn. Naš I i II bataljon su odmah krenuli na taj sektor sa zadatkom da napadnu neprijatelja. Posle kraće borbe neprijatelj se povukao u pravcu Vavte Vasi. U 16 časova se neprijatelj povukao sa sektora Toplice — Gradišče u pravcu Vavte Vasi. Nemci i nekoliko be-ga su se u 20 časova povukli

⁹ Sada: Podturn pri Dolenjskih Toplicah.

¹⁰ Vojska državne varnosti — Vojska državne bezbednosti

¹¹ Sada: Sela pri Dolenjskih Toplicah.

u uporište Novo Mesto, a zajedno s njima i motorizacija. Na sektoru Rumanja [Vas] — Vavta Vas ostale su tri čete be-ga, koje su logorovale u šumi iznad Vavte [Vasi] i Rumanje Vasi, pod šatorima.

10. XI bio je raspored brigade isti kao i dan ranije (9. XI). Toga dana neprijatelj nije izvršio ispade protiv naših položaja. Oko 8 časova ujutro povukle su se i ostale snage u uporište Novo Mesto.

Neprijateljevi gubici: U svim borbama je neprijatelj imao oko 50 mrtvih i ranjenih. Prvog dana je neprijatelj imao 8 mrtvih i 15 ranjenih. Drugog dana borbe imao je znatno veće gubitke. Trećeg dana borbe je prema sigurnim vestima imao jednog mrtvog i 8 ranjenih.

Vlastiti gubici: Dva mrtva i 10 ranjenih. Od ovih 10 ranjenih je jedan bio ranjen od zasede VDV koja je [greškom] otvorila vatru na naš bataljon kada je ovaj gonio neprijatelja.

Razno: Neprijatelj se nalazio po svim selima na sektoru Drganja Sela — Mraševo — Volavče¹² — Potok¹³ — Jurka [Vas] — Vavta [Vas] — Rumanja Vas. Za vreme ispada u tim danima neprijatelj je odvezao u Novo Mesto ogromne količine otesanog drveta iz sektora Boričevo — Vrh¹⁴ — Straža.

Svi Nemci su spavali po kućama, a be-ga su morali da spavaju pod vedrim nebom. Nemci su međusobno razgovarali da partizani imaju tri tenka, te da moraju najpre da unište partizansku motorizaciju a tek zatim partizane. U Drganjim Selima be-ga su ispitivali civile da li je tu kakav dobar put po kome bi mogli da se kreću tenkovi. Takođe su govorili da partizani imaju tenkove, pa su zbog toga bili u strepnji da naša motorizacija ne dođe u Drganja Sela. U selu Drganja Sela i okolnim selima be-ga su pokrali svu čebad iz postelja te zimsku odeću i rublje. Takođe su pokupili i sve namirnice. U Drganjim Selima su streljali dva terenca. Jedan je bio rodnom iz Podljubena a drugi iz Drganjih Sela.

U selu Mraševo pričaju civili da su Nemci jeli beo kruh sa marmeladom i puterom a be-ga su jeli crni kruh — vojnički hleb. U ovim selima be-ga su govorili da su bili u Podturnu i Poljanama.¹⁵ Naš protivtenkovski top je dana 7. o.m. imao direktan pogodak u kupolu tenka i pri tome ubio nišandžiju topa i dvojicu ranio.

Za vreme svih borbi je neprijatelj dejstvovao po našim položajima artiljerijskom vatrom, naročito kada se povlačio

¹² Zaselak, sada priključen selu Potoku.

¹³ Sada: Potok pri Gorenji Straži.

¹⁴ Sada: Vrh pri Ljubnu.

¹⁵ Sada: Kočevske Poljane.

na polazne položaje. Naši teški minobacači su u ovim borbama igrali glavnu ulogu.

Da je neprijatelj za ispad privukao snage iz susednih uporišta ustanovilo se po tome što je nekoliko be-ga iz sela Mraševo u uporištu Beia Cerkev, pa su se ovih dana nalazili na tom sektoru.

11. XI 44. Levom obalom Krke je neprijatelj stigao sa 8 kamiona i sa oko 60 pešaka do Gor. Straže. U Straži ukrcava drvo. Teškim minobacačem izbacićemo 20 mina na neprijatelja koji ukrcava drvo. Na ostalim sektorima naših jedinica nema nikakvih bitnih promena.

S. F. — S. N.!

Politkomesar:
Emil Dolčić

Komandant — major:
Dragan Alojz

M. P.

BR. 49

RELACIJA ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 12. NOVEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE ŠMARTNO V TUHINJU¹

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Operativni odsek
Broj: 941
Položaj, 12. XI 1944.

OPERATIVNOM ODELJENJU GLAVNOG ŠTABA NOV I POS

Relacija o napadu na neprijateljevo uporište Šmartno² u Tuhinjskoj dolini dana 28. X 1944, u kome su učestvovala I SNOUB »Tone Tomšič«, XIII SNOUB »Mirko Bračić« i deo Kamniško-zasavskog odreda.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332/IV.

² Odnosi se na Šmartno v Tuhinju.

Zadatak. Naše jedinice imaju zadatak da napadnu neprijateljevo uporište u Šmartnom u Tuhinjskoj dolini, da ga unište i na taj način oteraju neprijatelja iz Tuhinjske doline.

Procena situacije. Neprijatelj nema u neposrednoj blizini uporišta skoncentrisanih nikakvih većih snaga. Sve snage kojima raspolaže neprijatelj raspoređene su po okolnim uporištima, i to: Kamnik 1200, Stranje 70, Vransko 206 sa 2 tenka i nešto teškog oružja, Braslovče 240, Polzela 360, Žalec 600, Šmartno ob Paki 120, Celje 1.000 vojnika i 640 žandarma i policajaca sa 6 topova, 6 tenkova i 1 protivavionskom baterijom, Blagovica 18, Krašnja 60, Lukovica¹ 18, Domžale 900 i Šmartno u Tuhinjskoj dolini 45 ljudi.⁴ Neprijatelj je u samom uporištu dobro naoružan i raspolaže teškim pešadijskim i artiljerijskim oruđima. Uporište je neprijatelj veoma dobro fortifikacijski utvrdio i pretvorio ga u pravi betonski bunker. Zidovi su debljine do 1,50 m. Za zatvaranje prilaznih pravaca do uporišta postavljeni su betonski bunker. Svi utvrđeni objekti međusobno su povezani i predstavljaju fortifikacijsku celinu a okruženi su visokom protivpešadijskom žičanom preprekom. U samoj prepreci postavljene su kontaktne mine. Dnevni prolazi se u toku noći zatvaraju ježevima i krstilima. Šmartno je danas jedino uporište koje još nije u našim rukama i koje kontroliše drum Kamnik — Vransko. U ovoj godini bio je ovo već treći napad na pomenuto uporište.⁵ Uporište se odr-

¹ Sada: Lukovica pri Domžalah.

² Iz obaveštajnih izveštaja jedinica 4. operativne zone Slovenije vidi se da su tada u tim garnizonima bile raspoređene sledeće neprijateljske snage:

— Kamnik i Stranje: 3. bataljon Nastavnog puka »Brandenburg«, SS lovački bataljon, 3. četa 928. landesšicen-bataljona i 1. četa motorizovane žandarmerije Alpenland 3;

— Vransko: delovi 1. bataljona »Holm« (Cholm) 25. SS policijskog puka;

— Braslovče: Štab i 3. četa 1. bataljona »Holm« 25. SS policijskog puka;

— Šmartno ob Paki, Polzela i Zalec; delovi 611. landesšicen-bataljona i verovatno delovi brdskog lovačkog puka »Trek« (Treeck);

— Celje: delovi 18. landesšicen-puka i brdskog lovačkog puka »Trek« i delovi vermanšaft-puka »Donja Štajerska«;

— Blagovica: žandarmerijska stanica;

— Krašnja i Št. Vid pri Lukovici: delovi 1. bataljona 28. SS policijskog puka »Tot« i žandarmerijske stanice;

— Lukovica pri Domžalah: žandarmerijska stanica;

— Domžale: 4. bataljon Nastavnog puka »Brandenburg«;

— Šmartno v Tuhinju: žandarmerijska stanica. (AIZDG, k. 345/1—II).

⁵ Prvi napad na Šmartno v Tuhinju izvršila je 6. slovenačka NOU brigada »Slavko Slander« 20. aprila 1944 (vidi tom VI, knj. 13, dok. br. 26, 62, 84 i 173). Drugi napad izvršio je Kamniško-zasavski NOP odred noću 22/23. oktobra 1944 (vidi dok. br. 17).

žalo najviše zbog zagriženosti i odlučnosti komandanta uporišta.

Uporište Šmartno leži u Tihinjskoj dolini, na drumu Kamnik — Šmartno — Vransko — Celje. Šmartno broji oko 300 ljudi. Kuće su prilično zbijene i donekle je nemoguć prikriven dolazak. Okolno zemljište je manevarsko i na određenim mestima pokriveno. Zbog prohodnosti zemljišta predviđa se da će neprijatelj pokušati intervenciju iz raznih pravaca. Kao glavni pravac smatra se pravac Kamnik — Celje ili obrnuto. Od ostalih pravaca dolazi u obzir još: Prevoje® — Lukovica — Zlato Polje, Krašnja — Blagovica — Rakitovec — Pšajnovica — Šmartno [v Tuhinju] i Stahovica — Gozd — Hruševka — Šmartno [v Tuhinju]. Svi ovi pravci mogu se dobro zatvoriti zbog konfiguracije zemljišta.

Procena vremena. Za napad je bio određen 28. X u 21 čas. Neprijateljeva posada u uporištu brojala je 45 ljudi, tj. minimalno stanje. Vreme je bilo lepo, ali se u toku napada pogoršalo jer je počela da pada kiša.

Odluka. Stab zone odlučio se da napadne uporište u Smartnom u Tuhinjskoj dolini zbog toga što je imao na raspolaganju dovoljno snaga, dok je neprijatelj bio brojčano slab. Ovo uporište je jedina prepreka koja onemogućava vezu oslobođene Zgornje Savinjske doline sa područjem između Tuhinjske doline i drumu Domžale — Vransko.

Zapovest. Na osnovu zapovesti [Štaba] IV operativne zone, divizija je izdala zapovest angažovanim brigadama, dok su brigade izdale bataljonima svoje zapovesti. Zapovesti prilazemo.⁷

Raspored jedinica:

I SNOUB »Tone Tomšič«:

I bataljon na položajima Slape⁸ sa zadatkom da kontroliše i zatvara pravac prema Vranskom;

II bataljon je poseo položaje iznad Kavrana na drumu Kamnik — Šmartno [v Tuhinju]. Patrolama je bio u vezi sa IV bataljonom. Jedan vod je bio upućen južno od drumu kod Vrhpolja⁹ za održavanje veze sa Kamniško-zasavskim odredom;

⁶ Sada: Prevoje pri Šentvidu.

⁷ Redakcija ne objavljuje zapovest Štaba 14. NOU divizije od 27. oktobra 1944. i zapovest Štaba 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« od 28. oktobra 1944 (vidi AIZDG, k. 332/IV). Prema zapovesti Štaba 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračić«, direktan napad na uporište trebalo je da izvrši 3. bataljon (vidi AIZDG, k. 336/VI).

⁸ Zaselak, 6 km zapadno od Vranskog (na karti 1 : 100.000: Slopnik).

• Sada: Vrhpolje pri Kamniku.

III bataljon je poseo položaje kod sela Bistrica, istočno od Motnika. Severno od druma bila je raspoređena 1 četa, a južno dve čete. Zaseda se ukopala. Minerska grupa, koja je bila dodeljena bataljonu, upućena je na drum Vransko — Celje da sruši most kod Kaplje [Vasi] i Grajske Vasi:

IV bataljon je raspoređen u Brezjama,¹⁰ jugoistočno od Stahovice.

XIII SNOUB »Mirko Bračić«:

I bataljon u rezervi;

II bataljon vrši direktan napad na uporište Šmartno u Tuhinjskoj dolini;

III bataljon na položajima Rakitovec s ciljem da zatvara pravac Blagovica — Rakitovec — Šmartno [v Tuhinju].

Kamniško-zasavski odred:

II bataljon trebao je da blokira uporišta duž druma Domžale — Vransko. Poseo je položaje: Koreno — Krajno Brdo — Vošče — Zlatenek — Javorje.¹¹

Izvršenje 28. X 1944.

XIII brigada. Direktan napad na uporište Šmartno u Tuhinjskoj dolini izvršio je II bataljon. Napad je otpočeo u 21 čas. U prvom jurišu uspelo je našim borcima doći do protivpešađijske žičane prepreke koja je bila postavljena oko uporišta i bunkera. Žičana prepreka nije se mogla ukloniti zbog tačne [neprijateljeve] mitraljeske i minobacačke vatre. Borba je postajala sve oštija, pa su se naši borci morali povući u susedne kuće, kako bi izbegli učinak neprijateljeve vatre, i odatle su produžili borbu. Uporište je bilo dvaput minirano. Dejstvo prve mine bilo je slabo. Druga mina, težine 100 kg, zbog neprijateljeve bombe se upalila i tako nije imala efekta. U akciji je učestvovala brdska haubica 75 mm, koja zbog debljine zidova nije imala uspeha.

I i III bataljon nisu imali kontakta s neprijateljem.

I SNOUB »Tone Tomšič« kao ni Kamniško-zasavski odred nisu došli u kontakt s neprijateljem.

29. X 1944.

II bataljon XIII SNOUB »Mirko Bračić« je u toku čitavog dana držao u blokadi uporište i pripremao se za konačni napad u toku noći. U toku noći je bataljon svom snagom, uz pomoć mineraca i haubice, napao uporište Šmartno [v Tuhinju], ali ga nije mogao zauzeti.

¹⁰ Sada: Brezje nad Kamnikom.

¹¹ Sada: Javorje pri Blagovici.

I i II bataljon ove brigade ostali su na svojim položajima i nisu imali nikakvih borbi.

I SNOUB »Tone Tomšič«:

Na položaje II bataljona na Kavranu otpočeo je neprijatelj u 8,30 časova da dejstvuje vatrom iz artiljerije, koja se nalazila na vatrenim položajima kod starog zamka (Kamnik), i to iz 1 teškog i 2 laka topa, kao i vatrom iz tenkovskih topova koji su nastupali drumom Kamnik — Šmartno [v Tuhinju]. Samim drumom nastupala je neprijateljeva kolona od 500 — 600 ljudi sa dva tenka. Vatreno dejstvo po našim položajima trajalo je do 12,30 časova, kada se neprijatelj razvio u strelce i približio našim položajima sa obe strane drumu. Samim drumom nastupala je kolona od 60 ljudi, podržana sa dva tenka. Došlo je do oštre borbe s neprijateljem koji je naročito vršio pritisak na položaje između II i IV bataljona. U 17,30 časova neprijatelj se povukao u Kamnik.

I bataljon na Slapama nije imao borbe.

III bataljon: Minerska grupa srušila je dva mosta preko [reke] Bolske na drumu Vransko — Celje, i to kod Kaplje [Vasi] i Grajske Vasi.

IV bataljon nije primetio neprijatelja.

Kamniško-zasavski odred premestio je 2 čete na položaje Zlato Polje — Preserje.¹² Kontakta s neprijateljem nije bilo.

30. X 1944.

II bataljon I SNOUB »Tone Tomšič« ostao je na istim položajima na Kavranu. U 9 časova neprijatelj je otpočeo ponovo da dejstvuje po našim položajima snažnom artiljerijskom vatrom. Neprijatelj je nastupao duž drumu uz podršku 4 tenka i 2 autoblinde. Na desno krilo bataljona stigle su još dve čete I bataljona XIII brigade. Protiv položaja II bataljona I SNOUB nastupao je neprijatelj na isti način kao dan ranije, ali je bio brojčano jači. Do kontakta s neprijateljem došlo je u 16 časova. Posle jednočasovne borbe neprijatelj je bio nateran u uporište Kamnik.

Na desno krilo je neprijatelj nastupao u jačini 250 — 300 ljudi sa 40 konja, većim brojem teških minobacača i 1 topom. Borba se vodila od 14 do 15 časova. Zaseda je bila izdana od strane civila, u suprotnom slučaju ona bi nanela neprijatelju dosta veće gubitke. Neprijatelj je na ovim položajima, gde je

¹² Sada: Preserje pri Zlatem Polju.

vodio borbu I bataljon XIII brigade, imao 5 mrtvih i 12 ranjenih. Naši gubici: 1 mrtav i dva ranjena. Odeljenje ovog bataljona bilo je upućeno sa protivtenkovskom puškom na Vrh-polje, gde su se nalazili tenkovi. Tom prilikom bio je oštećen 1 tenk.

I i III bataljon nisu došli u kontakt s neprijateljem.

IV bataljon je noću 29/30. X postavio zasedu na drumu Stranje — Crna¹³ i 1 četom demonstrativno napao neprijateljevo uporište u Stranjama. Minerska grupa minirala je most kod Stahovice i dva mosta u blizini rudnika na drumu u pravcu Crne. Neprijatelj je imao 2 mrtva.

XIII SNOUB »Mirko Bračić« je noću 29/30. [X] produžila napad na uporište Šmartno [v Tuhinju]. Kako nije bilo izgleda da se uporište zauzme, II bataljon se u 4 časa ujutro povukao na zbornu mesto brigade na položajima Poljana.

I bataljon ove brigade sadejstvovao je u borbi sa II bataljonom [brigade] »Tone Tomšič« na Kavranu.

III bataljon nije vodio borbe.

Kamniško-zasavski odred vršio je ista obezbeđenja. Noću su se čuli automobili na drumu Domžale — Celje. Drum se nije mogao kontrolisati zbog magle. Ujutro se neprijatelj, jačine 500 ljudi, približio selu Vrh,¹⁴ gde se nalazio Štab bataljona. Sem Štaba, na Vrh u nije bila nijedna jedinica. Neprijatelj je izvršio napad na selo sa dva pravca. Štab bataljona se povukao, poginuo je 1 drug. Neprijatelj se brzo kretao prema selu Pšajnovici i Šmartnom [v Tuhinju]. Deo bataljona je odmah krenuo za Švabama i naišao na jednu grupu Švaba ispod štaglja. Naši borci su otvorili vatru koja je prouzrokovala veliku paniku među neprijateljem. Uskoro se neprijatelj snašao i otpočeo mitraljeskom i minobacačkom vatrom da dejstvuje po našim položajima. Vod se povukao u pravcu Češnjica.

Borbe na svim položajima bile su završene u 17,30 časova.

Kritička ocena. Neprijatelj je u toku 20 — 24. X vršio ofanzivne akcije u Zgornjoj Savinjskoj dolini. Cilj mu je bio da prodre na oslobođenu teritoriju. Glavne borbe vodile su se na Crnelecu. Neprijatelj je posle četverodnevne borbe, uz teške gubitke, nateran nazad u svoja polazna uporišta. S naše strane bile su u ovim borbama angažovane I SNOUB »Tone Tomšič« i XIII SNOUB »Mirko Bračić«.¹⁵ Štab zone je odlučio

¹³ Sada: Crna pri Kamniku (na karti 1 : 100.000 Sv. Primož).

¹⁴ Sada: Vrh nad Krašnjo.

¹⁵ Podrobnije o borbama u rejonu Solčava — Črnelec — Creta vidi dok. br. 17.

da po završenoj neprijateljevoj ofanzivi pređemo u ofanzivne akcije. Ovo bi bilo na mestu, ali bi trebalo voditi računa o lizičkom stanju naše vojske, koje nije bilo najbolje ni pre borbe na Črnelecu. Jedinice su morale u poslednje vreme izvršiti velike marševe a zatim posle marševa [voditi] još teške borbe. Fizički vojska nikako nije bila sposobna da izvrši akciju s potpunim uspehom.

Cilj je bio dobro odabran s obzirom na važnost tog uporišta, njegovim zauzimanjem dosta bi se pomoglo razvoju partizanstva. Sa druge strane, uporište je bilo tako snažno fortifikacijski uređeno da ga je bilo nemoguće zauzeti našim oružjem i kod tako zagriženog neprijatelja. S tog gledišta neprijatelj je potcenjivan. Takođe je bio neprijatelj dobro naoružan i preciznom vatrom onemogućio je svako približavanje uporištu.

U napadu na uporište Šmartno [v Tuhinju] uspelo je našim borcima da se približe žičanim preprekama. Dalji napad bio je nemoguć. Da je uspelo da se aktivira mina od 100 kg, možda bi uspelo da se uporište zauzme.

Svi pravci s kojih bi mogao neprijatelj da uputi pomoć bili su obezbeđeni. Na Kavranu pokazali su naši borci da im je mnogo bolje i lakše boriti se na položajima. Uprkos nadmoćnosti [neprijatelja] održali su svoje položaje 3 dana. Neprijatelj je pokušavao na sve načine da se probije, ali mu to nije uspelo. Neprijatelj je uspeo da obiđe zasedu Kamniško-zasavskog odreda. Selo Vrh, ako već nije bilo posednuto od naših snaga, trebalo je da bude bclje kontrolisano. Od drumca Ljubljana — Celje dovoljno je udaljeno da bi se pred sam dolazak neprijatelja moglo ovog otkriti i preduzeti potrebne mere. Na ovaj način neprijatelju je uspelo da dođe do uporišta Šmartno [v Tuhinju]. Ovaj prodor mogao je imati velike posledice za naše snage koje su vršile napad da su se još nalazile na položajima kod uporišta Šmartno [v Tuhinju]. Iz Šmartna [v Tuhinju] ove snage su zatim pokušale da dođu našim jedinicama na Kavranu iza leđa. Zbog nastupajućeg mraka nisu produžile, već su se vratile u uporište.

U svim ovim borbama neprijatelj je imao:
mrtvih 58, ranjenih 100, zarobljena 3,
plen: 5 pušaka, 3.700 metaka »mauzer«;
oštećen 1 tenk.

Uništeno: 6 drumskih mostova, i to na drumu Vransko — Celje dva, na drumu Kamnik — Šmartno [v Tuhinju] 1 most i na drumu Kamnik — Crne 3 mosta.

Naši gubici:
mrtvih 8, ranjen 31 drug.
Najviše žrtava imali smo pri napadu na samo uporište,
i to od neprijateljevih mina.
Posle akcije neprijatelj nije reagovao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom. ¹⁶ načelnika Štaba, kapetan: ¹⁷ Primožič Franc	šet operativnog odseka, kapetan: Miha Avšič
--	---

M. P.

BR. 50

ZAPOVEST ŠTABA 15. NO DIVIZIJE OD 12. NOVEMBRA
1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRI-
JATELJEVA UPORIŠTA ŠENTJERNEJ I KOSTANJEVICU NA
KRKI I ZA OTKUP HRANE NA TOM PODRUČJU¹

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 12. XI 1944.

SVIM ŠTABOVIMA BRIGADA XV DIVIZIJE

Zapovest
(Karta Novo Mesto 1 : 100.000)

Situacija: Na sektoru Novo Mesto — Kostanjevica- nepri-
jatelj patroliše po okolnim selima, i to ma-
njim patrolama. [Štab] VII korpusa izdao je
naređenje¹ da naša divizija mora izvršiti ot-
kup hrane na tom sektoru, i to u većem obi-
mu. Sem toga, moramo uništiti uporište Št.

¹⁶ j i7 je dve reči su dopisane mastilom.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 188/III.

⁸ Sada: Kostanjevica na Krki.

" Redakcija to naređenje nije pronašla.

Jernej.⁴ U ovim akcijama učestvovalaće sve četiri brigade XV div.³

U vezi sa ovim

n a r e đ u j e m o :

IV brigada »M. G.«⁶ ima zadatak da jednim bat. posedne drum Novo Mesto — Ratež — Mokro Polje;⁷ jednim bat. Potov Vrh i jednim bat. Hrušicu. Zadatak brigade je da spreči svako neprijateljevo nastupanje iz uporišta Novo Mesto u pravcu St. Jerneja ili pak stranputicama za Št. Jernej. Zbog loga treba dobrim patrolama prekontrolisati sektor od Št. Petra⁸ pa do Hrušice te održavati tesnu vezu sa bat. XII brigade koji će se nalaziti na Težkoj Vodi (Gornjog). Brigada ima zadatak da jednim bat. izvrši napad na neprijateljeve bunkere u Zabjoj Vasi. Posle završenog napada ovaj bataljon treba da se vrati na određene položaje. U slučaju neprijateljevog nastupanja u toku dana 13. o.m. iz N[ovog] Mesta u pravcu Brunica ili Hrušice brigada mora da ostane na položajima i vrši napad na neprijatelja sve dok ne dobije naređenje za povlačenje. Pored obezbeđenja pomenutog pravca brigada ima zadatak da delom svojih snaga izvrši prinudni otkup [hrane] u sledećim selima: Cikava — Smolenja Vas — Zihovo Selo — Sela¹ — Gumberk. U ovim selima treba brigada da izvrši otkup hrane [u saglasnosti] s političkim radnicima koji su joj dodeljeni kao vodiči. Prikupljenu hranu mora brigada da transportuje na Lužu kod Jugorja.¹⁰ Sa sadašnjih položaja brigada treba da krene u 14 časova i na mestu treba da bude u

¹ Sada: Šentjernej.

⁵ Jedinice 15. NO divizije imale su 11. novembra 1944. sledeći raspored: 4. slovenačka NOU brigada »Matija Gubec« u rejonu Reber — Cvibel; 5. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« u širem rejonu sela G. i D. Mraševo; 12. slovenačka NO brigada u širem rejonu sela Podgrad; 15. slovenačka NO brigada »Belokranjska« u širem rejonu Sadinje Vasi (sada: Sadinja Vas" pri Dvoru). (Izveštaj štaba 15. NO divizije od 13. novembra 1944. u Arhivu IZDG u Ljubljani, k. 26/11). U cilju izvršenja dobijenih zadataka, Štab 15. NO divizije koncentrisao je 4. slovenačku NOU brigadu »Matija Gubec« u rejonu Jugorje (sada: Jugorje pri Metliki); 5. slovenačku NOU brigadu »Ivan Cankar« u rejonu Pristava; 15. slovenačku NO brigadu »Belokranjska« u rejonu Jugorje (sada: Jugorje pri Metliki) — Mačkovec (sada: Mačkovec pri Suhorju); 12. slovenačka NO brigada je ostala na starim položajima. (Zapovest Štaba 15. NO divizije od 11. novembra 1944. u AIZDG, k. 188/III).

• »Matija Gubec«

⁷ Odnosi se na Dolenje Mokro Polje.

" Sada: Otočec.

• Odnosi se na Sela pri Ratežu.

¹⁰ Sada: Jugorje pri Metliki.

sumrak, kada treba da se obezbedi, otpočne sa prikupljanjem hrane i napadom na Zabju Vas.

V brigada »I. C.«¹² ima zadatak da jednim bat. izvrši napad na neprijateljevo uporište Kostanjevicu. Prilikom napada na Kostanjevicu mora da skoncentriše protivtenk. oruđa na bunkere kako bi uništila prve bunkere ispred uporišta. Napad treba da bude demonstrativan, ali ga treba shvatiti ozbiljno, da bi se uništili prvi bunkeri ispred uporišta. Jedan bat. treba postaviti na sektor Vodenice a jedan bat. na sektor Kočarija.¹² Ovi položaji treba da budu posednuti preko dana, a sa istim bataljonima treba da u toku noći izvršite otkup hrane i stoke u sledećim selima: Ostrog — Groblje¹³ — Št. Jakob¹⁴ — Prekopa — Ledea Vas i u okolini Kostanjevice. Materijal treba transportovati u Lužu kod Jugorja.

XII brigada ima zadatak da kontroliše neprijateljevo uporište Novo Mesto kao i sve neprijateljeve ispade u pravcu Gotna Vas — Težka Voda ili N. Mesto — Vavta Vas. Zbog toga brigada treba da s jednim bat. posedne G. Težku Vodu, jednim bat. Stranska Vas — Ruperč Vrh, s tim da upućuje svoje udarne vodove koji treba da demonstrativno vrše napad na N. Mesto. Mora da održava tesnu vezu sa bat. IV brigade koji će se nalaziti na Hrušici. Jedan bataljon ove brigade treba da ostane na starim položajima Vinja Vas. U slučaju neprijateljevog ispada u pravcu Toplica¹⁵ brigada mora odmah odrediti dovoljno svojih snaga da istoga napadnu i unište.

XV brigada ima zadatak da napadne i uništi neprijateljevo uporište Št. Jernej, jačine 150 be-ga naoružanih lakim pešadijskim naoružanjem.¹⁶ Za napad na uporište brigada treba da odredi dva bataljona. Ova dva bataljona treba da energično napadnu uporište, tako da se uporištu približe neprimećeno, a zatim brzim iznenadnim jurišem napadnu samo uporište. Za uništenje bunkera brigada treba da organizuje protivtenk. puške i bacače, kako bi se lakše uništili bunkeri. Jednim svojim bat. i pionirskim bat. Štaba divizije, koji joj je stavljen pod komandu za vreme akcije, treba da izvrši prinudni

" »Ivan Cankar«

¹² Svojom zapovešću od 13. novembra 1944, Stab 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« odredio je 1. bataljon (ojačan sa jednim minobacačem iz minobacačke baterije) za napad na uporište Kostanjevica na Krki; 2. bataljon raspoređen je u rejonu sela V. i M. Vodenice, a 3. bataljon u rejonu sela Kočarija (vidi AIZDG, k. 189/III).

¹³ Sada: Groblje pri Prekopi.

¹⁴ Sada: Šentjakob.

¹⁵ Odnosi se na Dolenjske Toplice.

¹⁶ U uporištu Št. Jernej (sada: Šentjernej) nalazila se 56. posadna četa slovenačkih domobranaca (vidi AIZDG, AFK, k. 299/III — pov. br. 264).

otkup hrane u sledećim selima: Drama — Mihovica — Maharovec — D. Brezovica — Čadraže — Breška Vas — Pristavica — [Gorenja] Gomila. Bataljon koji ne vrši napad treba da uputi patrole u pravcu mostova preko Krke kod Drage i Dobrave¹⁷ i kontroliše neprijatelja u slučaju da bi hteo da prelazi preko mostova.¹⁸

Pionirski bataljon dodeljuje se Štabu XV brigade i za vreme akcije je pod njegovom komandom.

XV brigada ima zadatak da po završenom prinudnom otkupu i uništenju uporišta posedne položaje Tolsti Vrh — Rudež — Hrastje¹⁹ sa zadatkom da obezbedi V brigadi evakuaciju materijala koji će doći iz pravca Kostanjevice preko Mokrega Polja i preko Vrhpolja [za] Tolsti Vrh [i dalje] za Lužu.

Prinudni otkup za sve brigade treba da otpočne tačno u 18 časova naveče a da se završi u 4 časa ujutro. Zatim treba da se prva povlači prema svojim položajima V brigada. Kada V brigada prođe pored XV brigade, povlači se ova brigada, a tek zatim i IV brigada »M. G.« XII brigada ostaje do daljeg na određenim položajima. Sto se tiče prikupljenog materijala, brigade ga moraju odmah evakuisati na sektor Luže, gde će ga primiti intendant korpusa poručnik Tone.²⁰ Ovo važi za sav materijal svih brigada.

Po završenom prinudnom otkupu u St. Jernejskoj dolini²¹ i kada će se prikupljeni materijal transportovati prema određenom rejonu, verovatno će neprijatelj izvršiti ispad iz uporišta prema našim položajima. Da nam materijal ne propadne, brigade treba da zauzmu sledeće položaje: V brigada »I. C.« Ban — Javorovica; XV brigada Mihovo — Tolsti Vrh; IV brigada Hrušica — Zajčji Vrh²² — Plemberk.²³

Brigade treba da budu na položajima: V brigada do 14 časova posle podne, XV brigada do 16 časova, a IV brigada do 17 časova. U slučaju da neprijatelj ne bude nastupao treba da se brigade u određeno vreme premeste na polazne položaje, a IV brigada treba da posedne položaje XII brigade, koju će i smeniti.

¹⁷ Sada: Dobrava pri Škocjanu.

Redakcija nije pronašla zapovesti Štaba 15. Slovenske NO brigade »Belokranjska« za izvršenje ovih zadataka.

¹⁹ Selo, 10 km istočno od Novog Mesta (na karti 1 : 100.000 nije obeleženo).

Tone Drašler

¹¹ Odnosi se na dolinu reke Krke u predelu Št. Jerneja (sada: Šentjernej).

^a Sada: Zajčji Vrh pri Stopičah.

" O izvršenju zadataka vidi dok. br. 61.

Evakuaciju materijala iz St. Jernejske doline [vršiti] sledećim putem: Orehovica — Tolsti Vrh — Gabrje — Dolž — [Veliki] Cerovec — Vahta⁴ — Luža.

Po završenoj rekviziciji brigade treba da zauzmu sledeće položaje: IV brigada »M. G.« Vinja Vas — Konec; V brigada »I. C.« Maline¹⁵ — Reber;²⁶ XV brigada Jugorje; XII brigada Cerovec. Ovi položaji važe tek posle konačnog povlačenja s položaja koji su vam određeni u slučaju neprijateljevog nastupanja u pravcu naših položaja.

Veza sa Štabom divizije biće u Tolstom Vrh.

Veza: Preko dana brigade treba da budu povezane međusobno brzom borbenom signalizacijom i kurirskim vezama.

Komora svih brigada treba da ostane na starim mestima. Sobom povesti samo mule za prenos materijala.

Obaveštajna [služba]: Za vreme našeg boravka u Št. Jernejskoj dolini treba da obavešt. centri brigada kontrolišu neprijateljeva uporišta i o neprijateljevim pokretima i o njegovim namerama blagovremeno izveštavaju svoje štabove.

Sanitet: Štabovi brigada treba sami da organizuju evakuaciju ranjenika na određene javke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — ppukovnik:
Janez²⁷

Komandant — major:
Tominec Milan

²⁸ Akcija i rekvizicija počinje 13. o.m. u 18 časova.
Svakoj brigadi već su dodeljeni vodiči.

⁸⁴ Prevoj na drumu Novo Mesto — Metlika (na karti: Na Straži).

¹⁵ Sada: Maline pri štrekljvcu.

¹⁸ Odnosi se na Brezovu Reber.

" Janez Vipotnik

⁸⁸ Sledeća rečenica dopisana je mastilom.

IZVEŠTAJ ŠTABA 16. SLOVENAČKE NO BRIGADE »JANKO
PREMRL VOJKO« OD 12. NOVEMBRA 1944. ŠTABU 31. NO
DIVIZIJE O BORBI U REJONU VOJSKO¹

ŠTAB
XVI SNOB »J. P. VOJKO«
Operativni odsek
Na položaju, 12.11.44.

ŠTABU XXXI DIVIZIJE
(Operativni odsek)

Izveštaj o borbama na Vojskom
dana 9. 11. 44.

I bataljon nalazio se na položajima: jedna četa na raskrsnici puteva koji vode za Mrzlu Rupu, Idriju i Vojsko. Druga [četa] bila je u zasedi kod crkve na Vojskom, i to tri odeljenja, a jedno odeljenje ove čete nalazilo se kod mitraljeskog i [protiv] oklopnog voda koji su vršili obezbeđenje u pravcu Kanomlje.

U 11 časova se četa koja se nalazila na raskrsnici puteva Idrija — Vojsko sukobila s neprijateljvom kolonom jačine 250 ljudi.² Kako je neprijatelj brzom paljbom iz dva teška minobacača dejstvovao [po položajima čete], ova se morala povući nazad za 100 metara, odakle je produžila borbu.

Jedna mitraljeska trojka bila je upućena na krajnje levo krilo i sprečavala je neprijatelja da udari u bok.

Neprijatelj je nastupao u tri kolone. Glavna kolona se kretala drumom, a ostale dve manje nastupale su levo i desno od glavnine i predstavljale su pobočnice. Desna kolona, odn. pobočnica bila je odmah razbijena našom mitraljeskom vatrom.

Glavna kolona bila je napadnuta sa fronta, i to na odstojanju 60 do 70 metara. I ova kolona je bila razbijena i otpočela je povlačenje u pravcu Idrije.

Borba s neprijateljem trajala je do 15 časova.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 282a/11.

² Te snage su bile iz sastava 2. bataljona 10. SS policijskog puka iz Idrije (vidi AIZDG, k. 52/1).

U ovoj borbi neprijatelj je imao 7 mrtvih i 4 ranjena. Naši gubici: 2 mrtva i 1 ranjen. Ubijeni su od mine koja je pala kod mitraljeza.

II bataljon. Zaseda ovog bataljona, koja se nalazila na Kočevšu,[†] jačine jedne čete, primetila je neprijateljevu kolonu. Neprijatelj se, u manjim kolonama približavao, veoma brzo pred naše položaje i našim udario u bok. Naši su prihvatili borbu a zatim se uskoro povukli.

Neprijatelj je više puta pokušavao da ih opkoli, ali mu to nije uspelo, te je bio slabim otporom odbijen. Posle 15 časova neprijatelj je izvršio povlačenje u idriju glavnim drumom.

Ovaj bataljon nije imao nikakvih gubitaka.

Po naređenju načelnika [Štaba] divizije, jedna zaseda sa tri puškomitraljeza i 4 automata, ukupno 12 ljudi, postavljena je na drum od Razpotja⁴ u pravcu Idrije. Ova zaseda je imala zadatak da napadne belogardiste koji često patroliraju ovim drumom. Ova zaseda bila je na tom mestu do 12 časova. Kada se čula snažna vatra na našim položajima na Vojskom, ova zaseda je krenula u pravcu Vojskog s ciljem da udari neprijatelju u leđa. Kada su stigli do Brinovca,⁵ bili su obavešteni da se Nemci povlače prema Idriji. Postavili su zasedu na drumu i/, među Nikove i Kočevša. Kada je naišla drumom neprijateljeva kolona, propustili su prethodnicu napred i zatim otvorili vatru po glavnini, koja nije imala nikakvog odstojanja. Neprijatelj se odmah snašao i odmah odgovorio vatrom. Tom prilikom je ubijeno 6 Nemaca a 9 ranjeno. Kako je neprijatelj bio u velikoj nadmoćnosti, naša zaseda se morala uskoro povući.

U toku ovih borbi neprijatelj je imao 13 mrtvih i 13 ranjenih. Naši gubici iznose 2 mrtva i 1 ranjenog.

Neprijateljeve snage bile su sastavljene pre svega od Nemaca i belogardista.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant — poručnik:
Nemgar Franc

V.d. operativnog oficira:
Sink Danilo
Sink

* Zaselak, 6 km zapadno od Idrije.

⁴ Zaselak, 2,5 km severozapadno od Idrije.

⁵ Imanje, 4 km zapadno od Idrije.

IZVEŠTAJ ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MIRKO BRAČIČ« OD 13. NOVEMBRA 1944. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O RUŠENJU MOSTOVA NA ODSEKU POLZELA — ŽALEC¹

ŠTAB
XIII U. B »M. B.«
Operativni odsek
Položaj, 13. XI 44.

Broj: 73

Predmet: Izveštaj o akciji.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ
na položaju

IZVEŠTAJ O AKCIJI NA MOSTOVE OD POLZELE DO ŽALEČA
NOČU 11/12. XI 44.

Karta Celje 1 : 100.000

1) Zadatak: Naša brigada dobila je zadatak od Štaba divizije² da noću 11/12. XI 44. uništi mostove preko Savinje od Polzele do Žaleča.

2) Procena situacije: Na području određenom za akciju nalaze se jaka neprijateljeva uporišta, zbog toga se za obezbeđenje upućuju svi bataljoni, uključujući i novoformirani IV u.[darni] bataljon.³

3) Odluka: Brigada se za ovu akciju odlučila radi toga da se neprijatelju unište sve komunikacije, spreči njegov dolazak na oslobođenu teritoriju i povlačenje s juga preko ovog područja.

4) Naređenje: Za izvršenje ovog zadatka bataljonima je bilo naređeno sledeće:

I bataljon ima zadatak da sruši sve telefonske instalacije između Braslovča i Polzele i istovremeno izvrši ekonomsku akciju.

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.

¹ Redakcija to naređenje nije pronašla.

⁵ Taj bataljon (nazivan i jurišnim bataljonom) formiran je 11. novembra 1944. od najboljih boraca brigade (vidi izveštaj Štaba 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračić« od 14. novembra 1944. u AIZDG, k. 336/VI). O sastavu i zadacima jurišnih bataljona vidi dok. br. 54.

II bataljon treba da uništi most preko Savinje kod Groblja i most preko Bolske kod Grajske Vasi. Treba da se obezbedi u pravcima Sv. Petera,⁴ Sv. Pavela,⁵ Braslovča i Vranskog. O rezultatima miniranja treba da se komanda uveri na licu mesta.

III bataljon treba da uništi mostove kod Petrovča i Žaleča.

IV bataljon treba da postavi zasedu između Braslovča i Dragopolja, kod k. 324. Zasedu treba da drži dotle dok ne uništi kakvu nepr. patrolu ili kamion, a zatim se povlači.

Znaci: Tanja — torbica — Tuhinj. Štab brigade, intendantura, ambulanta i obav. centar nalaziće se kod Sv. Janeza i Pavela, gde se nalazi i zborna mesto.

5) Izvršenje:

I bataljon je izvršio ekonomsku akciju u Polzeli.

II bataljon je krenuo u 19 časova s položaja Sv. Janez i Pavel i stigao u 23,30 do mosta kod Groblja. Obezbeđenje je postavio u pravcima Sv. Pavela, Sv. Petera, Vranskog i Braslovča, a zatim je otpočeo miniranje. Most je od armiranog betona, dužine 80 — 100 m, širine 10 — 12 m, vodi preko Savinje na drumu Ljubljana — Celje. Ima dva okrugla potporna stuba, koji su uglavnom i minirani. Mine su položene na 8 mesta i utrošeno je 280 kg eksploziva. Posle eksplozije, koja je bila u 3,15 časova, most je ostao potpuno srušen. Posle pregleda efekta rušenja bataljon se povukao na polazne položaje, gde je stigao u 6,30 časova.

III bataljon minirao je u Sp. Savinjskoj dolini sledeće mostove:

a) Miniran je i potpuno srušen 8 — 10 m dugački zidani most preko Bolske između Celja i Vranskog.

b) Miniran je i potpuno srušen 12 — 15 m dugačak drveni most preko Bolske na drumu Gomilsko — Braslovče.

c) Miniran je i potpuno srušen 8 — 10 m [dugačak] drveni most preko Bolske na drumu Gomilsko — Polzela.

d) Miniran je 120 m dugačak drveni most preko Savinje na drumu Kasaze — Petrovče. Na levoj obali Savinje nalazi se pored mosta stalna neprijateljeva zaseda, pa je zbog toga most miniran samo na desnoj obali. Ovaj deo mosta srušio se u reku i most je za saobraćaj duže vremena neupotrebljiv.

e) Miniran je betonski most (dužine 20 m) preko reke Bolske u Dolenjoj Vasi, koji je takođe srušen.

⁴ Sada: Šempeter v Savinjski dolini.

⁵ Sada: Prebold.

IV bataljon je -poseo određene položaje duž drumu nasuprot Glinča" i Kamenca. U 8,30 časova naišla je drumom neprijateljeva kolona jačine 150 ljudi. Kada je stigla do mesta pogodnog za otvaranje vatre, borci su po njoj otvorili vatru. Istovremeno je iza kolone drumom naišao tenk, koji je otvorio vatru iz topa. Juriš se nije mogao izvršiti, pa su se zbog toga naši borci povukli.

U ČITAVOJ AKCIJI BILO JE IZVRŠENO:

Neprijateljevi gubici: 4 mrtva, nepoznat broj ranjenih.
Naši gubici: nije ih bilo.

Uništeno: most kod Groblja, prouzrokovao poplavu u Celjskoj ravnici;
most preko Bolske, između Celja i Vranskog;
most na drumu Gomilsko — Braslovče;
most preko Savinje [na drumu] Kasaze — Petrovče, delimično porušen;
most preko Bolske u Dolenjoj Vasi.

Utrošeno: 400 metaka za mitraljeze i puške,
580 kg eksploziva (II bat. 280 kg, III bat. 300 kg).

6) Kritička ocena: Akcija je u celini dobro izvršena. Jedan most se zbog neprijateljeve zasede na suprotnoj obali reke nije mogao u potpunosti porušiti, jer bi u pokušaju da se to uradi došlo do borbe koja bi zahtevala na našoj strani nepotrebne gubitke. Minereri su zadatak odlično izvršili. U ekonomskoj akciji bilo bi potrebno više smišljenosti. Tom prilikom mogli bi dobiti jednu pisacu mašinu i nešto pisaceg papira, što je brigadi trenutno veoma potrebno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁷

Komandant — kapetan:⁸

⁶ Na karti 1 : 100.000: Glinče, a zvaničan naziv: Glinje.

⁷ Politički komesar je u to vreme bio Ivan Dolničar Janušik.

⁸ Komandant je u to vreme bio Milenko Knežević.

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 15. NOVEMBRA
1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBA-
MA I AKCIJAMA POTČINJENIH JEDINICA U DRUGOJ PO-
LOVINI OKTOBRA¹

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Operativni odsek
Na položaju, dana 75. XI1944.
Op. br. 589

Predmet: 15-dnevni izveštaj
od 15. X — 31. X 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE,
Operativno odeljenje,

na položaju

I

SITUACIJA

a.) Procena pojedinih elemenata situacije: Stanje neprijateljevih snaga na položajima — uporištima na sektoru našeg korpusa u vremenu od 15. X 1944 — 31. X 1944. nije se bitno izmenilo. Jačina neprijatelja u ukupnom broju i u proseku iznosila je oko 45.000 ljudi, i to Nemaca, Italijana i domaćih izdajnika. Oni su raspoređeni na području VII korpusa NOV i POJ, duž važnih drumskih i železničkih komunikacija, kao i duž same nemačko-italijanske granice iz 1941. godine. Odnos Nemaca i be-ga² na sektoru Ljubljana — Postojna — Št. Peter³ je 1 : 1. Na odseku Št. Peter — Trst je odnos između Nemaca i be-ga 15 : 1, na odseku Trst — Rijeka je odnos između Nemaca i be-ga 1 : 0. U ovo su ubrojena sva uporišta koja obezbeđuju železničku i putnu komunikaciju. Duž nemačko-italijanske granice iz 1941. godine odnos između Nemaca i be-ga 8:1, a u uporištima u donjem toku reke Krke i na

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/11. Datum i broj delovodnika dopisani su mastilom.

² Bela garda, zvaničan naziv za kvislinške formacije u bivšoj Ljubljanskoj pokrajini bio je: Slovensko domobranstvo, a u Siovenačkom primorju: Slovenski narodni varnosti zbor.

³ Sada: Pivka.

drumu Novo Mesto — Brežice odnos Nemaca i be-ga je 1:3. U uporištima duž drumu i železničke pruge od Št. Petera do Rijeke, a za kontrolu ovih, odnos Nemaca i be-ga je 6 : 1. Na području komunikacija Ljubljana — Škofljica — Št. Vid⁴ i Kočevje odnos Nemaca i be-ga po uporištima je 1 : 4. U Ljubljani i njenoj neposrednoj okolini odnos Nemaca i be-ga je 1:1. Na obalnom području Trsta odnos Nemaca i be-ga je 1 : 0 (ovde je uračunata i obala Istre do Pirana). Na području Trsta mogu se takođe primetiti Italijani i pripadnici drugih nacionalnosti, koji su [u proceni] uračunati među Nemce.

Ako saberemo broj neprijatelja na [sektoru] našeg korpusa dobićemo odnos Nemaca i be-ga 3:1.

Iz toga kao zaključak proizilazi da neprijatelj upotrebljava Nemce, Italijane i pripadnike drugih nacionalnosti za obezbeđenje za njega značajnih saobraćajnih arterija, a be-gu kao manje poverljive, koristi za obezbeđenje manje važnih komunikacija, kao i za kontrolu terena na kome dejstvuju jedinice našeg korpusa i za vezivanje naših snaga.

U vremenu od 15. X do 31. X 1944. neprijatelj je, zbog koncentracije naših snaga na sektoru Dolenjske i Suhe krajine, na ova dva sektora 17. X 1944. prebacio II pokretni bataljon.⁵ Dolazak ovog pokretnog bataljona označava istovremeno i početak ofanzivnih operacija neprijatelja u Suhoj krajini i Dolenjskoj. Tog dana je neprijatelj izvršio snažniji ispad iz Kočevja prema Starom Logu i Hinjama. Istovremeno je neprijatelj prodro i na sektor Ambrusa, gde su s njim vodile borbu jedinice VIII brigade. Sledećeg dana, to jest 18. X 1944, neprijatelj je povukao svoje snage sa sektora Ambrusa i prebacio ih na sektor Trebnja, gde su naše jedinice ugrožavale neprijateljeve jedinice koje su iz Novog Mesta nastupale u pravcu Trebnja. U to vreme neprijatelj je stigao do Hinja, gde se privremeno utvrdio i odakle je sledećeg dana (19. X 1944) preduzeo snažan udar prema Smuki i Laščama, kamo je posle borbe i uspeo da stigne. Sve ove akcije neprijatelja podržane su vatrom artiljerije koja je bila raspoređena u Klečcu kod Starog Loga. Dok se vodila borba u Suhoj krajini, neprijatelj je jačim snagama nastupao i iz uporišta Stična i Št. Vid pravcem Ajdovec — Žužemberk. Pošto su naše snage bile raspoređene na čitavoj teritoriji Dolenjske i Suhe krajine, pošlo je neprijatelju za rukom da na oba sektora prodre dublje na oslobođenu teritoriju. A čim je osetio manevar naših

⁴ Sada: Šentvid pri Stični.

⁵ Odnosi se na 2. bataljon slovenačkih domobranaca iz Rakeka, koji je 16. oktobra 1944. prebačen u Grosuplje, odakle je sledećeg dana anaažovan u pravcu Ambrusa (vidi AIZDG, AFK, k. 281/111 i k. 283/III — "pov. br. 601 i 608).

Stab
VII. korpusa NOV in PO
Jugoslavije
Operacijski odsek /S-11-1744
na položaju, dne
Cr. Stov. 57

Prejeti : 15-inevno poročilo
od 15. X. - 31. X. 1944.

Glavemu Stabu NOV in PO Slovenije,
Operacijski odsek,

na položaju.

1.
SITUACIJA.

a./ Ocena podanih elementov situacije; sovražne sile na položajih - postojankah na sektorju našega korpusa se v razdobju od 15. X. 1944 - 31. X. 1944 ni bistveno izpremenili. Jasnina sovražnika v skupnem in srednjem številu je znašala okoli 45.000 moč in to Nemcev, Italijanov in domaćih izdajalcev. Oni so razporejeni na sektorju VII. korpusa NOV in POJ ob važnih cestnih in železniških komunikacijah, kakor tudi ob sami nemško-italijanski meji iz leta 1941. Razmerje med Nemci in be-ga na sektorju Ljubljana - Postojna - St. Peter je 1:1. Na oiseku St. Peter - Trst je razmerje med Nemci in be-ga 15:1, na oiseku Trst - Reka je razmerje med Nemci in be-ga 1:0, tu so vštete vse postojanke, ki osiguravajo železniško in cestno komunikacijo. Ob nemško-italijanski meji iz leta 1941 je razmerje med Nemci in be-ga 0:1, v postojankah ob dolinem toku reke Arke in ob cesti Novo mesto - Brežice je razmerje Nemcev proti be-ga 1:3. V postojankah ob cesti in železniški progi od St. Petra do Reke na kontrolo istih je razmerje Nemcev proti be-ga 0:1. Na sektorju komunikacij Ljubljana - Skofljica - St. Vid in Topolje je razmerje Nemcev proti be-ga v postojankah 1:1. V Ljubljani in njeni neposredni okolici je razmerje Nemcev proti be-ga 1:1. Na obalnem sektorju Trsta je razmerje Nemcev proti be-ga 1:0. (tu je všteta tudi obala Istre do Pirana). Na sektorju Trst je opaziti tudi Italijane in pripadnike drugih narodnosti, ki so vsi vsteti v Nemce.

Če seštejemo število sovražnika na našem korpusu dobimo razmerje Nemcev in be-ga 1:1.

Sledi kot zaključek, da sovražnik uporablja Nemce, Italijane in člane drugih narodov za osiguranje njemu važnih prometnih sil, a be-ga kot njemu zadržljive pa uporablja za osiguranje manj važnih komunikacij, kakor tudi za kontrolo terena na katerem operirajo snote našega korpusa in za vezanje naših sil.

V dobi od 15. X. do 31. X. 1944 je sovražnik radi koncentracije naših sil na sektorju Dolenjske in Suhe krajine preverjal na ta dva sektorja 17. X. 1944 II. pokretni bataljon. Prihod tega pokretnega bataljona je obenem tudi pričetek ofenzivnih operacij sovražnika v Suhi krajini in Dolenjski. Omenjenega

jedinica, on se povukao u svoja polazna uporišta. Na sektoru Suhe krajine bilo je angažovano 1200 neprijateljevih vojnika. Na teritoriji u trokutu Novo Mesto — Št. Vid — Žužemberk djelovao je neprijatelj jačine 3500 ljudi. Zadržavanje neprijatelja i njegovi prodori na ova dva sektora imali su uglavnom za cilj da se prekontroliše taj sektor da bi se utvrdila jačina naših snaga. Odmah posle završetka neprijateljeve ofanzive naše su jedinice prešle u protivnapad na uporište Št. Vid. Ova brza koncentracija naših snaga toliko je iznenadila neprijatelja da je morao privući pojačanja iz Ljubljane, pa i Rupnikov bataljon" iz Rakeka, nakon čega je svim snagama izvršio prodor u pravcu Lučarjevog Kala i Zagradeca, te odavde pokušao udarom u bok razbiti naše jedinice. Kao i obično kada vrši pokrete komunikacijom od Ogulina do Zagreba, tako je i sada izvršio ispad sa pravca Ogulina i Drežnice prema Vrbovskom i Brodu Moravicama, a sa druge strane, preko Mrzlih Vodica i Delnica, sa pravca Sušaka i Zlobina. Za ove ispade neprijatelj je koristio kolone 2000 — 2500 ljudi. Ispadi nisu trajali samo jedan dan, već se neprijatelj zadržavao na terenu sve dok transporti na pomenutim prugama nisu bili završeni. U ovom periodu neprijatelj se još uvek zadržavao na sektoru Vrbovskog, gde je gradio prelaz preko Dobre. Za ispade neprijatelj nije upotrebljavao druge snage, koje bi privukao sa ostalih područja, već je angažovao samo ono ljudstvo koje je imao na raspolaganju u najbližim uporištima.

Naše snage su se od 15 — 31. X 1944. nalazile na sledećim sektorima:

XV i XVIII divizija i VI i XI brigada na sektoru Dolenjske i Suhe krajine. Sektori odreda ostali su uglavnom nepromenjeni.

b.) Zemljište na kome deluje VII korpus, sa svojim karakteristikama u pogledu konfiguracije, već je opisano u ranijim 15-dnevnim izveštajima. Pošto se odnos neprijateljevih snaga na njemu nije izmenio, nećemo ga ovde opisivati. Treba naglasiti da su neprijateljeve snage, u odnosu na zemljište, još uvek raspoređene na sektoru VII korpusa u obliku klešta od Ljubljane do Škofljice, odakle jedan krak polazi pre-

• Odnosi se na 2. bataljon slovenačkih domobranaca, koji je, po komandantu Vuku Rupniku, nazivan i Rupnikovim bataljonom. Ovaj bataljon je 26. oktobra 1944. iz Rakeka, preko Begunja pri Cerknici i Lužarja, prebačen u Velike Lašče, te se razmestio u Malim Laščama. gde je ostao do 28. oktobra 1944. Ujutro je krenuo pravcem Gradež — Velike Lipljene — Grosuplje, gde je ostao do 3. novembra 1944, kada je vozom prebačen na Rakek. Bataljon nije bio angažovan u pomenutim borbama (vidi AIZDG, AFK, k. 280/IV). O neprijateljevim angažovanim snagama vidi dok. br. 22, objašnjenje 2.

ko Pijave Gorice — Vekilih Lašča — Ribnice do Kočevja, a drugi od Škofljice preko Grosuplja — Višnje Gore — Stične do Št. Vida, radi kontrole terena između oba kraka, kao i radi potiskivanja naših snaga od saobraćajne linije Zidani Most — Ljubljana. Od Novog Mesta do Brežica raspored je u obliku klina, s ciljem da se kontroliše zemljište duž komunikacija u donjem toku reke Krke, vrši neposredno obezbeđenje ovih i potisnu naše snage od komunikacije Zidani Most — Zagreb. Uloga obezbeđenja okupatora uglavnom pripada be-ga. Uticaj zemljišta na akcije i borbe naših jedinica na sektoru istočno od gornjeg toka reke Krke (sektor Stična — Št. Vid — Trebnje do nemačko italijanske granice iz 1941. godine) u taktičkom smislu je povoljan za nas i za neprijatelja, jer se tu nalazi mnogo grebena s puno podesnih položaja. Izviđanje u cilju prikupljanja podataka o neprijatelju i njegovim pokretima otežano je zbog pokrivenosti terena šumom i poljoprivrednim kulturama (ovo važi za izviđanje u taktičkom smislu), a naročito zbog političke nezrelosti stanovništva i neraspoloženja prema oslobodilačkom frontu. Isto važi za uticaj zemljišta na akcije i borbe i za izviđanje na području Suhe krajine. Treba naglasiti da je zbog napred pomenutog kontrole terena za naše manje jedinice na pomenutim sektorima kao i na sektoru istočno od gornjeg toka reke Krke veoma teška. Sektor Gorjanaca je povoljniji za akcije i borbe naših jedinica jer tu držimo u rukama sve dominantne položaje sa čistom pozadinom, ipak je kontrola čitavog sektora do Sv. Križa⁷ za manje jedinice teška zbog pokrivenosti i nepreglednosti samog terena. Južni sektor našeg korpusa na području Kupe je povoljan kako za borbu tako i za akcije. Sektor Notranjske povoljan je za borbe i akcije te je kontrola istog u taktičkom smislu veoma olakšana dobrim koordiniranjem obaveštajne mreže. Njen severni deo je u poslednje vreme postao opasan za naše manje jedinice zbog izdajstva stanovništva.

c.) Vremenske prilike: u razdoblju ovog izvještaja vremenske prilike nisu uticale ni na borbe ni na akcije.

Iz gornje procene svih važnijih elemenata situacije na teritoriji VII korpusa NOV i POJ vidi se da element zemljište uglavnom nije uticao na akcije i borbe naših jedinica. Tu treba nabrojiti još sledeće faktore koji su u većoj meri uticali na rad naših vojnih jedinica, dakle, na situaciju u vremenskom periodu za koji se izveštaj dostavlja:

- 1.) mobilizacija i transportovanje novomobilisanih u Dopunski bataljon,
- 2.) popunjavanje naših jedinica novim borcima.

⁷ Sada Podbočje.

- 3.) obezbeđenje aerodroma,
- 4.) sprečavanje neprijatelju da pljačka hranu,
- 5.) efikasno tučenje neprijateljevih kolona koje upadaju na oslobođeni teritorij,
- 6.) pomirljivo ponašanje prema stanovništvu, koje na pojedinim sektorima našeg korpusa masovno potpomaže okupatora i domaće izdajnike.

II

PLAN ŠTABA

Prema rasporedu naših i neprijateljevih snaga u periodu od 15. do 31. X 1944, kao i na osnovu iznetih faktora pod tačkom »Situacija« vidi se i plan Štaba.

Pojačati ofanzivne zadatke, to jest akcije na sektoru u pravcu Ljubljana — Št. Vid, s ciljem uništavanja neprijateljeve saobraćajne arterije i izvođenja ekonomskih akcija na teritoriji koju kontroliše neprijatelj. U tom periodu izvršen je napad na neprijateljevo uporište Št. Vid uz pomoć snaga IV operativne zone.

Zbog toga se naše jedinice nalaze na predviđenim položajima, a iz skladišta VII korpusa izdat je potreban minerski materijal, municija i oružje.

III

HRONOLOŠKI PREGLED AKCIJA DIVIZIJA I ODREDA

-
16. *IV SNOUB*: Brigada se nalazi na položajima Občine — Korenitka. Neprijatelj je, jačine 600 ljudi, 4 tenka i 5 X oklopnih automobila, u ranim jutarnjim časovima krenug iz Novog Mesta prema Trebnju.⁸ Neprijatelj je napao komoru koja se nalazila na pokretu prema Železnom. Naši gubici 7 mrtvih.

IX SNOB: Brigada je krenula na nove položaje kod Pre* vola. Iz ove brigade je za vreme pokreta dezertiralo 6 drugova.

-
17. *IV SNOUB*: Brigada se nalazi na položajima Reber, Vrh,⁹ Građene. U 12,30 časova izvestio je II bat, da se neprijatelj nalazi na Babnoj Gori — Selcama — Kozjaku i

⁸ Kolonu su sačinjavali delovi posadnih četa slovenačkih domobranaca i delovi nemačkih snaga iz uporišta Novo Mesto (vidi AIZDG, AFK, k. 283 III — pov. br. 608).

• Odnosi se na Vrh pri Križu.

Kamenju.¹⁰ Odmah su pošli II i III bataljon da napadnu neprijatelja. Drugi bataljon kretao se preko Hriba,¹¹ Vol-eje Jame ka Kamenju. Jedno odeljenje uputio je ka zamku Sela [pri] Sumberku, jednom četom je demonstrativno napao zasede na Kozjeku, a drugom četom sa severozapadnog pravca napao neprijatelja na Kamenju. Treći bat. je napao neprijatelja s južnog i jugozapadnog pravca. U 16,10 časova su oba bataljona izvršila juriš na Kamenje. Neprijatelj se povukao prema Št. Vidu. Neprijatelj koji se nalazio na Kozjeku pokušao je da udari III bat. u bok tako da su morale snage brigade koje su napadale neprijatelja na Kamenju prihvatiti borbu s neprijateljem koji je napadao s Kozjeka.¹² Naši gubici: 2 ranjena, neprijateljevi gubici: 4 mrtva.

VIII SNOB: Brigada se nalazi na sektoru Hinja. Neprijateljeva kolona jačine 500 ljudi¹³ stigla je do Korinja. Sa tom kolonom vodio je borbu IV bataljon ove brigade. Neprijatelj se prikryveno približio i otvorio vatru na IV bataljon. Posle borbe se brigada skoncentrisala oko Ambrusa. Naši gubici: 89 nestalih, 8 ranjenih, izgubljene 52 puške, 3 mitraljeza »breda«, 6 puškomitraljeza »breda«, 1 protivtenkovska puška, 3 mule s kuhinjom.

14

Artiljerija:

Artiljerija se nalazi na položajima Jama¹³ — Smuka. Neprijatelj je izvršio ispad iz uporišta Kočevje¹⁰ i oko 7 časova stigao u selo Smuku, gde je napao I divizion, koji je držao položaje na kotama 563, 505, 637. Napad neprijatelja otpočeo je oko 9 časova artiljerijskom i minobacačkom pripremom. Odmah po završetku artiljerijske vatre neprijatelj je pešadijom napao na kotu 563 i istu zauzeo. Jedinice artiljerije su se povukle na položaje severno i severozapadno od Smuke. U 17 časova izvršile su protivnapad i zauzele Smuku. Naši gubici: 3 ranjena.

¹⁰ Odnosi se na D. i G. Kamenje, sada: D. i G. Kamenje pri Dobrničju.

¹¹ Zaselak, 4 km severno od Žužemberka.

¹² O toj borbi i angažovanim neprijateljskim snagama vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 120.

¹³ Kolonu je sačinjavao 2. bataljon slovenačkih domobranaca (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 120).

¹⁴ Redakcija je izostavila tekst o borbama 9. slovenačke NO brigade i 10. slovenačke NO brigade »Ljubljanska« u rejonu Hinja, jer su te borbe podrobnije opisane u tom VI, knj. 16, dok. br. 121.

¹⁵ Sada: Jama pri Dvoru.

¹⁶ Borbena grupa »Šmic« (Schmitz) je sačinjavala tu kolonu (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 120 i 121).

VI i XI brigada:

VI brigada na položajima Roje¹⁷ — Jelek^{1*} — Trebanjski Vrh. XI brigada na položajima Križ — Vrhpolje.^w U 8,30 časova nastupalo je od Škrjanča prema položajima XI brigade 300 neprijateljevih vojnika. Brigada ih je snažnom mitraljeskom i minobacačkom vatrom odbila. U 10 časova stiglo je na Trebanjski Vrh 300 neprijateljevih vojnika koji su pokušavali da jurišem zauzmu crkvu, što im nije uspelo.²⁰ Naši gubici: 2 mrtva, 7 ranjenih; gubici neprijatelja: 50 mrtvih, 30 ranjenih i uništen 1 mitraljez.

~~18.~~ *V brigada:*

- X Brigada se nalazi na sektoru Reber — Zalisec. U 16 časova je kod Volčje Jame patrola naišla na neprijateljevu kolonu i sukobila se s njom. U 17 časova je neprijatelj napao II bataljon. Zbog nadmoćnosti neprijatelja bataljon se povukao prema selu Reber.²¹ Naši gubici: 5 mrtvih, 6 ranjenih, 4 nestala; izgubljeno: 1 puškomitraljez i 7 pušaka.

Belokranjski odred:

Odred je na položajima Hrib²² — Sela Žakanjska. Prilikom kontrole terena je grupa od 20 drugova kod uporišta Ozalj došla u blizinu bunkera. Neprijatelj je na njih otvorio vatru od koje je ranjen 1 drug.

XI brigada:

Brigada se nalazi na položajima Cirknik — Ravne — Selska Gora. Tog dana je brigada vodila borbu s neprijateljem, u kojoj je neprijatelj imao 50 mrtvih i 50 ranjenih a naši gubici iznose 6 ranjenih.²³

19. *V brigada:*

- X Iz Reberi je II bataljon krenuo na Kozjek, gde je kontrolisao prema Liscu, Volčjoj Jami i Selima pri Šumberku. Neprijatelj je u 7 časova napao zasedu iznad sela Reber. Zbog nadmoćnosti neprijatelja bataljon se nakon kraće borbe povukao na nove položaje na ivici šume duž drumu Sela pri Šumberku — Žužemberk. U ovoj borbi je bataljon imao 6 mrtvih, 5 ranjenih i 4 nestala. Istovremeno:

¹⁷ Sada: Roje pri Čatežu.

¹⁸ Pogrešno; treba: Golek.

¹⁹ Pogrešno; treba: Vrhovo.

^M i ^{ss} Podrobnije o tim borbama vidi dok. br. 2.

^{2t} j 26 Podrobnije o tim borbama vidi dok. br. 9.

~ Sada: Hrib pri Koprivniku.

meno je izgubio 1 laki minobacač i 6 pušaka. Treći bataljon, koji je krenuo iz Reberi na Krušni Vrh sa zadatkom da kontroliše dolinu prema selu Selce, u samom selu Reber je frontalno napao neprijatelja.⁴ Neprijatelj se povukao prema Zavrhu, gde ga je napala X brigada, pa se odavde povukao u pravcu Sela pri Šumberku.

XV brigada:

Brigada se nalazi na položajima Gorenji Vrh²⁵ a u 15 časova se prebacila na desnu obalu reke Krke. Vodila je patrolne sukobe i sukobe pokretnih zaseda, te je pri tom imala 2 ranjena. Na desnu obalu Krke prebacila se zbog neprijateljeve motorizovane kolone koja se iz Trebnja kretala u Mirnu Peč.²⁶

IX brigada:

Brigada je na položajima Čisti vrh, k. 521, Bukov vrh, k. 432 i na grebenu iznad Lašča, koji se proteže u pravcu Gradenca, ceo dan vodila borbu s neprijateljem.²⁷ Zbog nadmoćnosti neprijatelja premestila se na položaje oko Lašča.

X brigada:

Prvi bataljon ove brigade, koji se nalazio na položajima na k. 489, napao je neprijateljevu kolonu od oko 500 ljudi,²⁸ koja se razbegla na sve strane. Posle podne je brigada krenula u pravcu Sela pri Šumberku. Četa koja se nalazila u pobočnici naišla je na neprijateljevu zasedu. Sem toga, mogla se primetiti jača neprijateljeva kolona koja je nastupala prema našim jedinicama. Sa ovom kolonom je brigada od 15 do 19 časova vodila borbu u kojoj je neprijatelj imao osetne gubitke. U 20 časova je brigada stigla na desnu obalu Krke.

Artiljerija:

Na položajima Jama — Smuka.

U 16 časova sukobile su se jedinice artiljerije s nepri-

²³ Sada: Gorenji Vrh pri Dobrničju.

^{17, 32 i 35} Na tom pravcu je dejstvovao 2. bataljon slovenačkih domobranaca. On je 18. oktobra 1944. zanoćio u rejonu Ratje — Prevole i sledećeg dana produžio nastupanje na severoistok, pravcem Lopata — Gradenc, vodeći u toku 19. i 20. oktobra oštre borbe sa snagama NOVJ na tom pravcu (vidi AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 601).

²⁸ Iz sastava Bobbene grupe »Šumajer« (Schumacher). Podrobnije o sastavu ove grupe i pravcima njenog dejstva vidi dok. br. 9, objašnjenje 3.

jatelj²⁸ koji je nastupao od Hinja i Lopate. Zbog njegove nadmoćnosti prebacile su se na položaje iznad Kota,³⁰ ali je i tu ubrzo došlo do borbi. Zbog toga su se zaštitni bataljon i I divizion povukli u pravcu Dolenje Tople Reberi³¹ a zatim u pravcu Podhoste. U ovoj borbi je artiljerija imala 2 ranjena, dok su gubici neprijatelja nepoznati.

20. *VIII brigada:*

Brigada se nalazila na položajima Visejec — k. 422, a jedan njen bataljon jugozapadno od sela Visejec. U 8 časova otpočeo je neprijatelj³² nastupanje sa pravca Vrha i napao položaje ovog bataljona. Na neprijatelja je I bataljon otvorio snažnu vatru, dok se IV bataljon zbog nadmoćnosti neprijatelja morao povući. Odmah za njim povukao se i I bataljon. Na novim položajima je I bataljon zajedno sa bataljonom VDV osujetio sve pokušaje neprijatelja da zauzme k. 422. Zbog manevra neprijatelja da bataljonima zađe za leđa, I bataljon se morao u 14 časova povući s k. 422 prema k. 523 na Sv. Katarini. Tu se već nalazila zaseda neprijatelja, koja je napala bataljon, zbog čega je bataljon krenuo do Korinja i odavde preko Kisoveca,³³ Struga, Rapljeva i Vrboveca. Tu je neprijatelj imao zasedu na k. 573, koja je napala jedinice X brigade. Prvi bataljon je udario neprijatelju u bok te ga jurišem zbacio s kote. Neprijatelj se povukao prema Polomu.

IX brigada:

Već ujutro je neprijatelj³⁴ ponovo počeo da nadire prema Laščama. Kretao se u tri kolone: prva je nastupala preko Primoža iznad Lašča, druga prema Laščama sa suprotne strane, dok je treća stigla iz Hinja i zaposela k. 637. Naše jedinice su na neprijatelja vršile snažne protivnapade i celog dana s njime vodile oštre borbe. U tim borbama je neprijatelj bio više puta proteran sa grebena oko Bukovog vrha i Primoža.

s» i ³⁴ Odnosi se na Borbenu grupu »šmic«. Ona je 18. oktobra 1944. zanočila u Hinjama (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 121, objašnjenje 2) i 19. oktobra, popunivši se municijom, produžila nastupanje u pravcu Dvora. Na pravcu svog nastupanja naišla je na snage NOVJ, nakon čega se 20. oktobra, probila u Dvor, gde se spojila sa delovima 4. bataljona slovenačkih domobranaca. Time je zadatak ove borbene grupe bio izvršen. (AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 601).

³⁰ Zaselak, 6 km južno od žužemberka.

³¹ Dolenja i Gorenja Topla Reber, sada: Topla Reber.

³³ Pogrešno; treba: Tisovec.

X brigada:

Položaji: Vis iznad sela Plešivica, k. 523 i Sv. Katarina. U 10 časova krenuo je I bataljon prema Brezovom Dolu, gde je napao u bok neprijatelja³⁵ koji je vodio borbu sa VIII brigadom. Borba je vođena do 17 časova, kada se brigada zbog snažnog pritiska povukla prema Korinju a zatim prema Polomu, te je na putu naišla na neprijateljevu zasedu, čemu su se jedinice probile pod borbom raznim pravcima prema Pugledu.³⁶

Specijalni bataljon:

U borbama koje je tog dana vodila IX brigada odigrao je specijalni bataljon značajnu ulogu. On je napadao neprijatelja svuda gde god je naišao na kakvu njegovu grupu i manevrom i snažnom vatrom prinudio neprijatelja na povlačenje. Zbog našeg pritiska morao se pred veće neprijatelj sa svih grebena koje je posedao oko Lašča povući prema polaznim položajima Hinje.

Artiljerija:

Položaji: Topla Reber — Lašče.

Prodor neprijatelja iz Smuke na Toplu Reber bio je odbijen, ali je neprijatelj prodro prema Laščama, koje je i zaposeo. Nakon oštih borbi jedinice artiljerije su se povukle na položaje pozadi Lašča. Vodile su borbe s neprijateljevim patrolama koje su nastupale prema Doleljivoj Toploj Reberi. Pri tom su naše jedinice imale 6 ranjenih. Neprijateljevi gubici, koji su osetni, nisu poznati.

Belokranjski odred:

Po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije trebalo je da I bataljon zajedno sa I bataljonom XIV brigade noću napadne uporište Kočevje, što je izvršio između Šalke Vasi i bloka na ulazu u grad. Pošto I bataljon XIV brigade nije izvršio napad po planu, neprijatelj je stigao bataljonu odreda za leđa, tako da se ovaj morao povući prema Rudniku. Pri tom je imao jednog nestalog.³⁷

21. *X brigada:*

Brigada je od 10 do 17 časova vodila borbu kod Brezovog Dola.³⁸

³⁵ Sada: Pogled pri Starem Logu.

³⁷ Podrobnije o tom napadu na Kočevje vidi dok. br. 3.

³⁸ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljske snage bile angažovane na tom pravcu. Verovatno su to bili delovi Borbene grupe »šmic« koji su se vraćali u uporišta Velike Lašče i Ribnica.

Dolenjski odred:

Na položajima Klanec³⁰ — Roje — Rjavka.⁴⁰
Patrolu koja je bila upućena prema Poljanama⁴¹ do granice napala je »crna ruka«.⁴² Nedostaju 2 druga.

22. *IV brigada:*

Na položajima kod Ajdoveca.

- X Oko 13 časova neprijatelj⁴³ je iznenada napao na selo Gornji Ajdovec, koje je htela zapoljesti brigada. Nakon dvočasovne borbe sa II i III bataljonom bio je neprijatelj odbijen te se povukao u Novo Mesto. U ovim borbama je brigada imala 1 mrtvog, 2 zarobljena a izgubljene su 4 mule.

VIII brigada:

Za vreme borbi u Suhoj krajini imala je brigada 14 mrtvih, 1 zarobljenog, 80 nestalih, te je izgubila 6 puškomitraljeza, 1 mitraljez »breda« i 70 pušaka. Gubici neprijatelja iznos: 34 mrtva i 30 ranjenih.

IX brigada:

Brigada je u selu Hinje⁴⁴ napala neprijatelja koji se u selu utvrdio po kućama i pružao snažan otpor, zbog čega se bataljon nakon borbe od 20 minuta morao povući na okolne položaje. U 10 časova se neprijatelj povukao u pravcu Ribnice i Poloma. Njegovo povlačenje šttila je artiljerija neprijatelja koja je snažno tukla naše položaje. Ubrzo zatim je neprijatelj povukao svoje snage iz Kleča i Starog Loga, tako da su naše jedinice tog dana prinudile neprijatelja da se sa sektora Suhe krajine povuče u svoja uporišta. Za vreme borbi u Suhoj krajini imala je brigada 6 mrtvih, 17 ranjenih, 23 nestala, a izgubila je 10 puškomitraljeza, 3 mitraljeza »breda« i 90

³⁸ Sada: Klanec pri Gabrovki.

⁴⁰ Greben, 3 km severoistočno od Čateža (na karti 1 : 100.000: k. 479).

⁴¹ Sada: Poljane pri Primskovem.

⁴² Odnosi se na terorističku jedinicu Janeza Marna, koji je imao pseudonim Črtomir Mrak. Ona je sa znanjem nemačkog okupatora, dejstvovala na sektoru Dolenjske između r. Save i bivše demarkacione linije, napadajući kurire i terenske aktiviste OF i terorišući civilno stanovništvo — simpatizere NOB. Borbe s većim jedinicama NOV je izbegavala.

⁴³ Redakcija nije mogla utvrditi o kojim je neprijateljskim jedinicama reč.

⁴⁴ U selu Hinje nalazio se deo borbene grupe »Smic«, koji je tu zanoćio na povratku iz Dvora za Kočevje. Napad je izvršen 21. oktobra 1944 (AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 601).

pušaka. Gubici neprijatelja iznose: 40 mrtvih i 50 ranjenih.

X brigada:

U borbama u Suhoj krajini imala je brigada 11 ranjenih, 108 nestalih i 6 dezertera, a izgubljeno je: 1 puškomitraljez, 3 mitraljeza »breda«, 1 Piat, 110 pušaka. Gubici neprijatelja: 40 mrtvih, 60 ranjenih.

Specijalni bataljon:

U borbama u Suhoj krajini je bataljon imao 2 mrtva, 1 zarobljenog, 14 ranjenih, izgubljen 1 puškomitraljez. Gubici neprijatelja 20 mrtvih, 30 ranjenih, zaplenjene 2 mule, 2 puške, 4 ranca.

24. *Notranjski odred:*

X U toku noći odred je demonstrativno napao uporište Velike Lašče, ali se zbog snažne artiljerijske i minobacačke vatre morao povući na svoje stare položaje.⁴⁵

25.

X . . .⁴⁶

26. *IV brigada:*

X Na položajima Rožempelj — Gorenje Kamenje — Lisec. U 9 časova je neprijatelj⁴⁷ napao II bataljon, koji se zbog prevelikog pritiska povukao na položaje kod Dečje Vasi. Na sektoru Ajdovec — Brezova Reber je i II bataljon XII brigade, koji je još uvek u sastavu IV brigade, vodio borbu, ali se zbog nadmoćnosti neprijatelja prebacio na sektor Vrh.⁴⁸ Na području Jordankala I bat. je vodio borbu s neprijateljem koji je nastupao iz Ajdoveca u Mirnu Peč. U tim borbama je brigada imala 1 mrtvog i 3 ranjena.

⁴³ Napad je izvršen 25. oktobra 1944. u 3 časa, vatrom iz automatskog naoružanja i dva laka minobacača, s položaja zapadno od Velikih Lašča. Trajao je pola sata. U isto vreme upućene su i minerske erupe sa zadatkom da miniraju drumove. (Izveštaj štaba Notranjskog NOP odreda od 25. oktobra 1944, k. 198/V).

⁴⁸ Redakcija je izostavila tekst o borbama jedinica 7. korpusa NOVJ za vreme napada na uporište slovenačkih domobranaca St. Vid (Šentvid pri Stični), jer se o tim borbama detaljnije govori u dok. br. 14, 16 i 23.

*• Od 25. do 29. oktobra 1944. u rejonu Trebnje — Dobrnič — Mirna Peč dejsstvovale su snage slovenačkih domobranaca iz Novog Mesta, nepoznatog sastava i jačine (vidi AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 608).

⁴⁸ Redakcija nije mogla utvrditi na koji se Vrh odnosi.

VI i XI brigada:

VI brigada nalazila se na položajima Vrh⁴⁹ — Gombišče i Zagorka.⁵⁰ Oko 13 časova je neprijatelj, podržan sa 4 tenka, napao položaje III bataljona. Bio je odbijen, ali je uspeo da zapleni dva bataljonske kuhinje. Naši gubici: 1 mrtav, 1 ranjen.⁵¹

27. *Dolenjski odred:*

Na položajima Cirknik — Dolnje Ravne.⁵²

- X Patrolu koja se iz Moravča⁵³ kretala prema Klanecu napao je neprijatelj koji je izvršio ispad iz Trebnja na Trebanjski Vrh do Sv. Križa.⁵⁴ i duž granice vratio se u uporište. Naši gubici: 2 mrtva, 1 ranjen.

28

VI i XI brigada:

X . . .⁵⁵

29. *X brigada:*

- X Brigada je bila na položajima kod sela Sad. Pred veče je neprijatelj izvršio ispad iz Št. Vida³⁶ i u 20

⁴⁹ Zaselak, 7 km zapadno od Trebnja.

⁵⁰ Sada: Zagorica pri Velikem Gabru.

⁵¹ O toj bobri postoji i izveštaj Operativnog štaba 6. i 11. brigade od 28. oktobra 1944. u AIZDG, k. 153/III.

⁵² D. i G. Ravne; sada: Ravne.

⁵³ Sada: Moravče nri Gabrovki.

⁵⁴ Sada: Gabrovka.

⁵⁵ Redakcija je izostavila tekst o borbama tih brigada u rejonu Gombišče — Sad — Rdeči Kal, jer se o tome podrobnije govori u dok. br. 27.

⁵⁶ 5. 5. 3. j ci Borbena grupa »Sumaher« je od 29. do 31. oktobra 1944. izvršila akciju u pravcu Žužemberka. Sastav grupe bio je sledeći:

— 1. bataljon slovenačkih domobranaca iz Stične (16. i 28. četa i 1 vod Teške čete). Nastupao je pravcem Sv. Rok — Sad — Rdeči Kal — Lučarjev Kal — Kitni Vrh — Muljava — Orlaka — Reber i preko Babne Gore vratio se u Stičnu. Borbe je vodio kod Sada, Lučarjevog Kala, Kitnog Vrha i Orlake.

— 4. bataljon slovenačkih domobranaca iz Št. Vida (31. i 39. četa i 1 vod Teške čete). Nastupao je pravcem Sv. Rok — Male Pece — Rdeči Kal — Sad, gde je zanoćio. Sledećeg dana produžio je nastupanje preko Rdečeg Kala na Lučarjev Kal — Kitni Vrh i tu zanoćio. On je 31. oktobra produžio nastupanje prema Muljavi, glavninom snaga pravcem Orlaka — Reber, a zatim se preko Sela pri Šumberku vratio u polazno uporište. Borbe je vodio kod Malih Peca, kod Sada, u rejonu Trnuški grič, kod Lučarjevog Kala, u rejonu Kremenjaka, kod Orlake i kod sela Reber.

— 21. četa 3. bataljona slovenačkih domobranaca iz Višnje Gore. Ona je 30. oktobra 1944. stigla u Muljavu, sledećeg dana produžila pravcem Gabrovka (sada: Gabrovka pri Zagradcu) — Zagradec — Valična Vas — D. i G. Križ, gde se sukobila sa snagama NOVJ i bila je prinuđena da se povuče u pravcu Muljave, gde je zanoćila, a 1. novembra vratila se u Višnju Goru. (AIZDG, AFK, k. 280/IV i 281/III).

časova s više strana stigao u blizinu položaja brigade. Brigada je duže vreme snažnom vatrom zadržavala njegovo nastupanje. Zbog nadmoćnosti neprijatelja, bataljoni koji su vodili ove borbe morali su se povući na položaje jugoistočno od sela Sad. Za vreme borbe brigada je imala 1 mrtvog, 5 ranjenih, 15 nestalih, dok su gubici neprijatelja osetni ali se nisu mogli utvrditi.

Specijalni bataljon:

Dobio je zadatak da prekontroliše teren Velike Pece — Male Pece — Dob.⁵⁷ Kod Malih Peca naišao je na jaču neprijateljevu patrolu, sa istom se sukobio i proterao je s položaja. Neprijatelj je zatim izvršio protivnapad, pa se četa zbog nadmoćnosti neprijatelja morala povući bez gubitaka. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 6 ranjenih. Druga četa je kod Velikih Peca naišla na neprijatelja te se posle kraćeg sukoba povukla. Treća četa, koja se u 20 časova vraćala iz Doba prema Sadu, tri puta je naišla na zasede neprijatelja,⁵⁸ s kojima je prihvatila kraću borbu. Pri tom je poginuo komandir čete.

30. *VIII brigada:*

Na položajima Lučarjev Kal.

- X Zbog guste magle ujutro je uspelo neprijatelju⁵⁹ da se privuče u neposrednu blizinu položaja brigade te da iznenadnom i snažnom vatrom izvrši napad na selo. Čete su se brzo sredile pa je otpočela ogorčena borba za položaje iza sela. Pri tom je neprijatelju uspelo da odvoji jedan bataljon od ostala dva, te se ovaj zbog toga morao povući na položaje nešto južnije. Ubrzo zatim su i ostala dva bataljona zaposela položaje uporedo sa ovim bataljonom. U toku dalje borbe neprijatelja je sa boka napao specijalni bataljon. Time je neprijatelj bio sasvim razbijen, dao se u bekstvo i ostavio na mestu 8 ubijenih mulla, dok je svoje poginule i ranjene odneo sa sobom. Ubrzo se ponovo prikupio i pokušao da protivnapadom prodre ka Tihom Vrh,⁶⁰ ali su mu to naše jedinice onemogućile, tako da se morao oko 11 časova povući prema Muljavi. U ovim borbama imali smo 15 mrtvih i 12 ranjenih, a neprijatelj 45 mrtvih i 52 ranjena.

Specijalni bataljon:

U borbama kod sela Sad pružao je svoju pomoć VIII brigadi te je pri tom imao 2 mrtva. Kada je neprijatelj

⁵⁷ Sada: Dob pri Šentvidu.

⁵⁸ Pogrešno; treba: Kitni Vrh.

upao u Lučarjev Kal, napao ga je u bok te ga prinudio da se povuče.

31. IX brigada:

Na položajima Orlaka.

- X Neprijatelj⁰¹ je nastupao iz Stične i Št. Vida te je napao položaje I bataljona. Uprkos snažnoj vatri specijalnog bataljona i ostala dva bataljona koji su stigli u pomoć, neprijatelju je uspjelo da prodre na Orlaku. Naši gubici: 7 mrtvih, 11 ranjenih; neprijateljevi gubici: 25 mrtvih i 30 ranjenih.

Belokranjski odred:

Dana 30. 10. 1944. je odred izvršio demonstrativni napad Tia uporište Ozalj. Neprijatelj je reagovao snažnom vatrom. Dana 31. 10. 1944. je neprijatelj u prepodnevnom časovima pokušao da jačom kolonom prekontroliše teren oko uporišta. Jedna četa napala je neprijatelja, pa se nakon jednodnevnih borbi neprijatelj morao povući u uporište.

Dolenjski odred:

Na položajima Pečice⁶² — Sv. Peter.

Njegova patrola je na Veseloj Gori⁶³ naišla na neprijatelja. U sukobu su poginula 2 druga.

[IV]

IZVEŠTAJ INŽENJERIJSKIH BATALJONA I
MINERSKO-SABOTAŽNIH GRUPA
od 15. 10. do 31. 10. 1944.

Minerski bataljoni XV i XVIII divizije u ovom periodu još nisu došli do konačne formacije. Svak je primio po 4 puškomitraljeza. Zbog mnogih pokreta i minerskih radova ni kursevi nisu redovno održavani. Podrobnije o tome izvestićemo u mesečnom izveštaju.

Akcije:

16. *Belokranjski odred:* Minerska grupa je za vreme demonstrativnog napada na Kočevje razorila 90 m železničke pruge Kočevje — Ribnica. Utrošeno je bilo 4 kg eksploziva.

⁶² Na karti 1 : 100.000 (izdanje GI JA; 1948): Pečine.

⁶³ Zaselak, 2 km severno od Mirne.

17. *IV bataljon IX SNOB*: Minersko-sabotažna grupa minirala je oklopni automobil koji je bio sakriven kod sela X Javorje. Utrošeno je bilo 10 kg eksploziva.
- Notranjski odred*: Minersko-sabotažna grupa namestila je na drumu Kozarišče — Mašun dve mine domaće izrade i izradila 5 prepreka od oborenih stabala. Utrošeno je 10 kg eksploziva.
18. *Artiljerija*: Minerska grupa je na drumu Zvirče — Struge namestila 6 mina domaće izrade. Utrošeno je 24 kg eksploziva. X
19. *Minerski bataljon XV, divizije*: Na drumu Muljava — Stična bile su postavljene 4 mine domaće izrade i 2 »Hawkins«⁶⁴ mine sa upaljačima, ojačane sa još 4 »Hawkins« mine. X
- Na drumu Stična — St. Vid postavljeno je slično minsko polje, na koje je naišao oklopni automobil.
- Na drumu Breza — Občine postavljeno je minsko polje od 3 mine domaće izrade.
- Na drumu Novo Mesto — Kačja rida — Mirna Peč postavljeno je duplo minsko polje sa po 5 mina domaće izrade.
- Na drumu Mirna Peč — Jordankai postavljeno je minsko polje od 2 mine domaće izrade, 2 »Hawkins« mine snabdevene ignatorima i ojačane sa još 4 »Hawkins« mine.
- Na drumu Dolenja Straža — Brezova Reber postavljene su 3 mine domaće izrade, a isto tako i na drumu Dolenja Straža — Prečna. Od ovih poslednjih je neprijatelj izvadio 1 minu. Pri minerskim radovima utrošeno je 110 kg eksploziva i 18 »Hawkins« mina.
20. *Belokranjski odred*: Grupa od 8 mineraca razorila je između Draganića i Barkovića 250 m železničke pruge Karlovac — Zagreb. Utrošeno je bilo 10 kg eksploziva. Ista grupa je iste noći minirala železničku prugu Karlovac — Ozalj u blizini Zorkovca⁶⁵ i razorila 100 m pruge. Utrošeno je pri tom 4 kg eksploziva. X
21. *Artiljerija*: Na drumu Sela pri Šumberku — Zagorica izrađeno je minsko polje od 5 mina domaće izrade. Utrošeno je bilo 20 kg eksploziva. X

⁶⁴ Engleska protivtenkovska mina težine 1,5 kg sa 0,750 kg eksploziva »amonal« i hemijskim nagaznim upaljačem.

⁶⁵ Odnosi se na Zorkovac na Kupi.

23. *Notranjski odred:*

X Minerski vod je na aerodromu Nadlesk pokupio mine koje je postavio neprijatelj prilikom poslednjeg upada u Lošku dolinu. Izvađene su 4 mine, a 12 je uništeno. Dobijeno je 20 kg eksploziva.

25. *Minerski bataljon XVIII divizije:* Na drumu Luče — Mlačevo postavljeno je 5 mina domaće izrade i 16 lakih mina. Utrošeno je 25 kg eksploziva.

Na drumu Polom — Mala Gora — Kočevje postavljeno je 6 mina domaće izrade i 6 lažnih mina. Utrošeno je bilo 30 kg eksploziva. Na drumu Zdenska Vas — Velike Lašče izrađeno je minsko polje od 4 mine domaće izrade i 7 lažnih mina. Utrošeno je bilo 20 kg eksploziva.

Drum Struge — Zvirče miniran je sa 4 mine domaće izrade i 3 lažne mine. Utrošeno je bilo 20 kg eksploziva.

Na drumu Višnja Gora — Stična izrađeno je minsko polje od 5 mina domaće izrade. Utrošeno je 25 kg eksploziva.

Na drumu Višnja Gora — Leskovec postavljene su 4 mine. Utrošeno je 20 kg eksploziva.

Na drumu Mlaka⁶⁶ — Blečji Vrh postavljene su 3 mine domaće izrade. Utrošeno je 15 kg eksploziva.

Na drumu Višnja Gora — Stična naišao je na minu neprijateljev tenk.

IV bataljon IX SNOB: Minersko-sabotažna grupa je na pruži Divača — Št. Peter postavila 1 nagaznu i 1 minu sa hemijskim upaljačem. Voz je naišao na minu i iskočio iz šina te je tom prilikom ranjen 1 nemački vojnik. Kada je zatim sledećeg dana eksplodirala mina sa hemijskim upaljačem, prekinut je saobraćaj celog dana.

Notranjski odred: Na drumovima Rasica — Turjak, Velike Lašče — Velika Slevica i Zlebič — Ribnica postavljena su minska polja sa po 3 mine domaće izrade. Utrošeno je bilo 45 kg eksploziva.

26. *IV bataljon IX SNOB:* Minersko-sabotažna grupa srušila je kameni most preko drumu Kozina — Divača. Most je bio već ranije srušen te je voz ponovo išao nakon 7 dana. Kada su o tome bili mineri obavesteni, postavili su dve mine sa hemijskim upaljačem. Voz koji je dovezao materijal za opravku mosta iskočio je iz šina. Saobraćaj je 1. 11. još uvek bio prekinut. Utrošeno je 30 kg eksploziva.

⁶⁶ Zaselak, 3 km severno od Višnje Gore.

- Dolenjski odred:* Minerska grupa srušila je 2 železnička mosta na pruzi Laze — Jevnica. Postavljeno je 16 mina od po 4 kg. Utrošeno je 116 kg eksploziva.
27. *Belokranjski odred:* Minerska grupa je u blizini Draganiča razorila 180 m pruge Karlovac — Zagreb. Utrošeno X je 8 kg eksploziva.
28. *Belokranjski odred:* Minerska grupa je u blizini Zorkovca razorila 220 m železničke pruge Karlovac — Ozalj. X Utrošeno je bilo 9 kg eksploziva.
29. *IV bataljon IX SNOB:* Na železničkoj pruzi Divača — Kozina izbačen je iz šina voz. Na mostu preko drumu Kozina — Divača postavljene su 2 mine sa hemijskim upaljačem. Utrošeno je bilo 50 kg eksploziva.
30. *Dolenjski odred.*
 Na železničkoj pruzi Jevnica — Kresnice bio je srušen X železnički most. Utrošeno je bilo 32 kg eksploziva.
 Na železničkoj pruzi Jevnica — Kresnice bio je srušen železnički most (mesto rušenja: Poljane).⁶⁷ Utrošeno je bilo 32 kg eksploziva.
 Na železničkoj pruzi Jevnica — Kresnice razoreno je bilo 504 m pruge.
 Ukupno je bilo utrošeno 128 kg eksploziva.

U K U P N O

Utrošeno eksploziva	576 kg
razorene pruge	1354 m
srušenih mostova	5
vozova izbačenih iz šina	2
uništena teretna vozila	2
uništen tenk	1
postavljeno mina domaće izrade	76
postavljeno »Hawkins« mina	18
postavljeno lažnih mina	32
izrađeno prepreka od drveta	5

Minerski bataljon XVIII divizije otpočeo je 27. 10 1944. izgradnju mosta preko Krke u Šmihelu,⁶⁸ nosivosti 7 tona, a koji je 31. X 1944. bio ponovo srušen zbog prodora neprijatelja.

Odnosi se na Kresniške Poljane.

** Sada: Šmihel pri Žužemberku.

SPISAK ORUŽJA I MUNICIJE USKLADIŠTENE KOD KOMANDI
VOJNIH PODRUČJA

Komanda Belokranjskog vojnog područja:

grčke municije kal. 6,5 mm	20.270 kom.
italijanske municije 8 mm	45.000 kom.
mina za laki minobacač 45 mm	3.525 kom.
mina za srednji minobacač 60 mm	188 kom.
mina za teški minobacač 81 mm	885 kom.
kapisli za laki minobacač 45 mm	481 kom.
osnovnih punjenja za minobacač 81 mm	112 kom.
ručnih bombi italijanskih	344 kom.
bombi od kaučuka bez detonatora	324 kom.
nemačkih tromblonskih mina	35 kom.
municije za belgijski mitraljez	3.000 kom.
»Winchers« municije	19.000 kom.
>Winchers« mitraljeza	5 kom.
rezervni delovi za Winchers mitraljez	5 kom.
pribor za čišćenje	5 kom.
engleske ručne bombe	343 kom.
detonatora za bombe od kaučuka	135 kom.
detonatora za engleske bombe	131 kom.
tenkovske municije	170 kom.
protivtenkovske granate	18 kom.
signalnih metaka	66 kom.
okvira za mitraljez »Fiat«	14 kom.
dopunska punjenja	1.380 kom.

Komanda Dolenjskog vojnog područja:

municije za puške »mauzer«	11.100 kom.
municije za italijanske puške	92.240 kom.
municije za puškomitraljeze »bren«	50.340 kom.
ručnih bombi italijanskih	2.130 kom.
kapisli za laki minobacač kal. 45 mm	6.405 kom.
municije za automate 9 mm	3.850 kom.
kompletnih mina za minobacač 81 mm	70 kom.
mina za laki minobacač 45 mm	5.725 kom.
dopunskih punjenja za minobacač 81 mm	680 kom.
upaljača za minocabač 81 mm	330 kom.
ručnih bombi nemačkih	50 kom.
ručnih bombi engleskih	2 sanduka
municije za mitraljez »breda« 8 mm	10.200 kom.
mina za »Piat«	30 kom.

mina za »partop«	50 kom.
municije za engleske protivtenkovske puške	3.490 kom.
za ruske protivtenkovske puške	4.240 kom.
mitraljezi »breda«	2 kom.
protivtenkovske puške engleske	19 kom.
probojnih granata 47 mm	150 kom.
minerski materijal:	
amonal	156 kom.
brzogorećeg štapina	2.000 m
srednjegorećeg štapina	100 m
sporogorećeg štapina	80 m
»Hawkins« mina	50 kom.
hemijskih upaljača	100 kom.

Komanda Notranjskog vojnog područja:

»VAC« mitraljeza	1 kom.
pribor za čišćenje	1 kom.
tablice za nišanje	2 kom.
redenika za municiju	3 kom.
protivtenkovska puška sa priborom	1 kom.
italijanskih pušaka	11 kom.
mitraljeza »breda« neispravnih	3 kom.
mitraljez »Fiat« neispravan	1 kom.
mitraljez »SIA« neispravan	1 kom.
okvira za protivtenkovsku pušku	53 kom.
okvira za engleski mitraljez	35 kom.
okvira za »SIA«	13 kom.
okvira za mitraljez »breda«	215 kom.
okvira za »St. Etienne«	10 kom.
mina za teški minobacač 81 mm	572 kom.
mina za laki minobacač 45 mm	7.721 kom.
granata kal. 100 mm	30 kom.
granata kal. 95 mm	2 kom.
granata kal. 93 mm	20 kom.
granata kal. 75 mm	2 kom.
čauze kal. 100 mm	10 kom.
čauze kal. 45 mm	14 kom.
granata kal. 145 mm	39 kom.
upaljača za teški minobacač 81 mm	250 kom.
upaljača za laki minobacač kal. 45 mm	550 kom.
upaljača za top 75 mm	80 kom.
municija za protivtenkovski top	135 kom.
municija za brzometni top	600 kom.
dopunska punjenja	5.588 kom.
bombi engleskih	446 kom.

bombi nemačkih	20 kom.
bombi italijanskih	6 kom.
municija za mitraljez »breda«	310.360 kom.
municija za puškomitraljez »breda«	12.740 kom.
municija za italijanske puške	92.450 kom.
municija za francuske puške	15.300 kom.
municija za engleske puške	1.000 kom.
municija za mitraljeze »VAC«	4.714 kom.
municija za grčki puškomitraljez	36.350 kom.
municija za mitraljez »Fiat«	28.650 kom.
municija za mitraljez »St. Etienne«	33.300 kom.
municija za protivtenkovske puške	1.065 kom.

Komanda Istarskog vojnog područja:

stanje nepromenjeno.

VI

NEPRIJATELJEVI I NASI GUBICI

U periodu od 15. X 1944. do 31. X 1944. imao je neprijatelj sledeće gubitke:

mrtvih	447
ranjenih -	471
zarobljeno	

Uništeno:

8 mula
2 kanala
1354 m železničke pruge
5 mostova
2 voza izbačena iz šina
1 tenk
2 teretna vozila

Naši gubici u periodu od 15. X 1944. do 31. X 1944:

mrtvih	94
ranjenih	177
zarobljeno	6
dezertera	12
nestalo	507

Izgubljeno:

10 mitraljeza
27 puškomitraljeza
1 protivtenkovska puška

1 »Piat«
349 pušaka
1 laki minobacač
5 mula
nekoliko kazana i hrane

Zaplenjeno:

1 automat
5 pušaka
2 mule
4 ranca

VII

ARTILJERIJSKE I MINOBACACKE JEDINICE

U toku ovog 15-dnevnog izveštaja stupila je u akciju artiljerija VII korpusa samo pri napadu na uporište Št. Vid. Uspeha nije bilo, jer se neprijatelj nalazio na položajima izvan uporišta pa zbog toga nije bilo moguće da se artiljerijska oruđa postave na povoljne položaje, ni da se pronađu odgovarajuća mesta za osmatračnice. Minobacačke baterije su u ovom periodu mnogo upotrebljavane. Još uvek se primećuje nepreciznost gađanja naših jedinica, te bi bio potreban kurs od 15 dana za komandni kadar, na kome bi se ovaj izvežbao u neposrednom gađanju.

VIII

BROJNO STANJE

Brojno stanje ljudstva, oružja, municije, prevoznih sredstava bilo je dostavljeno prošlim 15-dnevnim izveštajem za ceo mesec oktobar."⁹

IX

NASA I NEPRIJATELJEVA TAKTIKA

Taktika koju upotrebljava neprijatelj protiv naših snaga nije se ni u čemu bitno promenila. Neprijatelj se još uvek služi iznenadnim bočnim napadima, što mu obično i uspeva zbog dobre izvežbanosti njegovih vojnika i odlične civilne obaveštajne službe. Naše snage neprijatelj uvek napada jačim

•• Redakcija ova brojna stanja ne objavljuje, a nalaze se u AIZDG. k. 32/11.

snagama i snažnijim naoružanjem. Frontalne borbe neprijatelj obično izbegava te iste primenjuje samo onda kada zna da je mnogo jači u oruđima, naoružanju i ljudstvu.

Naša se taktika uglavnom nije promenila, već se razvija u pravcu paralisanja neprijateljeve taktike.

X

KRITIČKI OSVRT NA NASE OPERACIJE

Operacije jedinica VII korpusa u periodu od 15. X do 31. X 1944. imale su karakter ofanzivnih i defanzivno-ofanzivnih akcija. Ofanzivna akcija izvršena je na neprijateljevo uporište Št. Vid i Stičnu. U toku poslednjih 15 dana primećeno je nekoliko nedostataka u službi veze. Ovaj nedostatak pokazao se pre svega pri napadu na uporišta Št. Vid i Stičnu i pri njihovoj blokadi. Ljudstvo još uvek nije dovoljno vojnički izvežbano a niži kadar nije dovoljno samoinicijativan. Obaveštajne patrole ne odgovaraju u potpunosti svojim zadacima, jer njihovi izveštaji pristižu suviše kasno.

XI

RAZNO

Plan štaba za budući period, to jest od 1. XI do 15. XI 1944: pojačati aktivnost na saobraćajne veze na području VII korpusa, obezbeđivati naš oslobođeni teritorij i energično tući sve neprijateljeve kolone koje vrše upade na sektor VII korpusa u cilju pljačkanja te ne dozvoliti prolaženje neprijateljevih jedinica preko teritorija VII korpusa.

XII

POŠILJKE SAVEZNIKA I NAJNUŽNIJE POTREBE

Zbog nastupanja hladnog vremena bilo bi najnužnije potrebno da se našim borbenim jedinicama najhitnije dostave veće količine odeće i obuće, kao i oružja i municije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. načelnika Štaba — kapetan Šef oper. odseka — major:
Sava Konvalinka Lazar Kolarac

M. P.

NAREĐENJE ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE
OD 15. NOVEMBRA 1944. POJCINJENIM JEDINICAMA ZA
FORMIRANJE JURIŠNIH BATALJONA U BRIGADAMA I OD-
REDIMA¹

STAB
IV. OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE

Strogo poverljivo, važi samo za
članove užeg štaba'
članove užeg štaba.

Broj:
Položaj, 15. XI 1944.

ŠTABU KOKRŠKOG ODREDA

U poslednjem periodu oslobodilačke borbe protiv oku-
patora i belo-plave garde potrebno je da se poveća udarnost,
borbenost i ofanzivnost naših odreda i brigada.

U tom cilju se moraju kod odreda i brigada formirati
jurišni bataljoni. U vezi sa tim

NAREĐUJEMO:

U roku 7 dana po prijemu ovog naređenja mora se for-
mirati jurišni bataljon, koji će vaš odred, odn. brigada upo-
trebljavati za posebne zadatke.

Jurišni bataljon treba da bude sastavljen iz mladih lju-
di, najviše do 25 godina starih boraca, zdravih, hrabrih i poli-
tički pouzdanih.

Borce za jurišni bataljon treba da odabere sam štab. U
prvom redu treba da se formira od dobrovoljaca. Pomoćnik
politkomesara odreda odn. brigade odgovoran je da u ovaj
bataljon ne uđu nesigurni elementi (gestapovci, belogardisti
i četnici).

Starešinski kadar treba da bude najbolje odabran, naro-
čito politkomesarski, a isto tako i vojnički. Odmah po formi-
ranju bataljona treba da se održe vojni i politički sastanci sa
starešinama i ostalim ljudstvom, gde treba objašnjavati i raz-
matrati ulogu i značaj jurišnog bataljona u poslednjoj fazi
narodnooslobodilačke borbe.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG. k. 338/1. U gornjem le-
vom uglu dopisano je mastilom u Štabu Kokršskog NOP odreda:
»3265/2L XI 44«, što označava broj delovodnika i datum primitka, a
u gornjem desnom uglu dopisano je mastilom: »Prepis, 10/XII 44, tov.
Risu«, što znači da je Štab odreda tog dana prepis ovog naređenja
dostavio komandantu Jurišnog bataljona Marjanu Jageru Risu.

Formacija. Bataljon mora da broji najmanje 40 a najviše 60 boraca. Bataljon je sastavljen iz 2 čete, četa iz 2 voda, a vod iz 2 odeljenja. Sem toga, bataljon ima u svom sastavu najmanje 2 obučena hrabra минера, dva obaveštajca, 1 intendanta, 1 kuhara i 1 bolničara (po mogućnosti lekara ili medicinara). U sastavu [bataljona] treba da budu samo muškarci.

Štab bataljona sastavljaju: komandant, politkomesar, zam. pol. kom., obaveštajac, vozar, intendant i bolničar.

Komanda čete ima komandira i politkomesara, a vod vodnika i politdelegata. Komanda čete ima takođe pomoć, politkom., iskusnog partijca ili, u nedostatku, skojevca.

Naoružanje. Svi su borci i svi su naoružani. U svom naoružanju imaju 5 puškomitraljeza »bren«, 8 — 14 engleskih ili MP- automata, a preostali engleske puške. Svaki borac treba da ima 2 bombe i, prema mogućnosti, nož. Starešine imaju pored automata i pištolje. Treba težiti da su svi naoružani oružjem engleskog porekla jer imamo na raspolaganju najviše engleske municije.³

Pomoćne službe

Inžinjerijska. Birati manje objekte koji zahtevaju što manje eksploziva. Priprema mine za borbu protiv tenkova i pešadije. Izradu mina treba da vrši odred ili brigada. Dvama minerima treba dodati još tri druga koji imaju volje za minersku službu i vešti su u toj struci. Svaki nosi sobom 6 kg eksploziva i odgovarajući minerski materijal.

Obaveštajna. U sastavu se nalaze dva dobra obaveštajca. Stalno održava vezu sa Obaveštajnim centrom svoje jedinice (pretpostavljene) i stupa u vezu sa O.C.⁴ jedinica koje se nalaze u blizini. U svom radu se oslanja i na civilno obaveštajnu službu. Obaveštajni centar odreda ili brigade dužan je da jurišni bataljon stalno obaveštava o situaciji.

Veza. Kurir održava vezu sa pretpostavljenom jedinicom i u tome mu pomaže štab odreda ili brigade, koji ima za ovo veće mogućnosti. Oslanja se na stalne kurirske linije. Jurišni bataljon je dužan da obaveštava pretpostavljeni štab o rezultatu svih akcija.

Svi jurišni bataljoni imaju signalne pištolje sa raznobojnim raketama, a starešine pištaljke.

Štab odreda ili brigade mora za sve starešine obezbediti karte, sekcije i busole.

¹ Skraćenica od: Maschinenpistole (vrsta nemačkog automata).

³ O formiranju Jurišnih bataljona u brigadama i odredima vidi dok. br. 88 i 101.

⁴ obaveštajnim centrima

Snabdevanje municijom. Municijom se snabdeva iz skladišta odreda ili brigade. Na puškomitraljez dolazi 500 metaka, za pušku 60 a za automat 200 metaka.

Snabdevanje hranom. Borci nose sobom jedan dnevni obrok suhe hrane. Posuđa za kuhanje hrane ne nose sobom. Hrana se kuha kod seljaka. Za što lakšu ishranu brine se odred ili brigada, koji u tom cilju organizuju na podesnim mestima manja skladišta hrane. Stupaju u vezu sa ekonomskim komisijama i terenskim organizacijama. Odred ili brigada izdaje i novac za nabavku hrane i drugih potreba.

Snabdevanje odećom. Svi borci treba da budu dobro odeveni i obučeni. Zbog kamuflaže i iznenađenja neprijatelja svi borci nose bele pelerine (kabanicu ili ogrtač.) za vreme snega... Radi lakšeg pokreta zimi, odred ili brigada treba da svim borcima bataljona obezbedi skije.

Rezervno rublje ne nosi se sobom, već se ostavlja na određenim mestima gde će se oprati, o čemu vodi računa odred ili brigada.

Sanitet. Bolničar nosi sobom najnužniji materijal. Ovim materijalom snabdeva ga odredni ili brigadni sanitetski referent. Ranjenici se predaju najbližoj bolnici, odredni ili brigadni i drugim najbližim jedinicama, kao i terenskim organizacijama.

Težiti za tim da su svi borci jurišnih bataljona što pokretljiviji, pa zbog toga nastojati da borci nose što manje materijala i opreme. Sobom treba da nose najnužnije, u prvom redu oružje, šinjel ili čebad.

Zadaci i taktika. Bataljon dejstvuje samostalno ili u sadejstvu sa drugim našim jedinicama. Akcije vrši na teritoriji odreda, odnosno na teritoriji gde dejstvuje brigada.

U samostalnim akcijama vrši napade na neprijateljeve auto-kolone, pešadiju, a prvenstveno traži neprijateljeve izabrane ciljeve, neprijateljeve oficire, upravne civilne organe, uništava belu gardu, posebno komandni kadar i organizatore. Treba onemogućiti saobraćaj pojedinih vozila.

Železnički saobraćaj: mitraljiranje transporata, rušenje šina, postavljanje mina, uništavanje staničnih instalacija (signala, telefonskih i telegrafskih uređaja), uništavanje lokomotiva i onemogućavanje opravke srušenih komunikacija.

Drumski saobraćaj: postavljanje mina ispred neprijateljevih kolona na podesnim mestima na drumovima, postavljanje zasada i uništavanje neprijateljeve žive sile gde god naiđe na nju.

Uporišta: Iznenađno vrši upade u uporišta i minira ih. Pronalazi mesta sastajanja plavo-bele garde i energično udara po njima, uništava izdajice, vođe bele i plave garde i ge-

stapovce. Neprijateljeva skladišta municije i materijala iskorištava za svoje potrebe, a kada to nije moguće, uništava ih miniranjem.

U sadejstvu s našim jedinicama vrši napade u bok i leđa neprijatelja, uništava u pozadini neprijateljeva vozila koja dovoze pojačanja. Miniranjem onemogućava dovoženje pojačanja i vrši upade u bliža uporišta. Prati sve neprijateljeve pokrete, iste uznemirava i izveštava najbližu jedinicu.

Prilikom neprijateljevog povlačenja vrši upade u leđa neprijatelja, postavlja mu zasede i vatrom dejstvuje na njega, energično ga goni i minira drumove.

Uništavanje industrije: Vrši upade u industrijske centre, ubija švapske inženjere i ostalo nemačko rukovodstvo. Sprečava odvoz mašina iz fabrika za Nemačku.

Sprečavanje fortifikacijskih radova: Pali skladišta materijala, goriva i pogonskog materijala, skladišta municije, uništava rukovodstvo i organizatore radova. Našu živu silu odvlači od rada i mobilise.

Prednosti jurišnog bataljona

Jurišni bataljon je naoružan lakim naoružanjem i sposoban za manevar. Sastavljen je iz mladih, fizički zdravih boraca. Bataljon se ne sme nikada zadržavati duže na jednom mestu. Na odmoru i u pokretu treba da se uvek dobro obezbedi patrolama. Pokrete vrši skrivenim putevima, po šumama, ivicama šuma itd.

Sve pripreme za akciju kao i izvršenje same akcije, pokreti, stanovanje i njegov rad i život moraju da budu konspirativni, što je jedan od glavnih uslova za uspeh.

Štab jurišnog bataljona priprema i izvršava akcije samoinicijativno i po naređenju pretpostavljene komande.

Po završenoj akciji treba odmah izveštavati pretpostavljeni štab, koji izveštava štab divizije, odn. zone. Treba težiti za tim da se što pre sazna za izvršenu akciju, kako bi se njegov rad mogao prikazati javnosti. Posebno treba isticati borce koji su se odlikovali junaštvom.

Naknadno ćete primiti naređenje za vaš odred.⁵

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dragomir Benčič

Komandant:
Jože Borštnar

M. P.

⁵ Štab 4. operativne zone Slovenije je svojim naređenjem od 17. novembra 1944. dostavio Štabu Kokršskog NOP odreda detaljnija uputstva o angažovanju Jurišnog bataljona (vidi AIZDG, k. 338/1).

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SI OVFN.IJE OD
15. NOVEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVE-
NIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA¹

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Operativni odsek
Broj: 940
Položaj, 15. XI 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
(Operativno odeljenje)

SITUACIJA

Nemci zbog približavanja sovjetskog fronta utvrđuju istočnu Sloveniju. Radovi na utvrđivanju izvode se prilično polako, jer ljudstvo zaposleno na njima radi bez volje, a nisu usamljeni slučajevi da odbacuje pionirski alat. Među ljudima slovenačke nacionalnosti i druge nenemačke nacionalnosti primećuje se sabotaza. Neprijatelj je već pripremio skladišta za municiju, naročito na severnom sektoru. Glavno skladište kod Sterentala, u kome se nalazilo približno 7 vagona razne municije, uništeno je od strane saveznika. Prema poslednjim ali još neproverenim podacima, Štab za utvrđivanje je evakuisao radništvo nemačke nacionalnosti (delimična evakuacija).

Drumski i železnički saobraćaj je poslednjih dana zbog snažnih mitraljiranja i bombardovanja otežan. Srušeni su i mostovi u Mariboru i u Crnučama (nepotvrđeno). Zasut je tunel između Pragerska i Grobelna. Oštećen je veći broj lokomotiva. Zelezničari zaposleni u saobraćaju, a naročito saobraćajno osoblje, ne dolaze na posao.

Za poslednjih petnaest dana neprijatelj je još uvek prilično aktivan na čitavom području zone. Ipak je primećeno da su svi ispadi iz uporišta vršeni u cilju odbrane samog uporišta. U akcijama koje izvodi protiv naših jedinica neprijatelj upotrebljava veći broj teških oruđa svih vrsta. Njegova taktika se sve više približava partizanskom načinu ratovanja.

Uporišta, posebno ona koja su više istaknuta, neprijatelj utvrđuje objektima stalne fortifikacije. Pri tome koristi armi-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 25/1. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

rani beton. Oko samih uporišta izgrađuje bunkere, koje ojačava žičanim preprekama i minama. Većina uporišta, naročito ona u manjim mestima i varošicama, već je tako utvrđena da im se sa oružjem kojim raspolaže naša vojska ne može izaći na kraj.

Neprijatelj se još uvek fanatično bori, naročito one jedinice koje su sastavljene od samih Nemaca. Kod ljudstva drugih nacionalnosti slabi volja za borbu, ali pod jakom nemačkom kontrolom pruža snažan otpor. U poslednjim borbama smo primetili da većem delu belogardista Nemci ne poveravaju oružje, već ih upotrebljavaju kao radnu snagu za uklanjanje prepreka.

Brojno stanje neprijatelja je uglavnom nepromenjeno. U Maribor i njegovu okolinu stiglo je iz Srbije preko Beča oko 5.000 nedičevaca i ljotičevaca. Navodno se u Mariboru nalazi i nemački štab koji je bio u Beogradu. Pomenute jedinice iz Srbije još nisu stupile u borbu s našim snagama.

U poslednje vreme neprijatelj svim snagama nastoji da razbije belogardističke jedinice. Stalno mobiliše sve što je sposobno za oružje i mobilisane naoružava. Ovo mu polazi za rukom u predelima gde je već razvijena bela garda.

U severnim predelima zone, severno i južno od Drave, kontrola terena od strane okupatora je veća. U ovim predelima neprestano vrši izpade iz uporišta i traži naše jedinice. Predeo severno od Drave je snažnije kontrolisan. U sev. Koruškoj, Slovenskim goricama i Prekomurju naše jedinice su prinuđene da stalno manevrišu.

U južnim predelima zone kontrola naših jedinica je snažnija; neprijatelj se drži u uporištima, koja su posle poslednjih napada skoro sva pojačana. Iz garnizona neprijatelj vrši ispade u cilju nabavke hrane. Iz većih mesta upućuje ljudstvo u bližu okolinu, a u slučaju da je garnizon pojačan, i u dalju okolinu. Ovi ispadi su bili izvedeni pre svega u poslednje vreme zbog čestih bombardovanja.

Okupator pokušava da ljudstvom posada u dolini Save, Drave i Savinje spreči međusobne veze naših jedinica. U Koruškoj i na Pohorju je svojim patrolama otkrio mesta prelaza preko Drave i uništio sva prevozna sredstva. Naše jedinice pripremaju nove čamce, a rekognosciranjem zemljišta pronašle su nove prelaze.

Naše jedinice su za poslednjih 15 dana izvodile aktivne akcije u južnom predelu zone. Izvršile su napad na snažno utvrđena uporišta Blagovicu i Krašnju. Ali je čitavih 7 dana izgubljeno i ljudstvo beskorisno zamarano oko priprema za

akciju na Litiju. Saveznička avijacija koja je bila najavljena nije učestvovala i naše jedinice su napustile položaje.²

Među našim borcima, iako su loše vreme i hladnoća imali na njih nepovoljan uticaj, vlada vedar duh i borbeno raspoloženje. Iz bombardovanih mesta, a naročito iz Celja, poslednjih dana dolazi priličan broj novih boraca. Takođe iz Maribora, ali je pridolazak iz ovog mesta slabiji. Uslovi su u Mariboru teži zbog snažne neprijateljeve kontrole i zbog veće udaljenosti naših jedinica.

Naoružanje se posle poslednjeg savezničkog bacanja materijala prilično popravilo. Prilično imamo teškog oružja, ali ono nije u potpunosti iskorišćeno zbog otežanog prenosa. Nedostaje nam bombi i mina za lake minobacače.

Ljudstvo je slabo obučeno i obuveno. Saveznička pomoć u odeći je oskudna. Stanovništvo je zbog dugotrajnog rata već prilično iscrpeno.

Stanje na sektorima

Koruška. Na ovom području naše jedinice dejstvuju odvojeno po bataljonima. Uglavnom izvode diverzantske akcije na železničkim prugama, postavljaju zasede na prolaznim mestima i izvode mobilizaciju. Jedinice imaju kantonmane u brdskim selima a prilikom izvođenja akcija spuštaju se u doline.

Neprijateljeva uporišta su snažna. Neprijateljeve snage sastavljene su delom iz Nemaca a delom iz pripadnika drugih nacionalnosti. Dobar deo ljudstva čine starija godišta. Neprijatelj u ovom predelu stalno teroriše slovenački živalj.

Kod naših ljudi se primećuje nedovoljna svest, naročito u zapadnim predelima, gde su primećene česte dezertacije. Novih boraca, dobrovoljaca nema. Tek posle smanjivanja brojnog stanja naših snaga stanovništvo je počelo da biva svesno šta za njega znače partizani.

Privredna struktura ovih krajeva je prilično pasivna, ali je uprkos tome narod prinuđen da svojom hranom izdržava svu nemačku vojsku [na tom području].

Kozjak, Slovenske gorice, Prekomurje. Partizanski pokret na ovim područjima još je mlad. Neprijatelj posebno vodi računa o ovim predelima i neprekidno traga za jedinicama Lackovog odreda. Za ovih 15 dana odred je bio više puta napadnut od znatno nadmoćnijeg neprijatelja. Naše jedinice imaju svu podršku domaćeg stanovništva, ali je zbog neprijateljevog terora i snažne kontrole njihova aktivnost otežana. U

¹ Napad 11a Poganeč, Litiju i Šmartno pri Litiji planiran je za 4. novembar 1944. Podrobnije o pripremama za napad i razlozima za odustajanje od napada vidi dok. br. 37 (napomenu 5) i dok. br. 69.

istočnom predelu ovog područja naše jedinice se za sada ne zadržavaju.

Kozje. U dolini Sutle, na Macelju i u Halozama izvode se radovi na utvrđivanju. Utvrđivanje sporo napreduje. Ljudstvo angažovano na ovim radovima sastavljeno je delimično od Nemaca i od drugih nacionalnosti a delom od domorodaca. Na radovima su angažovane i žene.

U zabačenim krajevima primećeno je nekoliko zelenokadrovaca, koje su već pohvatale jedinice VDV.³ Kočevari i liesarabci još uvek se zagriženo bore na strani Nemaca, ali je i kod njih primećena depresija.

Brojno stanje Kozjanskog odreda je smanjeno. Jedinice najčešće dejstvuju po četama. Cesto izvode diverzantske akcije na železničkoj pruzi Dobova — Zidani Most — Celje. Za prelaz preko Savinje odred ima 10 drvenih čamaca.

Pohorje. U ovom periodu neprijatelj je snagama jačine 5.000 — 6.000 ljudi stalno tragao za našim jedinicama, tražio bolnice, tehniku i druge ustanove. XIV divizije, koja se stalno zadržavala na tom sektoru, vodila je svakodnevne borbe sa nadmoćnim neprijateljevim snagama. Ubijen je veći broj Nemaca, ali se i nešto naših razbeglo.

Kamniško-zasavski sektor. Neprijatelj često vrši ispade iz doline Kamniške Bistrice. Imaju nameru da nameste u Moravčama i belu gardu. Zbog pritiska belogardističkih propagandista, deo ljudstva koji je ranije bio nama naklonjen pristupio je na njihovu stranu. Neprijateljeva uporišta duž drumu Domžale — Trojane — Vransko su pojačana i takođe znatno fortifikacijski poboljšana. Saobraćaj na železničkoj pruzi Litija — Zidani Most je obustavljen.

U Revirima⁴ neprijatelj drži veća uporišta. Dolina Save je snažno kontrolisana s ciljem da se onemogući veza između naših jedinica sa obe strane Save.

Sektor Gorenjska, severno od Save. Na ovom sektoru je najснаžnije razvijena bela i plava garda, naročito u predelu Kamnik — Kranj. Belogardisti imaju podršku domaćeg stanovništva. Naše jedinice zadržavaju se u manje naseljenim krajevima, bivakuju u šumama, a u slučaju da se približe selima u brdima, u njima se ne smeju duže zadržavati zbog aktivnosti bele garde. Njihove akcije sastoje se iz zaseda i diverzantskih akcija na železničkoj pruzi Kranj — Jesenice.

Slobodna teritorija (Zgornja Savinjska dolina). Na ovoj teritoriji nalaze se civilne vlasti, vojne i političke škole, radi-

* Vojske državne varnosti (Vojske državne bezbednosti)

⁴ Odnosi se na ugljenokopni bazen Hrastnik — Trbovlje — Zagorje ob Savi.

onice i druge neborbene jedinice. U ovom periodu neprijatelj nije pokušavao da izvrši upad na slobodnu teritoriju.

Plaji Štaba

U ovom periodu smo, po naređenju Glavnog štaba, skoncentrisali 2 brigade na levoj obali Save i dve brigade na desnoj obali, na položajima oko Litije, zbog predviđene zajedničke akcije sa savezničkom avijacijom. S položaja kod Litije izvršili smo napad na uporišta Blagovicu i Krašnjju, na drumu Domžale — Celje. Uporedo sa ovim stalno smo vršili rušenje železničkih pruga i ometali neprijateljev saobraćaj postavljajući zasada na drumovima.

Težimo ka tome da naš pokret razvijemo u predelima gde još ne dejstvuju jače partizanske snage, tj. u Slovenskim goricama i Prekomurju.

AKTIVNOST NAŠIH JEDINICA
(Naknadno primljeno)

Četa Lackovog odreda u Prekomurju:

22. 9. 1944. Ova četa, jačine 18 ljudi, krenula je iz logora odreda u pravcu Prekomurja i stigla u Sv. Križ⁵ na Kozjaku, jugozapadno od [Zgornje] Kungote.
23. 9. 1944. Četa je produžila pokret do Zg. Kungote i na drumu Zg. Kungota — Maribor zaustavila više automobila. Odavde je produžila u Pesnicu; na drumu Maribor — St. Ilj,⁶ gde je uništila instalacije na pošti i izvršila rekviziciju u trafici, te razoružala 3 nemačka vojnika i zaplenila 3 puške i 3 uniforme.
24. 9. 1944. Iz blizine Pesnice izvršila je pokret u pravcu Prekomurja te se posle dvočasovnog marša zaustavila. Ljudstvo je imalo odmor zbog predviđenog dugog marša.
25. 9. 1944. Četa je produžila put i stigla do uporišta Sv. Jurij⁷ u Slovenskim goricama. Tu je ostavila 2 bolesna druga koja su obolela na pokretu.

⁵ Sada: Gaj nad Mariborom.

⁶ Sada: Šentilj v Slovenskih goricah.

⁷ Sada: Jurjevski Dol.

26. 9. 1944. Produžen je pokret do Letverca, zapadno od Gornje Radgone, gde je četa pokušavala da prede Muru. Četa je bila primećena i napadnuta od Landvahe,⁸ pa se zbog toga povukla s tog sektora i produžila put do uzvišenja Kapela, južno od Radenca, gde je zanoćila.
27. 9. 1944. Tog dana je četa imala odmor, a održana je vojna i politička nastava.
28. 9. 1944. Pred večer produžila je pokret do sela Gajševci, severozapadno od Kamenščaka. Ovde je imala odmor.
29. 9. 1944. Četa je ostala u logoru, a održana je politička i vojna nastava. Toga dana dezertirala su dva druga sa oružjem i minerskim materijalom koji im je bio poveren [na čuvanje],
30. 9. 1944. Četa je produžila do sela Cven, severoistočno od Ljutomera. Ovde je zaplenila 2 šinjela i u toku noći prebacila se čamcem preko Mure. Od sela Cven do sela Mota četuju je vodio jedan terenski radnik, poverenik NOV, a od Mote preko Mure drugi terenski radnik. U selu Cven ostavljena su još dva druga kod nekog poverenika NOV jer su se razboleli. Posle prelaza Mure četa je sa tri nova borca produžila do tri posednika na [majuru] Grede marof, severoistočno od Bistrice.
1. 10. 1944. Četa se nalazila na istom mestu i imala odmor.
2. 10. 1944. Četa je održala sastanak s terenskim radnicima te se preko njih upoznala s terenom.
3. 10. 1944. Četa je tog dana produžila do Male Polane (Nedelica), zapadno od D. Lendave,⁹ odakle se povukla u Crni lug, severozapadno od D. Lendave. U 13 časova četa je bila iznenadno napadnuta od 18 žandarma, policajaca i financa. Posle polučasovne borbe neprijatelj je bio oteran, a jedan vojnik zarobljen. Bilo je zaplenjeno: i puška, 1 pištolj, 4 bombe i 40 metaka. Prema izveštajima koje je četa naknadno primila, ona je bila izdata žandarmerijskoj sta-

⁸ Seoske straže
" Sada: Lendava.

nici u D. Lendavi od strane nekog civila. Zbog toga se premestila 2 km jugozapadno od starog logora. U 20 časova četa je bila ponovo napadnuta od istog neprijatelja u jačini 20 ljudi. Zbog mogućnosti da neprijatelj dobije pojačanje, četa se povukla iz borbe. Oružje nije bilo zaplenjeno, a nestao je jedan drug, kojeg su kasnije zarobili Nemci. Kod nekog lovca je četa za vreme pokreta zaplenila 1 lovački karabin.

4. 10. 1944. U toku noći je četa krenula u Vučju Gomilu, severoistočno od Murske Sobote, gde je imala odmor. Naveče je produžila do nekih koliba (1500 m) severozapadno od Vučje Gomile.
5. 10. 1944. Četa se nalazila u istom logoru. Održana je vojna i politička nastava. Naveče je održan miting u selu Gor. Tešanovci.¹⁰
6. 10. 1944. Posle održanog mitinga četa se vratila u isti logor, a zatim produžila put do šume [kod] Bukovnice. U 13 časova bila je napadnuta od neprijatelja¹¹ (od mađarskih vojnika i dobrovoljaca) jačine 1500 ljudi. Četa je bila opkoljena i jurišem se morala iz logora probiti kroz obruč. Na 200 m od logora bila je ponovo napadnuta od druge neprijateljeve kolone, jačine oko 200 vojnika, koji su još uvek dobijali pojačanje iz pozadine koje je dovezeno kamionima. Četa se morala povlačiti iznad Dobrovnika u Crni lug, čitavo vreme praćena od neprijatelja. Produžila je povlačenje do reke Mure, gde je zaplenila 1 čamac kojim se prikriveno prebacila preko Mure. Odatle je krenula u selo Gibina, gde je zanoćila (kod sliva Muriće u Muru). Neprijatelj je u ovim borbama imao 3 mrtva i veći broj ranjenih. Oružje nije bilo zaplenjeno. Izgubljen je sav minerski materijal i jedna puška. Neprijatelj je zarobio 1 druga, a 4 su se izgubila. Svi prelazi preko Mure bili su obezbeđeni stražom a svi čamci bili su zaplenjeni od mađarskih vojnih vlasti.

¹⁰ Sada: Suhi Vrh.

¹¹ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

7. 10. 1944. Četa je tog dana ostala na istom mestu i imala odmor. Operativni oficir Štaba IV operativne zone kapetan drug Džems¹² se s komandrom čete odvojio od čete s ciljem da pronađe prelaz preko mađarske granice.¹³ Kako se ovi do 23 časa nisu vratili, četa se pod komandom intendanta druga Araba¹⁴ premestila i prešla granicu u blizini Ljutomera. Kod prelaza neprijatelj nije bio primećen. Od granice je četa produžila preko sela Trojica¹⁵ do sela Jarenina¹⁰, severno od Maribora, gde se sastala s terenskim radnicima, operativnim oficirima i komandrom čete kod Sp. Jakoba.¹⁷ Tu je operativni oficir kapetan Džems upoznao četetu s javkom za odred i izdao joj naređenje da se vrati u sastav odreda kod Sv. Križa na Kozjaku.
8. 10. 1944. Četa je krenula iz Jarenine ka terenskim radnicima, 1 km južno od sela, te ostala kod njih.
9. 10. 1944. Četa se nalazila na istim položajima zajedno s terenskim radnicima.
10. 10. 1944. Četa se još nalazila u istom logoru te se sastala s patrolom Lackovog odreda koja je bila upućena na sektor u okolini Maribora. Zajedno s pomenutom patrolom četa je izvršila rekviziciju materijala u Sp. Jakobu, koji je tu deponovao neki trgovac iz Maribora. Bile su zaplenjene 72 bale raznog štofa, nešto čebadi i čarapa. Neprijatelj tog dana nije primećen.
11. 10. [1944] Četa je imala odmor.
12. 10. 1944. Četa je krenula u pravcu Kozjaka i stigla do Sv. Križa na Kozjaku, gde je ostala 13. i 14. 10. 1944.
15. 10. 1944. Četa se premestila 2 km zapadno od starog logora. Održana je vojna i politička nastava.
16. 10. 1944. Četa je krenula u pravcu odreda. Na pokretu je bila i [17. 10].

¹² Ivan Majnik Džems

¹¹ Odnosi se na demarkacionu liniju između nemačke i mađarske okupacione zone u Sloveniji iz 1941. godine.

¹⁴ Jože Svetek Arab

¹³ Odnosi se na Sv. Trojicu; sada: Gradišče v Slovenskih goricah.

¹⁰ Sada: Jareninski Dol.

¹⁷ Odnosi se na Spodnji Jakobski Dol.

17. 10. 1944. Tog dana četa se sastala sa odredom.
18. 10. 1944. Iz ove čete odred je formirao 3. četu 1. bataljona.
7. 10. 1944. Patrolu od 12 ljudi Lackovog odreda, pod komandom druga Coleka¹⁸ krenula je u pravcu Maribor — Sv. Peter¹⁹ sa zadatkom da tu vrši mobilizaciju, manje akcije i obradu terena. Kako se patrola nije sastala s terenskim radnicima, nije ni izvršila mobilizaciju, već je uspostavila 4 javke na koje se mogu u svako vreme osloniti patrole ili pojedinci NOV. Izvršila je rekviziciju u dve prodavnice duvana u Sv. Peteru kod Maribora.
11. 10. 1944. Oko 3 časa ujutro patrola se neprimetno privukla u grad Maribor, i to u blizinu kasarne. Patrola je imala nameru da na mestima gde je veći saobraćaj, na kućama i drveću nalepi letke i izvrši neku rekviziciju. Stražar kod kasarne primetio je patrolu i napustio je stražarsko mesto te pojurio u kasarnu da da uzbunu straži i vojnicima. Uzbuna je bila prenetna na čitav grad, tobože zbog toga što se u gradu nalaze banditi.

16. 10. 1944.

XIV divizija: II SNOUB

Brigada se tog dana nalazila na položajima Planina.²⁰ Po bataljonima je održana vojna nastava. Borbe nije vodila.

U 18 časova krenula je na nove položaje na Tolsti Vrh, gde je stigla sutradan u 5,30 časova.

17. 10. 1944.

XIV divizija: II SNOUB

Brigada se tog dana nalazila na istim položajima. Bilo je postavljeno potrebno obezbeđenje. Održana je vojna i politička nastava, borbi nije bilo.

¹⁸ Franjo Romih Colek

¹⁹ Posle oslobođenja priključeno naselje Vodole.

Sada: Planina na Pohorju.

18. 10. 1944.

XIV divizija: II SNOUB

Brigada se nalazila na istim položajima. Održana je vojna nastava. Naveče je krenula na nove položaje ka Sv. Jungerti.²¹

19. 10. 1944.

XIV divizija: II SNOUB

Brigada je u 9 časova stigla do Sv. Jungerte. Postavila je potrebno obezbeđenje. Održana je vojna nastava. Borbe nije vodila.

20. 10. 1944.

XIV divizija: II SNOUB

Ujutro u 5 časova brigada je krenula na nove položaje na Planini, gde je stigla u 16,30 časova (ispod Padeškog Vrha).

U 11,30 časova neprijatelj je napao četvu VDV koja se nalazila kod Pušnika. Kako je neprijatelj nastupao u više kolona— u pravcu ove čete, napali su ga 2. i 3. bataljon, a zatim se premestili na položaje Padeški Vrh — na greben iznad Pušnika.

Kada su borci vršili napad na neprijatelja kod Pušnika i Ostruha te Vrbnika, naišla im je iza leđa neprijateljeva kolona koja je došla iz pravca Peseka. Bataljoni su bili prinuđeni na povlačenje, pa se brigada povukla preko drumu Oplotnica — Jurgoplac²³ na položaje Kot, severno od Oplotnice.

Ova borba je trajala 4 časa. Neprijatelj je imao 40 mrtvih i još više, a najmanje 40, ranjenih. U borbi je angažovano oko 4000 policijaca sa 4 topa kal. 76 mm i većim brojem teških minobacača.

Brigada je imala 3 mrtva i 5 ranjenih. Izgubljene su i 4 puške.

Bilo je utrošeno 2.200 metaka, 2 bombe i 11 mina.

21. 10. 1944.

XIV divizija: II SNOUB

Brigada se tog dana nalazila na položajima Kot. U sastav brigade stigli su toga dana 1. i 3. bataljon Kozjanskog

²¹ Na karti 1 : 100.000 (izdanje GI JNA 1948): Sv. Jungerta; pravilan naziv bio je: Sv. Kunigunda; sada: Gorenje pri Zrečah.

²² Kolone je sačinjavao ojačani 2. bataljon Brdskog lovačkog puka »Trek« (Treeck), vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 149.

²³ Na karti 1 : 100.000: Jurgo.

odreda, koji su se na pokretu kod Sv. Jungerte sukobili sa snažnom neprijateljevom zasedom.²⁴ Ova zaseda je bataljone razbila tako da su se borci po grupama vraćali u sastav brigade. Tom prilikom priličan broj ih je nestao.

22. 10. 1944.

XIV divizija: II SNOUB

U 6,30 časova je brigada s položaja Kot krenula na položaje Greh, istočno od Sv. Tri Kralja. Postavila je potrebna obezbeđenja. Po bataljonima je održana vojna nastava. Borbe toga dana nije vodila.

Koruški odred:

Jedna švapska kolona jačine 60 ljudi, koja je nastupala iz pravca Solčave, naišla je na patrolu odreda jačine 15 ljudi. Došlo je do borbe koja je trajala 1 sat. Patrola se bez gubitaka povukla.

23. 10. 1944.

XIV divizija: II SNOUB

Brigada se tog dana nalazila na položajima Greh.

U 8 časova je obavestajna služba izvestila da se prema položaju brigade sa tri pravca kreću neprijateljeve kolone: prva iz Smartna na Pohorju, druga iz Tinja i treća iz Kota.²⁵

U 9,30 časova se na položajima kod Sv. Triju Kralja 3. bataljon sukobio s kolonom koja je nastupala iz pravca Tinja i s njom vodila borbu 3 sata. Za to vreme je iz pravca Arehove kočee,²⁶ preko Stare Glazute, u pravcu Kurje Vasi nastupala četvrta kolona, koja je pokušavala da dođe iza leđa bataljonu i spreči mu povlačenje. Bataljon je blagovremeno otkrio ovu nameru neprijatelja i blagovremeno se povukao ka Bezjaku iznad Sv. Lovrenca,²⁷ gde se zajedno s njim povukao i ostali deo brigade. Za vreme povlačenja brigada je bila praćena od neprijateljeve kolone jačine 900 ljudi sa 100 mula i teškim oružjem, s kojom se zaštitnica više puta sukobila. U toku noći ova kolona je krenula u nepoznatom pravcu.

Neprijatelj je imao 19 poginulih i 20 ranjenih.

²⁴ U zasedi su se nalazile jače snage 2. bataljona Brdskog lovačkog puka »Trek« (vidi dok. br. 122).

¹⁵ Te kolone sačinjavali su delovi Brdskog lovačkog puka »Trek« (vidi dok. br. 122).

²⁶ Odnosi se na planinsku kuću kod Sv. Areha.

²⁷ Sada: Lovrenc na Pohorju.

Brigada je imala 2 mrtva.
Bilo je utrošeno 400 metaka.

24. 10. 1944.

XIV divizija: II SNOUB

Brigada je s položaja kod Bezjaka iznad Sv. Lovrenca na Pohorju krenula u 6 časova u pravcu Urbanca, i to na Langersvald.

Obaveštajna služba je izvestila o približavanju neprijateljeve kolone, pa se brigada razvila za borbu na položajima kod Langersvalda.

U 15 časova već je 3. bataljon stupio u borbu s neprijateljem. Borba je vođena do pada mraka. Kako se neprijatelj, zbog nadmoćnosti, nije mogao jurišem proterati, brigada se u toku noći preko Senjorjevog doma²⁸ na Pohorju prebacila na položaje Razborca, gde je stigla u 3,30 časa.

Neprijatelj je u ovoj borbi imao 15 mrtvih i 20 ranjenih.

Brigada je imala 3 mrtva i 2 ranjena.

Bilo je utrošeno 1.480 metaka i 12 tromblonki.

Koruški odred:

Stab odreda između Solčave i Luča, 1. bataljon na položajima u Rožnoj dolini,²⁹ 2. bataljon kod Sela iznad Slovenj Gradeca, 3. bataljon na sektoru Koprivna a 4. bataljon na položajima u Ziljskoj dolini.

Održana je vojna i politička nastava. Borbe nisu vođene. Izveštaji o aktivnosti bataljona nisu primljeni.³⁰

25. 10. 1944.

Stab zone

Tog dana se nalazio na položajima Budna iznad Ljubnog.³¹

XIV divizija:

Stab se tog dana premestio na položaje Križ kod Gornjeg Grada.

I SNOUB je toga dana zauzela položaje Kropa — Bočna — Čeplje — Slape.³² Kontakta s neprijateljem nije bilo.

²⁸ Planinska kuća u rejonu Ribniškog jezera, 13 km severno od Vitanja; sada: Ribniška koča. Na karti 1 : 100.000 nije obeležena.

Odnosi se na dolinu reke Drave u Austriji od Rožeka do Galicije. Na karti: Zg. i Sp. Rož.

³⁰ O akcijama "Koruškog NOP odreda vidi dok. br. 88.

" Odnosi se na Ljubno ob Savinji.

³² Zaselak, 6 km zapadno od Vranskog; na karti 1 : 100.000: Slopnik.

II SNOUB nalazila se na položajima Razborca na Pohorju. Ljudstvo je zbog dugog marša imalo odmor. Istog dana u 20 časova brigada je krenula preko Dovža, a zatim preko drumu i železničke pruge na Grašku Goru, gde je stigla u 3 časa.

Noću 25/26. o.m. minerski vod je kod Dovža izvršio miniranje potpornog zida na drumu Šoštanj — Slovenj Gradec. Zid je porušen u dužini 8 metara. Na istom mestu bila je minirana i železnička pruga i prekinuta na 5 mesta u dužini 100 metara.

Bilo je utrošeno 58 kg eksploziva.

Mobilisano je 5 drugova.

XIII SNOB toga dana se nalazila: 1. bataljon kod Solčave, 2. bataljon sa Štabom brigade u Gornjem Gradu a 3. bataljon na prevoju Črnelec, sa obezbeđenjem u pravcu Kamnika.

1. bataljon je gonio neprijatelja preko Logarske doline, gde je ovaj palio imanja i pljačkao hranu. U 17 časova bataljon je stigao neprijatelja koji se odmarao iznad Bele i napao ga. Neprijatelj je bio jačine 200 ljudi. Bataljon se posle četvrtčasovne borbe povukao na položaje Belšak kod Solčave.³³

Inžinjerijska četa ugradila je mine na drumu Solčava — Črna i izradila zaseke na više mesta.

Mineri su u Bočni srušili 1 most.

2. i 3. bataljon nisu došli u kontakt s neprijateljem.

Koruški odred:

Izveštaji nisu primljeni.

Kamniško-zasavski odred:

Odred se tog dana nalazio na položajima: Štab u Gaberju iznad Blagovice; 1. bataljon je uputio jedan vod po oružje u Zgornju Savinjsku dolinu, jedan vod bio je u pratnji novih boraca preko Save za Dolenjsku, dok se preostali deo bataljona takođe premestio u selo Gaberje iznad Blagovice; 2. bataljon premeslio se u selo Češnjice ispod Rakitoveca. Bile su upućene patrole u pravcima Vrh,³⁴ Krajno Brdo i Zlato Polje. Kod Šmartna u Tuhinju preko dana držana je zaseda.

Tog dana borbe nisu vođene.

Kozjanski odred:

Štab odreda na položajima Marof kod Jurkloštera; 1. bataljon — jedna četa u selu Cerje³⁵ a druga četa na položajima

³³ Podrobnije o toj borbi vidi dok. br. 17.

³⁴ Sada: Vrh nad Krašnje.

³⁵ Zaselak, 6 km južno od Grobelna.

Visočje; 2. bataljon — jedna četa u selu Prapretno a druga četa u selu Pokojnik.³⁶

Minersko-sabotažna grupa odreda minirala je železničku prugu Rajhenburg¹⁷ — Bianca u dužini 300 metara. Bilo je uništeno 20 šina. Utrošeno 10 kg [eksploziva]. Saobraćaj prekinut 24 časa.

Lackov odred:

Izveštaji nisu primljeni.

Kokrški odred:

Izveštaji nisu primljeni.

26. 10. 1944.

Štab zone:

Tog dana nalazio se na istim položajima.

XIV divizija:

Štab se tog dana nalazio na istim položajima.

I SNOUB se toga dana nalazila na istim položajima. Borbe nije vodila.

II SNOUB nalazila se na položajima Graška Gora. Održana je vojna i politička nastava. Do kontakta s neprijateljem nije došlo.

XIII SNOUB nalazila se na položajima Solčava — Gornji Grad — Crnec. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

Mobilisana su 3 druga.

Koruški odred:

Operativni oficir [Štaba] odreda drug Grmek Stane je na službenom putu za Štab Kokrškog odreda napao kamion i tom prilikom su ubijena 3 nemačka oficira.

Kamniško-zasavski odred:

Štab i 1. bataljon premestili su se u selo Zabava iznad Mlinša, gde su stigli u 23 časa; 2. bataljon premestio se u selo Tlačnica kod Vrha.³⁸

Borbe nisu vođene.

Kozjanski odred:

Štab na istim položajima: Marof kod Jurkloštera. 1. bataljon — 1. četa na položaju u selu Razbor³⁹ a 2. četa na po-

" Zaselak, 7 km severoistočno od Sevnice.

¹⁷ Sada: Brestanica.

Sada: Vrh pri Mlinšah.

>• Zaselak, 7 km jugoistočno od Laškog.

ložaju kod Sv. Ruperta.⁴⁰ 2. bataljon — 1 četa u selu Mrzla Planina a druga četa na položajima kod sela Vel. Podgorje.⁴¹

U selu Marija Gradec izvršena je veća rekvizicija i tom prilikom su zaplenjena 3 vagona razne hrane.

Minersko-sabotažna grupa 2. bataljona minirala je železničku prugu između Blance i Sevnice u dužini 150 metara. Bilo je uništeno 8 šina. Saobraćaj je prekinut 10 časova.

Utrošeno je 6 kg eksploziva.

Na drumu Bianca — Stranje miniranjem je potpuno srušen drveni most. Utrošeno je 6 kg eksploziva.

Lackov odred:

Štab se nalazio na Dvoršnikovom vrhu, k. 816.

1. bataljon se nalazio na položajima kod Štaba odreda.

Od 2. bataljona nisu primljeni izveštaji.

Kokrški odred:

Mineri odreda minirali su železničku prugu između stanica Žirovnica i Javornik. Na minu je naišao oklopni voz koji kontroliše železničku prugu Jesenice — Kranj. Oklopni voz je ostao razbijen pored pruge a od posade 1 je poginuo a više ih je bilo ranjenih. Porušeno je 30 m železničke pruge.

27. 10. 1944.

XIV divizija:

Štab se nalazio na položajima Križ.

I SNOUB: 1. i 4. bataljon na Kropi, 2. bataljon u Čepļama a 3. bataljon na Slapama. Bila su postavljena obezbeđenja u pravcima Radmirje, Vransko i Šmartno.⁴²

Mobilisan je 1 drug.

II SNOUB je u 5 časova krenula s položaja Graška Gora i stigla u 9,30 časova na Ravne. Borbe nije vodila.

Mobilisana su 2 druga, 1 drug je dezertirao.

XIII SNOUB u Gornjem Gradu, a 1 četa na položajima na Črnelecu. Borbe nije vodila.

Koruški odred:

Patrola odreda je u 11 časova upala u zgradu opštine u Št. Janžu u Rožnoj dolini i zaplenila 5 pušaka i nešto municije.

Kamniško-zasavski odred:

Štab odreda nalazio se na starim položajima, kao i oba bataljona. Održana je vojna nastava. Borbe nisu vođene.

⁴⁰ Sada: Breze.

⁴¹ Zaseoci Veliko i Malo Podgorje; sada: Podgorje ob Sevnični.

⁴² Odnosi se na Šmartno ob Dreti.

Štab odreda na istim položajima.

1. bataljon — jedna četa u selu Poljane⁴³ a druga četa na Blatnom Vrhu. Održana je vojna nastava.

2. bataljon nalazio se u selu Lošce⁴⁴ a jedna četa u selu Vel. Podgorje.

Lackov odred:

Izveštaji nisu primljeni.

Kokrški odred:

Izveštaji nisu primljeni.

28. 10. 1944.

XIV divizija:

Štab⁴⁵ na starim položajima.

II SNOUB je u 5 časova izvršila pokret s položaja Ravne i stigla u 9 časova na Bele Vode. Održana je vojna i politička nastava.

Mobilisana su 4 druga a 5 ih je dezertiralo.

Koruški odred:

Kamniško-zasavski odred:

Štab se nalazio na istim položajima.

1. bataljon je naveče krenuo u akciju u Zagorje⁴⁶ s ciljem da dobije cipele. Bilo je zaplenjeno 217 pari cipela. Po završenoj akciji neprijatelj je otvorio vatru na bataljon koji se povlačio. Bataljon je odgovorio snažnom vatrom koju je otvarao duže vremena. U Zagorju je data opšta uzbuna. Bataljon se vratio na svoje položaje iz prethodnog dana.

2. bataljon se nalazio na istim položajima a pred veče se premestio u pravcu Tlačnice, na Vošce. Ovde je bataljon izvršio raspored svojih snaga po položajima, i to: 1. vod ispod Korena a 2. vod na Krajno Brdo. Oba ova voda imali su zadatak da vrše blokadu Krašnje i drumu Lukovica — Krašnja. Jedan vod druge čete poseo je položaje u Vošcama a drugi

⁴³ Zaselak, 3 km istočno od Jurkloštera.

⁴⁴ Zaselak, 4 km severozapadno od Senova; na karti 1 : 100.000 nije označen.

⁴⁵ Redakcija je tim tačkama obeležila mesta gde je izostavila tekst o borbama 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« i 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračić« od 28. do 30. oktobra 1944, jer su ove borbe podrobnije opisane u dok. br. 49.

⁴⁶ Sada: Zagorje ob Savi.

vod u Malom Jelniku sa zadatkom da vrše blokadu Blagovice i drumu Blagovica — Krašnja. Jedan vod treće čete poseo je položaje u Zlateneku a drugi vod u Prevojama sa zadatkom da blokiraju Blagovicu i drum Trojane — Blagovica. Jedna četa posela je položaje ispod Javorja⁴⁷ i kontrolisala je drum Trojane — Blagovica.^{4*}

Bile su upućene patrole u svim pravcima prema [neprijateljevim] uporištima. O neprijatelju nije bilo ništa izvešteno. Kozjanski odred:

Stab na istim položajima; 1. bataljon — jedna četa na Poljani, druga četa kod Sv. Ruperta, kod koje je bilo 108 novih boraca predviđenih za upućivanje preko Savinje. Ova četa je u toku noći izvršila pokret u pravcu Savinje. Obe čete su omogućile prelaz ovih novih boraca preko Savinje, a zatim se 2. četa premestila u pravcu Mrzlice, a 1. četa u selo Sv. Lenart.⁴⁹

2. bataljon: jedna četa se nalazila u selu Dobrova. Četa je po vodovima bila upućena u raznim pravcima. Jedan vod je otišao na rušenje drumu Bianca — Dobrova. Porušena su 3 mosta. 2. četa je bila na položajima u selu Cerje, ispod Lisce.

Minersko-sabotažna grupa 2. bataljona minirala je železnički most na železničkoj pruzi Radeče — Loka,⁵⁰ oko 250 m od železničke stanice Radeče. U momentu eksplozije na mostu se nalazio teretni voz — lokomotiva i 8 vagona bačeni su na drum. Most je u potpunosti uništen, a saobraćaj na železničkoj pruzi je prekinut 24 časa, dok je drum bio zatvoren 3 dana.³¹

Utrošeno je 20 kg eksploziva.

Minersko-sabotažna grupa odreda izvršila je miniranje železničke pruge u dužini 270 metara između železničkih stanica Sevnica i Bianca. Uništeno je 14 šina, a saobraćaj je bio prekinut 12 časova.

Utrošeno je 10 kg eksploziva.

Lackov odred:

Izveštaji nisu primljeni.

Kokrški odred:

Dalji izveštaji nisu primljeni.

⁴⁷ Sada: Javorje pri Blagovici.

⁴⁸ Taj raspored je zauzeo 2. bataljon Kamniško-zasavskog NOP odreda u vezi s napadom 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračić« na neprijateljevo uporište Šmartno v Tuhinju (vidi dok. br. 49).

⁴⁹ Sada: Vrhe.

^M Odnosi se na Loku pri Zidanom Mostu.

⁵¹ Vidi dok. br. 125.

29. 10. 1944.

XIV divizija:

Štab na istim položajima.

II SNOUB

Brigada je u 9 časova izvršila pokret sa sektora Bele Vode i oko 14 časova stigla u Prihovu kod Mozirja. Borbe nije vodila.

Koruški odred:

Izveštaji nisu primljeni.

Kainniško-zasavski odred:

Štab odreda i 1. bataljon bili su u toku dana na istim položajima. Naveče su izvršili pokret na položaje Mačkovec (1 km od Vača).

2. bataljon bio je takođe preko dana na istim položajima, a pred veče se premestio na položaje između Zlatog Polja i Preserja [pri Zlatem Polju].

Odred borbe nije vodio.

Kozjanski odred:

Štab se nalazio na istim položajima. Marof kod Jurkloštera. 1. bataljon je imao jednu četu u selu Jesenik,⁵² a drugu četu na području Kamniško-zasavskog odreda, kao zaštitu novih boraca koji su bili upućeni na taj sektor. 2. bataljon je imao jednu četu na položajima u selu Prevole.⁵³ Patrfole] su donele izveštaj da neprijatelj kreće iz Senovog i Koprivnice. Odmah su postavljene zasede, koje su napale neprijateljeve kolone. Švapska kolona se razbegla na više strana. Posle tročasovne borbe neprijatelj se bekstvom povukao.

Neprijatelj je imao 10 mrtvih i priličan broj ranjenih. Plena nije bilo. Druga četa ovog bataljona nalazila se u selu Sela⁵⁴ a u toku noći izvršila je pokret u selo Cerje.

Naveče je jedna patrola napala na železničkoj pruzi neprijateljevu patrolu, te je ova odmah pobjegla. Nije ništa zaplenjeno.

U prvoj borbi bilo je utrošeno 350 metaka i 3 mine.

Minersko-sabotažna grupa 2. bataljona minirala je armiranobetonski most na drumu Senovo — Koprivnica. Most je neupotrebljiv za saobraćaj. Utrošeno je 10 kg eksploziva.

⁵² Zaselak, 5 km severoistočno od Jurkloštera.

⁵³ Zaselak, 5 km severoistočno od Senova.

Zaselak, 8 km istočno od Zidanog Mosta.

Ista grupa je u toku noći minirala železničku prugu u dužini 150 metara kod železničke stanice Breg. Bilo je uništeno 16 šina. Saobraćaj je bio prekinut 10 časova.

Za ovu akciju bilo je utrošeno 10 kg eksploziva.

Lackov odred

Odred se nalazio na istim položajima.

30. 10. 1944.

XIV divizija:

Štab se nalazio na ranijem položaju Križ.

II SNOUB

Brigada se nalazila na položajima Prihova, a jedan bataljon u Rečici.⁵⁵ Borbe nije vodila.

Koruški odred

Jedna patrola 1. bataljona iz zasede je na drumu Borovlje — Ljubelj napala vojni kamion u kome se nalazilo 18 policajaca. Ubijeno je 8 policajaca a 3 su ranjena; oštećen je kamion. Patrola nije imala gubitaka.

Kamniško-zasavski odred

Štab odreda i 1. bataljon nalazili su se na položajima Mačkovec.

Prva i 3. četa 2. bataljona nalazile su se na položajima iz prethodnog dana, s tim što je bila postavljena zaseda u Zlateneku. Zbog veoma guste magle neprijatelju je uspelo da se približi selu Vrh, gde se nalazio Štab bataljona. Štab bataljona bio je iznenadno napadnut, ali mu je uprkos tome uspelo da se probije iz sela i spase sve ljudstvo i materijal, sem nešto hrane i kuhinjskog posuđa. Neprijatelj je otrovao hranu a posuđe razbio. Tom prilikom poginuo je jedan drug. Neprijatelj je odmah zatim požurio u pravcu Pšajnovice i dalje za Šmartno [v. Tuhinju]. Komandant odreda drug Branko⁵⁶ je sa zamenikom komandanta bataljona [i jednim vodom] odmah požurio za neprijateljem i sustigao ga ispod nekog štaglja. Otvorena je na neprijatelja vatra iz dva puškomitraljeza, koja je unela pometnju među Švabama. Uskoro se neprijatelj snašao i odgovorio vatrom. Vod se zatim povukao u pravcu Češnjica, gde je stigla i 3. četa. Poginuli drug bio je sahranjen na groblju u tom selu.

⁴⁵ Odnosi se na Rečicu ob Savinji.

⁵⁸ Tone Poljanšek Branko

U 20 časova se 3. četa sa 1. vodom 1. čete premestila na položaje Gabrje,⁵⁷ a 2. i 4. četa premestile su se na Crni Vrh."⁸
Kozjanski odred

Štab odreda se nalazio na ranijim položajima. 1. bataljon — jedna četa na pokretu za Prevorje⁵⁹ a druga četa na sektoru KZO.⁶⁰ 2. bataljon je imao jednu četu na položajima Karničji Vrh⁶¹ a drugu četu na položajima u selu Cerje ispod Lisce.

Obaveštajna služba je izvestila da je neprijatelj krenuo iz uporišta Breg i Sevnica. Odmah su bile postavljene zasede. Neprijatelj je u 7 časova opkolio stanice TV⁰² 23 i 5 S.⁶³ Kuriri su otvorili vatru na neprijatelja ali su bili prinuđeni na povlačenje. Prilikom povlačenja poginulo je 7 drugova a 1 je bio zarobljen. Neprijatelj je bio jačine 300 ljudi.⁶⁴ Jedan vojnik je bio upućen u pravcu neprijatelja, ali se neprijatelj odmah povukao. Sada primenjuje novu taktiku: pod zaštitom tame približi se cilju, iznenadno opkoli manje jedinice, kao kurirske stanice i si., a zatim se odmah povlači u polazna uporišta.

Lackov odred:

Odred se nalazio na istim položajima. Održana je vojna i politička nastava. Borbe nije vodio.

31. 10. 1944.

XIV divizija:

Štab se nalazio na istim položajima: Križ kod Gor. Grada.

ISNOUB

Nalazila se na položajima Slape, Sovinja Peč, Bistrica kod Ločice⁶⁵ Gozd. Održana je vojna nastava i čišćenje oružja. Borbe nije vodila.

II SNOUB

Toga dana nalazila se na položajima Prihova — Rečica [ob Savinji]. Postavila je potrebna obezbeđenja. Održana je vojna nastava. Borbe nije vodila.

⁵⁷ Sada: Gabrje pod Špilkom.

^w Sada: Črni Vrh v Tuhinju.

^{at} Zaselak, 3 km severozapadno od Pilštanja.

⁸⁰ Kamniško-zasavskog odreda

⁶¹ Naselje sa ovim nazivom ne postoji; verovatno se odnosi na Kranjčev Vrh, zaselak, 6 km južno od Pilštanja.

⁶⁵ Terenska veza

⁶³ Redakcija nije mogla utvrditi gde su se u to vreme nalazile ove kurirske stanice.

⁶⁴ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

¹⁵ Sada: Ločica pri Vranskem.

XIII SNOUB

Brigada se nalazi na istim položajima. Oko podne premestila se na položaje Nova Štifta — Poljana. Bila su postavljena potrebna obezbeđenja. Borbe nije vodila.

Koruški odred.

Izveštaji nisu primljeni.

Kamniško-zasavski odred

Štab odreda i 1. bataljon nalazili su se na ranijim položajima, a 2. bataljon se pred veče premestio sa dotadašnjih položaja na položaje Dolgo Brdo.⁶⁶

Borbe toga dana nisu vođene.

Kozjanski odred

Štab odreda na istim položajima. Prvi bataljon — jedna četa u selu Prevorje, a druga četa na pokretu iz Kamniško-zasavskog odreda. U toku noći prešla je Savinju.

2. bataljon imao je jednu četvu na položajima Karnčji Vrh a drugu četvu na položajima Orehovec.⁶⁷

Jedan vod bio je upućen na rušenje drumu Rajhenburg — Koprivnica. Uništen je jedan armiranobetonski most, izrađene su zaseke i prokopan je drum.

Drugi vod ovog bataljona je iz zasede napao teretni voz na železničkoj pruzi Sevnica — Breg. Mitraljeskom vatrom je oštećena lokomotiva, koja se morala zaustaviti. Vatrom je dejstvovano i po vagonima u kojima se nalazila zaštita voza. Neprijatelj se sakrio ispod vagona. Zbog nadmoćnosti neprijatelja zaseda se povukla.

Gubici neprijatelja nisu se mogli ustanoviti. Bataljon nije imao gubitaka.

Lackov odred

Izveštaji nisu primljeni.

1. 11. 1944.

XIV divizija:

Štab u Križu kod Gornjeg Grada.

I. SNOUB: Motnik, Slape, Vransko.

II SNOUB: Prihova kod Mozirja.

XIII SNOUB: Nova Štifta, Poljana. Jedan bataljon bio je upućen u zasedu na Poljanu.

⁶⁶ Sada: Dolgo Brdo pri Mlinšah.

Zaselak, 10 km istočno od Zidanog Mosta.

Koruški odred

Toga dana je patrola jačine 20 drugova, pod komandom zamenika komandanta druga Podviz Andreja,⁶⁸ postavila zasedu na Ljubeljskom drumu⁶⁹ i sačekala neprijateljev policijski automobil koji je naišao u 8 časova. U automobilu su bila 23 policajca. Zaseda je na njega otvorila vatru. Neprijatelj je iskočio iz automobila i pružao snažan otpor. Borba je vođena pola časa.

Neprijatelj je imao 10 mrtvih, 1 zarobljenog i 3 nestala, a više je bilo ranjenih. Prema dobijenim izveštajima, samo je 5 policajaca ostalo nepovređeno. Zbog neprijateljeve intervencije nije se moglo ništa zapleniti.

Kamniško-zasavski odred

Štab i bataljoni su ostali na svojim dotadašnjim položajima.

Vod koji je 31. 10. otišao na rušenje drumu vratio se u sastav odreda. Srušio je 5 mostova, i to 2 drvena i 3 zidana, izradio zaseke na drumu u pravcu Sv. Agate. Neprijatelj je na vod ispalio nekoliko hitaca sa one strane Save.

Naveče je jedan vod krenuo u Moravče sa zadatkom da zapali parohijsku zgradu u koju je imala nameru da se smesti be-ga.⁷⁰ U 24 časa vod je stigao na lice mesta. Ispražnjena je parohijska zgrada i sklonjeni su župnikovi predmeti a zatim je zgrada minirana. Neprijatelj nije bio primećen.

Obaveštajna služba je javila da neprijatelj iz uporišta Trbovlje ne spava u uporištu, već vani, po štagljima, kako bi u slučaju našeg napada došao iza leđa našim borcima.

Kozjanski odred

Štab odreda premestio se na položaje na Planini.⁷¹

1. bataljon je imao jednu četvu na položajima u selu Prevorje, a 2. četvu u selu Olešče.⁷²

Jedna četa 2. bataljona bila je na pokretu za selo Pokojnik na Veterniku, a druga četa bila je kod Orehovca.

Jedan vod rušio je drum Vel. Kamen — Senovo. Izrađene su zaseke i srušen je jedan most.

Drugi vod postavio je zasedu kod železničke pruge. Dočekana je neprijateljeva patrola jačine 20 ljudi, na koju je otvorena jaka unakrsna mitraljeska vatra. U petominutnoj

⁶⁸ Andrej Podviz je bio zamenik komandanta 1. bataljona Koruškog NOP odreda.

⁶⁹ Odnosi se na drum Tržič — Celovec preko prelaza Ljubelj.

⁷⁰ Bela garda; zvaničan naziv u Gorenjskoj je bio: Gorenjsko domobranstvo.

⁷¹ Sada: Planina pri Sevnici.

⁷² Zaselak, 6 km istočno od Laškog.

borbi ubijeno je 15 neprijatelja. Zbog topovske vatre iz obližnjih uporišta juriš se nije mogao izvršiti. Neprijatelj je topovskom vatrom djelovao po vodu iz uporišta Dvor na Kranjskem.⁷³ Vod nije imao gubitaka.

Lackov odred

Izveštaji nisu primljeni.

2. 11. 1944.

XIV divizija:

Štab u Križu kod Gornjeg Grada.

I SNOUB: Motnik, Slape, Vransko.

II SNOUB: Prihova kod Mozirja.

U toku noći je minerski vod s jednom četom izvršio akciju na železničku prugu Šoštanj — Polzela. Železnička pruga je minirana na 25 mesta, tako da je ukupno oštećen 1 km železničke pruge. Saobraćaj je bio prekinut čitav dan. Železnička pruga je porušena između Šmartna ob Paki i Paške Vasi.

XIII SNOUB: Nova Štifta, Poljana. Jedan bataljon u zasedi na Poljani.

U toku dana izvršen je pokret, pa su jedinice XIV divizije zaposele sledeće položaje:

I SNOUB: Belica, Slape, Nova Reber, Srobotna, Orehovec.⁷⁴

II SNOUB: Mozirje, Lepa Njiva, Šoštanj.

XIII SNOUB: Motnik.

Koruški odred

Izveštaji nisu primljeni.

Kamniško-zasavski odred

Jedinice odreda nalazile su se na istim položajima.

Jedan vod je naveče krenuo na akciju miniranja železničke pruge kod Tirne. Ovaj vod se još nije vratio.

Jedna četa je bila upućena na rekviziciju u Sotesku.⁷⁵

Kozjanski odred

Štab odreda se nalazio u Planini.

Jedna četa 1. bataljona izvršila je pokret u selo Vrhe,⁷⁸ a druga četa se nalazila na položajima Blatni Vrh.

⁷³ Verovatno se odnosi na zamak Dvor, 1 km jugoistočno od Radeča.

⁷⁴ Zaseoci severno od Motnika. Zaselak Srobotna nije označen na karti 1 : 100.000.

⁷⁵ Sada: Soteska pri Moravčah.

⁷⁸ Zaselak, 4 km severozapadno od Pilštanja.

Jedna četa 2. bataljona nalazila se na položajima Pokojnik, druga četa na položajima Podgorje. Borbi i akcija toga dana nije bilo.

Lackov odred

Izveštaji nisu primljeni.

3. 11. 1944.

XIV divizija:

Štab u Križu kod Gornjeg Grada.

I SNOUB: Vače, Dolsko, Sv. Trojica.⁷⁷

II SNOUB: Lepa Njiva.

Minerski vod je s jednom četom izvršio miniranje železničke pruge između Polzele i Šmartna ob Paki. Pruga je minirana na 16 mesta i uništene su 32 šine. Ukupno je oštećeno 800 m železničke pruge. Na istoj dužini bili su srušeni svi telefonski stubovi. Za vreme akcije neprijatelj je dejstvovao po našim položajima vatrom iz teških i lakih minobacača. Akcija je izvršena bez gubitaka. Saobraćaj je prekinut 8 časova.

Druga minerska grupa minirala je istu železničku prugu na 8 mesta 2 km jugoistočno od Šmartna [ob Paki]. Pruga je porušena u dužini 500 metara, a oštećen je i telefonski vod.

1. bataljon ove brigade te noći je rušio železničku prugu između Celja i Sv. Jurija.⁷⁸ Srušeno je oko 200 m železničke pruge (duplog koloseka). Istovremeno je uništen železnički most dužine 8 metara i srušeno 10 telefonskih stubova. Saobraćaj je bio prekinut 36 časova. Istovremeno je rušen drum Celje — Sv. Jurij.

Prilikom pokreta brigade s položaja Lepa Njiva preko železničke pruge Celje — Šoštanj, između Gorenja i Paške Vasi, glavčina je bila napadnuta od neprijatelja nepoznate jačine. Prethodnica je odmah stupila u borbu s neprijateljem i posle kratke oštre borbe naterala ga u bekstvo. Neprijatelj je zatim otpočeo da snažnom vatrom iz teških i lakih minobacača dejstvuje po mestu prelaza, pa je zbog toga odsečena 1 četa, koja se posle 2 dana vratila u sastav 2. bataljona, koji je ostao u Radmirju. Brigada je stigla na položaje Št. Andraž⁷⁹ kod Velenja, odakle je kontrolisala drumski saobraćaj. Gubici neprijatelja nisu poznati. Brigada je imala 4 mrtva i 5 ranjenih.

XIII SNOUB: Vransko, Limbarska Gora, Tlačnica, Golčaj.

⁷⁷ Sada: Trojica.

⁷⁸ Sada: Šentjur pri Celju.

⁷⁹ Sada: Andraž nad Polzelo.

Koruški odred

Patrola 2. bataljona napala je neprijateljevu stražu od 3 čoveka i pri tome 1 ubila i 2 ranila. Ovaj napad izvršen je na sektoru Sele⁸⁰ — Šmarjeta [v Rožu].

Diverzantska grupa minirala je most na drumu Borovlje — Sele. Zbog pokvarenog [minerskog] materijala akcija nije uspela.

Kamniško-zasavski odred

Štab odreda se u toku dana premestio na Vače, iznad Litije, a 1. bataljon na Šemnik kod Zagorja, dok je 2. bataljon ostao na ranijim položajima.

Kozjanski odred

Štab na položaju Planina. Jedna četa 1. bataljona u selu Gubno, dok se 2. četa premestila u selo Modrič kod Sv. Lenarta. Jedna četa 2. bataljona nalazila se u selu Karnčji Vrh, a druga četa i novi borci u selu Kremen. U toku noći je ova četa izvršila pokret u pravcu Savinje sa zadatkom da nove borce preda KZO. Zbog velikog porasta vodostaja prelaz [preko Savinje] nije izvršen, pa se četa vratila na svoje položaje u selu Kremen.

Lackov odred

Štab [s jedinicama Odreda]: Sv. Duh na Kozjaku i Bernhard iznad Marenberga.⁸¹ Ostalih izveštaja nema.

4. 11. 1944.

XIV divizija:

Štab u Rečici [ob Savinji].

I SNOUB: Vače, Dolsko, Sv. Trojica.

II SNOUB: Lepa Njiva, Rečica [ob Savinji], Št. Janž.⁸²

XIII SNOUB: Vransko, Limbarska Gora, Tlačnica,

Golčaj.

Borbe nisu vođene. Akcije tog dana nisu vršene.

Koruški odred

Diverzantska grupa je minirala vodovodne instalacije centrale Bajtiše (električna energija za Borovlje). Zbog toga je rad u fabrici municije u Borovljama bio prekinut 48 časova.

Kamniško-zasavski odred

Štab i 1. bataljon su se nalazili na starim položajima, a 2. bataljon se premestio u Vače.

⁸⁰ Odnosi se na Sele pri Fari; na karti 1 : 100.000: Sele pri Cerkvi.

⁸¹ Sada: Radije ob Dravi.

⁸² Sada: Šentjanž.

1. bataljon je s minerima minirao 3 drumska mosta između Kisoveca i Zagorja. Zbog toga je drumski saobraćaj u potpunosti prekinut.

Obaveštajna služba je tog dana izvestila da je u Zagorje stigao jedan transport vojnika. Ovaj transport se odmah zatim vratio u pravcu Zidanog Mosta.

Kozjanski odred

Štab odreda na Planini. Jedna četa 1. bataljona na Zusemu a druga četa u selu Modrič. 2. bataljona se nalazio u selu Karnjči Vrh, a 2. četa ovog bataljona izvršila je pokret u selo Škofce.

Minersko-sabotažna grupa odreda je u 17 časova izvršila miniranje železničke pruge između železničkih stanica Bianca i Sevnica u dužini 360 m. Uništene su 24 šine dužine po 30 metara. Saobraćaj je bio prekinut 19 časova.

Utrošeno je 12 kg eksploziva.

Lackov odred

Sv. Duh na Kozjaku, Bernhard iznad Marenberga.

5. 11. 1944.

XIV divizija:

Štab u Rečici ob Savinji.

I SNOUB: Blagovica, Krašnja.

Brigada je toga dana dobila zadatak da izvrši napad na uporišta Blagovicu i Krašnju, vrši obezbeđenje sa pravca Šmartno [v Tuhinju] i evakuaciju svojih ranjenika i ranjenika XIII brigade.

Zbog toga je ljudstvo toga dana vršilo pripreme za napad.

II SNOUB: Št. Andraž kod Velenja, Rečica [ob Savinji].

Prilikom prelaza preko železničke pruge između Šmartna [ob Paki] i Paške Vasi minerske grupe III bataljona su izvršile miniranje pruge na 13 mesta i srušile i oštetile približno 600 m železničke pruge. Saobraćaj je bio prekinut 10 časova.

Jedna četa 1. bataljona je minerskim vodom rušila železničku prugu Šoštanj — Velenje. Pruga je zaminirana na 15 mesta i uništeno je 30 šina. Minirana je železnička raskrsnica na železničkoj stanici Pesje. Srušene su sve telefonske instalacije u dužini 300 metara.

XIII SNOUB: Blagovica, Krašnja. Brigada se pripremila za akciju.

Koruški odred

Izveštaji nisu primljeni.

Kamniško-zasavski odred

Štab odreda se nalazio na starim položajima.

Prvi bataljon na Šemniku kod Zagorja a 2. bataljon na starim položajima.

Kozjanski odred

Štab na Planini.

Jedna četa 1. bataljona u selu Babna Brda a druga četa na Blatnom Vrhju. Jedan vod je rušio drum. Izrađene su zaseke i prokopan je drum.

Jedna četa 2. bataljona na Kranjčevom Vrhju a druga četa u selu Kremen.

Lackov odred

Izveštaji nisu primljeni.

6. 11. 1944.

XIV divizija:

Štab u Rečici [ob Savinji].

I SNOUB: Brigada je imala zadatak*¹ da napadne i uništi uporište Blagovicu, da napadne [uporište] Krašnju i vrši obezbeđenje sa pravca Šmartno [v Tuhinju].

Napad je trebalo da otpočne u 21 čas. Zbog ponovnog izviđanja sa početkom napada se zakasnilo, te je isti otpočeo tek u 1 čas posle pola noći (7. 11. 1944).

II SNOUB: Rečica [ob Savinji], Ponikva,⁸⁴ Kale.

Jedan bataljon je postavio zasedu na drumu Polzela — Velenje. U 10 časova naišao je drumom jedan neprijatelj kamion u kome se nalazilo 29 vojnika. Zaseda je otvorila vatru na kamion, koji se survao u jarugu. Na neprijatelja je izvršen juriš, ali je on pružio snažan otpor. U kratkoj oštroj borbi bilo je ubijeno 17 a zarobljeno 12 neprijateljevih vojnika. Bataljon je imao 2 mrtva i 1 ranjenog.

Zaplenjeno: 17 pušaka s municijom, 7 pištolja, 1 automobil, 35 ručnih bombi i više vojne opreme. Kamion je uništen.

^{s)} Štab 14. NOU divizije izdao je 6. novembra 1944. zapovest u kojoj je naredio: da 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« jednim bataljonom napada neprijateljevo uporište Blagovica, jednim bataljonom napada uporište Krašnja, jednim se bataljonom obezbeđuje sa pravca Šmartno v Tuhinju, a jedan bataljon zadržava u rezervi u rejonu Češnjica; da 13. slovenačka NOU brigada »Mirko Bračić« obezbeđuje napad iz pravca Kamnik i Domžale na položajima Zlato Polje — Trnjava — Sv. Mohor; da Kamniško-zasavski NOP odred jednim bataljonom na položajima kod Prapreča obezbeđuje napad sa pravca Vransko, a jedan bataljon zadržava u rezervi kod Sentgotarda sa zadatkom da kontroliše u pravcu Zagorja ob Savi (vidi AIZDG, k. 332/IV).

^w Sada: Ponikva pri Žalcu.

Ovaj bataljon se po završenoj akciji vratio na Topolovec, na sektoru Št. Andraža. Neprijatelj je u toku dana otpočeo da nastupa u pravcu položaja bataljona, pa se bataljon povukao preko železničke pruge Šoštanj — Polzela i stigao u sastav brigade na sektoru Rečica [ob Savinji]. Prilikom prelaza [železničke pruge] minerska grupa je minirala prugu u blizini Paške Vasi. Železnička pruga je bila minirana na 10 mesta i bilo je uništeno 20 šina i oštećeno 300 m pruge.

XIII SNOUB. Radi sadejstva sa I SNOUB u napadu na uporišta Krašnja i Blagovica, brigada je dobila zadatak da postavi zasede na drumu Lukovica — Krašnja i da spreči prodor neprijatelja u pomenuta dva uporišta.

Prvi bataljon je odmah krenuo iz Kandrša u zasedu u selo Trnjava. Položaje je poseo u 23 časa, i to sa jednom četom desno i sa dve čete levo od drumu Lukovica — Krašnja. Jedan minerski vod je pristupio rušenju drumu i miniranju mostova.

Koruški odred

Izveštaji nisu primljeni.

Kamniško-zasavski odred

Štab odreda se premestio na Št. Gothard,⁸⁵ a 1. bataljon ostao je na Kisovecu.

Oko 7 časova naišla je iz pravca Zagorja neprijateljeva kolona, koja se sukobila s našom patrolom. Neprijatelj je bio proteran nazad u Zagorje. Naveče se bataljon premestio u selo Zahomce.

Na položaje Zahomce premestio se i 2. bataljon.

Jedna četa je minirala dva mosta na drumu Loke pri Zagorju — Izlake.

Lackov odred

Izveštaji nisu primljeni.

7. 11. 1944.

XIV divizija:

Štab u Rečici [ob Savinji].

I SNOUB. Treći bataljon je u 1 čas blokirao uporište blagovicu i otpočeo ga napadati. Poseo je sve privatne kuće i zgrade oko utvrđene zgrade opštine i crkve i približavao se bunkerima oko ovih otpornih tačaka. Pod zaštitom mitralješke vatre izvršen je juriš na bunkere. Minereri su postavili mine pored bunkera, ali, uprkos tome sve je ovo bilo bezuspešno.

⁸⁵ Sada: Sentgotard.

Neprijatelj je imao odlično izgrađene bunkere, tako da se ovi nisu mogli srušiti ni zauzeti. Neprijatelj je i dalje pružao otpor iz bunkera. Do podne je ostao položaj nepromenjen. Upotrebljeni su bili teški minobacači a takođe i »partop«,⁸⁶ ali ni oni nisu bili uspešni zbog debelih zidova bunkera.

U isto vreme, tj. u 1 čas 2. bataljon je izvršio blokadu uporišta Krašnja i prinudio neprijatelja, koji se nalazio po čitavom selu, da se povuče u bunkere. Neprijatelj je snažnom vatrom sprečio miniranje bunkera. Na dostignutim položajima bataljon je ostao do jutra, a kasnije se povukao iz čistine i vršio širu blokadu uporišta.

Ujutro je neprijatelj izvršio jedan ispad iz uporišta, ali je bio odbijen i proteran nazad. U toku dana položaj je ostao nepromenjen.

Obezbeđenje sa pravca Šmartno [v. Tuhinju] vršio je 1. bataljon na taj način što je jednu zasedu jačine 1. čete postavio iznad Pšajnovice a 2 čete imao je na Rakitovecu, odakle je upućivao patrole u pravcu Laza⁸⁷ i Cirkuša.⁸⁸

U toku noći minirana su dva mosta na drumu Kamnik — Šmartno [v Tuhinju], i to kod Brezovice i kod Potoka.

Naveče je neprijatelj u uporištu Šmartno [v Tuhinju] dobio pojačanje od 8 kamiona vojnika i bele garde. Pojačanje nije izvršilo nikakve ispade, već je samo radilo na utvrđivanju uporišta.

Neprijatelj je tog dana imao neutvrđen broj mrtvih i ranjenih.

Brigada je imala 7 mrtvih i 11 ranjenih.

II SNOUB: Rečica [ob Savinji], Ponikva.

XIII SNOUB je, za izvršenje svog zadatka da spreči neprijateljevu intervenciju iz uporišta Kamnik, Domžale, Št. Vid.,⁸⁹ Ihan, bila raspoređena na sledećim položajima: duž drumu Domžale — Krašnja i severno i južno od drumu Kratina — Domžale.

U 9 časova otpočeo je drumom da nastupa neprijatelj s kamionima i 1 tenkom.⁹⁰ Bila je primećena prethodnica, na koju je otvorena vatra. Posle prvih rafala neprijatelj se povukao. Kasnije se ponovo pojavio i otpočeo nastupati u pravcu Krašnje, a jedna kolona je otpočela da zaposeda brdo naspram 2. i 3. čete. Na ovog neprijatelja je bila otvorena va-

⁸⁶ Skraćenica za partizanski top (ručni bacač sopstvene izrade, velike razorne moći).

⁸⁷ Sada: Laze v Tuhinju.

⁸⁸ Sada: Cirkuše v Tuhinju.

⁸⁹ Sada: Šentvid pri Lukovici.

⁹⁰ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

tra. Njegova namera je bila blagovremeno primećena, pa su čete bile pojačane na taj način što je pojačanje udarilo u leđa neprijatelju. Neprijatelj nije uspeo u svojoj nameri, ali su se naši borci, uprkos tome, morali povući.

Neprijatelj je, uz podršku tenka i vatre iz teškog naoružanja, pokušao da zauzme naše položaje, pa je zbog toga vođena borba koja je trajala sve do 15 časova. Izvršio je nekoliko uzastopnih juriša na naše položaje, ali je uvek bio odbijen. Oko 15 časova definitivno se povukao.

Ceta koja se nalazila na položajima desno od drumca unakrsnom vatrom je sprečila razvoj neprijatelja u dolini po kojoj je došla i treća neprijateljeva kolona sa pravca Brezja.⁸¹ Neprijatelj je pokušavao da izvrši opkoljavanje našeg desnog krila, ali je u tome bio sprečen pojačanjem krila sa dva mitaljeza. I sa ovih položaja povukao se u 15 časova.

Noć je protekla bez borbi i bez promena.

Koruški odred

Nisu primljeni izveštaji.

Kamniško-zasavski odred

Posedao je položaje kod Prapreča iznad Vranskog sa zadatkom da kontroliše uporište Vransko i prilaze iz Spodnje Savinjske doline.

Odred nije vodio nikakve borbe, jer neprijatelj s tog pravca nije nastupao.

Kozjanski odred

Štab na Planini.

Jedna četa 1. bataljona na položajima u selu Hrastje'a jedna četa u Kalobju.

Jedna četa 2. bataljona na položaju Koprivnica, a druga četa u selu Kremen.

Akcije toga dana nisu vršene.

Lackov odred

Nisu primljeni izveštaji.

8. 11. 1944.

XIV divizija:

Štab u Rečici [ob Savinji].

I SNOUB

U toku noći je 3. bataljon žestoko napadao uporište, postavljao mine pored bunkera i dejstvovao po bunkerima va-

Sada: Brezje pri Dobu.

trom iz »partopa«, ali ih, uprkos tome, nije uspeo srušiti. Borci su u toku noći uspeali da zaposednu groblje i crkvu, ali ovo nije imalo nekog uticaja na dalji razvoj borbe. U toku dana je bataljon vršio blokadu uporišta, a zbog zamorenosti boraca smenio ga je 2. bataljon.

2. bataljon je stigao na položaje u 15 časova i produžio blokadu.

Naveče je 4. bataljon otpočeo s pokušajem da uništi uporište Krašnju. Stegnuo je обруč sve do žice, a na nekim mestima je prešao žičanu prepreku, tako da su dva минера pod zaštitom vatre mogla da izvrše miniranje. Od ove dvojice минера jedan je poginuo a drugi je ranjen. Bataljon je vršio napad sve do 3 časa ujutro, ali nikako nije uspeo da dođe do zgrada. Bio je uništen 1 bunker a zajedno s njim i nekoliko neprijateljevih vojnika. Pred zoru bataljon se povukao na položaje koje je posedao prethodnog dana.

Pre podne je primljen izveštaj od XIII brigade da ne može održati posednute položaje i da će se povući u pravcu ovog bataljona, gde bi zauzela položaje i suprotstavila se neprijatelju.

Drumom u pravcu Krašnje nastupala je neprijateljeva pešadija i kamioni. Vod koji se nalazio u zasedi aktivirao je poteznu minu a zatim se povukao u pravcu Limbarske Gore. Uprkos tome, neprijatelj, jačine 400 ljudi, prodro je do Krašnje i, u tri kolone, nastupao dalje u pravcu bataljona, i pridonio naše borce na povlačenje par stotina metara.

Bataljon je izvršio nekoliko juriša u selo Krajno Brdo, ali je zbog prevelike nadmoćnosti neprijatelja uvek bio odbijen. U ovim borbama poginuo je komandant bataljona drug Jakša⁹² i pom. politkomesara čete drug Lučičnik Bruno. Kako je neprijatelj nastupao dalje i u 5 časova već stigao u selo Blagovicu, bataljon se u 9 časova povukao u sastav brigade na Češnjice.

Drugi bataljon, po dolasku na položaje koje je ranije posedao 3. bataljon, produžio je s napadom. U 16 časova je neprijatelj posle proboja zasede, već stigao u Blagovicu i zaposedao brdo na južnoj strani Blagovice, tako da su se naši borci morali povući iz uporišta. Jedna četa je krenula u pravcu Zlateneka a druga četa na položaje između Zlateneka i Javorja s ciljem da spreče neprijatelju prodor u pravcu Petelineka. U 20 časova obe ove čete ušle su u sastav brigade.

U ovim borbama neprijatelj je imao osetne gubitke, ali nam još nisu poznati.

⁹² Franc Jakše, komandant 4. bataljona 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič«.

Prvi bataljon je i dalje kontrolisao uporište Šmartno [v Tuhinju]. Postavio je zasedu na drum Šmartno [v Tuhinju] — Špitalič, a jednu čelu je uputio u pomoć XIII brigadi u Malu Lašnu. Kako neprijatelj nije vršio ispade iz uporišta, bataljon nije vodio borbe.

II *SNOUB* u Rečici [ob Savinji]. Primala je materijal za diviziju koji su bacali saveznici.

XIII *SNOUB*

Tog dana je neprijatelj ponovo napao položaje brigade vatrom iz teškog naoružanja. Razvio se desno od druma na brdu u pravcu Brezja s ciljem da izvrši opkoljavanje naših položaja. Jedna četa je neprijatelja odbila i prinudila na povlačenje. Posle toga je jedna četa otišla u pomoć 4. bataljonu I brigade, pa je posle kraće borbe bio neprijatelj i tu odbijen. Tu je ostala četa do 2 časa, kada ju je smenila četa iz 2. bataljona.

Položaj ostalih dveju četa neprijatelj je tog dana napao sa 4 pravca. Svi neprijateljevi pokušaji bili su odbijeni uz teške gubitke po njega. U 14 časova su se ove dve čete, po naređenju Štaba brigade, povukle na Limbarsku Goru.

Neprijatelj je imao velike gubitke, ali nam tačan broj nije poznat.

Brigada je ukupno imala 5 mrtvih i 8 ranjenih.

Bilo je utrošeno 9.550 metaka i 5 mina za teški minobacač.

Treći bataljon je posedao položaje od Sv. Mohora, preko sela Svinje,⁹³ po grebenu severno od Sv. Mohora do 1. bataljona. Ove položaje držao je sve do 7. 11. u podne, kada se sa 1. bataljonom povukao na položaje Moravče — Limbarska Gora.

Istovremeno je izvršeno miniranje mosta na drumu i izrađene su zaseke. Miniran je takođe drum Spodnje Koseze — Moravče. Ovde nije došlo do kontakta s neprijateljem.⁹⁴

Koruški odred

Neprijateljeva kolona jačine 150 do 200 ljudi⁹⁵ kretala se u pravcu Koprivne i dalje prema vrhu Jekel, gde se nalazio 3. bataljon. Neprijatelj je bio dobro naoružan. U 14 časova otpočela je borba koja je trajala do 16 časova. Zbog snažnog

⁹³ Sada: Vinje pri Moravčah.

^M Podrobnije o borbama 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračić« 7. i 8. novembra 1944. vidi dok. br. 46.

⁹⁵ Redakcija nije mogla utvrditi koje su snage bile angažovane. U to vreme su se u Crni nalazile sledeće neprijateljeve jedinice: deo 13. čete XVIII graničnog pododseka, 2. četa 1. bataljona 13. SS policijskog puka, seoska straža jačine oko 200 ljudi i fabrička straža (vidi AIZDG, nemački fond, k. 205).

neprijateljevog pritiska sa desne strane, bataljon se povukao. Neprijatelj nije nastojao da nastupa za bataljonom.

Neprijateljevi gubici: 10 mrtvih i 5 ranjenih. Naši nisu imali gubitaka, ali su 2 nestala.

Kamniško-zasavski odred

Dalji izveštaji nisu primljeni.

Kozjanski odred

Dalji izveštaji nisu primljeni.

Lackov odred

Dalji izveštaji nisu primljeni.

9. U. 1944.

XIV divizija:

Štab u Rečici [ob Savinji].

I SNOUB se po završenoj neuspeloj akciji premestila na položaje Kokarje, Nazarje, Zlabor.

II SNOUB: Št. Andraž, Rečica, Paški kozjak.

XIII SNOUB se po završenoj akciji premestila na položaje Dobrovlje, Loke.⁹

Koruški odred

Mineri 3. bataljona minirali su gvozdeni stub električnog dalekovoda visokog napona nekoliko km od Mežice. Električna struja bila je prekinuta do 12. o.m. Bilo je utrošeno 2 kg [eksploziva].

Jedinice sevemo od Drave izvršile su više akcija na sektoru južno od Vrbskog jezera. U ovim akcijama bilo je zaplenjeno 50 pušaka. Detaljnijih izveštaja još nemamo.

10. 11. 1944.

XIV divizija:

Štab i sve jedimce na istim položajima. Dalje izveštaje nismo primili.

USPEH NAŠIH JEDINICA

Gubici neprijatelja:

u ljudstvu:	mrtvih	281 čovek
	ranjenih	87 ljudi
	zarobljenih	<u>16 ljudi</u>

Svega: 384 nepr.

⁹ Sada: Loke pri Mozirju.

Maši gubici:

u ljudstvu:	m r t v i h .	43 druga
	r a n j e n i h	53 druga
	z a r o b l j e n i h .	3 druga
	Svega:	99 drugova

Saobraćaj je bio prekinut 167 časova
Uništeno je 4.760 m. železničke pruge.
Uništena su 164 kom. šina.

Sem pomenutog, neprijatelj je imao još veći broj poginulih i ranjenih, ali broj nije ustanovljen.

Od oružja je zaplenjeno: 31 puška, 7 pištolja, 1 automat i 35 bombi.

Zbog slabih veza još nisu stigli svi izveštaji od jedinica, pa zbog toga i naš uspeh na taj način još nije u potpunosti opisan.

Napominjemo da se pregledi brojnih stanja nisu mogli blagovremeno dostaviti, jer su od pojedinih jedinica stigli sa zakašnjenjem i još nepotpuni, tako da su se morala tražiti razna objašnjenja i dopune.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba major:	Za šefa operativnog odseka
Pet. ⁹⁷ Brajović	kapetan:
	odsutan

•¹⁵*Naša i neprijateljeva taktika*

Poslednjih dana je neprijatelj zbog mitraljiranja i bombardovanja gradova, mostova i vozova prilično neaktivan, odn. angažovan je oko radova na utvrđivanju i uklanjanju ruševina. Utvrđivanja koja izvodi u istočnom delu Slovenije sporo napreduju. Takođe utvrđuje uporišta armiranim betonom, naročito ona koja se nalaze između Save i Drave.

U Koruškoj i sa one strane Drave ovim radovima neprijatelj još ne poklanja dovoljne pažnje. Zbog snažnih utvrđenja oko uporišta i u samim uporištima napadi naših jedinica donekle su otežana. Još uvek su uspešne borbe koje zasede vode s ne-

⁹⁷ Petar

⁹⁸ Taj deo izveštaja napisan je naknadno i priključen prvom delu, koji je potpisao načelnik štaba, i tako sastavljen bio je dostavljen Glavnom štabu NOV i PO Slovenije. Do ovoga je došlo, verovatno, zbog toga što prvi deo izveštaja nije obuhvatio sve tačke, kao i zbog priloga koji su bili obavezni uz izveštaj, a podaci za njih tada još nisu primljeni.

prijateljevim snagama koje dolaze u pomoć blokiranim posadama.

Primećeno je takode da okupator teži za tim da što bolje razvije belo-plavu gardu. U Mariboru se već nalazi veći broj ljotičevaca i nedičevaca koji su dovezeni iz Beograda.⁹⁹

U svim krajevima gde god je pristup našim jedinicama otežan neprijatelj vrši totalnu mobilizaciju. Ljudstvo upotrebljava kao radnu snagu a za oružje sposobne uključuje u operativne jedinice. Sve ovo ljudstvo raspoređuje na teritoriji naše zone.

Takode je primećeno da se zbog bombardovanja vojska ne zadržava u garnizonima, već je raspoređena u okolnim selima. Kroz našu teritoriju je za poslednjih 15 dana primećen pojačan transport neprijateljevih vojnika. Transporti idu sa Balkana u pravcu Nemačke, a takode i u obrnutom pravcu. Zbog aktivnosti savezničke avijacije, a još više zbog stalnih diverzija naših jedinica, saobraćaj je veoma neredovan. Prevoz materijala je skoro nemoguć, dok je prevoz ljudstva, zbog stalnih smetnji, smanjen i usporen. Saobraćaj na drumovima razvija se prilično normalno, ali je primećeno smanjenje automobilskog saobraćaja. Svi pokreti vojnih jedinica drumovima obezbeđeni su snažnim prethodnicama, pobočnicama i zaštitnicama. U predelima gde se zadržavaju naše jedinice neprijatelj vrši pokrete po napuštenim putevima, po šumama i skrivenim putevima. Sve ove kolone redovno su podržane tenkovima, artiljerijom i većim brojem minobacača. Na Pohorju neprijatelj stalno vrši akcije čišćenja sa ljudstvom koje je nastanjeno u podnožju Pohorja. Naročitu pažnju poklanja dolinama Drave, Save i Savinje, gde svim snagama pokušava da spreči vezu između naših jedinica. Traži prevozna sredstva (čamce) kojima mi raspolažemo i uništava ih. Zbog toga smo prinuđeni da stalno menjamo mesta prelaza.

Teror nad civilnim stanovništvom ne jenjava. Ovo čini radi toga da bi civilno stanovništvo omrzlo partizane. Zbog opšte situacije, ovim ne dostiže željeni rezultat. Ljudstvo se sve više udaljava od okupatora. Okupator demontira električne motore u fabrikama i upućuje ih u severnu Austriju. Takođe pljačka sela, uzima hranu i stoku i sve ovo odvozi. Ovo naročito važi za severne predele.

Zbog prilično velikog brojnog stanja neprijatelja, u severnim predelima smo prinuđeni da primenjujemo partizanski način ratovanja. U južnim predelima zone naše jedinice se mogu kretati i danju. U Gorenjskoj, gde dejstvuje Kokrški

⁹⁹ Te kvislinške snage nisu zadržane u Štajerskoj, već su prebačene u Slovensko primorje (vidi dok. br. 83)..

odred, zbog naklonjenosti stanovništva beloju gardi, naše ljudstvo je prinuđeno da se zadržava po šumama, daleko od komunikacija. Isti slučaj je i u Koruškoj i u predelima na levoj **obali** Drave. Jedinice koje tu dejstvuju uglavnom izvode **diverzantske** akcije na železničkim prugama, razoružavaju posade u manjim neprijateljevim uporištima i postavljaju zasede na mestima gde se vrši saobraćaj.

XIV divizija izvodi zajedničke akcije svih brigada. Obično jedna brigada vrši napad na uporište, a ostale su u zasedama. Težimo za tim da našim jedinicama kontrolišemo čitavu našu teritoriju. Sem napada vršimo i mobilizaciju. Zbog savezničkog bombardovanja civilno stanovništvo napušta svoje domove u gradovima i dolazi na oslobođenu teritoriju. Među ovim ljudima, pak pronade se veoma mali broj sposobnih za operativne jedinice, jer je zbog dugotrajnog švapskog terora i mobilizacije ljudski potencijal prilično iscrpljen. U Gorenjskoj, u industrijskim centrima, stanovništvo se još prilično drži okupatora i domaćih izdajnika.

Sve naše jedinice pristupile su izvođenju mobilizacije.

Na slobodnoj teritoriji raspoređene su škole, radionice, skladišta i drugo.

Kritički osvrt na naše akcije

Najveći nedostatak svih naših akcija je slaba veza između jedinica. Izveštavanju se ne poklanja dovoljna pažnja. Takođe su i starešine u borbi nedovoljno inicijativne i suviše se drže određenog zemljišta. Međusobnom sadejstvu jedinica ne poklanja se dovoljna pažnja. Cesto se događa da bi susedna jedinica veštım manevrom mogla naneti neprijatelju osetne gubitke, ali do toga ne dolazi zbog neaktivnosti i nesposobnosti starešina.

Napad na uporišta, koja su danas utvrđena po svim principima stalne fortifikacije, nije moguće uspešno izvršiti oružjem kojim raspolažemo. U budućim akcijama biće korisnije vršiti napade na uporišta samo demonstrativno, a neprijateljevim pojačanjima koja pristužu postavljati zasede na pogodnim mestima. Već u poslednjim akcijama pokazalo se da su gubici u zasedama znatno manji od neprijateljevih gubitaka, dok su gubici u napadu na sama uporišta u obrnutom srazmeru.

Komandni kadar biće potrebno upućivati na tečajevе gde treba da se obučı i usavrši. Primećuje se da komandanti ne znaju organizovati sadejstvo svojih jedinica, već u toku tame borbe skoncentrišu svoje napore i volju na jedinicu kod koje su prisutni, dok ostale ne vide.

Borbenost ljudstva je na zadovoljavajućoj visini. Borci, a naročito mitraljesci, postavljaju svoje oružje pravilno na vatrene položaje, ali se ipak primećuje da ne poklanjaju dovoljno pažnje bočnoj vatri i koncentraciji vatre na važne ciljeve.

Razno

Za proteklih 15 dana primili smo 3 avionske pošiljke, od kojih je poslednja bila najizdašnija. (Bilo je svega oko 44 aviona).

Trebalo bi još: 150.000 metaka »mauzer« municije, 2.000 mina za laki minobacač, 10.000 ručnih bombi, 10 radio-stanica. Trebalo bi takode 100 kom. sekcije Maribor.

Za potrebe vojske hitno bi trebalo oko 5.000 kompletnih uniformi.

Hrana ljudstva je uglavnom zadovoljavajuća iako postaje jednolična.

Moral ljudstva je na zadovoljavajućoj visini uprkos tome što je stalno izloženo fizičkim naporima i vremenskim neprilikama.

Prilozi:¹⁰⁰

- 1) Brojno stanje ljudstva, oružja, municije, vozila, stoke, pribora i artiljerije.
- 2) Pregled materijala u skladištima sa stanjem na dan 15. 11. 1944.
- 3) Pregled minerskog materijala u skladištima sa stanjem na dan 15. 11. 1944.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom.¹⁰¹ načelnika Štaba,
kapetan:
Primožič Frane

Šef operat. odseka, kapetan:
Miha Avšič

M. P.

Prilog pod brojem 1 nalazi se u AIZDG, k. 332/1, dok. priloge pod brojem 2 i 3 redakcija nije pronašla.

¹⁰¹ Dopisano mastilom.

IZVEŠTAJ ŠTABA 2. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »LJUBO
ŠERCER« OD 15. NOVEMBRA 1944. ŠTABU 14. NOU DIVI-
ZIJE O DEMONSTRATIVNOM NAPADU NA NEPRIJATELJE-
VO UPORIŠTE ŠOŠTANJ¹

STAB
II SNOUB »LJ. SERCER«
Operativni odsek
Na položaju, dana 15. 11. 1944.
Broj: 64

ŠTABU XIV [UDARNE] DIVIZIJE
(Operat. odsek)

na položaju

Dana 14. 11. 1944. naši obaveštajci su javili da se u Šo-
štanju nalazi samo oko 170 vojnika² i žandarma, koji se u to-
ku noći povlače svi pod jednu zaštitu. Zbog nastupajuće zime
i slabe obuče u našoj brigadi Štab brigade je odlučio da izvr-
ši demonstrativni napad na ovo uporište i istovremeno izvrši
rekviziciju u fabrici kože u Šoštanju.

U 19 časova brigada je krenula iz Ravna na određeni po-
ložaj, te su pojedini bataljoni zauzeli sledeće položaje:

Prvi bataljon je dve čete postavio u zasedu na drumu
Celje — Slovenj Gradec, kod Novog Kloštera, između želez-
ničkih stanica Šoštanj i Gorenje, a jednom četom je blokirao
uporište s južne strane. Drugi bataljon je imao zadatak da
upadne u fabriku kože i istovremeno postavi zasede na svim
pravcima koji izvođe ka fabrici. Treći bataljon je imao za-
datak da dvema četama drži zasedu kod Družmirja, a jednom
četom blokira uporište sa severne strane. Minerski vod je po-
deljen u dve grupe. Prva grupa je pridodata prvom bataljonu
sa zadatkom da ruši prugu Šoštanj — Velenje. Druga grupa
je bila pridodata trećem bataljonu sa zadatkom da minira že-
lezničku prugu takode između Šoštanja i Velenja i ruši be-
tonski most kod Družmirja na drumu Velenje — Šoštanj. Če-
tvrti bataljon trebalo je da blokira uporište koje se nalazilo
kod železničkog tunela u Skornom.³

Napad je otpočeo u 22,30 časa.

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/V. Broj
delovodnika dopisan je mastilom.

² Ti vojnici su bili iz 2. čete 611. bataljona 18. landessiczen-puka
(vidi AIZDG, nemački fond, k. 205).

³ Sada: Skorno pri Šoštanju.

Čete I i III bataljona, koje su blokirale uporište, u pomenuto vreme su otvorile vatru na uporište. U uporištu je data uzbuna fabričkom sirenom i neprijatelj je odmah odgovorio vatrom iz mitraljeza i minobacača. U istom momentu je II bataljon upao u fabriku, minirao gvozdena vrata fabrike i još jedna vrata u samoj fabrici ispred skladišta, nakon čega je otpočeo evakuaciju kože na određeno mesto.

Prvi bataljon je na putu za određeno mesto, gde bi trebalo da postavi zasedu, neposredno pre Novog Kloštera naišao na neprijateljevu zasedu i sukobio se s njom. Zbog nadmoćne [neprijateljeve] mitraljeske i minobacačke vatre I bataljon se povukao nešto nazad i postavio zasedu nešto ispred Novog Kloštera. Kasnije nije više došao u kontakt s neprijateljem. Zbog teške situacije minerska grupa I bataljona nije mogla da minira železničku prugu. Treći bataljon za vreme akcije nije došao u kontakt s neprijateljem. Njegova minerska grupa minirala je železničku prugu na deset mesta i na taj način je porušila u dužini oko 500 m. Istovremeno je srušila betonski most kod sela Družmirje, na drumu Celje — Slovenj Gradec. Most je bio dužine oko 80 m i potpuno je srušen. Četvrti bataljon za vreme akcije nije došao u kontakt s neprijateljem.

Kada su bila natovarena sva kola koja su bila na raspolaganju za kožu, izdato je u 4,30 časa naređenje za povlačenje. Na povratku, prilikom povlačenja naših zaseda, zarobili smo nemačkog vojnika koji se vraćao u uporište.

Akcija je uspela Drema planu. Neprijateljevi gubici nisu nam poznati, sem jednog zarobljenika.

Zaplenili smo jednu pušku »mauzer« sa odgovarajućom municijom. Zaplenili smo 8 kola kože, tj. oko 5.000 kg. Uništen je 1 betonski most dužine oko 80 m i 500 m železničke pruge.

Vlastiti gubici: 1 drug teško ranjen, 5 lakše ranjenih, među kojima dvojica koja su se, nesretnim slučajem ranila, vlastitim oružjem.

Ranjeni drugovi su u toku 15. 11. transportovani u određenu bolnicu. Zarobljenog neprijatelja je naša obaveštajna služba saslušala i uputila u diviziju.

Naša brigada se po izvršenoj akciji povukla na Lepu Njivu, gde je stigla u 11 časova pre podne. Tu se brigada smestila.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU'

Politkomesar:⁴

Komandant — kapetan:⁵

¹ Politički komesar je u to vreme bio Franc Sever Franta.

⁵ Komandant je tada bio Jože Boldan Silni.

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MATIJA GUBEC« OD 15. NOVEMBRA 1944. ŠTABU 15. NO DIVIZIJE O BORBI U REJONU PRIBIŠJA¹

ŠTAB
IV SNOUB »MATIJA GUBEC«
Na položaju, 15. XI 1944.
Broj: 877

ŠTABU XV DIVIZIJE
Operativni odsek

Na položaju

OPERATIVNI IZVEŠTAJ ZA 15. XI 1944.

1) Pokreti neprijatelja: Neprijateljeva kolona koja se toga dana kretala na području Pribišje — Laze — Uršna Sela bila je jačine oko 1.000 ljudi, i to be-ga i Nemaca.² Noću 14/15. o.m. neprijatelj se nalazio na sektoru Pribišja, gde su s njim vodile borbu jedinice naše i XII brigade. Neprijatelj se u toku noći takode nalazio u Semiču.

• Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 189b/III.

^s U zajedničkoj akciji nemačkih snaga i slovenačkih domobranaca prema slobodnoj teritoriji Bele krajine "(vidi dok. 63, 68, 77, 82, 133, 134 i 135 (angažovani su iz Novog Mesta delovi 1. bataljona 14. SS policijskog puka i grupa slovenačkih domobranaca obrazovana od pripadnika svih posadnih četa u Novom Mestu. Ove snage su obrazovale tri grupe koje su dejstvovala ovako:

— 1. grupa »Hasler« (Hassler), jačine 351 čovek, krenula je iz Novog Mesta 13. novembra 1944. pravcem Potok [sada: Potok pri Gorenji Straži] — V. i M. Mraševo — Uršna Sela, gde je zanočila. Idućeg dana je produžila nastupanje u pravcu Radohe, gde se sukobila sa delovima 12. slovenačke NO brigade, pa je promenila pravac pokreta i stigla u Semič, odakle se ubrzo povukla u Pribišje i tu zanočila;

— 2. grupe »Hag« («Haag»), jačine 435 ljudi, krenula je iz Novog mesta 14. novembra 1944. pravcem Birčna Vas — Veliki Podljuben — Uršna Sela — do blizine Semiča, odakle se vratila u Pribišje, gde je zanočila.

Petnaestog novembra 1944. trebalo je da 1. grupa i 38. četa slovenačkih domobranaca iz 2. grupe produže nastupanje u pravcu Podgrada, ali su bile prinuđene da se preko Uršnih Sela povuku u Novo Mesto. Ostale snage 2. grupe imale su zadatak da iz Pribišja prebace u Novo Mesto poginule i ranjene.

— 3. grupa, jačine 87 ljudi, krenula je 15. novembra 1944. iz Novog Mesta i postavila se u zasedu na brdu Ljuben (vidi dok. br. 132 i 136; i AIZDG, AFK, k. 283/III-pov. br. 641).

Oko 10 časova pre podne toga dana neprijatelj je otpočeo povlačenje sa sektora Pribišje — Laze — Uršna Sela dru-
mom u pravcu Birčne Vasi i odatle dalje za Novo Mesto. U
ovj koloni neprijatelj nije imao teškog naoružanja, već ~e
imao nekoliko teških minobacača a ostalo je bilo lako auto-
matsko naoružanje. U ovim borbama neprijatelj nije upo-
trebljavao motorizaciju.

2) Brojno stanje naših jedinica:

	po spisku	na licu	u rashodu
Prištap. jedinice:	111	99	12
• Baterija:	30	24	6
{ bataljon:	151	133	18
II bataljon:	149	120	29
III bataljon:	148	112	36
Svega:	589	488	101

Razlika: 2 druga u prekomandu i 2 druga smo brisali [iz spi-
ska] jer su nestala.

Objašnjenje rashoda: 18 drugova na kursevima; u bolnici 49
drugova; 2 druga u XV diviziji; 7 dru-
gova u Cankarevoj brigadi; 6 drugova
[otišlo] po radio-stanicu; 10 drugova u
pratnji ranjenika i 9 drugova nestalo
u borbi kod Uršnih Sela.

3) Trenutni raspored naših jedinica: I bataljon se nalazi
u selu Pristava i upućuje patrole u pravcu Koroške Vasi i [obe-
zbeđuje se] stražarskim mestima i kružnim patrolama.

II bataljon se nalazi u selu Pristava i upućuje patrole u
pravcu Jume Vasi [a obezbeđuje se] kružnim patrolama i
stražama.

III bataljon se nalazi u selu Pristava i upućuje patrole u
pravcu Uršna Sela — Lakence¹ i daje logorsko osiguranje.

Veza sa Štabom brigade je u selu Pristava, gde se nalazi
lakode baterija i brigadna ambulanta.

4) Borbe naših jedinica: Dana 14. o.m. krenula je naša
brigada u 15 časova iz sela Podgrad, preko Radohe, na položa-
je na grebenu iznad sela Pribišje, i to jedan bataljon na po-
ložaje ispod kota 834 i 672, sa zadatkom da obezbeđuje leđa
bataljonima koji su bili na položajima iznad sela Pribišje. Os-
tala dva bataljona su bila na položajima: jedan bataljon sever-
no iznad sela Pribišje i jedan bataljon desno od sela. Na koti

Omaška; treba: Lakovnice.

525 nalazio se jedan bataljon XII brigade i s njim smo održavali tesnu vezu. Na ove položaje stigli smo oko 18,30 časova. Bataljoni koji su se nalazili na položajima iznad samog sela Pribišje odmah su otpočeli napad na neprijatelja koji se nalazio na položajima oko sela i u selu Pribišje. U toku noći ova dva bataljona su neprekidno vodila borbu s neprijateljem koji se nalazio u selu.

Oko 8 časova ujutro toga dana neprijatelj je u selu Pribišje otpočeo pripreme za napad na naše jedinice koje su se nalazile iznad samog sela. Neprijatelj je izvršio ispad jednom snažnog kolonom u pravcu naših položaja. Naša dva bataljona su ovog neprijatelja posle kraće borbe odbacila i prinudila da se povuče u pravcu železničke pruge i u pravcu sela Laze. Ovde su naše jedinice izvršile više juriša na neprijatelja i na taj način potpuno razbile neprijateljevu kolonu koja je pokušavala da dođe iza leđa našim jedinicama i bataljonu XII brigade.⁴ Kada smo primetili da se neprijatelj počeo povlačiti u pravcu sela Laze, odmah smo izdali bataljonima naređenje da ga napadnu i gone sve do polaznih uporišta. Iz Pribišja je neprijatelj krenuo putem u pravcu G. Laza, gde su ga naše jedinice stalno napadale i gonile. Ispred sela Laze je već stigla V brigada »Ivan Cankar«, koja ga je zatim gonila dalje u pravcu Uršnih Sela.⁵ Naša brigada je zatim, oko 11 časova, krenula s tih položaja, preko Radohe, u selo Pristava.

Za vreme ovih borbe naša brigada je imala 7 ranjenih, od kojih je 6 drugova otišlo u bolnicu. Među njima je bio teže ranjen komandant našeg III bataljona drug Majerle Anton (Bojan). U ovoj borbi nismo imali poginulih drugova, ali je nekoliko drugova nestalo, koji se verovatno nalaze u ostalim brigadama.

Bilo je zaplenjeno: 2 puške, 1 par cipela, 1 rezervna cev za laku »bredu« i više sitnica.

Prema izveštajima bataljona i civilnog stanovništva neprijatelj je u ovim borbama imao oko 30 mrtvih i veći broj ranjenih. Na položajima je pronađeno 8 mrtvih neprijatelja. Jednog su naše jedinice zarobile, bio je be-ga, i uputili smo ga u diviziju.

5) Naši planovi za buduće: Sprečiti svaki neprijateljev ispad u pravcu naših položaja i istog uništavati. Detaljno izvršiti čišćenje oružja i raditi sa ljudstvom vojnički i politički.

⁴ Podrobnije o borbi jedinica 12. slovenačke NO brigade vidi dok. br. 61 i 77.

⁵ Neprijatelja je gonio 2. bataljon 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« (vidi dok. br. 77).

6) Upotreba protivtenkovskog naoružanja: Protivtenkovsko naoružanje nismo upotrebljavali.

7) Razno: O svim detaljima koji bi se ustanovili o ovoj borbi izvešćemo naknadno u sledećim operativnim izveštajima.

Za sve vreme borbe komora čitave brigade se nalazila u selu Pristava, gde se kuvala hrana za bataljone.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Nač. štaba — p. por.:
Drenik Vinko

Op. of., kapetan:
Milan Čadež

M. P.

BR. 58

IZVEŠTAJ ŠTABA ŠKOFJOLOŠKOG NOP ODREDA OD 15. NOVEMBRA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBENOJ AKTIVNOSTI U PRVOJ POLOVINI NOVEMBRA¹

ŠTAB
ŠKOFJOLOŠKOG ODREDA
Operativni odsek
Na položaju, 15.11.44.
Broj: 149/44

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek

Operativni izveštaj za prvu polovinu meseca novembra 44.

Situacija: Situacija se u proteklih 15 dana na našem sektoru nije u biti promenila. Vojnici u Bohinjskoj Beli napustili su kasarnu i poneli sobom sve pokretne stva-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 227/11. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu 9. korpusa NOVJ mastilom: »Op 2367», što označava broj delovodnika Štaba, te da je dokumenat dostavljen Operativnom odseku.

ri, između ostaloga i prozore. Kasarna u Bohinjskoj Beli trenutno je potpuno prazna.²

U ostalim uporištima, kao Kranj, Bitnje, Škofja Loka i Bled, nisu primećene veće promene.

Važno je spomenuti činjenicu da su Nemci na Bledu razoružali sve belogardiste ti deo ih uputili na prinudan rad u Nemačku a deo u Begunje.³

U vremenu od 10. do 12. 11. neprijatelj je preduzeo akciju protiv terenskih organizacija na području između Škofje Loke i Št. Vida.⁴ U ovoj akciji angažovano je, prema još nepotvrđenim vestima, oko 2.000 ljudi prikupljenih iz svih uporišta od Škofje Loke do Ljubljane.

Žandarmi iz Gorenje Vasi su sa svom opremom i naoružanjem napustili uporište Gorenja Vas i otišli u pravcu Škofje Loke.

Za proteklih 15 dana registrovali smo veoma živ saobraćaj transporata srpskih četnika³ iz pravca Jesenica u pravcu Ljubljane i dalje prema Postojni.

Zbog povećane pažnje od strane neprijatelja saobraćaj se za proteklih 15 dana nije tako uspešno ometao kao u mesecu oktobru. U Jesenicama se 8. o.m. nastanila železnička policija nepoznate jačine, koja je namenjena za pojačanje kontrole železničkih pruga na čitavom sektoru.

Otpočela je izgradnja odbrambene linije koja ide od Postojne preko Dolomita. Za radove utvrđivanja neprijatelj je mobilisao sve za rad sposobno stanovništvo oba pola od 16 do 60 godina starosti.

Plan Štaba: S obzirom na činjenicu da je naš odred i dalje potpadao pod komandu XXXI divizije,⁶ odakle je dobijao potrebna naređenja, Štab odreda nije izradio nikakve planove za veće akcije. Izradio je plan po kome bi naše jedinice trebalo dnevno da upućuju

² U Bohinjskoj Beli nalazila se 6. brdska nastavna baterija za zadimijavanje, jačine 800 ljudi, koja je 9. novembra 1944. otišla u pravcu Brenera (vidi AIZDG, k. 52/1).

³ Odnosi se na Begunje na Gorenjskem.

⁴ Sada: Šentvid.

⁵ To su bili delovi Srpskog dobrovoljačkog korpusa (vidi dok. br. 83).

⁶ Odred je stavljen pod komandu Štaba 31. NO divizije u vezi s napadom jedinica te divizije na neprijateljeva uporišta Poljane nad Škofjo Loko i Gabrk i daljim dejstvima na tom području (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 122).

snajperske grupe ispred neprijateljevih uporišta, što se u celini i izvodilo.

Akcije:

22. 10. Vod II bataljona je u selu Bitnje mobilisao 4 druga. Istog dana je odeljenje ovog bataljona palo u neprijateljevu zasedu i u borbi je ubijen jedan belogardist.
30. 10. Jedinice našeg odreda blokirale su uporište Gorenja Vas. Dva voda II bataljona vratila su se toga dana sa sektora [Sv.] Mohor — Planica u sastav bataljona.
31. 10. Stab odreda sa svim jedinicama blokirao je uporište Gorenja Vas.

Grupa snajperista II bataljona upućena u Gorenju Vas bila je primećena i napadnuta od neprijatelja. Istovremeno je napadnuta zaseda II bataljona koja je bila na položajima na koti 575.⁷ Neprijatelj se do zasede dopuzao jarugom između Hlavčih Njiva i pomenute kote, razvio se ispod kote u strelce, obišao položaje i upao našoj zasedi u leđa. U kratkoj i oštroj borbi neprijatelj je bio dva puta odbijen. Zbog nadmoćnosti neprijateljeve vatre iz teškog naoružanja naša zaseda je bila prinuđena na povlačenje. U ovoj borbi izgubili smo jednog druga. Za neprijateljeve gubitke nismo mogli saznati.

Minersko odeljenje II bataljona je ove noći miniralo železničku prugu između železničkih stanica Podnart i Sv. Jošt.⁸ Bilo je uništeno 450 m železničke pruge.

1. 11. Stab odreda s jedinicama na starim položajima. Snajperska trojka II bataljona je ispred vatrogasnog doma u Gorenjoj Vasi ubila jednog belogardista. Iste noći je jedan vod I bataljona, naoružan sa 2 puškomitraljeza, neprimetno stigao u blizinu uporišta Gorenja Vas i sa odstojanja oko 300 m otvorio vatru na neprijatelja.
2. 11. Odred se sa svim jedinicama premestio sa starih položaja na Jelovicu ispod Blegoša, gde bi trebalo

⁷ Ta kota nije obeležena na karti 1 : 100.000, a nalazi se u rejonu brda Prtovč, severno od Gorenje Vasi.

⁸ Sada: Jošt nad Kranjem.

da sačeka dalja naređenja Štaba XXXI divizije. U 17,30 časova loga dana Štab odreda je primio obaveštenje da od Sv. Andreja⁹ u pravcu Javorja nastupa neprijateljeva kolona jačine 1.500 ljudi. Oba bataljona su preduzela mere obezbeđenja i uputila snažne izviđačke patrole u pravcima Žetina, Crni kal, Javorje, Hotavlje i Leskovica. Obaveštenje je bilo lažno i naše mere bezuspešne.

- J. 11. Posle konferencije u Štabu odreda, toga dana je I bataljon, pod vodstvom politkomesara odreda, krenuo na sektor Osojnik,¹⁰ na ivicu Dolomita, sa zadatkom za završi predviđene akcije koje su bile još pre početka operacija XXXI divizije.¹¹

Štab odreda sa štabnom patrolom i II bataljonom krenuo je na sektor [Sv.] Mohor — Planica sa istim zadacima.

4. 11. Snajperska trojka II bataljona je u selu Selca ubila jednog žandarma, rodom iz Medvoda. Istoga dana stiglo je naređenje Štaba XXXI divizije u kome nam je naređeno da prebacimo svoje snage na Srednje Brdo iznad Hotavlja. Odmah smo pristupili koncentraciji naših snaga.

5. 11. Patrola II bataljona upućena na drum kod Selca vratila se bez rezultata. Vod II bataljona izvršio je prinudni otkup kod Čota u Selcama, jer je vlasnik kuće dezertirao iz naše vojske. Pre nego što je napustio selo Selca vod je izvršio demonstrativni napad na uporište i na taj način prinudio neprijatelja da otpočne trošiti municiju.

Snajperska trojka I bataljona je u Stenju¹² kod Škofje Loke ubila dva stražara. Odeljenje istog bataljona je u blizini napada čekalo neprijateljevu intervenciju i od patrole jačine 6 neprijateljevih vojnika ubila 5 i jednog ranila.

Predviđeni pokret na Srednje Brdo nije izvršen zbog novog naređenja Štaba IX korpusa.

6. 11. Četa II bataljona upućena u Kropu vratila se bez rezultata. Iz čete odvojeno jedno odeljenje s jednim

• Sada: Andrej nad Zmincem.

¹⁰ Imanje, 3 km južno od Škofje Loke.

" Pre stavljanja pod komandu Štaba 31. NO divizije Štab odreda je imao u planu da svoje snage podeli po četama i uputi ih na područja gde se osećao jači uticaj domobranstva (vidi dok. br. 21).

¹² Lokalni naziv za predeo zapadno od Škofje Loke.

puškomitraljezom i lakim minobacačem sukobilo se s neprijateljem u Kamnoj Gorici. Ubijena su 2 Nemca, a više ih je ranjeno. Ostatak II bataljona je zajedno sa Štabom odreda i štabnom zaštitom održao miting u selu Rudno iznad Zeleznika, koji je dobro uspeo.

Patrola I bataljona je iz zasede između Polhovog Gradeča i Crnog Vrha napala neprijateljevu patrolu od 4 belogardista i sve ubila. Zaseda II bataljona je sa tri puškomitraljeza posela položaje na železničkoj pruzi Otoče — Podnart. Zbog miniranja železničke pruge neprijatelj se pojavio u većem broju nego što se očekivalo, pa se zbog toga zaseda premestila na više ležeće položaje i napala neprijateljevu pobočnicu. U 20 minutnoj borbi bila su ubijena 3 Nemca, a nekoliko ih je lakše ranjeno. Zaseda je ostala na položajima u Zg. Dobravi, a od nje se odvojila snajperska trojka, koja je otišla u pravcu mosta iznad Otoča. Iz daljine 150 m trojka je vatrom iz puškomitraljeza ubila 2 Nemca, a jednog teže ranila. U svim ovim akcijama na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

7. 11. Odred se toga dana sa svim svojim jedinicama premestio sa starih položaja u selo Javorje. Stigao je izveštaj da su minerci 4. 11. minirali železničku prugu između Sp. i Zg. Besnice, uništili 120 m pruge i prekinuli saobraćaj 15 časova.
8. 11. Odred sa svim svojim jedinicama u [selu] Javorje. Iz oba bataljona upućene su snajperske trojke. Trojka I bataljona je ispred uporišta Železniki ubila 2 stražara. Predviđeni pokret na Crni Vrh, zbog naređenja Štaba XXXI divizije, nije izvršen.
9. 11. Odred na starim položajima. Sve zasede i snajperske trojke toga dana nisu imale rezultata.

Minersko odeljenje II bataljona uništilo je 120 m železničke pruge u blizini železničke stanice. Podnart. Potezne mine bile su postavljene s ciljem da se sačeka transportni voz. Kontrolna patrola stigla je ranije do miniranog mesta i mine primetila. Zbog toga je minerac prinuđen bio da paljenje mine izvrši u momentu kada se patrola nalazila u rejonu miniranja. Tačno se zna da je jedan neprijatelj ubijen. Dalji izveštaj sledi.

10. 11. Snajperisti II bataljona su u Dolenjoj Vasi ranili jednog stražara. Odred je s jedinicama ostao na starim položajima.
11. 11. Štab odreda se premestio u selo Podvrh. Osim obezbeđenja, I bataljon jednu četvu je uputio u zasedu [na drum] Poljane¹³ — Gorenja Vas a II bataljon takode jednu četu na drum Gorenja Vas — Lučine sa zadatkom da napadnu neprijatelja kada se pojavi. Upućeno je više snajperskih trojki u sela zaposednuta od okupatora. Snajperska trojka II bataljona] je na putu u pravcu Gorenje Vasi naišla na kolonu belogardista koji su išli u Škofju Loku po hranu. Kolonu je napala i razbila. O rezultatu nemamo izveštaja.
12. 11. Položaj jedinica odreda nepromenjen. Snajperska trojka II bataljona je na povratku u jedinicu napala stražu na mostu u Dolenjoj Vasi. Neprijatelj nije imao gubitaka. Dva druga iz II bataljona mobilisala su jednog konja.
13. 11. Snajperska trojka II bataljona je ispred uporišta u Zg. Besnici [ubila] jednog stražara. Pojačana zaseda II bataljona koja se nalazila kod crkve u Javorju napala je belogardističku kolonu koja se kretala iz Gabrške Gore u pravcu Volča, razbila je i naterala u beksivo. Odmah posle napada pojavila se druga kolona, koja je nastupala preko Lovskog Brda, koju je naša zaseda kod crkve odmah napala i naterala u bekstvo. Neprijatelj koji je pokušavao da se prikupi u Srednjoj Vasi¹⁴ bio je napadnut od naše zasede koja se nalazila u neposrednoj blizini samog sela. Neprijatelj je imao 4 mrtva i jednog teško ranjenog.
14. 11. Štab odreda na starim položajima. Snajperisti, zasede i patrole toga dana nisu imali uspeha. Odred je za proteklih 15 dana mobilisao 5 drugova. Ubio je 29 a ranio 10 neprijatelja. Izvršio je 3 demonstrativna napada na neprijateljeva uporišta. Održao je jedan miting. Mobilisao je jednog konja i izvršio prinudni otkup.
- Naši minerci su u proteklih 15 dana uništili 690 m železničke pruge i prekinuli saobraćaj 58 ča-

¹³ Sada: Poljane nad Škofjo Loko.

¹⁴ Sada: Srednja Vas — Poljane.

sova. Zajedno je, dakle, odred Izvršio 20 vojnih i sabotažnih akcija.

Naša i neprijateljeva taktika:

Kako neprijatelj nije bio u stanju da uspešno kontroliše železničku prugu, izdao je naređenje da se na sektoru gde dejstvuju naši minerci poseče šuma na dužini 500 m na čitavoj dužini pruge. Ako ovaj izveštaj uporedimo sa izveštajem za mesec oktobar, vidimo da ove mere neprijatelja nisu nimalo smanjile aktivnosti naših mineraca.

Neprijatelj, najčešće be-ga, vrši akcije protiv terenskih radnika na sektoru gde se naše snage trenutno ne nalaze. Možemo tvrditi da neprijatelj izbegava otvorenu borbu s našim jedinicama.

Naša taktika sa snajperistima i manjim zasedama pokazala se kao veoma dobra i rodila je zadovoljavajuće uspehe.

Kritički osvrt na naše akcije:

Svi zadaci Štaba XXXI divizije dosledno su izvršeni s naše strane. Uspeli napad neprijatelja na našu zasedu dana 31. 10. rezultat je nebudnosti naših boraca. Zaseda jačine 12 ljudi morala bi svakako da ima bočne izvidnice. Uprkos tome što je jedan drug bio ubijen od parčadi mine iz neprijateljevog minobacača, vodnik koji je vodio zasedu odgovoran je za neuspeh borbe iz jednostavnog razloga zbog toga što bi, u slučaju da je zaseda bila blagovremeno obaveštena o neprijateljevom nastupanju, uspeh borbe bez sumnje bio u našu korist.

Mineri su svoje zadatke izvršavali zadovoljavajuće, ali bi rezultat bio još bolji da je bio formiran minerski vod koji bi imao svog komandira i politdelegata. Minerski vod nismo mogli formirati zbog toga što se Štab odreda nalazio stalno oko 30 km udaljen od mesta gde dejstvuju naši mineri. Formiranjem voda izgubili bismo najmanje 5 do 6 dana, što bi bilo od velike koristi za neprijatelja. I snajperistima nismo mogli posvetiti svu pažnju zbog zadataka koje nam je postavio Štab XXXI divizije.

Razno U planu smo imali da formiramo III bataljon, ali nam to nije uspelo jer nismo niotkuda dobili novoinobilisane drugove, a sami smo se nalazili na području gde je mobilizacija već izvršena. Kako po-

trebe i veličina našeg područja zahtevaju veće vojne snage, predlažemo da nam se dodeli 180 novomobilisanih boraca, da se na taj način omogući pojačanje oba bataljona i formiranje III bataljona. U tom pogledu već smo se pre izvesnog vremena obratili Štabu IX korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant — kapetan: V.d. operativnog oficira:
Vrhunec Oto-Blaž M.¹⁶ Lakota
Z.[am.] kom.¹⁵
Sivec Franc

M. P.

BR. 59

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. BATALJONA 9. SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 15. NOVEMBRA 1944. ŠTABU BRIGADE O BORBA-MA I AKCIJAMA U PRVOJ POLOVINI NOVEMBRA¹

STAB IV BATALJONA IX SNOUB
XVIII DIVIZIJE
Operativni odsek
Položaj, dana 15. 11. 1944.
Broj: 2841/17

ŠTAB IX BRIGADE XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek

Na položaju

Petnaestodnevni operativni izveštaj

i) *Situacija:* Neprijatelj koji se nalazi u uporištima Podgrad i Materija² vrši svakodnevne ispade na sektor Brkina, tako da su naše čete stalno angažovane. Naj-

¹⁵ Dopisano mastilom.

¹⁶ Mirko

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 299/11. Broj delovodnika i adresant dopisani su mastilom.

² U uporištima Podgrad i Materija nalazili su se delovi bataljona »Hajne« (Heine) 139. puka 188. rezervne brdske divizije (vidi AIZDG, k. 52/1).

više ljudstva upotrebljavamo za stalne zasede i patrole koje sprečavaju neprijatelja da vrši ispade po čitavom sektoru Brkina. Velik broj ljudi upotrebili smo za prenos ranjenika i različitog materijala za Notranjsko vojno područje. [Stanje] pod slovima a, b, c, d, e³ nepromenjeno je.

- 2) *Plan Štaba*: Plan za sve akcije radi Štab bataljona.
- 3) *Akcije*: Dana 2. 11. izvršio je neprijatelj ispad na sektor Brkina. Neprijatelj, jačine, 40 ljudi, naoružan lakim pešadijskim naoružanjem, došao je iz uporišta Podgrad. U 15 časova stigao je u selo Pregarje, gde se sukobio s našom patrolom jačine 3 čoveka naoružana puškomitraljezom. Patrola je otvorila vatru a zatim se povukla. Neprijatelj je zatim produžio u pravcu Gaberka, gde je naišao na zasedu II čete, koja se tu nalazila u jačini 10 ljudi sa dva puškomitraljeza. Kada je neprijatelj uvideo da mu se naše odeljenje suprotstavilo, povukao se u polazno uporište. Neprijatelj je sigurno imao nameru da napadne Štab bataljona koji se nalazio na Erjavčama.⁴

Dana 3. 11. u 8 časova neprijatelj je ponovo izvršio ispad i po svaku cenu nastojao da opkoli Štab bataljona. Ovoga puta neprijatelj, jačine 60 ljudi, naoružan sa 5 »šaraca« i lakim minobacačem, došao je sa dva pravca. Odeljenje koje se nalazilo u zasedi kod Gaberka moralo se zbog nadmoćnosti neprijatelja povući, a takode i Štab bataljona. Ovoga puta neprijatelj je stigao u selo Erjavče, gde je opljačkao nešto hrane. Vratio se u poslepodnevnim časovima preko Orebeka,⁵ gde je otvorila vatru zaseda IV čete.

Dana 6. 11. u 8 časova je neprijatelj, jačine 40 ljudi naoružanih sa 3 »šarca« i lakim minobacačem, izvršio ispad iz Podgrada u pravcu Erjavca. Na uz-

^s Ta slova (tačke po kojima je trebalo da se pišu izveštaji) označavaju:

- a — raspored, jačinu i naoružanje neprijatelja
- b — zemljište
- c — uticaj godišnjeg doba
- d — vremenske uslove
- e — opšte stanje jedinice (vidi AIZDG, k. 299/11).

⁴ Sada: Rjavče.

⁵ Sada: Orehek pri Materiji. Na karti 1 : 100.000 (izdanje Gl JA, 1950.) nije označen, a nalazi se 5 km istočno od Materije.

visenju kod Gaberka sukobio se sa zasedom II čete, kojoj je stiglo u pomoć i ostalo ljudstvo [čete] naoružano sa 5 puškomitraljeza. Kako je istoga dana neprijatelj izvršio ispad iz uporišta Materija u istoj jačini i sa istim naoružanjem [kao iz uporišta Podgrad] nastupao iz pravca Tatra, a treća kolona iste jačine nastupala iz pravca Orehek — Tatre u pravcu Erjavča, morala se II četa povući zbog opasnosti da bude opkoljena. U ovom sukobu je neprijatelj imao 3 ranjena, kojima je pružana pomoć u selu. Pošto je nešto opljačkao, neprijatelj je u 16 časova napustio selo i vratio se u polazna uporišta.

Dana 8. 11. je neprijatelj, jačine 22 čoveka, naoružana sa lakim pešadijskim naoružanjem, stigao preko Brezovog Brda, gde je zarobio 1 druga iz IV čete, na Erjavče, gde se sukobio s patrolom II čete. Tom prilikom su ubijena dva druga iz patrole. Neprijatelj se zatim odmah povukao. II četa, koja se tog dana nalazila u zasedi sa suprotne strane, stigla je u pomoć patroli sa zakašnjenjem.

Dana 10. 11. neprijatelj je izvršio ispad iz uporišta Podgrad i Materija u jačini 300 ljudi, naoružanih teškim i lakim pešadijskim naoružanjem. U 8 časova stigla je prva kolona na Erjavče, gde se podelila u dve grupe. Prva grupa je krenula u pravcu logora II čete, dok je druga grupa otišla u zasedu u Smogurje.⁶ II četa se teško probila iz okruženja i pri tom imala 3 ranjena. Druga kolona, koja je nastupala iz Oreheka, oko Tatra je posela sve dominirajuće tačke, dok je jedan deo otišao u Padež,⁷ gde je opkolio Kovačevu kuću. Ovde je izvršio samoubistvo naš magacioner, kako ne bi pao živ u ruke neprijatelja. On se tu nalazio službeno. Neprijatelj je zarobio mulovoca i mulu, a Kovaču je uzeo dva vola i nešto meda. U 16 časova neprijatelj se prikupio u Tatrama, odakle se vratio u svoja polazna uporišta.

- 4) *Neprijateljevi i naši gubici:* Neprijatelj je u ovim ispadima imao 3 ranjena. S naše strane imali smo 2 mrtva, 3 ranjena i 1 zarobljenog.

• Pogrešno; treba: šmagurci, zaselak, 2,5 km severoistočno od sela Tatre.

⁷ Zaselak, 3 km severozapadno od sela Tatre.

- 5) *Dobre i slabe strane akcija:* U ovim ispadima nisu se mogle oceniti naše čete. Neprijatelj je potpuno menjao svoju taktiku, pa će se morati ubuduće menjati i naša taktika.
- 6) *Minerstvo, minerske jedinice i eksploziv:* Dana 8. 11. je minersko-sabotažna grupa, jačine 6 drugova, izvršila miniranje žel. pruge Divača — Kozina. Tom prilikom su bile postavljene 3 nagazne mine, međusobno povezane. U 8 časova dana 9. 11. naišao je voz sa 4 vagona, koji je iskočio iz šina. Tom prilikom je srušena i žel. pruga. Saobraćaj je bio prekinut čitav dan. Ista grupa je imala nameru da izvrši miniranje žel. pruge Divača — Št. Peter,⁸ ali zbog oštre kontrole akciju nije mogla izvršiti. Istog dana stiglo je 200 Nemaca, koji su potpuno kontrolisali železničku prugu.

Minersko-sabotažna grupa sada broji 14 drugova. Jedan je poginuo prilikom poslednjeg [neprijateljevog] ispada na Kozjanama. Bilo je utrošeno 16 kg eksploziva »Nobel 808«.
- 7) *Artiljerijske i minobacačke jedinice i Inž.-teh. služba:*
Nemamo.
- 8) *Brojno stanje ljudstva, oružja, municije i stoke te minerskog materijala:* Prilažemo 5 obrazaca.⁹
- 9) *Skladišta oružja i municije, zakonspirisano oružje i municija i utrošena municija:* Zakonspirisane imamo mitraljez, 1 laki minobacač i 40 mina, te 10.000 metaka za puškomitraljez i ital. puške.
- 10) *Najnužnije potrebe u pogledu savezničkih pošiljki:* Neophodno nam je potrebna odeća i obuća i automatsko naoružanje.
- 11) *Neprijateljeva i naša taktika:* Kod neprijatelja su samo mlađi ljudi i već duže vremena obučavaju se u partizanskoj taktici, te su se u ovim ispadima pokazali pravi majstori. Prilikom svakog ispada uspelo im je da se skoro neprimetno približe do naših položaja

⁸ Sada: Pivka.

⁹ Redakcija ih nije pronašla. Bataljon je 15. novembra 1944. u svom sastavu imao: četiri čete, obaveštajni vod, minerski vod, vod za vezu i pomoćni deo, te je brojio ukupno 293 borca, računajući i 15 nenaoružanih boraca (vidi AIZDG, k. 299/11)).

ili baza. Sada kada smo izgubili nekoliko drugova, najviše zbog nedovoljne pažnje, počeli su i naši opreznije da se kreću i da proučavaju neprijateljevu taktiku.

- 12) *Različita*¹⁰ *ocena naših akcija*: Kako nismo imali većih akcija ne možemo ih podrobnije oceniti.
- 13) *Razno*: U poslednje vreme primećuje se da neprijatelj pokušava da pridobije naklonost stanovništva, te ga poziva da ostane mirno u selu. Iz svih ispada se vidi da neprijatelj traži samo hranu, te je utvrdio da je dobije u selima koja još nisu popaljena, ~~da~~ zbog toga ih više ne pali, već samo pljačka. Svaki put neprijatelj se raspituje o partizanima i njihovoj jačini i uvek kaže da će svakog dana dolaziti na sektor Brkina. Nedićevci koji se nalaze u II. Bistrici ne izlaze iz svojih uporišta.¹¹ Ispade je veoma teško zaustaviti, jer je naš bataljon podeljen u 4 male čete koje su suviše udaljene jedna od druge.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba:
Vičić Srećko

Operativni oficir:
Milan Gulić

M. P.

¹⁰ Pogrešno; treba: Kritička.

¹¹ U to vreme se u Ilirskoj Bistrici nalazilo 600 — 700 pripadnika Srpskog dobrovoljačkog korpusa (vidi AIZDG, k. 299yIII).

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 16. NOVEMBRA
1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O PLANOVIMA
I STANJU KORPUSA¹

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj, dana 16. 11. 44.
Br.: 765

Predmet: Vojni izveštaj

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Vojnička situacija se na sektoru IX korpusa od prošlog 15. do 15. ovog meseca, pored ofanzive koju je neprijatelj pro-
duzeo sa pravca Gorice na oslobođenu teritoriju, bitno izme-
nila, a naročito u južnom delu Primorske, to jest u Vipavi²
i na Krasu, gde je neprijatelj uspostavio niz novih uporišta
zbog zaštite i obezbeđenja Vipavske doline i komunikacija na
Krasu. Ovaj sektor je za naše jedinice, i to pre svega veće,
veoma nepodesan još i zbog toga što se u Gorici još uvek
nalazi posada od oko 10.000 ljudi. Sa druge strane, pak, da
na sektoru Pivke od Ilirske Bistrice do Postojne i Št. Petra'
počele su se koncentrisati jake nedičevske jedinice, tako da
su nam jako otežane neke operacije većeg obima na pome-
nutom sektoru. Nova uporišta na sektoru Vipave i Krasa su
sledeća: Opatje Selo — 200, Potoče — 120, Dobravije — 150,
Selo — 80, Batuje — 80, Šmarje — 250 SS, Spodnja Braniča
— 200 SS, Gaberje — 300 SS, Rihemberk⁴ — 170, Kobjeglava
— 150, Prvačina — 150⁵ a osim toga u Gorici 10.000.

U Gorenjskoj i na sektoru Dolomita nema bitnih pro-
mena, osim toga što se neprijatelj snažno utvrdio. U Benečiji

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/1. U gornjem des-
nom uglu je u Glavnom štabu NOV i PO Slovenije crvenom olovkom
dopisano: »15. 10. — 15. 11. 44«, što označava period na koji se izve-
štaj odnosi.

² Odnosi se na Vipavsku dolinu.

* Sada: Pivka.

⁴ Sada: Branik.

⁵ Iz obaveštajnih izveštaja 9. korpusa NOVJ vidi se da su u na-
vedenim uporištima bili raspoređeni delovi 194. puka nemačke 71. pe-
šadijske divizije, delovi 136. puka 188. rezervne brdske divizije i, vero-
vatno, delovi 1. bataljona 10. SS policijskog puka. Ova su uporišta
ukinuta 23. novembra 1944, jer je 194. puk skoncentrisan u Gorici a
zatim upućen na područje Strasburga. (AIZDG, k. 73/IV).

j Reziji je stanje normalno, te se ne primećuje skoro nikakva aktivnost neprijatelja ni u defanzivnom, ni u ofanzivnom pogledu.

Stanje naše vojske

Naša vojska se u Gorenjskoj, u operacijama protiv Poljanske doline prilikom napada na uporišta Gabrk i Poljane,⁰ kao i u borbama jedinica koje su obezbeđivale ovu operaciju, veoma dobro pokazala, iako je neprijatelj u Gorenjskoj veoma osetljiv, a za vreme operacija su bili veoma nepovoljni vremenski uslovi.⁷ Istu ocenu treba dati i za XXX diviziju, koja je razbijala neprijateljevu ofanzivu protiv oslobođene teritorije.⁸ Moral ljudstva je, uprkos lošem vremenu i nadmoćnijem neprijatelju u oružju i ljudstvu, bio veoma dobar. Pokazalo se da su naše jedinice u borbama na terenu veoma dobre, dok su u borbama na neprijateljeva uporišta nešto slabije, a to uglavnom zbog pomanjkanja teškog oružja. Osim toga, ni lakim oružjem nismo u dovoljnoj meri snabdeveni, a ni oprema naše vojske u sadašnje zimsko doba nikako nije podnesna. Teren koji je već sasvim iscrpljen ne može nam skoro ništa više pružati. Sasvim smo ovisni od pošiljki iz vazduha, a koje su u poslednje vreme, zbog loših vremenskih uslova, veoma retke i nedovoljne.

Naši planovi

Nakon uništenja [uporišta] u Poljanskoj dolini imali smo nameru da udarimo na Lučine i Subi Dol,¹ te bi ovo trebalo da predstavlja početak našeg prodora u Dolomite. Ali zbog naših operacija u Poljanskoj dolini neprijatelj je skoncentrisao u Gorenjoj Vasi, Lučinama, Suhom Dolu i Škofjoj Loki jake snage, koje su nam sprečile planiranu akciju. I pored toga mi bismo izvršili ovu akciju kad bismo bili sigurni da će napadnuta uporišta biti zauzeta u jednoj noći, jer u takvoj situaciji obezbeđenje [napada] za duže vreme ne bi mogli izdržati. Osim toga, uporišta bele garde u Dolomitima tako su utvrđena da ih našim lakim naoružanjem u jednoj noći ne bismo mogli zauzeti.

Zbog toga smo sa XXXI i jednim delom XXX divizije imali nameru da udarimo u Selšku dolinu, ali je i ovde neprijatelj snažno pojačao [uporišta] pa smo morali naše snage

⁰ Sada: Poljane nad Škofjo Loko.

⁷ Podrobnije o napadu na neprijateljeva uporišta Poljane nad Škofjo Loko i Gabrk vidi dok. br. 24.

⁸ Podrobnije o borbama 30. NO divizije vidi dok. br. 42.

⁹ Zaselak, 1 km jugoistočno od Lučina.

nešto izvući, i to zbog toga što je u isto vreme otpočela ofanziva na oslobođenu teritoriju, pa smo snage XXX divizije koje su pridodate XXXI diviziji morali izvući i poslati na sektor XXX divizije, u borbu protiv okupatora koji je napadao na položaje XXX divizije. Tako je XXXI divizija ostala na novim položajima te se sada ponovo pripremila za napad na Selšku dolinu. S neprijateljem je XXX divizija vodila borbe 10 dana, pa je još i sada delimično angažovana kod Trnova, gde se još nalazi posada neprijatelja od oko 700 ljudi. Istovremeno moraju jedinice XXX divizije da obezbeđuju spuštalište jer se naše spuštalište nalazi veoma blizu neprijateljevih uporišta, a kako očekujemo veće pošiljke, moramo spuštalište imati dobro obezbeđeno. Ovaj momenat umnogome koči naše planove za operacije šireg obima, a sa druge strane je nužno snažno obezbeđenje našeg spuštališta zbog već pomenutih razloga, a naročito jer je naša vojska u pogledu nabavke opreme isključivo ovisna od savezničkih pošiljki.

Posle zauzimanja Selške doline naš plan je prodor u Dolomite. Glavna poteškoća pri tom je pomanjkanje teškog oružja, pa i eksploziva, kojeg smo u poslednjoj pošiljci primili samo oko 120 kg. Ako je moguće trebujete barem 10.000 kg eksploziva i municiju za brdske topove kalibra 75 mm. Zbog pomanjkanja municije naša artiljerija sasvim je nemoćna, a napad na onako utvrđena uporišta kao što su Dolomiti veoma je težak bez teškog naoružanja. Mi možemo uputiti naše jedinice na juriš i one će i poći, ali je sasvim sigurno da ćemo imati velike gubitke. Zbog toga smo sada pristupili izradi partopa prema vašem planu te se nadamo da ćemo ih do prodora u Dolomite izraditi toliki broj i obučiti onoliki broj ekipa, da ćemo moći da otpočnemo uspešne napade protiv Dolomita.

Sada smo, pored operacija, postavili kao najvažniji zadatak pojačanje naših operativnih jedinica, izvršenje opšte mobilizacije i čišćenje terena od raznih legalnih i ilegalnih ljudi koji se izvlače iz borbe. Za pojačanje naših divizija iz Benečije smo povukli 2 bataljona,¹⁰ a iz Jeseniško-bohinjskog odreda 310 ljudi, pored detaljnog pregleda čitave naše pozadinske vojske i terena, gde ćemo isto tako dobiti priličan broj ljudstva. Svakako da pri tom dolazi u prvi plan pitanje naoružanja i opreme. Za naoružanje naših divizija i svih novomobilisanih bilo bi nam potrebno najmanje 5.000 pušaka i 200 mitraljeza. U svakoj od naših divizija se nalazi oko 400 nenaoružanih boraca, a Jeseniško-bohinjski odred je od 150 boraca

¹⁰ Odnosi se na 3. i 6. bataljon 17. slovenačke NO brigade »Simon Gregorčič«, koji su uključeni u 31. NO diviziju (vidi dok. br. 15).

porastao na 900 ljudi, od kojih je u XXXI diviziju upućeno oko 600 ljudi. U pogledu mobilizacije to je bio najaktivniji odred, dok Dolomitski odred ni u vojničkom ni u mobilizacijskom pogledu nije skoro ništa uradio. Njegov zadatak bio bi prodor u Dolomite, a možemo da tvrdimo da od toga svega samo nosi ime tog područja. Sada smo već po treći put izmicali štab, ali još uvek odred nije postigao nikakve rezultate. Depešom smo vam predložili da se taj odred rasformira te da s njegovim ljudstvom pojačamo jednu od divizija, a to zbog toga što se mora odred nalaziti ionako samo na sektoru koji već kontrolišu naše operativne jedinice, dok ga na područje Dolomita ne možemo uputiti. Do sada se najviše zadržavao na Pivki ili u Gorenjskoj, oko Cerkljanskog, što znači da je bio stalno na teritoriji usred jedinica naših divizija, te nije uradio ništa a ljudstvo je demoralisano. Zbog toga smo došli do zaključka da je bolje da se ovakva jedinica rasformira.¹¹

S pomenutih sektora gde se odred zadržavao, a uglavnom se nalazio na Pivki, nije mogao da dejstvuje u Dolomitima zbog prevelikog frontalnog karaktera dolomitskog [odbrambenog] sistema. Na području, pak, odakle je moguć lakši prodor u Dolomite nalazi se Skofjološki odred. Smatramo da umesto ukinutog Dolomitskog odreda ojačamo Skofjološki odred te mu postavimo zadatak da na svojoj strani rasporedi svoje snage tako da će što lakše moći da upada u Dolomite, jer je dolomitski sistem svojim frontom uglavnom okrenut prema Primorskoj, i to s nizom veoma gustih i dobro utvrđenih uporišta. Isto tako je teren između Primorske i Dolomita jako kontrolisan, te je zbog zadržavanja četnika između domobranskih uporišta čak i manjim patrolama veoma otežan prelazak. Nasuprot pak, sa Skofjoloških brda je mnogo lakše prodreti, i to čak u sam centar.

Za pojačanje naših divizija privukli smo još jedan bataljon 17. brigade, koji je nakon rasformiranja ostao na području Tolmina te je sada bio priključen Operativnom štabu za Zapadno Primorsko. Pošto je i taj bataljon imao više — manje samostalne zadatke, a prirodnim preprekama bio jako odsečen od svih štabova, te je u isto vreme pokazao priličnu neaktivnost, a i zimski period na sektoru Kobarida i Tolmina neće mu pružiti ništa drugo sem snabdevanje, iz tih razloga

¹¹ Glavni štab NOV i PO Slovenije, depešom broj 93 od 18. novembra 1944, odobrio je rasformiranje Dolomitskog NOP odreda (vidi AIZDG, k. 45/11). Dolomitski NOP odred je rasformiran u prvoj polovini decembra 1944, a ljudstvo je uključeno u ostale jedinice 9. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 112).

smo ovaj bataljon povukli i priključićemo ga jednoj od divizija.¹²

Na taj način će se naše jedinice brojčano ojačati, pa se nadamo da ćemo [brojno stanje] divizija podići bar na 3 do 4000 ljudi. Zajedno sa Oblasnim komitetom za Primorsku preduzeli smo sve mere u pogledu mobilizacije, pa se već pokazuju prvi uspesi. Istovremeno smo po divizijama sproveli strogu kontrolu nad otpuštanjem ljudstva iz jedinica u pozadinske jedinice ili na teren. Operativne jedinice ne smeju nijednog vojnika izdvojiti za bilo koju službu bez našeg znanja, obrazloženja i našeg prethodnog odobrenja. Pretresli smo sve naše korpusne ustanove, sve komande mesta i područja **te** smo sve one bar donekle sposobne aktivirali. O uspehu vam još ne možemo javiti jer ljudstvo još nije stiglo u jedinice, a kad primimo konačne rezultate, odmah ćemo vam ih javiti.

Isto tako smo otpočeli pročišćavanje ekonomskih komisija, osim transportnih karauli, i uopšte ustanova na terenu u kojima je bilo veoma nezdravo stanje. Porastom naše vojske, posle zaposedanja Vipavske doline, Krasa i Furlanije jačim nemačkim snagama, stupa u prvi plan pitanje naše ishrane. Konstatovali smo da ovogodišnji jesenji rod nije bio u dovoljnoj meri prikupljen u skladištima, a ukoliko je i bio, nalazi se na takvim mestima do kojih sada, zbog okupatora, ne možemo.

U pogledu ishrane XXX divizija je na svom sektoru ovisna pre svega od Vipavske doline. Pivke i Krasa. Zbog iznete situacije sada je snabdevanje veoma teško, te nas stavlja pred ozbiljne probleme ukoliko bi se neprijatelj duže vremena zadržavao u novim uporištima. U poslednje se vreme pak, XXXI divizija oslonila pre svega na Gorenjsku, gde je uništenjem [uporišta] u Poljanskoj dolini mnogo lakše prevožepje, a i civilno stanovništvo je nakon tih uspeha spremno da više žrtvuje za našu vojsku.

U pogledu vojničkog osposobljavanja i političke izgrađenosti naše vojske možemo kazati da je kako-tako, dobro, ali primećujemo da je politkomesarski kadar u štabovima naših brigada i divizija suviše angažovan administracijom. Na primer, razne kadrovske kartone moraju sastavljati u više primeraka, a raznih zahteva za ljudstvo s tačnim karakteristikama je danas, kada uspostavljamo vlast i razne rodove vojske,

¹² Odnosi se na bataljon Briško-beneškog NOP odreda, koji je, posle rasformiranja ovog odreda, kao 5. bataljon uključen u 17. slovenačku NO brigadu »Simon Gregorčič« (vidi knj. 16, dok. br. 15). Formiranjem Operativnog štaba za Zapadno Primorsko ovaj bataljon je postao 2. bataljon (vidi dok. br. 35). Naređenjem Štaba 9. korpusa NOVJ on je u drugoj polovini novembra 1944. uključen u 31. NO diviziju (vidi AIZDG, k. 45/11).

toliko da su politkomesari, a naročito pomoćnici politkomesara, koji u našoj vojsci imaju najznačajniju ulogu, angažovani pisanjem personalnih kartona. Mišljenja smo da se sprovede samo pisanje najhitnijih stvari, i to u najjednostavnijem obliku.

Ostale izveštaje s tačnijim pregledom našeg rada u svim sektorima dostavićemo vam u redovnim izveštajima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Načelnik štaba — potpukovnik:
V. Avbelj Kajtimir¹³
M. P.

BR. 61

IZVEŠTAJ ŠTABA 15. DIVIZIJE OD 16. NOVEMBRA 1944.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE I ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O BORBI U REJONU URŠNA SELA — PRIBIŠJE
O NAPADU NA ŠT. JERNEJ I O PRINUDNOM OTKUPU
HRANE¹

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek, br.682
Položaj, 16. X* 1944.

Operativni izveštaj Vreme: Pre podne vedro,
za 13. i 14. XI 1944. posle podne kiša, u toku
noći sneg.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
(Operativno odeljenje) i
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

I. POKRETI NEPRIJATELJA NA TERITORIJI DIVIZIJE:

XII brigada javlja: da seneprijateljeva kolona kretala iz Novog Mesta pravcem Mraševo — Drganja Sela, do Uršnih Sela.³ Kolona je brojila oko 400 be-ga.

¹³ Albert Jakopič Kajtimir

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 26/11. Broj delovodnika dopisan je olovkom.

¹ Omaška; treba: XI.

³ O dejstvu neprijatelja vidi dok. br. 57, objašnjenje 2:

II. BROJNO STANJE NASE DIVIZIJE:

na licu, rashod, po spisku				
Stab XV div.	40	2	42	(2 u bolnici)
Spec. jed. XV div.	246	116	362	(10 u bol., 4 nest.. 102 si.)
Pokretna bolnica	121	2	123	(2 u bolnici)
IV brigada	516	76	592	(18 na kursu, 43 u bol., 2 u div., 7 u V brig., 6 u ra- dio-stanici)
V brigada	506	68	574	(51 u bol., 13 na kursu, 4 nest.)
XII brigada	598	39	637	(5 u div., 12 na kursu, 15 u am- bul., 6 u bol., 1 ne- stao)
XV brigada	474	97	571	(49 u bol., 15 na kursu, 5 na div. preg., 4 bomb., 2 nest., 2 dez., 14 za- ostalih na pokre- tu)
XV divizija	2501	400	2901	.

Razlike po spisku nije bilo.

III. SADASNJI RASPORED NASE DIVIZIJE:

Štab divizije se nalazi u selu Luža⁴ a odseci u selu Sela⁵ zajedno sa Zaštitnim bataljonom.

IV brigada: Štab brigade se nalazio na Zajčjem Vrh⁶, dok se I bat. nalazi na položaju Plemberk. Patrolira u pravcu Težka Voda — Orehek i održava vezu sa II bataljonom na Hrušici. Drugi bataljon je na položajima oko sela Hrušica i ima vezu sa XV brigadom, koja se nalazi oko Tolstog Vrh⁶. Patrolira u pravcu Slatnik — Smolenja Vas i Ratež. Treći bat. je na položajima Zajčji Vrh. Patrolira u pravcu Težke Vode. Jednu četu ima u zasedi iznad Velikog Ceroveca. Održava vezu sa I bataljonom.

* Zaselak, 8 km severoistočno od Semiča.

⁵ Odnosi se na Sela pri Jugorju.

⁶ Sada: Zajčji Vrh pri Stopičah.

V brigada: Nije dostavila izveštaj⁷ Nalazi se na položajima oko Kostanjevice na Krki.

XII brigada: Štab brigade se nalazi u selu Konec. Prvi bat. se nalazi na položajima oko Uršnih Sela, Radohe i Pribišja. Drugi bat. se nalazi na položajima oko Vinje Vasi. Oko 17 časova krenuo je na položaje Pribišje — Radoha. Treći bat. se nalazio na položajima Pribišje — Radoha — Uršna Sela.

XV brigada: Štab brigade se nalazio u selu Jugorje,⁸ a za vreme akcije oko sela Vrh." Prvi bat. se nalazi u selu Jugorje, II bat. u Mačkovecu,¹⁰ a III bataljon na Božič Vrh. U 14 časova su svi bataljoni krenuli na planiranu akciju.

IV. AKCIJE I BORBE NASE DIVIZIJE:

IV brigada nije vodila borbe, ali je bila angažovana u akciji za otkup hrane.¹¹ Prvi bat. prikupljao je hranu na sektoru Cikava — Smolenja Vas, II bat. na sektoru Ratež a III bat. na sektoru Slatnik — Smolenja Vas — Sela.¹²

V brigada: Vršila je otkup hrane¹³ na sektoru Kostanjevica na Krki.

XII brigada: Dana 14.¹⁴ XI 1944. krenuo je I bat. prema Uršnim Selima da napadne neprijatelja koji se tu nalazio na odmoru. Kad je stigao na ivicu šume iznad Uršnih Sela, neprijatelj je iz Uršnih Sela odmah otpočeo da puca na njega. Bataljon je odmah izvršio juriš na neprijatelja te ga odbacio s položaja kod samog sela Uršna Sela. Neprijatelju je uspelo prinuditi bataljon da se ponovo povuče na ivicu šume. Odavde je bataljon vodio borbu s neprijateljem do 19 časova. U 19,30 časova stigao je u pomoć III bataljon. Oba bataljona su se odmah razvila u strelce i stigla u neposrednu blizinu Uršnih Sela. Neprijatelj je otvorio vatru iz teškog minobacača, pa su se bataljoni morali povući na ivicu šume istočno od naselja Uršna Sela a zatim na položaje u šumi ispred sela Radohe. Neprijatelj je nastupao kolonom od oko 400 ljudi i dva teška

⁷ Redakcija nije mogla pronaći izveštaje 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« za ovaj period. Iz izveštaja 15. NO divizije od 22. novembra 1944. vidi se da je 1. bataljon ove brigade noću 14/15. novembra 1944. demonstrativno napao neprijateljevo uporište Kostanjevica na Krki (vidi AIZDG, k. 26/11).

⁸ Sada: Jugorje pri Metliki.

⁹ Sada: Vrh pri Šentjerneju.

¹⁰ Sada: Mačkovec pri Suhorju.

¹¹, ¹³ i ¹⁸ Zapovest za izvršenje tih zadataka izdao je Štab 15. NO divizije 12. novembra 1944 (vidi dok. br. 50).

¹² Odnosi se na Sela pri Ratežu.

¹⁴ Pogrešno; treba: 13 (vidi AIZDG, k. 190/III).

minobacača¹⁵ prema položajima I i III bataljona. Tu su oba bataljona prihvatila borbu s ciljem da zaustave prodor neprijatelja. Zbog nadmoćnosti neprijatelja bataljoni su se morali povući na ivicu šume iznad Radohe. U 10 časova stigao je u pomoć II bataljon. Neprijateljeva kolona približavala se našim položajima. Svi bataljoni su je napali tako da se neprijatelj morao povući. Pri povlačenju je neprijatelj tukao naše položaje vatrom iz teških minobacača. Neprijatelja smo pratili izviđačkom patrolom, koja je utvrdila da je neprijatelj zaposeo položaje oko sela Pribišje. Oko 18 časova je jedan bataljon zajedno sa IV brigadom M.G.¹⁶ krenuo prema selu Pribišje. Borba je nastavljena i sledećeg dana, te ćemo o uspehu borbe izvestiti u oper. izveštaju za 15. XI.¹⁷

XV brigada: Operativnom zapovešću Štaba divizije¹⁸ naša je brigada, bez jednog bataljona, dobila zadatak da u toku noći napadne i uništi neprijateljevo uporište Št. Jernej,¹⁹ a jednim bataljonom i pionirskim bataljonom divizije, koji je pridodat našoj brigadi, izvrši prinudni otkup hrane u okolini St. Jerneja i u selima Drama, Gomila, Čadraže, Mihovica, Marahovc,²⁰ Breška Vas, Brezovica i Pristava.²¹ U vezi s tim, brigada je toga dana u 14 časova krenula prema neprijateljevom uporištu St. Jernej. Do Tolstog Vrha se cela brigada kretala zajedno a zatim su se bataljoni podelili svak na svoj sektor u cilju izvršenja dobijenog zadatka. Prvi bataljon je nastupao tako da izvrši napad na neprijateljevo uporište Št. Jernej sa zapada duž drumu Novo Mesto — Št. Jernej. Drugi bataljon je pošao u pravcu određenih sela gde je trebalo da se izvrši prinudni otkup hrane, postavio je zasede na mostovima preko Krke kod Dragana²² i Dobrave,²³ te je kontrolisao ovaj sektor i održavao vezu sa I bataljonom na taj način što je imao ob-

¹⁵ To nastupanje preduzeo je neprijatelj iz Uršnih Sela 14. novembra 1944. u 9. časova (vidi izveštaj 12. slovenačke NO brigade od 18. novembra 1944, u AIZDG, k. 190/III).

¹⁶ «Matija Gubec». (Podrobnije o borbi ove brigade vidi dok. br. 57).

¹⁷ Taj izveštaj redakcija nije pronašla. Iz izveštaja 15. NO divizije od 22. novembra 1944. vidi se da su napad na neprijatelja u Pribišju izvršile snage 4. slovenačke NOU brigade «Matija Gubec» i 1. bataljon 12. slovenačke NO brigade. Borba je vođena cele noći. A 15. novembra u 7 časova pristigla su još 2. i 3. bataljon 12. slovenačke NO brigade, pa je izvršen zajednički napad na Pribišje, te je neprijatelj u 10 časova pobjegao u pravcu Novog Mesta (vidi AIZDG, k. 190/III).

¹⁹ Sada: Šentjernej.

²⁰ Pogrešno; treba: Maharovec.

²¹ Sada: Pristava pri Šentjerneju

²² Pogrešno; treba: Draga.

²³ Sada: Dobrava pri Škocjanu.

javnicu u selu Maharovec. Treći bataljon je iz Tolstog Vrh krenuo tako da se približio uporištu neprijatelja s jugoistoka, odakle je vršio napad.

1) Plan za akcije izrađen je na osnovu zapovesti Štaba divizije, te ga je Stab brigade u svojoj operativnoj zapovesti²⁴ dao svim štabovima bataljona.

2) Naše efektivne: U akciji je brigada, bez jednog bataljona, u ukupnoj jačini od oko 200 ljudi, 18 puškomitraljeza, 2 mitraljeza, 3 laka minobacača, 2 teška minobacača, 3 protivtenkovske puške, 2 Piata i ostalo puške.

Neprijateljeve efektivne: Posada od 150 he-ga, 40 Nemaca, 17 policajaca s naoružanjem: 2 teška minobacača, 3 mitraljeza »breda«, 13 puškomitraljeza, 4 »šarca«, 2 laka minobaca, 17 automata a ostalo je pešadijsko oružje — puške.

3) Akcija je sa zakašnjenjem otpočela oko 24 časa a trebalo je da otpočne 13. X u 18 časova. Do zakašnjenja je došlo zbog velike udaljenosti od samog uporišta i zbog vremenskih uslova.

4) Prvi i III bataljon vršili su napad na neprijateljevo uporište. Bataljonske grupe za napad podišle su do same žičane prepreke i svim raspoloživim naoružanjem djelovale na neprijateljevo uporište, dok su protivtenkovskim oružjem tukle neprijateljeve bunkere. Neprijatelj je snažno reagovao i otvorio vatru iz sveg raspoloživog naoružanja koje je imao raspoređeno u 24 niska prikrivena bunkera i u 5 betonskih bunkera. Našim napadnim grupama nije uspelo da prodru u uporište, jer je neprijatelj u žičanu prepreku sproveo električnu struju, a na ostalim mestima je na svak naš prodor u uporište odmah reagovao oklopnim automobilom. Ogorčena borba trajala je preko 3 časa. Zatim su se naše snage povukle na položaje koji su im bili određeni.

5) Sama akcija nije uspela. S obzirom na ostale zadatke, to jest prinudni otkup po okolnim selima St. Jerneja, brigada je svoj zadatak izvršila tako da neprijatelj nije mogao sprečiti ovu našu akciju. Zatim se I bataljon povukao na sektor Mihovo, III bataljon na sektor Cerov Log a II bat. na sektor Tolsti Vrh, dok nisu snage V brigade stigle na određene položaje. Posle toga se brigada, po naređenju Štaba divizije, premestila na sektor Podgrad — Vinja Vas sa zadatkom da osigurava u pravcu Novog Mesta. U borbi nismo ništa zaplenili.

6) Sopstveni gubici: 1 drug je ranjen, 2 su nestala, a verovatno će se vratiti.

²⁴ Redakcija nije pronašla zapovest Štaba 15. slovenačke NO brigade »Belokranjska«.

7) Trebalo bi kritikovati to da je akcija otpočela sa zakašnjenjem od punih 6 časova, jer bi inače ostale jedinice mogle da prinudno otkupe više hrane. Služba veze je bila dobra. Veza patrolama bila je slaba te se patrole još ne mogu orijentisati u noći i magli. Niži rukovodeći kadar se u borbi dobro pokazao, ali je bio premalo odlučan i samoinicijativan. Moral ljudstva bio je na zavidnoj visini.

V. BUDUĆI PLANOVI DIVIZIJE:

Izvršavati sve zadatke dobivene od Štaba VII korpusa i sprečiti svaki prodor neprijatelja na teritoriju koju kontroliše ova divizija.

VI. UPOTREBA PROTIVTENKOVSKOG ORUŽJA I EKSPLOZIVA:

Ovo oružje upotrebljavalo se u akciji pri napadu na neprijateljevo uporište St. Jernej. Efekat protivtenkovskog bacača bio je dobar.

VII. RAZNO:

Po naređenju Štaba divizije, XV brigada se 14. XI 1944. premestila na nove položaje Vinja Vas — Podgrad — Pristava.

Vojna i politička nastava, zbog pokreta i borbi, nije se održavala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, pporučnik: Sef operativnog odseka, major:
Kajfež²" Pavel Jezernik

M. P.

IZVEŠTAJ ŠTABA 30. NO DIVIZIJE OD 16. NOVEMBRA 1944.
ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBENOJ AKTIVNOSTI POT-
ČINJENIH JEDINICA U PRVOJ POLOVINI NOVEMBRA'

STAB XXX DIVIZIJE
IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek
Štev. 207
Položaj dne 16. nov. 1944

15-dnevni operacijski
izveštaj od 1. XI. do
16. XI. 1944.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

(Topografske sekcije: Pontebba, Udine, Tolmino,
Gorica, Postojna, 1 : 100.000, it. izd.)

SITUACIJA

Protekli period karakteriše se neobičnom nemačkom aktivnošću na Krasu i Vipavi,² koja je bila tesno povezana sa pritiskom ispoljenim na sektoru Trnova u cilju vezivanja naših snaga. Intenzivnost patrola na sektoru Krasa nije se ni malo umanjila, već po svima znacima iz dana u dan se stalno povećava. Time neprijatelj teži da onemogući svako prisustvo naših jedinica. Tome se nadovezuje privremeni ispad većih grupa sa pravca Gradiške i Gorice, sve s namerom da se naše dejstvo svede na minimum i konačno eliminiše sa toga sektora. Aktivnost neprijatelja naročito se je ispoljila u dolini Vipave, čiji značaj se povećava sve više u koliko se rat bliži

¹ Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku, latinicom) u AIZDG, k. 226/1. Zaglavlje nije pisano mašinom, već je stavljen četvrtasti štambilj. Broj delovodnika dopisan je mastilom. U gornjem desnom uglu dopisano je u Štabu 9. korpusa NOVJ mastilom: »Op. 2372«, što označava broj delovodnika Štaba 9. korpusa NOVJ i da je dokumenat predat Operativnom odseku. Prva stranica dokumenta je oštećena, pa je redakcija dopunila tekst po smislu i to stavila u četvrtaste zgrade.

² Odnosi se na Vipavsku dolinu.

svom završetku, zbog komunikacijskog pravca koji teče njo-
me — Gorica — Ajdovščina — Postojna i dalje prema severu.
U najkraćem vremenu, možemo smatrati dolinu Vipave kao
nepristupačnu za operisanje naših jedinica. Nemci po svaku
cenu moraju postignuti sigurnost i bezbednost kroz dolinu,
jer bi im ona poslužila za manevriranje po unutrašnjim prav-
cima u slučaju kakvog pokušaja engleskih desantskih operacija
na obali južnog Primorja, u cilju obuhvata nemačkih armija
kada se budu našle na levoj obali Poa ili za prebacivanje tru-
pa sa južnog bojišta da bi se zadržalo napredovanje Crvene
armije i naših jedinica. Izloženo rasmatranje potkrepljuje čin-
jenica da su zadnje vreme ustanovljene nove postojanke³ na
Krasu i Vipavi, kao Doberdob, Jamlje, Lokvica, Kobja Glava,⁴
Volčja Draga, Rihemberk,³ Spodnja Braniča, Šmarje i Gaberje.
Pored toga na samoj cesti Nemci su se smestili u selima Poto-
če, Selo, Dobravlje, Batuje, Malo Žablje i Črniče. Svi mostovi
se nalaze pod stražom i po cesti krstare patrole koje istovre-
meno kontrolišu i sela ispod Čavna: Ravne, Vrtovin, Kamnje i
Stomaž.

Obezbeđujući se na Krasu i Vipavi, Nemci nisu zanema-
rili ni sektor Trnovskog gozda, usredsređujući svoj pritisak
na Trnovo. Snage upotrebljene u te svrhe bile su i brojno i
tehnički nadmoćnije od naših.

Što se tiče naših snaga, 18. SNOUB bez 2 bataljona dej-
stvovala je i dalje na sektoru Krasa i Vipave, bile su skoncen-
trisane na sektoru: Trnovskog gozda — 19. SNOB sa dva ba-
taljona 18. SNOUB; Banjske planote — 20. brigata d'assalto;
17. SNOB početkom meseca [najlazila je se na svom povrat-
nom maršu sa pohoda u Benečiju i bil[a] po dolasku skoncen-
trisna na j. zapadnom rubu Banjske planote, da bi 11. 11. 1944
zamenila 19. SNOB na položajima kod Trnova.

Dejstvo 18. SNOUB, na njenom sektoru, bilo je čisto
ofanzivno i karakteriše se radom manjih snaga, pribegavajući
gerilskom načinu ratovanja — zaseda. Rad 19. SNOB i 20.
brigade bio je defanzivan sa ofanzivnim tendencijama prepre-
čavanja neprijateljskog prodiranja i odbacivanja istoga pre-
ma dolini Soče.

Rad naših MS^G vodova na južnoj pruži beleži u svome bi-
lansu pasivu, što proizilazi usled aktivnosti koju su Nemci
sproveli u cilju obezbeđenja južne železnice, tako dragocene
za njihovu potrebu.

³ uporišta

⁴ Sada: Kobjeglava.

⁵ Sada: Branik.

• minersko-sabotažnih

NACRT ŠTABA

Nacrt štaba u ovom periodu nije mogao da bude ostvaren zbog razvoja situacije, koji nije dopuštao mogućnosti upotrebe većih snaga za likvidaciju spoljnog pojasa kraških postojanki, kao što su Kopriva i Dutovlje. Po svemu sudeći projekat likvidacije neće doći u obzir ni u sledećem 15-dnevnom periodu zbog nastalog preokreta.

OPERACIJE DIVIZIJE

Iznosimo vam hronološkim redom prikaz operacija koje su vodile jedinice XXX divizije u 15-dnevnom vremenskom periodu od 1. 11. do 16. 11. 1944:

17. SNOB »Simon Gregorčič«

21.10.1944 Izabrani strelci (ostrorelci)⁷ 5. bataljona napali su kamion na putu između Idrskog i Kamna i tom prilikom 3 Italijana su ranjena.

23.10.1944 Brigadni MS vod poslat u patrolu prema Oslavju pao je u neprijateljsku zasedu. Prilikom pušaranja pošlo mu je za rukom da ubije 2 neprijateljska vojnika.

Istoga dana u 14,30 h MS vod napao je Nemce koji su vršili pljačku u selu Kojsko. Iznenadjeni Nemci dali su se u beg i tom prilikom naleteli na postavljenu zasedu. Neprijatelj je pretrpeo gubitke u mrtvim 6 vojnika. Broj ranjenih nije mogao da bude utvrđen.

24.10.1944 Grupa od 4 ostrorelca 4. bataljona napala je 3 Kozaka koji su napasali konje u blizini Bolfonsa* (Tarčento). Ubijena su 2, 1 ranjen. Zaplenjena je 1 pušika i 2 fišeklije sa 36 metaka.

Patrola Reziškog bataljona jačine 8 drugova napala je neprijateljski kamion, kod Reziute. Neprijatelj je moćno reagirao mitraljeskom vatrom iz bunkera duž pruge. Neprijateljski gubici 8 mrtvih. Uništen 1 kamion.

25.10.1944 Patrola od 10 ljudi 5. bataljona napala je na putu Gorica — Kobarid Nemce koji su vršili oprav-

⁷ snajperisti

⁸ Zaselak, 1 km severno od Tarčenta.

ku telefonske linije. Neprijateljski gubici: 3 mrtva. Zaplenjeno je 400 m telefonske žice.

Patrola Reziskog bataljona jačine 4 čoveka naoružana puškama napala je neprijateljski kamion u blizini Chiusaforte [Kjuzaforte]. Kamion oštećen uspeo je da umakne. Neprijatelj je moćno reagirao vatrom iz automatskog naoružanja i bacača. Neprijateljski gubici: 2 mrtva, 1 kamion oštećen.

26.10.1944 Odabrana grupa od 30 ljudi pokušala je napad na neprijateljsku postojanku kod tunela u blizini Rabelja. Napad je počeo u 20 h. Postojanka je bila utvrđena i raspolagala sa 3 bunkera. Neprijatelj je moćno reagirao tako da nije bilo moguće sprovesti u delo likvidaciju, zbog intervencije iz obližnjih postojanki.

Naši gubici: 1 ranjen.

Neprijateljski gubici: 1 zarobljen i 1 ranjen.

Zaplenjeno: 1 puškomitraljez.

Patrola 4. bataljona kod Bolfonsa ubila je stražara Kozaka. Neprijatelj je odmah reagirao vatrom.

Neprijateljski gubici: 1 mrtav.

27.10.1944 U 16 h. patrola od 3 vojnika, koja je pripadala Reziskom bataljonu, otvorila je vatru u blizini Reziute na neprijateljski kamion.

Neprijateljski gubici: 3 mrtva.

Patrola od 12 vojnika 4. bataljona u 16 h. uspeła je da se približi crkvi "Sv. Antona" i zarobila jednog Nemca i pobrala civile koji su radili na izgradnji fortifikacijskih objekata. Zatim je otvorila vatru iz puškomitraljeza na ostale Nemce i be-ge¹⁰ koji su vršili nadziranje kod izvođenja radova. Zbog toga radovi se nisu izvodili toga dana, i civilno stanovništvo nerado se odaziva pozivu da se vrati na rad.

Neprijateljski gubici: 1 zarobljen.

Zaplenjeno: 1 puška, 1 pištolj, 1 opasač i 30 metaka.

Patrola 5. bataljona u 9 h. ubila je 2 motociklista na cesti Kobarid — Bovec, prilikom sprovođenja transporta interniraca; zbog reakcije ostalog dela kolone morala se je umaknuti.¹¹

Neprijateljski gubici: 2 mrtva.

¹⁰ Crkva na brdašcu u Kobaridu.

¹¹ bela garda

" povući

- 28.10.1944 Patrola od 5 ljudi prateće čete napala je u neposrednoj blizini Nimisa jednu grupu Kozaka, koji su bili kao pratnja 2 zaprežnih kola.
 Neprijateljski gubici: 4 mrtva, 3 ranjena.
 Neprijateljski gubici u materijalu: 2 konja ranjena i 2 zaprežnih kola oštećeno.
 Zaseda Beneškog bataljona na mostiću pri Desklama otvorila je vatru na dva be-ga koji su se kretali iz postojanke Salona¹² — fabrika.
 Neprijateljski gubici: 2 mrtva.
 Zaplenjeno: 1 brzostrelka, 1 puška i 80 metaka.
 Zaseda 1. bataljona na putu Tarčento — Vedronza napala je jednu kozačku konjičku patrolu jačine 6 vojnika. Zbog brze intervencije iz obe postojanke nije se moglo zapleniti ništa materijala.
 Neprijateljski gubici: 4 mrtva i 1 ranjen.
 Ostali gubici: 4 konja ubijena.
 Zaseda od 30 vojnika 2. bataljona napala je na putu Attimis — Foramis jedno odeljenje Kozaka jačine 30 vojnika. Posle kratke borbe neprijatelj je bio nateran u bekstvo prema Attimisu, iz koga pravca mu je stizala pomoć.
 Neprijateljski gubici: 8 mrtvih i 1 ranjen.
 U 9 h. patrola MS¹³ napala je kamion pun Nemaca na cesti Gorica — Gradiška.
 Neprijateljski gubici: 3 mrtva, 2 ranjena.
 Gubici u materijalu: 1 kamion oštećen, električni vod isto tako oštećen. Cesta oštećena.
- 29.10.1944 U 13 h. patrola od 3 vojnika 4. bataljona otvorila je iznenadnu vatru na kozačku zasedu kod Vedronze.
 Neprijateljski gubici: 2 ranjena.
 Ostrostrelci 4. bataljona kod Vedronze otvorili su vatru na udvojene stražare na ulazu u selo.
 Neprijateljski gubici: 2 ranjena.
- 30.10.1944 Brigada je imala zadatak da se iz Zapadne Benečije skoncentriše u Istočnu Benečiju na prostoru Livek — Brenka. U tu svrhu bio je izbačen prvi bataljon u prethodnicu, dok su 2. i 4. formirali glavninu. Pravac kretanja bio je Platišče — Breginj — Stanovišče — iznad Kreda, na Svino [i dalje] u Li-

¹¹ Italijanski naziv za Anhovo.

¹⁵ minersko-sabotažnog voda

vek. Bataljon u prethodnici krenuo je u 12h. Prednje odeljenje imalo je za zadatak da njegova patrola prethodnica po izbijanju na kotu 557 ispred Breginja istu posedne do nailaska glavnine prethodnice. Patrola prethodnica prilikom podilaženja koti bila je dočekanata vatrom i bila prinuđena da se povuče. Na koti neprijatelj jačine 200 vojnika¹⁴ držao je zasedu, pošto je bio verovatno izvešten o kretanju naših jedinica.

U momentu otvaranja vatre na patrolu prethodnice, glavnina se je nalazila u visini kote 785, dok je drugi bataljon bio savladao veliki ovinek¹⁵ ispod kote 596. Zbog novostvorene situacije moralo se je odmah promeniti pravac kretanja trupe. U tu svrhu 1. bataljon bio je odmah izbačen za bočno osiguranje prema Breginju, da bi zaštitio i obezbedio prolazak glavnine preko Logja i izbijanje u dolinu Nadiže kod sela Stupice. Dve čete bile su odmah postavljene na koti 676,¹⁶ dok je jedna držala položaje na Velikom hribu (Col grande), k. 633. Bataljon je imao po prolasku cele kolone da formira zaštitnicu.

Ojačan neprijatelj u 14.30 h. krenuo je pravcem Breginj — Logje s namerom da zaposedne Veliki hrib, čime bi bilo dovedeno u pitanje prelazak brigade preko Nadiže kod Logja i bila ista razbijena i nabačena na teško prohodni teren.

Neprijatelj koji je podišao Velikom hribu bio je iznenada stavljen pod vatru celokupnog naoružanja, tako da nije imao vremena da reagira na taj vatreni prepad. Iznenaden neprijatelj bio je prinuđen da se povuče na stare položaje kod Breginja, gde je ostao neaktivan tokom celog dana.

Odbijanjem neprijatelja, glavnina brigade nesmetano je produžila svoj marš prema Stupici, gde je sačekala pridolazak zaštitnice.

Naši gubici: 1 mrtav, 1 ranjen.

Neprijateljski gubici: 5 mrtvih, 9 ranjenih.

Naši gubici u materijalu: 1 mitraljez i 3 puške.

¹⁴ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane na tom pravcu.

¹⁵ okuku

¹⁶ Ta kota nije označena na karti 1 : 100.000, a nalazi se 700 ra južno od Breginja.

- 1.11.1944 U 16 h. su 3 ostrostrelca Beneškog bataljona sa odstojanja 300 m. otvorila vatru na stražare kod mosta San Quirino [Kvirino].
Neprijateljski gubici: 2 mrtva.
- 5.11.1944 Patrola 3 vojnika (1 puškomitraljez »Bren«, 1 brzostrelka¹⁷ i 1 puška) napala je nemačku patrolu jačine 12 vojnika prilikom njihovog povratka iz Cerova prema Vipolžu. Preostala 4 vojnika prihvatili su borbu dok nije prispelo pojačanje iz postojanke Preval.
Neprijateljski gubici: 8 mrtvih.
- 7.11.1944 Na putu Števerjan — Kojsko jedan otvoren oklopni auto naišao je na nagazne mine postavljene od 1 MSV 17. SNOB.
Neprijateljski gubici: 3 mrtva, 2 ranjena.
Uništen materijal: 1 oklopni automobil.
- 13.11.1944 Patrola jačine 5 vojnika 17. SNOB prilikom patroliranja na cesti Nemci — Trnovo primetila je jednu neprijateljsku patrolu jačine 1 desetine sa puškomitraljezom i odmah otvorila vatru na istu. Neprijatelj je sa svoje strane reagirao, tako da se naša patrola morala umaknuti zbog blizine neprijateljskih položaja.
Neprijateljski gubici: 2 mrtva.

18 SNOUB »Bazoviška«

- 28.10.1944 Nemačka patrola, koja se je kretala od pravca Potoče, bila je napadnuta prilikom prelaska mosta na Vipavi ispod s. Martini — Brje¹⁸ od strane naše zasede. Patrola se je povukla prema Potoče štice od topova manjeg kalibra koji su dejstvovali sa ceste Gorica — Ajdovščina.
Neprijateljski gubici: 4 mrtva.
- 29.10.1944 Zaseda 5. bataljona na cesti Kopriva — Štanjel napala je neprijateljsku patrolu. Neprijatelj je snažno reagirao iz obeju postojanki.
Neprijateljski gubici: 2 mrtva.

¹⁷ " automat

¹⁸ Na karti 1 : 100.000 nije obeleženo, a nalazi se 2 km južno od Potoča.

- 30.10.1944 1 četa 3. bataljona u zasedi napala je nemačku kolonu jačine 150 vojnika prilikom njenog prolaska kroz Temnicu.
Neprijateljski gubici: 3 ranjena.
- 30/31.10.1944 Grupa od 250 vojnika¹⁹ prebačenih kamionom iz Trsta pokušali su da napadnu jedinice 18 SNOUB u toku noći prilikom njihovog posedanja položaja (poslužili su se podacima jednog dezertera). Neprijatelj prilikom približavanja našim položajima naleteo je na jednu našu četvu koja je bila u toku posedanja položaja.²⁰ Razvilo je se međusobno puškanje. U toku dana neprijatelj nije pokazao nikakve znake aktivnosti.
Naši gubici: 1 mrtav, 1 ranjen.
- 5.11.1944 Zaseda 3. bataljona na koti 409 severozapadno od Goče napala je neprijateljsku patrolu jačine 60 vojnika. Neprijatelj je se odmah povukao prema Vipavi na naš pokušaj opkoljavanja.
Neprijateljski gubici: 1 mrtav, 3 ranjena.
- 6.11.1944 Zaseda 5. bataljona koja je se kretala prema Krajnoj Vasi da posedne položaj, naletela je na neprijateljsku zasedu. Naši gubici: 2 ranjena.
Zaseda 5. bataljona kod Cola na cesti Opčine — Štanjel napala je 1 motocikl sa prikolicom i kamion pun vojnika.
Neprijateljski gubici: 1 mrtav (oficir), 10 ranjenih.
Uništen materijal: 1 kamion i 1 motocikl sa prikolicom potpuno uništeni.

¹⁹ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

²⁰ Štab 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška« bio je sa 3, 4. i 5. bataljonom u rejonu Škrbina — Lipa — Sveto (vidi AIZDG, k. 287/III), dok su se 1. i 2. bataljon nalazili u rejonu Podlešće — Podlaka na Banjskoj planoti (vidi dok. br. 42). Da bi se sprečavalo pljačkanje sela na Krasu od strane manjih neprijateljevih patrola, taj štab brigade je naredio da 3. bataljon jednu četvu uputi u zasedu u rejon Kostanjevice, da 4. bataljon ostane prikupljen u selu Rubije, a da 5. bataljon postavi zasede na drumovima Dornberk — Komen, Vojsčica — Komen i Gorjansko — Komen (vidi zapovest Štaba 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška« od 29. oktobra 1944, u AIZDG, k. 287/III). Prilikom posedanja ovih položaja, 3. četa 5. bataljona naišla je kod s. Sveto na zasedu neprijatelja, pa se povukla na položaje kod s. Škrbina (vidi izveštaj Štaba 5. bataljona od 31. oktobra 1944. u AIZDG, k. 287/111).

Napomena: Pošto prilikom pisanja izveštaja ne raspolažemo drugim podacim o akcijama te brigade, zbog otežalih veza koje su rezultat intenzivne aktivnosti preduzete od strane neprijatelja.

19 SNOB »Srečko Kosovel«

y.l 1.1944 U 15 h. našim delovima uspelo je da neopaženo podiđu Trnovu i otvore vatru i celokupnog naružanja na neprijatelja koji se je postrojivao.¹⁻² Neprijateljske baterije su odmah na to reagirale. Međusobno puškaranje trajalo je oko 2 h.

Naši gubici: 2 lakše ranjena i 1 nestao.

Neprijateljski gubici: ima se podataka (iskaz očevidaca) za 7 mrtvih. Ostali nisu još utvrđeni.

11.11.1944 Neprijateljska patrola jačine 30 vojnika, koja je nadirala od Trnova prema Rjavcima, bila je napadnuta severno od naznačenog sela. Neprijatelj je gonjen do Trnova, gde su baterije otvorile vatru na naše proganjajuće delove.

Neprijateljski gubici: 3 mrtva, 2 ranjena.

20. brigada d'assalto Garibaldi »Trieste«

31.10.1944 Patrola 3. bataljona koja se je kretala prema Tolminskom Lomu naletela je na fašističku patrolu koja je dolazila sa pravca Sv. Lucije.²³ Naša patrola morala je da se povuče pred nadmoćnijim neprijateljem.

Naši gubici: 1 mrtav, 1 ranjen.

11.11.1944 Patrola 2 vojnika 1. bataljona na izviđanju oko Tolminskog Loma naletela je na brojnu nemačku patrolu.²⁴

Naši gubici: 1 mrtav, 1 zarobljen.

Gubici u materijalu: 2 puške.

²¹ Redakcija je izostavila tekst o borbama 19. slovenačke NO brigade »Srečko Kosovel« od 1. do 5. novembra 1944, jer su ove borbe detaljnije opisane u dok. br. 42.

²² U Trnovu su se nalazili delovi 194. puka nemačke 71. pešadijske divizije u jačini oko 700 ljudi (vidi AIZDG, k. 73/IV).

²³ Sada: Most na Soči.

²⁴ Ta patrola je verovatno bila iz sastava čete »Kefer« [Keffer] 136. puka 188. rezervne brdske divizije iz Sv. Lucije [Most na Soči] (vidi AIZDG, k. 73/IV).

Inžinjerski bataljon

- 30.10.1944 Patrola I voda inžinjerske čete postavila je minu na cesti Gorica — Ajdovščina u visini sela Gojače. Na minu naišao je oklopni automobil.
Neprijateljski gubici u ljudstvu: 3 mrtva.
Uništen materijal: 1 oklopni automobil.
Obustavljen saobraćaj: 2.30 h.
- 2.11.44 I MSV vod minirao je prugu između železničkih stanica St. Petra-⁵ i Košane.
Uništeni materijal: 1 lokomotiva i 2 vagona. Pet vagona oštećeno i izbačeno iz koloseka. 30 metara pruge uništeno.
Obustavljen saobraćaj: 24 časa.
- 3.11.44 Patrola inžinjerske čete razrušila put Trnovo — Nemci na dužini 9 metara, po širini 4 metra i po dubini 3 metra.
- 0.11.44 I MSV minirao je železničku prugu između železničkih stanica St. Peter i Košana.
Neprijateljski gubici u ljudstvu: 10 ranjenih.
Uništeni materijal: 1 lokomotiva i 3 vagona. 40 metara pruge razrušeno.
Obustavljeni saobraćaj: 30 h.
- 7.11.44 III MSV minirao je prugu između žel. stanice Tržič i Nabrežina.
Neprijateljski gubici u ljudstvu: Broj mrtvih i ranjenih vojnika u transportu nije mogao da bude utvrđen.
Uništeni materijal: 1 lokomotiva i 3 vagona. Razrušeno 100 metara pruge.
Obustavljeni saobraćaj: 20 h.
- 9.11.44 Inžinjerska četa XVII SNOB »Simon Gregorčič« minirala je školu u Kanalu, koja je imala da posluži kao postojanka. Tom prilikom porušena su 4 ranije napuštene bunkera.
- 10.11.44 II MSV minirao je žel. prugu duplog koloseka između žel. stanica Nabrežina — Prošek.
Neprijateljski gubici u ljudstvu: 2 ranjena.

" Sada: Pivka.

Uništeni materijal: 1 littorina²⁶ oštećena i izbačena iz koloseka. 30 metara žel. pruge porušeno.
Obustavljeni saobraćaj: 6 h.

10.11.44 II MSV minirao je električnu centralu između Miramara i Grignana [Grinjana].²⁷

Uništeni materijal: 1 elektr. centrala uništena. Radovi na izgradnji fortifikacijskih objekata obustavljeni zbog nedostatka elektr. pogona potrebnog za mešalice betona.

29.10.44 Obaveštajac III MSV zaplenio je u brodogradilišnim kancelarijama u Redipuglia-^{1*} 2 pisaće mašine i mašinu za računanje. Patrola MSV (III) zarobila je nemačkog vojnika SS u selu Ferletti²⁹ (Opatje Selo). Zaplenjena je 1 puška kal. 7.9 mm.

5.11.44 Patrola III MSV ubila je jednog fašistu u s. Dol³⁰ (Opatje Seio). Zaplenjen je 1 bicikl i 1700 lira.

Dopuna izveštaja 17. SNOB »S. Gregorčiča«

13.11.44 Patrola II bataljona u šumi u blizini Trnova ubila je 2 Nemca.

Patrola I bataljona uspela je da ubije nemačkog stražara na zapadnoj strani Trnova.

Neprijateljski gubici: 3 mrtva.

14.11.44 Patrola prateće čete ubila je 2 neprijateljska vojnika i 1 ranila na cesti Trново — Rjavci.

Patrola I bataljona, 4 vojnika s puškomitraljezom, istočno od Trnova otvorila je vatru na neprijateljsku patrolu u jačini 15 vojnika. Tom prilikom bilo je ubijeno 4 Nemca. Dva ostrostrelca napali su neprijateljsku patrolu na cesti Trново — Krnica i tom prilikom ubili 1 Nemca.

Prateća četa tukla je bacačem veću grupu vojnika, okupljenih oko izgradnje bunkera. Bombe su bile uvedene u cilj, 2 su pale u sam bunker.

Neprijateljski gubici u ljudstvu: 3 mrtva, 7 ranjenih.

^M motorni voz

¹⁷ Italijanski naziv za selo Grijan.

^M Italijanski naziv za selo Redipulja.

" Italijanski naziv za zaselak Ferletiči.

^M Na karti 1 : 100.000 nije pronađeno.

R E K A P I T U L A C I J A

uspeha XXX Divizije u 15-dnevnom operacijskom periodu od 1. do 16. 11. 1944.

<i>Naši gubici u ljudstvu:</i>	13 mrtvih, 13 ranjenih, 1 zarobljen, 1 nestao.
<i>Neprijateljski gubici u ljudstvu:</i>	94 mrtva, 57 ranjenih, 3 zarobljenih.
<i>Naši gubici u oružju:</i>	1 mitraljez, 5 pušaka; 1 puškomitraljez nestao (puškomitraljezac beleži se u nestale).
<i>Neprijateljski gubici u oružju: (zaplenjeno)</i>	1 puškomitraljez, 4 puške, 1 brzostrelka, 2 pištolja, 1 Ievak za tromblon, 8 bombi za bacač kal. 81 mm, 42 bombe za tromblon, 396 puščanih metaka. 2 oklopna automobila uništena.
<i>Zaplenjen materijal:</i>	1 opasač, 2 fišeklije, 400 m telefonske žice, 1 bicikl, 2 pisaaće mašine, 1 mašina za računanje.
<i>Uništen materijal:</i>	3 lokomotive, 8 vagona, 2 kamiona, 1 motocikl sa prikolicom, 1 zgrada, 1 elektr. centrala, 4 bunkera. 1 elektr. vod, 9 m ceste.
<i>Oštećen materijal:</i>	2 kamiona, 5 vagona, 2 zaprežnih kola. 4 konja ubijena, 2 ranjena. 200 m porušene žel. pruge. 80 h obustavljen svaki žel. saobraćaj.

NASA I NEPRIJATELJSKA TAKTIKA

Ako rasmotrimo pojedinačno rad svake brigade, videćemo da je njihova taktika bila različita. XVII SNOB operišući na sektoru Benečija morala je da odustane od upotrebe većih snaga i svoj rad prilagodi situacijskom stanju sektora, ograničujući se na individualne diverzantske akcije. Prepadom na komunikacijske linije i stalnim dejstvom okolo manjih postojanki, išlo je se za tim, da se neprijateljski saobraćaj ograniči na glavnim tranzitnim arterijama i posadke"

" posade

čenih postojanki povuku. U oba slučaja u izvesnoj meri postignut je pozitivan rezultat.

XVIII SNOUB na sektoru Krasa, posednutom brojnim postojankama i stalnim dejstvom neprijateljskih patrola, morala je da pribegne gerilskom načinu borbe, stalnom postavljanju zaseda (koje su se kretale do jačine 1 čete) na pravcima upotrebljivanim od neprijatelja za potrebe postojanki.

XIX SNOB po svome načinu borbe dijametralno se razlikuje od gerilskog dejstva XVII i XVIII brigade. Imajući pred sobom brojnog i tehničkog nadmoćnog neprijatelja, da bi mu preprečila svako napredovanje, morala je da pribegne regularnom vidu borbe — držanje položaja. Ta njena borba imala je defanzivni karakter sa ofanzivnim dejstvom. U 10-dnevnim borbama brigada je imala prilike da se upozna sa regularnim načinom borbe, koji je bio teško iskušenje i ispit za ceo kadar.

XX brigada d'assalto »Garibaldi« u ovom periodu nije imala borbi, sem nekoliko patrolnih sukoba sa neprijateljem. Sumirajući rad iz dva protekla 15-dnevna perioda, može se konstatovati nemarnost i nedovoljna stručnost njenog komandnog kadra, što je donosilo apsolutno izlišne gubitke. U tom pogledu jasno govore primeri kao što su Zvetris² i Tolminski Lom. U prvom slučaju, obavešten namestnik^w komandanta bataljona o kretanju neprijatelja prema položajima, koje drži njegov bataljon, prva mu je i jedina briga da izvrši izviđanje sledećih prihvatnih položaja, umesto da utvrdi pravac kretanja i jačinu neprijatelja i da prema tome donosi odgovarajuću odluku. U drugom slučaju, kada je konstatovano prisustvo neprijatelja ispred položaja bataljona — neprijatelj je bio u jačini 35 vojnika, komandant bataljona odlučuje se da pošalje 2 patrole, koje imaju za zadatak da pronađu neprijatelja, napadnu ga i unište. Jedna od poslatih patrola, jačine 2 vojnika naoružanih puškama, naleteli su na neprijatelja — jedan mrtav i jedan ranjen bio je rezultat nepravilno donesene odluke.

Da bi dobili pojam o neprijateljskoj taktici, moramo -to obraditi za svaki sektor posebice. Na sektoru Krasa, imajući kao [o]slonac brojne postojanke, neprijatelj je vrlo intenzivan u patroliranju i postavljanju zaseda našim jedinicama. Imajući u vidu tu prednost, neprijatelj je često puta pravio grube greške. Tako na primer napadnut jednom na izvesnom mestu, sledećom prilikom nije preduzimao potrebne mere predostrožnosti i ponovo bio iznenađen.

^w Italijanski naziv za Cvetrež.

⁵³ zamenik

Na sektoru Trnova oblik neprijateljskog dejstva je drugačiji. Tu imamo slučaj upotrebe većih masa i različitih rod-
LovJa vojske. Neprijatelj u postizanju postavljenog zadatka
upotrebljuje mnogobrojne pešadijske snage, a da bi uspeh bio
zagarantovan, ne zanemaruje izdašnu pomoć, koju mu nude
artiljerija, avijacija i oklopne jedinice. Bez obzira na superior-
nost u svakom pogledu neprijatelj nije postigao nikakvih vid-
nih rezultata. Dejstvo upotrebljenih tehničkih sredstava nije
moglo da dođe do izražaja zbog posebne konfiguracije terena
i tvrdoglavog frontalnog pritiska na uzanom frontu.

PREGLED NAŠIH OPERACIJA

Operacije vođene na Krasu imale su ograničen karakter
i zbog specijalnih uslova morale su da se prilagođavaju lokal-
nim prilikama. Brigada je prema jačini neprijatelja prilago-
đavala svoj rad. Dejstvo na pravcu Trnova bilo je vezano sa
ukupnim neprijateljskim delovanjem na ostalim sektorima, ta-
ko da jedinice nisu mogle uzajamno da sarađuju. Svaka od
njih vezana, morala je da se ograniči isključivo za svoj račun
da deluje. To samostojno³⁴ dejstvovanje diktirala je konfigu-
racija zemljišta, koja nije dozvoljavala skladan rad sviju sna-
ga. Tome treba pridodati superiornost koju je imao neprijatelj
nad nama. Pridolazak 17. SNOB u najkritičnijim trenucima
obezbedio je diviziji rezervu i dala se mogućnost zamena je-
dinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik, major
Rustja Franjo
Rustja Franjo

Šef, poručnik:
Janković Dragoslav
Drag. M. Janković

^M samostalno

IZVEŠTAJ ŠTABA OFICIRSKE ŠKOLE OD 16. NOVEMBRA
1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBA-
MA U REJONU MAVRLENA¹

STAB OFICIRSKE SOLE²
GLAVNOG ŠTABA NOV IN POS
16. XI. 44.

Položaj

Poročilo⁴ o borbama
na sektoru Mavrlen.

GLAVNOM ŠTABU NOV IN POS

Položaj

Oficirska šola u jačini oko 140 ljudi iz Metlike je krenu-
la 14. ov. mes. u 3.15 sati u Črnomelj, kamo je stigla oko 8 sati.

Odmah je krenula na neprijatelja koji se nalazio na po-
ložaju Mavrlen—Stražnji Vrh—Rodine—Vinska Gora³ i to pe-
šadijski tečaj na Vinsku Goru—Rodine, radio-telegrafski na
Stražnji Vrh, dva tečaja na Mavrlen a jedna u rezervu i kao
zaštita leđa na položaje Otovec—Rožanec.

Pešadijski tečaj je bio uspeo da potisne sovražnika⁶ sa
Vinske Gore delom, ali se kasnije morao povući usled nepri-
jateljske nadmoći na nove položaje kod vasi⁷ User. Radio-tele-
grafski tečaj nije uspeo da prodre na Stražnji Vrh, bio je od-
bit, na što je dobio zadatak da zatvori pravac Dobljče—Kani-
žarice, kamo je neprijatelj u jačini oko 400 ljudi prodirao od
Miklarja preko Dobljča.⁸ Zaštitna četa i tenkovski tečaj su
prodrli na Mavrlen i vodili borbu sa neprijateljem. Zaštitnoj
četi je uspjelo da se probije neprijatelju u leđa na Mavrlen i
da napadne komoru i jednu neprijateljsku kolonu nanevši im
teže gubitke.

¹ Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku, latini-
com) u AIŽDG, k. 21/111.

² škole

» i

⁴ Izveštaj

⁵ Na tom pravcu je nastupao 4. bataljon slovenačkih domobra-
naca (vidi dok. br. 135).

⁶ neprijatelja

⁷ sela

⁸ Na tom pravcu je nastupao 2. bataljon slovenačkih domobra-
naca (vidi dok. br. 134).

U međuvremenu se jedna kolona jačine oko 200 ljudi, koristeći gustu maglu, spustila iz pravca Rožičev Vrh na ovinak⁹ ceste Mavrlen—Črnomelj i oštro napala jedan vod tankovskog tečaja, koji se je morao pod borbom povući u pravcu Črnomelja, a ostalac preko Dobljčice na Kanižaricu, a odatle sa radio-telegrafskim tečajem zajedno na Putraj,¹⁰ gdje su i prenoćili. Neprijatelj je sa manjim snagama, oko 40 ljudi, upao u Črnomelj u 13.30 časova i zadržao se tu od prilike do 16 časova, ostale snage su bile na osiguranju prema Semiču i sa zapadne strane Črnomelja.

Čim je začutio¹¹ borbu na Mavrlenu naše zaštitne čete, odmah se počeo užurbano povlačiti iz Črnomelja u pravcu Jelševnik — Dobljčice. Tu je ta kolona bila napadnuta od naše zaštitne čete, koja se je povlačila sa Mavrlena. Neprijatelj je imao gubitaka. Zaštitna četa je stigla u Črnomelj u 15.30 časova. Patrole je poslala u pravcu Mavrlen i Dobljčice, te zato se dugo nije moglo ugotoviti¹² ko je u Črnomelju. Čitavu noć nije bilo veze među jedinicama, između komandanta škole, koji se nalazio do 21 časova u Gradacu, a kasnije u Črnomelju, i između načelnika štaba, koji se nalazio u Butoraju.

Uspešno vodstvo akcije kod Mavrlena je otežavalo to, da se nije znala situacija kod neprijatelja niti njegova jačina, slabo vreme i velika magla, koja je onemogućavala preglednost. Jedinice međusobno nisu držale vezu, niti su pokazale samoinicijativu u toku borbe, osim zaštitne čete.

15. o. mj. su tečajevi krenuli na nove položaje, za sovražnikom u pravcu Mavrlen — Nemška Loka — Koprivnik od 9.30 pa do 11 časova. Na putu prema Mavrlenu je komandant škole oboleo te se vratio nazad u Črnomelj, a vodstvo škole je preuzeo tov.¹³ major J e l a č i n Stanko, načelnik štaba škole. Izveštaj za dan 15. i 16. o. mj. prilažemo tov. majora Jelačina.¹⁴

Sovražne izgube¹⁵ do sada cenimo najmanje 45 mrtvih i ranjenih, zaplenjene 3 puške, 1 domobranec ujet,¹⁶ a naše izgube: 1 mrtev (zastavnik Marko),¹⁷ 1 gojenec¹⁸ tečaja za

⁹ okuku

¹⁰ Pogrešno; treba: Butoraj.

¹¹ osetio

¹² utvrditi

" drug

¹⁴ Taj izveštaj redakcija nije pronašla.

¹⁵ gubitke

>^G zarobljen

¹⁷ Redakcija nije mogla utvrditi pravo ime i prezime.

¹⁸ pitomac

zvezo¹⁹ pogrešan,²⁰ imena naknadno ćemo javiti,²¹ 2 novinca²² iz zaštitne čete se predala, 2 lažje²³ ranjena, izgubljen jedan puškomitraljez i dve puške.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant — major:
M. Cubrić²⁴

BR. 64

ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 17. NOVEMBRA
1944. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE U KOČEVJU¹

ŠTAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Na položaju, dana 17. XI 1944.

Strogo poverljivo!

Z A P O V E S T
(Sekcija Novo Mesto — Cerknica 1:100.000)

Situacija:

Na sektoru Dolenjske je neprijatelj u toku poslednje nedelje znatno, pojačao svoja uporišta u cilju pripremanja ofanzive u Belu krajinu. U tom cilju je skoncentrisao u Kočevju 3 pokretna bataljona i 800 Nemaca te je dana 13. XI 1944. izvršio ispad u dva pravca prema Beloj krajini. Prva kolona, jačine 1.100 ljudi, nastupala je iz Novog Mesta u pravcu Uršna Sela — Laze — Pribišje i dalje prema Semiču. Odmah po izlazu iz uporišta ova kolona je bila primećena od jedinica XV divizije i napadnuta na položajima Uršna Sela — Pribišje. Posle dvodnevni borbi s jedinicama XV divizije neprijatelj je bio potpuno razbijen i proteran nazad u Novo Mesto i pretr-

¹⁹ vezu

²⁰ nestao

²¹ Prednje četiri reči dopisane su mastilom.

²² nova borca

²³ lakše

²⁴ Mile Cubrić

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 154/1.

peo je teške gubitke od preko 150 mrtvih i još više ranjenih. Druga kolona, koja je nastupala iz Kočevja u pravcu Koprivnika i dalje za Črnomelj, jačine 1.800 ljudi, bila je napadnuta od jedinica XVIII divizije na položajima Koprivnik — Hrib² i potpuno razbijena. Neprijatelj je imao preko 200 mrtvih i još više ranjenih. U paničnom bekstvu bio je gonjen od naših jedinica i pobjegao je u Kočevje.³

Razbijanjem ovih dviju kolona bio je u potpunosti sprečen neprijateljev pokušaj upada na oslobođenu teritoriju, te se neprijatelj sa svim snagama povukao u polazna uporišta.

Za vreme ove operacije neprijatelj je na sektoru Dolenjske pojačao sva svoja uporišta novim jedinicama koje su sačinjavali Nemci.⁴ Ovo daje znak da će neprijatelj produžiti svoje ispade u pravcu naših jedinica s ciljem da sprečava izvođenje naših ofanzivnih dejstava, razbija naše jedinice i vrši obezbeđenje svojih komunikacija na sektoru Dolenjske.

Na ostalim sektorima VII korpusa NOV i POJ nisu primene bitne promene.

Na sektoru predviđenih operacija neprijatelj se nalazi u sledećim uporištima: Kočevje 350 Nemaca i 300 be-ga;⁵ Ribnica 200 Nemaca i 300 be-ga; Sv. Rok 80 Nemaca; Velike Lašče 200 Nemaca i 440 be-ga; Pijava Gorica 140 be-ga; Novo Mesto 600 Nemaca i 650 be-ga; St. Vid« 200 Nemaca i 350 be-ga; Stična 200 Nemaca i 350 be-ga; Višnja Gora 200 Nemaca i 500 be-ga. Sem toga, na ovom području nalaze se 3 pokretna bataljona u ukupnoj jačini 800 ljudi.⁷

* Sada: Hrib pri Koprivniku.

³ Podrobnije o upadu neprijatelja na oslobođenu teritoriju Bele krajine vidi dok. br. 57, 61, 63, 68, 77, 82, 132, 133, 134, 135 i 136.

⁴ Redakcija nije mogla utvrditi koje su to nemačke snage.

⁵ Bela garda, zvaničan naziv bio je slovensko domobranstvo.

⁶ Sada: Šentvid pri Stični.

⁷ Iz raspoložive, nepotpune, neprijateljeve dokumentacije vidi se da su se u to vreme u navedenim uporištima nalazile sledeće jedinice:

— Kočevje: Štab 3. bataljona 14. SS policijskog puka sa 10. i 12. četom; artiljerijska jedinica nepoznatog sastava i pripadnosti; 61 i 62. posadna četa slovenačkih domobranaca. Sedamnaestog novembra 1944. je 62. posadna četa prebačena u Velike Lašče, gde je izvršena koncentracija 5. bataljona slovenačkih domobranaca, koji je u to vreme imao zvaničan naziv: Alarmni bataljon, a kasnije dobio brojni naziv.

— Ribnica: 9. četa 3. bataljona 14. SS policijskog puka; 25. i 115. posadna četa slovenačkih domobranaca. Osamnaestog novembra 1944. prebačena je 25. četa u Velike Lašče, u sastav 5. bataljona slovenačkih domobranaca.

— Velike Lašče (sa otpornom tačkom kod crkve Sv. Rok): 11. četa 3. bataljona 14. SS policijskog puka; 29. i 114. posadna četa slovenačkih domobranaca i 1. baterija slovenačkih domobranaca. Sedamnaestog novembra 1944. je 114. posadna četa ušla u sastav 5. bataljona slovenačkih domobranaca i ostala u Velikim Laščama.

Zadatak:

Po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije mora VII korpus NOV i POJ izvršiti napad na neprijateljevo uporište Kočevje i uništiti ga.⁶ U operacijama će učestvovati jedinice XVIII i XV divizije, jedinice Operativnog štaba VI i XI brigade, Artiljerija VII korpusa i Tenkovski odred. U vezi sa tim.

n a r e đ u j e m o :

I) XVIII divizija

sa 3 brigade:

svim svojim snagama vrši napad na samo uporište i mora ga uništiti. U tom cilju divizija treba da izvrši pokret 17. o.m. sa sadašnjih položaja i zaposedne položaje Konjsko — Rigelj⁹ — Fridrihštajn, gde će biti početni polazni položaj za dalji pokret i napad na samo uporište.

Određenog dana, po završenom bombardovanju savezničke avijacije, koristeći efekat dejstva iz vazduha i paniku i dezorganizovanost neprijatelja, izvršiće brz upad u uporište sa severnog, istočnog i južnog pravca. Pri tome je važno da se brzim upadom dostignu neprijateljeve odbrambene linije na periferiji grada, odakle zatim nastupati u unutrašnjost grada. Ukoliko efekat dejstva iz vazduha ne bude imao željenog rezultata, mora Artiljerija korpusa snažnom podrškom podržati upad. U samom napadu treba da učestvuju sve brigade.

S obzirom da se neprijatelj smestio i po selima oko Kočevja, moraju jedinice po završenom bombardovanju

— Pijava Gorica: 23. posadna četa slovenačkih domobranaca.

— Novo Mesto: Stab 1. bataljona 14. SS policijskog puka sa delovima bataljona; delovi ojačane 13. oklopne čete 14. SS policijskog puka; artiljerijska jedinica nepoznatog sastava i jačine; 34, 38, 40, 52, 53, 54. i Stabna četa slovenačkih domobranaca.

— St. Vid [Sada: Šentvid pri Stični]: 4. bataljon slovenačkih domobranaca, jačine oko 550 ljudi. Redakcija nije mogla utvrditi koje su nemačke snage privučene u ovo uporište.

— Stična: 1. bataljon slovenačkih domobranaca, jačine oko 550 ljudi. Redakcija nije mogla utvrditi pripadnost nemačkih snaga.

— Višnja Gora: 3. bataljon slovenačkih domobranaca. Redakcija takođe nije mogla utvrditi pripadnost nemačkih snaga. (Vidi AIZDG, AFK, k. 280/V, k. 281/III, k. 299/111; Podroben opis sovražnih jedinica na teritoriju kontroliranem po NOV i POS, izdanje Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, u AIZDG, k. 52/1).

⁸ Redakcija nije pronašla to naređenje.

⁹ Odnosi se na Rigelj na Rogu. Sada nije naseljen.

vanju energično napasti i neprijatelja koji se nalazi van Kočevja, istoga razbiti i uništiti. Po uništenju ovih posada produžiti upad u samo Kočevje. U cilju što bolje organizacije pešadijske vatre i mogućnosti lakšeg komandovanja i lakšeg prenosa snažne koncentracije vatre iz cilja na cilj mora Štab divizije obrazovati dve baterije teških minobacača, staviti ih pod svoju komandu i njima upravljati. Kod svake brigade obrazovati jednu bateriju lakih minobacača i jednu bateriju protivtenkovskih bacača. Za napad se diviziji pridaju iz XV divizije dva »partopa«,¹⁰ koja dodeliti brigadama. Sem toga, diviziji se stavlja na raspolaganje jedan protivtenkovski top 47 mm iz XV divizije, koji mora upotrebiti za event, uništenje bunkera i za napad na neprijateljeve tenkove. Štab divizije mora lično voditi napad s pogodnog mesta, odakle će imati pregled nad dejstvom artiljerije i vatre teškog pešadijskog naoružanja i odakle će najlakše komandovati svojinim jedinicama.¹¹

II) XV divizija

sa XII, XV i V brigadom:

obezbeđuje pravce prema Ribnici na položajima Rakitnica — Makoše — Seljan¹² — Hinje. Brigade treba da drži što prikupljenije a patrolama treba da kontroliše sav predteren i pravce verovatnog neprijateljevog nastupanja. Pri tom treba paziti na bočno obezbeđenje, kako neprijatelj ne bi preko Zvirča, ili pak južno od Grčarice obišao položaje brigade. Mora da minira, sruši i zakrči sve drumove koji iz Ribnice izvode ka Kočevju, zatim drumove Vel. Lašče — Ribnica — Kompolje — Zvirče, kao i železničku prugu Vel. Lašče — Ribnica — Kočevje.¹³

¹⁰ partizanska topa

¹¹ Redakcija nije pronašla zapovesti Štaba 18. NO divizije za izvršenje prednjih zadataka, a o njihovom izvršenju vidi dok. br. 84.

¹² Zaselak, 2,5 km severno od Ribnice.

¹³ Štab 15. NO divizije izdao je 17. novembra 1944. sledeću zapovest potčinjenim jedinicama:

— 5. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« ima zadatak da posedne položaje na liniji Jasnica — Rakitnica — k. 736 — Prigoriški plaz, spreči prodor neprijatelja iz pravca Ribnice i ruši drum Dolenja Vas — Grčarice.

— 12. slovenačka NO brigada razmešta se u rejonu Hinje — Prevole sa zadatkom da kontroliše pravce prema Ribnici i održava vezu sa 15. slovenačkom NO brigadom »Belokranjska« i Operativnim štabom 6. i 11. brigade.

U slučaju nastupanja neprijatelja treba da ga energično napadne te da ga po svaku cenu zaustavi. Ukoliko bi neprijatelj probio položaje divizije, pod borbom vršiti izvlačenje na nove položaje u pravcu Kočevja.¹⁴

Sa IV brigadom obezbeđivati, na sadašnjim položajima, pravce prema Novom Mestu.

III) *Operativni štab*

VI i XI brigade:

ima zadatak da jednom brigadom na desnoj obali Krke, na položajima Lašče — Građene — Sv. Katarina, obezbeđuje pravce od Št. Vida i Stične.¹⁵ Patrolama kontrolisati teren u pravcu Ambrusa, Korinja i Zagradeca. Mora da održava tesnu vezu s jedinicama Dolenjskog vojnog područja koje će posesti položaje na samoj desnoj obali Krke i štititi prelaze. U slučaju neprijateljevog pritiska iz Grosuplja u pravcu Lašča preko Korinja i Ambrusa, odmah prebaciti deo svojih snaga i izvršiti napad. Ukoliko bi neprijatelj probio položaje brigade, pod borbom vršiti izvlačenje na nove položaje u pravcu Kočevja. Jednu brigadu zadržava u korpusnoj rezervi na Maloj Gori. Mesto Operat. štaba kod VI brigade.

IV) *Artiljerija VII*

korpusa NOV i POJ:

učestvovala u direktnom napadu na samo uporište. Za dejstvo mora da pripremi: dve haubice 100 mm, jednu haubicu 75 mm i jedan brdski top kal. 75 mm. Na svako oruđe treba pripremiti 100 granata. Artiljerija treba da dejstvuje neposredno. U tom cilju treba da odabere pogodne vatrene položaje za svoja oruđa, i to severno od Kočevja, u blizini Rudnika. Oruđa postaviti na vatrene položaje čim jedinice XVIII divizije zauzmu te položaje. Os-

— 15. slovenačka NO brigada »Belokranjska«, ojačana mineralnim bataljonom divizije, poseda položaje na liniji Jasnica — Lipovec — Makoše sa zadatkom da obezbeđuje pravac prema Ribnici i da ruši drum i železničku prugu Ribnica — Kočevje.

— Stab divizije nalaziće se kod brigade u s. Lipovcu. (AIZDG, k. 153/1).

" O izvršenju gornjih zadataka vidi dok. br. 84.

¹⁵ Po zapovesti Operativnog štaba 6. i 11. brigade od 17. novembra 1944, te položaje zaposela je 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« (vidi AIZDG, k. 332a/III).

matračnica Štaba artiljerije treba da bude na pogodnom mestu, a određuje ga sam Štab artiljerije severno od Željna. Za izvršenje svog zadatka mora Štab artiljerije izvršiti hitne pripreme, pregledati oruđe i obezbediti potreban broj konta, te noću 16/17. XI¹⁶ 1944. izvršiti pokret preko Vršiča i Koprivnika na određene položaje.

V) *Tenkovski odred:*

učestvovala u napadu sa 5 tenkova u sadejstvu s jedinicama XVIII divizije.

VI) *Opšta naređenja:*

1) *Veza:*

Sve jedinice moraju uspostaviti vezu sa Štabom korpusa, i to radio-vezu i telefonsku vezu. Takođe moraju uspostaviti vezu između brigada i štabova divizija. Na položajima gde je telefonska veza teža ili pak nemoguća koristiti se brзом borbenom signalizacijom. Ovo naročito važi za jedinice XVIII divizije.

2) *Obaveštajna služba:*

Šefovi obaveštajnih centara moraju u toku operacije da organizuju obaveštajnu službu na samom sektoru operacija, a sem toga, na svim važnim pravcima odakle bi neprijatelj mogao eventualno da pokušava sa intervencijom. Naročitu pažnju posvetiti sektoru Ribnica — Vel. Lašće — Grosuplje i Rakek. O svim promenama situacije hitno izveštavati svoj štab i pretpostavljeni obaveštajni centar.

3) *Sanitetska služba:*

Sanitetski referenti su dužni da izvrše organizaciju sanitetske službe. Ranjenike najkraćim putem evakuisati u divizijsko previjalište, odatle u bolnicu. Mesta oba divizijska previjališta treba da odrede štabovi divizija.

4) *Intendantska služba:*

Za sve vreme operacija intendanti svih jedinica treba da obezbede ishranu ljudstva.

5) Komandno mesto Štaba korpusa severno od sela Zeljne.

6) Početak operacije 18. o.m., odmah posle izvršenog napada savezničke avijacije.

7) Pokret jedinica na određene položaje 17. o.m. Komandanti divizija i Operativnog štaba i komandant artiljerije odrediće

¹⁶ Omaška; treba: 17/18. XI (vidi dok. br. 84).

svojim jedinicama marš-rute i odgovorni su da sve jedinice blagovremeno stignu na svoja mesta.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Hribar J.

V.d. komandanta, potpukovnik:
Franc Poglajen

M. P.

BR. 65

IZVEŠTAJ ŠTABA 16. SLOVENAČKE NO BRIGADE »JANKO PREMRL VOJKO« OD 17. NOVEMBRA 1944. ŠTABU 31. NO DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJEVA UPORIŠTA PRANGER I KOLK U DOLINI REKE BACE¹

ŠTAB
[XVI] SNOB »J. P. VOJKO«
Operativni odsek
[Na polložaju, 17. 11.44.]

ŠTABU XXXI DIVIZIJE
(Operativni odsek)

Izveštaj o akciji u Baškoj grapi, 16. 11. 44.

Juče u 13 časova je naša brigada sa dva bataljona krenula [sa zadatkom] da napadne i uništi dva neprijateljeva uporišta, i to: Pranger- i [Kolk (J)aka'].⁴

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 282a/II. Prva stranica dokumenta je delimično oštećena, pa je redakcija nečitljiv tekst dopunila u četvrtastim zagradama.

² Grupa kuća jugoistočno od s. Znojila.

³ Naziv imanja.

⁴ U uporištima u dolini r. Bače od Sv. Lucije [Most na Soči] do Podbrda, u cilju obezbeđenja železničke i drumske komunikacije, raspoređeni su delovi nemačke čete »Kefer« (Keffer) iz 136. puka 188. rezervne brdske divizije, jedna nemačka četa iz sastava neutvrđenog bataljona za zaštitu pruga i delovi bataljona 8. alpskog puka »Taljamento« (Tagliamento) italijanske fašističke alpske divizije »Đulija« (Julia). U nekim uporištima nalazili su se i pripadnici Slovenskega narodnega varnostnega zbora (vidi AIZDG, k. 73/IV).

I bataljon:

Zadatak ovog bataljona je bio da napadne i uništi neprijateljevo uporište Pranger. Bataljon je u 12 časova krenuo sa svojih dotadašnjih položaja, i to preko Jesenica i Porezena u Bašku grupu. Bataljonu je bio dodeljen vođić iz Komande mesta Cerčno. Po dolasku na Porezen vođić je izjavio da ne poznaje dalji put i uskoro je pobe-gao. Bataljon je kretao dalje u dolinu u pravcu uporišta. Uporištu se nije moglo približiti zbog velikog snega, bespuća i strmih padina. Za sve vreme su se spuštali usovi, te je postojala opasnost da usovi zatrpaju i odne-su u dolinu čitav bataljon. Pokušavano je sa više strana da se priđe uporištu, ali to nije bilo moguće. Samo upo-rište bilo je demonstrativno napadnuto vatrom iz lakog minobacača. Kako nije uspeo da se približi uporištu, ba-taljon se povukao u 23,30 časova.

U 3 časa bataljon je produžio pokret nazad u pravcu svog starog logora i sobom nosio ranjenike iz 3. bataljo-na. Bataljon je s ranjenicima stigao na svoje mesto u 9 časova pre podne idućeg dana, tj. 17. 11. 44.

Ovaj bataljon nije imao nikakvih gubitaka.

II bataljon:

Uputio je jedan vod u zasedu na drum Grahovo^{*} — Bu-kovo. Ovaj vod poseo je položaje u 20 časova naveče i tu se nalazio do 8 časova ujutro.

III bataljon:

Ovaj bataljon je imao zadatak da napadne i uništi ne-prijateljevo uporište Kolk (Jaka). Bataljon je stigao na određene položaje u 20 časova te se rasporedio po slede-ćem: jedna četa je blokirala i demonstrativno vršila na-pad na uporište Mohorc. Kako se iz podataka obaveštaj-ne službe znalo da uporište Kolk ima dva bunkera, bilo je određeno da jedna grupa boraca sa protivtenkovskom puškom i mitraljezom zauzme a zatim zaminira levi bun-ker, a desni bunker zauzme grupa boraca sa istim nao-ružanjem. Samo uporište trebalo je da se napadne va-trom iz protivtenkovske [puške] i dva puškomitraljeza. Zadatak čete koja je blokirala Mohorc bio je takođe da kontroliše drum koji izvodi iz Podbrda. U 20,30 časova otpočeo je napad na bunkere i uporište. Odmah je izvr-šen juriš i borci su stigli skoro do samog uporišta, gde su naišli na žičanu prepreku, a neprijatelj je na njih ot-

* Sada: Grahovo ob Bači.

vorio snažnu mitraljesku i minobacačku vatru iz bunkera koji se nalazio iznad tunela. Iz samog uporišta neprijatelj je uglavnom bacao bombe na naše borce. Prilikom tog napada bilo je naših 14 ranjenih i 2 mrtva. Kako zbog snažnog neprijateljevog otpora nije bilo moguće zauzeti bunkere, odnosno uporište, izvršeno je u 4 časa ujutro povlačenje. Kako prvi napad nije uspeo, izvršen je još jedan napad, ali je i ovaj odbijen. Zatim se bataljon povukao na svoje stare položaje.

Prateća četa:

Imala je zadatak da svoj teški minobacač postavi na najpogodniji položaj ispod Zakojce tako da vatrom demonstrativno napadne neprijateljevo uporište Hudajužnu. S minobacačem se stiglo na odstojanje 500 metara od uporišta. Napad je otpočeo u 2,30 časa i izbačeno je iz teškog minobacača 5 lakih mina na uporište koje se nalazilo kod tunela/Neprijatelj je odmah odgovorio vatrom iz brzometnog topa i teškog minobacača.

Odmah zatim je naš minobacač otpočeo da dejstvuje teškim minama na neprijateljev top. Izbacio je tri mine, nakon čega se top više nije javljao.

Jedna teška mina verovatno je pala na elektranu ili na transformator jer je odmah u čitavoj dolini nestalo svetla.

Neprijatelj je verovatno imao osetne gubitke jer su naše mine imale pun pogodak.

Obrazloženje neuspeha ove akcije

Ova akcija nije uspela i nije se razvijala onako kako je bilo predviđeno iz sledećih razloga:

1) Prvom bataljonu nije uspelo da se približi neprijateljevom uporištu zbog velikog snega i usova koji su pretili d? zatrpaju ljudstvo i odnesu ga u dolinu. Samom uporištu nije vodio nijedan put, već se moralo kretati kroz šumu, što je sada nemoguće zbog snega, nevidljivosti i opasnosti da se izgubiš u stenama iz kojih je nemoguće izaći. U pravcu samog uporišta nalazi se oštar greben koji se u snegu ne može preći.

2) III bataljon nije izvršio postavljeni zadatak jer smo raspolagali s potpuno netačnim podacima koje je dala obavestajna služba. Ona nas je izvestila da uporište koje će napadati 3. bataljon ima samo dva bunkera, koja nisu opasana žičanom preprekom. U stvari, u blizini uporišta se nalazilo više podzemnih bunkera. Posebno snažan bunker je izrvad tunela iz kojeg je [neprijatelj] snažno dejstvovao vatrom iz mitraljeza i minobacača na naše jedinice prilikom napada i ju-

riša na uporište. Bunker je bio ograđen žičanom preprekom, i kada su naši borci stigli do bunkera, naišli su na žičanu prepreku a neprijatelj je u to vreme snažno dejstvovao na naše borce vatrom iz lakog minobacača i bacao ručne bombe. Kako je neprijateljev otpor bio suviše jak, naši su se morali povući.

U ovom napadu imali smo 14 ranjenih i dva mrtva. Teže ranjena samo dvojica.

Do sada još nismo uspeli utvrditi gubitke neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, poručnik:
Tolar Ferdo-Mirko
Mirko

V.d. operativnog oficira:
Sink Danilo
Sink

BR. 66

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 18. NOVEMBRA
1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O STANJU
I BORBENOJ AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA¹

ŠTAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek
Položaj, 18. nov. 1944.
Op. broj: 2390

Predmet: 15-dnevni izveštaj
od 3. do 16. 11. 44.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
Operativno odelj. Op. odsek, Ref. za op.[eracije~

(Sekcije Vrhnika, Bled, Gorica, Videm, Tolmin 1:100.000,
jug. izdanje).

1) SITUACIJA

U ovom polumesečju se neprijateljeva prisutnost najviše primerala u povećanoj aktivnosti snažnih patrola i, s tim u vezi,

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/1, a kopija u k. 223a III.

kontakta s našim jedinicama i uspostavljanju i utvrđivanju novih uporišta.

Na području Krasa i Vipave¹ ovaj period je u znaku neuobičajene neprijateljeve aktivnosti, koja je bila tesno povezana s pritiskom izvršenim na područje Trnovske planote s ciljem da se vežu naše snage i na taj način olakša uspostavljanje novih uporišta na području Krasa i Vipave. Ova vidna neprijateljeva prisutnost na tom sektoru je zbog komunikacijskog pravca Ajdovščina — Gorica i dalje prema severu. Sem toga, neprijateljeva aktivnost i zadržavanje na tom sektoru imali su i cilj da neprijatelj osigura čitavu Vipavsku dolinu, koja bi mu poslužila za manevar snagama po unutrašnjim pravcima u slučaju engleskih desantnih operacija na obali južnog Primorja ili pak za premeštanje trupa s južnog fronta. Sve ovo potvrđuje i činjenica da su poslednjih dana uspostavljena nova uporišta na sektoru Krasa i Vipave, kao: Doberdob, Jamlje, Lokvica, Kobjeglava, Volčja Draga, Rihemberk,³ Spodnja Braniča, Šmarje, Gaberje, Potoče, Dobravlje, Selo, Batuje, Male Zablje i Črniče.

Sa obezbeđenjima na sektoru Krasa i Vipave istovremeno se vrši pritisak na Trnovsku planotu, gde se primećuje najveća aktivnost jedinica 194. puka 71. peš. divizije, iz kojeg je sastavljena i posada na Trnovu. Neprijatelju je uspelo da se utvrdi na Trnovu jer su njegove snage tehnički i broјčano nadmoćnije.⁴

Na sektoru Banjske planote neprijateljeva aktivnost nije primećena. Uporedo s neprijateljevim patroliranjem na sektoru Krasa i Vipave veoma su česti ispadi jačih patrola iz pravca Gorice i Gradiške, gde je primećeno prisustvo SS stražarskih jedinica. Jedinice alpinskog puka »Tagliamento« često patrolišu na sektorima Gorice, doline Soče i Banjske [planote], te vrše manje ispade radi obezbeđenja žel. pruge i drumova. Sem toga, primećeni su snažniji pokreti neprijatelja uglavnom prema Nemačkoj. Na sektoru Pivke primećena je veća koncentracija nedičevaca i povećana aktivnost patrola radi prikupljanja hrane i snabdevanja drvima. Jedinice 139. puka 188. rez. b.[rdske] 1.[ovačke] divizije iz Postojne imaju istovremeno zadatak: obezbeđenje obale, a pre svega odbranu Trsta, u slučaju savezničkog iskrcavanja, kao i obezbeđenje železničke pruge. Iz Idrije je neprijatelj pokušavao ispade i proboj naših položaja, ali mu to nije uspelo.

* Odnosi se na Vipavsku dolinu.

³ Sada: Branik.

⁴ Podrobnije o borbama jedinica 30. NO divizije na sektoru Trnova vidi dok. br. 42 i 62.

Posle uspešno završenih akcija u Poljanskoj dolini, tj. posle uništenja neprijateljevih uporišta Poljane⁵ i Gabrk u oktobru,⁶ naše jedinice su probile blokadu Dolomita i na taj način otvorile slobodan put za dalje operacije. Za čitavo ovo vreme jedinice su ovaj sektor kontrolisale patrolama i zasedama i na taj način onemogućavale neprijateljev pokret u samoj dolini. Protiv naših jedinica nije primećena veća neprijateljeva aktivnost. Jedinice SS pol. puka »Todt« pokušavale su nekoliko puta ispade prema položajima naših jedinica, ali bezuspešno. Neprijatelj je 18. o.m. ponovo uspostavio uporište u Poljanama s ciljem što tešnje veze između Gorenje Vasi i Škofje Loke. Sem toga, Soški, Notranjski i Dolenjski četnički odred su prešli iz Petkoveca i Zaplane na Medvede Brdo, a samim tim se težište četničkog pokreta premestilo u pravcu Primorske. Međutim, zbog malobrojnosti, oni za nas ne predstavljaju vojni problem.

U ovom polumesečju naše jedinice uglavnom nisu izvodile većih akcija. Vodile su borbe lokalnog značaja.

Jedinice XXX divizije bile su skoncentrisane na sektorima Krasa, Vipave, Trnovskog gozda i Banjske planote. Početkom meseca se 17. brigada vratila sa svog pohoda u Benečiju. Po dolasku je bila u prvo vreme skoncentrisana na Banjskoj planoti a zatim na Trnovskoj planoti.

Jedinice XXXI divizije bile su skoncentrisane na sektoru Cerkna radi kontrole tog sektora. Momentano se nalaze na sektoru Selške doline s ciljem da napadnu uporište Železniki.⁷ Prema najnovijem planu štaba biće rasformiran Dolomitski odred.⁸

Izveštaj o tome dostavićemo posle izvršenja ovog plana.

Skofjološki odred je delimično pridodat XXXI diviziji, tj. za vreme akcija bio je pod komandom XXXI divizije.

Jedinice JBO⁹ trenutno izvode samostalne akcije.

Formiran je Operativni štab za Benečiju¹⁰ od 4 bataljona 17. brig.

Uglavnom je njegov sektor dejstva Zapadna Primorska.

⁵ Sada: Poljane nad Škofjo Loko.

⁶ Vidi dok. br. 24.

⁷ Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Železniki vidi dok. br. 67 i 74.

⁸ Dolomitski NOP odred je rasformiran u prvoj polovini decembra 1944 (vidi dok. br. 60 i 112).

⁹ Jeseniško-bohinjskog NOP odreda.

¹⁰ Odnosi se na Operativni štab za Zapadno Primorsko (vidi dok. br. 35).

II) PLAN ŠTABA

- a) Sprečiti neprijateljev upad na oslobođenu teritoriju, jer je isti to pokušavao na više mesta.
- b) Slomiti neprijateljev ofanzivni duh i pružati snažan otpor prilikom svih ispada na našu oslobođenu teritoriju. U svim kontaktima s neprijateljem pružati odlučan otpor i naneti mu što veće gubitke u ljudstvu i materijalu.
- c) Priprema i učvršćenje ljudstva za izvršenje novih predviđenih akcija.
- č) Formiranje Operativnog štaba za Benečiju od 4 bataljona 17. brigade.
- d) Razformiranje Dolomitskog odreda.

III) VOJNE AKCIJE IX KORPUSA

6. 10. 1944. Patrola Komande mesta Sežana minirala je željezničku prugu između Devina i Redipulje. Uništena je lokomotiva i 6 vagona i ubijeno je 5 [neprijateljevih] vojnika. Oštećeno je 100 m pruge i saobraćaj je prekinut 10 časova.
7. 10. 1944. Mineri Komande mesta Sežana minirali su žel. prugu na mostu kod Tržiča. Na mine je naišao voz, te je uništena lokomotiva i 5 vagona. Neprijatelj je imao 60 mrtvih. Saobraćaj je bio prekinut 48 časova. Bio je srušen most.
9. 10. 1944. Patrola Kom.[ande] m.[esta] Sežana srušila je 6 tel. stubova i prekinula [telefonsku] vezu između Tomaja i Općina.
10. 10. 1944. Patrola Kom. m. Sežana napala je na Općinama neprijateljevu patrolu. Ubijena su 3 i ranjena 2 neprijateljeva vojnika.
12. 10. 1944. Patrola Kom. m. Sežana minirala je žel. prugu Tržič — Trst. Uništeno je 270 m željezničke pruge.
17. 10. 1944. Patrola Kom. m. Sežana min[irala] je žel. prugu između Devina i Sistijane.¹¹ Na mine je naišao teretni voz. Uništena je lokomotiva i 6 vagona sa ugljem, te električna instalacija elektrificirane pruge na dužini od 200 m. Kada je neprijatelj otpočeo opravljati željezničku pru-

¹¹ Italijanski naziv za Sesljan.

- gu, eksplodirala je tempima mina, a 9 časova kasnije još jedna. Pruga je bila snažno obezbeđena jer je stigao veći broj vojnika koji su pretraživali teren, pa je tek nakon toga otpočela opravka pruge.
- Neprijateljevi gubici nisu ustanovljeni.
18. 10. 1944. Patrola od 2 druga je iz zasede između Opčina i Sežane napala kurira koji se vozio motociklom i ubila njega i šofera. Iza motocikla naišlo je 6 kamiona s vojnicima, koji su otvorili vatru na patrolu, ali se ona povukla bez gubitaka.
20. 10. 1944. Patrola Kom. m. Sežana srušila je 5 stubova el. dalekovoda u Brestovici¹² kod Cerovlja. U Trstu su el. saobraćaj, rad u fabrikama i osvetljenje bili prekinuti 50 časova.
31. 10. 1944. Zaseda 2. bat. 7. brig, bila je kod Hlavčih Njiva napadnuta od neprijatelja nepoznate jačine. Prihvatila je borbu ali se morala povući, jer je neprijatelj raspolagao teškim naoružanjem. Zaseda je imala 1 mrtvog i 2 nestala.
31. 10. 1944. Minersko odeljenje SO^u miniralo je žel. prugu između železničkih stanica Podnart i Sv. Jošt.¹⁵ Uništeno je 450 m pruge. Saobraćaj je bio prekinut nekoliko časova.
31. 10. 1944. Patrola od dva druga iz 1. bat. JBO je na putu za Jesenice zanočila ispod Mežakle. Ujutro je u kuću stigla neprijateljeva patrola, koja je

¹⁵ Sada: Brestovica pri Komnu.

" Redakcija je izostavila deo teksta o borbama i akcijama:

17. slovenačke NO brigade »Simon Gregorčič« od 21. oktobra do 16. novembra 1944, jer su opširnije iznete u dok. br. 62; 18. slovenačke NOU brigade »Bazoviška« od 30. oktobra do 6. novembra, jer su opširnije iznete u dok. br. 42 i 62; 19. slovenačke NO brigade »Srečko Kosovel« od 1. do 9. novembra, jer su opširnije iznete u dok. br. 42; Inžinjerskog bataljona 30. NO divizije od 30. oktobra do 10. novembra jer su opširnije iznete u dok. br. 62; jedinica Operativnog štaba za Zapadno Primorsko od 5. novembra do 13. novembra, jer su podrobnije iznete u dok. br. 72; škofjološkog NOP odreda od 1. do 13. novembra, jer su podrobnije iznete u dok. br. 58.

¹⁴ škofjološkog odreda

¹⁵ Sada: Jošt nad Kranjem.

- htela da uhapsi oba druga, ali su se oni suprotstavili i pri tom ubili dva žandarma.
2. 11. 1944. U Pernikima je napadnuta 2. četa 1. bat. JBO. Neprijatelj¹⁶ je opkolio logor gde je četa izvodila vojne vežbe. U jurišu je probijen obruč, pa se četa povukla bez gubitaka. Neprijatelj je imao 1 ranjenog. Izgubljeni: su puškomitraljez »breda« i italijanska puška.
2. 11. 1944. Dva snajperista 2 bat. JBO su sa odstojanja 200 m napala neprijateljevu stražu na žel. mostu kod Bitnja i tom prilikom 1 ubila i 1 ranila.
2. 11. 1944. Tri minera 2. bat. JBO minirala su žel. prugu između Nomenja i čuvarske kućice koja se nalazi u pravcu [Bohinjske] Bistrice. Uništena je šina a od vazdušnog pritiska je prekinuta telefonska linija.
4. 11. 1944. Mineri 1. bat. JBO minirali su žel. prugu kod železničke stanice Dobrava.¹⁷ Pruga je srušena u dužini 30 m. Drugo odelj. minera 1. bat. miniralo je žel. prugu Jesenice — Beljak, 300 m od tunela. Uništeno je 120 m pruge.
5. 11. 1944. Inž. vod 1. bat. JBO minirao je žel. prugu između Kočne i Dobrave na dva mesta. Uništeno je 30 m pruge a iz koloseka su izbačena 3 vagona. Saobraćaj je bio prekinut 24 časa.
5. 11. 1944. Inž. vod 1. bat. JBO minirao je žel. prugu kod Hrušice. Uništeno je 120 m pruge.
5. 11. 1944. Dva snajperista 2. bat. JBO otvorila su vatru na stražara ispred uporišta Nomenj i ranila ga.
7. 11. 1944. Neprijateljeva patrola jačine 40 be-ga i Nemaca stigla u Kompare kod Ajdovščine, gde su se nalazili 4 druga. Dva druga su bila zarobljena a 2 ubijena.
7. 10. 1944. Zaseda 2. bat. 3. brig, napala je kod Zakojce neprijateljevu kolonu jačine 20 ljudi. Neprija-

¹⁶ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

¹⁷ Sada: Blejska Dobrava.

telj se odmah povukao u uporište H. Južna.¹⁸
Gubici neprijatelja nisu bili ustanovljeni.

8. 11. 1944. Dva bataljona JBO izvršila su rekviziciju kod 4 be-ga¹⁹ u Bohinjskoj Bistrici, dok je jedan bataljon vršio obezbeđenje i demonstrativno napao uporište na železničkoj stanici. Minerski vod je minirao žel. prugu između Nomenja i Soteske. Srušen je most i prekinut je saobraćaj 16 časova. Neprijatelj je za to vreme postavio zasedu kod [Bohinjske] Bistrice, ali su je jurišem proterali 1. i 2. bataljon. Borba je vođena pola časa i neprijatelj je imao 5 poginulih. Mi smo imali 1 poginulog i 2 ranjena. Zaplenjeno je 3.000 kg brašna, 150 kg kože, 20 bala štola, 150 kg testenina, 2 krave, 2 svinje, šivaća mašina, 50 kg šećera, 40 kg masti i druge sitnice.
9. 11. 1944. Iz Idrije je u pravcu položaja 16. brigade na Vojskom nastupala [neprijateljeva] kolona jačine oko 300 ljudi s mulama. Borba je vođena oko 3 časa, te je neprijatelj prinuđen na povlačenje u uporište. Imao je 7 poginulih. Mi smo imali 2 poginula i 1 ranjenog.²⁰
9. 11. 1944. Dva snajperista 2. bat. JBO su na Bledu napala neprijateljevu stražu. Uspeh nije ustanovljen.
10. 11. 1944 Odeljenje DO-¹ srušilo je kod Logateca 6 el. stubova. Pokupilo je 1000 m žice.
11. 11. 1944 Neprijateljeva patrola jačine 35 ljudi stigla je iz Sv. Lucije²¹ u pravcu Tolminskog Loma, gde je naišla na 2 druga iz 1. bat. 17. brig, te 1 zarobila a drugog ubila. Izgubljene 2 puške.

¹⁸ Huda Južna; sada Hudajužna.

¹⁹ Bela garda, odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva.

²⁰ Podrobnije o toj borbi vidi dok. br. 51.

²¹ Dolomitskog odreda

— Sada: Most na Soči.

- U. 11. 1944. JBO je bio napadnut od neprijatelja²³ koji je stigao iz Boh. Bistrice. Kako je bio blagovremeno obavješten o neprijateljevom napadu, postavio je tri zasede, dok je nenaoružane evakuisao iz logora. Jedna zaseda se sukobila s neprijateljem kod Sv. Janeza, te se posle polučasovne borbe povukla. Neprijatelj je imao 2 poginula. Neprijatelj je produžio do Uskovnice, gde je izvršio paljenja, a skoro svu stoku je odveo.
12. 11. 1944. MSV²⁴ DO je na odseku Logatec — Hotedršica srušio 4 el. stuba i uništio električnu liniju na dužini 220 m.
12. 11. 1944. Neprijateljeva kolona jačine 100 ljudi stigla je u Strmicu i zarobila vodiča kurira preko železničke pruge i ubila ga.
12. 11. 1944. Patrola 7. brig, i ŠO jačine 5 ljudi napala je neprijateljevu patrolu jačine 30 ljudi koja se kretala iz Gorenje Vasi u pravcu Poljana. Neprijatelj se bez borbe povukao u uporište.
15. 11. 1944. Snajperska trojka 1. bat. SO je na Trati napala neprijateljevu patrolu jačine 6 ljudi, od kojih je 2 ubila i 1 ranila.
15. 11. 1944. Neprijateljeva patrola jačine 50 ljudi stigla je iz Ajdovščine preko Slokarja i pokušavala se probiti do Predmeje. U tome ju je sprečila Štabna četa XXX divizije svojom vatrom. Gu-bitaka nije bilo.
16. 11. 1944. Snajperisti 2. bat. ŠO napali su na drumu Podbrezje — Posavec automobil i uništila ga. Poginula su 2 gestapovca.
16. 11. 1944. Jedinice 16. brig, dobile su zadatak da, radi uništenja, napadnu neprijateljevo uporište Kolk u Baškoj grapi. Jedinice su napad izvršile ali uporište nisu zauzeli, jer je neprijatelj bio utvrđen podzemnim bunkerima, o kojima jedinice nisu imale podataka. Prilikom juriša

« Vidi dok. br. 129.
Minersko-sabotažni vod

su naišle na žičane prepreke, gde ih je dočekala neprijateljeva vatra iz podzemnih bunkera. Tom prilikom su imale 2 poginula i 14 ranjenih.²⁵

16. 11. 1944 Patrola 17. brig, napala je neprijatelja jačine 8 ljudi koji su se nalazili kod prvih kuća u selu Trnovo. Neprijatelj se posle kraće vatre povukao i imao je 4 poginula. Mi smo imali 1 poginulog.
16. 11. 1944. Dva bataljona 17. brig, napala su neprijateljevu kolonu jačine 50 ljudi koja se kretala iz Trnova u pravcu Voglarja i Podgozda. Borba je vođena od 7 — 9 časova, a zatim je obostrano puškaranje trajalo sve do 15 časova. Neprijatelj je za vreme borbe dobio pojačanje od 30 ljudi. Neprijatelj je imao 15 poginulih i 7 ranjenih.

REKAPITULACIJA GUBITAKA

Neprijatelj je imao: 231 poginulog, 103 ranjena i 1 zarobljenog.

Zaplenjeno:	Uništeno:	Oštećeno:
3 pištolja	6 lokomotiva	16 puta žel. pruga
3 puške	25 vagona	6 puta el. i tel. linija
1400 m žice	1 most	3 kamiona
42 ručne bombe	6 vag. uglja	2 kola
bicikl	2 automobila	2 konja
1.700 Lira	1 motocikl	10 vagona
3.240 kg hrane	1 oklopna kola	
150 kg kože	3 bunkera	
municija	1 nepr. zgrada	
	el. centrala	

Vlastiti gubici:

Poginulih 23, ranjenih 56, zarobljenih 6, nestalih 3.

Izgubljeno: 3 mitraljeza, 15 kg eksploziva, 8 pušaka, kola i 2 konja.

IV) NASA I NEPRIJATELJEVA TAKTIKA

Neprijatelj je primenjivao sledeću taktiku:

Neprekidno je upućivao veće ili manje patrole u cilju izviđanja rasporeda naših jedinica i obezbeđenja transporata, kao i u cilju obezbeđenja uspostavljanja novih uporišta.

*5 Podrobnije o tom napadu vidi dok. br. 65.

r

prilikom izviđanja pešadija se nije upuštala u duge i ogorčene borbe s našim jedinicama, već se prilikom jačeg našeg otpora uvek povlačila i u tome se pokazala njena slaba borbenost.

ICako se kod neprijatelja osećala slaba borbenost, on je pokušao upotrebiti snage različitih rodova vojske i napadati naše položaje. Za postizanje određenih zadataka neprijatelj je iskoristio znatnu pomoć artiljerije, oklopnih vozila i, delimično, avijacije (koja mu je služila isključivo za izviđanje naših položaja i neposredne pozadine, a ofgnzivno nije dejstvovala), kako bi na ovaj način uštedio gubitke pešadijskih snaga koje su, posle snažne artiljerijske vatrene pripreme i nastupanja oklopnih vozila, zaposedale položaje. Pre nastuDanja oklopnih vozila neprijatelj je za otkrivanje mina upotrebljavao minois-traživače i u tome u potpunosti uspeo.

Bez obzira na superiornost u broju ljudstva i naoružanja, neprijatelj nije postigao vidnih rezultata. Zbog konfiguracije zemljišta, dejstva tehničkih sredstava nisu došla do većeg izražaja.

Naše jedinice koje su imale zadatak da spreče nastupanje brojno i tehnički nadmoćnijeg neprijatelja na oslobođenu teritoriju često su morale primenjivati taktiku regularnog vida frontalne borbe — držanje položaja.

Neprijatelj je u kontaktima s našim jedinicama uvek upućivao patrole s jednog pravca, te takvom taktikom nije uspeo da iznenadi naše jedinice sa boka. Na sektoru Krasa i Vipave, gde je, kao bazu imao brojna uporišta, veoma je intenzivno postavljao zasede našim jedinicama. Zbog toga su naše jedinice na ovim sektorima bile prinuđene da primenjuju partizansku taktiku i postavljale su zasede na pravcima koje je neprijatelj koristio za potrebe svojih uporišta. Naše jedinice su i u ovom polumesečju koristile motorizovana prevozna sredstva, te nam je u najkritičnijem momentu uspelo prebaciti kompletne jedinice na ona mesta gde je to bilo potrebno.

V) KRITIČKI PREGLED AKCIJA

Uprkos dosadanjim iskustvima iz borbi s neprijateljem, naše jedinice nisu iskoristile mogućnost da ruše drumove na povoljnim mestima, da dobro zamaskiraju minska polja, da postavljaju razne prepreke i zaseke i na taj način spreče prodor oklopnih i motorizovanih vozila na naše položaje.

Naši borci ne znaju da se ukopaju na već posednutim položajima i da se na taj način zaštite pred dejstvom neprijateljeve

artiljerije, pa je zbog toga bilo više gubitaka no što je bilo potrebno.

VI) ARTILJERIJA

U ovom periodu artiljerija nije bila angažovana u akcijama. Uglavnom je vršena opravka oruđa koja su bila oštećena u poslednjim akcijama. Na sektoru Vipave tražena je potrebna municija.

VII) RAZNO

Štab korpusa ima u planu da produži operacije na sektoru Poljanske i Selške doline. Noću 19/20. planiran je napad na uporište Železniki u Selškoj dolini.

VIII) ORGANIZACIJA

Dosadašnji referent za motorizaciju drug poručnik Emil Filipčić je narednjem Štaba korpusa razrešen dužnosti referenta i stavljen na raspoloženje Štaba.

Dužnost referenta za motorizaciju preuzeo je referent za inženjeriju drug poručnik Matevž Šmid.

Organizovan je inženjerijski tečaj, koji će otpočeti 20. o.m. Podrobniji izveštaj dao je inž. ref. u 15-dnevnom izveštaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba,
potpukovnik:
Kajtimir²⁶

Pom. šefa odseka, poručnik:
Ljubo Nenezić

M. P.

Prilozi:²⁷

izveštaj ref. za inženjeriju,
izveštaj ref. za vezu,
izveštaj ref. za naoružanje,
izveštaj ref. za motorizaciju,
izveštaj ref. za geodeziju,
Brojno stanje ljudstva, oružja, municije i vozila,
skica pokreta [jedinica],
izveštaj o mobilizaciji.²⁸

²⁶ Albert Jakopič Kajtimir

²⁷ Redakcija te priloge ne objavljuje, a nalaze se u AIZDG, k. 31, k. 32 i k. 33.

²⁸ Poslednje tri reči su dopisane mastilom.

ZAPOVEST ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 18. NOVEMBRA
1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE ŽELEZNIKI¹

STAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ
Na položaju, 18. nov. 1944.
Broj: 1326

Škofj. odred²

Predmet: Napad na Železnike.

Z A P O V E S T

(Sekcija Bled 1 : 100.000, jugoslovensko izdanje).

I

S i t u a c i j a

Škofja Loka: 2.295 ljudi, naoružanje nepoznato.³
Gorenja Vas: 127 Nemaca i 140 belogardista. Naoružanje: 4 teška minobacača, 11 lakih minobacača, 3 mitraljeza i 31 puškomitraljez.
Praprotno: 10 belogardista i 6 Nemaca sa 1 teškim i 1 lakim minobacačem, 2 mitraljeza, 6 puškomitraljeza i 2 automata.
Dolenja Vas: 27 žandarma naoružanih s 1 teškim i 1 lakim minobacačem, 1 mitraljezom, 4 puškomitraljeza i 4 automata.
Selca: 40 žandarma naoružanih 1 teškim i 1 lakim minobacačem, 2 mitraljeza, 4 puškomitraljeza i 4 automata.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 294a/II. Redakcija je pronašla primerak koji je bio dostavljen Štabu škofjološkog NOP odreda.

² Dopisano mastiljavom olovkom u Štabu 31. NO divizije.

³ U Skofjoj Loki su se u to vreme nalazile sledeće jedinice: 319. brdski lovački dopunski bataljon, delovi 927. landesšicen-bataljona, žandarmerija, zaštitna policija, Gestapo, carinska granična straža i 140 pripadnika Gorenjskog domobranstva (vidi izveštaje obaveštajnog centra Škofjološkog NOP odreda u AIZDG, k. 294a/III).

Sorica: 80 graničara i 17 belogardista. Naoružanje: 1 teški i 2 laka minobacača, 7 mitraljeza, 9 puškomitraljeza i 8 automata.
Petrovo Brdo: 65 Nemaca sa 1 teškim i 2 laka minobacača, 3 mitraljeza, 6 puškomitraljeza i 6 automata.
Železniki: 52 žandarma sa 1 teškim i 2 laka minobacača, 3 mitraljeza, 7 puškomitraljeza i 14 automata (podrobniji podaci o uporištu nalaze se u posebnom prilogu⁴).

II

Naše snage

III SNOUB »Ivan Gradnik«,
VII SNOUB »France Prešeren«,
XVI SNOB »Janko Premrl-Vojko«,
Inženjerijsko-tehnički bataljon XXXI divizije,
XIX SNOB »Srečko Kosovel«,
Skofjološki odred,
deo artiljerije sa brzometnim i protivtenkovskim topom.

III

Naš zadatak

Dana 19. o.m. jedinice naše divizije će napasti i uništiti neprijateljevo uporište u Železniku. Za izvršenje toga

naređujemo:

III SNOUB »Ivan Gradnik« će sa dva bataljona izvršiti napad na Železnike. Kao pojačanje za uništenje uporišta dodeljuju joj se minerski vod i brzometni i protivtenkovski top. Sa jednim bataljonom će vršiti obezbeđenje u pravcu Selca.
VII SNOUB »France Prešeren« vrši obezbeđenje u pravcima Kranj, Radovljica i Škofja Loka.
XVI SNOB »Janko Premrl-Vojko« obezbeđuje sa pravca Škofja Loka.
Skofjološki odred vrši delimičnu blokadu Gorenje Vasi, i to sa severne strane.

⁴ Redakcija ga ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG. k. 29.

XIX SNOB »Srečko Kosovel« sa dva bataljona vrši obezbeđenje u pravcu Sorice, a sa jednim bataljonom razmešta se na Mlaki⁵ kao divizijska rezerva.

Inženjerijsko-tehnički bataljon razmešta se kao divizijska rezerva na Malenskem Vrh.

IV

I z v r š e n j e

III SNOUB »Ivan Gradnik« sa dva bataljona vrši napad na uporište, i to istovremeno sa istočne i zapadne strane. Težiti za tim da se uporište planskim i odlučnim napadom uništi već prve noći. U napadu će učestvovati i »partop«. Artiljerija će vršiti napad sa zapadne strane. Da ne bi bilo nepotrebnog iznenađenja, brigada treba da postavi manje osiguranje na Špik i na uzvišenje na suprotnoj obali Sore."

Bataljon koji će vršiti blokadu Selca mora u toku noći manjim grupama demonstrativno napadati uporište, dok se u toku dana vrši šira blokada uporišta na taj način što bataljon poseda kotu 748, dok preostale snage posedaju položaje sa suprotne strane ispod Sv. Križa. Svaki pokušaj intervencije mora da odbije energičnim napadom.

VII SNOUB »France Prešeren« raspoređuje dva bataljona na sektor Jamnik — Sv. Mohor sa zadatkom da kontroliše sve prelaze koji izvode u pravcu Selške doline. Jedan bataljon poseda položaje u rejonu Križna Gora. Ovaj bataljon ima zadatak da zajedno s jedinicama XVI SNOB »Janko Premrl-Vojko«, koje će se nalaziti na suprotnoj obali Sore, spreči bilo kakvu neprijateljevu intervenciju iz Škofje Loke u pravcu Zeleznika. Posebnu pažnju mora ovaj bataljon da obrati na eventualne neprijateljeve kolone koje bi nastupale iz Škofje Loke preko Pevna. Sem toga, brigada treba da uputi 10 vodiča u III SNOUB »Ivan Gradnik«. Vodiči treba da su nenaoružani.

XVI SNOB »Janko Premrl-Vojko« postavlja jedan bataljon kod Sv. Tomaža⁷ sa zadatkom da jačom zasedom

⁵ Sada: Mlaka nad Lušo.

⁶ Odnosi se na Selsku Soru.

⁷ Sada: Tomaž nad Praprotnem.

u Soteski spreči neprijateljevu intervenciju. Sem toga, treba da minira drum Škofja Loka — Praprotno, i to minama sa drvenim telima. Ostala dva bataljona posedaju položaje na sektoru Lubnik — BrCznica.^s Bataljon u Breznici mora da kontroliše drum Skofja Loka — Gorenja Vas zasedom na koti 580.

XIX SNOB »Srečko Kosovel« vršiče obezbeđenje sa pravca Sorice sa dva bataljona. Jedan bataljon poseda položaje kod Podrošta, i to na koti 1050, dok se jedan bataljon razmešta u Zgornjim Danjama i kontroliše sve puteve sa severne strane iz pravca Sorice.

Ovom prilikom brigada treba da izvrši temeljitu prehrambenu akciju u Danjama. Sem toga, brigada ima zadatak da sruši sve mostove na drumu Podrošt — Železniki.

Brigada treba da jedno odeljenje s puškomintraljezom postavi u zasedu na koti 1154, tj. jugoistočno od Prtovča.

Jedan bataljon razmešta se u Mlaki kao divizijska lezerva. Ovaj bataljon treba da održava vezu sa XVI SNOB »Janko Premrl-Vojko« i Inženjerijsko-tehničkim bataljonom.

Skofjološki odred mora da spreči neprijateljevu intervenciju iz Gorenje Vasi na taj način što će posesti položaje na Gorenjem Brdu i na Hlavčim Njivama. Sem toga, mora pomoću zaseda da kontroliše drumove Gorenja Vas — Poljane⁹ i Gorenja Vas — Hotavlje.

Inženjerijsko-tehnički bataljon razmešta se na Malenskom Vrh. Njegov zadatak biće da u slučaju proboja položaja škofjološkog odreda spreči neprijateljevu intervenciju preko Malenskog Vrh.

Sem toga Inženjerijsko-tehnički bataljon mora uputiti u III SNOUB »Ivan Gradnik« sve minere s najmanje 150 kg eksploziva.

Stab divizije nalaziće se u Rovtama,¹⁰ dok će se komandno mesto nalaziti kod Logara. Artiljerija kreće zajedno sa Štabom divizije. Divizijsko previjalište nalaziće se u Rovtama.

* Sada: Bre/nica pod Lubnikom.

» Sada: Poljane nad Skofjo Loko.

¹⁰ Sada: Rovte v Selski dolini.

Veza

Odmah po dolasku na određene položaje sve jedinice treba da upute u Štab divizije po dva kurira. Upozoravamo sve jedinice da održavaju što tešnju vezu sa susedima.

Osim kurirske i radio-telegrafske veze koristiće se i telefonska veza, za što je odgovoran Štab bataljona za vezu. Mora obezbediti da se priključi telefonski aparat na Mlaki kao i da se povuče telefonska linija preko Rovta i Logarja do Zeleznika.

U cilju što bolje povezanosti koristiće se i svetlosni znaci iz raketnih pištolja. O značaju ovih signala treba da su obavešteni svi štabovi bataljona.

Napad će otpočeti tačno u 21 čas dana 19. o.m. Zbog toga sve jedinice koje će vršiti obezbeđenje moraju da budu na svojim položajima najkasnije do 20 časova. U slučaju da uporište ne bude zauzeto u toku noći, napad se produžava u toku dana, i to toliko vremena dok uporište ne bude uništeno. Zbog toga sve jedinice treba da ostanu na svojim položajima sve do naređenja o povlačenju koje će izdati Štab divizije.¹¹

Znaci raspoznavanja:

U ovoj operaciji koristićemo i dnevne znake kako ne bi došlo do nepotrebnih iznenađenja. Zbog toga morate sve borce upoznati sa dnevnim znacima.

I) Uobičajeni znaci:

- 19. nov.: bajonet — Bistrica,
- 20. nov.: haubica — Hotedršica.

II) Borbeni znaci:

- 19. nov.: Janko — Jože,
- 20. nov.: Marko — Milan.

III) Dnevni znaci:

- 19. nov.: leva ruka u predručenje — vojnički pozdrav levom rukom,
- 20. nov.: desna ruka u odručenje — dizanje kape iznad glave.

Ljudstvo treba za ove operacije dobro pripremiti kako vojnički tako i politički. U borbama treba pokazati što veću energiju i odlučnost.

¹¹ O izvršenju prednjih zadataka vidi dok. br. 74.

U slučaju neprijateljeve nadmoćnosti jedinice treba da budu što gipkije i da stalnim manevrom sprečavaju neprijateljevo nastupanje.

Na položaju ljudstvo treba da bude budno i oprezno. Verovatno je da će se neprijatelj u snegu koristiti belim ogrtačima da bi se što manje video.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. politkomesara:
Kuk Jože-Branko
Branko

Komandant, major:
Rojšek Franc-Jaka
Rojšek Franci

M. P.

Dostavljeno:

Štabovima III i VII SNOUB,
XVI i XIX SNOB,
Inženjerijsko-tehničkom bataljonu,
Skofjološkom odredu.
Artiljeriji,
Štabovima Bataljona za vezu i Zaštitnog bataljona,
Operativnom odseku,
A.[rhiv]

IZVEŠTAJ ŠTABA DOPUNSKOG BATALJONA NOVJ OD 18. NOVEMBRA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U REJONU MIKLARJI — DOBLIČE¹

STAB
DOPUNSKOG BATALJONA
VII KORPUSA NOV I POJ
Na položaju, dana 18. 11. 1944.
Broj: 1182

Na znanje
Glavnom štabu NOV i POS,
Operativni odsek,
na položaju.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek

na položaju

Predmet: Izveštaj o poslednjoj akciji naše jedinice

Dana 13. 11. 1944. u 10 časova bili smo obavješteni da je neprijatelj krenuo iz Kočevja u pravcu Knežja Lipa — Stari Trg.² Četvrti bataljon BO¹ nalazio se na položajima Brezovica⁴ — Vimolj.⁵ Neprijatelj koji je nastupao u tom pravcu⁸ sukobio se sa ovim bataljonom BO, koji se zatim povukao u pravcu Predgrada i obavestio nas da je neprijatelj poseo visinske tačke kod Vimolja, Brezovice i Zadrca.

Istog dana u 11 časova naša jedinica jačine 200 drugova odmah je krenula sa zadatkom da napadne neprijatelja koji se nalazio na položajima Vimolj, Brezovica i Zadre. Kada smo stigli do pomenutih položaja, neprijatelja tu nismo pronašli, već smo putem naših patrola utvrdili da neprijatelj glavnim snagama nastupa drumom Kočevje — Koprivnik u pravcu Bele krajine. Njegova desna pobočnica kretala se pravcem Knežja Lipa — Videm — Brezovica — Nemška Loka.

Dana 14. 11. 1944. u 4 časa krenula je naša jedinica s položaja Brezovica — Zadre preko šume iznad Gorenje Podgore i dalje pravcem kota 524 — 783 — Mrzli doli — kota 889⁷ — Miklarji sa zadatkom da izvrši napad na neprijatelja i na

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/111.

² Odnosi se na Stari Trg ob Kolpi.

⁵ Belokranjskog odreda

⁴ Sada: Brezovica pri Predgradu.

⁵ Sada: Vimolj pri Predgradu.

⁶ Na tom pravcu je nastupao 2. bataljon slovenačkih domobranaca (vidi dok. br. 134).

⁷ Pogrešno; treba: 669.

taj način spreči njegov prodor u pravcu Bele krajine. Međutim, neprijatelj je uspeo u toku noći da svojom glavninom probije pomenute položaje, dok je na položajima Miklarji neprijatelj ostavio kao zaštitnicu jedinicu nepoznate jačine.⁸ U 7,30 časova napali smo našim bataljonom ovu neprijateljevu zaštitnicu, istu razbili i proterali. Razbijeni neprijatelj bežao je ka svojoj glavnini u pravcu Mavrlen — Dobljče. Prilikom odstupanja pružao je otpor našoj jedinici koja je bila neprekidno s njim u kontaktu i napadala ga. U 5 časova posle podne poseli smo položaje Grič,⁹ kota 262, i duž grebena u pravcu Vidoša. Neprijatelj se do 6,30 časova naveče nalazio glavninom snaga u selu Dobljče. Štab divizije VDV,¹⁰ koji se nalazio s nama na položajima, obavestio nas je da će se neprijatelj vratiti istim putem, te zbog toga treba da čekamo u zasedi na istim položajima. Međutim, neprijatelj je krenuo nazad drugim pravcem, i to iz Dobljča u pravcu Stražnjega Vrha i Mavrlena, te tako nije naišao na naše zasede. Naša jedinica držala je zasedu na pomenutim položajima još čitavu noć, sve do 10 časova dana 15. 11. 1944. Naveče smo ustanovili da se neprijatelj povukao iz Dobljča.

Na mestu gde smo vodili borbe neprijatelj je ostavio na bojištu tri poginula, dok je ostalih devet poginulih odneo sobom. Prilikom povratka u svoje uporište neprijatelj je ove poginule ostavio na kolima u Šrednoj Bukovoj Gori.¹¹ Sve ranjenike neprijatelj je odveo sobom.

Zaplenili smo sledeći materijal:

12 pušaka, 1 automat, 1550 puščanih metaka, 654 metka za automat, 14 šaržera za pm¹² »zbrojevku« i jednu rezervnu cev te komplet rezervni pribor za pm, 4 šaržera za automat, 7 fišeklija, 6 ranaca sa svom spremom, jednu sanitetsku torbicu, 50 ručnih bombi, jedan kazan (brdski), jedan pištolj sa 30 metaka, pet šatorskih krila i dva bajoneta.

Dana 15. 11. 44. naveče vratili smo se na svoje ranije položaje. Naša jedinica nije imala nikakvih gubitaka, ali se do sada nije vratilo u jedinicu 9 drugova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:¹³

M. P.

Komandant, poručnik:

Malešević Dušan

⁶ Na tim položajima nalazila se 71. četa 1. bataljona slovenačkih domobranaca (vidi dok. br. 133).

⁹ Sada: Grič pri Dobljčah.

¹⁰ Vojske državne varnosti (Vojske državne bezbednosti)

¹¹ Dolenja, Gorenja i Srednja Bukova Gora; sada: Bukova Gora.

¹² puškomitraljez

¹³ Politički komesar je bio Štefan Orehek.

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 21. NOVEMBRA
1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O STANJU,
PROBLEMIMA I BORBAMA KORPUSA U PRVOJ POLOVINI
NOVEMBRA¹

Š T A B
VII KORPUSA NOV I POJ
Br.: 854
Položaj, 21. XI 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

Predmet: Cetrnaestodnevni
izveštaj.

U duhu naređenja Glavnog štaba NOV i POS br. 518 od 29. oktobra 1944. dostavljamo cetrnaestodnevni izveštaj o stanju i radu štabova i jedinica VII korpusa u vremenu od 1. XI do 15. XI, u sledećem:

1) Štab korpusa. U komandnom sastavu Štaba korpusa bile su sledeće promene: pomoćnik načelnika Štaba drug major Božović Raco bio je po naređenju Glavnog štaba premešten u Operativno odeljenje Gl. štaba. Na njegovo mesto do sada nije postavljen nijedan od drugova. Ostali članovi užeg Štaba ostali su isti.

U širem Štabu izvršene su promene u Operativnom odseku, i to: dosadašnji šef odseka drug major Kolarac Lazar stavljen je na raspoloženje Glavnom štabu u cilju premeštaja u NOV i POH. Pomenuti po svojim sposobnostima nije odgovarao dužnosti koju je obavljao, te je zbog toga i čitav odsek ostao potpuno pasivan i nesposoban. Ostali članovi su delimično odgovarali, ali je bilo neophodno izvršiti potpunu reorganizaciju. Za šefa je postavljen drug kapetan Gaberc Bogomir, do sada operativni oficir istog odseka, koji je u svom radu pokazao najviše sposobnosti i volje za rad. Za njegovog pomoćnika postavljen je drug poručnik Gorenc Franc, do sada zam. komandanta Notranjskog odreda, koji se trenutno nalazi na višem kursu Oficirske škole Glavnog štaba. Dosadašnji operativni oficir drug Hrzič Dušan postavljen je za politkome-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 12/11, a kopija, delimično oštećena, u k. 152/IV. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

sara Artiljerije VII korpusa. Na njegovo mesto postavljen je drug kapetan Vesel Peter, do sada načelnik štaba XV divizije. Operativni odsek povećan je još jednim operativnim oficirom, drugom potporučnikom Tekavec Filipom, dosadašnjim komandantom Podoficirske škole. Za sada izgleda da će novi sastav Operativnog odseka odgovarati zadacima koji se postavljaju pred njega, s obzirom na sve veće i teže zadatke.

Svi ostali odseci Štaba korpusa, sem manjih promena, ostali su isti.

S obzirom na sve veće i obimnije operacije Korpusa i na trenutno veoma slabo stanje pojedinih jedinica, rad Štaba i odseka bio je uglavnom usmeren na:

- a) stvoriti planski rad samog Štaba,
- b) izvršiti pregled stanja u svim jedinicama i nedostatke otkloniti,
- c) osposobiti ljudstvo i starešine za izvršavanje svojih zadataka,
- d) podići vojničku disciplinu, oštrinu i borbeni duh,
- e) izvršiti pripreme za predviđene operacije.

Planskom radu u Štabu se odmah pristupilo, ali su nam stalne borbe i ofanzivne operacije znatno otežavale rad, jer su pojedini članovi Štaba stalno bili odsutni radi kontrole jedinica i vođenja operacija. Neophodnost planskog rada pokazala se naročito zbog toga što su uglavnom svi članovi Štaba bili nanovo postavljeni i još slabo upoznati sa svojim dužnostima. U ovom radu pokazao se znatan napredak, te je sam uži Štab lakše i blagovremeno obavljao svoje zadatke.

Znatno veća potreba rada užeg Štaba pokazala se u radu s potčinjenim jedinicama. Vanredno slab borbeni moral, slaba vojnička disciplina, nesređeno unutrašnje stanje jedinica, slaba politika kadrova u jedinicama tražili su da se izvrši pregled u svim jedinicama te da se iz osnove popravi i poboljša stanje. Zbog toga su pojedini članovi Štaba, a najmanje po dvojica, bili odsutni te su se nalazili u jedinicama s ciljem da se poboljša pomenuto stanje. Održane su redovne konferencije i sastanci sa štabovima i sa svim nižim starešinama; izvršeni su detaljni pregledi jedinica; izvršena su nova postavljenja i promene kadrova, pre svega nižih starešina.

U pogledu podizanja vojničke discipline i oštine uveden je po jedinicama pravi unutrašnji vojnički red. Održava se redovno obučavanje u pešadijskoj strojevoj obuci i borbenoj obuci. Uspeh pojačanog rada s jedinicama, stalne i neposredne kontrole nad potčinjenim štabovima, probuđivanje osećaja odgovornosti štabova i nižih starešina delimično su se već pokazali u poslednjim borbama. Ipak je ostalo još dosta nedo-

stataka i biće potrebno još mnogo sistematskog rada i neposredne kontrole od strane Štaba korpusa da bi se nivo sposobnosti, borbenosti i discipline podigao na ovaj stepen koji traži današnja situacija i zadaci koji nam se postavljaju u bližoj budućnosti.

Odseci

Rad Operativnog odseka ogleda se u pomoći Štabu u pripremanju operacija. Uporedo sa ovim, taj odsek je sprovodio u život novu formaciju štabova divizija i brigada² te otpočeo s radom na izradi svih zakasnelih relacija i petnaestodnevnik izveštaja za Glavni štab. Odsek je radio na oživljavanju rada novih inženjerskih bataljona i potrebnim uputstvima podsećio štabove divizija kako treba koristiti inženjerske bataljone. Radio je na naoružanju jedinica, prema formaciji, pristiglih oružjem i na stvaranju potrebnih skladišta za rezervnu municiju. Njegov rad se za sada još ne može u potpunosti oceniti jer je odsek reorganizovan, ipak se može reći da je odsek radan i kao takav biće konstruktivan.

Obaveštajni odsek je radio dobro. Njegov rad se usmerio u pravcu nove formacije obaveštajnih centara kod štabova divizija i brigada. Jedanput je imao sastanak sa odgovarajućim odeljenjem Glavnog štaba i obaveštajnim centrima divizija. Na ovom sastanku razmatrana su sva pitanja ovog odseka i novi ciljevi vojne obaveštajne službe — da svojom mrežom prodre u neprijateljeve redove i iz njih direktno crpe podatke vojne prirode. Za ove zadatke obaveštajni centri nisu bili pogodno formirani. Sastav centra je kompletan i svi članovi, po svojim sposobnostima i radu, odgovaraju svojim dužnostima.

Sekcija za vezu radila je s ciljem da se osposobljava kadar za vezu. U divizijama su formirani bataljoni za vezu,³ ali oni još nisu kompletni u pogledu brojnog stanja. Primećuje se da baš u borbi otkáže veza, što ima veoma negativne posledice u operacijama. Uzrok [što nema] dobre i solidne veze u operacijama leži pre svega u nedostatku dobrog kadra u jedinicama veze, kao i nedostatku tehničkog materijala veze i radio-stanica. Sastav Sekcije za vezu kod našeg Štaba je kompletan i odgovara svojim zadacima.

Rad ostalih odseka kod našeg Štaba još uvek je manjkav, ali se ipak u svim pogledima primećuje poboljšanje.

² Nova formacija štabova divizija i brigada određena je naredbom broj 545 od 5. novembra 1944. Glavnog štaba NOV i PO Slovenije (vidi dok. br. 80, objašnjenje 25).

³ Glavni štab NOV i PO Slovenije je naredbom od 6. oktobra 1944. propisao novu organizaciju službe veze u jedinicama NOV i PO Slovenije (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 93).

Štab XV divizije. U potpunosti odgovara svojim zadacima. Komandant divizije major Tominec Milan je dobar komandant, energičan, odlučan i veoma požrtvovan. Poslednje uspehe ove divizije treba u priličnoj meri pripisati njemu. Politkomesar Vipotnik Janez je sposoban politkomesar. U proteklom mesecu prilično je popustio u aktivnosti pri pregledu jedinica, ali se u toku poslednjih petnaest dana znatno popravio, što je imalo vidnog rezultata i u jedinicama. Zam. komandanta major Hribar Janez u potpunosti odgovara funkciji koju obavlja. Nema još šireg pogleda ali to nadoknađuje vanrednom požrtvovalnošću i voljom za rad. U akcijama je veoma borben i hrabar. Povoljno se razvija te je već sposoban za komandanta divizije. Novi načelnik Štaba potporučnik Kajfež,⁴ koji je sada postavljen na ovo mesto, odgovara svojim zadacima. Izgleda da će se razviti u dobrog načelnika. Ima volju za rad, veoma je ozbiljan i požrtvovan.

Pod rukovodstvom Štaba je XV divizija za poslednjih petnaest dana znatno napredovala. U jedinicama se primećuje dobra borbenost, ofanzivnost, a i disciplina i vojnička oštrina se poboljšavaju.

Štab je do sada bio brojno prilično glomazan zbog brojnih odseka. Novom formacijom štabova divizija znatno će se olakšati rad, te će štab postati elastičan i u vođenju operacija.

XVIII divizija

Novopostavljeni Štab divizije znatno je bolji od ranijeg. Komandant divizije major Vidmar⁵ je svojom odlučnošću uneo u štabove i jedinice veću volju za akcije, borbenost i ofanzivnost. Nedostaju mu organizatorske sposobnosti, što je u sadašnjoj fazi neophodno za komandanta divizije, naročito zbog toga što naše jedinice stalno napreduju u pogledu naoružanja i opremljenosti modernim tehničkim sredstvima. U radu mu veoma smeta rana koja mu umanjuje izdržljivost i suviše ga zamara. S obzirom na njegovu iscrpljenost bilo bi potrebno da se smeni i da mu se da potrebno odsustvo za ozdravljenje. Takođe bi mu koristilo da se uputi na neki viši oficirski kurs u inostranstvo. Politkomesar Bizjak⁶ tek je postavljen. Do sada se slabo uživeo u novu dužnost, ali je inače radan i ima volju. Ipak mu nedostaje još prilično sposobnosti da bi sa uspehom obavljao svoje zadatke. Zam. komandanta drug major Logar Jože-Slovan sposoban je za funkciju koju obavlja. Kod njega se primećuje brzo popuštanje u radu

⁴ Karei Kajfež

⁵ Tone Vidmar Luka

⁶ Bernard Bizjak Košta

zbog bolesti, tbc, te ga treba razrešiti dužnosti i postaviti na lakšu dužnost, odn. uputiti ga na lečenje. Novi načelnik Štaba drug kapetan Jezeršek Janez-Sokol je dobar.

Novi Štab divizije trudio se da iz osnova popravi veoma slabo stanje divizije, koje je u svakom pogledu opalo do te mere da je već postojala bojazan da divizija kao takva više neće biti sposobna za izvršenje ni najlakših zadataka. U ovom radu već se prilično uspelo, te se divizija počela popravljati.⁷ Poslednje borbe i uspesi divizije jasno su pokazali težnju samog Štaba divizije i nižih štabova, a već se vide njihovi uspesi na tom planu. Ako Štab divizije bude intenzivno produžio sa postavljenim programom i sa striktnim izvođenjem istoga, nema sumnje da će uspeti da osposobi i ovu diviziju na nivo ostalih jedinica.

Štabovi brigada obe divizije uglavnom zadovoljavaju, sem nekih koji su veoma dobri. Štab IX brigade je najslabiji štab brigade u čitavom Korpusu. Osnovna greška ovog štaba je izolovanje od ljudstva, birokratizam i nedostatak osećaja odgovornosti. Ukoliko se ovi nedostaci, ne budu otklonili biće potrebno da se ovaj Štab smeni.

Operativni štab VI i XI brigade je veoma dobar. S novim uslovima i okolnostima u Dolenjskoj uglavnom se već saživeo i uspešno izvršava postavljene mu zadatke.

Štabovi obe brigade takođe su veoma požrtvovani. Pod rukovodstvom novopostavljenog Štaba VI brigade ova brigada se popravlja, raste borbeni duh, ali je prilično popustila disciplina. Jedina greška oba štaba je stalna težnja za povratkom u Štajersku, što ima uticaja na borce jer ne pokazuju nikakve volje da ostanu u Dolenjskoj. Posledice ovog odražavaju se i na stalna dezerterstva boraca i nižih starešina u Štajersku, što štabovi pojačanim i pravilnim političkim radom ne znaju da zaustave.

Štabovi odreda uglavnom zadovoljavaju. Nemamo još tačnog uvida jer zbog nedostatka vremena još nijedan član Štaba korpusa nije izvršio pregled ovih jedinica.

2) *Opšte statije neprijatelja na teritoriji Korpusa*

Jačina neprijatelja na teritoriji Korpusa iznosi oko 30.000 ljudi. Neprijatelj je bio u ovom periodu još uvek veoma aktivan. Stalnim ofanzivnim udarima i ispadima u pravcu slobodne teritorije pokušavao je da našim jedinicama nanese što veće gubitke, moralno ih uništi i uglavnom ih odbaci od

⁷ O preduzetim merama za konsolidaciju jedinica 18. NO divizije vidi dok. br. 47 i 78.

komunikacije Ljubljana — Novo Mesto i od žel. pruge Ljubljana — Zid. Most. Glavno težište neprijateljevih udara u tom periodu bilo je sektor Žužemberk — Novo Mesto, ali se posle neuspeha prenelo na sektor Bele krajine. Izbor ovog sektora za operacije neprijatelj je pre svega izvršio s ciljem da iskoristi trenutnu odsutnost naših jedinica te da se s malim gubicima probije do Bele krajine i tu uništi naše ustanove i političke organizacije, i na taj način postigne politički efekat. U tom cilju je prikupio znatne svoje snage; sva tri pokretna be-ga⁸ bataljona je veći broj Nemaca.

Stanje be-ga bataljona se u poslednje vreme znatno pogoršalo. Od 500 ljudi, koliko su pri formiranju brojali pokretni bataljoni, brojno stanje se, zbog pretrpenih gubitaka, smanjilo na 300 ljudi, a u II pokretnom bataljonu »Rupnik« čak na 150 ljudi.⁹ Ovaj bataljon je sada povučen u Ljubljanu,¹⁰ verovatno zbog pojačanja. Moral neprijatelja je veoma opao zbog velikih gubitaka u poslednjim borbama. Posledica toga se primećuje i u većoj njegovoj pasivnosti u toku poslednjih dana.

Šire posmatrano, s obzirom na svetsku vojnu situaciju, čija je poslednja činjenica približavanje Crvene armije Budimpešti, oslobođenje Srbije i čišćenje Makedonije od neprijatelja, nagoveštava se da će neprijatelj odustati od radova na utvrđivanju u Istri i pojačati odbranu komunikacije Rijeka — Ilirska Bistrica — Rakek i otpočeti radove na utvrđivanju duž Sutle i na Krškom polju. Ovi radovi na utvrđivanju tek su na početku. Neprijatelj verovatno ima u planu da ozbiljnije utvrdi liniju Tolmin — Idrija — Št. Vid¹¹ — Sava — Sutla. Verovatno je da će neprijatelj, ukoliko mu dopusti vreme, pokušavati da otpočne radove na pojedinim odsecima južno od napred pomenute linije.

Evidentno je da će neprijatelj na svaki način pokušavati da svoje namere sprovede u život te da će svim snagama pokušavati da odbaci naše jedinice od gore pomenute linije i komunikacija.

" bela garda

» Na dan 20. novembra 1944. godine 2. bataljon slovenačkih domobranaca imao je, po spisku, 522 oficira, podoficira i vojnika, ali je sposobnih za borbu bilo samo 380 oficira, podoficira i vojnika. (Dnevni izveštaj Štaba 2. bataljona slovenačkih domobranaca za 20. novembar 1944, u AIZDG, AFK, k. 280/IV).

¹⁰ Po završenoj akciji u Beloj krajini bataljon se, preko Kočevja, Velikih Lašča, Grosuplja i Ljubljane, 17. novembra 1944. u 140 vratio u Rakek (vidi dok. br. 134).

" Sada: Šentvid.

S obzirom na poslednje rušenje Zid. Mosta¹² i s obzirom na to da je time onemogućen transport na jednoj od najvažnijih železničkih pruga, vrlo je verovatno da će neprijatelj pokušavati da u zamenu za ovu uspostavi druge komunikacije. U obzir dolaze drumovi Radeče — Litija, Sevnica — Mokronog — Trebnje — Ljubljana i Brežice — Novo Mesto — Ljubljana. Radi utvrđivanja ovih komunikacija, vrlo je verovatno da će neprijatelj ponovo pokušati da uspostavi uporišta duž pomenutih drumova i nastojati da naše jedinice potpuno odbaci od njih u cilju što boljeg obezbeđenja.

3) Naši planovi za buduće

S obzirom na trenutno stanje naših jedinica, Stab korpusa ima sledeći plan:

a) utvrđivati sve jedinice i osposobljavati ih za predstojeće zadatke;

b) razbijati neprijateljeve kolone i uništavati be-ga bataljone koji vrše ispade i na taj način nanositi im odlučujući udarac;

c) ukoliko bi neprijatelj pokušavao da uspostavi nova uporišta radi obezbeđenja transporta na komunikacijama, vršiti napade na komunikacije;

d) Izvršiti ponovni napad na Kočevje¹³ i proširiti slobodnu teritoriju u pravcu zapada i juga i povezati je sa slobodnom teritorijom u Notranjskoj.

Za izvršenje ovog plana već se pristupilo radu, a pre svega zadacima pod prvom tačkom. Naše jedinice u sadašnjem stanju, naročito zbog nemogućnosti pravilne i brze upotrebe artiljerije, nisu sposobne da vrše napad na neprijatelja u do-

¹² Saveznička avijacija je 17. i 18. novembra 1944. bombardovala železničku raskrnicu Zidani Most. Tom prilikom su oštećena oba železnička mosta i zgrada železničke stanice. Saobraćaj nije prekinut, već samo otežan. (AIZDG, nemački fond, k. 748/1).

¹³ Kako napad na uporište Kočevje od 18. do 20. novembra 1944. (vidi dok. br. 64 i 84) nije uspeo, to je Stab 7. korpusa NOVJ, na osnovu naređenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 4. decembra 1944, dostavio plan za ponovni napad na uporište Kočevje. Prema tom planu, u direktnom napadu treba da se angažuju jedinice 18. NO divizije, ojačane artiljerijom i eventualno podržane savezničkom avijacijom. Za obezbeđenje napada predviđene su jedinice 15. NO divizije i snage odreda 7. korpusa NOVJ; a kao rezerva predviđene su 6. slovenačka NOU. brigada »Slavko Slander« i 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek«. Za detaljne pripreme traženo je 6 dana (vidi AIZDG, k. 152/IV). Zbog promenjene situacije, do ponovnog napada na uporište Kočevje nije došlo.

bro utvrđenim uporištima, što se naročito pokazalo u zadnjem napadu na Kočevje. Biće potrebno da se izvrši više pretpriprema, a naročito da se naša artiljerija osposobi za brz pokret i dejstvo. Zbog toga biće potrebno da se obezbede pre svega prevozna sredstva za brzo transportovanje, jer je nedostatak istih do sada najviše kočio i onemogućavao našu artiljeriju da blagovremeno učestvuje u operacijama s pešadijom.

4) *U toku prvih petnaest dana u mesecu novembru bile su planirane i izvršene sledeće operacije:*

Posle razbijanja, neprijateljeve ofanzive na sektoru Št. Vid¹⁴ — Stična¹⁵ bio je sastavljen sledeći plan:

XV divizija i brigade Operativnog štaba treba da se prsmeće na sektor granice¹⁶ — Sava s ciljem da izvrše napad na neprijateljeva uporišta Litiju i Šmartno,¹⁷ koja bi bila prethodno bombardovana od savezničke avijacije. Jedinice su blagovremeno stigle na određene položaje i vršile pripreme za napad.¹⁸ U međuvremenu stiglo je naređenje od Glavnog štaba da se mora XV divizija odmah vratiti na sektor Žužemberk radi sadejstvovanja sa XVIII divizijom u napadu na uporište Kočevje, koje bi takođe trebalo da bude prethodno bombardovano. Na sektoru Litije ostale su samo VI i XI brigada, koje ove napade nisu izvršile zbog odgađanja bombardovanja. Samoinicijativno su izvršile napad na neprijateljeva uporišta Kresnice i Jevnicu, ali ih nisu uspele zauzeti zbog suviše snažnih utvrđenja i nedostatka teškog oružja. Jedan *partop« ne prilikom dejstva pokvario, te je Štab prestao sa daljim napadima.¹⁹

Obe brigade vratile su se na sektor Žužemberk.²⁰

Za to vreme je XVIII divizija dobila zadatak da napadne Kočevje,²¹ koje je bilo prethodno bombardovano od savezničke avijacije. Zbog vanredno slabog efekta dejstva iz vaz-

¹⁴ Sada: Šentvid pri Stični.

¹⁵ Odnosi se na prodor neprijatelja u pravcu žužemberka od 29. do 31. oktobra 1944 (vidi dok. br. 53).

¹⁶ Reč je o demarkacionoj liniji u Sloveniji između nemačke i italijanske okupirane teritorije iz 1941. godine.

¹⁷ Odnosi se na Šmartno pri Litiji.

¹⁸ Napad na uporišta Litiju, Poganeč i Šmartno pri Litiji bio je predviđen za 4. novembar 1944 (vidi dok. br. 37, objašnjenje 5).

¹⁹ Podrobnije o napadu na neprijateljeva uporišta Jevnicu i Kresnice vidi dok. br. 37, 43 i 45.

²⁰ Odnosi se na 6. slovenačku NOU brigadu »Slavko Slander« i 11. slovenačku NO brigadu »Miloš Zidanšek«, koje su u taj rejon stigle 9. odnosno II. novembra 1944 (vidi dok. br. 47 i 70).

²¹ Redakcija nije pronašla zapovesti za napad. Napad je bio predviđen za 4. novembar 1944 (vidi dok. br. 119).

duha, sama divizija nije mogla da uspešno izvrši napad, pa se povukla na stare položaje.

Od 3 — 7. XI vođene su manje borbe s neprijateljevim kolonama na sektoru Žužemberk i Hinje — Zvirče. Ove borbe je vodila XVIII divizija. Neprijatelj je bio odbijen, ali ni naše jedinice nisu postigle nikakvih značajnih uspeha.²²

Dana 7. XI je neprijatelj posle artiljerijske vatrene pripreme iz Novog Mesta izvršio ispad u pravcu [Dolenjskih] Toplica i Uršnih Sela s ciljem da upadne u Poljansku dolinu²³ i Stare Zage. Vođene su dvodnevne borbe u rejonu [Dolenjske] Toplice — Rigelj — Sušice. Kao pojačanje našim snagama bila je upućena V brigada »Ivan Cankar«, koja je posle dvodnevni borbi odbacila sve pokušaje neprijatelja da proдре u [Poljansku] dolinu.²⁴

Dana 10. XI bila je ponovo predviđena operacija na Kočevje uz učestvovanje savezničke avijacije.²⁵ Zbog kratkih priprema, tj. svega dva dana, moralo se od nje odustati, jer jedinice nisu bile snabdevene dovoljnom količinom municije, zbog utroška u prethodnim borbama i jer se za tako kratko vreme artiljerija nije mogla pripremiti za pokret, zbog nedostatka prevoznih sredstava i konja.

Dana 13. XI neprijatelj je pripremio veću ofanzivu u pravcu Bele krajine. Zbog toga je na sektoru Novo Mesto skoncentrisao oko 1.100 ljudi i u jednoj koloni otpočeo nastupati u pravcu Uršna Sela — Pribišje s ciljem da proдре u Semič i dalje u Belu krajinu. Protiv ove kolone odmah je bila upućena XII brigada, koja je zadržavala neprijatelja u toku čitavog dana 13. o.m. i 14. o.m. pre podne. Neprijatelju je uspelo da se probije do Pribišja, kada su XII brigadi stigle u pomoć IV i V brigada XV divizije. Posle dvodnevni borbi neprijatelj je bio potpuno razbijen i u paničnom bekstvu nateran nazad u uporište Novo Mesto. Bilo je oko 80 ubijenih neprijatelja i veći broj ranjenih. Zaplenjeno je nešto oružja.

Druga kolona iz Kočevja, sastavljena iz tri pokretna be-ga bataljona i 800 Nemaca, krenula je noću 13/14. o.m. u

¹² O tim sukobima vidi dok. br. 77.

²³ Odnosi se na dolinu potoka Črmošnjice od Podturna pri Dolenjskih Toplicah do sela Črmošnjice.

²⁴ Podrobnije o tim borbama vidi dok. br. 48.

²⁵ Štab 7. korpusa NOVJ izdao je 9. novembra 1944. zapovest za ponovni napad na Kočevje. Direktni napad trebalo je da vrši 18. NO divizija, podržana artiljerijom, dok bi na obezbeđenju bile dve brigade 15. NO divizije i brigade Operativnog štaba 6. i 11. brigade. (AIZDG u Ljubljani, k. 154/1).

pravcu Koprivnika s ciljem da prodre u Črnomelj. Ovoj koloni bile su bačene u leđa jedinice XVIII divizije, a sa fronta Oficirska i Podoficirska škola i Dopunski bataljon VII korpusa. Podoficirska škola i Dopunski bataljon napali su neprijatelja kod Mavrlena i Rodina i naneli mu prilične gubitke. Glavninu neprijateljeve kolone napale su jedinice XVIII divizije kod Hriba²⁶ i Koprivnika i potpuno ju razbile. Ovim je neprijatelj bio prinuđen da povuče svoju prethodnicu koja je za to vreme već bila prodrila u Črnomelj i da menja svoj plan ofanzive u Belu krajinu. Sve snage neprijatelja odmah su se povukle u polazna uporišta, delimično razbijene na manje grupe. U ovim borbama je ubijeno preko 150 Nemaca i belogardista. Najveće gubitke pretrpeo je Rupnikov be-ga bataljon, koji je bio prepolovljen.

Ovim uspehom naših jedinica bili su neprijateljeva ofanziva i pokušaj prodora u Belu krajinu u potpunosti onemoгуćeni.²⁷

5) *Problem naoružanja, odeće i obuće*

U ovom periodu je problem naoružanja otpao. Sve naše jedinice su snabdevene dovoljnim količinama oružja i municije. Dostavljanjem većih količina odeće i obuće, i ovaj problem više nije gorući, ali još uvek imamo nesnabdevene sledeće jedinice: XII, VI i XI brigadu, deo IV brigade i sva tri odreda. Stalnim pošiljkama od strane saveznika, mislimo da će u najskorije vreme biti snabdeveno i ljudstvo svih pomenutih jedinica. Moramo da priznamo da se do tog momenta ljudstvo svih jedinica, uprkos lošem vremenu, držalo u borbama dosta dobro, a s pošiljkama odeće i snabdevanjem ljudstva njome porasli su moral i borbena sposobnost u svim jedinicama. Pojave dezerterstva verovatno će se smanjiti na minimum.

6) *Problemi kadrova*

Veoma su gorući, naročito što se tiče nižih starešina: vodnika, politdelegata, desetara, komandira i komandanata bataljona. Ovaj nedostatak naročito se pokazao u XVIII diviziji. Primećuje se, naime, da desetari i vodnici nemaju nikakvog autoriteta, te se u borbama njihove komande ne izvršavaju od

" Sada: Hrib pri Koprivniku.

" Podrobnije o borbama i o sastavu neprijateljevih snaga i pravcima njihovih dejstava prilikom prodora u Belu krajinu vidi dok. br. 57, 63, 68, 77, 82, 132, 133, 134, 135 i 136.

strane ljudstva. Ovo proizlazi iz toga što su ove starešine veoma mlade i sve sastavljene od novih boraca. Viši štabovi nisu poklanjali dovoljno pažnje izgradnji ovih starešina, a Podoficirska škola ni izdaleka nije odgovorila svojim dužnostima. Da bi se ovi problemi što pre otklonili, da bi naša vojska dobila potrebne niže starešine koji će biti sposobni da vode samostalno svoje jedinice u borbama, sada je u svim jedinicama uvedena stroga strojeva obuka i borbena obuka za sve ljudstvo, a posebno za starešine.

Reorganizacijom Podoficirske škole²⁸ i upućivanjem dobrih boraca na tečajeve dobiće se u narednim danima i veći broj izgrađenih nižih starešina, što će znatno olakšati rad i povećati borbenu sposobnost jedinica, te će se i na taj način rešavati problem nižih starešina.

Što se tiče viših starešina, izvršene su promene ukoliko se pokazala potreba za poboljšanjem. Među oficirskim kadrom primećeno je da naši oficiri još nisu svesni svojih oficirskih dužnosti. Zbog toga su u svim jedinicama uvedene oficirske konferencije za sve oficire jedinice, na kojima će se nastojati da se ostvari lik novog oficira, bez oportunitizma i nezdravog karijerizma. Na ovim konferencijama prorađivaće se i stručni vojni članci, rešavaće se pitanje izgradnje komandnog kadra, nedostaci koji se uočavaju u našoj vojsci i najbrži načini uklanjanja istih.

Problem koji je vrlo aktuelan u našem Korpusu je problem dezerterstva novomobilisanih boraca iz Štajerske i Primorske. U toku poslednjeg meseca ovi slučajevi bili su tako česti i u takvoj meri da postoji ozbiljna opasnost da jedinice koje su sastavljene iz novih boraca sa ovih područja brojno tako opadnu da neće biti više sposobne za izvršenje svojih zadataka. Bilo bi potrebno da se poduzmu energične mere te da se dezerteri egzemplarno kazne. Dezerterstvo se pokušava ograničiti pojačanim političkim radom i ubeđivanjem ljudstva o potrebi borbe na svim područjima Slovenije za bliže konačno oslobođenje.

Dalji problem u Korpusu je nedostatak prevoznih sredstava i konja za artiljeriju kao i jahaćih. Problem je posebno goruć u artiljeriji, koja je zbog toga potpuno nesposobna da dejstvuje kao artiljerijska jedinica, naročito u hitnim slučajevima brze intervencije u operacijama. Ovaj problem pokušaćemo da rešimo nabavkom ~~na~~ sektorima koje kontroliše

²⁸ Redakcija nije mogla utvrditi na kakvu se reorganizaciju Podoficirske škole misli.

neprijatelj, a i preko granice, kako bi se bar delimično zadovoljile potrebe.

Izveštaj dostavljamo sa zakašnjenjem zbog odsutnosti Štaba.

SMRT FAŠIZMU — SI. OBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan

V.d. komandanta, potpukovnik:
Franc Poglajen

M. P.

« G L A V N I S T A B
N O V I P O S L O V E N I J E
Broj: 641
Došlo 25. XI otišlo
Video

BR. 70

IZVEŠTAJ ŠTABA 11. SLOVENAČKE NOB BRIGADE »MILOŠ ZIDANŠEK« OD 21. NOVEMBRA 1944. OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE O BORBAMA U NOVEMBRU¹

STAB XI SNOB »M. ZIDANŠEK«
Na položaju dana 21. XI 44.

OPERATIVNOM ŠTABU VI 1 XI BRIGADE

na položaju

Petnaestodnevni operativni
izveštaj od 7. 11 — 21. 11. 44.

SITUACIJA:

Na sektoru južno od granice- otpočeo je neprijatelj ofanzivu na oslobođenu teritoriju, ali je svuda gde god se pojavio bio odbijen i prinuđen na povlačenje u polazna

²⁹ Četvrtasti štambilj. Broj delovodnika i datum dopisani su plavom olovkom.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 333/V.

² Odnosi se na demarkacionu liniju između italijanske i nemačke okupacione zone u Sloveniji iz 1941. godine.

uporišta. Zbog savezničkog bombardovanja neprijateljevih uporišta neprijatelj je veoma demoralisan, te se iz tih razloga uglavnom zadržava u neposrednoj okolini samih uporišta. Koncentracija neprijatelja nije bilo. Neprijatelj nije ofanzivan, već se utvrdio u svojim uporištima.

PLAV ŠTABA:

Zadatke za našu aktivnost dobijali smo od Operativnog štaba VI i XI brigade. Dana 14. o.m. dobili smo zadatak da napadnemo neprijatelja koji je nadirao na oslobođenu teritoriju, dalje smo dobili zadatak da 17. o.m. krenemo na položaje Lašče, Građene, Plešivica i Ambrus, da osiguramo prelaze u pravcu Št. Vid:¹ i Stična. Drugih zadataka nismo imali.

OPERACIJE:

Brigada je 7. 11. 44. u 7 časova ujutro stigla na položaje Mala Stanga, gde su se bataljoni, nakon akcije koju je brigada u toku noći izvršila, odmarali. Izvršenje akcije:

Brigada je u toku noći 8. 11. 44. izvršila pokret na nove položaje Gradišče³ — Čebelnik,⁶ kamo je stigla u 8 časova ujutro. Vojska se, po bataljonima, odmarala, zbog čega nije održana ni vojna ni politička nastava. Za vreme pokreta nestala su tri druga, koji se još nisu vratili u svoju jedinicu. Na sektoru koji je kontrolisala naša brigada nije se pojavio neprijatelj.

Brigada je 9. 11. 44. ostala na starim položajima Gradišče — Čebelnik. U bataljonima su komandant i komesar brigade, sa svim četnim vojnim i političkim rukovodiocima, održali vojnu i političku nastavu »o priznanju naše vojske, političkoj situaciji kod nas i u svetu, potpunom slomu reakcije na vojnom i političkom polju kod domobranaca, uklanjanju grešaka na maršu, u kantonmanu, zasedama, stražama itd.« U sastav brigade vratila su se tri druga o kojima smo juče izvestili da su se za vreme pokreta izgubili. Neprijatelja tog dana nismo primetili.

¹ Sada: Šentvid pri Stični.

⁴ Redakcija je izostavila tekst o napadu na neprijateljevo uporište Jevnicu noću 6/7. novembra 1944, jer se o tome detaljnije govori u dok. br. 43.

⁵ Sada: Gradišče pri Litiji.

⁶ Zaselak, 5 km istočno od Litije.

Brigada je 10. 11. 44. u 6 časova ujutro izvršila pokret na nove položaje, u selo Klanec⁷ kod Sv. Križa,⁸ kamo je stigla u 10 časova. U bataljonima nije održana vojna i politička nastava jer se brigada pripremala za dalji pokret, koji je otpočeo u 16 časova.

11. 11. 44. U toku noći u 2,30 časa brigada je stigla na nove položaje Trcbča Vas kod Žužemberka. Bataljoni su na novim položajima postavili odgovarajuća osiguranja pomoću patrola, zaseda i stražarskih mesta. U bataljonima je održana vojna i politička nastava; osim toga, komandant i politkomesar brigade su održali sastanke sa četnim vojnim i političkim rukovodiocima, na kojima se raspravljalo o »nezadovoljavajućem nadzoru nad pojedincima po četama, nepostojanju osećanja odgovornosti, opštem vojnom i političkom položaju«. Promena nije bilo. Tog dana neprijatelj nije bio primećen.

Brigada je noću 12. 11. 44. izvršila pokret na nove položaje u Ajdovecu, koje je zaposela u 2 časa ujutro. U bataljonima je održana vojna i politička nastava. U Štabu brigade održan je sastanak s vojnim i političkim rukovodiocima bataljona. Za vreme pokreta izgubio se jedan drug. Na viši intendantski kurs kod Glavnog štaba upućena su 3 druga. Iz spiska brisali smo jednog druga koji je zbog bolesti otpušten iz operativnih jedinica. Naše patrole su pred večer primetile neprijateljevu kolonu koja je nastupala od sela Trebnje, preko Globodola, prema Novom Mestu, a druga kolona se kretala pravcem Novo Mesto — Mirna Peč.⁹ Na sektoru koji je držala naša brigada neprijatelj se nije pojavio.

13. 11. 44. se brigada nalazila na starim položajima kod Ajdoveca. U bataljonima je održana vojna i politička nastava. U sastav brigade vratio se drug koji se pri poslednjem pokretu izgubio. Uveče se brigada premestila na nove položaje kod Sadinie Vasi, gde se preko noći odmarala. Tog dana neprijatelj nije bio primećen.

14. 11. 44. U toku noći je brigada od Operativnog štaba VI i XI brigade dobila naređenje da izvrši napad na neprijatelja koji nastupa prema oslobođenoj teritoriji.¹⁰ U

⁷ Sada: Klanec pri Gabrovki.

⁸ Sada: Gabrovka.

⁹ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage sačinjavale te kolone.

¹⁰ Odnosi se na neprijateljevu kolonu koja je iz Novog Mesta, preko Uršnih Sela, nastupala u pravcu Semiča. Protiv ove kolone su dvodnevnu borbu vodile 4. slovenačka NOU brigada »Matija Gubec« i 12. slovenačka NO brigada (vidi dok. br. 57 i 61).

6 časova krenuli smo na put i u 15 časova stigli na položaje kod Verduna,¹¹ odakle smo uputili izviđačke i obaveštajne patrole sa zadatkom da izvide gde se neprijatelj nalazi, te da uspostave vezu sa ostalim jedinicama koje su se nalazile na ovom sektoru. Na Ljubenu i u Uršnim Selima nije bio primećen neprijatelj a nisu se ni čule borbe. Ponovo smo izvršili pokret na položaje Verdun — Hrib,¹² gde je brigada ostala preko noći. Vojna i politička nastava nije održavana.

15. 11. 44. je brigada obavještena da nadire neprijatelj prema selu Semiču. U 7 časova ujutro je brigada iz Hriba krenula prema Semiču, do Blaževice,¹³ gde smo čuli borbenu buku sa pravca Rožnog Dola. Krenuli smo u pravcu pucanja i stigli do Travnog Dola, a tada je borba već prestala. Ponovo smo primili obavještenje da neprijatelj nadire u pravcu Semiča. Krenuli smo dalje na Hrib¹⁴ i Potoke, gde smo uspostavili vezu sa Cankarevom brigadom, koja nas je obavestila da je neprijatelj razbijen i proteran prema polaznom uporištu Novo Mesto. Vojna i politička nastava nije održana. Preko noći se brigada odmarala.

16. 11. 44. Po naređenju Štaba VII korpusa je brigada krenula na nove položaje Jama,¹⁵ koje smo zaposeli u 6 časova ujutro sledećeg dana. Sa bolovanja su se vratila dva druga.

17. 11. 44. u 6 časova ujutro brigada je stigla na položaje Jama te preduzela odgovarajuća osiguranja. U bataljonima je održana vojna i politička nastava. U bolnicu su upućena tri druga. Na sektoru koji kontroliše brigada neprijatelj nije bio primećen.

18. 11. 44. U toku noći je brigada dobila zadatak da se premesti na nove položaje Lašče — Građene i Sv. Katarina, gde je trebalo da osigura sve pravce od St. Vida i Stične¹⁶. Brigada je zaposela pomenute položaje i izvršila potrebno osiguranje. U bataljonima je održana vojna i politička nastava. Osim toga su održani i sastanci sa svim vojnim i političkim rukovodiocima. Naveče upućen

¹¹ Sada: Verdun pri Uršnih Selih.

¹² Zaselak, 4 km zapadno od Uršnih Sela.

¹³ Zaselak, 3 km jugozapadno od Uršnih Sela.

¹⁴ Odnosi se na Hrib pri Rožnem Dolu.

¹⁵ Sada: Jama pri Dvoru.

¹⁶ Brigada je taj raspored izvršila u vezi s napadom jedinica 18. NO divizije na neprijateljevo uporište u Kočevju (vidi dok. br. 64).

je jedan bataljon radi nabavke hrane za brigadu. Neprijatelj tog dana nije bio primećen.

19. 11. 44. se brigada nalazila na starim položajima Lašče — Građene i Plešivica — Sv. Katarina. U bataljonima je održana vojna i politička nastava. Bataljon koji je bio upućen po hranu vratio se u 9 časova pre podne. Promena na položajima nije bilo.

20. 11. 44. se brigada nalazila na starim položajima Lašče — Građene i Plešivica — Sv. Katarina. U bataljonima je održana vojna i politička nastava, a slobodno vreme je korišteno za čišćenje oružja. Iz spiska smo brisali drugaricu koja je bila otpuštena iz operativne jedinice. U toku dana je naša brigada dobila zadatak da zaposedne nove položaje Mala Gora — Klinja Vas, a pre no što je stigla do novih položaja ona se, prema ponovnom naređenju, vratila na stare položaje, koje je zaposela u 8 časova sledećeg dana.¹⁷ Neprijatelj nije bio primećen.

NASA TAKTIKA:

Sastoji se od brižljivog osiguranja, koje se oslanja uglavnom na šire obezbeđenje patrolama i obaveštajnu službu, kao i na koncentraciju bataljona na relativno malo teritoriji.

NEPRIJATELJEVA TAKTIKA:

Još uvek se sastoji od stare partizanske taktike u korištenju prikrivenih puteva i noći, kao i u iznenadnim napadima na naše slabije jedinice, oslanjajući se pri tom na dobro organizovanu obaveštajnu službu.

¹⁷ Kako u toku 20. novembra 1944. jedinice 18. NO divizije nisu uspele da zauzmu neprijateljevo uporište Kočevje, to je Štab 7. korpusa NOVJ odustao od daljih napada i naredio da se jedinice u toku noći 20/21. novembra povuku na sledeće položaje:

— Artiljerija i Tenkovski odred treba odmah da se povuku pravcem Koprivnik — Planina — Crmošnjice, s tim da se Tenkovski odred razmešta kod Tajčbirta [usamljena kuća na raskrsnici puteva severno od železničke stanice Semič] a Artiljerija 7. korpusa u Crmošnjicama.

— 15. NO divizija poseda položaje na liniji Hinje — Sela pri Hinjah — V. i M. Lipje.

— 18. NO divizija poseda položaje u rejonu Koprivnik.

— Dopunski bataljon 7. korpusa poseda položaje u rejonu Knežja Lipa, a sledećeg dana premešta se u selo Predgrad.

— Operativni štab 6. i 11. brigade sa svojim jedinicama poseda položaje Plešivica — Građene.

— 3. bataljon Belokraniskog NOP odreda poseda položaje u rejonu Mačkovec. (Naređenje štaba 7. korpusa NOVJ od 20. novembra 1944, u AIZDG, k. 154/1, k. 188,11 i k. 332a/III).

KRITIČKI OSVRT NA NAŠE OPERACIJE:

Borbena sposobnost naših boraca je sve slabija, jer je zbog dugih pokreta, loše odeće i obuće, pa i hrane, ljudstvo veoma iscrpljeno i apatično; to još potencira sve jača zima i loše vreme i sve češće se povećava oboljevanje od prehlade. Uprkos tome, moral je još dosta visok.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:¹⁸

Komandant — major:
Janko Vincenc

Dostavljeno: Operativnom štabu VI i XI brigade.
Štabu IV operativne zone i
Štabu VII korpusa.

BR. 71

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. BATALJONA 9. SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 21. NOVEMBRA 1944. ŠTABU BRIGADE I ST*RU 7. KORPUSA NOVJ O BORBAMA PRILIKOM NEPRIJATELJEVOG UPADA U BRKINE¹

ŠTAB IV BATALJONA IX SNOB
Na položaju, dana 21. XI 1944.
Broj 2864/3

Predmet: dnevni operativni izveštaj za dan 21. o.m.

ŠTABU IX SNOB XVIII DIVIZIJE NOV (I POJ)
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

na položaju.

1) *Brojno stanje ljudstva.*

²

2) *Pokreti neprijatelja i njegov raspored ispred naših položaja.* Dana 17. o.m. neprijatelj je izvršio ispad iz uporišta

¹⁸ Politički komesar je tada bio Jože Jakoš Školski.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 299/11. Broj delovodnika dopisan je plavom olovkom.

² Redakcija je izostavila brojno stanje, jer nema bitnih promena u odnosu na izveštaj od 1. novembra 1944 (vidi dok. br. 29).

Divača u Brkine. Neprijatelj je kamionima stigao do kozjanskog mosta,³ tu se iskrcao i prikrivenim putevima nastupao u pravcu sela Suhorja. Ovde je nešto opljačkao i pred veče se povukao u svoje polazne baze. Dana 18. o.m. neprijatelj je takođe izvršio ispad u Brkine, u jačini 100 ljudi, i to [pravcem] Orehek⁴ — Tatre — Erjavče.⁵ U selu Erjavče već se od prethodnog večera nalazila grupa od 40 [neprijateljevih] vojnika. Tog jutra je deo kolone krenuo u pravcu Smahurja,⁶ gde je vršao pretres i otkrio kuhinju bolnice SVPB⁷ »Zalesje«, zapalio jednu zgradu i jednu staju te pokupio više stoke. Istog dana je druga kolona, jačine 100 ljudi, nastupala iz Ilirske Bistrice preko Prema, gde je ostavila oko 40 ljudi, i dalje preko Celja i Preloža u Smahurje, gde se spojila s kolonom koja je nastupala iz Erjavča. U Smahurju su izvršili pretres a zatim preko Rjavča krenuli za Javorje, a zatim u Podgrad.

Dana 19. o.m. neprijatelj je izvršio ispad iz uporišta Ilirska Bistrica i iz Trsta i vršio akcije čišćenja na sektoru Suhorje — Ostrožno Brdo — Prelože — Prem — Brce do Ilirske Bistrice. Neprijatelj je stigao iz Trsta na 32 kamiona, iz Ilirske Bistrice na 2 kamiona, iz St. Petera⁸ na 2 kamiona a iz Divače na 6 kamiona. Jačina neprijatelja bila je oko 2.000 ljudi (Nemci, četnici, domobranci i nedićevci).⁹

O prednjim pokretima neprijatelja tačnije se vidi u izveštaju O.C.¹⁰ našeg bataljona.¹¹

3) *Raspored naših jedinica.* Sve naše jedinice nalaze se na sektoru Brkina.

4) *Naoružanje neprijatelja.* Neprijatelj koji je pomenut pod tačkom 2) bio je naoružan pešadijskim oružjem i sa nekoliko oklopnih automobila.

5) *Borba i akcije.* Dana 17. o.m. su naša 3. i deo 4. čete vodili borbu s neprijateljevom kolonom¹² koja je nastupala u pravcu

³ Odnosi se na most na reci Reka, kod mlina Žagar, 11 km jugoistočno od Divače.

⁴ Sada: Orehek pri Materiji. Na karti 1 : 100.000 (izdanje GIJA, 1950) nije označen, a nalazi se 5 km istočno od Materije.

⁵ Sada: Rjavče.

⁶ Pogrešno; treba: Šmagurci, zaselak 2,5 km severoistočno od sela Tatre.

⁷ Skraćenica za: Slovenska vojna partizanska bolnica.

⁸ Sada: Pivka.

⁹ O angažovanim snagama neprijatelja i pravcima njihovih dejstava 19. novembra 1944. vidi dok. br. 131.

¹⁰ Obaveštajnog centra

¹¹ Taj izveštaj (od 20. novembra 1944) redakcija ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 299/III.

¹² i ¹³ Redakcija nije mogla utvrditi koje su snage neprijatelja angažovane u tim ispadima.

sela Suhorje. Borba se vodila oko 2 časa, te je neprijatelj, jačine 100 ljudi, dva puta odbijen, ali je u trećem jurišu na naše položaje prinudio naše jedinice na povlačenje na druge položaje. Prema ovim položajima neprijatelj više nije nastupao, već se povukao u selo Suhorje a zatim u polazna uporišta.

Dana 18. o.m. je 4. četa napala neprijatelja¹³ u Smahurju a zatim se povukla, jer je stigao izveštaj da neprijatelj nastupa i iz drugog pravca, i to iza leđa naše čete.

Dana 19. o.m. nije došlo do sukoba, jer je neprijatelj djelovao suviše jakim snagama, pa smo se zbog toga povukli i postavili zasede.

6) *Utrošak eksploziva.* Kako minersko-sabotažne akcije nismo vršili, nismo ni utrošili eksploziv.

7) *Broj nenaoružanog ljudstva.* Broj nenaoružanih ljudi u našem bataljonu je uvek isti, kao što se vidi iz dosadašnjih naših operativnih izveštaja.

8) *Zaplenjeno i izgubljeno oružje i materijal u borbi, odnosno u akciji.* Gubici neprijatelja nisu nam poznati. Mi imamo jednog ranjenog i jednog nestalog. Gubitaka u materijalu i oružju nismo imali za vreme napred navedenih neprijateljevih ispada.

9) *Razno.* Moral naše jedinice je u poslednje vreme veoma opao i to zbog toga što je neprekidno kišovito vreme i zbog velikih dužnosti: patrola, zaseda itd., dok je ljudstvo uglavnom boso i golo. Neophodno nam je potrebno nešto odela i obuće, jer će inače moral ljudstva dnevno opadati. U poslednje vreme se i zdravstveno stanje pogoršalo, i to iz istih razloga kao i gore pomenuto moralno stanje. Politički kao i vojnički rad je proteklih dana, i to 17, 18. i 19, otpao zbog neprijateljevih ispada, jer je ljudstvo bilo stalno na položajima.

U toku jučerašnjeg dana u našim četama je održana politička nastava, na kojoj su drugovima pročitani neki članci iz našeg časopisa »Naša vojska«¹⁴ — 27. godišnjica rođenja nove Rusije.

I vojnički rad je vršen po četama, i to strojeva obuka i čišćenje oružja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Kuntarič Franc

Komandant:
Centa Franc

M. P..

¹⁴ Časopis »Naša vojska« bio je organ Glavnog štaba NOV i PO Slovenije.

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ZAPADNO PRIMORSKO OD 22. NOVEMBRA 1944. ŠTABU BENEŠKOG BATALJONA O AKCIJAMA JEDINICA OPERATIVNOG ŠTABA U NOVEMBRU¹

OPERATIVNI STAB ZA
ZAPADNO PRIMORSKO
IX KORPUSA
Položaj, 22. XI 1944.
Br. 132

ŠTABU BENEŠKOG BATALJONA O.Š. ZA Z.P.²

Predmet: 15-dnevni vojni izveštaji

2. XI 44. su dva snajperista Beneškog bataljona napali neprijateljevog stražara kod uporišta u električnoj centrali Ložice [u Soškoj dolini] i ubili ga. Utrošena su 3 metka za pušku »mauzer«.
6. XI 44. su dva snajperista Beneškog bataljona napali neprijateljevog stražara kod uporišta S. Quirino³ i ubili ga. Utrošena su 2 metka za pušku »mauzer«.
7. XI 44. je jedna jedinica II bataljona na drumu Zaga — Kobarid minirala transformator telefonskog kabla Rim — Berlin i uništila ga, sa svim instalacijama.
8. XI 44. su 4 druga iz M.S.V.⁴ u neposrednoj blizini Moše pred veče napali neprijateljevu patrolu od 12 ljudi. Naši su odmah zauzeli položaje te su u borbi ubili 9 neprijateljevih vojnika. Neprijatelj se nalazio sa druge strane malog potoka. Zatim su naši izvršili juriš preko potoka da bi pokupili oružje, ali su ostala tri neprijateljeva vojnika odmah dobila pomoć, pa su se naši zbog nadmoćnosti neprijatelja morali povući. Naši su se morali taktički povlačiti pa su u

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 292a I. Adresat je dopisan mastilom. Iz kopije izveštaja, koja je zadržana u arhivu Operativnog štaba za Zapadno Primorsko, vidi se da je ovaj izveštaj bio dostavljen Štabu 9. korpusa NOVJ i potčinjenim jedinicama Operativnog štaba za Zapadno Primorsko. Redakcija nije mogla pronaći primerak dostavljen Štabu 9. korpusa NOVJ.

² Operativni štab za Zapadno Primorsko

³ Zaselak, 4 km severoistočno od Cedada.

⁴ Minersko-sabotažnog voda

borbi sigurno ranili još nekog neprijateljskog vojnika. Pri tom je i jedan naš drug lako ranjen. Naši su utrošili 140 metaka za »bren«, 200 metaka za automate i 15 metaka za puške.

9. XI 44. su snajperisti I bataljona napali stražara kod uporišta Kamno i ubili ga. Pri tom su utrošena 4 metka za italijanske puške.
9. XI 44. je patrola Režijskog bataljona između Pontebe i Venzona bacila u vazduh 30 m železničke pruge. Akcija je izvršena u 10 časova naveče. Saobraćaj je bio obustavljen 19 časova. Neprijatelj je reagovao vatrom, ali su se naši bez gubitaka povukli.
11. XI 44. su snajperisti Beneškog bataljona kod neprijateljevog uporišta S. Quirino napali stražara i ubili ga. Pri tom su ranili još nekog drugog vojnika koji se nalazio u blizini. Utrošena su 2 metka za »mauzer« i 4 metka za italijanske puške. Uprkos snažnoj neprijateljevoj vatri, sva trojica su se povukla.
12. XI 44. su snajperisti M.S.V. na mostu kod Pevme napali neprijateljeve stražare i 1 ubili a 1 ranili. Utrošili su 4 metka za »mauzer« i 2 metka za italijanske puške. Povukli su se bez gubitaka, a odmah zatim su
12. XI 44. snajperisti M.S.V. kod St. Mavera napali nemačkog stražara i teško ga ranili. Utrošili su 2 metka za »mauzer« i 2 metka za italijanske puške.
13. XI 44. je 17 drugova pod komandom komandanta bataljona postavilo zasedu na Mrzlom vrhu, između kota 1198 i 1361,⁵ da sačekaju Nemce i Italijane koji su terali civile na kopanje rovova i čišćenje zemunice. U 9 časova su sa dve strane naišle dve kolone od po 200 ljudi. Naši su otvorili vatru iz mitraljeza »breda«, dva puškomitraljeza i pušaka i naterali ih u panično bekstvo. Pošto je bilo civila, domobranaca, naši su pucali visoko. Uprkos tome, nekoliko neprijateljevih vojnika je ranjeno. Utrošeno je 100 metaka za mitraljez »breda«, 270 metaka za puškomitraljez »breda« i 36 metaka za puške. Moral boraca, koji nije baš bio na zavidnoj visini, porastao je prilično.

⁵ Te kote su uzete s karte 1 : 25.000, italijansko izdanje.

14. XI 44. je patrola M.S.V. napala Nemce koji su se, u stroju, nalazili kod Pevme, na suprotnoj obali Soče, i 3 ubila a nekoliko ranila. Pošto je [puškomitraljez] »bren« otkazao a neprijatelj je odmah otvorio vatru, borci su se povukli. Utrošili su 21 metak za »bren« i 6 metaka za puške.
16. XI 44. je patrola Beneškog bataljona u 7 časova kod Anhova, sa odstojanja od 100 m, napala neprijateljevu patrolu od 2 čoveka i 1 Nemca ubila a drugog neprijateljevog vojnika teško ranila. Utrošili su 60 metaka za automate i 2 metka za pušku vmauzer«.
16. XI 44. je ista patrola napala neprijateljevog stražara na krovu fabrike u selu Anhovo. Stražar belogardista bio je pogođen u grudi i, prema obaveštenju domorodaca, bio je ubijen. Neprijatelj je odmah odvratio vatrom iz teškog naoružanja, ali su se naši bez gubitaka povukli. Utrošena su 2 metka za »mauzer« i italijansku pušku.
16. XI 44. je snajperska patrola u blizini Nimisa napala 2 Kozaka sa 4 konja i 1 Kozaka i 1 konja ubila. Ostali su pobjegli u pravcu Nimisa. Neprijateljeva patrola koja se nalazila u blizini odmah je otvorila snažnu vatru, pa su se naši morali hitno povući, te nisu ništa zaplenili. Utrošili su 3 metka za rusku poluautomatsku pušku, 9 metaka za automat i 1 metak za italijansku pušku.
17. XI 44. je patrola M.S.V. kod St. Mavera napala Nemca koji je na drugoj obali Soče čuvao konje i ubila ga. Pri tom je ubila još 2 konja i više ih ranila. Utrošili su 20 metaka za puškomitraljez »bren« i 6 metaka za pušku »mauzer«.
19. XI 44. su 2 snajperista Beneškog bataljona kod mosta S. Quirino napali neprijateljevog stražara i ubili ga. Utrošili su 4 metka za »mauzer« i 4 metka za italijansku pušku. Pošto je protivnička vatra bila veoma snažna, nisu se mogli odmah povući, pa su nastavili pucanje. Tek nakon 20 minuta, kada je vatra prestala, oni su se povukli.
19. XI 44. u 5 časova ujutro kod Kojskog je na minu, koju je postavio M.S.V., naišao oklopni automobil, koji je bio u pratnji 4 tenka. Tom prilikom ga je mina teško oštetila. Prednji deo je u potpunosti razbijen.

Pod zaštitom tenkova, do večeri su ga toliko opravili da su ga pomoću njih mogli odvući natrag u Goricu. Utrošene su 3 engleske nagazne mine (2 su Nemci kasnije otkrili i uništili).

19. XI 44. je druga patrola M.S.V. u blizini Oslavja napala nemački motocikl na kome su se vozila 2 nemačka vojnika. Jednog je odmah ubila, te je pao s motocikla, dok je vozač bio teško ranjen pa se zbog toga u blizini spomenika preturio s motorom i ubio se. Kod prvog su zaplenili sve što je imao, tj. 1 nemački pištolj sa 8 metaka, 2 para odeće (1 mu je bio rezerva), 1 par cipela, 2 para rukavica i torbicu sa sanitetskim materijalom. Kod drugog nisu zaplenili ništa, jer su Nemci odmah stigli do njega i otvorili vatru. Naši su se bez gubitaka povukli. Utrošili su 30 metaka za automate.
19. XI 44. je patrola M.S.V. u Steverjanu ubila 1 SS podoficira a 1 teško ranila.⁶

Za petnaest dana izvršeno je 9 snajperskih akcija, od kojih je najviše izvršio Beneški bataljon (4); 6 patrolnih sukoba, kojih je najviše imao M.S.V. (5); 1 sukob na položajima (II bataljon); 3 diverzantske akcije, od kojih je najuspešnija bila na železničkoj pruzi. Ukupno je za tih 15 dana izvršeno 19 manjih akcija. Najviše se istakao M.S.V., zatim mu sledi Beneški bataljon, dalje I bataljon i na kraju ostala 2 [bataljona].

19. XI 44. je patrola M.S.V. napala 2 Nemca koji su se nalazili u prethodnici kolone koja se kretala ka Steverjanu i 1 ubila (SS podoficira) a 1 ranila. Ništa nisu mogli da zaplene jer je neprijatelj odmah otvorio vatru. Naši su se bez gubitaka povukli. Utrošili su 30 metaka za automat.

Za tih 15 dana (od 5. do 19. XI 44.) naše jedinice su izvršile 19 manjih akcija⁷ (9 snajperskih, 6 patrolnih sukoba, 1 sukob na položajima, 3 diverzantske akcije). Najbolji je bio M.S.V. a od bataljona, pak, Beneški bataljon.

¹ Ta rečenica je dopisana mastilom.

⁷ Iz izveštaja Operativnog štaba za Zapadno Primorsko od 17. novembra 1944. vidi se da su bataljoni imali osnovni zadatak: mobilizacija i manje diverzantske akcije na svojim područjima, i to 1. bata-

U tim akcijama bilo je:

Ubijeno neprijatelja (provereno)	24
Verovatno ubijeno	3
Sigurno ranjeno	5
Verovatno ranjeno	8
Ukupno izbačeno iz stroja	40

Osim toga, ubijeno je — tačno utvrđeno . . . 3 konja a više ih je ranjeno.

Zaplenjeno: pištolj nemački	.1
metaka za pištolj	.8
odela (pantalona i kaputa)	.2
cipela pari	.3
rukavica pari	.2
sanitetska torbica	.1

Utrošeno: metaka za mitraljez »breda«	.100
za puškomitraljez	.270
za puškomitraljez »bren«	161
za automate	.349
» za pušku »mauzer«	.27
za ital. puške	58
» za rusku poluautom.	
pušku	.3
kg plastika	.15
mina engleskih nagaznih	.3

Uništeno: oklopni automobil	.1
železnička pruga metara	30
transformator telef. kabla	1

Obustavljen saobraćaj (žel. pruga Videm — Trbiž) časova 17.
Naši gubici 1 drug lakše ranjen.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Crnugelj Franc Zorko -

Komandant, kapetan:
Bavec Franjo Branko
Branko

ljon na desnoj obali reke Nadiže, 2. bataljon na sektoru Kobarid — Tolmin, Beneški bataljon na teritoriji Slovenske Benečije, Rezijanski bataljon u Reziji, a Minersko-sabotažni vod u Brdima. (AIZDG, k. 292b/1).

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
23. NOVEMBRA 1944. KOMANDANTIMA VOJNIH OBLASTI
KORPUSA I ZONE O MERAMA ZA EFIKASNIJU ODBRANU
NASELJENIH MESTA NA OSLOBOĐENOJ TERITORIJI¹

GLAVNI STAB NOV I PO
SLOVENIJE
Dana 23. 11. 1944.

V. O.
232

44

KOMANDANTU OBLASTI IX KORPUSA

Odbrana mesta

Više puta se desilo da je neprijatelju uspelo da malim snagama za kraće vreme zaposedne naselja na našoj oslobođenoj teritoriji, da tu pali i teroriše naše stanovništvo, pa da se zatim opet povuče. Uzrok ovih neprijateljevih uspeha je neorganizovanost i neinicijativnost samih komandi mesta i područja. Organizacijski nedostaci pozadinskih jedinica jasno su izbili na videlo prilikom poslednjeg upada neprijatelja na područje Bele krajine.² One nisu sasvim shvatile razlog svog formiranja, tj. da su u prvom redu borbene jedinice te da je borba njihov osnovni zadatak. Ograničile su se samo na evakuaciju materijala u poslednjem momentu, dok na pružanje organizovanog otpora nisu ni pomislile. Posledica toga bilo je da se nekoliko stotina za oružje sposobnih boraca sa oružjem u ruci povlačilo i tražilo zaklona iza leđa operativnih jedinica. Ovolika neorganizovana masa naoružanih boraca iz pozadinskih jedinica prepuštena je sama sebi te predstavlja samo smetnju za operativnu vojsku i unosi paniku među civilno stanovništvo, dok bi, da je organizovana, bila odličan oslonac operativnim jedinicama. Ovo se ubuduće više ne sme ponoviti,

¹ Prepis originala (pisan na mašini) u AIZDG, k. 302/1. U gornjem desnom uglu dopisano je mastilom: »V.O.«, što označava da je dokument dostavljen Vojnoj oblasti, a crvenom olovkom: »232/44«, što označava broj delovodnika Vojne oblasti 9. korpusa NOVJ.

² Odnosi se na upad nemačko-domobranskih snaga na oslobođenu teritoriju Bele krajine 14. novembra 1944 (vidi dok. br. 57, 63, 68, 82, 132, 133, 134, 135 i 136).

kako zbog ugleda naše vojske tako i zbog moralne i materijalne štete koja nam se nanosi.

Zbog toga

n a r e đ u j e m o :

1.) Svak za oružje sposoban drug-arica u pozadini treba da ima raspored u jednoj od pozadinskih jedinica.

2.) Svaka pozadinska jedinica mora za odbranu pozadine imati svoj tačno određeni zadatak.

3.) Komandanti [vojnih] područja moraju odmah da organizuju jedinice za odbranu naselja, važnijih tačaka i prelaza na svom području. Sva naselja, važnije tačke i prelazi moraju se utvrditi i osigurati.

4.) Više manjih jedinica treba da obrazuje veću jedinicu, a sve jedinice jednog mesta ili sektora, odnosno tačke treba da su pod zajedničkom komandom, za koju treba odrediti komandanta i starešinski kadar.

5.) Pri nailasku neprijatelja treba da svi naoružani [borci] posednu prilaze mestu, ivicu naseljenog mesta i samo mesto, tako da svaka kuća bude otporna tačka.

6.) Evakušu se samo bolesnici, starci, ranjenici, deca i uopšte svi nesposobni za oružje. Svi naoružani posedaju svoje položaje i vode borbu dok ne pristigne u pomoć manevarska rezerva područja, odnosno operativna jedinica.

7.) Za izvršenje ovoga mora svaka komanda mesta, područja izraditi detaljan plan odbrane, odrediti komandante sektora i jedinice koje će posedati ove položaje i objekte i koje će ih u slučaju napada uporno braniti.

8.) Odmah treba pristupiti formiranju ljudstva u jedinice, a svaka od njih dobija određeni zadatak. Jedinicu od najboljih boraca zadržati kao manevarsku rezervu za pružanje brze pomoći ugroženom položaju. Sve starešine i rukovodioce pa i borce treba detaljno upoznati sa dužnostima i zadacima u odbrani mesta.

9.) Naročitu pažnju treba pokloniti stalnim prelazima i prelazima prilikom niskog vodostaja ovih reka: Kupe, Dobljice i Lahinje, te preduzeti sve mere za njihovu odbranu. Svi čamci i skele treba da su na našoj obali.

10.) Teško naoružanje koje je na raspolaganju treba odmah rasporediti i iskopati potrebne rovove i zaklone.

11.) Osim boraca odrediti i nosače municije koji će na dati znak odneti određenu količinu municije na određena mesta.

12.) Pri izradi planova za odbranu i pri raspoređivanju **boraca**, oružja i municije odrediti i znake za zaposedanje položaja > uvežbavati uzbune.

13.) Svaka komanda mesta mora imati u detalje izrađen plan odbrane, koji treba dati na uvid organima koji će vršiti kontrolu i prema potrebi vršiti i uzbune.

14.) U tom radu moraju komande mesta biti usko povezane sa NOO, koji će sa svoje strane preduzeti sve da se odbrambena snaga naselja poveća.

15.) Radu po ovoj naredbi treba pristupiti odmah i treba ga završiti za najkraće vreme, a najdalje u roku od 5 dana posle primitka ove naredbe.

U prilogu dostavljamo shematski plan odbrane mesta, koji neka posluži kao osnov za izradu planova odbrane pojedinih mesta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Boris Kidrič s.r.

Zam. komandanta:
general-lajtnant
Jaka Avšič s.r.

Dostavljeno: Komandantu oblasti VII i IX korpusa
i IV [operativne] zone.

^s Redakcija taj plan ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 302/1.

RELACIJA ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 23. NOVEMBRA 1944.
ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJE-
VO UPORIŠTE ŽELEZNIKI¹

Š T A B
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV 1 POJ
Operativni odsek
Na položaju, 23. 11. 44.
Br. delovod. 521 /44

Štabu IX korpusa NOV i POJ

Predmet: relacija o toku ope-
racija naše divizije
za uništenje neprija-
teljevog uporišta
Železniki.²

Zadaci naše divizije:

Da bismo našim jedinicama omogućili slobodan prela-
zak sa sektora Cerčno na sektor Gorenjske, bilo je nužno
potrebno da se uništi neprijateljevo uporište u Zeleznika-
kima. Preko Zeleznika vodi jedini dobar put koji dolazi
u obzir za našu vojsku. Do sada smo saobraćaj sa Go-
renjskom obavljali preko nekog veoma lošeg puta koji
vodi od Jesenovca na Prtovč a koji je tako reći sposo-
ban samo za pešake.

U poslednje vreme su naše jedinice bile prinuđene da
crpu hranu sa sektora Gorenjske jer je sektor Vipavske
doline za naše jedinice bio potpuno zatvoren, i to iz dva
razloga: prvo, jer su u poslednje vreme Nemci tu skon-
centrisali veće snage, i drugo, jer taj sektor u operativ-
nom pogledu pripada drugim jedinicama.

Pribavljanje hrane pomenutim putem preko Prtovča bi-
lo je u većem obimu tako reći nemoguće.

Padom neprijateljevog uporišta u Zeleznikima omoguće-
no je i to da se dalje operacije naših jedinica protiv osta-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/III. Adresat i broj
delovodnika dopisani su olovkom.

² U AIZDG, k. 22/1, postoji i relacija štaba 9. korpusa NOVJ od
28. novembra 1944. dostavljena Glavnom štabu NOV i PO Slovenije.
Redakcija je ne objavljuje jer ne iznosi nikakve nove momente.

lih uporišta u Selskoj dolini mnogo lakše razvijaju, jer sada imamo mogućnosti šireg manevrisanja.

Pa i za operacije protiv uporišta na liniji Bled — Kranj zauzimanje Železnika od velikog je značaja, jer nam je omogućeno da tim za nas novim putem brzo prebacimo naše snage s jednog na drugi sektor.

Procena situacije:

Neprijateljevo uporište Železniki nalazi se među visokim brdima te je pristup do njega manevrisanjem većim snagama skoro nemoguć, jer je teren na kome se nalazi selo Železniki veoma uzak i, kao što smo to već napred pomenuli, iznad samog sela, sa severne i južne strane, spuštaju se okomita brda. Malen prostor na kome se nalazi selo Železniki smanjen je i time što kroz selo protiče reka Selška Sora.

U strategijskom smislu ovo uporište za neprijatelja nije imalo nikakve važnosti, niti su iz njega protiv nas preduzimate veće akcije.

Ovo uporište postoji već od prvog dana okupacije, te je već sa naše strane bilo nekoliko puta napadano, ali svaki put bez uspeha. Zbog ovih napada neprijatelj ga je veoma snažno utvrdio i uprkos tome što su zgrade u kojima se neprijatelj nalazio građene od solidnog materijala, one su bile ojačane još jednim unutarnjim zidom koji je bio postavljen cikcaik i izgrađen od betona. Streljački rovovi, koji su se nalazili ispred uporišta i bunkera, bili su solidno izgrađeni. Pristup samom uporištu i bunkerima oko njega bio je omogućen gusto razmeštenim kućama koje su se nalazile oko uporišta. Najbliža uporišta su Sorica i Selca.

Neprijateljeve snage:

Skofja Loka: 2295 ljudi s nepoznatim naoružanjem.

Gorenja Vas: 127 Nemaca i 140 belogardista.
Naoružanje: 4 teška i 11 lakih minobacača, 3 mitraljeza i 11 puškomitraljeza.

Praprotno: 10 belogardista i 6 Nemaca.
Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 2 mitraljeza, 6 puškomitraljeza i 2 automata.

Dolenja Vas: 27 žandarma.
Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 1 mitraljez, 4 puškomitraljeza i 4 automata.

Selca: 40 žandarma. Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 2 mitraljeza, 4 puškomitraljeza i 4 automata.

Sorica: 80 graničara i 17 belogardista. •
Naoružanje: 1 teški i 2 laka minobacača, 9 puškomitraljeza, 7 mitraljeza i 8 automata.

Peti ovo Brdo: 65 Nemaca.
Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 3 mitraljeza, 6 puškomitraljeza i 3 automata.

Železniki: 52 žandarma.
Naoružanje: 1 teški i 2 laka minobacača, 3 mitraljeza, 7 puškomitraljeza i 14 automata.

Naše snage:

XXXI divizija, sastava: III SNOUB »Ivan Gradnik« — tri bataljona; VII SNOUB »France Prešeren« — tri bataljona; XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« — tri bataljona; Inženjerijski bataljon i Zaštitni bataljon.

Za vreme akcije bile su nam pridodate sledeće snage: XIX SNOB »Srečko Kosovel« — tri bataljona, Skofjološki odred — dva bataljona, deo Artiljerije IX korpusa NOV i P.O.T sa brzometnim i protivtenkovskim topom.

Pre same akcije jedinice naše divizije nalazile su se na sledećim položajima:

III SNOUB »Ivan Gradnik«

bila je skoncentrisana u selu Leskovici.

VII SNOUB »France Prešeren«

bila je skoncentrisana u selima Rovte¹ — Sv. Lenart.⁴

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«

bila je skoncentrisana u selu Robidnici.

XIX SNOB »Srečko Kosovel«

bila je skoncentrisana u Novakima.

Skofjološki odred

nalazio se na sektoru Podvrh — Javorje.

Inženjerijski bataljon

bio je skoncentrisan u Slugovoj dolini.⁵

Deo artiljerije nalazio se u Planini.⁶

³ Sada: Rovte v Selški dolini.

⁴ Sada: Lenart nad Lušo.

⁵ Na karti 1 : 100.000 nije označena, a nalazi se istočno od kote 1304, 8 km severoistočno od Cerkna.

⁶ Sada: Planina pri Cerknem.

Štab divizije
nalazio se u Čeplesu.

Izvršenje zadataka:

Za napad i uništenje neprijateljevog uporišta Železniki kao i za osiguranje ove akcije jedinice su bile raspoređene na sledeći način:

III SNOUB »Ivan Gradnik«

dobila je zadatak da izvrši direktan napad na samo uporište, i to njena dva bataljona, kojima je dodeljen i deo artiljerije i »partop«. ⁷ Jednim bataljonom je pomenuta brigada blokirala neprijateljevo uporište Selca, te na isto vršila demonstrativni napad. Jedan vod ovog bataljona demonstrativno je napadao uporište Dolenja Vas.

Dva bataljona koji su napadali uporište bili su raspoređeni tako da je 2. bataljon sa delom artiljerije i »partopom« napadao uporište sa zapadne strane, dok je 3. bataljon napadao uporište sa istočne strane.

VII SNOUB »France Prešeren«

dobila je zadatak da dva bataljona razmesti na sektoru Jamnik — Sv. Mohor, koji treba da drže pod kontrolom sve prelaze koji iz Kranja i Radovljice vode ka Selškoj dolini. Jedan bataljon je raspoređen na sektoru Križne Gore «sa zadatakom da spreči svaku eventualnu intervenciju sa pravca Škofja Loka.

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«

dobila je zadatak da vrši obezbeđenje sa pravca Škofje Loke, sa sledećim rasporedom jedinica: jedan bataljon se razmešta kod Sv. Tomaža, ⁸ s tim da postavi jaku zasedu u Soteski, a ostala dva bataljona se razmeštaju na sektoru Lubnik — Breznica." Bataljon koji se nalazi na Breznici mora postaviti zasedu na koti 580 tako da pod kontrolom drži drum Škofja Loka — Gorenja Vas.

XIX SNOB »Srečko Kosovel«

dobila je zadatak da dva bataljona blokiraju neprijateljevo uporište Sorica na taj način što se jedan bataljon razmešta kod Podrošta, na koti 1050, a drugi bataljon u Zgor-

⁷ partizanski top

⁹ Sada: Tomaž nad Praprotnem.

¹ Sada: Breznica pod Lubnikom.

njim Danama, koji je imao zadatak da obezbedi sve puteve od Sorice sa severne strane.

Jedan bataljon ove brigade dobio je zadatak da se razmesti na Mlaki,¹⁰ služeći kao divizijska rezerva.

Skofjološki odred

dobio je zadatak da blokira neprijateljevo uporište u Gorenjoj Vasi na taj način što poseda položaje na sektoru Malenski Vrh — Lom.¹¹

Inžinjerijski bataljon

dobio je zadatak da se razmesti u Javorju i da spreči svaki eventualan prodor neprijatelja iz Poljanske doline.

Deo artiljerije

dobio je zadatak da učestvuje u samom napadu na Železnike, te je stavljen pod direktnu komandu Štaba III SNOUB »Ivan Gradnik«.

Štab divizije

za vreme akcije se nalazio u Rovtama a mesto komandnog punkta određeno je kod Logara.

Napad je određen za 19. o.m. u 21 čas.¹²

Sve jedinice su na izvršenje svojih zadataka krenule u toku 19. o.m. III SNOUB »Ivan Gradnik«, XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«, deo artiljerije IX korpusa i Štab divizije kretali su se preko Robidnice, Crnog vrha i putem preko Blegoša prema određenim položajima. XIX SNOB »Srečko Kosovel« kretala se iz Novaka preko Davče na određene položaje, a VII SNOUB »France Prešeren« izvršila je u toku dana pokret preko drumu Škofja Loka — Železniki i posela određene položaje. Sve jedinice su na vreme stigle na određene položaje, sem dela artiljerije koji zbog izvanredno lošeg puta nije mogao na vreme stići.

Tok akcije

Dana 19. 11. 44.

III SNOUB »Ivan Gradnik«

stigla je na određene položaje oko 21 čas a napad je otpočeo tek u 23,30. Razlog što napad nije otpočeo u određeno

¹⁰ Sada: Mlaka nad Lušo.

¹¹ Sada: Lom nad Volčo.

¹⁴ Prednje zadatke postavio je štab 31. NO divizije svojom zapovješću od 18. novembra 1944 (vidi dok. br. 67).

vreme bio je taj što su jedinice morale da pretražuju kuću po kuću da bi se na taj način približile samom uporištu.

Cim su naše jedinice upale u selo, neprijatelj je to osjetio i ispalio nekoliko rafala prema našim položajima. Sve do momenta kad su naše jedinice stigle do žičane prepreke neprijatelj nije jače djelovao. Tek kada su se naši približili prepreci, neprijatelj je otvorio snažnu mitraljesku i minobacačku vatru, koja je prouzrokovala osetne gubitke, naročito u rukovodećem kadru. Doduše, pri tom nije bilo mrtvih, ali je mnogo rukovodilaca izbačeno iz stroja.

Naši borci su zaposeli kuće oko uporišta i nekoliko puta pokušavali da prodru u samo uporište, što im nije uspelo, jer je neprijatelj pružao veoma snažan otpor a uporište je bilo veoma jako utvrđeno.

Prebacivanje iz kuće u kuću bilo je veoma otežano zbog neprijateljevog mitraljeza koji se nalazio u tornju crkve. Ovaj mitraljez se u toku noći nije mogao neutralisati.

Najopasniji su bili neprijateljevi laki minobacači koji su svoju vatru usmeravali na sva ona mesta koja bi došla u obzir za eventualne pokrete naših boraca. Ovo se moglo ostvariti zbog veoma skućenog prostora na kome su se nalazili naši borci. Ovako se razvijala borba kod 2. bataljona III SNOUB »Ivan Gradnik«.

Treći bataljon III SNOUB »Ivan Gradnik« napadao je neprijateljevo uporište sa istoka, te je našim borcima uspelo da stignu u blizinu uporišta i da ga obasipavaju vatrom iz protivtenkovskih pušaka i plastikom. Prodor u samo uporište nije uspeo, jer se nekoliko neprijateljevih vojnika nalazilo u okolnim civilnim kućama, te su držali pod vatrom svaki prolaz iz kuće u kuću, odnosno iz jedne ulice u drugu.

Na sektoru ostalih jedinica naše divizije koje su se nalazile na obezbeđenju nije bilo nikakve borbe, sem što je 1. bataljon 3. SNOUB »Ivan Gradnik« demonstrativno napadao manjim snagama neprijateljeva uporišta u Dolenjoj Vasi i Selcima.

Dana 20. 11. 44.

Oba bataljona III SNOUB »Ivan Gradnik« su cele noći nastavili borbu. U 1 čas stigla je na položaje 2. bataljona artiljerija, koja je brzometnim topom pokušavala da protera neprijatelja iz crkvenog tornja, što joj nije uspelo, jer je neprijatelj veoma snažno tukao naše položaje minobacačkom i mitraljeskom vatrom. U takvoj situaciji minerima nije uspelo da se približe uporištu ili bunkeru na takvo odstojanje da bi mogli efikasno djelovati. U jutarnjim časovima doneli smo na položaje »partop«, kojim smo hteli da srušimo bar jednu ot-

pornu tačku i na taj način omogućimo dalji napad. »Partop« je izbacio svega jednu minu a zatim se pokvario. (Pokvarila se udarna igla). U 6 časova se 2. bataljon povukao u gornji deo sela, pa je tako preko celog dana vršeno samo puškaranje.

I 3. bataljon je cele noći napadao uporište u donjem delu sela, ali mu nije uspelo da upadne u samo uporište. U 6 časova se bataljon povukao na desnu obalu reke [Selške] Sore i tako celog dana držao uporište pod kontrolom. Bataljon preko celog dana nije vodio borbi.

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«

U prepodnevnim časovima se položajima XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« na Breznici približila manja neprijateljeva patrola koja je dolazila iz Škofje Loke. Nakon kraće borbe patrola je pobjegla natrag u uporište. Tom prilikom smo imali gubitke od jednog poginulog.

Škofjološki odred

Oko 12 časova je prema položajima odreda nastupala neprijateljeva patrola jačine 50 ljudi. Ovu patrolu je kod Gorenjeg Brda napala zaseda škofjološkog odreda i naterala na bekstvo prema uporištu. Odred je minirao drum Gorenja Vas — Poljane,¹³ pa su na minu naišla civilna kola i tom prilikom je ubijena jedna žena a jedna devojčica ranjena.

Na sektoru ostalih jedinica nije bilo nikakvih borbi.

Uveče su oba bataljona III SNOUB »Ivan Gradnik« izvršili ponovni napad na neprijateljevo uporište Železniki. Drugi bataljon je uspeo da stigne u blizinu samog bunkera i uporišta, tako da je poseo jednu kuću naspram uporišta. Iz te kuće je efikasno dejstvovao naš »partop«, koji smo za to vreme već popravili. Videvši veliku opasnost po sebe, neprijatelj je ovu kuću zapalio, pa su tako naši borci morali kuću napustiti. Brzometni top je neutralisao neprijatelja u tornju i time omogućio lakše kretanje naših jedinica po selu. Ni ove noći nam nije uspelo da zauzmemo bilo kakvu neprijateljevu otpornu tačku.

I 3. bataljon III SNOUB »Ivan Gradnik« je nastavio napad na uporište koje se nalazilo u donjem delu sela. Ove noći je našim borcima uspelo da dođu u neposrednu blizinu samog uporišta, tj. u kuću koja se nalazila sa suprotne strane uporišta. Našim borcima je uspelo da se popnu na krov ove kuće, odakle su bacali na uporište bombe od plastike.

" Sada: Poljane nad Škofjo Loko.

Naknadno je potvrđeno da je neprijatelj pozadi prvog zida postavio još jedan, koji je bio izgrađen od betona, u cikcak obliku.

Iako su naši borci bili veoma blizu uporišta, nije im uspelo da prodru u njega zbog snažnog otpora neprijatelja i veoma jakih utvrđenja.

Dana 21. 11. 44.

Do 6 časova je vršen veoma snažan pritisak na oba uporišta, ali većeg uspeha nije bilo, sem što je neprijatelj bio proteran sa crkvenog tornja. Iako se borba za neprijateljevo uporište veoma odužila, naši borci su napadali s nesmanjenom žestinom mada je neprijatelj pružao snažan otpor. Sva uporišta, pa i bunker, jako su oštećeni od našeg »partopa« i protutentkovskih pušaka i plastike.

U 6 časova izvršen je pokret naša dva bataljona, i to: 2. bataljon se povukao, kao prethodnog dana, u gornji deo sela a 3. bataljon se povukao na desnu obalu Sore. Dok se 3. bataljon povlačio iz sela neprijatelj je uspeo da napusti napola srušeno uporište te da se spoji sa ostalom posadom u zgradi parohije, tako da se nalazio u zgradi parohije i u dva bunkera oko nje, kao i u streljačkom rovu ispred uporišta.

Preko dana je bilo samo puškaranje. Štab divizije je odlučio da zameni oba bataljona III SNOUB »Ivan Gradnik« te da naveče izvrši napad svežim snagama, jer su 2. i 3. bataljon bili već veoma umorni a imali su više rukovodilaca izbačenih iz stroja. Doduše, ovi bataljoni nisu imali mnogo mrtvih i teško ranjenih, ali je brigada stvarno imala velik broj lakše ranjenih.

Za napad su bili određeni: jedan bataljon XIX SNOB »Srećko Kosovel« koji se nalazio kod Podrošta i 1. bataljon III SNOUB »Ivan Gradnik« koji je vršio blokadu neprijateljevog uporišta Selce. Položaje 1. bataljona III SNOUB »Ivan Gradnik« preuzeo je 3. bataljon iste brigade, pa se zamena izvršila u toku dana. Položaje bataljona XIX SNOB »Srećko Kosovel« preuzeo je bataljon koji se nalazio u Zgornjim Danjama. Položaji ostalih jedinica ostali su nepromenjeni.

Uveče je izvršen odlučan napad sa obe strane, uz podršku »partopa« i teškog minobacača.

Prvi bataljon III SNOUB »Ivan Gradnik« premestio se preko mosta i stigao do crkve koja je bila prazna. Zapozeo je položaje oko crkve i okolnih kuća te napao neprijatelja u samom uporištu bombama od plastike, protivtenkovskim puškama i mitraljezima. U blizini same crkve nalazila se žičana prepreka, koju su naši borci presekli i nekoliko puta pokušali.

vali da miniraju bunker ispred uporišta, ali im je uspelo da ga samo delimično oštete.

Veoma energično je izvršio napad bataljon Kosovelove brigade, koji je bio snažno podržan minama iz »partopa«. Od 10 mina je 7 mina imalo pune pogotke, što je prinudilo neprijatelja da se iz već skoro sasvim srušene zgrade parohije povuče u civilne kuće, pa i streljačke rovove koji su se nalazili ispred uporišta. U zgradi parohije ostala je samo manja neprijateljeva grupa, tako da našim borcima nije bilo moguće da prodru u uporište.

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«

Oko 8 časova je zaseda pomenute brigade napala neprijateljevu patrolu jačine 70 ljudi koja je kretala drumom Škofja Loka — Praprotno. Ova patrola se u paničnom bekstvu vratila u uporište odmah kad je osetila prve pucnje naših mitraljeza. Neprijatelj je imao gubitke od tri mrtva.

Kada je neprijatelj napadao na položaje bataljona Prešernove brigade na Križnoj Gori, pred veče se kretao u streljačkom stroju preko grebena prema Soteski i tu napao našu zasedu koja se nalazila na suprotnoj obali. Naša zaseda je prihvatila kratku borbu pa se zatim povukla na visinske tačke i o tome obavestila bataljon koji se nalazio kod Sv. Tomaža. Ubrzo zatim je neprijatelj otišao u pravcu Škofje Loke, pa se naša zaseda vratila na staro mesto u Soteski.

Oko 12 časova je do položaja naše čete na Lubniku stigla neprijateljeva patrola jačine 70 ljudi, koja je nastupala sa pravca Gabrovo. Nakon kraće borbe naši su se povukli, ali su u prve večernje sate napali neprijatelja i proterali ga i poseli stare položaje. Neprijatelj se povukao u pravcu Škofje Loke. Naše jedinice nisu imale nikakve gubitke.

VII SNOUB »France Prešeren«

U 8 časova nastupala je iz Škofje Loke neprijateljeva kolona jačine 250 ljudi sa 6 mula. Kolona je krenula pravo na naše položaje na Križnoj Gori. Pobočnica ove kolone krenula je preko sela Trnje te je brojila oko 40 ljudi. Ova pobočnica uopšte nije stigla do naših položaja. Zaseda 1. bataljona, koja se nalazila na koti 720, napala je neprijatelja i proterala ga tako da se ovaj povukao. Nakon toga je neprijatelj otpočeo da tuče naše položaje snažnom minobacačkom vatrom i zapaljivom municijom. Tom prilikom je zapalio 4 zgrade u selu Križna Gora.

Neprijatelju nije uspjelo da direktno prođe prema našim položajima pa je zatim počeo da nadire kroz šumu severno od kote 720, te je napadao u bok 1. čete, koja se nalazila na položajima od kote 720 prema Sv. Urhu i kod kote 035. Zbog opasnosti da bude odsečena četa se po grebenu povukla prema Lavtarskom Vrh. Međusobno puškaranje trajalo je ceo dan a u 17 časova je bataljon izvršio energičan protivnapad zajedno s jednim vodom bataljona VDV,¹⁴ te mu je uspjelo da ponovo zaposedne kotu 720. Prilikom ovog protivnapada bio je ranjen komandant 1. bataljona drug Srečko.¹⁵ Isto tako bio je ranjen još 1 drug, a 1 je poginuo od neprijateljeve mine. Gubici neprijatelja iznose 10 mrtvih i 15 ranjenih.

Ostale jedinice naše divizije preko dana nisu imale nikakvih sukoba s neprijateljem.

Dana 22. 11. 44.

III SNOUB »Ivan Gradnik«

Njen 1. bataljon je nastavio borbu sve do 6 časova. Jedinice ovog bataljona držale su pod neprekidnom vatrom uporište i bunkere oko njega, ali im nije uspjelo da temeljito miniraju bunker, jer je prilaz do njega bio veoma otežan zbog brisanog prostora. U prvim časovima bio je ranjen komandant bataljona, koji je nekoliko časova kasnije umro. Oko 3 časa, kada je sa suprotne strane vršio snažan pritisak bataljon Kosovelove brigade, neprijatelj je delom svojih snaga izvršio ispad u streljačke rovove i okolne kuće te nastavio snažnim pružanjem otpora. Prema položajima ovog bataljona neprijatelj je uglavnom upotrebio tromblonke, od kojih je bataljon imao 3 ranjena.

U 6 časova bataljon je morao da napusti selo, te se povukao na brdo na levoj obali Sore, s koga je mogao da lako kontrolise neprijatelja u uporištu.

XIX SNOB »Srečko Kosovel«

Treći bataljon pomenute brigade je i 22. o.m. sve do 6 časova, podržan »partopom«, neprekidno napadao neprijatelja. Uprkos tome što je samo uporište od »partopa« bilo jako oštećeno, a i borci su izvršili nekoliko energičnih juriša, nije im uspjelo da isto unište, jer, kako smo napred pomenuli, neprijatelj se rasturio po rovovima i okolnim kućama pa je na

¹⁴ Vojske državne varnosti (Vojske državne bezbednosti)

¹⁵ Srečko Tušar

taj način onemogućavao prodor u samo uporište. U svanuće se bataljon povukao na stare položaje kod Podrošta. Za vreme cele borbe, za koju možemo kazati da je bila veoma teška i dobro vođena, bataljon je imao veoma male gubitke — 4 ranjena.

Pošto nas je obaveštajna služba obavestila da prema Leskovici nastupa jača neprijateljeva grupa,¹⁶ izdali smo narednje da se naše jedinice povuku iz Selške doline i posednu dominantne tačke [iznad nje]. Tako je neprijateljevo uporište Železniki ostalo bez dobre kontrole. Neprijatelj je iskoristio odsustvo naših jedinica te je pobjegao iz uporišta u pravcu Češnjice. Broj neprijatelja koji je pobjegao iznosi 30 ljudi, a sa sobom su povelili i 6 ranjenika. Ostalih 16 neprijateljevih vojnika poginulo je za vreme borbi za uporište.

Zbog izmenjene situacije, kao što smo to napred izneli, III SNOUB »Ivan Gradnik« dobila je zadatak da se prebaci na sektor Birt — Posečnik¹⁷ — Zg. Golica¹⁸ — sa zadatkom da kontroliše neprijateljeva uporišta u Selskoj dolini.

XIX SNOB »Srečko Kosovel« dobila je zadatak da se premesti na sektor Robidnica — Črni vrh te da spreči svaku eventualnu intervenciju neprijatelja s tog pravca.

Kad su se dva bataljona III SNOUB »Ivan Gradnik« povukla iz Železnika. zaseda 2. bataljona, koja se za sve vreme borbe nalazila na Špiku, izvestila je da se neprijatelj povukao iz Železnika. Odmah zatim vraćen je u selo 2. bataljon, koji je spalio sve otporne tačke — 5 na broju — zajedno sa crkvom. Tom prilikom je zaplenjeno nešto oružja i veća količina municije, kao što se to vidi iz priložene rekapitulacije.

Inžinjerijski bataljon

Za vreme čitave akcije su jedinice Inžinjeriisko<r bataljona uzele aktivno učešće u borbi za uporište Železniki, kao i mineri, te su se veoma istakli. Uprkos tome što je prilaz do samih uporišta, odnosno bunkera bio veoma otežan zbog snažne neprijateljeve vatre, naši mineri su uspeli u nekoliko na-

" Neprijatelj je 22. novembra 1944. u uporištu Gorenja Vas skoncentrisao oko 800 pripadnika SS policije [verovatno delovi 28. SS policijskog puka »Todt«] i Gorenjskog domobranstva iz uporišta Škofja Loka, Črni Vrh i Suhí Dol. Ove snage su se podelile u dve kolone: jedna, jačine 300 ljudi, nastupala je pravcem Leskovica. a druga, jačine 500 ljudi, pravcem Žiri. (Obaveštajni izveštaj štaba 9. korpusa NOVJ od 24. novembra 1944. u AIZDG, k. 73/IV).

¹⁷ Birt i Posečnik su imanja, 4 km južno od Železnika.

¹⁸ Zgornja i Spodnja Golica su zaseoci sela Golica.

vrata da se privuku u najveću moguću blizinu i da zapale plastiku.

Za vreme cele akcije su jedinice ovog bataljona imale gubitke od 2 mrtva i 2 ranjena.

Zaštitni bataljon

Isto tako je uzeo aktivnog učešća za vreme cele akcije na neprijateljevo uporište Železniki. U napadu su učestvovala 4 puškomitraljeza sa odgovarajućim ljudstvom. I ova jedinica se za vreme borbe dobro pokazala te je u velikoj meri potpomogla na uništenju uporišta. U toku borbe je ljudstvo štaba divizije imalo gubitke od 1 mrtvog i 4 ranjena.

Dana 20. o.m. su u Sopotniškoj dolini pala u zasedu dva obaveštajca XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«, koji su poginuli. Istog dana dezertirala su 4 druga koja su bila uključena u Vojkovu brigadu iz Gregorčičeve brigade.

Naknadno smo pod ruševinama našli 1 teški minobacač (italijanski). Takođe smo dobili još 3 radio-aparata i 2 telefonska aparata.

Rekapitulacija:

naši gubici:

poginulo:	13
ranjeno:	35
nestalo:	14
dezertera:	7
<i>neprijateljevi gubici:</i>	
<i>sinulo-</i>	29
ranjeno- ¹	21
zarobljeno-	1

<i>zaplenjeno:</i>	1 mitraljez »Schwarzlose«.
	3 Duške, 2 automata, laki minobacač, 1 cev za »zbrojovku«.
	4 cevi za mitraljez »Schwarzlose«, 17.000 metaka za »Schwarzlose«, 1.600 metaka za »mauzer«, 520 metaka za puškomitralje »K ^{da} «, 180 metaka za Puš ¹ fe. 500 metaka za automate. 800 metaka za češke automate, 32 tromblonske lake mine, 22 teške mine, 25 mina za laki minobacač, 50 kancilj za laki minobacač. 10 ručnih bombi i druga vojna oprema.

Napominjemo da je sve oružje, sem dva automata, neispravno. Među poginulim, odnosno ranjenim rukovodiocima se nalaze: poginuli: komandant 1. bataljona III SNOHB »Tvan Gradnik« poručnik drug Latinović Đuro, član politodela XXXI divizije drug Žigon Matiaž;¹⁹ ranjeni: načelnik štaba XXXI divizije drug Petelin Stanko, komandant III SNOUB »Ivan Grad-

¹⁹ Matjaž Žigon nije poginuo, već je samo ranjen, te prebačen u bolnicu »Franja«.

nik« drug Sulič Ivan, pom. politkomesara III SNOUB »Ivan Gradnik« drug Kranjc Franjo, komandant 2. bataljona III SNOUB »Ivan Gradnik« poručnik drug Zobenica Mihailo, komandant 1. bataljona VII SNOUB »France Prešeren« drug Tušar Srečko, pom. politkomesara 2. bataljona III SNOUB »Ivan Gradnik« drug Koler Silvo.

Veći broj ranjenika iz svih brigada je lakše ranjen, tako da se neki od njih još nalaze u jedinici a ostali će se ubrzo vratiti. Imamo samo 4 do 5 teško ranjenih.

Kritički osvrt na operaciju

Prilikom napada na neprijateljeva uporišta u Zeleznikima može se smatrati da naše jedinice nisu učinile većih grešaka.

Greške koje su se pojavile prilikom napada na samo uporište su sledeće:

Prilikom prvih sukoba s neprijateljem desio se slučaj da je veći deo rukovodilaca bio ranjen, jer su na čelu svojih jedinica išli prvi pa je došlo do toga da vojska u tom momentu nije imala rukovodilaca. Iako se svaki put upozorava da borac treba prilikom napada da bude veoma obazriv te da se nalazi u što manjim grupama, još uvek se dešavaju slučajevi da je odjednom ranjeno od mine više drugova.

Za vreme borbe se niži rukovodeći kadar uopšte nije osećao, niti su sa njegove strane dolazile bilo kakve komande. S naše strane se više puta naglašavalo da se prilikom vojnih vežbi niži rukovodioci obuču u pravilnom rukovođenju svojim jedinicama u borbi te da u svakom momentu znaju gde im se ljudstvo nalazi.

Desilo se i to, kada su pojedini rukovodioci bili izbačeni iz stroja, da su jedinice neko vreme otkazale, što se nikako ne bi smelo desiti kad bi svi rukovodioci bili na svojim mestima i čvrsto držali ljudstvo u svojim rukama.

Naše jedinice još uvek nisu obučene da se pod zaštitom mitraljeske vatre prebacuju s položaja na položaj, već se dešava da u ovakvim prilikama trpimo gubitke.

Ipak treba reći da je akcija na neprijateljevo uporište Zelezniki bila uglavnom dobro organizovana a isto tako i dobro sprovedena.

Naročito se dobro pokazalo naše novo oružje »partop«, te možemo tvrditi da nije bilo njega uporište ne bi palo. Usavršavanjem i masovnijim korištenjem ovog oružja biće nam moguće da uništimo i najjače utvrđena neprijateljeva uporišta.

Artiljerija koja je bila pridodata III SNOUB dobro se pokazala te je preciznim nišanjem brzometnim topom prisilila neprijatelja da je morao napustiti crkvu.

Borci naših jedinica dobro su se pokazali uprkos snažnom neprijateljevom otporu i jakoj hladnoći, te su držali položaje 3 dana i 3 noći bez dovoljne ishrane.

Što se tiče neprijateljeve taktike treba reći da se ona ni u čemu nije izmenila. U uporištu Železniki neprijatelj se uporno branio, ali to ne treba pripisivati nekom junaštvu, već činjenici da nije imao drugog izlaza. U takvoj upornoj odbrani posada se nadala da će stići intervencija iz kakvog drugog uporišta, pa da će na taj način spasti svoj život.

Za Železnike treba reći da je to jedno od najjače utvrđenih uporišta, što se videlo i iz toga da su pored prvobitnog zida imali još i izgrađen unutarnji zid koji je bio od betona i pozadi koga su se nalazile vreće peska.

Činjenica da se neprijatelj ovako očajnički branio bilo je i to što je znao šta se desilo s posadom uporišta Gabrk koja je pobjegla, pa su [Nemci] komandni deo posade streljali a ostalo ljudstvo uputili na front.

Iz veoma snažnog uporišta Škofje Loke, koja nije mnogo udaljena od Zelezmka, nije naišla nikakva veća intervencija.

Iz svega toga može se zaključiti da je moral neprijatelja na veoma niskom stupnju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:
Petelin Stanko Vojko
Vojko

Šef odseka, potpor.:
Vukčević Blažo
Vukčević

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
24. NOVBEMBRA 1944. ZA FORMIRANJE 1. AUSTRIJSKOG
BATALJONA U SASTAVU NOVJ¹

GLAVNI ŠTAB NOV I PO
SLOVENIJE
24. novembra 1944.

N A R E Đ E N J E

Izlazeći u susret želji austrijskih ratnih zarobljenika dobrovoljaca, koji su prešli na stranu NOV Slovenije, kao i boraca za slobodu iz Austrije,²

n a r e đ u j e m o :

1.) Svi Austrijanci koji su spremni da se sa oružjem u ruci bore protiv fašizma do njegovog potpunog uništenja treba da obrazuju posebnu jedinicu.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 11/11. Glavni štab NOV i PO Slovenije je 24. novembra 1944, pod brojem 635 prepis ovog naređenja dostavio potčinjenim jedinicama. Prepis se nalazi u AIZDG, k. 152/IV, k. 188/11 i k. 332a/II.

² Pripadnici austrijske nacionalnosti koji su se nalazili na oslobođenoj teritoriji Slovenije uputili su 4. novembra 1944. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije sledeću molbu:

»Prožeti željom da ubrzamo kraj Hitlerovog zločinačkog režima, uništimo gospodstvo nasilja nacionalsocijalističke partije u Austriji te da se sa oružjem u ruci borimo za slobodnu, nezavisnu i demokratsku Austriju, mi Austrijanci koji se nalazimo na oslobođenoj teritoriji Jugoslavije molimo da nas primite kao borbenu jedinicu u Narodnooslobodilačku vojsku Jugoslavije, kako bismo rame uz rame sa slobodoljubivim narodima mogli pomoći na uništenju nemačkog fašizma.

Ovo potvrđujemo svojeručnim potpisima.

Smrt lašizmu — sloboda narodu!

Ovu molbu su potpisala 63 pripadnika austrijske nacionalnosti. Dokument, na nemačkom jeziku, pisan mastilom, nalazi se u AIZDG, k. 15/111.

Da bi ubrzao formiranje bataljona, Austrijski komitet — 6 članova: Maks Bajer (Max Baier), seljak iz Tirola, Roman Fihsel (Fiichsel), bravar iz Lienza, Leo Prajninger (Preininger), železnički činovnik iz Beča, Anton Sober (Schober), seljak iz austrijske Štajerske, Peter Tačel (Tatschel), radnik iz Koruške, i Johan Trupe (Truppe), seljak iz Koruške — uputio je, u ime pripadnika austrijske nacionalnosti na oslobođenoj teritoriji Slovenije, 18. novembra 1944. pismo Glavnom štabu NOV i PO Slovenije u kome se, između ostalog, kaže:

GLAVNI ŠTAB NOV IN PO
SLOVENIJE
24. novembra 1944.

16

N a r e d b a

Sledece velja avstrijskih vojnih ujetnikov, prostovoljcev
ki so prestopili na stran NOV Slovenije in borcev za svobodo
iz Avstrije

n a r e j a m o:

1./ Vsi Avstrijci, ki so pripravljani z orožjem v roko
boriti se proti fašizmu do njegovega uničenja naj se formirajo
v posebne enote.

2./ Pripadniki avstrijske enote nosijo uniformo NOV
in za razpoznavanje pa avstrijski grb na levem rokavu.

3./ V teh enotah velja avstrijsko poveljevanje.

4./ Avstrijska enota se disciplinsko podreja Glavnemu
štabu NOV in PO Slovenije oziroma komandi ki jo ta odredi.

5./ ~~24.~~ 1. novembra 1944, se osnuje ~~SM~~ avstrijski bataljon.

6./ Za komandanta bataljona imenujemo tov. Maks Baier-ja
za političnega komisarja tov. r. Romana Fuchsela.

Smrt fašizmu - Svoboda narodu!

Političnik:

Bontok

Nam. komandanta,
generallajtnant

Jane Avšič

2.) Pripadnici austrijske jedinice nosiće uniforme NOVJ
j kao znak raspoznavanja, na levom rukavu austrijski grb.

3.) Za ove jedinice važi austrijsko komandovanje.

4.) Austrijska jedinica se disciplinski potčinjava Glavnom štabu NOV i PO Slovenije, odnosno Komandi koju ovaj odredi.¹

5.) 24. novembra 1944. osniva se 1. austrijski bataljon.

6.) Za komandanta bataljona postavljamo druga Maksa Baiera [Bajera], a za političkog komesara druga Romana Fiichsela [Fiksela],

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Boris Kidrič

Zam. komandanta
general-lajtnant
Jaka Avšič

M. P.

»Među nama se nalaze pripadnici različitih političkih ubeđenja — radnici, nameštenici, seljaci, građani i intelektualci — koji su svi prožeti težnjom voditi zajedničku borbu za slobodnu, nezavisnu i demokratsku Austriju u duhu zaključaka Moskovske konferencije triju velikih sila.

Herojska narodna vojska Jugoslavije pod komandom maršala TITA, čiji sastavni deo je i narodna vojska Slovenije, pokazala nam je svojom požrtvovanom i odlučnom borbom put kojim i mi Austrijanci treba da idemo da postignemo slobodu ...»

(Brošura »VOLKSKRIEG gegen die DEUTSCHEN OKKUPANTEN, die Gründung eines österreichischen Battailons«, u Arhivu IZDG u Ljubljani, reg. br. 1041—I).

⁵ Naređenjem Štaba 7. korpusa NOVJ, taj bataljon je 12. januara 1945. ušao u sastav 15. NO divizije, a sledećeg dana je uključen u sastav 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar«. U to vreme je njegovo brojno stanje iznosilo 100 ljudi. U sastavna ove brigade on se nalazio do 13. aprila 1945, kada je uključen u sastav 4. slovenačke NOU brigade »Matija Gubec«. (AIZDG, k. 26/111, k. 153, k. 188a/I i k. 189/III).

ODLUKA PREDSEDNIŠTVA SLOVENAČKOG NARODNOOS-
LOBODILAČKOG VEĆA OD 25. NOVEMBRA 1944. O OPŠTOJ
MOBILIZACIJI¹

**PREDSEDNISTVO
SLOVENAČKOG NARODNO-
OSLOBODILAČKOG VEĆA**
Broj: 14/44 — 0

577² Dana 25. novembra 1944.

SVIM POKRAJINSKIM I OKRUŽNIM NO I OF ODBORIMA¹

Beograd i pretežan deo jugoslovenske teritorije su oslobođeni. Nalazimo se pred konačnim oslobođenjem čitave Jugoslavije i pred zadatkom da našoj državi obezbedimo pravedne granice. Ove zadatke može da ispuni samo snažna i dobro organizovana vojska. Dužnost naše slovenačke narodne vlasti je da svim sredstvima pojača našu vojsku te da joj stavi na raspolaganje sve snage, kako bi bila u stanju da izvrši konačne zadatke. Sem materijalne podrške koju civilna vlast mora pružiti našoj vojsci u pogledu hrane, odeće i obuće, u ovom periodu je njena prvenstvena dužnost da na teritoriju čitave Slovenije izvrši opštu mobilizaciju i da u redove naše NOV i POS privuče sve za vojnu službu sposobne muškarce, bez razlike na njihovo zaposlenje u okviru naše narodne vlasti i javne uprave.

Zbog toga stavljamo u zadatak svim pokrajinskim i okružnim NO odn. OF odborima da na svom području odmah pristupe izvršenju ove opšte mobilizacije, i to po sledećim načelima:

1) U duhu odluke AVNOJ-a mobilišu se svi muškarci od 17 do 50 godina. Svi narodnooslobodilački odbori su dužni da sve muškarce pomenutih godina starosti odmah upute odgovarajućoj komandi [vojnog] područja. Posle završenog lekarskog pregleda biće svi za vojsku sposobni muškarci upućeni u garnizone, a za vojsku nesposobni vraćeni svojim ku-

¹ Prepis originala (pisan na mašini) u AIZDG, k. 38/1.

² Dopisan mastilom u Glavnom štabu NOV i PO Slovenije, označava broj delovodnika.

³ Glavni štab NOV i PO Slovenije je 28. novembra 1944, pod brojem 653, prepis te odluke dostavio vojnim oblastima korpusa i zone, i odredio način mobilizacije: obrazuju se regrutne komisije, svi vojni obveznici se lekarski pregledaju i raspoređuju u operativne ili pozadinske jedinice; obveznici od 45 do 50 godina starosti koji su proglašeni sposobnim za pozadinske jedinice privremeno se puštaju kućama, s tim da se u slučaju potrebe mogu odmah pozvati u svoje jedinice (AIZDG, k. 11/11).

čama i stavljeni NO odborima na raspolaganje za rad u pozadini.

2) Svi birani odbornici NOO i OF odbora, svi poslanici NO skupština i plenuma OF, kao i svi članovi odseka i ustanova kod NO i OF odbora mobilisu se. Izuzeti su samo članovi izvršnih okružnih NO odbora i članovi okružnih sekretarijata OF. Okružni izvršni NO odbori su dužni da odmah o ovima naprave spiskove, da o njima prikupe lične podatke i karakteristike te da iste dostave odgovarajućoj komandi vojnog područja. Kao i ostali, biće i oni lekarski pregledani. Sposobni za vojnu službu biće odmah uključeni u vojne jedinice a ostali vraćeni na svoja dotadašnja mesta. I za ove važi granica starosti do 50 godina.

3) Okružni izvršni NO odbori su dužni sa svom preciznošću izvršiti ova uputstva. Moraju ih izvršavati svesni da je baš naša narodna demokratska vlast u ovom periodu ta koja mora svim snagama da podupre napore naše vojske i na taj način obezbedi našu konačnu i potpunu pobedu. Zbog toga je okružni izvršni odbor dužan da svom strogošću izvršava ova uputstva, a istovremeno političkim radom ubedi svakog u nužnost takvog postupka. Baš odbornici naših NO odbora, članovi naših odseka i institucija moraju da budu oni koji će narodu davati primer. Istovremeno moraju biti svesni da su našoj vojsci baš u ovo vreme potrebni izgrađeni politički ljudi, dobri i okretni pomoćnici i tehnički radnici.

4) Razumljivo je da ne sme zbog ove opšte mobilizacije da trpi rad naših narodnooslobodilačkih odbora. Okružni izvršni odbori su dužni obezbeđivati da mesto svakog mobilisanog bude odmah nadoknađeno novom snagom. Prema važećim propisima i po skraćenom postupku treba novopostavljeno da odmah preuzmu rad od mobilisanih. Biće potrebno da se uključe pre svega žene i za vojsku nesposobni muškarci, odn. muškarci onih godišta koje mobilizacija neće obuhvatiti.

5) Izvršenju ovih uputstava pristupite odmah i sistematski i izveštavajte nas o uspesima. U izveštajima navodite koliko je osoba iz vaše pokrajine, odn. okruga obuhvatila mobilizacija proširena na 50 godina starosti, koliko je među ljudima za vojsku sposobnih i, konačno, koliko je odbornika, članova skupština, odseka, ustanova itd. obuhvatila ova mobilizacija. O ovim poslednjim dostavite nam i prepise karakteristika koje ste dostavili komandama [vojnih] područja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Predsedništvo SNOS

Sekretar:
Boris Kidrič s.r.

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 25. NOVEMBRA
1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBA-
MA POTČINJENIH JEDINICA U PRVOJ POLOVINI NO-
VEMBRA¹

Š T A B
VII KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek
Na položaju, 25.XI 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
(Operativno odeljenje)

Predmet: 15-dnevni operat.
izveštaj od 1. do 15. XI 1944.

I
SITUACIJA

2

U periodu od 1. do 15. XI 1944. neprijatelj je zbog koncentracije naših snaga na sektoru Dolenjske i Suhe krajine, na ova dva sektora 13. XI 1944. prebacio II, III* i IV pokretni bataljon. Dolazak ovih pokretnih bataljona bio je istovremeno početak stalnih neprijateljevih ispada u Suhu krajinu i u Dolenjsku. Pomenutog dana je neprijatelj izvršio snažan ispad u pravcu slobodne teritorije — Bele krajine. Neprijatelj je posle dvodnevni oštri borbi, s velikim gubicima, odbijen i bačen u svoja polazna uporišta. Cilj ovog ispada je bio pljačka i paljenje — uništavanje na slobodnoj teritoriji. Za ovaj ispad je neprijatelj upotrebio oko 2.500 ljudi.¹

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/11. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

⁸ i ⁵ Redakcija je izostavila deo teksta o rasporedu i jačini neprijateljevih snaga i proceni zemljišta, jer je istovetan s tekstom u dok. br. 53.

³ Podatak nije tačan. Angažovan je bio 1. bataljon slovenačkih domobranaca.

⁴ Podrobnije o angažovanim neprijateljevim snagama prilikom upada u Belu krajinu i pravcima njihovih nastupanja vidi dok. br. 132, 133, 134, 135 i 136.

Naše snage su se od 1. do 15. XI 1944. nalazile na sektoru Suhe krajine i Dolenjske, dok su odredi ostali na svojim sektorima.

5

c) Vreme. U periodu za koji se dostavlja izveštaj nekoliko su na borbe naših jedinica uticali kiša i sneg. Ovo se pokazalo baš prilikom ispada neprijatelja na našu slobodnu teritoriju.

Iz gornje procene svih važnih elemenata situacije na teritoriji VII korpusa NOV i POJ vidi se da element zemljište nije uglavnom uticao na akcije i borbe naših jedinica. Ovde moramo nabrojati još sledeće faktore koji su u većoj meri uticali na rad naših vojnih jedinica, dakle, na situaciju u vremenskom periodu za koji dostavljamo izveštaj:

1) Mobilizacija i transportovanje novomobilisanih boraca u Dopunski bataljon (u ovom periodu bila su 2 transporta novomobilisanih boraca).

2) Popuna naših jedinica novomobilisanim borcima.

3) Obezbeđenje aerodroma.

4) Sprečavanje neprijatelja da pljačka hranu, čuvanje slobodne teritorije i efikasno tučenje neprijatelja.

5) Pomirljiv stav prema stanovništvu koje na nekim sektorima našeg Korpusa masovno pomaže okupatora i domaće izdajice.

II

PLAN ŠTABA

U rasporedu naših i neprijateljevih snaga u vremenu od 1. do 15. 11. 1944. i na osnovu nabrojanih faktora pod tačkom »Situacija« vidi se i plan Štaba.

Pojačati ofanzivnost u pravcima Ljubljane i St. Vida,^{fi} sa akcijama na tim sektorima radi uništavanja neprijateljevih saobraćajnih arterija i vršenja ekonomskih akcija na teritoriji koju kontroliše neprijatelj. U ovom periodu nije izvršen nijedan veći napad na neprijateljevo uporište, ali su vršene prethodne pripreme za ove napade.

Štab korpusa je u ovom periodu izradio plan za napade na neprijateljeva uporišta uz podršku savezničke avijacije⁷ sa ciljem da se proširi slobodna teritorija i da se neprijatelj odbaci od komunikacija koje bi mu služile za povlačenje s juga.

• Sada: Šentvid pri Stični.

⁷ Štab 7. korpusa NOVJ planirao je u to vreme napade na neprijateljeva uporišta Litija, Poganeč. Šmartno pri Litiji i Kočevje. Do ovih napada nije došlo zbog nedolaska savezničke avijacije i zbog nedovoljnih priprema (vidi dok. br. 69).

HRONOLOSKI PREGLED AKCIJA DIVIZIJA I ODREDA

3. BO.⁸ Odred se nalazio na položajima Brihovo, Koprivnik i Sela kod Zakanja.⁹ Neprijatelj jačine 25 ljudi je u ranim jutarnjim časovima stigao iz Ozlja do Fratrovaca,¹⁰ gde je bio napadnut od voda III bataljona BO. Naši bez gubitaka, neprijateljevi nepoznati.

VI SNOUB. Brigada se nalazila na sektoru Širmanski Hrib. Neprijateljeva kolona jačine 100 ljudi¹¹ kretala se iz Prežganja za Litiju, II bataljon napao je pobočnicu i kolonu koja je prevozila hranu. Posle polučasovne borbe neprijatelj se morao povući u polazno uporište. Naši gubici: jedan ranjen; neprijateljevi nepoznati.

4. *Artiljerija.* Artiljerija se nalazila [u rejonu] Jama¹⁻ — Smuka. Neprijatelj¹³ je u 7 časova ujutro napao Štab XI artiljerije na Jami na taj način što je otvorio vatru sa grebena na levoj obali Krke. Prvi divizion je odmah prihvatio borbu, koju je vodio sve dok se neprijatelj nije povukao. Divizionu su stigli u pomoć iz Lašča 3 naša tenka, koji su prinudili neprijatelja na povlačenje. Naši gubici: 4 poginula i 9 ranjenih. Neprijateljevi gubici nepoznati.

BO. Odred se nalazio na istim položajima kao trećeg ovog meseca. Neprijateljeva patrola jačine 30 ljudi stigla je iz Ozlja do Fratrovaca i odmah je bila naterana u bekstvo — u polazno uporište. Istog dana je u 8,30 časova neprijatelj nepoznate jačine izvršio ispad iz Kočevja do Koprivnika.¹⁴ Posle dvočasovne borbe neprijatelj je bio

⁸ Belokranjski odred

⁹ Odnosi se na Sela Žakanjska.

¹⁰ Odnosi se na Fratrovce Ozaljske.

¹¹ Redakcija nije mogla utvrditi koje su to neprijateljeve snage bile.

^{1a} Sada: Jama pri Dvoru.

¹⁸ Odnosi se na 34. posadnu četvu slovenačkih domobranaca i jednu četvu 1. bataljona 14. SS policijskog puka iz Novog Mesta. One su 3. novembra 1944. u 22 časa krenule pravcem Prečna — V. Lipovec — Dvor, gde su naišle na snažan otpor. Dva voda 34. posadne čete upala su u Dvor da obezbede nesmetan rad nemačkih pionira prilikom miniranja mosta na Krki. Zbog snažne vatre jedinica NOV, nemački mineri nisu mogli da miniraju most, pa su se ove snage 4. novembra 1944. u 16 časova povukle u Novo Mesto (vidi AIZDG, AFK, k. 283/111—pov. br. 630).

¹⁴ Iz izveštaja Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva od 11. novembra 1944. vidi se da je u tom pravcu nastupala patrola slovenačkih domobranaca iz Kočevja. (AIZDG u Ljubljani, AFK, k. 283/111—pov. br. 622).

proteran u polazno uporište. Naši bez gubitaka. Neprijateljevi gubici nepoznati.

5. *NO*.¹⁵ Odred se nalazio na položajima Bloška Polica, Goričica,¹⁸ Podcirke.¹⁷ Veća neprijateljeva kolona (be-ga¹⁸) kretala se iz Velikih Lašča preko Roba, Krvave Peči i Iške na Sv. Trojicu¹⁹ i produžila put u pravcu Rakeka. Kod Sv. Trojice je neprijatelj napao našu patrolu, i tom prilikom imali smo 1 poginulog druga.

6. *9. SNOB*. Brigada se nalazila u Ratju. Rupnikov pokretni bataljon²⁰ je oko 10 časova prodro iz Stične u Ambrus i Zvirče. Brigada je s položaja: k. 605, Vršiček i brdo iznad Ratja vodila ogorčene borbe, i to, s prekidima, u toku čitavog dana. Neprijatelj nije probio naše položaje. *10. SNOB*. Brigada se nalazila na položajima Sela²¹ — Vrh.²² U 13 časova krenula je u pomoć 9. brigadi sa zadatkom da protera neprijatelja iz Zvirča. Neprijatelj nije bio proteran, niti je prodro do naših položaja. Naši gubici: 6 poginulih, 4 ranjena i jedan nestao. Neprijateljevi: 20 poginulih i 15 ranjenih.

6. SNOUB. Tog dana u 2 časa napala je uporište u Kresnicama. Zbog snažnih utvrđenja, uporište nije mogla da zauzme. Bila su uništena 2 bunkera s posadom. Naši gubici: 4 poginula i 24 ranjena. Neprijateljevi: 13 poginulih i 24 ranjena.²³

XI SNOB. Tog dana izvršila je napad na uporište u Jevnici. Uporište nije uništeno jer je neprijatelj bio suviše jako utvrđen. Naši gubici: 1 poginuo i 12 ranjenih. Neprijateljevi: 19 poginulih i 29 ranjenih.²⁴

¹⁵ Notranjski odred

¹⁶ Zaselak, 3 km južno od Grahova.

¹⁷ Pogrešno; treba: Podcerkev.

¹⁸ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage sačinjavale kolonu.

Sada: Sivče.

²⁰ Pogrešno. Neprijatelj je od 6. do 8. noembra 1944. na području Suhe krajine vršio veću akciju, u kojoj su bili angažovani 1, 3. i 4. bataljon slovenačkih domobranaca. Podrobnije o sastavu i dejstvu neprijatelja i o borbama jedinica 18. NO divizije u to vreme vidi dok. br. 38 i 44.

²¹ Odnosi se na Sela pri Hinjah.

- Odnosi se na Vrh pri Hinjah.

²² Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Kresnice vidi dok. br. 45.

²⁴ Opširnije o napadu na neprijateljevo uporište Jevnicu vidi dok. br. 43.

7. 5. *SNOUB*. Brigada se nalazila na sektoru Podhosta — [Dolenjske] Toplice. Oko 10 časova je neprijatelj — nešto pešadije i 2 tenka — prodro do Gradišča. Brigada je napala neprijatelja, i posle kraće borbe neprijatelj se povukao u Novo Mesto.

Mi nismo imali gubitaka, neprijateljevi gubici nam nisu poznati.²⁵

8. *SNOB*. Brigada se nalazila na Hinjama. U 4 časa ujutro je neprijatelj jačine 450 ljudi nastupao iz Žvirča u pravcu Hinja. Ova kolona je proterana nazad u Žvirče. Drugi deo kolone nastupao iz Žvirča u pravcu Gradenca i dalje za Lašče. Naši gubici: 9 poginulih i 40 ranjenih. Neprijateljevi gubici nepoznati.

9. *SNOB*. Brigada se nalazila na položajima Ratje — Prevole. Jedinice ove brigade vodile su borbu na koti 574 i ugrožavale neprijateljeva leđa, dok ga je 8. brigada napadala s fronta. Neprijatelj se povukao u pravcu Ambrusa. Naši bez gubitaka. Neprijateljevi gubici nepoznati.

10. *SNOB*. Brigada se nalazila na sektoru Sela — Vrh. Brigada je izvršila napad na neprijatelja kod Žvirča i na k. 574, kao i prilikom njegovog povlačenja pravcem Lašče — Dvor — Mačko\ec.²⁶ Naši gubici: 3 poginula, 6 ranjenih, 1 nestao; neprijateljevi nam nisu poznati.

8. 5. *SNOUB*. Brigada [se nalazila] na položajima Sela²⁷ i Meniška Vas. Neprijatelj je u jačini 400 ljudi nastupao iz Vavte Vasi u pravcu položaja brigade. Brigada je čitav dan vodila borbu na položajima iznad sela Sela i Meniška Vas. Pred veče neprijatelj se povukao u pravcu polaznih položaja. Naši gubici: 1 poginuo i 5 ranjenih; neprijateljevi nisu poznati.

15. *SNOB*. Brigada se nalazila na položajima Sadinja Vas — Vinkov vrh. Brigada je vršila napad na neprijatelja kada se kretao iz Lašča preko Dvora u pravcu Malog Lipoveca. Sa ovih položaja vodila je borbu čitavo prepođne a zatim se morala povući, jer joj je došao neprijatelj iza leđa. Neprijatelja koji se povlačio brigada je stalno napadala do Brezove Reberi. Naši gubici: 1 poginuo, 7 ranjenih i 14 nestalih, a neprijateljevi: 30 poginulih i 30 ranjenih.

²⁵ Podrobnije o borbama 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« od 7. do 11. novembra 1944. u rejonu Dolenjskih Toplica i o angažovanim neprijateljevim snagama vidi dok. br. 48.

Sada: Mačkovec pri Dvoru.

⁴⁷ Sada: Sela pri Dolenjskih Toplicah.

Artiljerija. Nalazila se na Jami. Neprijatelj koji je nastupao iz Lašča u pravcu Dvora bio je napadnut od [jedinica] artiljerije, koje su se, zbog slabog, nepodesnog položaja, povukle u pravcu Podhoste. Borbe su vođene sve dok se nije sva komora povukla iz sela. Gubitaka nismo imali.

9. 5. *SNOUB.* Brigada se nalazila na sektoru [Dolenjske] Toplice — Dolenje Sušice — Rigelj. Oko 2 časa neprijatelj je izvršio ispad iz Gradišča u pravcu Meniške Vasi, prema položajima 1. bataljona, po kojima je prethodno djelovao snažnom artiljerijskom vatrom. 2. bataljon htio je da napadne neprijatelja u leđa i bok, pa se zbog toga neprijatelj morao povući u pravcu Vavte Vasi. Naši gubici: 4 poginula, a neprijateljevi nisu poznati.

10. 6. *brigada.* Brigada se nalazila na položajima Cvibelj, Zafara. Reber. Neprijatelj²⁸ je u 11,30 časova napao bataljon na Reberi. Bataljon se povukao na položaje duž drum koji vodi u pravcu Žužemberka, ali je i ovde bio napadnut u desni bok, pa se zbog toga povukao. Bataljon iz Zafare stigao je u pomoć, te je neprijatelj bio posle kraće borbe odbijen i povukao se u pravcu Sela pri Šumberku. Naši gubici: 1 poginuo, 4 ranjena i 1 nestao, a neprijateljevi gubici: 2 poginula i 5 ranjenih.

13. 6. *SNOUB.* Brigada se nalazila na sektoru Cvibelj — Zafara. Patrola se kod Arčje Vasi²⁹ sukobila s neprijateljevom patrolom. Naši bez gubitaka, a neprijatelj je imao 3 ranjena.

BO. Odred se nalazio na položajima Breznik, Vivodina, Koprivnik, Križevska Vas. Neprijatelj nepoznate jačine³⁰ izvršio je ispad u pravcu Koprivnika i Knežje Lipe. Na

²⁸ Ovo je bio 2. bataljon slovenačkih domobranaca [sastava: 17, 47, 48. i 2. teška četa u jačini 382 čoveka] koji je 8. novembra 1944. vozom prebačen iz Rakeka u Grosuplje i tu stavljen u stanje pripravnosti. Iz Grosuplja je bataljon 9. novembra 1944. u 18.00 časova krenuo pravcem: Višnja Gora — Ivančna Gorica — Gorenja Vas — Murljava — Zavrh — Reber gde se sukobio sa 6. slovenačkom NOU brigadom »Slavko Slander« nakon čega se pravcem Vrtače — Sela pri Šumberku — Dob pri Šentvidu prebacio u Ivančnu Goricu gde je zanoćio i 11. novembra 1944. iz Grosuplja vozom vratio se u Rakek. (AIZDG, AFK, k. 280/IV.)

** Pogrešno; treba: Arčelca.

³⁰ Podrobnije o sastavu, jačini i dejstvu neprijateljevih snaga od 13. do 15. novembra 1944. na pravcu Kočevje — Koprivnik — Črnomelj, prilikom upada u Belu krajinu, vidi dok. br. 133, 134 i 135.

položajima Čeplje — Brezovica¹ vodio je borbe 4. bataljon.

14. .12. *SNOB*. Brigada se nalazila na položajima Vinja Vas, Konec, Cerovec. Neprijatelj jačine 500 ljudi ispao je iz Novog Mesta u pravcu Uršnih Sela. U napad je odmah krenuo 1. bataljon. Borba se vodila čitav dan. U 19,30 časova stigao je ovom bataljonu u pomoć i 3. bataljon. Zbog snažnog neprijateljevog pritiska oba bataljona su se morali povući na položaje ispred Radohe, a zatim su se morali povući iznad Radohe. Druga neprijateljeva kolona je za to vreme prodrla iz Uršnih Sela drumom za Pribišje. U 22 časa stigao je u pomoć još 2. bataljon (2 čete).³²

8. i 10. *SNOB*. Obe brigade su se kretale preko Starog Loga i Trnovca u pravcu Koprivnika. Na raskrsnici drumova Rajhenav — Kočevje brigade su naišle na neprijateljevu zasedu i proterale je. Brigade su zatim napale neprijatelja jačine 4.000 ljudi koji se kretao drumom Nemška Loka — Hrib³³ — Koprivnik. Borbe su vođene od 9 do 16 časova. Neprijatelj je bio razbijen i povukao se na k. 957. Pomoć koja je stigla [neprijatelju] iz Kočevja ponovo je zauzela selo Hrib. Naši gubici: 9 poginulih i 15 ranjenih. Neprijateljevi gubici: 90 poginulih, preko 100 ranjenih, uništeno je 5 automobila.³⁴

BO. Odred se nalazio na položajima Novaki,³⁵ Vivodina, Čeplje, Brezovica. Neprijatelj iz Ozlja je nastupao u pravcu Kupe i hteo da proдре kod Jurjevskog Broda³⁶ u Metliku, ali je bio odbijen. Naši gubici: 1 poginuo i 1 nestao; neprijateljevi gubici nisu poznati.

NO. Odred se nalazio na sektoru Goričica, Gorenje Jezero, Glina, Podcerkev. Neprijatelj³⁷ iz Rakeka je nastu-

³¹ Sada: Brezovica pri Predgradu.

³⁵ Podrobnije o borbama 12. slovenačke NO brigade i 4. slovenačke NOU brigade «Matija Gubec» od 13. do 15. novembra 1944. u rejonu Uršna Sela — Pribišje i o angažovanim neprijateljevim snagama iz Novog Mesta, prilikom upada u Belu krajinu, vidi dok. br. 57, 61, 132 i 136.

³³ Sada: Hrib pri Koprivniku.

³⁴ O tim borbama, vođenim 15. novembra 1944, podrobnije vidi dok. br. 82.

³⁵ Odnosi se na selo Novaki Ozaljski.

³⁶ Pogrešno; treba: Brod Jurovski.

³⁷ Redakcija nije mogla utvrditi numeraciju neprijateljevih snaga. Iz dnevnih izveštaja slovenačkih domobranaca vidi se da su od 14. do 15. novembra 1944. na području Grahovo — Lož bile angažovane nemačke snage i pripadnici Srpskog dobrovoljačkog korpusa iz Postojne (AIZDG, AFK, k. 281/III).

pao u pravcu Laza.³³ Posle kraće borbe neprijatelj se povukao ali je imao 5 poginulih; naši bez gubitaka.

15. 4. *SNOUB*. Brigada se nalazila na položajima Zajči Vrh, odakle je krenula u napad na neprijatelja u Pribišju, te ga zajedno sa 12. brigadom prinudila na povlačenje. Neprijatelj je imao 30 poginulih i 15 ranjenih; naši gubici: 7 ranjenih.

12. *SNOB*. Brigada je zajedno sa 4. brigadom vodila borbe u rejonu Laze — Pribišje. Naši gubici: 4 poginula i 27 ranjenih, dok je neprijatelj imao 45 poginulih i 35 ranjenih.

IV
IZVESTAJ INŽINJERIJSKIH BATALJONA I MINERSKO-
-SABOTA2NIH GRUPA

od 1. do 15. XI 1944.

Brojno stanje svih inž. jedinica operativne vojske VII korpusa iznosi po spisku 385 drugova. Kod obe divizije formiran je inžinjerijski bataljon. Brojno još nisu popunjeni kako to traži nova formacija, ali ipak ne nedostaje mnogo drugova. Ostale jedinice Korpusa imaju inžinjerijsku četvu, odnosno minerski vod.

Inžinjerijske jedinice za poslednjih 15 dana nisu izvršile nekih većih sabotažnih ili diverzantskih akcija. Ovo vreme su starešine iskoristile za teoretsku obuku ljudstva.

Inžinjerijski bataljoni 15. i 18. divizije nisu imali nikakvih minerskih akcija, već je kod njih održavan tečaj iz minerske i pionirske službe.

Inžinjerijski bataljon 15. divizije je sa svojim pionirima izgradio u Žužemberku most na Krki.

Inžinjerijska četa Artiljerije VII korpusa uređivala je artiljerijske vatrene položaje, izgradila 5 bunkera i opravila barake za komoru Artiljerije.

Akcije:

3. *Dolenjski odred*. Diverzantska grupa od 8 drugova miniranjem je srušila železnički most kod Zaloga na pruzi XI Zalog — Laze. Utrošila je 32 kg eksploziva.

5. *Belokranjski odred*. Diverzantska grupa je minirala železničku prugu Karlovac — Ozalj i srušila 180 m pruge XI i pri tome utrošila 7 kg eksploziva.

³⁸ Sada: Laze pri Gorenjem Jezeru.

- Notranjski odred.* Mineri su minirali drumove Rakek — Cerknica i Rakek — Podskrajnik — Cerknica. U svaki drum su ugrađene po 4 mine, te je utrošeno 32 kg eksploziva.
6. *Belokranjski odred.* Diverzantska grupa je minirala željezničku prugu Kočevje — Ribnica i uništila 200 m željezničke pruge te utrošila 10 kg eksploziva.
8. *4. bataljon 9. brigade.* Minersko-sabotažna grupa od 6 drugova minirala je željezničku prugu Divača — Kozina i srušila 36 m pruge na taj način što je ugradila 3 nagazne mine na koje je naišao voz i iskočio iz šina. Sabotažaj je bio prekinut u toku čitavog dana.
10. *Dolenjski odred.* Minerska grupa je srušila armiranobetonski most na drumu Trbovlje — Zagorje⁵⁹ i za ovo utrošila 37 kg eksploziva.
12. *Dolenjski odred.* Mineri su minirali željeznički most kod Slapnice na pruzi Laze — Jevnica i srušili 108 m pruge. Utrošili su 34 kg eksploziva. Druga grupa je srušila željeznički most na pruzi Kresnice — Poganeč i uništila 72 m pruge te utrošila 88 kg eksploziva.

U K U P N O

Utrošeno eksploziva	274 kg
srušeno željezničke pruge	596 m
srušeni mostovi	4
izbačen voz iz šina	1
ugrađenih mina vlastite izrade	8

V

SPISAK ORUŽJA I MUNICIJE USKLADIŠTENE U KOMANDAMA VOJNIH PODRUČJA

Komanda Belokranjskog vojnog područja. Stanje nepromenjeno.

Komanda Dolenjskog vojnog područja:

municije »mauzer«	4.000 metaka
francuske municije	14.000 metaka
italijanske municije	140.288 metaka
municije za »bren«	5.840 metaka

" Sada: Zagorje ob Savi.

municije za engleske automate	6.150 metaka
municije za ruske automate	4.100 metaka
kompletnih mina za laki minobacač	4.825 komada
rezervnih upaljača za laki minobacač	280 komada
kompletnih mina za teški minobacač	230 komada
nemačkih ručnih bombi	50 komada
municije za tešku »bredu«	3.300 metaka
municije za rusku protivtenkovsku pušku	4.140 metaka
municije za engl, protivtenkovsku pušku	3.490 metaka
mina za protivtenk. minobacač »Piat« ⁴⁰	15 komada
engl, ručnih bombi	132 komada
granata za top kal. 65 mm	150 komada
granata za top kal. 47 mm	539 komada
engl, protivtenkovskih pušaka	69 komada
teških »breda«	1 komad.

Komanda Notranjskog i Istarskog voj područja: stanje u skladištima je nepromenjeno.

VI

NEPRIJATELJEVI I NASI GUBICI

U vremenu od 1. do 15. XI 1944. je neprijatelj imao sledeće gubitke:

poginulih	322
ranjenih	329
zarobljenih	1

Uništeno:

4 mosta
594 m žel. pruge
5 automobila.

Naši gubici u vremenu od 1. do 15. XI 1944:

poginulih	78
ranjenih	143
zarobljeno	
dezertera	76
nestalo	91

Izgubljeno:

11 puškomitraljeza
2 mitraljeza
38 pušaka
1 kola odeće.

⁴⁰ Skraćenica od: Projector Infantry Antitank.

Zaplenjeno:

3 puškomitraljeza
4 automata
28 pušaka
1 pištolj
više municije i opreme.

VII

ARTILJERIJSKE I MINOBACACKE JEDINICE

Za vreme ovog 15-dnevnog izveštaja Artiljerija VII korpusa NOV i POJ nije dejstvovala svojim oruđima.

Minobacačke baterije su se u ovom periodu prilično angažovale. Bio je postignut uspeh, ali se još uvek primećuje netačnost u gađanju naših jedinica zbog nedostatka nišanskih sprava i kurseva za starešine na kojima bi se ovi obučili u posrednom i neposrednom gađanju.

VIII

BROJNO STANJE

Brojno stanje ljudstva, oružja, municije i prevoznih sredstava dostavićemo vam naknadno.⁴¹

IX -

NASA I NEPRIJATELJEVA TAKTIKA

Taktika koju neprijatelj primenjuje protiv naših jedinica nije se promenila od poslednjeg 15-dnevnog izveštaja. Neprijatelj se još uvek koristi iznenadnim i brzim udarima u bok i leđa, ali mu to u ovom periodu nije tako pošlo za rukom kao do sada. U frontalnu borbu se neprijatelj upušta samo kada ima veliku nadmoćnost, inače je izbegava.

Naša taktika se uglavnom nije promenila. Primećuje se da su naše jedinice postale na položajima opreznije, što je više puta sprečilo iznenadan i brz neprijateljev udar u bok ili leđa. Uglavnom se našom taktikom paralizuje neprijateljeva taktika.

Novoformirani udarni bataljoni, odnosno čete, u borbama su se dobro poneli te svojom pokretljivošću, automatskim naoružanjem i veštım manevrisanjem naneli neprijate-

⁴¹ Poslednje tri reči dopisane su mastilom.

Iju odlučujuće udarce i sprečili ga (delimično) u upotrebi njegove taktike brzog manevrisanja i udara u bok i leđa naših jedinica.

X

KRITIČKA OCENA NAŠIH OPERACIJA

Operacije jedinica VII korpusa imale su u vremenu od 1. do 15. XI 1944. ofanzivni i defanzivno-ofanzivni karakter. Ofanzivna akcija izvršena je na uporišta Jevnica i Kresnice kao i na uporište Št. Jernej.⁴² U svim ovim napadima, kao i u borbama na otvorenom zemljištu, primećeni su nedostaci u službi veze, nepravilnom podilaženju i samom početku napada, kao i nedovoljna obučenosť i samoiniciativnost starešina, posebno što se tiče desetara, vodnika i komandi četa. Izviđačka služba je neusavršena, a uzrok je u tome što su boroi nedovoljno izgrađeni kako vojnički tako i politički.

Obaveštajne patrole takođe su nedovoljno obučene, nedovoljno inicijativne te ne odgovaraju u potpunosti svojim zadacima, jer njihovi izveštaji najčešće stižu sa zakašnjenjem i nepotpuni su.

XI

RAZNO

Plan štaba za budući period, tj. od 15. XI do 1. XII 1944. jeste: pojačati aktivnost naših jedinica na svim saobraćajnim vezama [na teritoriji] VII korpusa, obezbediti našu slobodnu teritoriju, energično tući neprijatelja i ne dozvoliti mu da upada na teritoriju VII korpusa u cilju pljačkanja i da se povlači preko teritorije koju kontrolišu naše jedinice.

Pre svega je plan Štaba u tome da naše jedinice ostanu i dalje u ofanzivi i da napadima na pojedina važna neprijateljeva uporišta prošire našu slobodnu teritoriju, prinude neprijatelja na defanzivu i u potpunosti mu onemoguće, odnosno otežaju povlačenje s juga. U ovim napadima, kao i u ostalim većim borbama na otvorenom zemljištu pokazala se potreba za većim i što uspešnijim sadejstvom naše artiljerije. Naša je namera da artiljeriju tesno povežemo s pešadijom, i obratno, ali moramo voditi računa da se ne smanji udarnost pešadije na račun artiljerije.

⁴² Sada: Šentjernej. Podrobnije o napadu 15. slovenačke NO brigade »Belokranjska« na uporište Šentjernej vidi dok. br. 61.

Službi veze poklanja se posebna pažnja s ciljem da komandno mesto brzo i tačno dobija izveštaje iz svih sektora na kojima se vode borbe, kao i iz ostalih pravaca odakle bi eventualno mogao da nastupa neprijatelj, te da se zatim pre- (Juzimaju potrebne mere. Služba veze mora da povezuje pešadiju sa artiljerijom, i obratno, jer će artiljerija jedino na taj način biti u mogućnosti da sistematski tuče neprijatelja.

XII

SAVEZNIČKE POŠILJKE I NAJNUŽNIJE POTREBE

Hitno je potrebno da nam saveznici dostave sledeći materijal:

artiljerijsku municiju, kako bi artiljerija mogla uvek i sa svim oruđima stupiti u dejstvo kada to traži situacija, a da se pri tom artiljeriji ne ograničava broj granata za pojedine važne akcije;

benzin, radi bržeg prevoza municije i ostalog vojnog materijala iz glavnih skladišta na položaje, jer će se na taj način vršiti brza popuna municijom;

odeću i obuću, zbog nastupajuće zime;

fišeklije ili torbice za municiju, kako bi borci imali kod sebe dovoljan broj metaka, čime bi se sprečio gubitak municije iz džepova ili bacanje;

ašove, pijuke i sekirice, kako bi se borci mogli utvrditi na položajima i na taj način povećati našu udarnost i osećanje sigurnosti na položajima, povećati gubitke neprijatelja a sopstvene gubitke smanjiti;

konzerve i dvopek (suhu hranu), jer je u većim borbama dotur hrane onemogućen, a pomanjkanje hrane svakako utiče na smanjenje udarnosti, iscrpljuje borce, te, konačno, često je i uzrok što se naše jedinice moraju povući.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za⁴v.d. načelnika Štaba, major: Pom. šefa odseka, kapetan:
potpukovnik Dušan Majcen Bogomir Gaberc

M. P.

" Dopisano mastilom.

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 26. NOVEMBRA 1944.
ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O MERAMA ZA SREĐIVANJE
STANJA POTCINJENIH JEDINICA¹

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Na položaju, dana 26. XI 1944.
Br.

Predmet: 15-dnevni izveštaj.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Na položaju

Zbog stanja koje je vladalo u diviziji, divizija je od Štaba VII korpusa 10. XI 1944. dobila odmor od 4 dana.² Ovaj odmor je bio iskorišten za to da se jedinice divizije organizaciono učvrste a da se i fizički oporave. Štab divizije je odmah na sastanku izradio plan za reorganizaciju jedinica. Plan je uglavnom sadržavao sledeće stvari: organizacija rukovodećeg kadra, izbor kadra, obuka te podizanje i jačanje discipline, vojnička izvežbanost kako rukovodećeg kadra u komandovanju, tako i ljudstva u korištenju pojedinih vrsta oružja. Dalje se kao osnovna tačka rada postavilo i to da se pojedini štabovi moraju ponovo vratiti među borce, te da se otkloni provalija koja je nastala između rukovodećeg kadra i boraca.

Da se sve ovo postigne, održani su sledeći sastanci: 10. o.m. održan je sastanak štaba divizije sa svim štabovima brigada, na kome je bio prisutan i drug politkomesar pukovnik Hribar Janez.³ Na sastanku su raspravljane sve napred iznete tačke te je bilo utvrđeno da se masovnim radom među borcima za najkraće vreme moraju otkloniti svi nedostaci. Sastanak je bio zadovoljavajući, pa su u diskusiji učestvovali svi članovi štabova brigada i iznosili svoja mišljenja, odnosno priznavali greške koje su diviziju dovele do krize. Posle ovog sastanka održani su sastanci u jedinicama brigada, a istovremeno je izvršena i kontrola svih jedinica, kako ljudstva tako i oružja. Kontrolu su tri dana vršili svi članovi štaba divizije.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 153/11.

² O tome je Štab 7. korpusa NOVJ izvestio Glavni štab NOV i PO Slovenije 11. novembra 1944 (vidi dok. br. 47).

³ Janez Hribar je bio politički komesar 7. korpusa NOVJ.

Na sastancima sa štabovima bataljona prenošene su odluke sa sastanaka štabova brigada, koje su iznošene sasvim konkretno, posebno za svaki bataljon. Na ovim sastancima je utvrđeno da pojedini članovi štaba uopšte nisu tačno poznavali svoj kadar, bilo komandni, bilo politički, te da je izbor kadra u mnogo slučajeva bio sasvim nepravilan. Niži rukovodeći kadar, komandiri odeljenja i vodova, nisu bili u dovoljnoj meri upoznati sa svojim dužnostima, niti su bili obučeni li rukovođenju svojim jedinicama. Zbog toga je štab divizije odredio da se u jedinicama mora izvoditi pešadijski egzercir s podoficirima i oficirima odvojeno od ljudstva, tako da će se rukovodeći sastav najpre sam izvežbati u pravilnom komandovanju i korištenju zemljišta u slučaju borbe. Takav način vežbi se sada stalno upotrebljava u svim jedinicama naše divizije. Isto tako se preduzelo sve potrebno da se postigne što viši stepen vojničke obučenosti samih boraca. Pokazalo se, naime, da ljudstvo nije upoznato sa dejstvom pojedinog automatskog oružja. Zbog toga su se na vojnoj nastavi sva predavanja iznosila u cilju tumačenja i upoznavanja boraca sa automatskim oružjem.

Radi što tačnije kontrole samih boraca i radi podizanja autoriteta rada komandira odeljenja i vodova uvedene su u svim jedinicama knjižice komandira odeljenja i vodova. A što se tiče discipline, time je data veća mogućnost da se ona podigne što boljom kontrolom samih boraca.

Održan je i sastanak s načelnicima štabova brigada na kome su ovi izveštavali u kojoj su meri brigade pristupile planskom radu, pa se naglasilo to da treba načelnici u prvom redu da se staraju za organizaciju sistematskog rada štabova brigada, kao i da moraju voditi stalnu kontrolu nad radom potčinjenih štabova.

Nakon 3 dana sistematskog rada pokazali su se rezultati, naročito kada je divizija od Štaba korpusa dobila zadatak da sa VIII i X brigadom i Udarnim bataljonom krene na položaje Koprivnik te da tu spreči neprijatelju dalji prodor na oslobođenu teritoriju.⁴ Usiljenim maršem su jedinice za najkraće vreme stigle na određene položaje te su sledećeg dana uprkos velikoj umornosti napale neprijatelja na sektoru Hrib⁵ — Koprivnik i potpuno ga razbile. U toj akciji već se pokazalo da su komandiri odeljenja i vodova imali svoje jedinice u rukama te da je i prenošenje komandi od gore pa nadole izvršeno pravilno. Ljudstvo je uprkos premorenosti kao i atmosferskim

⁴ Odnosi se na borbe u rejonu Koprivnika 15. novembra 1944 (vidi dok. br. 82).

⁵ Sada: Hrib pri Koprivniku.

neprilikama imalo dobar moral, te nije bilo nijednog slučaja dezerterstva a i neposlušnosti. Kod samog rukovodećeg kadra se prknetilo da je svestan svoje odgovornosti te je istrajan na bezuslovnom izvršenju svakog naređenja. U samoj akciji, koja je izvršena s manjim žrtvama, moglo se primetiti pravilno postupanje pojedinih grupa, disciplina u pogledu izvršenja naređenja i pravilno korištenje sveg automatskog oružja, kako lakog tako i teškog. Uspeh akcije visoko je podigao moral ljudstva, kao i svest samog rukovodećeg kadra. I ljudstvo i rukovodeći kadar svesni su pravilnosti svih zahteva koji su postavljeni na sastancima, te da se pobeda postiže samo onda kada se svi [zadaci] tačno izvršavaju. Na osnovu ovih konstatacija može se videti da je sistematski rad za vreme od mora brigada imao zadovoljavajući uspeh.

I sa strane samih štabova brigada može se primetiti više samoinicijative i volje za rad sa rukovodiocima kao i ljudstvom. Isto tako se delimično pojačala i briga za čuvanje ljudstva, ali još uvek nije na takvoj visini da bi se smanjio broj nestalih. Doduše, pitanje nestalih i dezertera još nije uklonjeno, ali se procentualno zadovoljavajuće popravilo.

Odmah nakon akcije na Koprivnik divizija je dobila naređenje za akciju na Kočevje,⁶ na koju je otišla bez nekih pravih priprema. Ljudstvo se za vreme akcije dobro držalo, ali se kod starešinskog kadra primetila premorenost i iscrpljenost, pa je zbog toga prilično trpela i samoinicijativa i kontrola izvršenja izdatih naređenja. U borbama kod Kočevja je primećeno da su veoma neznatne gubitke imale jedinice koje su svoje ljudstvo već ubedile da je ukopavanje potrebno. "U toku same borbe i rukovodeći kadar i ljudstvo stekli su velika iskustva, jer je to bila jedna od najtežih borbi u poslednje vreme, u kojoj je neprijatelj taktički koristio teška artiljerijska oruđa za zaustavljanje nastupanja naše pešadije. Ali je sama akcija jasno pokazali da je za svaku veću akciju potrebno izvesno vreme za odmor i fizički oporavak ljudstva, dalje je potrebno da se komandni kadar tačno upozna sa zemljištem i zadacima, te da se i jedinice snabdeju odgovarajućom količinom municije i ostalog vojnog materijala. Uprkos tome što smo odstupali, ljudstvo je zadržalo visoki moral te je svesno svoje moći, ali je svesno i svih uzroka koji su krivi što nam nije uspeo uništiti uporišta. Ovde se misli pre svega na neuspešno bombardovanje od strane savezničke avijacije, na snažno fortifikacijsko uređenje uporišta, kao i na to da je rukovodstvo svesno obaveze da se sačuva živa sila. Svi ovi momenti su ljud-

⁶ Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Kočevje vidi dok. br. 64 i 84.

stvu tako jasni, da naše odstupanje nikako nije moglo da utiče na borbeni moral.

Vreme koje je bilo na raspolaganju za pripreme obe akcije svi štabovi su u punoj meri iskoristili, te se u tom pogledu uvek preduzelo sve ono što je za tako kratko vreme bilo moguće. Same pripreme su uvek bile organizovane kako s vojničkog tako i s političkog stanovišta. Ukoliko su, pak, tehničke pripreme bile nedovoljno izvršene, uzrok treba tražiti u tome što su se pojavljivale izvesne tehničke smetnje koje se nisu mogle rešiti u okviru same divizije.

Brojno stanje jedinica divizije se u vremenu od 10. XI do 25. XI 1944. godine smanjilo za 229 ljudi. Iz spiska je brisano 87 ljudi, jer su nestali u borbama još od pre ovog perioda te se do sada još nisu vratili u sastav jedinica divizije. Broj 229 uglavnom sadrži ranjenike koji se nalaze po bolnicama a i kursiste. U to vreme je nestalo 20 ljudi. Da se brojno stanje divizije stalno smanjuje treba razlog tražiti u tome što nam bolnice ne vraćaju borce direktno, već se ovi otpuštaju preko [vojnih] područja. Na [vojnim] područjima se ti ljudi zadržavaju te se zatim raspoređuju na druga mesta, pa se tako više ne vraćaju u sastav jedinice. Uzrok za dosadanji pad brojnog stanja je i u tome što se nije vodila tačna kontrola nad samim ljudstvom u jedinicama, pa se tako nije ni utvrđivalo odmah kada su pojedini drugovi nestali. Sadašnje brojno stanje divizije je sledeće:

jedinica	po spisku	bolnica	kurs	nestalo	ukupno	na licu
Štab	182	9	6	—	15	167
Inž. bat.	108	7	14	—	21	87
Spec. bat.	84	39	—	—	39	45
pokret.						
bolnica	51	4	—	—	4	47
VIII brigada	545	171	40	4	215	330
IX brigada	511	154	31	1	186	325
X brigada	486	187	30	—	217	269
Ukupno	1.967	571	121	5	697	1.270

Od oružja je 1. XI do 24. XI izgubljeno: 5 »šaraca«, 2 »Piata«, 6 »brena«, 1 ruska protivtenkovska puška, 1 italijanski minobacač, 2 franc. puške, 1 laka »breda«, 10 ital. pušaka, 20 »mauzer« puški i 21 engleska puška. U akcijama je zaplenjeno: 6 pištolja, 4 automata, 8 »mauzer« puški, 2 lake »brede« i 1 »zbrojovka«.

Na sektoru gde se za poslednjih 15 dana zadržavala divizija nalaze se sledeća neprijateljeva uporišta: Kočevje, Ribni-

ca, Velike Lašče. Iz ovih uporišta je neprijatelj izvršio više ispada, pa su s njime naše jedinice vodile borbu. Neprijatelj je stalno nastupao u skoncentrisanim kolonama i tražio borbu s našim jedinicama na onim mestima gde je osetio da su one najslabije. U svim akcijama, sve do akcije na Koprivniku, neprijatelj je uvek držao inicijativu u svojim rukama i uticao na tok borbe. Posle akcije na Koprivniku neprijatelj se povukao u uporišta, te se njegova aktivnost ogleda u lokalnom patroliranju oko uporišta. Sva veština neprijateljevog ratovanja bila je u tome što mu je uvek uspevalo da iznenadi naše jedinice te da ih početnom koncentričnom vatrom prinudi na povlačenje. Težio je za tim da razbije naše jedinice na manje kolone pa da ih potom progoni i uništava. Sada je neprijatelj na sektoru XVIII divizije u defanzivi.

S obzirom na sadašnje stanje ljudstva jedinica XVIII divizije može se smatrati da je divizija sposobna da prihvati borbu na terenu, te da je i sa uspehom završi. U vezi s tim da su jedinice divizije opremljene svim modernim oružjem i s obzirom na to da moraju jedinice divizije kontrolisati veći sektor, nužno je da se divizija ojača ljudstvom. I sadašnja sposobnost rukovodećeg kadra je na takvom stepenu da se može primiti veći broj novih boraca a da pri tome ne ide na uštrb organizacione povezanosti same jedinice, kao ni borbenne sposobnosti bilo na terenu, bilo pri napadu na uporište. Ljudstvo jedinica divizije sada je izvežbano u jurišima, kao i u nastupnom i odstupnom maršu.

Što se tiče službe veze u jedinicama divizije, poteškoće su uglavnom u tome što nema na raspolaganju dovoljno telefonskog materijala, kao ni dobrih i ispravnih telefonskih aparata. Organizacija službe veze je zapravo uspostavljena, a i kadar je delimično probran, ali je još uvek kod rukovodećeg kadra suviše malo samoinicijative i dovitljivosti u pogledu korištenja pojedinih sredstava za vršenje službe veze. Velik je nedostatak i u tome što brigade nisu snabdevene radio-stanicama i zaista dobrim radio-ekipama.

Što se tiče ostalih odseka, stanje je na zadovoljavajućoj visini, te se nastoji da se još uvek poboljša. Reorganizacijom obaveštajne službe prema novoj odredbi Glavnog štaba⁷ mno-

⁷ Naređenjem Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 19. novembra 1944. ukinuti su obaveštajni vodovi u brigadama i obaveštajne čete po divizijama i propisana nova formacija obaveštajnih centara divizija i brigada sastava: šef obaveštajnog centra, pomoćnik šefa, administrator i grupa obaveštajnih oficira i podoficira (ij brigadi 6 a u diviziji 10) te propisani njihovi zadaci. Preostalo ljudstvo rasformiranih obaveštajnih vodova i četa uključeno je u udarne jedinice brigada i divizija. (AIZDG, k. 32/11).

go će se postići naročito u pogledu izgradnje i kvalifikovanosti obaveštajnog kadra. Do sada je, naime, u praksi bilo to da se težilo uglavnom za tim da se postigne određeni broj obaveštajaca a ne za tim da se gleda na kvalitet tog obaveštajnog kadra. Pa i nepravilno korišćenje obaveštajnog kadra bilo je uzrok tome što se obaveštajni kadar nije usavršavao, već se od obaveštajaca pravili obični kuriri.

Sto se tiče priprema za akcije, nužno treba ubuduće da se jedinicama daje dovoljno vremena za pripreme, te da se pred pojedine jedinice postavljaju takvi zadaci koji odgovaraju njihovoj borbenoj i tehničkoj sposobnosti. Dalje treba računati s tim da je za izvršenje akcije danas našoj vojsci potrebno mnogo više municije nego što je to bilo ranije, jer su one u mnogo slučajeva prinuđene da po svaku cenu vode frontalne borbe, a sa druge strane je stvar i u tome da se u mnogo slučajeva nadmoćnost neprijatelja paralisala baš našom snažnom vatrom. Iz svega toga proizilazi da je nužno potrebno u svim većim akcijama ostvariti i tesnu vezu s našom pozadinom.

U vezi sa predstojećom zimom pojavio se u našoj diviziji problem obuće. Pri sadašnjem brojnom stanju jedinica divizije bilo bi nam u najmanju ruku potrebno oko 200 pari cipela. Ovim brojem snabdeli bismo stvarno one drugove koji su danas gotovo bez cipela. Isto tako je potrebno da se ljudstvo što pre snabde i šinjelima. Do sada se, naime, pokazalo da je u jedinicama koje su snabdevene dobrom obućom i odelom disciplina i borbena sposobnost na mnogo višem nivou nego što je u jedinicama gde toga nema.

Istovremeno napominjemo da sve ljudstvo koje primamo iz Dopunskog bataljona treba, još pre nego stigne u operativne jedinice, snabdeti vojnim uniformama, jer bi se na taj način sprečilo da se u jedinice ponovo unese duh nekog nevojničkog ponašanja koji nastaje baš zbog toga što drugovi nose pocepana civilna odela.

Pitanje kadrova u jedinicama naše divizije unekoliko se popravilo. Štabovi brigada, sem IX brigade, svi su dorasli svim zadacima koji se danas postavljaju pred brigadu. U IX brigadi nužno nam je potreban zamenik komandanta brigade, jer je dosadanji zam. komandanta brigade drug Matiček⁸ još uvek u bolnici. U toj brigadi, naime, najveći je problem u tome što kod pojedinih štabova nema one odlučnosti i istrajnosti u pogledu izvršavanja primljenih naređenja. Dalje, bilo bi nam nužno potrebno da dobijemo 3 sposobna komandanta bataljona. Da bismo stalno raspolagali stvarnim stanjem jedinica bri-

⁸ Jože Kamnikar Matiček

gada, bilo bi nužno potrebno da se kod svakog štaba brigade postavi operativni oficir. A pošto u jedinicama divizije nemamo za to odgovarajućeg kadra, bilo bi poželjno da nam štab korpusa i u tom pogledu pruži pomoć. Potrebna bi nam bila 3 dobra operativna oficira.

Što se tiče politkomesarskog kadra, pitanje je još akutnije nego kod vojnog kadra. Nedostaju nam uglavnom politkomesari četa, njihovi pomoćnici i politdelegati. Uzrok za nestašicu istih treba pre svega tražiti u tome što se do sada u jedinicama politički suviše malo radilo, te je ljudstvo o političkoj strani naše borbe neinformisano, pa zbog toga nije ni bilo interesovanja za političke funkcije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba kapetan:
Jezeršek Ivan Sokol

Zam. komandanta major:
Jože Logar Slovan

M. P.

BR. 79

ZAPOVEST ŠTABA 14. NOU DIVIZIJE OD 27. NOVEMBRA
1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVO
UPORIŠTE PAŠKA VAS¹

S T A B
XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 27. XI 44.
Broj: 556

Z A P O V E S T
(Karta Celje 1 : 100.000)

Situacija. Neprijateljeva uporišta: Velenje — 160 ljudi; Šo-
štanj — 270 ljudi; Paška Vas — 60 ljudi; Šmartno
ob Paki — 120 ljudi; Braslovče — 350 ljudi; Vran-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 336/V.

sko — 160 ljudi; Polzela — 600 ljudi. Između Paške Vasi i Šoštanja opravlja se most i tu se nalazi 140 naoružanih ljudi (pionira).

Kako je uporište Paška Vas¹ između svih uporišta najmanje i najslabije utvrđeno, to naša divizija ima zadatak da izvrši napad na ovo uporište i da ga uništi. Zbog toga

n a r e đ u j e m o :

XIII UB »Mirko Bračić«

ima zadatak da jednim bataljonom izvrši napad na uporište u Paškoj Vasi i ovo uništi. Ovom bataljonu treba pridodati sve teško oružje i brdsku haubicu 75 mm.

Jednim bataljonom postavlja zasedu iznad Braslovča i jednim vodom vrši demonstrativni napad na Braslovče. Jedan bataljon postavlja u zasedu kod Smartna ob Paki, a jednom četom ruši železničku prugu i drum između [Smartna ob] Paki i Polzele. Jednu četvu ovaj bataljon upućuje iznad Vranskog i patrolom demonstrativno napada. Istovremeno sprečava posadi u Vranskom izlaz iz uporišta.

Ostale snage nalaze se u brigadnoj rezervi.³

II UB »Ljubo Sercer«

ima zadatak da jedan bataljon postavi u zasedu iznad Šoštanja i spreči neprijatelju svaki ispad iz ovog uporišta. Jedan bataljon prebaciti na sektor Št. Andraža⁴ sa zadatkom da vrši upade neprijatelju u leđa i bok, ukoliko bi se neprijatelj kretao iz pravca Velenja ili Polzele u pravcu napadnutog uporišta.

Bataljon ostaje u toku čitavog dana na istom položaju i vrši napad na neprijatelja. Jednom četom vrši demonstrativni napad na neprijatelja kod Pen-

¹ U tom se uporištu nalazila posada iz sastava 611. bataljona 18. landessšicen puka (vidi AIZDG, k. 345/11).

³ Prema zapovesti štaba 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračić« od 27. novembra 1944, direktan napad na uporište vrši 4. bataljon, obezbeđenje sa pravca Vransko 1. bataljon, zasedu kod Braslovča postavlja 2. bataljon, a zasedu kod Šmartna ob Faki 3. bataljon (vidi AIZDG, k. 336/VI).

⁴ Sada: Andraž nad Polzelo.

kovog mosta.³ Ostale snage, kao divizijsku rezervu," rasporediti u Preseki.⁷

Početak napada dana 27. 11. u 19 časova. Napad izvršiti organizovano, brzo i energično, te uporište mora biti u toku noći uništeno.*

Zasede moraju da budu na svojim mestima u 18,30 časova.

Miniranje drumova: II UB Šoštanj — Šmartno,⁹ XIII UB Polzela — Šmartno, Šmartno — Paška Vas i Braslovče — Letuš.

Veza. Štabovi brigada, odnosno referenti za vezu su odgovorni za stalnu i redovnu vezu svakog časa. Referenti za vezu moraju izraditi plan i koristiti sva raspoloživa sredstva veze.

Sanitet. Štabovi brigada treba da zajedno sa sanitetskim referentima odrede brigadna previjališta i [organizuju] brzu evakuaciju ranjenika u divizijsko previjalište koje se nalazi u Mozirju.

Intendantura. Intendanti brigada su odgovorni za redovnu ishranu ljudstva i za brzu evakuaciju hrane iz zauzetog uporišta Paška Vas.

Obaveštajna služba. Svi obaveštajci su dužni da svojim pretpostavljenim štabovima dostavljaju izveštaje, kako bi svi štabovi imali tačan uvid u situaciju. Tačna uputstva daće im šef Obaveštajnog centra divizije.

Štab XIII UB treba da Specijalni vod stavi na raspolaganje Obaveštajnom centru divizije.

Štab divizije nalaziće se u Preseki, gde moraju štabovi brigada dostavljati redovne izveštaje o situaciji. Svaki štab [brigade] treba da uputi dva pratioca u Štab divizije.

Štab XIII UB mora obezbediti da u svoj sastav blagovremeno dobije sve one jedinice koje će vršiti napad na uporište, kao i brdsku haubicu sa potrebnom količinom municije; on treba da pravilno upotrebi novo oruđe »bazuku«.

Obe brigade treba da blagovremeno obezbede dovoljnu količinu minerskog materijala koji je potreban za samo uporište i za miniranje drumova.

Teška oruđa treba da štabovi brigada skoncentrišu na najvažnijim mestima, tj. onim gde će to oružje biti najbolje iskorišteno i gde će imati najviše uspeha.

⁵ Most, 5 km severoistočno od Mozirja, u dolini reke Pake (na karti 1 : 25.000: Penšek).

⁶ Redakcija nije pronašla zapovest Štaba 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Šercer« za izvršenje tih zadataka.

⁷ Zaselak, 2 km istočno od Mozirja.

⁸ O izvršenju tih zadataka vidi dok. br. 86 i 99.

⁹ Odnosi se na Šmartno ob Paki.

Zasede treba da budu postavljene tako da ni u jednom slučaju ne dozvole neprijateljevu intervenciju [kao pomoć] napadnutom uporištu. Tj zasedama treba da se borci dobro ukopaju. U slučaju neprijateljevog nastupanja treba ga energično napasti i manevrom opkoljavanja uništiti ili prinuditi na povlačenje.

Sve jedinice treba da poklone najveću pažnju i brigu službi veze — redovno vršiti obaveštavanje između jedinica i štabova. Voditi računa o borbenoj vezi na položajima.

Zarobljenike iz uporišta odmah predati Obaveštajnom centru. Sav materijal — oružje i ostalo — odmah evakuisati na sigurna mesta i o tome voditi računa.

Uporište mora da bude na svaki način zauzeto u toku noći. Naređenje za zauzimanje novih položaja po završenoj akciji dobiće štabovi brigada od Štaba divizije, a u zavisnosti od nastale situacije. Zbog toga je neophodna brza veza.

Znaci za vreme akcije: 27. 11. Miloš — minobacač —
Maribor.
28. 11 Tine — top — Trebinje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Zokalj Lojze

Komandant, major:
Lepin-Ris¹⁰

¹⁰ Jože Lepin Ris

IZVEŠTAJ GLAVNOG ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE OD 28.
NOVEMBRA 1944. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLA-
VIJE O AKTIVNOSTI I STANJU POTČINJENIH JEDINICA¹

GLAVNI STAB NOV I PO
SLOVENIJE

Operativno odeljenje

Dana 28. 11. 1944.

br. 483

VRHOVNOM ŠTABU NOV I POJ

I DEO

1. IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ODSEKA
od 15. okt. do 15. nov. 1944.

Situacija

U vremenu od 15. oktobra do 15. novembra situacija na teritoriji Slovenije mnogo se izmenila. Ovu promenu je uslovalo nadiranje Crvene armije u Mađarsku i Srbiju, a sa druge strane uspeši saveznika u Francuskoj. Neprijateljeva pažnja pre svega je okrenuta na istok, te se ova odražava u radovima na utvrđivanju duž štajersko-hrvatske granice, u koncentraciji vojske, radnika i materijala i u preseljavanju viših štabova na područje Štajerske. Koncentracija trupa primećuje se u dolini Drave i Save, dakle, na mestima gde se gradi utvrđena linija. Utvrđena linija bila je zamišljena u obliku stalne fortifikacije, ali zbog brzog približavanja fronta se [neprijatelj] zadovoljava poljskom fortifikacijom i materijalom koji pronalazi na licu mesta. Radnu snagu regrutuje iz redova svih za rad sposobnih od 15 do 65 godina starosti, a alat dovozi iz Austrije. Osim bunkera i streljačkih rovova primećuje se i izgradnja protivtenkovskog rova na odseku: Sv. Peter pod Sv. Gorami² do Rogateca, dubine 3 m i širine 4 m.³ Osim ovog utvrđivanja primećeni su i radovi na utvrđivanju sasvim lokalnog karaktera, za obezbeđenje železničkih pruga i za pojačanje važnijih uporišta.

Glavnu pažnju neprijatelj je posvetio saobraćaju. Sa saobraćajem ima najveće poteškoće zbog naših rušenja i savez-

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 20/1.

² Sada: Bistrica ob Sotli.

³ Podrobnije o radovima na utvrđivanju vidi u dok. br. 83.

ničkog bombardovanja.⁴ Stalna rušenja železničkih pruga prinudila su neprijatelja da na pojedinim delovima pruge pored bunkera postavlja i žičane prepreke, kao npr. duž pruge Dravograd — Pliberk.

Neprijatelj je bio aktivan, ali opštih napada na oslobođenu teritoriju nije izvodio. Najveća aktivnost primećena je u blizini važnijih komunikacija i industrijskih centara, koje pred našim napadima obezbeđuje [svojim] ispadima.

Od neprijateljevih ofanziva najznačajnije su sledeće:

1) Ofanziva na Pohorje sa pravca Mislinjske doline, iz doline Drave i s linije Maribor — Slovenske Konjice, koja je trajala 4 dana ali bez uspeha.⁵

2) Ofanziva iz Kočevja i Novog Mesta prema Beloj krajini,⁶ koja je završena uz velike gubitke po neprijatelja.

3) Ofanziva neprijatelja na Trnovo i Podgozd,⁷ gde se utvrdio i uspostavio uporište, koje je tek pre nekoliko dana napustio.

Osim ovih većih ofanziva vršio je i ispade na Banjšku planotu, u Lošku dolinu i Zgornju Savinjsku dolinu.

Naše su jedinice u tom periodu bile aktivne te su izvršile više napada na neprijateljeva uporišta. Uništena su uporišta Železniki⁸ i Poljane,⁹ a izvršen je i napad na uporišta Kočevje,¹⁰ Krašnja i Blagovica,¹¹ koja pak, zbog snažne odbrane i neprijateljevih intervencija, nismo mogli zauzeti.

Diverzije su na dnevnom redu na čitavoj teritoriji, tako da je saobraćaj na nekim prugama i drumovima gotovo stalno prekinut. Naročita pažnja se poklanja prugama Trst — Lju-

⁴ Iz šematskog pregleda Komande nemačkog žandarmerijskog okruga Kranj vidi se da je u toku 1944. godine železnička pruga Ljubljana — Jesenice bila miniranjem razorena 319 puta, da su 81 put izvršene razne diverzije na železničke objekte i da su 6 puta saveznici bombardovali ovu prugu (vidi AIZDG, nemački fond, k. 4/VI).

⁵ Akcija neprijatelja na područje planine Pohorje je otpočela 18. oktobra 1944 (vidi dok. br. 25 i tom VI, knj. 16, dok. br. 149).

⁶ O upadu neprijatelja 14 — 15. novembra 1944. na oslobođeni teritorij Bele krajine vidi u dok. br. 57, 63, 68, 77, 82, 132, 133, 134, 135 i 136.

⁷ Podrobnije o akciji neprijatelja na područje Trnova vidi u dok. br. 42, 60 i 62.

⁸ Napad na uporište Železniki izvršen je od 19. do 22. novembra 1944 (vidi dok. br. 67 i 74).

• Sada: Poljane nad Skofjo Loko. Napad na ovo uporište izvršen je 20. oktobra 1944 (vidi dok. br. 24 i 121).

¹⁰ Napad na uporište Kočevje izvršile su jedinice 18. NO divizije od 18. do 20. novembra 1944 (vidi dok. br. 64 i 84).

¹¹ Napad na ta uporišta izvršile su 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« i 13. slovenačka NOU brigada »Mirko Bračić« 7. i 8. novembra 1944 (vidi dok. br. 46 i 55).

bljana — Zidani Most, Celje — Dravograd — Celovec, Maribor — Dravograd — Celovec i Pragersko — Ormož — Čakovec.

Uticao savezničke ofanzive u Francuskoj odražava se i kod nas, i to tako da neprijatelj iz Primorske prebacuje jedinice na to bojište i napušta uporišta.

U poslednje vreme stigli su na našu teritoriju nedičevci, ljotičevci i četnici. U okolinu Maribora stiglo je oko 5.000 nedičevaca. U Postojnu, Sv. Peter i Prestranek došlo je oko 4.000 nedičevaca, ljotičevaca i četnika,¹² a među njima i sam Ljotić. Prema poslednjim vestima, svi se ovi sele u Istru.

Važan centar za saobraćaj i za koncentraciju trupa postala je Gorica. Divizije (159. i 212.) koje su se nalazile u Vipavskoj dolini ovde su se prikupile, verovatno zbog transportovanja preko Trbiža (Tarvisio) za Nemačku i dalje na front.

U Trstu je formiran nov be-ga puk od četiri bataljona, koji su raspoređeni u Trstu, Postojni i Prestraneku.¹³

Moralno stanje kod neprijatelja je različito. Prusi, SS i policijske formacije još uvek se dobro bore. Austrijanci, a naročito Wehrmanni [vermani], slabog su kvaliteta, te se često predaju. Be-ga jedinice¹⁴ bore se uporno i do poslednjeg borca drže uporište. Naročito borbeni su pokretni bataljoni, koji iz-

¹² Odnosi se na pripadnike Srpskog dobrovoljačkog korpusa (SDK). Zbog pomeranja fronta u Srbiji, SDK je bio prinuđen da napusti teritoriju na kojoj je do tada dejstvovao, pa je Hitler odlučio da ga prebaci na teritoriju Slovenačkog primorja i Istre, sa zadatkom da tu aktivno učestvuje u borbi protiv jedinica NOVJ i zatvara granicu prema Hrvatskoj. Kako je SDK u ranijim borbama u Srbiji izgubio mnogo svog naoružanja, naređeno je da se po pristizanju na novo područje naoruža iz ratnog plena ili iz rezervi Komande Jugozapada (vidi depešu nemačke Vrhovne komande — OKW — od 20. oktobra 1944. komandantu Jugozapada, Mikroteka VII, Nacionalni arhiv Vašington N-T-311, film 285, snimak 657). Iz Austrije, preko Maribora, Jesenica i Ljubljane, na područje Slovenačkog primorja SDK je počeo da pristiže 3. novembra 1944. Do kraja novembra brojno stanje SDK iznosilo je oko 5.000 ljudi, raspoređenih u pet pukova: Štab korpusa i 1. puk u Postojni, radi obezbeđenja železničke pruge Prestranek — Postojna; 2. puk duž železničke pruge Sv. Peter [sada: Pivka] — Ilirska Bistrica; 3. puk duž železničke pruge Ilirska Bistrica — Jurdani; 4. puk u Ilirskoj Bistrici; 1. bataljon 5. puka u Premu. Korpus je bio potčinjen višem vodi SS i policije u Jadranskoj operativnoj zoni. (AIZDG u Ljubljani, k. 52/11, nemački fond, k. 199/1).

" Prvi slovenački udarni puk u Primorskoj formiran je 24. oktobra 1944. u Trstu, od dotadanih četa Slovenskega narodnega varnostnega zbora (SNVZ). On je u svom sastavu imao četiri bataljona: 1. bataljon u Veharšama, 2. bataljon u Postojni, 3. bataljon u Prestraneku i 4. bataljon u Ilirskoj Bistrici. Podrobnije vidi dok. br. 83.

" Odnosi se na pripadnike Slovenskega domobranstva, Slovenskega narodnega varnostnega zbora i Gorenjskega domobranstva.

vode napade i vrše ispade po naređenju Nemaca. U poslednje vreme imali su velike gubitke, koje će jedva moći da nadoknade.

Zaključak

1) Neprijatelj povlači svoje jedinice sa Primorske i onamo upućuje ljotićevice, nedićevce i četnike.

2) Velikom brzinom utvrđuje štajersko-hrvatsku granicu od Save do Drave, duž Sutle i u Halozama.

3) Vršiti prevoženje trupa i preduzima sve mere za obezbeđenje železničkog saobraćaja, zbog čega utvrđuje pojedine važne sektore i izvodi ispade.

4) Primećuje se da mu je sada najvažnija pruga Gorica — Trbiž (Tarvisio), verovatno zbog toga što su ostale pruge, usled stalnih rušenja, nesposobne za saobraćaj.

5) Aktivnost neprijatelja se ograničava na sektore koji su za njega od životne važnosti (blizina komunikacija i industrijski centri).

6) Napade izvode uglavnom jedinice be-ga a samo u manjoj meri Nemci.

7) Viši štabovi se iz Hrvatske sele u Štajersku (Maribor, Rogaška Slatina).

VII KORPUS

Situacija

od 15. okt. do 15. nov. 1944.

15

IX KORPUS

Situacija

od 15. okt. do 15. nov. 1944.

t«

¹⁵ Redakcija je izostavila podatke o situaciji, planu štaba i bojama jedinica 7. korpusa NOVJ, jer su već detaljnije izneti u dok. br. 53 i 77.

¹⁶ Redakcija je izostavila podatke o situaciji, planu štaba i bojama jedinica 9. korpusa NOVJ, jer su detaljnije izneti u dok. br. 32.

IV ZONA

Situacija

od 15. okt. do 15. nov. 1944.

Naša i neprijateljeva taktika

Približavanjem Crvene armije i frontova našoj teritoriji primećuju se dve stvari. Prvo: neprijatelj sve veću pažnju poklanja utvrđivanju i to ne samo onih glavnih linija koje su iznete pod tačkom Situacija, već i utvrđivanju dosadanih uporišta. Ova uporišta on sve više pojačava i proširuje. Drugo: primećuje se sve veća briga za komunikacije, koje su mu nužno potrebne kako za pokrete trupa tako i za transportovanje materijala.

Njegove ofanzivne akcije u stvari su defanziva, jer nam tim akcijama samo onemogućava koncentraciju za izvođenje napada na važnija uporišta.

Osim ovih ispada vrši i ispade terorističkog karaktera na oslobođenu teritoriju. U tim ispadima ne angažuje kompletne jedinice, već se glavninom zadržava na položajima, a napred upućuje samo jače patrola be-ga koje izvode terorističke akcije.

Inače se njegova taktika od prošlog izveštaja nije izmenila. Zbog sve češćeg bombardovanja od strane savezničke avijacije neprijatelj posadu svojih uporišta izvlači u okolna sela i šumske predele, gde se većim delom i zadržava.

Naša se taktika nije izmenila. Gde god to prilike dozvoljavaju, jedinice se nalaze u ofanzivi. Veća pažnja se poklanja obezbeđenju, zbog iznenađenja koja je neprijatelj postizavao pri napadima na naše jedinice.

2. IZVEŠTAJ REFERATA ZA NAORUŽANJE

(prilog: brojno stanje)

Stanje naoružanja naših jedinica vidi se iz obrasca br. 1.¹⁷

Stanje oružja, municije i minerskog materijala primljenog od saveznika u mesecu novembru vidi se iz obrasca br. 3.¹⁸

¹⁷ Redakcija je izostavila tekst o situaciji, planu štaba i borbama jedinica 4. operativne zone Slovenije, jer je to detaljnije izneto u dok. br. 17, 25 i 55.

Redakcija ga ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG. k. 33/IV. Brojno stanje jedinica NOV i PO Slovenije 1. decembra 1944:

— Glavni štab i 14. slovenačka NO brigada: po spisku 1514, a na licu 1735 ljudi [ovde su ubrojani i slušaoci Oficirske škole Glavnog štaba NOV i PO Slovenije];

Zbog priliva novomobilisanih i dobrovoljaca, još uvek nam nedostaje oružje, naročito u IX korpusu. Nestašica oružja je u IX korpusu najosetnija, jer je na tom sektoru u oktobru i novembru od saveznika primljena samo manja pošiljka.

Od saveznika smo oružje koje nam je potrebno trebovali na taj način što bi se ono dostavljalo izravno VII i IX korpusu i IV zoni.

Velik se postotak savezničkog oružja pri bacanju iz aviona razlupa, deformiše i pokvari, pa su naše radionice u velikoj meri zaposlene popravkom ovog naoružanja.

Kad god je to moguće, jedinice se popunjavaju oružjem izravno sa spuštališta. Kada pak ovo, zbog udaljenosti i oskudice u prevoznim sredstvima, nije moguće, pristiglo oružje najpre se sklanja u Centralna skladišta, da bi se naknadno поделиo jedinicama.

U mesecu novembru smo od saveznika primili najveću pošiljku oružja i municije otkako nam oni dostavljaju materijal.

Akcija takmičenja u prikupljanju oružja i municije na terenu u velikoj je meri uspela. Pozadinske jedinice su se takmičile međusobno i pokazale dobre rezultate, a naročito Skladišni vod Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, koji je u tom takmičenju dobio i prvu nagradu.

Posebno je pitanje zaprežni i tovarni pribor kod naših jedinica, koji je veoma nekompletan i neupotrebljiv, iako se vodi računa da se svim sredstvima koja stoje na raspolaganju odmah opravljaju.

- 7. korpus NOVJ: po spisku 5936 ljudi, naoružano 5666;
- 9. korpus NOVJ: po spisku 6481 borac, naoružano samo 5093 boraca;
- 4. operativna zona Slovenije: po spisku 4076 boraca, naoružan 3771 borac;
- Odredi na teritoriji Slovenije: 5100 boraca, naoružano 3813 boraca;
- Jedinice i ustanove vojnih oblasti: po spisku 10648, naoružani 3740 ljudi;
- Austrijski bataljon: 76 ljudi, svi naoružani;
- Italijanski bataljon [odnosi se na bataljon sastavljen od dobrovoljaca iz Trsta i Tržiča (Monfalcone)J, koji je do 18. oktobra 1944. bio nenaoružan i upotrebljavao se za razne radove, a bio je u sastavu Dolenjskog vojnog područja; tog dana je Glavni štab NOV i PO Slovenije naredio da se bataljon više ne sme koristiti za radove, te da se prikupi u selu Rožni Dol kod Semiča, gde se pristupilo reorganizovanju bataljona i njegovom postepenom naoružavanju (vidi AIZDG, k. 11/1): po spisku 794 borca, naoružano 335 boraca.

Redakcija ga ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 32/V.

Municija

Stanje municije deponovane u Centralnim skladištima Glavnog štaba NOV i PO Slovenije vidi se iz pregleda br. 2.¹⁰

Do sada smo uglavnom koristili municiju koju smo zaplenili od neprijatelja. Veći deo zaliha municije imali smo skriven u podzemnim bunkerima, tako da je neprijatelju veoma retko polazilo za rukom da otkrije kakvo skladište deponovane municije. Sada su zalihe zaplenjene municije većim delom iscrpljene, a naročito za artiljeriju, teške minobacače i puškomintraljeze ...²¹ još zaplenjena municija za italijanske puške 6.5 mm i za tešku »bredu« 8 mm.

Od saveznika smo u ovom mesecu primili znatniju količinu municije, koju smo većim delom već podelili među jedinice a manji deo stavili u Centralna skladišta. Zbog udaljenosti spuštališta i nestašice prevoznih sredstava, prevoženje materijala veoma je otežano i komplikovano.

Velik postotak savezničke municije se pri padu na zemlju pokvari, jer se padobrani ne otvore, a naročito za automatska oružja, zbog deformisanih čauri, ova municija potpuno je neupotrebljiva.

Da bismo zaplenjenu artiljerijsku municiju mogli iskoristiti, upotrebili smo sva sredstva da se ova kompletira i osposobi za korišćenje. U tom cilju smo od pokvarene municije upotrebili sve upotrebljive delove (konusne nastavke, detonatore, upaljače) i njima kompletirali ispravnu municiju. Nestasicu barutnih punjenja rešili smo na taj način što smo ta punjenja izradili iz baruta za top 149 mm, a za izradu vrećica smo upotrebili padobrane.

Od saveznika smo zatražili raznovrsnu municiju koja nedostaje za potrebe naših jedinica, i to da se ova baca izravno na spuštališta korpusa, odnosno na spuštališta zone, da bismo na taj način u velikoj meri otklonili poteškoće transportovanja materijala.

3. IZVEŠTAJ REFERATA ZA INZINJERIJU

Izveštaj o pionirskoj, pontonirskoj i minerskoj službi

U periodu od poslednjeg izveštaja rad pionirsko-pontonirske službe je bio usmeren na popunjavanje jedinica i stalnih kurseva stručnim osobljem, snabdevanje oružjem i stalno

²⁰ Redakcija ga ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 33/1.
Jedan red daljeg teksta nije čitak.

vežbanje jedinica kod kojih se još uvek primećuje osetna nestašica profesionalaca, koji u inženjerskim jedinicama predstavljaju osnov za uspešno vršenje inženjerske službe. Pri osposobljavanju pionira i pontoniraca najveću je poteškoću predstavljao nedostatak stručnih nastavnih snaga, kao i stručne literature, koja bi, odabranim određenim tekstom, s obzirom na kratak period kurseva, omogućila da se izgradi potreban i sposoban inženjerski kadar. Ovu prepreku ćemo u najskorije vreme savladati izdavanjem pionirskog i pontonirskog priručnika, delimičnim postavljanjem stručnih nastavnih kadrova i jednoobraznošću nastavnog programa za usavršavanje inženjerskog kadra u svim tečajevima.

Minerska služba se u tom periodu izvodila prvenstveno kroz minersko-sabotažne akcije na neprijateljeve komunikacije. Rezultat reorganizacije minerskih jedinica u operativnim jedinicama i odredima, te formiranja minerskih bataljona u divizijama još nije onakav kakav smo to očekivali. Uzroci leže u poteškoćama što, zbog velike udaljenosti pojedinih bataljona iste brigade, nije moguće sprovoditi stalni nadzor i uspešno uticati na rad minerske službe ovih jedinica.

Čitav rad inženjerske službe, kako je to pri pregledu rada inženjerske službe u korpusima bilo utvrđeno, bio je ometan od strane pojedinih štabova koji nemaju dovoljno razumevanja za važnost inženjerske službe, a što se ogleda u tome da kod svojih [operativnih] odseka nemaju sposobnih referenata ili ih uopšte nemaju. Zbog toga je sasvim razumljivo, što se ni stručno mišljenje pojedinih referenata, ukoliko su uopšte bili uključeni u saradnju, nije uzimalo u obzir pri izvođenju, odnosno organizovanju inženjerske službe, a naročito pri izvršavanju većih minerskih akcija. Sve ovo nužno vodi do zastoja i ometa dalji razvoj inženjerske službe, koja dobija sve veći značaj i postaje nužnost u opštem razvoju vojničke situacije.

Za pojačanje minersko-sabotažne službe ojačali smo postojeće MS— vodove na izvesnim sektorima železničke pruge novim MS grupama, koje su dobile tačno određene zadatke. Postojeće diverzantske grupe su ovog meseca bile veoma aktivne, i to u manjim diverzantskim akcijama, a koje su, zbog velikog broja izvršenih diverzija, dovele do uspešnih rezultata u pogledu rušenja železničke Druge, uništenja železničkog voznog parka i dužeg prekida železničkog saobraćaja.

Direktive i zadaci MS grupa još i nadalje sadržavaju rušenje železničkih komunikacija i drumova.

4. IZVEŠTAJ REFERATA ZA MOTORIZACIJU

Referat za motorizaciju je u toku meseca novembra radio pre svega na ovim pitanjima:

- a) Opšta organizacija motorizacije
- b) Obrazovanje voznog parka pri Glavnom štabu.

a) U organizacijskom pogledu bilo je urađeno sledeće: Zajedno sa Saobraćajno-tehničkim odeljenjem Glavnog štaba, na dva sastanka se raspravljalo o registrovanju svih motor-nih vozila NOV i POS. U tom cilju bile su izrađene i date na potpis odgovarajuće naredbe. Dalje, rešeno je pitanje ispita za šofere u NOV i POS i apsolvante tenkovsko-šoferskog kursa pri Oficirskoj školi Glavnog štaba NOV i POS. U tom cilju bile su izrađene odgovarajuće odredbe i predložena je stalna ispitna komisija u Oficirskoj školi Glavnog štaba NOV i POS. Predviđena je bila i konferencija za uređenje saobraćajnog reda na drumovima i obrazovanje [saobraćajne] policije.

b) Za popunu voznog parka bilo je dovezeno iz Primorske: 1 terenski automobil na benzin i 1 teretni automobil na pogon pomoću gasa drvenog uglja. Pomenuta vozila nalaze se na opravci.

U toku meseca novembra ponovo je izvršena reorganizacija radionica. Formirana je pokretna radionica za opravku teretnih automobila, koja je potčinjena direktno Auto-koloni Glavnog štaba. U ovoj auto-mehaničarskoj radionici opravljajuće se isključivo teretni automobili Auto-kolone. Postavljeni su odgovarajući rukovodioci i stručnjaci za ovu radionicu. Sada se u ovoj radionici popravljaju tri teretna automobila, 2 s pogonom na drva (drveni gas) i 1 kamion s pogonom na naftu, jedan se teretni automobil preuređuje za pogon na drva, te će biti poslat u Tenkovsko-šofersku školu pri Oficirskoj školi Glavnog štaba NOV i POS.

c) Pod stručni nadzor Referata za motorizaciju potpada i Auto-kolona, Tepkovski odred i Tenkovsko-šoferska škola pri Oficirskoj školi Glavnog štaba.

1) Auto-kolona je u toku meseca novembra dobila novu komandu. Brojno stanje je 41 drug, uglavnom šoferi. Auto-kolona ima sledeće automobile: 3 automobila na pogon s naftom, 3 automobila na pogon sa drvenim gasom i 7 automobila na benzinski pogon. Većinu ovih automobila potrebno je popraviti. Zbog oskudice benzina i nafte, u pogonu je samo 1 automobil na pogon sa drvenim gasom. Sledećih dana biće opravljena još 2 automobila na pogon sa drvenim gasom.

2) Tenkovski odred broji 38 drugova i raspolaže sa 3 tenka od po 6 i po tona i 5 tanketa od po 3 tone. Zbog nedostatka benzina sada tenkovi ne izvode akcije. U toku meseca novem-

bra bili su tenkovi više puta u akciji (Kočevje, Rigelj, St. Vid'²³). Postavljen je i novi komandant Tenkovskog odreda.

3) Pod stručni nadzor potpada i Tenkovsko-šoferska škola pri Oficirskoj školi Glavnog štaba. Na tečaju koji se sada održava nalaze se 43 pitomca. Tečaj ima 4 instruktora: 1 instruktora za taktiku, vezu i čitanje karata, 1 instruktora za mehaniku i drumskosaobraćajne propise, 2 instruktora za praktičnu vožnju. Referat poklanja posebnu pažnju školi i nastoji da što više podigne nivo škole. U toku meseca dodeljen je školi još 1 instruktor za praktičnu vožnju. Pomoćnik referenta obilazi školu po mogućstvu svake nedelje.

č) U štabovima korpusa i u IV zoni postavljeni su referenti za motorizaciju, koji imaju zadatak da prikupljaju sve podatke o motorizaciji na svojem sektoru. Doncte su naredbe da se prikupi sto više motornih vozila, po mogućstvu osposobi i skloni tako da ih neprijatelj ne bi mogao dobiti u ruke. Dalje, referenti moraju da vode evidenciju svih drugova koji su osposobljeni za upravljanje vozilima. U VII i IX korpusu obrazovane su automobilske čete. Iz VII korpusa dostavljen je i spisak motornih vozila kojima raspolažu, to jest 2 putnička automobila i 7 motocikla. Iz IX korpusa i IV oprativne zone još nismo primili izveštaje za novembar.

Referat za motorizaciju će nastojati da što pre uspostavi Auto-kolonu, koja bi bila sposobna da preuzme bar deo prevoženja koje mora da izvrši već onako preopterećena stoka, a posebno na belokranjskom području. Najveće poteškoće na koje Referat nailazi su nestašica goriva i rezervnih delova. Trebalo bi već unapred misliti na nabavku novog automobilskog parka, jer su sva dosadana vozila stara italijanska, istrošena, a osim toga već godinu dana stoje u šumama, što veoma nepovoljno na njih deluje.

5. IZVEŠTAJ REFERATA ZA ARTILJERIJU

Naša artiljerija deli se na korpusnu artiljeriju, i to: Artiljerija VII korpusa i Artiljerija IX korpusa.

Artiljerija VII korpusa je naoružana sa 3 haubice 100 mm, 5 poljskih topova 75 mm. 2 brdska topa 75 mm i 1 protivtenkovskim topom kalibra 50 mm.

Artiljerija IX korpusa je naoružana sa 1 haubicom 100 mm, 2 brdska topa 75 mm, 1 brdskim topom 65 mm, 3 protivtenkovska topa 47 mm, 1 protivtenkovskim topom 45 mm i 1 protivtenkovskim topom 25 mm.

Oficirska škola Glavnog štaba ima 1 brdski top 65 mm.

⁸³ Sada: Šentvid pri Stični.

Sva pomenuta oruđa su u dobrom stanju te se mogu u slučaju potrebe odmah upotrebiti.

Posebno je pitanje zaprežni i tovarni pribor. Zaprežni pribor je s velikim nedostacima te se može koristiti samo u nuždi. Pribora, specijalnih samara za prenošenje brdskih topova uopšte nemamo, pa se i ovi topovi prevoze zaprežnim priborom, što veoma otežava transportovanje brdskih topova po brdovitom terenu i smanjuje pokretnost i brzinu.

U borbama naša artiljerija uglavnom učestvuje kao pešadija, jer zbog štednje municije ona ne može doći do izražaja.

U kočevskoj akciji od 19. do 21. 11. 1944. angažovana je i Artiljerija VII korpusa sa dve haubice 100 mm i sa 2 prateća topa 75 mm, te je dobijeni zadatak, ukoliko su to dozvoljavale male zalihe municije, u potpunosti izvršila.

Velika je šteta u tome što se naša artiljerija zbog okolnosti upotrebljava kao pešadija pa zbog toga dolazi baš do gubitaka najboljih artiljeraca. Pa i sistematsko obučavanje poslužilaca i vozara je zbog neprekidnih borbi nemoguće.

II DEO

IZVEŠTAJ ORGANIZACIJSKOG ODSEKA

ORGANIZACIJA

Stepen razvoja koji je dostigla NOV i POS, operativni i organizacijski zadaci koji predstoje u najbližoj budućnosti s obzirom na operacije koje izvodi NOV i POJ u sadejstvu sa savezničkim armijama, iskustva koja smo u našim borbama u poslednje vreme imali, potrebe za što užom povezanošću komandnog dela štaba i njegovih odeljenja te prilagođavanje i potčinjavanje celokupnog rada štaba novim operativnim zadacima tražili su reorganizovanje štaba NOV i POS.

Prema novoj organizaciji štaba predviđena su tri pomoćnika načelnika Glavnog štaba. Prvi pomoćnik, koji uglavnom ima zadatak da rukovodi čisto operativnim poslovima, da povezuje Operativno i Obaveštajno odeljenje i Odeljenje za vezu po čisto operativnoj liniji, u isto je vreme i načelnik Operativnog odeljenja. Obaveštajno odeljenje je neposredno potčinjeno prvom pomoćniku. Drugi pomoćnik ima zadatak da obavlja i rukovodi celokupnim radom po organizacijskoj liniji. Njemu su neposredno potčinjena sledeća odeljenja: Organizacijsko, Odeljenje za veze, Saobraćajno-tehničko, Ekonomsko, Sanitetsko i Veterinarsko. Treći pomoćnik upravlja i rukovodi čitavom pozadinskom službom, te su njemu potčinjene sve korpusne vojne oblasti. Priprema i organizuje pozadinu te se

stara za uspostavljanje i izgradnju vojne oblasti na novooslobođenoj teritoriji.

Propagandno, Sudsko, Personalno odeljenje i Tehnika biće neposredno potčinjeni politkomesaru Glavnog štaba NOV i POS.

Ponovo je obrazovano Organizacijsko odeljenje i Odeljenje za vezu.

Reorganizovanje Operativnog odeljenja biće izvršeno tako što će iz odeljenja izaći svi oni referenti koji nemaju direktne veze sa čisto operativnim poslovima.²⁴

1. IZVOĐENJE FORMACIJE

Izvršena je revizija dosadanih formacijskih sastava divizije i pešadijske brigade. U ovoj reviziji težilo se da odgovarajući štabovi dobiju potpuno vojnički, odn. operativni oblik, te da se u vezi s tim iz ovih štabova izdvoji sve ono što nije nužno potrebno za rad ovih štabova u borbi i da isti postignu nužno potrebnu elastičnost. Na osnovu toga izrađeni su novi formacijski sastavi i naređeno je da se odmah pristupi njihovom izvršavanju.²⁵ Taktika koju su neprijatelji, a pre svega domobransko-belogardističke formacije, primenili u poslednje

²⁴ Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Slovenije (broj 664 od 30. novembra 1944) izvršena je reorganizacija Operativnog odeljenja: dotadnji Operativni odsek ovog odeljenja formiran je u Operativno odeljenje, sa isključivo operativnim zadacima; Organizacijski odsek izdvaja se iz sastava Operativnog odeljenja i obrazuje Organizacijsko odeljenje, sa Odsekom za organizaciju i formaciju. Odsekom za školstvo i Geodetskim odsekom; Odsek za veze reorganizovan je u Odeljenje za veze (vidi AIZDG. k. U/I).

²⁵ Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Slovenije (broj 545 od 5. novembra 1944) stvorena je nova formacija štaba divizije, štaba brigade, divizijskog minerskog bataljona i sanitetske čete, a novoformirane su udarne čete u divizijama i transportni vodovi. Prema ovoj formaciji, organizaciona struktura bila je sledeća:

— Štab divizije:

- a) komandni deo (komandant, politički komesar i načelnik štaba)
- b) operativni odsek
- c) administracija
- d) obaveštajni centar
- e) intendantura
- f) sanitet
- g) veterina
- h) zaštitni vod
- i) komora

Ukupno brojno stanje: 69 ljudi. Za partijsko-politički rad su u štabovima divizija postojali politodeli.

— Štab brigade:

- a) komandni deo (komandant, politički komesar, pomoćnik političkog komesara i načelnik štaba)

vreme prilikom napada na oslobođenu teritoriju, potreba za pojačanjem nasilnog borbenog izviđanja, kao i potreba za vršenjem posebnih samostalnih iznenadnih borbenih akcija protiv neprijatelja tražili su lormiranje udarnih četa. Četa broji 91 čoveka; od toga, 71 automatičar, naoružan automatima, i 12 snajperista, naoružanih engleskim puškama. Osim toga, ima 3 puškomitraljeza i 2 laka minobacača. Svaka divizija ima po jednu udarnu četu.

U sastavu divizije (u svakoj diviziji) formirani su po jedna sanitetska četa i jedan transportni vod.

2. MOBILIZACIJA

Mobilizacija se još uvek intenzivno izvodi na teritoriji IV operativne zone, gde još uvek postoje povoljni uslovi za mobilizaciju. Mobilizacijske uspehe postignute na ovoj terito-

- b) pomoćni deo (operativni oficir, lekar, intendant sa dva pomoćnika, veterinarski pomoćnik, bolničar i dva pisara)
- c) obaveštajni centar
- d) zaštitno odeljenje
- e) komora

Ukupno brojno stanje: 40 ljudi.

— Divizijski minerski bataljon:

- a) Stab (komandni i pomoćni deo, ukupno 15 ljudi)
- b) dve minerske čete od po dva voda sa po dva odeljenja, ukupno 55 ljudi u četi.
- c) pionirsko-pontonirska četa sa dva voda po dva odeljenja, ukupno 55 ljudi.

Ovaj bataljon je nazivan i pionirskim, inženjerijsko-tehničkim i (od decembra 1944) inženjerijskim bataljonom.

— Sanitetska četa:

- a) komandni deo (komandir, politički komesar i pomoćnik političkog komesara)
- b) pomoćni vod sa odeljenjem za hiruršku ekipu, odeljenjem za divizijsku pokretnu bolnicu i higijenskim odeljenjem
- c) vod za evakuaciju od tri odnosno četiri odeljenja, ovisno od broja brigada u diviziji.

Ukupno brojno stanje čete: 109 ljudi.

— Udarne četa:

- a) komandni deo
- b) minobacačko odeljenje
- c) tri voda sa po dva puškomitraljeza i streljačkim odeljenjem
- d) pomoćni deo.

— Transportni vod:

- a) komandir voda i politički delegat
- b) dva odeljenja (vozarsko i mešovito)
- c) pomoćni deo.

Ukupno brojno stanje voda: 31 čovek.

Transportni vod je predviđen za prevoz municije i hrane, a njegov kapacitet je bio 8.200 kg tereta.

(AIZDG, k. 11 I i k. 35 I). Ovim naređenjem izmenjena je formacija od 13. jula 1944, objavljena u tomu VI, knj. 14, dok. br. 119.

riji u vreme od poslednjeg izveštaja do danas ne možemo izneti jer još nismo primili izveštaj Štaba IV operativne zone.

Na teritoriji IX korpusa u ovom periodu su bila mobilisana 344 [borca], i to: na teritoriji Goriškog vojnog područja 144, Kobaridskog [vojnog područja] 108, Gorenjskog vojnog područja 80 i Idrijskog vojnog područja 12.

3. REFERAT ZA SKOLSTVO

U svim vojnim školama je u proteklom mesecu program nastave bio za nekoliko dana prekinut, i to zbog prodora neprijatelja na oslobođenu teritoriju, kako u Belu krajinu tako i u Savinjsku dolinu.

Oficirska škola. Međusobna povezanost rukovodstva škole i instruktorskog sastava povoljno utiče na stalan porast u svakom pogledu. Cilj rukovodstva škole je da se stručno boljša instruktorski sastav, što se postiže čestim sastancima sa instruktorima, rešavanjem taktičkih zadataka i stručnim člancima koje instruktori pišu za vojne listove.

Rukovodstvo škole ne poklanja pažnju samo stručnosti već i načinu iznošenja nastavne materije. Svi nastoje da pitomcima što jednostavnije iznesu materiju, potkrepe je što očiglednijim primerima i tako im olakšaju učenje. U tom pogledu je metod nastave znatno krenuo napred.

Radiografski kurs je stručno i brojčano najviše otišao napred. Sada taj tečaj ima 14 instruktora i oko 170 slušalaca. Uprkos tome što već duže vremena nije imao potrebnih nastavnih sredstava pa ni kvalifikovanih instruktora, danas je kurs na takvoj visini da u svakom pogledu odgovara zahtevima koji se pred njega postavljaju.

I svi ostali kursevi krenuli su napred, pa se rezultati pokazuju u operativnoj vojsci. Iznimka je tenkovski kurs, koji u odnosu na ostale kurseve nije dostigao zadovoljavajuću visinu. Ovo se pokazalo naročito u poslednjoj akciji, kada tenkovi nisu došli do pravog izražaja i kada nije došlo do efikasnog sadejstva tenkova i pešadije. Uzrok tome je nivo tenkovskog kursa, zatim nekvalifikovanost instruktora i, uslavnom, nedostatak materijalnih sredstava, nedostatak praktičnih vežbi i savremenih udžbenika.

Podoficirska škola VII korpusa. Velika potreba za podoficirskim kadrom tražila je reorganizaciju Podoficirske škole, i to na inicijativu Glavnog štaba NOV i POS.

Škola je premeštena na oslobođenu teritoriju. Sada je cilj škole da se masovno vaspitaju desetari, te da se što pre svi desetari, a i vodnici, teoretski i praktički usavrše. Ova

škola za desetare trajaće 14 dana, te će se slušaoci upoznati sa najosnovnijim, tj. nastavom gađanja, borbenim vežbama, fortifikacijom, pešadijskim czerciom, političkom nastavom i drugim, što će se sprovoditi uzgred prilikom samih borbenih vežbi. Pošto je potrebno da sav naš podoficirski kadar poboljša svoju borbenu umešnost, i ostali će pitomci najpre proći ovu školu za desetare pa se tek kasnije specijalizovati za artijerce, veziste, ekonome, minere, pionire itd.

Podoficirska škola IV operativne zone. Reformiran instruktorski kadar ispunio je zadatke koje smo pred njega postavili. Radnu atmosferu, disciplinu, stručnu osposobljenost i sve ostalo su instruktori uneli u školu. Njihov rad sa razumevanjem podržava i Štab IV operativne zone.

Škola ima 12 instruktora i oko 170 slušalaca. Od kursa do kursa, u školu dolazi sve bolji kadar, jer su sada jedinice upoznale korist koju imaju od škole.

Stručna literatura. U ovom mesecu izašla je »Borbene vaje« [Borbena obuka] zaključno sa desetinom. Ovim priručnikom postigli smo jednoobraznost najosnovnije taktike u celoj našoj vojsci. Osim toga, biće u najskorije vreme štampan list »Zveznik« [Vezista] i »Vojaški strokovni list« [Vojni stručni časopis],

III DEO

IZVEŠTAJ ODSEKA ZA VEZU

Opšti organizacijski izveštaj

Formiranje Bataljona za vezu, koje je bilo naređeno naredbom Glavnog štaba,⁶ završeno je u svim divizijama VII i IX korpusa i IV operativne zone. Jedinice još nisu punog brojnog sastava, jer još ne raspoložemo dovoljnim brojem stručno osposobljenog ljudstva. Rukovodioci jedinica za vezu predloženi su za oficirske, odnosno podoficirske činove ukoliko ih već nisu imali.

Formiranje jedinica za vezu bilo je u svim jedinicama sa oduševljenjem prihvaćeno. Odmah su se pokazali i uspesi.

Potčinjavanje odseka za vezu operativnim odeljenjima GŠ i štabova korpusa, koje je sprovedeno septembra ove godine,²⁷ nije se pokazalo dobrim, jer je time bila sputana ona samostalnost i elastičnost koja je potrebna za uspešan rad. Ovo potčinjavanje ostvareno je samo formalno, po administra-

⁶ Odnosi se na naređenje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 6. oktobra 1944 (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 93).

²⁷ O toj reorganizaciji vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 76.

livnoj liniji, a praktično se nije moglo sprovesti. Zbog toga će u najskorije vreme biti ponovo formirano Odeljenje za vezu pri GŠ.

Izveštaj o kadrovima

Još uvek je osetna nestašica kadra, naročito još zbog toga što za rukovođenje novoformiranih jedinica nije više dovoljna stručna osposobljenost kakva je bila dovoljna za ranije referente; komandanti bataljona i komandiri moraju da imaju i odgovarajuće vojno znanje. Da bismo uopšte mogli formirati jedinice za vezu, uputili smo na kurs za vezu nekoliko iskusnik oficira, koji su završili i Viši oficirski kurs. Već posle kratkog vremena dobro su se snašli na novim položajima, te su većinom u svim pogledima ispunili naša očekivanja.

Kadar za vezu uzdižu: Kurs za vezu u Oficirskoj školi GŠ, kursevi za vezu u podoficirskim školama VII i IX korpusa i IV operativne zone, trupni kursevi u brigadama, divizijama i Dopunskom bataljonu VII korpusa. Radio-telegrafisti školuju se u radio-telegrafskim kursevima Oficirske škole GŠ gde se nalazi do 200 slušalaca, od kojih je skoro polovina predviđena za službu kod SNOS-a. Svoju radio-telegrafsku školu ima i IX korpus, i nju posećuje 30 pitomaca, što zadovoljava potrebe IX korpusa. Obuka u radio-telegrafskim kursevima traje 2 meseca, dok nastava u ostalim kursevima traje 1 mesec.

Udžbenike, priručnike i ostala nastavna pomagala izdaje Oficirska škola. Oficirska škola je uzdigla i velik deo instruktorskog kadra.

Izveštaj o radio-vezama

U vojsci je u pogonu oko 60 radio-stanica. Kod Glavnog štaba ima ih 6, korpusi imaju 3 — 4, a divizije 1 — 2. Brigade IX korpusa i (V zone imaju po jednu a brigade VII korpusa još nemaju radio-stanicu. Ostale radio-stanice su na korišćenju kod obaveštajnih centara. Većina radio-stanica je tipa SCR 284, nekoliko je tipa 3 MK II i V 100 A. Patrolne radio-stanice SET 48, zbog malog dometa, nisu se mogle afirmisati u brigadama, a da bi njima snabdeli bataljone — imamo ih suviše malo, a isto tako nam nedostaju radio-telegrafisti. Između Glavnog štaba i štabova korpusa organizovana je stalna dežurna služba, a između štabova korpusa i potčinjenih jedinica samo u vreme većih akcija. Obaveštajni centri imaju direktne veze sa štabovima korpusa i GŠ dvaput dnevno, a sada smo otpočeli ove stanice povezivati i sa dežurnom stanicom GŠ.

Kod GŠ je organizovan radio-centar. Sve stanice u centru su međusobno povezane lokalnim telefonom tako da se može regulisati opterećenost pojedinih radio-stanica. Ovakva orga-

nizacija pokazala se kao veoma dobra. I kod štabova korpusa i zone organizuju se radio-centri.

Radio-veze deluju uglavnom redovno i pouzdano, sem veze sa Vrhovnim štabom i veze sa Bazom NOVJ u Bariju,²⁸ odakle nas često obaveštavaju o jakim lokalnim smetnjama. Predlažemo da se na te dve linije uvede noćni saobraćaj.

Za ove veze bila bi potrebna jača radio-stanica koja bi u isto vreme održavala i O Q saobraćaj.²⁹ Pošto nam do sada još nije uspelo dobiti od saveznika odgovarajući aparat, izradili smo plan za izgradnju 150 W radio-stanice, koju će izraditi naša radionica.

U poslednje vreme smo sa prilično uspeha uveli i radio-telefoniju.

Izveštaj o telefonskim vezama

Telefon koji je već povezivao sve jedinice VII i IX korpusa, uključno do brigada, a ponegde čak i do bataljona, zbog nestašice materijala skoro sasvim je prestao da radi. Najvažnije veze se uspostavljaju samo za vreme većih operacija. Nedostaje sav telefonski materijal, a najviše kabli i baterije. Izolirane žice u našim jedinicama uopšte nema, pa se služimo golom gvozdеном žicom, koju postavljamo prosto na zemlju i po džbunju. Ovakvim sredstvima uspostavljena veza radi samo na kratkim odstojanjima. Pomažemo se prenošenjem [razgovora] od centrale do centrale. Naročito u kišno vreme su ovakve veze veoma nepouzidane. Zbog nestašice originalnih baterija upotrebljavamo uglavnom prerađene istrošene baterije od radio-stanica SCR.

Sve dok nam saveznici ne dostave potreban materijal nećemo moći da uspostavimo telefonski saobraćaj u operativnim jedinicama.

Izveštaj o kurirskim vezama

Relejne kurirske veze na teritoriji koju okupira d kontroliše neprijatelj dobro su organizovane i pouzdano rade. Pored radio-veze, zbog nestašice tehničkih sredstava, kurirske veze još uvek su najvažnije. Kurirska služba, zbog guste mreže

²⁸ Baza NOVJ u Bariju [u Italiji] osnovana je 2. oktobra 1943. sa zadatkom: da organizuje prijem oružja, opreme i hrane iz savezničke pomoći i njihov prenos u Jugoslaviju; da prihvati internirane Jugoslovene i desetine hiljada Istrana i primorskih Slovenaca koji su bili u italijanskoj vojsci i obezbedi im povratak u otadžbinu i stupanje u NOVJ; da se stara o smeštaju ranjenika koji su pristizali iz Jugoslavije, kao i o svim zbegovima na savezničkoj teritoriji (Kronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije 1941 — 1945, izdanje VII, Beograd 1964, strana 567).

²⁹ Oznaka za dežurnu radio-stanicu za prijem depeša.

dobrih komunikacija koje drži neprijatelj a i zbog neprijateljevih uporišta koja su u nekim predelima Slovenije veoma gusta, veoma je teška. Katkad moraju kuriri čak i po više nedelja da svakog dana preplivavaju Savu ili Soču. Uprkos, pak, poteškoćama i opasnostima, sve naše kurirske linije veoma su pouzdane.

Izveštaj o borbenoj signalizaciji

Zbog slabih mogućnosti za telefonsku vezu, na trupnim kursevima ponovo se pristupilo obučavanju u signalizaciji, koju smo ranije već delimično napustili. Zhog nestašice ostalih sredstava koristimo signalizaciju barjačicama, koja je, pak, na našem nepreglednom terenu veoma slaba zamena za telefoniju. Jedinice koje su forsirale signalizaciju i postavljale signalliste na otvorene tačke izgubile su mnogo signalista.

Za vezu između boraca na položaju uvodimo ugovorene znake rukom, puškom ili pištaljkom, ali ovakav način veze još nismo uspeali da uvedemo u opštu upotrebu.

Izveštaj o materijalu i sredstvima veze

Sredstava za vezu kao i potrošnog materijala nedostaje nam u tolikoj meri da su sve naše veze koje koriste materijalna sredstva ozbiljno ugrožene. Savezničke pošiljke do sada nisu bile dovoljno izdašne da bi se pokrile potrebe bar za najnužnije slučajeve. U Bari smo uputili našeg referenta za nabavke da organizuje nabavku materijala. Kako nam javlja, sada je glavna smetnja loše vreme koje onemogućava transportovanje avionima.

Saveznički materijal, ukoliko ga upotrebljavamo, pokazao se uglavnom veoma solidnim i praktičnim, sem generatora za pogon radio-stanica SCR 284 koji se brzo kvare. I na radio-stanicama SET 48 često dolazi do kvarova.

Kao što smo već naglasili, nužno nam je potrebna jača radio-stanica. Dostavu 100 W radio-stanice, koju smo poručili i koja je bila u spisku materijala za vezu koji bi trebalo da nam dostave saveznici prema dogovoru sa Vrhovnim štabom, odbio nam je šef anglo-američke misije s motivacijom da takvih radio-stanica nemaju. Isto tako je odbio i dostavu dve radio-stanice jačine 50 W, kao i 2 radio-stanice tipa B 2, koje su isto tako bile u pomenutom spisku.

Izrada radio-stanica i telefonskih centrala u našim radio-stanicama obustavljena je zbog nestašice materijala, te su radio-stanice sposobne da preuzmu samo još manje opravke.

Pitanje nabavke sredstava za vezu i potrošnog materijala danas je osnovno pitanje za našu vezu, a time i jedan od naj-

većih problema koji snažno ometaju modernizaciju naše vojske i rukovođenje većim snagama u operacijama.

Štampa

Kurs za vezu u Oficirskoj školi izdaje list »Zveznik«, koji izlazi jednom u mesecu u tiražu 300—500 primeraka. List sadržava stručne i nastavne članke, pa i literarne sastave koji se odnose na vezu, pa je na zavidnoj visini. U vojsci i školama veoma je omiljen, te zbog toga dobro služi svojoj nameni. Pokušaćemo da list izlazi što češće i manjeg obima.

Za štampu je pripremljena prilično obimna zbirka kodeksa i skraćena za radio-telegrafski saobraćaj i radio-telegrafski pravilnik.

Statistika

Mesečni saobraćaj Centra veze u Glavnom štabu iznosio je u novembru:

1. Radio-telegrafski je primljeno i predato 154.000 grupa
2. Telefonski " " oko 12.000 depeša
3. Telefonska centrala posredovala je " 15.000 razgovora
4. Kurirska četa raznosila je " 20.000 pisama
5. Kurirska četa raznosila je " 5.000 paketa

Radio-telegrafski saobraćaj u korpusima iznosio je u novembru 60.000 — 70.000 grupa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:³⁰
potpukovnik

Načelnik odeljenja:³¹
pukovnik

³⁰ Načelnik Glavnog štaba NOV i PO Slovenije bio je tada Mile Kilibarda.

³¹ Načelnik Operativnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije bio je Vladimir Vodopivec.

IZVEŠTAJ ŠTABA NOTRANJSKOG NOP ODREDA OD 28. NOVEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA U REJONU GRAHOVO — STARI TRG PRI LOŽU¹

STAB
NOTRANJSKOG ODREDA
Na položaju, 28. XI 44.
Broj: 750

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

na položaju

Operativni izveštaj za 24, 25, 26. i 27. XI 1944, vidi kartu Cerknica 1 : 100.000.

a) POKRETI NEPRIJATELJA

Noću 23/24. o.m. neprijatelj je iz Rakeka u pravcu naših položaja izvršio ispad u tri kolone, i to: jedna kolona, jačine 200 ljudi pravcem Begunje² — Radlek — Bločice — Križna gora — Stari Trg.³

Druga kolona, jačine 30 do 40 ljudi, nastupala je preko Slivnice u pravcu sela Studeno,⁴ ali ju je naša 3. četa energičnim napadom odbacila u pravcu Grahova, gde se zadržala u toku dana.

Treća kolona, jačine oko 150 ljudi, nastupala je pravcem Cerknica — Martinjak — Grahovo — Žerovnica — Lipsenj.⁵

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 198/V.

² Odnosi se na Begunje pri Cerknici.

³ Odnosi se na Stari Trg pri Ložu.

⁴ Sada: Studeno na Blokah.

⁵ U prodoru u pravcu Starog Trga pri Ložu, 24. novembra 1944. angažovane su sledeće neprijateljeve snage:

— 2. bataljon slovenačkih domobranaca [17, 47, 48. i 2. teška četa] ukupne jačine 318 ljudi, krenuo je 23. novembra 1944. u 23,30 pravcem Rakek — Cerknica — Martinjak — Golo — Križna gora — Sv. Ana. U cilju napada na Stari Trg pri Ložu, bataljon se podelio: 17. četa je nastupala preko Podcerkve i Nadleska; 47. i 2. teška četa preko Ulake, gde je 2. teška četa posela položaje; 48. četa preko Podloža. Napad na Stari Trg pri Ložu otpočeo je u 8,30 časova, ali u njemu nije bilo partizanskih snaga. Po zauzimanju sela bataljon je bio napadnut s više strana. U 11 časova bataljon se istim pravcem vratio u Rakek. Na povratku je ponovo napadnut kod Sv. Štefana. U polazno uporište vratio se u 16 časova (vidi AIZDG, AFK, k. 280/IV).

Sem toga, neprijatelj je izvršio ispad iz uporišta Št. Petera" i Postojne u pravcu Korena⁷ i nastupao dalje po šumama javornika u pravcu Laza⁸ i Klanca,⁹ u jačini oko 800 ljudi.¹⁰

U toku dana se na sektoru Begunja nalazila neprijateljeva patrola jačine 20—25 ljudi u cilju kontrole terena.

Dana 25. o.m. je neprijatelj, jačine 300 ljudi, koji je stigao iz uporišta Št. Peter i Postojna, zanoćio u selima Dane, Klance, Škrilje i Laze, produžio nastupanje ivicom Javornika, iznad aerodroma i preko Šmarate i Kozarišča u pravcu Podgore" s ciljem da okruži naše jedinice i civilne vlasti Notranjske u Loškoj dolini.

U toku dana stigla je u Cerknicu patrola, jačine 40 be-ga, i ispraznila vatrogasni dom s ciljem da se tu smesti neprijatelj u slučaju bombardovanja Rakeka. Radi kontrole terena, na sektoru Begunja nalazila se neprijateljeva patrola jačine 50 be-ga.

Dana 26. o.m. deo neprijateljeve kolone koja je stigla iz St. Petera i Postojne još uvek se zadržavao u Danama, Škrilju i Kozarišću, gde je izgradio privremene zaklone za samoodbranu. Imao je i 2 topa i 1 automobil.

U toku tog dana stigla je iz Rakeka u Begunje patrola jačine 30—40 belogardista, koja se pred večer vratila u Rakek.

Iz Ribnice je oko 12 časova neprijateljeva kolona, jačine oko 150 ljudi, stigla do Loškog potoka i pred večer se vratila u polazno uporište.¹² U koloni su bili uglavnom domoroci.

— 6. posadna četa [56 ljudi] i 7. posadna četa [60 ljudi] iz Rakeka, kao zaštitnica 2. bataljona slovenačkih domobranaca, nastupale su pravcem Cerknica — Martinjak — Grahovo — Radlek — Velike Bloke. Tom prilikom je 6. posadna četa napadnuta kod Radleka, te je produžila u pravcu sela Studeno na Blokali, odakle se vratila u Rakek, dok je 7. posadna četa napadnuta kod Grahova, sa pravca Žerovnica, a zatim je produžila u pravcu Radleka i bila napadnuta sa pravca Bločice. Iz Radleka su dva odeljenja upućena u Velike Bloke, a jedno odeljenje pretresalo je brdo Lisec. Četa se u 14,15 časova vratila na Rakek (vidi AIZDG, AFK, k. 281/III).

— Delovi 4. posadne čete iz Borovnice, 5. posadne čete iz Verda, 45. posadne čete iz Logateca i 72. posadne čete iz Vrhlike nastupali su pravcem Sv. Vid [sada: Žilce] — Polšeče — Zavrh — Ravnik — Lepi Vrh sa zadatkom da pročešljaju pomenuto područje. Do sukoba s partizanima nije došlo (vidi AIZDG, AFK, k. 281/III).

⁰ Sada: Pivka.

⁷ Raskrsnica puteva kod Temne Luže, 11 km istočno od Pivke.

⁸ Sada: Laze pri Gorenjem Jezeru.

• Zaselak, 9,5 km jugoistočno od Cerknice.

¹⁰ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage angažovane na tom pravcu.

¹¹ Sada: Podgora pri Ložu.

Iz izveštaja Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva se vidi da je tog dana upućena patrola iz Ribnice u Loški potok (vidi AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 644).

Dana 27. o.m. neprijatelj se još uvek zadržavao na zapadnoj strani Loške doline, u Kozarišću, Danama i Podcerkvi.

b) BROJNO STANJE ODREDA

Štab odreda	po spisku	25 drugova, u rashodu	1,	na licu	24 druga
Obaveštajni vod		29	4	„	25 drugova
1. četa	„	75	29	„	46 drugova
2. četa		49	6	„	43 druga
3. četa		56	7	„	49 drugova
4. četa		51	6	„	45 drugova
		285 drugova	53 druga		232 druga

Obrazloženje rashoda: pešadijski oficirski [tečajj — 2, niži intendantski [tečaj] — 2, tenk. [tečaj] — 2, minerski [tečaj] — 3, podoficirski peš. [tečaj] — 5, [tečaj] za vezu — 2, viši oficirski [tečaj] — 1, obavešt. [tečaj] — 3, [tečaj za] politdelegat — 2, artiljerijski [tečaj] — 1, bolnica — 27 i na bolovanju 3. Po spisku je jedan drug manje jer je bio ranjen i za vreme prevoza u bolnicu je umro.

c) TRENUTNI RASPORED NAŠIH JEDINICA

1. četa se nalazi na sektoru Bloške planote sa zadatkom da kontroliše taj sektor i održava vezu sa bataljonom N.V.P.¹³ Na teren je uputila dve snajperske patrole. Kod ove čete nalazi se jedan član Štaba N.O.¹⁴

2. četa nalazi se na sektoru Babnog Polja sa zadatkom da obezbeđuje SVPB — S.¹⁵ i kontroliše u pravcu Loške doline.

3. četa se nalazi na sektoru Bloške planote sa zadatkom da kontroliše pravce prema Cerknici i Begunjama, održava vezu sa 1. četom i bataljonom N.V.P. koji se nalazi na istom sektoru.

4. četa sa Štabom odreda nalazi se na sektoru Babnog Polja, u selu Bukovica,¹⁶ sa zadatkom da obezbeđuje kantonman i obezbeđuje u pravcu Loške doline i Loškog potoka. Bataljon Notranjskog vojnog područja:

Bataljon ima po spisku 112 drugova, u rashodu 14, na licu 98 drugova. Obrazloženje rashoda: u bolnici 12, na tečaju 2. Po spisku je jedan manje jer je dezertirao.

Bataljon se nalazi na sektoru Bloške planote sa zadatkom da kontroliše u pravcima uporišta Ribnica, Velike Lašče i Borovnica.

¹³ Notranjskog vojnog područja

¹⁴ Notranjskog odreda

¹⁵ Slovensku vojnu partizansku bolnicu »Snežnik«

¹⁶ Zaselak, 1 km severno od Babnog Polja.

d) UPOTREBA PROTIVTENKOVSKOG ORUŽJA I EKSPLOZIVA

Raspolažemo sa još 138 kg eksploziva 808 i 10 kg trojih.

e) AKCIJE NAŠIH JEDINICA

Dana 24, 25, 26. i 27. o.m. je naš odred izvršio sledeće akcije.

Kolonu koja je 24. o.m. nastupala iz pravca Martinjaka u pravcu Žerovnice, u jačini 150 ljudi, napala je naša snajperska grupa koja se nalazila na terenu. Tom prilikom je neprijatelj imao jednog ranjenog. Prva četa, koja se nalazila na sektoru Lipsenja, odmah je posela položaje iznad Lipsenja i kod crkve u Žerovnici i zajedno sa snajperskom grupom, svojom snažnom vatrom, neprijatelja, koji je nastupao u pravcu Žerovnice, proterala nazad u pravcu Grahova. Ova kolona nije ponovo pokušala da nastupa prema našim položajima, već se sve do naveče nalazila u Grahovu.

Drugu kolonu, koja je nastupala preko Slivnice u pravcu Studena, naša 3. četa, koja se nalazila na tom sektoru, napala je, odbacila i gonila u pravcu Grahova.

Treća kolona, jačine oko 200 ljudi, koja se konspirativno kretala noću 23/24. o.m. pravcem Begunje — Radlek — Bločice — Križna gora, stigla je u 8 časova ujutro na Ulaku iznad Starog Trga. Naša patrola koja je bila upućena u pravcu Križne gore u cilju kontrole tog terena primetila je pokret neprijateljeve kolone i odmah na nju otvorila snažnu vatru, te na taj način dala znak uzbune u Loškoj dolini. Naša 4. četa, koja se nalazila kod Štaba N.O., odmah je posela položaje severozapadno od sela Markoveca i snažnom mitraljeskom vatrom sprečavala brz neprijateljev prodor u samu dolinu. Posle jednočasovne borbe četa se, zbog snažne minobacačke i mitraljeske vatre, morala povući. U ovoj borbi smo imali 4 ranjena. Neprijatelj je imao jednog poginulog i veći broj ranjenih.

Posle kraćeg zadržavanja u Starom Trgu neprijatelj se povukao u svoja polazna uporišta istim pravcem, pa ga je naša 1. četa, zajedno sa snajperskom grupom, napala iznad Šteberka.¹⁷ Tom prilikom neprijatelj je imao 2 poginula, koje je zavio u džakove i natovario na mule, i nekoliko ranjenih.

Četvrta kolona, koja je izvršila ispad iz uporišta Št. Peter i Postojna, preko Javornika, u pravcima Laze i Klanca, jačine oko 800 ljudi, sukobila se s našom 2. četom, koja ju je zadržavala sve do pada mraka. Četa se nalazila na položajima na brdu Devin, kota 786. Neprijatelj je nastupao iz pravca La-

¹⁷ Zaselak, 3 km jugoistočno od Grahova.

za u pravcu raskrsnice puteva kod Klanca i položaja 2. čete. Zbog nadmoćnosti neprijatelja i snažne minobacačke i mitraljeske vatre četa se uveče povukla na položaje Ulake, na kotu 682, iznad Starog Trga, gde je u toku noći došla u kontakt sa Štabom N.O. koji se nalazio u selu Viševak. Naši nisu imali gubitaka, a gubici neprijatelja u ovoj borbi nama još nisu poznati.

Noću 24/25. o.m. imali smo kontakt s neprijateljem putem obavestajnih patrola. Neprijatelj je u toku noći prodro do sela Dane i Podcerkev, gde je i zanoćio. U cilju svog obezbeđenja neprijatelj je jaču patrolu uputio u pravcu Pudoba, gde ju je naša četa koja je bila na položajima ispred sela Pudob napala i odbacila. Neprijatelj se povukao na položaje ispod kote 590, iznad sela Nadleska, i snažnom vatrom dejtvoovao po našim položajima i tom prilikom u selu Pudob zapalio jednu privrednu zgradu. Putem patrola ustanovili smo da neprijatelj nastupa iznad aerodroma u pravcu Kozarišča, pa smo zbog toga našu 2. i 4. četu i Štab N.O. prebacili u selo Podgoru, gde smo i zanoćili.

U toku noći naša 1. četa izvršila je pokret na sektor Bloške planote, gde se priključila našoj 3. četi koja se tu nalazila. Kod ove čete nalazio se jedan član Štaba N.O. Obe čete povezale su se sa bataljonom N.V.P. u cilju kontrole Bloške planote. Ove čete nisu vodile borbu na tom sektoru.

Dana 25. o.m. je neprijatelj, jačine 300 ljudi, nastupao iz Podcerkve i Dana ivicom Javornika, preko Šmarate i Kozarišča, u pravcu Podgore. Dok se naša zaseda u ranim jutarnjim časovima na koti 678 (Kucelj) sukobljavala s neprijateljem, naša 4. četa je odmah zauzela položaje na Vrh u iznad Podgore, dok je 2. četa posela položaje na koti 689. Zaseda koja je bila na položaju na koti 678 (Kucelj) morala se zbog snažne minobacačke vatre iz sela Kozarišča povući, pa se priključila četi koja je bila na položajima na Vrh u iznad Podgore. Zaseda je imala jednog ranjenog, koji je odmah evakuisan u bolnicu. Energičnim otporom i snažnom vatrom obe čete držali smo položaje i, sve do pada mraka vodili borbu s nadmoćnijim neprijateljem koji je pokušavao da nas opkoli. U toku dana povukli su se u pravcu Prezida organi civilne vlasti Notranjske. U toku noći povukli smo se u kantonman u selo Bukovicu radi obezbeđenja u pravcu Leskove doline, Loškog potoka i Loške doline.

U toku dana neprijatelj je i iz uporišta Ribnica izvršio ispad u pravcu Loškog potoka, u jačini oko 150 ljudi. Njegova namera nije nam bila poznata. Pred veče se povukao u polazno uporište.

Dana 26. o.m. neprijatelj koji je stigao iz Št. Petera i Postojne još uvek se zadržavao u Danama, Škrilju i Kozarišću. Cilj nam je bio nepoznat. Patrola koju je 2. četa uputila u pravcu Babne Police i Podgore sukobila se s neprijateljem koji je držao zasedu na koti 678 (Kucelj), pa se zatim povukla. Pošto je počeo da pada sneg, neprijatelj tog dana nije produžio nastupanje.

Dana 27. o.m. neprijatelj nije vršio ispada u pravcu naših položaja, ali se još uvek zadržava na padinama Javornika, u selu Kozarišće, u jačini oko 300 ljudi.

f) NASI PLANOVI ZA BUDUĆE

Tačno kontrolisanje sektora na kojem se nalaze naše jedinice i zaštita SVPB — S.

Razno

U toku ovih dana nije održana vojna i politička nastava, već su održani vojni i politički sastanci sa starešinama u cilju kritike borbi iz prethodnih dana.

U četama se vršila podela prispele opreme i oružja i predaja stare opreme N.V.P.

U borbama s našim jedinicama neprijatelj je imao sledeće gubitke: Prema našim konstatacijama, neprijatelj je imao 3 poginula i veći broj ranjenih. Neprijateljevi gubici još se proveravaju putem obaveštajne službe. Naši gubici: 7 ranjenih, od kojih je jedan podlegao ranama prilikom prevoza u bolnicu.

S. F. — S. N.!

Politkomesar:
Bedenčić Josip

Komandant, poručnik:
Anton Hitejc

RELACIJA ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 29. NOVEMBRA
1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ I GLAVNOM ŠTABU NOV
I PO SLOVENIJI O BORBAMA U REJONU KOPRIVNIKA¹

STAB
XVIII DIV. NOV I POJ
Operativni odsek
Položaj, 29. XI 44.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

na položaju

Predmet: Relacija o borbama kod Koprivnika.

I) ZADATAK

Po naređenju VII korpusa NOV i POJ- dobila je naša Divizija zadatak da nastupa u pravcu neprijatelja koji je iz uporišta prodirao u pravcu Bele krajine, da istog uništi i protera iz oslobođene teritorije.

II) PROCENA SITUACIJE

a) Odnos neprijateljevi'n snaga i njihov raspored

Na sektor Kočevje — Koprivnik — Črnomelj neprijatelj je ispao iz Kočevja u tri kolone, i to: jedna kolona, jačine oko 80 do 100 ljudi, kretala se iz Kočevja pravcem Mozej — Knežja Lipa — Nemška Loka — Mavrlen — Črnomelj; druga kolona, jačine oko 300 ljudi, nastupala je pravcem Mozej — Nemška Loka — Hrib^a — Koprivnik; treća kolona, jačine 500 do 600 ljudi, nastupala je iz Kočevja za Koprivnik. Ukupna jačina neprijatelja bila je oko 800 do 1.000 ljudi.⁴

b) Naoružanje neprijatelja

Neprijatelj je bio naoružan sa dve haubice kal. 105 mm, 1 protivtenkovskim topom kal. 65 mm, nekoliko teških minobacača i svim vrstama teškog i lakog pešadijskog automatskog naoružanja, s obzirom na njegovo brojno stanje. Sem toga, raspo-

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 27/11.

² Redakcija to naređenje nije pronašla.

⁵ Sada: Hrib pri Koprivniku.

⁴ Podrobnije o sastavu, jačini i dejstvima neprijatelja vidi dok. br. 133, 134 i 135.

lagao je jednim kamionom, jednim sanitetskim automobilom i 3 automobila.

c) Namera neprijatelja

Neprijatelj je imao nameru da po svaku cenu upadne u Belu krajinu, što je jedna njegova kolona i uspela.

d) Utvrđenja

Sem prirodnih zaklona na samom zemljištu, neprijatelj nije izvršio nikakvih utvrđenja na ovom sektoru.

e) Procena zemljišta

Zemljište istočno i jugoistočno od položaja Koprivnik — Hrib strmo se diže do uzvišenja koja su sem toga još i pošumljena. Sa ove strane moguć je skriven prilaz, pa je sa ovih položaja veoma lako iznenaditi neprijatelja koji bi se skoncentrisao u Koprivniku ili na Hribu. Ipak ovo zemljište nije pogodno za dejstva motorizovanih jedinica, jer je komunikativnost veoma slaba a svi putevi su poljskog karaktera. Jedini drum koji se može koristiti je drum koji vodi severno od Hriba, preko kote 739, za Planinu i Semič. Ovaj drum je sposoban za pokret svih oruđa i vozila. Sa ovih položaja omogućeno je dejstvo iz pojedinih dominirajućih tačaka ispred kojih ne postoje mrtvi uglovi, te je svaki napad na ova uzvišenja odmah uočen i tučen efikasnom flankirajućom vatrom. U ovim borbama mnogo je doprinela i gusta magla, pod čijom su se zaštitom naše jedinice mogle nesmetano približiti neprijateljevim položajima i neprijatelja potpuno iznenaditi.

Sa južne, severne i istočne strane teren se posle kraće ravnice diže u strmi greben koji je takode pošumljen. Na ovim položajima komunikacije su uglavnom poljskog karaktera, te je pokret motorizovanih jedinica na ovim položajima skoro nemoguć ili pak veoma otežan. Jedini put koji barem donekle vodi u blizinu ovih položaja je drum koji dolazi sa južne strane iz Nemške Loke preko Hriba za Koprivnik i dalje prema Kočevju. Ovaj drum je moguće držati pod stalnom vatrom zbog čega je dotur i dovlačenje pojačanja veoma otežano. Položaji na Hribu su manevarski — valoviti, te su u normalnim uslovima veoma pogodni za izvršenje operacije, kako za napadača tako i za branioca. Popaljene i srušene kuće veoma dobro služe kao zakloni, te je zbog toga moguć i prikriven pristup, ili pak povlačenje sa ovih položaja.

Položaji u samom Koprivniku i u bližoj okolini su na ravnici i nepošumljeni. Prihvatiti borbu s neprijateljem koji je raspoređen na okolnim dominirajućim tačkama je besmisleno i već unapred osuđeno na neuspeh. I povlačenje sa ovog položaja je zbog flankirne vatre povezano sa gubicima.

f) *Procena vremena*

U pogledu godišnjeg doba, ono je veoma neugodno uticalo na razvoj borbi jer su atmosferske prilike bile veoma loše, a zbog magle bila je vidljivost vrlo slaba. Tačnost pogodaka, zbog guste magle, bilo je teško osmatrati. Sa druge strane, magla i loše vreme pomogli su našim jedinicama da neprijatelja iznenade, te se ovaj nije mogao snaći, pa je zbog toga i pretrpeo tolike gubitke kako u ljudstvu tako i u materijalu.

III) ODLUKA

S obzirom na datu situaciju i na raspored neprijatelja, Štab XVIII divizije je odlučio da sa svojim Specijalnim bataljonom, VIII i X brigadom iznenadno izvrši napad u bok neprijatelja sa ciljem da [uništi] što veći broj žive sile i istovremeno [spreči] svaku njegovu dalju ofanzivnu nameru.

IV) ZAPOVEST

U cilju izvršenja zadatka, Štab divizije je izdao usmenu zapovest potčinjenim jedinicama, koja je obuhvatala sve potrebne elemente.

V) IZVRŠENJE

a) *Tok borbi*

VIII SNOB je dana 15. o.m. u 7 časova krenula iz Podstena⁵ u pravcu Hriba. Kada se, oko 12,30 časova, približila selu, primetila je neprijateljevu kolonu jačine oko 300 ljudi koja je došla na Hrib iz Nemške Loke. II bat. ove brigade vršio je obezbeđenje položaja u pravcu Koprivnika i istovremeno održavao vezu sa X SNOB, koja se nalazila na desnom krilu. I bat. ove brigade napao je na levom krilu neprijatelja a delom svojih snaga držao je položaje radi bočnog obezbeđenja u pravcu Planine. Kada je neprijateljeva kolona htela da krene iz Hriba u pravcu Koprivnika, i kada je već stigla na čistinu, ovaj bataljon je otvorio na nju snažnu vatru iz svih automatskih oružja. Ostala dva bataljona su zajedno sa Specijalnim bataljonom izvršili juriš na neprijatelja na Hribu. Tom prilikom su zapaljena 4 automobila. Posle završenih borbi brigada se opet povukla na svoje stare položaje.

⁵ Prethodnog dana, 14. novembra 1944, u 3 časa, 8. slovenačka NO brigada »Fran Levstik« i 10. slovenačka NO brigada »Ljubljanska« 18. NO divizije i njen Specijalni bataljon krenuli su iz šireg rejona sela Građene pravcem Smuka — Stari Log — Trnovec — Rajhenav, gde su se sukobili sa zasedom neprijatelja. Zatim su zanoćili u rejonu Podstena. (Vidi AIZDG, k. 153/1).

X SNOB je takođe tog dana, u jutarnjim časovima, krenula preko šume iznad Koprivnika, gde je posela položaje i oko 12,30 časova napala neprijatelja u Koprivniku. Zbog snažnog pritiska kao i zbog vatre iz automatskih oruđa i minobacača raspoređenih na položajima severoistočno od Koprivnika, neprijatelj se, u paničnom bekstvu i s velikim gubicima, morao povući iz svojih položaja, te je pred veče krenuo za Kočevje. Specijalni bataljon je zajedno sa VIII i X SNOB oko 12,30 časova stigao na položaje severoistočno od Koprivnika i zauzeo raspored na levom krilu divizije. Prilikom svog nastupanja došao je u blizinu sela Hrib i izvršio iznenadan juriš na neprijatelja te mu naneo dosta gubitaka u ljudstvu i zapalio mu čak 4 automobila. Rezultat borbe je bio potpuno uništenje neprijateljeve kolone i njegovih prevoznih sredstava. Pokušaj neprijateljevog protivnapada bio je odmah ugušen, nakon čega se neprijatelj ograničio samo na vatreno dejstvo po našim jedinicama iz teških automatskih oruđa sa odstojanja oko 1000 m. Po završenoj akciji bataljon se opet povukao na stare položaje.

IX SNOB nije učestvovala u ovim borbama jer je bila raspoređena na drugom sektoru.⁶

b) Neprijateljevi i naši gubici

U borbama kod Koprivnika i Hriba neprijatelj je imao 142 poginula (koje je uglavnom ostavio na položajima) i 115 ranjenih. Naši gubici: 11 poginulih, 17 ranjenih i 10 nestalih.

c) Zaplenjeno oružje i materijal

Prilikom borbi je zaplenjeno: 2 puškomitraljeza, 20 pušaka, 6 pištolja, nešto odeće, sanitetski materijal i 4 automata.

d) Rad Obaveštajnog centra

Obaveštajni centar je već 14. o.m. dobio zadatak da u cilju izviđanja uputi svoje patrole u sledećim pravcima: 1 patrolu preko Trnovca na Mačkovec i Onek, 1 patrolu u pravcu Mozelja. Knežje Lipe, Nemške Loke i Koprivnika, a 1 patrolu preko Rajhenava u Koprivnik. Zbog velikog snega, ove patrole su se kretale sporo, te su i izveštaji stigli s velikim zakašnjenjima. Patrola koja se kretala u pravcu Koprivnika naišla je kod Rajhenava na manju neprijateljevu zasedu, koju je proterala. Po dolasku na odstojanje oko 200 m od glavnog drumu Kočevje — Koprivnik, patrola je naišla na neprijateljevu patrolu ja-

⁶ Za to vreme se 9. slovenačka NO brigada nalazila na položajima Sela pri Hinjah — Vrh pri Hinjah (vidi operativni dnevnik 7. korpusa NOVJ u AIZDG, k. 153/1).

čine oko 20 — 30 ljudi, na koju je otvorila vatru te je proterala uz pomoć delova Specijalnog bataljona.

Patrole koje su bile upućene u pravcu Mačkoveca i Mozelja vratile su se tek idućeg dana i izvestile da se neprijatelj nalazi u Mačkovecu. Dana 15. o.m. je rad zbog borbi otpao, pa je 1 patrola upućena na drum koji vodi iz Koprivnika za Rajhenav, radi izviđanja, kako nas neprijatelj ne bi slučajno napao iz ovog pravca.

e) Rad Bataljona za vezu

Rad ovog bataljona u ovoj akciji nije došao do pravog izražaja, jer su naše jedinice bile uglavnom na pokretu. Tehnička veza je zbog toga otpala. Brza borbena signalizacija nije se mogla koristiti zbog česte guste magle i pošumljenosti. Između brigada i [Štaba] divizije održavana je kurirska veza.

f) Sanitetska služba

Svaka brigada je neposredno iza položaja svojih bataljona imala bataljonska previjališta, gde se ranjenicima, koje su bolničari doneli na previjališta, pružila prva hitna pomoć. Ranjenici nisu evakuisani, već su, zajedno s jedinicama, prebačeni u Nemšku Loku, odakle su se tek evakuisali dalje.

g) Intendantura

Zbog stalnih pokreta snabdevanje je bilo veoma otežano, pa ipak su jedinice, odmah posle prvog odmora naveče i ujutro, dobile topao obrok.

h) Popuna municijom

Jedinice su bile snabdevene punim borbenim kompletom municije još pre odlaska na pokret dana 13. o.m., što je bilo dovoljno za čitavu akciju, te se za vreme borbe nije ukazala potreba za daljom popunom.

VI) KRITIČKA OCENA AKCIJE

Izvršena akcija na Hrib i Koprivnik je u potpunosti uspela. Posedanje samih položaja bilo je izvršeno pravilno, brzo i prikriveno uprkos velikim prethodnim naporima. Korisnim se lakode pokazalo prilikom samog napada da su naše jedinice u napdu bile u potpunosti podržane vatrom sa susednih položaja. Raspored kao i dejstvo automatskog naoružanja bili su izvršeni u potpunom skladu sa idejom samog napada.

Iako je odnos snaga bio 1:2 u korist neprijatelja, ipak su naše jedinice napale, vešt看 manevrom i iznenađenjem, neprijatelja, potpuno razbile i nanele mu ogromne gubitke. Pripreme za izvršenje napada naših jedinica, zbog brze pramene situacije, nisu bile ni moguće ni jxjtrebne, jer je ovde

povlađivao momenat brze procene situacije i donošenja odluka. Bila je izdata pravilna usmena zapovest koja je sadržavala sve potrebne elemente za izvršenje napada, sa svim eventualnim promenama i svim fazama borbe.

Raspored teških minobacača kao i njihovi položaji bili su pravilno odabrani, iako zbog guste magle nije bilo moguće tačno osmatranje pogodaka, tako da je efekat vatre bio veoma povoljan za naše snage, što treba pripisati baš pravilnom izboru položaja.

Momenat samog napada, odnosno juriša na neprijatelja koji se nalazio na Hribu, bio je po vremenu kao i po mestu pravilno odabran i određen. Vremenski u tom pogledu što je bio iskorišten momenat neprijateljevog pokreta iz Hriba za Koprivnik, te je neprijatelj u tom momentu imao najslabiji raspored za prihvatanje borbe. Po mestu, pak, zbog toga što je naš napad izvršen sa dominirajućih položaja na kojima je bila omogućena potpuna priprema za iznenadan juriš, a istovremeno ovi položaji su pružali mogućnost za flankimu vatra, koja je istovremeno podržavala napad naših jedinica i sprečavala organizovano povlačenje neprijatelja. U slučaju eventualnog neprijateljevog protivnapada ovi položaji pružali bi našim jedinicama odlične prihvatne položaje.

Uže osiguranje jedinica na položajima bilo je već pozitivno rešeno samim dobrim rasporedom jedinica. Ovde treba spomenuti pravilno obezbeđenje našeg desnog boka da bi se napad na Hrib mogao izvršiti prema zamisli.

Veza između pojedinih jedinica je uprkos slabom vremenu i magli dobro funkcionirala, tako da se nije desio slučaj da jedinice ne bi bile međusobno povezane. Jasno je da je u ovoj borbi, koja se vodila na relativno malom prostoru, s obzirom na jačinu angažovanih snaga, bila umesna samo kurirska veza, dok je tehnička veza otpala.

Jedina je greška u ovoj akciji prevremeno povlačenje položaja desnokrilih jedinica bez naređenja, što je imalo za posledicu da je neprijatelj pred veče napao i rasterao našu komoru.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, kapetan:⁷

Šef odseka, potporučnik:
Rožič⁸

Prilog: Skica rasporeda jedinica.⁹

⁷ Načelnik štaba u to vreme bio je Ivan Jezeršek Sokol.

⁸ Miroslav Rožič

⁹ Redakcija skicu ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 27/11.

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO SLOVENIJE OD 30. NOVEMBRA 1944. O RASPO
REDU NEPRIJATELJEVI» JEDINICA I SITUACIJI NA TE
RITORIJI SLOVENIJE¹

GLAVNI STAB NOV I PO
SLOVENIJE
Obaveštajno odeljenje
Br. 7131/44
Dana 30. novembra 1944.

M E S E Č N I I Z V E Š T A J
za period od 1. novembra 1944. do 30. novembra 1944.

- I) Vojna situacija na teritorija koju kontroliše NOV i POS
- II) Koncentracije, akcije i pokreti neprijatelja
- III) Saobraćaj
- IV) Utvrđivanje
- V) Aerodromi

PRILOZI

Grafički prikaz tranzitnog i lokalnog železničkog saobraćaja preko teritorije Slovenije. (Samo za Vrhovni štab).

I) VOJNA SITUACIJA NA TERITORIJI KOJU KONTROLIŠE
NOV I POS

U odnosu na mesečni period od 1. oktobra do 31. oktobra 1944,² situacija se u vremenu od 1. novembra do 30. novembra 1944. na teritoriji koju kontroliše NOV i POS nije promenila. Na kontrolisanoj teritoriji se još uvek nalaze veće ili manje jedinice koje su tu već za sve vreme od tri meseca, s tom razlikom što se divizije koje se nalaze na sektoru Primorske koncentrišu i spremaju za odlazak.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 232/1. U gornjem desnom uglu dopisano je crvenom olovkom: »IX korpus, O.C.«, što označava da je to primerak koji je dostavljen Obaveštajnom centru 5. korpusa NOVJ. Iz prpratnog akta se vidi da je Obaveštajno odeljenje Glavnog štaba NOV i PO Slovenije ovaj izveštaj dostavilo Štahu 9. korpusa NOVJ 6. decembra 1944, te da je izveštaj zaveden u delovodni protokol Štaba 9. korpusa NOVJ 17. decembra 1944. pod brojem 4549. Obaveštajno odeljenje je svoje mesečne izveštaje dostavljalo ne samo Vrhovnom štabu NOVJ već i štabovima korpusa i zone.

- Odnosi se na izveštaj Obaveštajnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 31. oktobra 1944 (u AIZDG, k. 52/1).

U našim ranijim mesečnim izveštajima smo tvrdili da neprijatelj teritoriju Slovenije deli na dva posve različita sektora, i to na prvi, gde se neprijatelj ograničava pretežno na obezbeđenje komunikacija, te samo s vremena na vreme preuzima ofanzivne akcije protiv naših jedinica, i na drugi, kuda neprijatelj svoje na italijanskom ratištu razbijene divizije dovlači na odmor i reorganizaciju.

Ova naša pretpostavka uglavnom još uvek važi. Na prvom sektoru, pod koji potpadaju Dolenjska, Notranjska, Gorenjska, Štajerska i Koruška, neprijatelj se uglavnom još uvek ograničava na osiguranja komunikacijskih veza, i to aktivnom ili pasivnom odbranom, a u isto vreme tu teritoriju, u odnosu na prošli mesec, koristi kao teritoriju preko koje se izvode svi vojni pokreti prema jugoslovenskom ratištu, odnosno obratno u pravcu Nemačke. Na ovom sektoru, a naročito u Štajerskoj, isto tako se primećuje dolazak manjih nemačkih jedinica razbijenih na jugoslovenskom ratištu, koje se pak ovde obično ne zadržavaju, već nakon kraćeg vremena produžavaju put za Nemačku. Ne primećuje se da se na sektoru Štajerske vrše reorganizacije, popuna ili formiranje novih divizija.

Nasuprot prvom sektoru, neprijatelj drugi sektor, u koji se ubrajaju Primorska, Benečija, Furianija i Istarsko poluostrvo, koristi kao teritoriju na koju dovlači svoje na italijanskom ratištu razbijene divizije, da se tu odmore, da se formiraju nove divizije ili stare popune novim ljudstvom. U isto vreme, pak, to je teritorija koja leži nekako na sredini između italijanskog i jugoslovenskog ratišta, nekako najpogodnije za neprijatelja da koncentriše svoje rezerve, koje može, prema potrebi, najbrže prebaciti bilo na italijansko, bilo na jugoslovensko ratište. Sve jedinice koje se tu nalaze služe neprijatelju i kao rezerva u slučaju eventualnog desanta na Istarsko poluostrvo ili bilo gde drugde na dalmatinskoj obali (naročito na obali Hrvatskog primorja). I najzad, neprijatelj jedinice koje se nalaze na tom sektoru može upotrebiti i kao okupacijsku vojsku i, zajedno s nekim jedinicama divizija koje se inače tu nalaze na odmoru, može s vremena na vreme preduzimati manje akcije protiv naših jedinica.

a) Vojno-teritorijalna podcla Slovenije

Teritorija cele nemačke države, bez okupiranih pokrajina, u vojnom pogledu je podeljena na XXII Wehrkreise,³ koji po svojoj funkciji otprilike odgovaraju našoj predratnoj armijskoj oblasti.

³ Vojna okruga

Bivšu državnu teritoriju Austrije neprijatelj je podelio na dva Wehrkreisa, i to na XVII i XVIII. Pod XVIII Wehrkreis, sa sedištem u Salzburgu, od austrijskih pokrajina potpadaju Koruška, Gornja Štajerska i Tirol, a pod XVII Wehrkreis, sa sedištem u Beču, Donja i Gornja Austrija.

Kada je neprijatelj, posle kapitulacije Jugoslavije, od slovenačkih pokrajina okupirao i priključio nemačkom Reichu Gorenjsku i Štajersku, on ih je u vojno-upravnom pogledu, jer je ove pokrajine smatrao svojim nacionalnim teritorijem, uključio teritorijalno u XVIII Wehrkreis.

Iz XVIII Wehrkreisa neprijatelj ima formirana dva armijska korpusa, i to XVIII i XIX planinski korpus, koji se nalaze na bojištu. U sastav ova dva armijska korpusa spada 6 divizija, i to: 1. Alpenjäger divizija u Finskoj, 3. Alpenjäger divizija na istočnom ratištu, 4. Alpenjäger divizija u Norveškoj, 5. Alpenjäger divizija na italijanskom frontu i 6. Alpenjäger divizija u Finskoj. Sem toga, u XVIII Wehrkreisu formirane su još 3 rezervne divizije, i to: 188. rezervna divizija, koja se nalazi na području Jadranske operativne zone, 438. Z.B.V.⁴ divizija, sa sedištem u Celovecu, i 537. Z.B.V. divizija, sa sedištem u Innsbuku.

Iz XVII Wehrkreisa ima neprijatelj formirana tri armijska korpusa, i to: XVII armijski korpus, LXXXII armijski korpus i XL tenkovski korpus. U sastav pomenutih korpusa potpadaju sledeće divizije:

- 44. pešadijska divizija, sada na jugoslovenskoin bojištu
- 45. pešadijska divizija, sada na istočnom bojištu
- 137. pešadijska divizija, na istočnom bojištu
- 297. pešadijska divizija, u sastavu XXI korpusa u Crnoj Gori
- 331. pešadijska divizija, na severnom odseku istočnog bojišta
- 369. legionarska divizija, u Bosni
- 373. legionarska divizija, u Lici
- 392. legionarska divizija, u Gorskom kotaru
- 100. lovačka divizija, bila u Albaniji, sada nije poznato gde je
- 217. lovačka divizija, bila ranije u Grčkoj
- 2. oklopna divizija, na istočnom bojištu.
- 9. oklopna divizija, na istočnom bojištu.

Osim toga, u tom Wehrkreisu su formirane još 3 rezervne divizije, i to:

- J87. rezervna Alpenjäger divizija, u Austriji
- 177. pešadijska divizija, u Beču
- 487. divizija, u Linču.

⁴ zur besonderen Verwendung (za naročitu upotrebu)

Slovenačke pokrajine koje je neprijatelj poseo prilikom kapitulacije Italije, a ranije su bile sastavni deo italijanske države, neprijatelj nije mogao, jer je bila a i sada je Musolinijeva Italija vojni i politički saveznik nemačkog Reicha, da jednostavno u vojnom pogledu priključi Wehrkreisu XVIII. Š tim bi bio grubo narušen integritet Musolinijeve Italije. Ovakav akt bio bi velika politička greška koja bi se veoma negativno odrazila kod svih tadašnjih satelitskih država. Zbog toga je neprijatelj ove pokrajine uključio u Jadransku operativnu zonu. Jadranska operativna zona inače ima zadatke sasvim drukčije od nemačkih Wehrkreisa. Sem potpuno vojno-teritorijalne uprave, Jadranskoj operativnoj zoni povereni su i taktički i strateški zadaci, te je operativna zona kao neki vojni organ između teritorijalnih Wehrkreisa i operativne armije.

U vojnom pogledu Jadranska operativna zona potčinjena je neposredno komandantu Grupe armija »Jug« maršalu Kesselringu, te je tako po rangu organ ravnopravan s nemačkom armijom.

Pod Jadransku operativnu zonu potpadaju: bivša Ljubljanska pokrajina, Istarsko poluostrvo, Primorska, Benečija i Furlanija to jest bivše italijanske provincije Pula, Trst, Gorica i Videm te Ljubljanska pokrajina.

Komandant XVIII Wehrkreisa je general brdskih lovačkih trupa Ringel, a komandant Jadranske operativne zone je general-lajtnant Kiibler, sa Štabom u zamku Spessa kod Krmina.

U policijsko-upravnom pogledu podela je nešto drukčija, naročito što se tiče borbe protiv naših jedinica. Vođenje borbi protiv naših jedinica u bivšoj Ljubljanskoj pokrajini, Gorenjskoj i Štajerskoj povereno je Höhere SS und Polizei Führern Röseneru, koji ima za vođenje ove borbe sva potrebna ovlašćenja. Tako mu je, između ostalog, dato i pravo da raspolaže vojnim snagama na pomenutoj teritoriji, to jest policijsko-taktičkim jedinicama, posadama garnizona, operativnim jedinicama i policijskim upravnim jedinicama, kao i SA odredima. Vođenje borbi protiv naših jedinica na području Jadranske operativne zone, izuzev Ljubljanske pokrajine, povereno je Höhere SS und Polizei Führeru u Jadranskoj operativnoj zoni, Bach-Zalewskom.

b) *Podela neprijateljevih jedinica*

Neprijateljeve jedinice koje se nalaze na teritoriji koju kontrolišu NOV i POS treba prema njihovim zadacima i kvalitetu podeliti. Tako imamo:

- 1) operativne jedinice — kompletne divizije koje se nalaze isključivo na teritoriji Jadranske operativne zone i koje neprijatelj obično, zbog toga što se tu nalaze na odmoru, reorganizaciji i prctormaciji, ne koristi za borbe protiv naših jedinica,
- 2) rezervne divizije koje su obično stalno na određenom sektoru i služe neprijatelju kao okupaciona vojska,
- 3) policijske taktičke jedinice koje neprijatelju služe za aktivnu borbu protiv naših jedinica,
- 4) garnizone, školske jedinice koje su stalno na određenim mestima,
- 5) SA jedinice — Wehrmannschaft,
- 6) italijanske jedinice koje se nalaze na sektoru Jadranske operativne zone,
- 7) Slovensko domobranstvo i slovenske narodne varnostne straže u Primorskoj,
- 8) Nedićevu vojsku,
- 9) četnike Draže Mihailovića.

1) *Operativne jedinice*

Operativne jedinice, kompletne divizije, neprijatelj ima samo na teritoriji Jadranske operativne zone, sem Ljubljanske pokrajine. To su uglavnom razbijene nemačke divizije na italijanskom frontu, koje dolaze na ovu teritoriju na odmor, reorganizaciju i popunu ljudstvom. Ove divizije su obično na ovoj teritoriji dva do tri meseca a zatim ponovo odlaze ili na italijansko bojište ili, prema potrebi, drugde.

U proteklom mesečnom razdoblju su se nalazile sledeće divizije:

94. *pešadijska divizija*, sastavljena od tri pešadijska puka, i to 267, 274. i 276. i 194. artiljerijskog puka. Divizija, jačine oko 5.000 ljudi, nalazi se na sektoru Vidma, štab u Vidmu, komandant general-lajtnant Steimetz.
71. *pešadijska divizija*, sastavljena od tri pešadijska puka, i to: 191, 194. i 211. i 171. artiljerijskog puka, na sektoru Videm — Gorica, jačine oko 5.000 ljudi, štab divizija u Vidmu, komandant general-lajtnant Raapke.
237. *pešadijska divizija*, sastavljena od 1.046, 1.047. i 1.048. grenadirskog puka i 237. artiljerij-

skog puka, jačina oko 5.000 ljudi, štab u Pazinu, komandant general-lajtnant Falkner.

159. pešadijska divizija, sastavljena od 71. i 74. pešadijskog puka (na našoj teritoriji), jačine oko 2.500 ljudi, štab u Gorici, komandant nepoznat.

408. pešadijska divizija, identitet ove divizije nije tačno utvrđen.

Podaci o prve četiri divizije su provereni na osnovu više saslušanih ratnih zarobljenika i dezertera. Napominjemo da su poslednjih dana za 94. pešadijsku diviziju pristizali izveštaji da je otišla na italijanski front, ali ti izveštaji još nisu provereni. Poslednjih dana primećuje se i koncentracija jedinica 194. puka 71. pešadijske divizije i jedinica 159. divizije koje su se nalazile u Vipavskoj dolini i na Krasu. Ljudstvo pomenute dve divizije priča da će otići na jugoslovensko bojište, ipak se do sada ne primećuju bilo kakvi pokreti pomenu-tih divizija.

Ovo su divizije koje su se na tom sektoru nalazile već prošlog meseca. Sem toga, u toku mesečnog perioda od 1. do 30. novembra 1944. stigla je na sektor Tarcenta *17. pantergrenadier divizija*, koja je vodila akcije protiv jedinica italijanske divizije Osoppo a zatim je, posle kraćeg zadržavanja na tom sektoru, ponovo otišla na italijansko bojište.

Na italijansko bojište je otišla i 4. Luftwaffenfeld divizija, koja se prošlog meseca nalazila na sektoru Spilimberga a njeni delovi na sektoru Gemone i Tarcenta.

Na područje Jadranske operativne zone su pristigle dve iiv/ve divizije, i to:

2/2. polumotorizirana divizija, koja se nalazi skoncentrisana na setkoru Codroipa, i

179. pešadijska divizija, koja se nalazi skoncentrisana na sektoru Bentigliano. Obe divizije trebalo je da 21. 11. 1944. krenu na jugoslovensko bojište, ali to nisu mogle zbog nestašice vagona i zbog stalnog rušenja komunikacijskih veza od strane savezničke avijacije.

Tako se sada na području Jadranske operativne zone nalazi ukupno šest kompletnih operativnih divizija, koje su sve, sem 237. pešadijske divizije, pripremljene za odlazak.

U pogledu ostalih divizija, odnosno divizija koje smo prikazali u prošlom mesečnom izveštaju, napominjemo da se delovi *114. planinske divizije* koji su se nalazili na Miljskom poluostrvu i delovi *144. pešadijske divizije* više ne nalaze na Istarskom poluostrvu. Verovatno su otišli u sastav svojih divizija na ratištu.

Naknadnim proveravanjem je utvrđeno da *118. pešadijska divizija*, za koju smo izvestili da je prema nepotvrđenim podacima stigla iz Dalmacije na Istarsko poluostrvo, nije nikada bila na tom sektoru.

Pošto ne primamo nikakvih novih izveštaja o *273. pešadijskoj diviziji*, i to sada kada su dezertiranja iz svih nemačkih jedinica, na dnevnom redu, smatramo da su naši podaci o toj diviziji bili netačni.

2) *Rezervne divizije*

Osim operativnih jedinica, divizija, koje na teritoriju kontrolisanu od NOV i PÖS dolaze na odmor i reorganizovanje, ostaju tu dva do tri meseca a zatim ponovo odlaze na bojište, na našoj teritoriji se nalaze i divizije koje nisu prvorazredne i koje okupatoru služe kao okupacijska vojska. Kao takva vojska mogu se smarati obe rezervne divizije iz XVIII Wehrkreisa, i to *188. rezervna Alpenjäger divizija* i *438. Z.B.V. divizija*.

188. rezervna Alpenjäger divizija se već od proleća ove godine nalazi na području Jadranske operativne zone, kamo se premestila sa sektora Belluna. Ova divizija ima u svom sastavu 4 Alpenjäger puka, i to: 136, 137, 138. i 139, i 112. artiljerijski puk, a, osim loga, u sastav ove divizije ulaze i sve manje jedinice koje se nalaze u Primorskoj i na Istarskom poluostrvu, kao što su to razni Sicherungs-bataljoni, obalska artiljerija itd. Baš zbog toga je ta divizija, u odnosu na ostale nemačke divizije koje obično ne dostižu brojno stanje redovne nemačke divizije, brojno vanredno jaka te njezino brojno stanje iznosi oko 17.000 ljudi. Komandant ove divizije je general-lajtnant Hössling Hans, a štab divizije se nalazi u Sežani.

Od pukova *188. divizije*, *136. Alpenjäger puk* ima zadatak da brani morsku obalu od Trsta do Tržiča, *137. Alpenjäger puk* — morsku obalu od Trsta do Miljskog poluostrva, *138. Alpenjäger puk* — Reški zaliv, *139. Alpenjäger puk* — komunikacijske veze Trst — Postojna, a jedinice *112. artiljerijskog puka* su raspoređene na Miljskom poluostrvu.

Divizija je ranije bila trećerazredna divizija, ali su približavanjem italijanskog bojišta diviziju reorganizovali u drugorazrednu diviziju te joj istovremeno dali u zadatak da svoje sektore brani i u slučaju savezničkog desanta ili približavanja bojišta.

438. Z.B.V. divizija je petorazredna divizija, isključivo sastavljena od landesšicen-pukova i jedinica koje potpadaju pod granične odseke. Na slovenačkoj teritoriji ima ova divizija dva landesšicen-puka, sa sedištem u Štajerskoj. Sem toga, pod diviziju potpadaju i Granični odsek sa sedištem u Beljaku, sa graničnim pododsecima »D« u Dravogradu, »E« u Ptujju i »F« u Zidanom Mostu.

Komandant divizije je general-lajtnant Nöldechen, štab divizije je u Celovecu.

Komandant 184. [landesšicen] puka je pukovnik Swiatko, sa štabom u Kranju.

Komandant 18. [landesšicen] puka je pukovnik Palua-Gall, sa štabom u Celju.

Donedavna je isključivi zadatak 438. Z.B.V. divizije bio pasivno osiguranje komunikacijskih veza. Divizija je sastavljena od ljudstva starijih godišta, od 45 do 55 godina starosti, koje je raspoređeno po bunkerima i uporištima duž svih komunikacijskih veza slovenačkih predela koji potpadaju pod XVIII Wehrkreis. Ova divizija nije nikada učestvovala u borbama protiv naših jedinica.

U težnji da dobije nove jedinice te da se divizija osposobi za borbu kako protiv naših jedinica tako i protiv prodiruće RA,⁵ neprijatelj je 438. Z.B.V. diviziji priključio Alpenjäger puk »Treeck«,⁶ koji je sastavljen od mlađih godišta i boljeg je borbenog morala, a istovremeno je diviziji postavio zadatak da aktivnom borbom protiv naših jedinica obezbedi komunikacijske veze i radove na utvrđivanju u Štajerskoj. Ipak je u biti ostalo isto kao i ranije, jer se stare jedinice 438. Z.B.V. divizije još uvek ograničavaju samo na obezbeđenje komunikacijskih veza a u borbu protiv jedinica NOV i POS stupa samo Alpenjäger puk »Treeck«, koji je zajedno sa 25. SS policijskim pukom preuzeo na sebe svu težinu borbe. Divizija je primila i nov zadatak, naime, da, u slučaju približavanja istočnog bojišta, s pojačanim Alpenjäger pukom »Treeck« pruži otpor i savezničkoj RA ako bi prodrła na teritoriju Štajerske.

3) Policijske taktičke jedinice

Vođenje borbe protiv naših jedinica u bivšoj Ljubljanskoj pokrajini, Gorenjskoj, Štajerskoj i Koroškoj - povereno

⁵ Rdeće armade (Crvene armije)

⁶ Brdski lovački puk »Treeck« formiran je 19. jula 1944 (vidi tom VI, knj. 15, dok. br. 108, objašnjenje 4 i dok. br. 153), a na područje Štajerske stigao je početkom septembra, te je 4. septembra izveo akciju na području Plešivec — Graška Gora (vidi AIZDG, nemački fond, k. 205/V). Od tada je stalno angažovan u borbi protiv jedinica 4. operativne zone Slovenije.

je Höhere SS und Polizeiführeru Röseneru a u Jadranskoj operativnoj zoni Höhere SS und Polizeiführeru u Jadranskoj operativnoj zoni Bach-Zalewskom.

Za borbu protiv naših jedinica raspolaže Rösener u svakoj od starih pokrajina po jednim SS policijskim pukom. To su jedinice naročito izvežbane za partizansko ratovanje, koje se nalaze samo u onim pokrajinama gde postoje oslobodilački pokreti. SS policijski puk je istog formacijskog sastava kao običan nemački puk te ima tri bataljona sa po četiri čete — tri lake i jedna teška — i ostalim specijalnim jedinicama (protivtenkovska četa, četa lakih topova itd.). Ljudstvo ovih jedinica je uglavnom nemačke narodnosti, a u poslednje vreme primećuju se i pripadnici drugih narodnosti, kao npr. Hrvati, Rusi itd. Moral pukova je još uvek dosta dobar i ovi pukovi predstavljaju prvorazrednu vojnu snagu.

14. *SS policijski puk*: Štab u Ljubljani, komandant pukovnik Nickel. Prvi bataljon na području Ljubljana — Novo Mesto — Krška dolina, II bataljon na sektoru [Slovenske] Konjice u Štajerskoj, a III bataljon u Ribniškoj dolini (Velike Lašče, Ribnica, Kočevje).

25. *SS policijski puk*: Štab u Celju, komandant nije poznat (raniji komandant pukovnik Koller je postavljen za komandanta 10. SS policijskog puka). Operativno područje u Savinjskoj dolini i trbovljanskim revirima. Prvi bataljon je u Vraskom, Braslovčama i Teharju.

28. *SS policijski puk »TODT«*: Štab u Kranju, komandant potpukovnik Kösterbeck, I bat. u Št. Vidu⁷ kod Lukovice, II bat. u Nakloni kod Kranja, III bat. na Brezjama.

13. *SS policijski puk*: Štab u Celovecu, komandant potpukovnik Fleckner, jedan bat. u Zeleznoj Kapli, jedan u Pliberku a jedan na području Mežica.

27. *SS policijski puk*: jedinice pomenutog puka utvrđene su po uporištima na levoj obali Drave između Maribora i Dra\ograda. Nemamo još podataka da li se tu, odnosno na susednim područjima nalazi ceo puk ili samo deo puka.

Komandanti pomenutih SS policijskih pukova su u isto vreme i opunomoćenici za vođenje borbe protiv naših jedinica na dotičnom sektoru (Beauftragte für Bandenbekämpfung na zaštitnom području Gorenjske je potpukovnik Kösterbeck).

Sem pomenutih SS policijskih pukova, služi neprijatelju za borbu protiv naših jedinica još i

Lehrregiment [Nastavni puk] Z.B.V. divizije »Brandenburg«, koji je sastava redovnog nemačkog puka. Komandant

Sada: Šentvid pri Lukovici.

major Pinker. I bat. na Bledu, II bat. u Št. Vidu⁸ kod Ljubljane, III bat. u Kamniku i IV bat. u Domžalama.

Za borbu protiv naših jedinica u Štajerskoj neprijatelj upotrebljava već pomenuti Alpenjäger puk »Treeck«.

Bach-Zalewski, kao vođa borbe protiv naših jedinica u Primorskoj, ima uglavnom na raspolaganju 10. SS policijski puk — štab u Gorici, komandant pukovnik Koller, I bataljon u Gorici i Trstu, II bat. u Idriji i Godoviču i III bat. u Ajdovščini, Vipavi i Prestraneku.

U poslednje vreme su u akcijama protiv IX korpusa učestvovali i jedinice 194. puka 71. pešadijske divizije.

4) *Garnizonsko-školske jedinice*

SS brdski lovački dopunski i nastavni bataljon »Prinz Eugen« u Gradiški, Zagraju i Fari.

II tenkovski bataljon 208. puka u Moši, Ločniku i Gorici.

Vazduhoplovni lovački bataljon Z.B.V. 4 u Borutu, Buzetu, Polju, Cerovljama, Pazinu.

22. baterija mornaričkih brodskih protivavionskih topova 200. puka u Trstu.

Tenkovski bataljon Adria, u koji ulazi sva motorizacija u Primorskoj.

258. tenkovska nastavna četa u Postojni.

M.A.A.^{5*} 626. u Kontovelju.

122. Alpenjäger puk u Pontebi, Ukoviei, Donji, Rankolanu, Muzecu kod Videma i Chiusafortu.

N.S.K.¹⁰ brigada Odseka zaprečavanja »Jug«, u koju potpadaju sve motorizovane jedinice u Primorskoj.

730. mornarički protivavionski divizion na području Tržiča.

319. brdski lovački dopunski i nastavni bataljon u Škofjoj Loki.

6. dopunska i nastavna baterija minobacača za zadimljavanje. Prema nekim podacima, pomenuta jedinica je otišla preko Nirnberga na zapadni front.¹¹

SS podoficirska škola u Ljubljani, jačine jednog puka (14 četa).

⁸ Sada: Šentvid.

⁹ Marineartillerieabteilung (divizion obalske artiljerije)

¹⁰ Nationalsozialistische Kraftfahrer Korps (Nacionalsocijalistički motori/.ovani korpus)

¹¹ Ta jedinica je iz Bohinjske Bele 9. novembra 1944. otišla u pravcu Brenera (vidi AIZDG, k. 52/11).

Batalione Volontario Espagnole [Španjolski dobrovoljački bataljon] »De Hall« u Trbovljama,¹² a po nekim sasvim još neproverenim podacima je bataljon otišao za Austriju.

II dopunski i nastavni bataljon 18. Landesshützen puka, nastavni bataljon za Landesshützen jedinice, u Guštanju,¹³ Dravogradu, Buhenštajnu¹⁴ i Mežici.

11 Z.B.V. bataljon u Guštanju, Žerjavu, Mežici i Velikovecu.

48. protivtenkovski divizion u Celju i Zalecu.

Pokretni eskadron II izviđačkog i dopunskog divizona u Slovenj Gradecu.

Podoficirska škola XVIII vojnog okruga u Mariboru, u jačini od jednog puka.

R.A.B.¹³ tečaj 112. brdskog artiljerijskog puka u Mariboru.

139. dopunski i nastavni bataljon u Celovecu.

499. dopunski i nastavni bataljon u Tessendorfu.

134. dopunski i nastavni bataljon u Št. Peteru kod Št. Jakoba u Koruškoj.

Oficirska škola divizije »Nordland« u Lendorfu u Koruškoj.

110. artiljerijski puk — nastavna jedinica.

112. artiljerijski dopunski i nastavni puk u Beljaku i Mariboru.

76. protivavionski puk, sa sedištem u Brück an der Mur i s jedinicama u Gorenjskoj i Štajerskoj.

699. laki Flak¹⁶ nastavni divizion, koji potpada pod 99. Flak puk »Wien«.

I. divizion brzih čamaca, sa sedištem u Palmanovi i sa 3, 7, 22. i 24. flotilom brzih čamaca.

II. zaštitna flotila u Trstu.

11. Schutzmannschaft bataljon, sa sedištem na Bledu.

618. Z.B.V. puk, sa sedištem u Celju.

SS stražarski bataljon, sa četama u Gorici, Gemoni, Babama, Senožeču, Videmu i Trstu.

¹² Taj bataljon je formiran 1. aprila 1944. u Versaju [Versailles] od dobrovoljaca iz Španije, a komandni kadar je bio isključivo nemački. Bataljon je imao tri čete, od kojih je prva otišla u Rumuniju, a štab bataljona sa ostale dve čete sredinom juna 1944. stigao je u Dobrunu, a zatim je bio raspoređen u uporištima Trbovlje i Zagorje ob Savi (vidi AIZDG, k. 52/11). Redakcija nije mogla utvrditi kada je ovaj bataljon otišao s teritorije Štajerske.

¹³ Sada: Ravne na Koroškem.

¹⁴ Buchenstein, zamak, 2 km istočno od Dravograda. Na karti 1:100.000 nije označen, a na karti 1:25.000 obeležen kao Puhštan.

¹⁵ Redakcija nije mogla utvrditi značenje te skraćenice. Verovatno znači: Reserve Artillerie Batterie (rezervna artiljerijska baterija).

¹⁶ Fliegerabwehrkanone (protivavionski top)

5) S/1 jedinice — *Wehrmannschaft*

Brojno stanje Wehrmannschaft puka se sada može teško utvrditi. U Štajerskoj, gde se isključivo nalazi Wehrmannschaft puk »Donja Štajerska«, izvode naše jedinice masovnu mobilizaciju, pa se toj mobilizaciji stanovnici — pripadnici Wehrmannschafta i masovno odazivaju. Područja s kojih Wehrmannschaft puk crpe svoju snagu su samo još gradovi kao Maribor, Celje i njihova neposredna okolina. Wehrmannschaft puk »Donja Štajerska« formacijski zahvata 8 bataljona,¹⁷ koji pak još nisu svi popunjeni.

<5) *Italijanske jedinice*

Italijanske jedinice se nalaze samo na području Jadranske operativne zone. To su jedinice slabog morala i slabih borbenih sposobnosti. Neprijatelj ih nikada ne upotrebljava za akcije protiv naših jedinica. Ove jedinice su isključivo posadne jedinice za obezbeđenje komunikacijskih veza i za posade u pojedinim uporištima. Dezertacije iz ovih jedinica veoma su česte. U Primorskoj se nalaze sledeće jedinice:

II italijanski dobrovoljački bataljon, sa sedištem u Štanjelu.

14. italijanski bataljon za utvrđivanje obale, ranije Milizia Confinaria, sa sedištem u Solkanu.

15. italijanski bataljon za utvrđivanje obale, ranije bersaljerski bataljon »Bruno Musolini«, u Sv. Luciji¹⁸ do Podbrda.

16. italijanski bataljon za utvrđivanje obale, sa sedištem u Sv. Andreju.

11. četa granične milicije D.T.¹⁹ u Predilu.

58. fašistička legija na području Trsta.

59. fašistička legija na Istarskom poluostrvu.

60. fašistička legija na Istarskom poluostrvu.

61. fašistička legija na Istarskom poluostrvu.

62. fašistička legija na području Gorice.

Civilna zaštita, sa četama na području Trsta.

3. brigada »Nera« u Gorici.

674. protivavionska baterija u Rijeci.

687. protivavionska baterija na Trsatu.

II bataljon »San Marco« u Palmanovi.

Inženjerijski zanatski bataljon republikanske vojske u Trstu.

¹⁷ Taj puk je imao samo 4 bataljona i dve samostalne čete (vidi tom VI, knj. 12, dok. br. 136).

¹⁸ Sada: Most na Soči.

¹⁹ Difesa Teritoriale (teritorijalna odbrana)

35. tvrđavska baterija [s nazivom »Anna«] u Campo Marco, 36. baterija s nazivom »Rosa«, 39. baterija s nazivom »Laura«, 40. baterija s nazivom »Laura«, 41. baterija s nazivom »Marco« i 16. baterija s nazivom »S. Caterina«.

Milicija teritorijalne odbrane »Friuli«, s jedinicama u Trstu, Gorici itd.

Italijanska alpinska divizija »Giulia«, s manjim jedinicama po raznim uporištima u Primorskoj.

7) *Slovensko domobranstvo i Slovenske narodne varnostne straže*

Na teritoriju biv. Ljubljanske pokrajine ima naša reakcija svoju vojnu formaciju — Slovensko domobranstvo. Do sada imaju formiranih 65 domobrantskih četa, s nekim specijalnim jedinicama.⁰ Ovaj broj domobrantskih četa ima neprijatelj već skoro 6 meseci. U upoređenju s vremenom od pre 4 meseca, kada su domobrantske čete brojile 160—180 ljudi, sada broje samo 120—140 ljudi, tako da je brojno stanje Slov. domobranstva u Ljubljanskoj pokrajini, uključujući i specijalne jedinice, oko 10.000—11.000 ljudi.

Domobrantsko vojno rukovodstvo deli svoje jedinice na posadne i manevarske. Od najboljih četa neprijatelj je formirao 4 pokretna bataljona koji imaju zadatak, kao i u ostalim pokrajinama SS policijski pukovi, da se aktivno bore protiv naših jedinica. Sve ostale domobrantske jedinice su posadne jedinice.

I domobrantski pokretni bataljon sastavljaju 16, 28, i 7.²¹ četa i Teška četa. Komandant bataljona je kapetan COF. Bataljon je smešten u Stični. (Raniji komandant kapetan KRI2).

III domobrantski pokretni bataljon sastavljaju 15, 20.- i 22. četa i Teška četa. Komandant bataljona je kapetan PAVLOVČIĆ, ranije je bio komandant kapetan Stamenković. Bataljon je smešten u Višnjoj Gori.

II domobrantski pokretni bataljon sastavljaju 17, 47. i 48. četa i Teška četa. Komandant bataljona je kapetan Vuk RUPNIK. Bataljon je smešten na Rakeku.

²⁰ Krajem novembra 1944. slovenačko domobranstvo je imalo sledeće jedinice: 59 pešadijskili četa [posadnih i u bataljonima], 4 teške čete u sastavu bataljona, tri baterije, železničku bateriju i pionirsku četvu; sem toga, neke nastavne i dopunske čete (vidi AIZDG, AFK, k. 275, 279, 282, 283, 287 i 292).

²¹ Pogrešno; treba: 71.

²² Pogrešno; treba: 21.

IV domobranski pokretni bataljon sastavljaju 31, 32. \ 39. četa i Teška četa. Komandant bataljona je kapetan Meničanin. Bataljon je smešten u Št. Vidu-' kod Štične.

Po svojoj borbenoj sposobnosti domobranski pokretni bataljoni odgovaraju SS policijskim pukovima, a u nekim slučajevima su čak bolji i uporniji. Oni su i jedina prava manevarska snaga naše domaće reakcije, s kojom će naša vojska imati još posla. Uzrok tome je što su neke čete i bataljoni sastavljeni iz starih zagriženih belogadista, koji su se borili protiv NOV već za vreme Italijana, u sastavu MVAC,²⁴ i koji imaju iza sebe već toliko zločina, a naročito sada kada se nalaze u pokretnim bataljonima, da im ne preostaje ništa drugo nego da se bore i čekaju na razvoj svetske političke situacije koja će ih spasti. Ovde ne može biti reči o pravom svesnom moralu, pošto je ljudstvo ubeđeno u poraz kako Nemačke tako i domobranstva, već o bojazni pred kaznom. Baš zbog toga se i bore i inadaju se podršci reakcije u savezničkim državama. To je i uzrok što su se domobranski pokretni bataljoni prilikom upada u Belu krajinu, koji je, po svim primljenim izveštajima, bio veoma snažan, vanredno angažovali samo zbog toga da bi osvojili što više zemljišta, naneli našim snagama što više udara, a nastupajućim saveznicima pružali izgled neke zakonitosti, državotvornosti i prava na borbu protiv naših snaga u cilju samoodbrane. Na taj način bi pokušavali da izbegnu zasluženu kaznu, odnosno da pređu u saveznički lager kao ravnopravna vojska koja se borila.

Svi naši napori moraju da idu za tim da se ovi bataljoni unište ili bar osetno paralizuju, jer će uništenjem ovih bataljona biti uništeno i domobranstvo. Sve ostale domobranske posadne jedinice ne predstavljaju nikakve ozbiljne vojne snage, te je opravdano pripisati im istu sudbinu kao i MVAC prilikom kapitulacije Italije. Ljudstvo će se jednostavno razići svojim kućama zadovoljno što ih niko neće pozivati na odgovora ost.

Veće formacijske jedinice nego što je domobranski pokretni bataljon Slovensko domobranstvo nema. Dolaze izveštaji o nameravanom formiranju puka, čiji komandant bi trebalo da bude kapetan Vuk RUPNIK. Međutim, ovaj puk za sada još nije formiran. Sa druge strane dolaze izveštaji o snažnim naporima vojnog rukovodstva Slovenskega domobranstva da se još formiraju pokretni bataljoni, kao i da su se ovi

¹³ Sada: Šentvid pri Stični.

Milizia Volontaria Anti Comunista (dobrovoljačka protivkomunistička milicija)

napori već završili, ali za sada bezuspešno.²⁵ Šta je uzrok ovim neuspešnim pokušajima naša obavestajna služba nije mogla ustanoviti. Zaključuje se da nedostaje takvo ljudstvo kakvo je u ostalim pokretnim bataljonima (zagriženi belogardisti)-dalje, postoji potreba za čisto posadnim jedinicama, bez kojih ne mogu da budu; i konačno, tu su i interesi nemačke vojne komande, koji se u mnogim slučajevima u biti ukrštavaju sa interesima vojnog rukovodstva Slovenskega domobranstva. Nemačko vojno rukovodstvo ima, na primer, cilj da komunikacijske pravce preko naše teritorije obezbedi s tuđom, satelitskom, naoružanom snagom. Političkom momentu pojačane borbe protiv naših jedinica nemačko vojno rukovodstvo neće davati prednosti u odnosu na vojne potrebe, jer u slučaju da se formiraju novi domobranski pokretni bataljoni, sa istim zadacima koje imaju i dosadašnji, nemačko vojno rukovodstvo moralo bi na nekom drugom mestu pronaći snage koje bi zamenile posadne jedinice. Konačno, postoji još jedan uzrok a taj je da nemačko vojno rukovodstvo nema poverenja u svoje sadašnje saveznike i računa i zna da su ovi saveznici krajnje nesigurni, koji će, u cilju samoodržavanja, u pogodnom momentu pokušati da pređu na stranu saveznika. Zbog svoje sadašnje sposobnosti oni su u stanju da nanesu Nemcima osetnu štetu, zbog čega će se logično, Nemci, suprotstavljati svakom povećanju potpuno manevarske snage Slovenskega domobranstva.

Slovenske narodne varnostne straže bile su do meseca oktobra formirane u čete, koje su i bile najviše formacijske jedinice. Uopšte je formacija domobranstva u Primorskoj posve različita od organizacije domobranstva na teritoriju biv. Ljubljanske pokrajine. U Primorskoj su domobranci organizovani po principu ranijih seoskih straža.

S dolaskom Nedićeve vojske na teritoriju Primorske primćena je težnja domobranstva u Primorskoj da se skoncentriše i da se organizuje u pokretne bataljone na isti način i sa istim zadacima kao i [domobranstvo] na teritoriju biv. Ljubljanske pokrajine. Ova formacija u Primorskoj je išla još dalje, naime, da se iz 4 pokretna bataljona, koji su u planu da se

²⁵ U Velikim Laščama je 10. novembra 1944. formiran 5. bataljon slovenačkih domobranaca, i to kao Alarmni bataljon, a tek kasnije dobio je brojni naziv. U njega su uključene sledeće posadne čete: 25. četa iz Ribnice, 62. četa iz Kočevja i 114. četa iz Velikih Lašča. Bataljonu je pridodat 1 vod i 1 odeljenje 11. čete 3. bataljona 14. SS policijskog puka iz Velikih Lašča. Komandant je bio dotadašnji komandir 11. čete 14. SS policijskog puka kapetan Šmic (Schmitz). U toku 18. novembra 1944. sve jedinice su se prikupile u Velikim Laščama. (Vidi AIZDG. AFK, k. 283/V).

jormiraju, formira puk, s komandantom pukovnikom Koka-ljem i sa štabom u Postojni.

Domobransko vojno rukovodstvo ima u planu da formira četiri pokretna bataljona, i to:

I pokretni bataljon, četiri čete, od kojih bi bile tri na Veharšama, a jedna u Idriji. Komandant kapetan Fortuna.

II pokretni bataljon, četiri čete, u Postojni. Komandant kapetan Hren.

III pokretni bataljon, četiri čete, od kojih tri u Prestraneku a jedna u Št. Peteru² na Krasu. Komandant kapetan Debeljak.

IV pokretni bataljon, četiri čete, u II. Bistrici. Komandant kapetan Mehle Anton.

Neprijatelj je, kao što je već pomenuto, otpočeo sa formiranjem ovih bataljona. Bataljoni do sada još nisu konačno formirani i broje po oko 200 ljudi. Da bi se bataljoni konačno formirali i popunili, domobransko rukovodstvo ima nameru da skoncentriše sve domobranske čete u Primorskoj (Senožeče, Klana Trst, Gorica, Kobarid, Tolmin), tako da, sem uporišta u kojima bi se nalazili pokretni bataljoni, domobranci u Primorskoj ne bi imali svojih posada.¹⁻⁷

-« Sada: Pivka.

" Inspektor Slovenskega narodnega varnostnega zbora (SNVZ) 22. septembra 1944. je naredio da se delovi jedinica SNVZ, radi popune, organizacije, dopunske obuke i prenaoružanja, sa odobrenjem pretpostavljenih, prikupe na prostoriji Postojna — St. Peter [Pivka] — Ilirska Bistrica gde će se formirati bataljoni od po tri čete, čija će se sedišta naknadno odrediti. Ova reorganizacija se izvodila postepeno, pa je tek 19. oktobra 1944. u Prestraneku, od dotadanih 4. i 11. čete, obrazovana 1. četa 3. bataljona (Mikroteka Vojnoistorijskog instituta, Arhiv Sekretarijata unutrašnjih poslova u Ljubljani (u daljem tekstu: Mikroteka AVII), film 7, SUP Ljubljana, snimak 40. i film S, snimak 123). Naredbom inspektora SNVZ od 24. oktobra 1944. u Slovenačkom primorju je formiran 1. slovenački udarni puk, od četiri bataljona:

— 1. bataljon, sa sedištem u Idriji, od dotadanje 6, 10. i 15. čete, koje su dobile novu numeraciju: 1, 2. i 3. četa, te 4. teška četa. Za komandanta bataljona postavljen je kapetan Vincenc Fortuna. Bataljon nije otišao za Idriju, već je i dalje ostao u Veharšama i to samo dve čete, jer je 6. četa i dalje ostala u Tolminu.

— 2. bataljon, sa sedištem u Postojni, od dotadanje 8, 14. i Štabne čete, te regrutne škole, koje su dobile novu numeraciju: 5, 6. i 7. četa, te 8. teška četa. Za komandanta je postavljen kapetan Pero Horn.

— 3. bataljon, sa sedištem u Prestraneku, od dotadanje 4, 5, 7, 9. i 11. čete, koje su dobile novu numeraciju: 9, 10. i 11. četa, te 12. teška četa. Za komandanta je postavljen major Janko Debeljak. Dotadanja 7. četa i dalje je ostala u St. Peteru [sada: Pivka].

— 4. bataljon, sa sedištem u Ilirskoj Bistrici, od dotadanje 1, 2. i 3. čete, kao osnovnih jedinica, koje su dobile novu numeraciju: 13, 14. i 15. četa, te 16. teška četa. Za komandanta je postavljen kapetan Anton Mehle.

H) *Nedićeva vojska*

Početak meseca novembra, posle oslobođenja Beograda i pretežnog dela Srbije, na sektoru Postojne, Št. Petera, Prestraneka i II. Bistrice pojavili su se pripadnici Nedićeve srpske vojske. Ova vojska stigla je na ovo područje železničkom prugom Celovec — Jesenice — Ljubljana — Postojna. Brojno stanje ove vojske iznosi oko 1.500 ljudi. Naziv jedinica se nije mogao ustanoviti, odnosno izveštaji su toliko kontradiktorni da se iz istih ne može sigurno saznati o kojim se jedinicama radi. Trenutno se ova vojska ne angažuje u akcijama protiv naših jedinica, već vrši samo manje patroliranje i akcije u neposrednoj blizini uporišta.

9) *Četnici Draže Mihailovića*

Draža Mihailović ima do sada na teritoriji Slovenije formirana četiri četnička odreda, i to: Dolenjski, Notranjski, Gorenjski i Soški četnički odred. Predviđeni formacijski sastav ovih odreda trebalo bi da bude po tri čete sa po 35 ljudi. Ali odredi svoje brojno stanje nisu postigli, sem Dolenjskog četničkog odreda koji broji oko 250—300 ljudi. Svi četnici u Sloveniji broje najviše 500 ljudi.

Kao što se iz navedenog vidi, ova vojska ne predstavlja nikakvu vojnu snagu. Ni njen moral nije na naročitoj visini, jer se tu uglavnom radi o ljudima koji su mobilisani iz redova zelenog kadra, odnosno naših ili belogardističkih dezertera. Nedovoljno je i njihovo naoružanje, ali se ovaj pokret ne sme zanemariti posmatrano u perspektivi, jer će se pod ovom firmom kasnije udružiti sva naša domaća reakcija. Naročito će četnička vojska davati zaštitu raznim domobranskim elementima, kao pripadnicima pokretnih bataljona, koji će pod ovom firmom produžiti borbu.

— Štab puka se do 27. oktobra 1944. premestio iz Trsta u Postojnu, gde mu je bilo sedište.

— Štab bataljona su sačinjavali: komandant, ađutant, lekar, vojni kurat, veterinar, propagandist, magacioner, blagajnik, oružar, potreban broj pisara, kurira, odeljenje za vezu i, po mogućstvu, izviđačko odeljenje (Mikroteka AVII, film 7, SUP Ljubljana, snimak 51—53).

Puku je, naredbom višeg SS i policijskog vođe u Operativnoj zoni Jadransko primorje od 5. decembra 1944, određena sledeća prostorija:

— Štab puka u Postojni,
— 1. bataljon poseda Col i Crni Vrh, sa zadatkom da obezbeđuje drum Col — Crni Vrh — Godovič.

— 2. bataljon u Postojni, kao nastavni i dopunski bataljon.

— 3. bataljon u Dornberku, sa zadatkom da obezbeđuje drum Dornberk — Gorica.

— 4. bataljon u Sv. Križu [sada: Vipavski Križ] i Ajdovščini. (Mikroteka AVII, film 8, SUP Ljubljana, snimak 399).

Sem pomenutih četničkih odreda postoji i Kraški četnički odred, jačine oko 200 ljudi, koji dejstvuje na sektoru II. Bistrice, a sedište mu se nalazi u Zemonu kod Ilirske Bistrice. Ovaj četnički odred nije u sastavu slovenačke četničke vojske, već je pod komandom četničkog vojvode Jevđevića, koji ima svoje sedište u Opatiji.

II) POKRETI I KONCENTRACIJE

U ovom periodu nije bilo nikakvih većih vojnih pokreta preko naše teritorije. Tome je uzrok što je naša vojska prekinula svaki saobraćaj između Ljubljane i Zidanog Mosta, a saobraćaj na železničkoj pruzi Ljubljana — Trst je nesiguran i opasan, pa neprijatelj, za vojne transporte, radije koristi železničku prugu Videm — Trbiž.

Sredinom novembra se železničkom prugom Videm — Trbiž prebacila u pravcu jugoslovenskog bojišta [nemačka] 44. pešadijska divizija, koja se do tada nalazila na centralnom delu italijanskog fronta. Za ovo vreme ta divizija se već pojavila u borbama na jugoslovenskom bojištu.

U novembru je takode sa italijanskog bojišta, odnosno iz pozadine ovog bojišta, stigla u Furlaniju 17. oklopna grenadirska divizija, koju je neprijatelj upotrebio za akciju protiv italijanske [partizanske] divizije »Osoppo«. Ova divizija je odmah po završenim akcijama vraćena u Italiju, ali nije ustanovljeno da li na front ili u rezervu.

S područja Furlanije se u ovom mesecu premestila još i 4. vazduhoplovno-pešadijska divizija, koja se na sektoru Spihmberga nalazila na odmoru i reorganizaciji. I ova se divizija vratila na italijansko bojište.

Vojni pokreti i transporti su primećeni i iz pravca Zagreba, preko Samobora, Zidanog Mosta i Celja, u pravcu Austrije. Naša obaveštajna služba nije mogla da ustanovi koja jedinica je bila na pokretu, ali je ustanovljeno da je ovim pravcem prebačeno vojnika za jednu kompletnu diviziju. Na našem području je ova vojska ostala samo izvesno vreme jer nije mogla produžiti put zbog savezničkog bombardovanja železničkih pruga u Štajerskoj.

Od većih koncentracija treba spomenuti koncentracije divizija koje se nalaze u Primorskoj. Tako se 194. puk 71. divizije, koji se nalazio po uporištima u Vipavskoj dolini, skoncentrisao u Gorici. Skoncentrisani su i ostali delovi pomenute divizije i izgleda da će ova divizija uskoro krenuti na bojište. Skoncentrisana je i 94. pešadijska divizija na području Vidma. Ij odnosu na ovu diviziju već su stigle vesti, a koje još nisu potvrđene, da je već otišla na italijanski front. Dalje, 179. pe-

šadijska divizija je dobila naređenje da 21. 11. ode na jugoslovensko bojište, ali još nije krenula na put jer joj nedostaje vagona, pošto saveznici stalno ruše komunikacije. Ove dve divizije će verovatno, kao i 44. pešadijska divizija, otići preko Videma i Trbiža.

Od akcija koje je neprijatelj preduzeo na pojedinim sektorima protiv naših jedinica treba spomenuti sledeće:

- 1) U Primorskoj, jedinicama 194. puka 71. divizije, u jačini od oko 1.000 ljudi, u pravcu Banjske planote. Nakon završenih akcija neprijatelj je uspostavio novo uporište u Trnovu, ali ga je prilikom koncentracije 194. puka ponovo napustio.
- 2) U pravcu Brkina, u jačini od oko 2.000 ljudi iz uporišta St. Peter na Krasu, Prestraneka, Postojne i Ilirske Bistrice. Učestvovala su jedinice II bataljona 139. Alpenjäger puka, belogardisti iz Prestraneka i Postojne, jedinice 10. SS policijskog puka i nešto nedičevaca. Akcija je izvršena u cilju osiguranja komunikacijskih veza.
- 3) U Dolenjskoj veća akcija s ciljem da se zauzme Bela krajina. U akciji su učestvovala sva četiri pokretna bataljona slovenačkih domobranaca, po jedna [posadna] četa iz Ribnice i Velikih Lašča, dve čete SS policijskog puka i neke manje nemačke jedinice. Skoncentrisano je bilo oko 2.000 ljudi, od kojih je ispad preduzelo oko 1.200 ljudi. Polazni garnizon Kočevje. Uporedo s tim, neprijatelj je preduzeo demonstrativan napad iz uporišta Novo Mesto, jačine oko 800 do 1.000 ljudi, u pravcu Uršnih Sela i Semiča, te demonstrativan napad iz Ozlja, u jačini od 300 ljudi, do Jurovskog Broda. Tom prilikom je neprijatelju bio nanet osetan poraz.
- 4) U Gorenjskoj su bile lokalne reakcije na naše napade na Poljane,²⁸ Gabrk i Železnike. U svakoj od ovih reakcija neprijatelj je upotrebljavao jedinice 28. SS policijskog puka u jačini do 1.000 ljudi.
- 5) Reakcija na naš napad na Šmartno u Tuhinju. Jačina [neprijatelja] oko 1.000 ljudi. Jedinice su bile iz Kamnika.
- 6) Manje koncentracije u Savinjskoj dolini, u Št. Andražu,²⁹ kod Slovenj Gradeca jedinica Alpenjäger puka »Treeck« u vreme kada su se tu nalazile jedinice naše XIV divizije. Do akcija i intervencija nije došlo.

²⁸ Sada: Poljane nad škofjo Loko.

²⁹ Sada: Andraž nad Polzelo.

7) Manje akcije na Pohorju.

Iz svega iznetog se vidi da neprijatelj u proteklom mesecu na čitavoj našoj teritoriji nije vršio akcija, sem akcije prema Beloj krajini koja je imala izrazit ofanzivni cilj. Sve akcije bilo gde u Sloveniji neprijatelj je preduzimao u defanzivnom smislu, kao reakciju na naše napade, odnosno na predviđene napade.

III) SAOBRAČAJ

(Brojni podaci su dati samo za vreme od 5. do 15. XI 1944.)

Glavna snabdevačka arterija od teritorije Austrije do italijanskog bojišta je elektrificirana železnička pruga duplog koloseka⁴⁰ Beljak — Trbiž — Videm. Saobraćaj je u odnosu na prošli mesec opao za 25%, što treba pripisati stabilizaciji na italijanskom frontu. Ovom železničkom prugom izvršeno je prevoženje 44. pešadijske divizije, koja se nalazila na centralnom italijanskom bojištu, preko Austrije i Mađarske za Jugoslaviju. Jedinice ove divizije otkrivene su oko čačka. Uglavnom je ova pruga poslužila za snabdevanje bojišta. U pomenutom periodu preko Trbiža je prošlo 282 vag. municije, 169 vag. nafte i 466 vag. uglja. Deo ovog je odvezen na bojište, a ostalo, kamionima, u Boscoverde, gde se nalazi glavna skladišna baza, koja će služiti za snabdevanje kada se front premešti u pravcu severa. Iz registracije saobraćaja se dalje vidi da se u okolinu Trsta dovozi građevinski materijal, jer se tu izvode radovi na utvrđivanju. Karakteristična je dalje činjenica da se sada u Austriju vraćaju prazni vagoni. To je znak da su, pored demontiranih mašina iz fabrika i evakuisanog žita, -i najvažnija lučka postrojenja pripremljena da se u slučaju većeg pritiska evakušu.

Saobraćaj su ometale naše jedinice diverzantskim akcijama na železničkoj pruzi kao i na električnim postrojenjima. Još više je ukočila saobraćaj saveznička avijacija. Bombardovane su železničke raskrsnice: Trst, Tržič, Gorica i Videm.

Za opravku železničke pruge neprijatelju nedostaje materijala. Zbog toga je između Trsta i Nabrežine pokupio po 500 m levog, odnosno desnog koloseka. Na nekim mestima ostavio je oba koloseka, koja mu služe kao skretništa. Zbog demoliranih električnih postrojenja, neprijatelj pokušava da saobraćaj održava pomoću parnih lokomotiva.

Železnička pruga Gorica — Sv. Lucija — Podbrdo: trenutno se održava saobraćaj samo između Sv. Lucije i Podbrda.

⁴⁰ Pogrešno; taj odsek pruge nije bio duplog koloseka.

Okupator ima nameru da opravi i ostali deo pruge, pa zbog toga u Gorici gradi armiranobetonsku konstrukciju za srušeni most u Plavama.

Železničke pruge Trsi — Buje³¹ i Trst — Kozina — Buzet — Pazin — Pula nisu tačno kontrolisane, ali je ustanovljeno da je saobraćaj na elektrificiranim prugama, zbog nedostatka električne struje, veoma ograničen. Nedostaje parnih lokomotiva. Dalje je osetan nedostatak nafte i benzina, zbog čega je na drumovima sve češći kolski saobraćaj s konjskom vučom.

Železnička pruga Maribor — Zidani Most — Zagreb neprijatelju ne može da koristi kao glavna saobraćajna arterija sa Hrvatskom jer je skoro svakodnevno ruše naše jedinice. Neprijatelju ova pruga treba pa zbog toga pokušava da načinjenu štetu što pre opravi.

Registracija saobraćaja potvrđuje činjenicu da ugljenokopi (iako u smanjenom obimu rade u Zagorju, Hrastniku i Trbovijama) još uvek dostavljaju ugalj u oba pravca od Zidanog Mosta. Ukoliko dolazi visokokaloričan ugalj iz Šlezije sa severa, isti se uglavnom transportuje preko Pragerskog na mađarsko bojište.

U Zagreb i verovatno dalje bilo je prevezeno 96 vag. tenkova, 70 vag. automobila, 20 vag. rastavljenih aviona i 123 vagona vojnika. U suprotnom pravcu bila je prevezena razbijena divizija, najverovatnije na reorganizaciju, kod koje se nalazio i uništen voj. materijal. Naziv divizije nije se mogao ustanoviti zbog snažnog obezbeđenja za vreme prevoza. Da neprijatelj nije mogao u punoj meri da koristi železničku prugu dokazuje i činjenica da se deo ovih njegovih snaga kretao drumom Zagreb — Zidani Most — Celje, odakle su posle kraćeg odmora krenuli u pravcu Maribora.

Zbog čestih diverzantskih akcija neprijatelj nije mogao da koristi železničku prugu u toku noći. Vanrednu štetu je neprijateljevom saobraćaju nanela saveznička avijacija. Dana 14. o.m. bio je pogođen železnički most na Dravi u Mariboru a opravljen je bio tek 4. XI. Oštećeni su bili i železnički most u Zidanom Mostu i u Tremerju kod Celja. Najosetljiviji udar železničkom saobraćaju naneli su saveznički lovački avioni koji su u vremenu od 1. do 11. o.m. na železničkoj pruzi Brück an der Mur — Dobova uništili ili oštetili 125 lokomotiva, od kojih samo na pruzi Maribor — Dobova 85 lokomotiva. Ako saveznici produže sa uništavanjem lokomotiva, postoji veoma

³¹ Železnička pruga Trst — Buje u to vreme uopšte nije postojala, jer su već nekoliko godina pre početka rata Italijani sva postrojenja ovog uskog koloseka prebacili u Etiopiju.

mala mogućnost da se uništene lokomotive nadoknade drugima.

Železnička pruga Čakovec — Maribor je zbog blizine mađarskog bojišta vanredno dobila u svojoj važnosti, iako okupator vrši snabdevanje svog fronta najkraćim putem iz Austrije za Mađarsku. Preko Čakovca, Pragerskog i Maribora vrši evakuaciju uglja, nafte, građevinskog materijala, razbijenih jedinica, ranjenika i praznih vagona. U suprotnom pravcu idu prazni vagoni, što je karakteristika sporedne železničke pruge.

Duž ove železničke pruge nema naših jedinica, zbog toga su diverzantske akcije retke. Važnost pruge su ocenili saveznici te su je istovremeno bombardovali kada i fabriku aviona u Strnišću.³² Osetno su bile oštećene železničke stanice u Ptuj i Pragerskom, te je zbog toga saobraćaj bio prekinut par dana.

O železničkoj pruzi Beljak — Celovec — Maribor može se tvrditi da je sada samo od lokalnog značaja, što se vidi iz brojne tabele. Da će ova pruga dobiti u značaju približavanjem bojišta može se zaključiti po gradnji žičane prepreke duž pruge Maribor — Pliberk. Naročito dobro pokušavaju da obezbede Pliberk, gde su sada izgradili peti i šesti kolosek, a ložionicu osposobili za opravku lokomotiva i vagona. Sem toga, tu su otpočeli nagomilavati gorivo i drugi vojni materijal, isto kao što je to slučaj u Boscoverde.

Ova pruga je dva puta bombardovana. Cesto je rušena i od strane naših jedinica.

Železnička pruga Dravograd — Celje je naročito na odseku Mislinja — Velenje stalno rušena. Za opravku pruge neprijatelj kupi sporedne i slepe koloseke na svim manjim železničkim stanicama. Ukoliko se obavlja saobraćaj na severnom ili južnom odseku ove pruge, to je samo lokalnog značaja.

Železnička pruga Zidani Most — Ljubljana ne radi već od septembra meseca. Neprijatelj pokušava da istu opravi, ali su naše jedinice do sada opravljeno opet srušile. Na odseku između Zaloga i Litije srušeno je 8 mostića u ukupnoj dužini 73 metra a uništeno je 380 šina. Verovatno je da ova pruga neće biti tako brzo opravljena.

Železnička pruga Jesenice — Ljubljana — Trst (posebno na severnom odseku, tj. između Jesenica i Ljubljane) bila je pojačana. Ovom prugom stigli su u Sloveniju nedičevci koji su (zbog srušene pruge između Zidanog Mosta i Ljubljane) putovali preko Međumurja i Austrije. Njihov prevoz je registrovan do Prestraneka i Trsta. Kako je železnička pruga kroz Gorenjsku često bila objekat diverzantskih akcija, okupator

³² Sada: Kidričevo.

je posekao šumu, a čak i džbunje, u pojasu od 100 metara sa obe strane pruge i drumca i iste obezbedio vojskom. Kada bude izgrađen i drumski tunel kod Ljubelja, biće ovo glavna saobraćajna arterija iz Gorenjske za Austriju u vreme kada će biti srušena železnička pruga.

Železnička pruga Ljubljana — Postojna snažno je obezbeđena, zbog toga je našim jedinicama otežan pristup. Štampetov most je ograđen žicanom preprekom u koju je preko noći sprovedena električna struja. Potporne stubove zbog sigurnosti pojačavaju kamenjem i zemljom. Slobodan biće samo jedan stub ispod kojeg prolazi drum. Železničkoj pruži Postojna — Trst često nedostaje električne struje.

Veći prevozi vojske pravcem Trst — Ljubljana — Maribor nisu vršeni. Železnička pruga Rijeka — Št. Peter je samo od lokalnog značaja. U slučaju da ima električne struje dnevno saobraćaju dva voza.

Železnička pruga Ljubljana — Kočevje nije osposobljena za saobraćaj između Predola i Vel. Lašča. Radove na ovom odseku obezbeđuju snažnim zasedama. U slučaju da neprijatelju uspe da opravi srušeni deo mosta između Predola i Vel. Lašča biće, verovatno, na ovu prugu priključena drumska veza Brod — Delnice — Sušak, koja bi mogla da nadoknadi železničku prugu Št. Peter — Ljubljana u slučaju da bi Štampetov most ili vijadukt u Borovnici bili ponovo srušeni.

U pograničnom predelu Hrvatske je saobraćaj samo delimično registrovan. Za prevoze u Primorje koriste drum preko Senja i železničku prugu Ogulin — Karlovac — Jaska — Zagreb. Pošto je ova pruga često rušena, pokreti se vrše drumom koji prolazi uporedo sa železničkom prugom. U ostale predele Hrvatske naša obaveštajna mreža ne ulazi.

IV) UTVRĐIVANJE

Neprijatelj još uvek produžava radove na utvrđivanju koje je otpočeo u avgustu ove godine, sem radova na utvrđivanju kod Postojne koji su prekinuti.

u) *Utvrdivanje u dolini Soče*

Radovi na utvrđivanju oko Gorice izvode se na sektoru Sv. Gabrijel — Solkan — Kromberk — Ajševica — Vrtojba — Dobrdob — Ronki. Morsku obalu je neprijatelj otpočeo utvrđivati avgusta ove godine. Glavni radovi bili su na početku na sektoru Solkan — Kromberk — Sv. Gabrijel — Ajševica, na kojima je bilo angažovano 2.000 radnika. Radovi se sastoje iz gradnje protivtenkovskih rovova širine 4 m i dubine 2 metra, kaverni, građenih ispod zemlje, visine 2 m, streljačkih rovova

širine pola metra i dubine 1 m do 1,75 metra. Streljački rovovi izgrađuju se između Solkana i Kromberka, kaverne na sektoru Vrtojbe i duž drumca Miren — Dornberk, a protivtenkovski rovovi protežu se kroz čitav sektor zapadno od Predolja i Ajdovščine, između oba drumca koja izvode iz Gorice za Ajdovščinu, te iz Solkana u pravcu Predmeje. U planu je da se ovi protivtenkovski rovovi produže i preko navedenih drumova, ali su oni trenutno još upotrebljivi. Sa sektora Solkan — Sv. Gabrijel — Kromberk — Ajševica su se radovi preneli na sektor Vrtojba — Opatje Selo — Jamlje — Dol.³³

Na sektoru Vrtojbe uglavnom se grade kaverne istih dimenzija kao na sektoru Kromberka. Na ovim radovima zaposleno je oko 1.000 ljudi. Za izgradnju bunkera je na sektor Vrtojbe dovezeno 20 kamiona raznog građevinskog materijala. Za radnu snagu je uglavnom upotrebljeno okolno stanovništvo, a delimično su mobilisani i radnici iz brodogradilišta u Trbižu.³⁴

Na sektor Opatje Selo stiglo je oko 1.200 ljudi za kopanje streljačkih rovova. Tu se smestio i štab organizacije TODT. Stari streljački rovovi iz prošlog svetskog rata se takođe čiste a kopaju se novi između Jamlja i Dola. Kopanje streljačkih rovova primećeno je i u okolini Vipave.

Čišćenje streljačkih rovova iz prošlog svetskog rata otpočelo je i između Tržiča i Selca, a protivtenkovski rovovi kopaju se između Ronka i Pierisa.

Severno od Gorice neprijatelj je otpočeo radove na utvrđivanju kod Kobarida i ispod Krna. Tu ima neprijatelj namera da zatvori put dolinom Nadiže iz Cedada u pravcu Kobarida i s juga dolinom Soče iz Tolmina u pravcu Kobarida.

Kao što se iz pomenutog vidi, svi radovi na utvrđivanju sastoje se uglavnom iz kopanja streljačkih rovova i uglavnom na mestima gde su se odvijale borbe u prošlom svetskom ratu. Nigde na ovom području gde se izvode radovi na utvrđivanju nisu primećeni bilo kakvi radovi u betonu, sem možda uz obalu gde se izgrađuju betonska postolja za teže topove. Kaverne se izgrađuju u stenama.

Na desnoj obali Soče je neprijatelj svom brzinom otpočeo kopanje protivtenkovskih rovova širine 8 m i dubine 5 m. Ovi protivtenkovski rovovi protežu se od Palmanove do Gradiške. Rovove imaju namera da napune vodom iz Soče. Dragi radovi na utvrđivanju na desnoj obali Soče nisu primećeni.

³³ Odnosi se na Veliki Dol.

³⁴ Pogrešno; treba: Tržič [Monfalcone].

b) *Utvrdjivanje Istarske obale i plan [utvrđivanja] od Trsta preko Učke za Rijeku* ,

Utvrdjivanje čitave obale Istarskog poluostrva i Riječkog zaliva neprijatelj je već završio 1943. godine i u prvoj polovini ove godine, tj. kada je očekivao da će se u dogledno vreme izvršiti savezničko iskrcavanje. Uz obalu neprijatelj sada ne gradi nikakve važne objekte. Samo su na sektoru između Tržiča i Trsta i na Miljskom poluostrvu u toku neki radovi na izgradnji postolja za artiljeriju.

Septembra 1944. neprijatelj je otpočeo radove na utvrđivanju od Trsta preko Učke u pravcu Rijeke. Glavni radovi izvode se na sektoru Sočerge, Rakitoveca, Podgorja i duž željezničke pruge Kozina — Pula. Ceneći po broju zaposlenih radnika (oko 1.000 ljudi) ovi radovi ne mogu biti obimniji. Radnici u velikoj meri sabotiraju. I radovi na utvrđivanju Riječkog zaliva su manjeg obima.

c) *Sektor Postojne*

Krajem oktobra neprijatelj je otpočeo utvrđivanje na sektoru Postojne. U tom cilju stigao je u Postojnu štab organizacije TODT i građevinsko preduzeće T.H.I.E.S.³ a istovremeno i veći broj mobilisanih radnika (1.500 ljudi). Istovremeno su stigli u Postojnu kompresori, betonske mešalice i različit alat, što nama nagoveštava da će na ovom sektoru otpočeti utvrđivanje u betonu, i to u većem obimu. Međutim, neprijatelj je ove radove iznenada prekinuo iz nama nepoznatih razloga. Na sektoru Postojne sada nema nikakvih radova na utvrđivanju, sem kopanja streljačkih rovova.

Treba još pomenuti da je poslednjih dana stigla na Kurešček, Zapotok, Golo komisija od 4 viša nemačka oficira u pratnji domobranskog oficira, koja je imala zadatak da pregleda teren. Verovatno će se i tu u dogledno vreme početi sa radovima na utvrđivanju. Vesti o utvrđivanju dolaze i iz Ribnice, Kočevja i Novog Mesta. Kod Novog Mesta radovi na utvrđivanju su manjeg obima.

d) *Utvrdjivanje na sektoru Ormož — Rogatec — Brežice*

Na ovom sektoru je neprijatelj ranije imao nameru da izradi odbrambenu liniju sa betonskim objektima. Pošto mu za ovo nedostaje potreban materijal, naročito gvožđe, odlučio, se za poljsku fortifikaciju. Po dubini neprijatelj ima nameru da izgradi liniju iz sledećih pojasa:

³⁵ Redakcija nije mogla utvrditi značenje te skraćenice.

1) U pretpolju protivtenkovske rovove na svim mogućim prelazima

2) Pojas streljačkih rovova.

3) Pojas mitraljeskih gnezda.

4) Pojas bunkera za lakše topove.

5) Pojas žičanih prepreka i minskih polja.

Radovi se trenutno vrše samo na sledećim odsecima: Ormož — Brezje³⁸ — Turški Vrh — Bednje gore³⁷ — Zetale — Rogatec i Krunšperk³⁸ — Bizeljsko — Artiče — Brežice — Krško.³⁹

Za ove radove neprijatelj vrši mobilizaciju svih muškaraca od 14 do 60 godina starosti i žena od 20 do 45 godina starosti. Mobilizacija slabo uspeva jer stanovništvo Štajerske, kada je to moguće, istu izbegava. LJKupan broj radnika na citavom pomenutom sektoru iznosi 7.000, a najviše 10.000 ljudi, što je za tako velik sektor veoma mali broj. Sem toga, veće kiše poslednjih dana na nekim odsecima su uopšte prekinule radove jer je voda prodrla u protivtenkovske rovove.

e) *Utvrdjivanje pojedinih uporišta u Štajerskoj, Gorenjskoj i Zasavju*

U poslednje vreme je primećeno dalje snažno utvrđivanje pojedinih uporišta u Štajerskoj, Gorenjskoj i Zasavju. Narocito to važi za Šoštanj, Zidani Most i Kranj. I ostala manja uporišta u Gorenjskoj, Štajerskoj i Zasavju se utvrđuju. Sve ovo je u vezi s neprijateljevom taktikom da ostavlja utvrđena uporišta koja imaju zadatak da se do kraja brane protiv nastupajućih savezničkih snaga. Ovo je i nekakva dubina one privremene utvrđene linije. A utvrđivanjem pojedinih uporišta neprijatelj postiže konačno i uspešniju odbranu istih od napada naših jedinica, za koje zna da će postati sve aktivnije što se više približava front. Pri tome upozoravamo na poverljivo naređenje Zandarmerijske kapetanije na Bledu⁴⁰ koje stavlja u zadatak potčinjenim jedinicama da što snažnije utvrde pojedina uporišta, te navodi da stanice moraju biti utvrđene zbog bojazni od naših napada ili mogućnosti napada savezničkih padobranaca.

³⁸ Odnosi se na Brezje Dravsko.

³⁷ Odnosi se na brda oko sela Bednje.

** Pogrešno; treba: Kunšperk.

³⁹ Sada: Videm-Krško.

⁴⁰ Verovatno se odnosi na naređenje višeg vođe SS i policije 18. vojnog okruga od 1. oktobra 1944. o načinu izgradnje odbrambenih postrojenja u uporištima (AIZDG, nemački fond, k. 93/IV). Ovo naređenje je raspisom dostavljeno svim potčinjenim jedinicama, pa ga je verovatno i komandant žandarmerije na Bledu dostavio svim žandarmerijskim stanicama.

f) *Linija Tramonti — Cavazzo — Venzone — Montaž*

Na ovoj liniji neprijatelj produžava radove na utvrđivanju. Neprijatelj je već izgradio protivtenkovske stubove kod Ospedaletta i kod Venzona. Ovi protivtenkovski stubovi su iz betona i traverzi. Odmah posle izgradnje protivtenkovskih stubova kod Venzona neprijatelj je otpočeo izgradnju novih od Venzona prema Carniji. Neprijatelj takođe produžava radove na utvrđivanju od Trbiža do Pontebbe. Radovi se uglavnom sastoje iz streljačkih rovova i bunkera. Na sektoru Trbiža neprijatelj nagomilava i veće količine različitog građevinskog materijala i goriva. Iz svega ovog se vidi da utvrđivanje na našoj teritoriji nigde nije dobilo takav opseg da bi se moglo govoriti o nekoj većoj utvrđenoj liniji. Takozvani »Južni bedem«, bar po dosad izvršenim radovima, ni izdaleka se ne može uporediti sa ostalim odbrambenim linijama na drugim frontovima, kao npr. Gotskom linijom itd. Neprijatelj ima nameru da iskoristi svaku prirodnu konfiguraciju zemljišta na našoj teritoriji da bi zadržao savezničko napredovanje. Sve više se primećuje da se svi radovi na utvrđivanju slivaju u jedinstvenu liniju, pri čemu neprijatelj računa sa mogućnošću povlačenja sa ital. bojišta na Alpe i stvaranja jedinstvenog savezničkog fronta. Radovi na utvrđivanju konačno nam još dokazuju da neprijatelj glavni saveznički udar ne očekuje preko naše teritorije, već negde drugde, verovatno preko Mađarske, pošto su utvrđenja takvog karaktera i obima da su u stanju da zadrže samo neke savezničke pobočnice a ne moderno naružane armije.

v) *Aerodromi*

Na našoj teritoriji nema većih aerodroma na kojima bi bile skoncentrisane jače vazduhoplovne snage.

Na sektoru Dolenjske je najveći aerodrom u Dev. M. v Polju,⁴¹ na kome se trenutno nalazi oko 5 aviona, uglavnom starijeg tipa. Sem toga, na ovom sektoru se nalaze aerodrom kod Cerklja⁴² sa 6 aviona »Štuka« i pomoćni aerodromi kod Novog Mesta, Ribnice i Kočevja. Svi pomoćni aerodromi su mali i na njima mogu da pristanu samo avioni tipa »Roda«, i to u ograničenom broju, do 5 aviona.

Svi aerodromi na sektoru Primorske su uništeni. Ove aerodrome neprijatelj nije u mogućnosti da upotrebljava. Radi se o aerodromima kod Rakitnika, Postojne, Mirne, Sežane, Divače, Boveca, Gorice i Ronka.

⁴¹ Sada: Polje.

⁴² Sada: Cerklje ob Krki.

U Gorenjskoj je manji aerodrom kod Lesca, gde se obično nalazi po 1» Roda«, i pomoćni aerodrom kod Kranja.

U Štajerskoj je srednje velik aerodrom kod Tezna i kod Maribora, na kome trenutno nema aviona. Dalje su tu još pomoćni aerodromi kod Celja i Buččovaca kod Ljutomera.

U Koruškoj su aerodromi Annabichl⁴¹ kod Celoveca i kod Beljaka.

Od aerodroma koji gravitiraju ka Sloveniji treba pomenuti aerodrom Ježdovec — Stupnik, na kome je sada obično 56 aviona. Avioni su većinom transportni, koji vrše evakuaciju ranjenika iz Makedonije, odn. sada iz Srbije.

Aerodrom na Grobničkom polju, Kikovica, uništen je i neupotrebljiv.

Neprijatelj je pojačao protivavionsku odbranu duž žel. pruge Zagreb — Zidani Most — Ljubljana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. načelnika Štaba,
ppukovnik:
M. Kilibarda, s.r.

Načelnik Obav. odelj.,
major:
Grčar Alojz

M. P.

⁴⁵ Slovenački je naziv: Trnja Ves.

RELACIJA ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 30. NOVEMBRA
2944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU
NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE KOČEVJE¹

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Operativni odsek
Na položajia, dana 30. XI 1944.
Op. br. 676

18-1144

Predmet: relacija o borbama pri
napadu na Kočevje.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
(Operativno odeljenje)

U prilogu dostavljamo relaciju o borbama pri napadu
na neprijateljevo uporište Kočevje, sa skicama i prepisom za-
povesti.-

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. načelnika štaba major:

Sava Konvalinka

M. P.

Pom. šefa

odseka kapetan:

Bogomir Gaberc

Dostavljeno:

Gl. štabu NOV i POS, op. odeljenje.
Oficirskoj školi Gl. štaba,
Podoficirskoj školi VII korpusa NOV i POJ,
u Arhiv VII korpusa NOV i POJ.

R e l a c i j a

o izvršenom napadu na neprijateljevo uporište Kočevje dana
18. XI 1944. godine

1) *Zadatak:*

Glavni štab NOV i PO Slovenije dao je jedinicama VII
korpusa NOV i POJ zadatak da izvrše napad na neprijateljevo
uporište Kočevje i unište ga.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 21/111. Adresat i broj
delovodnika dopisani su mastilom. U gornjem desnom uglu dopisano
je u Glavnom štabu NOV i PO Slovenije crvenom olovkom: »18-11-44«,
što označava datum početka napada na uporište Kočevje.

² Redakcija skice ne objavljuje, a nalaze se u AIZDG, k. 21/111;
zapovest Štaba 7. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. vidi u dok.
br. 64.

2) Procena situacije:

Na sektoru gde su predviđene operacije neprijatelj se nalazi u sledećim uporištima: Kočevje 350 Nemaca i 300 be-ga; Ribnica 200 Nemaca i 300 be-ga; Sv. Rok 80 Nemaca; Velike Lašče 340 be-ga i 200 Nemaca; Pijava Gorica 140 be-ga; Novo Mesto 650 be-ga i 600 Nemaca; St. Vid³ 350 be-ga i 200 Nemaca; Stična 350 be-ga i 200 Nemaca; Višnja Gora 500 be-ga i 200 Nemaca. Osim toga, na tom se sektoru nalaze još 3 pokretna bataljona ukupne jačine 800 ljudi.⁴

Naše snage određene za napad i neposredno osiguranje su sledeće:

XV divizija sa 3 brigade,
XVIII divizija sa 3 brigade,
Operativni štab sa VI i XI brigadom,
Artiljerija VII korpusa i
Tenkovski odred sa 5 vozila.

Za sam napad bile su određene 3 brigade XVIII divizije, Artiljerija i Tenkovski odred. Na osiguranje su bile određene 3 brigade XV divizije i jedna brigada Operativnog štaba. Preostala jedna brigada Operativnog štaba bila je određena u korpusnu rezervu.

Uporište Kočevje leži na reci Rinži i služi neprijatelju kao oslonac za njegove ispade i kontrolu sektora u pravcu reka Krke i Kupe i za ispade na oslobođenu teritoriju Bele krajine. Inače ovo uporište sada ne služi neprijatelju za održavanje veze s njegovim jedinicama s one strane Kupe, ali bi bilo veoma opasno za naše jedinice a za njegove jedinice veoma pododno u slučaju neprijateljevog povlačenja sa područja Hrvatske.

Za svoje osiguranje neprijatelj je ovo uporište obezbedio sa više većih i manjih bunkera, streljačkim rovovima, mitraljeskim gnezdima i žičanom preprekom. Bunkereri su izrađeni od balvana, kamenja i zemlje, te su neki od njih ukopani u zemlju a drugi su na jedan ili čak na dva sprata. Puškarnice su izgrađene tako da je neprijateljevo vatreno dejstvo moguće na borce bilo da su ovi u ležećem, klečećem ili stojećem stavu, zbog čega su svi ti bunkereri (veliki i mali) međusobno tako raspoređeni da se mali bunkereri nalaze između velikih. Svi bunkereri su veoma dobro maskirani i međusobno povezani dobrim vatrenim sistemom. Bunkereri su međusobno i sa uporištem povezani saobraćajnicama cikcak oblika — rovovima. Svuda gde postoje uporišta postavljena je žičana prepreka.

³ Sada: Šentvid pri Stični.

⁴ Podrobnije o sastavu neprijateljevih snaga u navedenim uporištima vidi dok. br. 64, objašnjenje 7.

Pošto je zemljište na istočnoj i jugoistočnoj strani Kočevja uglavnom manevarsko i nema prirodnih zaklona, ovi fortifikacijski objekti su na tom delu mesta nužno potrebni za odbranu uporišta.

Sa istočne strane Kočevja zemljište se u početku brzo uspinje pa se zatim nastavlja manevarskim humkama i dolinama, a te humke se završavaju grebenom Konjsko, k. 598, Skrajnik, k. 642, k. 684, Šušnjar, k. 714. U početku zemljište nije pošumljeno, pa je tako nemoguće neprimetno približavanje uporištu. Tek istočno od drumca Šalka Vas — Željne zemljište je pošumljeno i omogućava prikriveno nastupanje. Na tom sektoru je više otpornih tačaka s kojih je moguće ostvariti koncentričnu vatru na sam grad, pa i laka pešadijska oružja imaju snažno vatreno dejstvo. Komunikacije na tom sektoru su dobre, te je svuda moguće prevoženje motorizovanih jedinica i artiljerije.

Sa severne strane Kočevja zemljište je na početku otvoreno, a zatim u pravcu Mlake³ pošumljeno. S te strane je moguće konspirativno približavanje do raskrsnice puteva Mala Gora — Stara Cerkev — Kočevje. Zemljište je ravno i nema prirodnih zaklona. Komunikacijama se mogu koristiti svi rodovi vojske.

Zapadna strana, gde se nalazi Mahovnik, odmah se u okomitim obroncima uzdiže od samog grada, te je pošumljena. Komunikacijama s te strane može se koristiti jedino pešadija. Zbog pokrivenosti terena moguće je konspirativno približavanje jedinica i iznenadni udar do reke Rinže, koju pak neprijatelj već drži u svojim rukama i može [prilaze] na njoj tući oružjem iz samog grada. Na taj način reka Rinža predstavlja snažnu prirodnu prepreku.

S južne strane Kočevja zemljište je uglavnom otvoreno. Kroz ovaj deo vodi uglavnom samo jedan drum iz Kočevja prema Livoldu, koji je pogodan za sve rodove vojske, dok su ostali putevi pogodni samo za pešadiju. Napad s te strane veoma je povoljan, jer se pokret jedinica u dolini prema Kočevju rnože lako podržati flankirajućom vatrom kako sa istoka tako i sa zapada. Prirodnih prepreka na tom sektoru nema.

Procena vremena i atmosferskih prilika:

U pogledu letnjeg doba atmosferske prilike su povoljno uticale na razvoj same akcije, jer su bile veoma pogodne za suvozemnu vojsku i avijaciju. Vidljivost je bila dobra. Tačnost pogodaka avijacije unekoliko je ometao snažan vetar.

³ Sada: Mlaka pri Kočevju.

3) *Odluka:*

Da bi se povećala naša oslobođena teritorija, sprečili ispadi neprijatelja prema Beioj krajini i ostaloj oslobođenoj teritoriji, te da bi se uništilo važno neprijateljevo uporište koje bi mu služilo za vezu i osiguranje njegovih jedinica pri povlačenju sa područja Hrvatske, Glavni štab NOV i PO Slovenije odlučio je da preduzme napad na uporište Kočevje.

4) *Zapovest:*

Priložen je prepis zapovesti Štaba VII korpusa NOV i POJ od 17. XI 1944. i Štaba XVIII divizije.«

5) *Izvršenje:*

18-XI-1944: Jedinice XVIII divizije su toga dana u 14^h časova krenule s položaja Koprivnik — Trnovec prema Kočevju i zauzele sledeće položaje: VIII brigada između Šalke Vasi i Kočevja, IX brigada položaje Rudnik — Nanos i u pravcu železničke stanice KočeAje, a Udarna četa se najpre nalazila na položajima Cvišlerji a naveče istog dana između Kočevja i Šalke Vasi.

Jedinice XV divizije posele su sledeće položaje: V brigada Jasnica — Rakiinica — k. 577 — k. 736 — k. 572 i Prigoriški plaz; XII brigada položaje Hinje — Prevole, a XV brigada položaje Jasnica — k. 568.⁸

Artiljerija i Tenkovski odred nalazili su se na položajima u Cvišlerjima.

VI brigada Operativnog štaba nalazila se na Maloj Gori kao korpusna rezerva, a XI brigada na položajima Lašče — Gradenc — Sv. Katarina.

Dana 18. novembra 1944. u 11 časova, nakon završenog savezničkog bombardovanja,⁹ jedinice XVIII divizije su otpočele napad i vodile oštru borbu s neprijateljem, i to na sektorima koje smo pomenuli u prvom stavu ove tačke. Ove borbe

⁸ Redakcija nije pronašla, zapovest štaba 18. NO divizije.

⁷ Pogrešno; treba: 04.

⁸ Jedinice 15. slovenačke NO brigade »Belokranjska« posedale su položaje na liniji Jasnica (k. 568) — Lipovec — Makoše.

⁹ Iz izveštaja potpukovnika Mura (Moor), šefa engleske vojne misije kod Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, koji je prisustvovao napadu sa zadatkom da održava veze sa savezničkom avijacijom, vidi se da 18. novembra:

» . . .

u 10,45 časova 6 lovačkih aviona pikiralo je na utvrđenja na jugozapadnoj strani unutrašnjeg bloka,

u 10,55 časova 2 talasa od po 6 lakih bombardera odbacili su svaki po seriju bombi na predeo južno od crkve. Bombe su pale oko 200 m južno od određenog objekta koji se nalazio oko 100 m severno od crkve.

imale su karakter pipanja i nasilnog izviđanja u cilju pripreme kasnijeg napada. Neprijatelj je na sektorima IX i X brigade jačim svojim patrolama isto tako izvršio ispade u cilju izviđanja, da bi utvrdio gde i kolike snage se nalaze na ta dva sektora.

Artiljerija toga dana nije vodila borbe s neprijateljem a isto tako ni jedinice XV divizije, Operativnog štaba i Tenkovskog odreda.

Sve minerske jedinice korpusa su odmah po dolasku naših jedinica na napred pomenute sektore izvršile miniranje drumova koji su u zapovesti bili određeni da se miniraju.

Dana 19. novembra 1944. u jutarnjim časovima VIII brigada je izvršila napad duž drumu Salka Vas — Kočevje sa svojim II bataljonom i Udarnom četom XVIII divizije. Napad je bio podržan vatrom naših teških minobacača. Zbog suviše jake neprijateljeve mitraljeske i minobacačke vatre, naše jedinice su se morale povući na polazne položaje. Istog dana su na tim položajima vođene manje patrolne borbe, a pred večer je I bataljon sa Udarnom četom XVIII divizije izvršio juriš na bunkere, dok je III bataljon napadao na neprijatelja u pravcu sokolskog doma. Zbog snažne neprijateljeve vatre i brisanog prostora, naše jedinice su se nešto povukle i s tih položaja u toku cele noći napadale neprijatelja.

Sa svog sektora je IX brigada izvršila podilaženje neprijateljevom uporištu, te je uspešnim napadom, uz koncentraciju naše mitraljeske vatre, izbila do groblja i odavde otpočela energičan napad na samo uporište. Zbog neuspelih napada i juriša ostalih naših napadnih jedinica, brigada se morala povući na ranije položaje. Pod vatrenom zaštitom I bataljona III bataljon se povukao na visinske tačke, gde se ukopao. Isto tako su se i II i I bataljon utvrdili na svojim položajima i stalno napadali neprijatelja u bunkerima i samom uporištu

X brigada: Žbog zaštite i podrške pokreta drugih jedinica, I bataljon ove brigade je poseo položaje iznad Podgorske ulice. Treći bataljon, koji se nalazio desno od I bataljona, imao je zadatak da nastupa pozadi I bataljona, te u slučaju uništenja bunkera posedne položaje duž drumu koji vodi prema Dolgoj Vasi. Drugi bataljon je imao jednu četvu kod Laknera, a ostale dve čete su bile u rezervi. Baterija minobacača

u 10,58 časova treći talas od 6 lakih bombardera odbacio je dve bombe na otvoreno zemljište oko k. 467 kod Dolge Vasi a ostatak na ivicu šume kod 675720 [Kod sekcije] ...» (AIZDG, k. 21/111).

Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva vidi se da je prilikom vazdušnog napada na Kočevje bilo odbačeno oko 20 bombi koje nisu prouzrokovale veću štetu (AIZDG, AFK, k. 283/111 — pov. br. 641).

je imala jedan teški minobacač kod crkve u Dolgoj Vasi, a drugi sa istočne strane sela. U 6 časova ujutro brigada je otpočela organizovan napad. Na svom sektoru je I bataljon energičnim napadom uništio 3 neprijateljeva bunkera. Kad je ovaj bataljon hteo uništenjem ostalih bunkera ispred svojih položaja da proširi svoj prodor, neprijatelj je, videći našu nameru, otpočeo da snažnom artiljerijskom i minobacačkom vatrom tuče položaje brigade, pa je time prinudio naše jedinice na povlačenje na ranije položaje. Približavanje bunkerima i samo uništenje istih podržavala je naša artiljerija i baterija minobacača. S tih položaja su se zatim preko celog dana vodile borbe manjeg značaja. Udarne čete XVIII divizije je sa svojih položaja nastupala prema neprijateljevim bunkerima i jedan zauzela.

Artiljerija je sa dve haubice 100 mm toga dana u 7 časova otpočela dejstvo te je gađala crkvu i železničku stanicu u Kočevju. Do početka dejstva artiljerije s tornja crkve je dolazila snažna vatra a zatim je ova prestala, što znači da su crkva i toranj bili pogođeni. Brdski topovi su srušili 3 bunkera i iz njih proterali pešadiju. Pomagala je i zaštita artiljerije, te je napadala neprijatelja koji se povlačio iz bunkera. Zatim je neprijatelj plotunima tukao položaje artiljerije, a naročito položaje brdskih topova koji su bili u neposrednoj blizini bunkera. Nakon toga je izvršio ispad,¹⁰ zbog čega su se oba brdska topa morala povući. Povukle su se i haubice, tako da je nakon ovog neprijateljevog ispada sva artiljerija bila skoncentrisana na Oneku.

Dana 20. novembra 1944: Sa svojih položaja je VIII brigada celog dana vodila borbu. Uz podršku koncentrične vatre teških minobacača VIII i IX brigade, dva bataljona ove [VIII] brigade su izvršila energičan napad na bunkere i 3 uništila. Ovaj napad podržavala je i artiljerija. Pre ovog napada su saveznički avioni u dve grupe izvršili bombardovanje.¹¹

¹⁰ Ispad su u II časova izvršili delovi 61. posadne čete slovenačkih domobranaca i grupa nemačkih vojnika (AIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 641).

¹¹ » ...

u 8,30 časova 8 lovačkih aviona kružilo je iznad objekta ali ga nisu napali, ...

u 9,30 časova 4 lovca bombardera napali su artiljerijske položaje kod železničke stanice,

u 9,45 časova 3 lovca bombardera su posle dužeg nadletavanja — verovatno su tražili objekte napada — napali železničku stanicu. Pretpostavlja se da nisu mogli utvrditi gde se nalazi njihov objekat napada — Sokolski dom.

Ovo je bilo veoma nepovoljno za čete koje su očekivale napad na Sokolski dom, pre konačnog napada na uporište...« (Izveštaj potpukovnika Mura u AIZDG, k. 21/111).

IX brigada: Oko 4 časa je neprijatelj izvršio ispad prema položajima I i III bataljona, ali je bio odbijen u bunkere I U 13 časova je neprijatelj jačine 300 ljudi¹² prodro iz sela Mlaka te pokušavao da jednom kolonom od 150 ljudi napada u bok III bataljona, a drugom kolonom iste jačine napada H bataljon i VI brigadu koja se tu nalazila kao rezerva. Drugi bataljon je blagovremeno primetio neprijatelja pa je jednu četus položaja Nanos uputio u severoistočnom pravcu, a ostale dve čete su se zbog nadmoćnosti povukle i posele položaje između k. 482 i k. 487. Treći bataljon je odmah pritekao u pomoć II bataljonu i udario neprijatelju u bok. Treća četa II bataljona je na drugom boku ugrožavala nadmoćnijeg neprijatelja. Zbog sopstvene zaštite i zaštite VI brigade, I bataljon se nešto povukao. Posle dolaska naša dva tenka neprijatelj se u paničnom bekstvu povukao u šumu na južnim padinama Konjskog. Zbog nepovoljnog terena i povlačenja naših pešadijskih jedinica, naši tenkovi nisu mogli da nastave pokret u pravcu Klinje Vasi, pa su se zbog toga vratili u Šalku Vas. Borba je trajala jedan sat a zatim se brigada vratila na ranije položaje.

X brigada: Nakon završenog savezničkog bombardovanja jedan bataljon je napao bunkere ali se zbog snažnog neprijateljevog pritiska morao povući na polazne položaje. Ostala dva bataljona vodila su manje borbe sa svojih položaja.

VI brigada: Toga dana se kao rezerva korpusa nalazila u selu Zeljne. U 7 časova je I bataljon dobio zadatak da posedne položaje iznad Klinje Vasi, uspostavi na levom krilu vezu sa bataljonom IX brigade, dok su se na njegovom desnom krilu nalazili II i III bataljon iste brigade. U 11,30 časova se II bataljon vratio u selo Željne kao rezerva

U 12,30 časova je neprijatelj otpočeo nastupanje iz sela Konec¹³ prema položajima I i III bataljona i zaposeo Gorenju Vas¹⁴ i k. 470. Neprijatelj jačine 300 ljudi bio je odmah na-

¹² Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva vidi se da je 19. novembra 1944. angažovan 5. bataljon slovenačkih domobranaca iz Velikih Lašča, ojačan delovima 29. posadne čete. On je vodio borbu u rejonu Rakitnice i povukao se u Dolenju Vas, gde je zanoćio. Sledećeg dana je produžio nastupanje pravcem Lipovec — Koblarji — Gorenje — Klinja Vas — Kočevje, gde je stigao pred večer. U svom nastupanju vodio je neprekidne borbe. U rejonu Klinja Vas se bataljon spojio sa dva voda 61. posadne čete iz Kočevja, koji su 20. novembra ujutro izvršili ispad u tom pravcu sa zadatkom da uspostave vezu sa bataljonom. Osim toga, u poslepodnevnim časovima 20. novembra 1944. krenula je iz Ribnice za Kočevje motorizovana kolona od 2 tenka i 1 putničkog automobila sa 32 vojnika. Ova kolona je bez borbi stigla u Kočevje fAIZDG, AFK, k. 283/III — pov. br. 639 i 641).

¹³ Sada: Konca Vas.

¹⁴ Pogrešno; treba: Gorenje.

padnut od čete I bataljona koja se nalazila u zasedi iznad Gorenje Vasi. Zbog čistine koja se nalazila između naših i njihovih položaja, neprijatelj je nastupao kroz šumu paralelno sa našom zasedom, ali su ga i tu napale ostale dve čete ovog bataljona. Neprijatelj je pokušavao dva puta da juriša na naše položaje, ali je oba puta bio odbijen. Kad je neprijatelj video da tu neće uspeti, ponovo je pokušao na levom krilu, te je tu napao bataljon IX brigade, koji se povukao, pa je neprijatelj prodro skoro do Klinje Vasi a time došao i u bok 3. čete I bataljona i delom II bataljonu, koji je baš u to vreme došao iz Željna u pomoć I bataljonu. Zbog neprijateljevog pritiska, 3. četa je bila prinuđena na povlačenje pa se kroz šumu povukla do II bataljona. Za to vreme je neprijatelj već prodro u Klinju Vas i iz iste otpočeo da nastupa prema ostalim dvema četama I bataljona. Ove dve čete su se povukle na k. 565 a 3. četa i ceo II bataljon na grebene iznad Klinje Vasi. Zbog neprijateljevog pritiska na grebene iznad Klinje Vasi morali su se II bataljon i 3. četa I bataljona povući na k. 565. Treći bataljon, koji je imao svoje položaje na k. 565 i k. 586,¹⁵ ostao je na svojim položajima. Po dolasku ostala dva bataljona VI brigade na ove položaje, cela brigada je napala neprijatelja i prinudila ga na povlačenje. Neprijatelj se povukao prema Gorenju i odavde u polazne položaje, a I i II bataljon su zaposeli svoje stare položaje.

Artiljerija je toga dana, za ponovni napad na uporište, postavala svoje oružje na određene joj položaje, i to tako da bi brdski topovi imali neposredno a haubice posredno dejstvo. Plan je bio izmenjen utoliko što će napad umesto u 6,30 časova otpočeti tek u 10 časova, i to u sadejstvu sa savezničkom avijacijom, tako da artiljerija dejstvuje za vreme bombardovanja. Za vreme prebacivanja oruđa na položaje stigli su avioni, tako da artiljerija nije stupila u dejstvo zajedno sa avijacijom, jer oruđa još nisu bila na položajima. Posle 10 časova ponovo su stigli saveznički avioni i izvršili bombardovanje uporišta, a artiljerija je u isto vreme otvorila snažnu vatru iz svih oruđa. Pešadija je iskoristila dejstvo avijacije i artiljerije i preduzela nastupanje. Odmah nakon završenog bombardovanja pešadija je izvršila napad, koji pak nije uspeo.

U 13 časova bi morala artiljerija ponovo otpočeti dejstvo : nakon polučasovne artiljerijske pripreme trebalo je da pešadija, uz pomoć tenkova, izvrši brz i odlučan napad. Ovaj plan je promenjen, jer čim je artiljerija otpočela dejstvovati, neprijatelj je prodro prema položajima VI i IX brigade, zbog čega se IX brigada povukla, nakon čega je i artiljerija morala

¹⁵ Kota 586 nije ucrtana na karti 1 : 100.000, izdanje GIJA, 1950.

obustaviti vatru te se sa svojim oruđima povući na Onek. I_s. log dana u 24 časa artiljerija je dobila zadatak da se povuče na polazne položaje.

Dana 19. XI 1944. godine: V brigada: Neprijateljevu kolonu koja je nastupala pravcem Dolenja Vas — Blato — k. 577 odbaoila je V brigada. Njen III bataljon je napao neprijatelja koji je nastupao ka Jasnici. U ovoj borbi bataljon nije mogao upotrebiti teški minobacač jer nije bio tačno informisan o položajima XV brigade.

Borba je trajala do 14,30 časova, kada je neprijatelj prodro preko Jasnice prema Ložinama, a druga kolona drumom Dolenja Vas — Kočevje. Neprijateljevu kolonu koja se naveče u jačini 150 ljudi vraćala napao je III bataljon. Neprijatelj se razbežao i krenuo preko Prigorice u Ribnicu.

XV brigada: Oko 11,50 časova je II bataljon napao neprijatelja jačine 200—250 ljudi. Neprijatelj se povukao do Dolenje Vasi. Oko 15,30 časova otpočeo je neprijatelj da nastupa prema položajima II bataljona na Jasnici te je otvorio snažnu vatru iz svih vrsta naoružanja. Borba je trajala 1 čas, nakon čega je neprijatelj iznio bataljonu u leđa. Bataljon se, pred nadmoćnijim neprijateljem, pod borbom izvlačio preko železničke pruge Ribnica — Kočevje prema položajima I bataljona. Neprijatelj je zauzeo k. 568.

Dana 20. XI 1944. godine: XV brigada: Na kolonu koja se kretala duž šume II bataljon je otvorio snažnu vatru. Neprijatelj na našu vatru nije odvratio, već se prikrio u šumi. Jake patrole koje su bile upućene za neprijateljem nisu došle s njime u dodir.

Naši gubici:

a — u ljudstvu: 21 mrtav, 85 ranjenih, 38 nestalih i 11 dezertera;

b — u materijalu: 1 mitraljez »Schwarzlose«, 5 puškomitraljeza, 35 pušaka, 2 protivtenkovska bacača »Piat« i 1 laki minobacač.

Neprijateljevi gubici:

a — u ljudstvu: 112 mrtvih i 106 ranjenih;

b — u materijalu (zaplenjeno): 1 puškomitraljez »zbrojovka«, 200 kg nafte, 100 litara benzina i 600 metaka za pušku »mauzer«.¹⁶

¹⁶ O napadu na uporište Kočevje postoje: relacija Štaba 18. N^o0 divizije od 24. novembra 1944, izveštaji ove divizije od 22. novembra i 26. novembra 1944. i relacija Štaba 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Šlander« od 23. novembra 1944. Redakcija ih ne objavljuje jer ne iznose nikakve bitne nove činjenice (vidi AIZDG, k. 27/11, 27>III i 332a/IV).

6) *Kritički osvrt na akciju:*

Za temeljitu organizaciju akcije na neprijateljevo uporište Kočevje bilo je suviše malo vremena na raspolaganju, podaci obavještajnih centara bili su netačni: da se tobože neprijatelj nalazi po selima oko Kočevja, tako da su se, zbog tajnosti planirane akcije, naše jedinice morale pre početka bombardovanja zadržati na 6 km od uporišta. Na taj način nije bio iskorišten efekat bombardovanja i izvršen brz i iznenađan prodor.

Veze između avijacije i pešadije nije bilo, a isto tako ni prave veze među pojedinim snagama koje su napadale. Odnos snaga koje su vršile napad i neprijatelja u uporištu nije bio u pravoj srazmjeri jer su snage otprilike bile jednake, dok bi bilo potrebno da je napadač u odnosu na neprijatelja, koji je snažno utvrđen u svom uporištu, znatno jači.

Naše snage koje su napadale bile su suviše male za blokadu uporišta, što je neprijatelj iskoristio vršeći ispade.

Prodor naših tenkova nije bio povezan s nastupanjem pešadije, već su prodirali najpre tenkovi a tek zatim pešadija. Tenkovi su krenuli tek onda kada su dobili benzin od XVIII divizije, koji je bio zaplenjen u borbi.

Nije se video ozbiljan pokušaj napada i uništenja uporišta.

Primećena je neizvežbanost pešadije u vršenju napada, prirodni zakloni su se samo delimično koristili a veštački zakloni uopšte se nisu koristili.

Pri svakom napadu nastojalo se da se proboj neprijateljeve linije uvek izvrši na jednom te istom mestu, ali se rezultati tih pokušaja nisu iskoristili pa su se napadajuće jedinice posle neuspelog proboja uvek povlačile na polazne položaje.

Za uništenje neprijateljevih bunkera nije se u dovoljnoj meri koristila noć.

Naši minobacači i artiljerija nisu bili iskorišteni delimično zbog lošeg osmatranja pogodaka, delimično zbog toga što se previše pažnje poklanjalo tučenju fortifikacijskih objekata a ne uništenju živih ciljeva i artiljerije.

Nije bilo pravilnog koncentrisanja pešadijskog, odnosno automatskog oružja, a upotreba pešadijskog oružja nije bila efikasna, jer bi se puškarnice na bunkerima morale neprekidno tući koncentričnom vatrom naših mitraljeza.

Veza između artiljerije i pešadije nije funkcionisala u dovoljnoj meri, tako da nije bilo prave veze između ova dva roda vojske. Pri tom je primećeno da pešadija ni svojom vatrom nije sadejstvovala sa artiljerijom. Osmatračnice koman-

danta pešadije i komandanta artiljerije morale bi biti zajedno a to u ovoj akciji nije bilo.

Štabovi divizija i štabovi brigada i bataljona nisu imali tačno određena komandna mesta, zbog čega su dostavljanje izveštaja i veza među njima bili veoma otežani.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. načelnika štaba major: Pom. šefa odseka kapetan:
Sava Konvalinka Bogomir Gaberc

M. P.

BR. 85

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 30. NOVEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA U DRUGOJ POLOVINI NOVEMBRA¹

ŠTAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek
Položaj, 30. nov. 1944.
Op. broj: 2424

15-dnevni operativni izveštaj
od 16. do 30. nov. 44.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
Oper. odelj., Operat. odsek

(Karte Vrhnika, Bled, Gorica, Videm, Tolmin 1:100.000.
jug. izdanje).

I) SITUACIJA

U ovom periodu nije na naše područje stigla nijedna veća nova neprijateljeva jedinica.

; Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/1. U dokumentu tekst je na više mesta potertan mastilom. To je verovatno učinjeno u Glavnom štabu NOV i PO Slovenije.

Na sektoru Vipave- i Krasa bio je neprijatelj u prvoj polovini ovog perioda veoma aktivan te je mnogobrojnim patrolama, veoma drskim, vršio stalne ispade lokalnog značaja. Do 23. o.m. bila su uporišta u selima Renče, Prvačina, Sp. Braniča, Rihemberk³, Šmarje, Gaberje, Kobdilj, Preserje, Opatje Selo, Batuje, Crniče, Selo, Potoče, Dobravlje, Male Žablje, Vrhpolje, Ravnica i Trnovo. Postojala su takođe stara uporišta na ovom sektoru u Ajdovščini, Vipavi, Dornberku i Štanjelu. Zbog toga je u ovom vremenu Vipavska dolina, kao baza za snabdevanje naših jedinica, praktično zatvorena i nepristupačna. Prisutnost neprijatelja na tom sektoru je takođe ometala aktivnost naših jedinica. Na tom sektoru su veoma aktivni bili samo MS⁴ vodovi, koji su postigli nekoliko lepih rezultata.

Dana 23. o.m. jedinice nemačke 71. divizije, koje su bile raspoređene na tom sektoru, iznenada su napustile sva novopostavljena uporišta. Napustile su takođe uporišta koja su bila posednuta već od kapitulacije Italije: Vipavu i Ajdovščinu. Svu vojsku je neprijatelj skoncentrisao u Gorici i Solkanu, odakle ju je transportovao za Videm. Ovim je prestala i neprijateljeva aktivnost na sektoru Trnova, gde je neprijatelj pokušavao da uspostavi polaznu bazu za akcije protiv naših jedinica. Iznenadnim napuštanjem ovih uporišta bila je za nas opet otvorena Vipavska dolina, i to još u većoj meri nego ranije. Neprijateljevu odsutnost naše jedinice su iskoristile i ušle su i u nekada snažno utvrđena uporišta koja nam do sada nisu bila pristupačna: u Vipavu i Ajdovščinu.

Boravak naših jedinica u Vipavskoj dolini iskorišten je pre svega za mobilizaciju ljudstva i materijalnih sredstava, za nabavku hrane i prevoz na oslobođenu teritoriju, za uništenje svih utvrđenja u uporištima, kao i u cilju propagande. Neprijatelj je prozreo naše namere i uspostavio bar najvažnija uporišta u Ajdovščini i Vipavi, koja su bila slobodna samo 48 časova. U uporišta se vratio uglavnom sa oklopnim vozilima jer nije imao na raspolaganju dovoljno snaga. Iako su naše jedinice malo vremena bile u uporištima, od toga su imale velike koristi. U Ajdovščini i Vipavi je uništeno po 7 snažnih armanobetonkih bunkera, kao i sva ostala utvrđenja. Zapaljeni su zamci u Ajdovščini i Vipavi, a u Vipavi je uništen i top većeg kalibra, jer je bilo nemoguće transportovati ga na slobodnu teritoriju, a bio je i bez zatvarača. Bile su evakuisane veće količine hrane i ostalog materijala.

¹ Odnosi se na Vipavsku dolinu.

³ Sada: Branik.

⁴ minersko-sabotažni

Dana 28. 11. u 9 časova neprijatelj je ponovo napustio ova dva uporišta. Naše jedinice ponovo su se vratile u Vipavsku dolinu,⁵ gde su se zadržale do poslednje ofanzive 19. XII. U prvoj polovini ovog perioda neprijatelj je bio takođe veoma aktivan na sektoru Pivke. Više dana uzastopce neprekidno je patrolirao u Bukovje i okolinu, a povremeno i do Cola i Podkraja, pljačkajući konje, stoku i seljačka kola terorišući civilno stanovništvo. Da bi ova nedela mogao vršiti, uspostavio je privremeno uporište najpre u Landolu a zatim u Zagonu. Na ovom sektoru bili su prisutni i nedičevci koji su pobjegli iz Srbije.

Na sektoru Banjske planote nije bilo neprijateljeve aktivnosti, sem kretanja manjih italijanskih fašističkih patrola do Grgara.

Dana 28. o.m. je snažna neprijateljeva kolona, oko 200 ljudi, izvršila ispad iz Sv. Lucije® do Kanalskog Loma i Tolminskog Loma, gde se još uvek nalazi na položajima.

U Soškoj dolini neprijatelj je za to vreme opravljao most kod Plava, kao i ostale objekte u ovoj dolini i Baškoj grapi, sa jasnim ciljem da opravi železničku prugu za prevoz snaga s italijanskog na mađarsko bojište, kao i za ev. povlačenje. Zbog toga je neprijatelj jednom patrolom izvršio ispad na St. Višku planotu, gde je došlo do manjeg sukoba s jedinicama VDV.⁷ Cilj ove patrole je bio da izvidi da li su na tom sektoru prisutne naše jedinice. Iz Tolmina je u pravcu Boveca išla nemačka kolona jačine 600 ljudi. Verovatno će u toku ove nedelje biti uspostavljen normalni saobraćaj na žel. pruzi Gorica — Podbrdo. Na sektorima Brda, Benečije, Rezije i Tolmina nije bilo neprijateljeve aktivnosti. Neprijatelj je napustio uporište kod mosta u San Quirinu. Na sektoru Trnovske planote neprijatelj u ovom periodu nije bio aktivan. Ranije postignuti uspeh kod Trnova nije pokušao da iskoristi u većoj meri, već je samo pokušao da se stabilizuje na jugozapadnoj ivici Trnovske planote u cilju što boljeg obezbeđenja Gorice. Protiv ovog neprijatelja držala je položaje 17. brigada, koja se veoma dobro pokazala. Drskost naših patrola i snajperista doprinela nam je male ali lepe uspehe. Tako je naša aktivnost veoma nepovoljno uticala na moral neprijatelja. Istovremeno je to bila za naše jedinice najbolja praktična škola za vežbe

⁵ Dalji tekst, do kraja rečenice, dopisan je mastilom. Verovatno je to bilo dopisano u Operativnom odeljenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije.

⁶ Sada: Most na Soči.

⁷ Vojske državne varnosti (Vojske državne bezbednosti)

R

pojedinaца (za snajperiste i patrole). Na ovom sektoru je neprijatelj jednom patrolom izvršio ispad iz Ajdovščine u pravcu Predmeje a drugom, snažnijom patrolom iz Idrije. U oba slučaja nije došlo do borbe jer se neprijatelj vratio u uporišta.

Na sektoru Dolomita [neprijatelj] u tom periodu nije bio uznemiravan od naših jedinica, niti su tu bile veće neprijateljeve koncentracije. Pokreti snabdevačkih kolona na jugozapadnoj ivici Dolomita bili su potpuno lokalnog značaja.

U ovom periodu je sektor Gorenjske bio od prvorazredne važnosti za naš korpus. Bila je izvršena korpusna akcija na neprijateljevo uporište u Železnikima, koje su naše jedinice već više puta napadale ali ga nikad nisu zauzele. Za ovu akciju bile su angažovane: čitava XXXI div., 19. brig., ŠO⁸ i deo artiljerije. Borbe su vođene od 19. do 22. o.m. i bile veoma ogorčene i teške, jer je neprijatelj pružao snažan otpor iako uporište nije imalo za njega nikakve posebne taktičke važnosti. Pokušaji neprijateljeve intervencije bili su uglavnom neodlučni. Uporište je bilo konačno zauzeto iako posada nije bila uništena, jer je većina posade pobjegla u pravcu doline Češnjice. Iako smo imali znatne gubitke u ljudstvu, zauzimanje ovog uporišta za nas je od velikog značaja jer je sada olakšan manevar naših snaga na tom sektoru i šire otvoren put za Gorenjsku. (Prilažemo relaciju ovih borbi).⁹

Pre napada na ovo uporište neprijatelj je ponovo uspostavio uporište u Poljanama¹⁰ te na taj način ponovo zatvorio našim jedinicama široko otvoren put za Dolomite sa severozapadnog pravca.

Po zauzimanju uporišta u Železnikima neprijatelj je brzo i snažno reagovao. Pojačao je uporišta u Poljanama i Gorenjoj Vasi, uspostavio takode uporište u Gabrku a u Hotavljama i Fužinama skoncentrisao oko 1.000 ljudi. Uporište u Selcama je ojačao sa 500 ljudi. Pošto su naše jedinice uporište [Železniki] uništile a zatim napustile, stiglo je u isto 180 Nemaca, koji su posle nekoliko dana otišli.

Zbog tako promenjene situacije i umornosti naših jedinica, naša se ofanziva nije mogla produžiti, te su sve jedinice upu-

⁸ Skofjološki NOP odred

⁹ Redakcija ne objavljuje relaciju Štaba 9. korpusa NOVJ od 28. novembra 1944. o napadu na neprijateljevo uporište Železniki, jer ne iznosi nikakve nove momente u odnosu na relaciju Štaba 31. NO divizije (vidi dok. br. 74), a nalazi se u AIZDG, k. 22/1.

¹⁰ Sada: Poljane nad škofjo Loko.

cene na ranije položaje, sem 7. brig, koja se nekoliko dana po zauzimanju uporišta zadržavala na levoj obali [Selške] Sore radi mobilizacije.¹¹

Deo DO¹² je za to vreme bio upućen u Notranjsku po municiju, ali ovaj zadatak nije mogao uspešno izvršiti jer je na putu naišao na mine koje je postavio neprijatelj, a sem toga bio je i napadnut. Sada se glavnina odreda nalazi u Gorenjem Lokovecu.^{1a}

II) PLAN ŠTABA

Štab korpusa je zbog široke mreže neprijateljevih uporišta u Vipavskoj dolini i prisutnosti jačih neprijateljevih snaga u Trnovu bio stavljen pred teške zadatke. Praktično je nama bila oduzeta baza za snabdevanje — Vipavska dolina. Zbog toga je štab imao u planu da izvrši dva zadatka:

1) Veštim manevrisanjem snaga na Trnovskoj planoti sprečavati svako dalje širenje neprijateljevog ispada na oslobođenu teritoriju iz pravca Gorice. S obzirom na to da su naše jedinice (i 7. brig.) bile stalno na položajima i u borbama te su zbog toga bile umorne, bilo je potrebno da se smV-ne. Bilo je predviđeno da 17. brig.[adu] smeni 20. [brigada], a ovu 18. brigada. Na taj način bi sve brigade XXX divizije prošle kroz praktičnu školu te se moralno utvrdile i povećale svoju borbenost.

2) Zbog zatvorenosti Vipavske doline morao se nov izvor za snabdevanje pronaći na drugoj strani. Bila je izabrana Gorenjska, koja do sada nije bila suviše iscrpljena od strane naše vojske. Zbog toga je bilo neophodno da se uništi uporište u Zeleznikima i razbije već ionako slaba zaprečna linija Podbrdo — Železniki — Škofja Loka.

¹¹ Posle napada na neprijateljevo uporište Železniki 7. slovenačka NOU brigada »Franče Prešeren« ostala je na istim položajima u rejonu Lavtarski Vrh — Sv. Mohor — Jamnik. Njen 3. bataljon je 23. novembra upućen u pravcu Kroke sa zadatkom da pređe Savu i izvrši mobilizaciju na levoj obali. Zbog intervencije neprijatelja u pravcu Selške doine bataljon se vratio u sastav brigade i poseo položaje u rejonu Pozirna. Brigada je noću 24/25. novembra, sa 3. bataljonom 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko«, krenula u Zgornje Bitnje radi nabavke hrane, pa se zatim, po bataljonima, prebacila u rejon Robidnica — Leskovica — Kopačnica. (Izveštaj Štaba 7. slovenačke NOU brigade »France Prešeren« od 26. novembra 1944. i izveštaj Štaba 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« od 26. novembra 1944. u AIZDG, k. 226/IV i k. 282a/II).

¹² Dolomitskog odreda

" Gorenji, Srednji i Dolenji Lokovec; sada: Lokovec.

Za ostvarenje ovog cilja štab je planirano da jednom brigadom zauzme uporište a jačim snagama izvrši šire obezbeđenje, težeći pri tom da veštim i brzim manevrom tuče neprijatelja u otvorenoj borbi na zemljištu u slučaju intervencije iz bilo kog pravca.

III) AKTIVNOST JEDINICA IX KORPUSA

- o. 11. 1944. U akciji 5. bat. 18. brig, na Krasu neprijatelj je, pored već saopštenih gubitaka, imao još 5 poginulih.¹⁴
7. 11. 1944. Patrola 1. MSV¹⁵ XXX div. minirala je žel. prugu Postojna — Tržič između Divače i Sežane. Na mine je naišao vojni teretni voz koji je bio maskiran kao voz Crvenog krsta. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, a ostalih 27 vagona iskočilo je iz šina i bilo oštećeno. Neprijatelj je imao 1 poginulog i 10 ranjenih.
7. 11. 1944. MSV OSB¹⁶ minirao je drum kod Kojskog i Njivica.¹⁷ Na mine je naišao neprijateljev kamion sa 6 oficira, od kojih su 3 poginuli i 3 ranjeni, a kamion je slupan.
7. 11. 1944. Patrola 1. MSV XXX div. minirala je kod Povirja žel. prugu Postojna — Tržič. Iz šina je iskočio nemački vojni voz.
9. 11. 1944. Zaseda 3. bat. 18. brig, napala je kod Gojačeva neprijateljevu kolonu koja se kretala drumom Gorica — Ajdovščina. Neprijatelj je imao 8 poginulih.
9. 11. 1944. Patrola 1. MSV XXX div. minirala je kod Killovča žel. prugu Št. Peter¹⁹ — Rijeka. Na mine

" Vidi dok. br. 62.

¹⁵ Minersko-sabotažnog voda

¹⁶ Operativnog štaba za Benečiju. Njegov zvanični naziv bio je: Operativni štab za Zapadno Primorsko.

¹⁷ Zaselak 500 m južno od Kojskog (na karti 1:100.000 nije označen).

¹⁸ Redakcija je trima tačkama obeležila sva mesta gde je izostavila tekst o akcijama jedinica Operativnog štaba za Zapadno Primorsko od 8. do 19. novembra 1944, jer su te akcije opširnije iznete u dok. br. 72.

¹⁹ Sada: Pivka.

je naišao voz. Tačnije podatke o rezultatu akcije nismo primili.

10. 11. 1944. Na pokretu iz Krasa, prilikom prelaza druma Ajdovščina — Gorica, 3. i 4. bat. 18. brig.²⁰ bili su napadnuti od neprijateljevih zaseda. Deo snaga uspeo se probiti kroz neprijateljeve položaje, dok se ostali deo povukao na Erzelj. Neprijatelj je zarobio 6 novomobilisanih boraca, a izgubljeno je: PIAT²¹ sa 25 mina, 25 mina za min.[obacač kal. 81 mm, 3 mule i konj.
14. 11. 1944. Prateća četa 17. brig, napala je grupu neprijateljevih vojnika u Trnovu koji su gradili bunker. Neprijatelj je imao 6 poginulih.
14. 11. 1944. Patrola 1. MSV XXX div. je min.[irala] žel. prugu Ljubljana — Tržič 300 m od Povirja. Na mine je naišao teretni voz s vojnim materijalom. Oštećena lokomotiva a 6 vagona se survalo niz nasip. Oštećeno je 50 m pruge i saobraćaj je prekinut 7 dana.
15. 11. 1944. Zaseda 5. bat. 18. brig, napala je neprijateljevu biciklističku patrolu kod Dornberka. Neprijatelj je imao 1 poginulog i 2 ranjena. Zaplenjena su 3 bicikla.
15. 11. 1944. MSV XXX div. je kod Ronkija minirao žel. prugu Trst — Venecija. Na mine je naišao voz, uništena je lokomotiva i 3 vagona. Oštećena su 3 vagona, a 9 vagona je iskočilo iz šina. Oštećeno je 200 m pruge koju je opravljalo 200 radnika. Saobraćaj je bio prekinut 36 časova.
- J 6. 11. 1944. Patrola MSV DO minirala je el. stubove na liniji Grčarevec — Logatec.

²⁰ Trebalo je da se ta dva bataljona prebace iz rejon Erzelj u rejon Stjak preko druma Manče — Stanjel. Prethodnica je pala u nemačku zasedu na pomenutom drumu. Deo kolone se preko druma probio na Stjak a deo se vratio na Erzelj odakle se zaobilaznim putem preko Krasa 16. novembra 1944. prebacio u rejon Stjaka. (Izveštaj Štaba 30. divizije od 19. novembra 1944. u AIZDG, k. 226/1).

²¹ Skraćenica od: Projector Infantry Antitank (ručni protivtenkovski bacač).

- J6. 11- 1944. Odeljenje Inž. bat. XXX div. miniralo je žel. prugu H. Južna--' — Podbrdo i iste srušila 50 m. Saobraćaj je bio prekinut 16 časova.
16. 11. 1944. Patrola SO je prilikom prelaza Save naišla na neprijateljevu patrolu koja je bila brojno nadmoćnija. Prihvatila je borbu i 2 ubila, nakon čega se morala povući.
16. 11. 1944. Ceta ŠO se sukobila s neprijateljevom patrolom kod Otoča. U 20-min.[utnoj] borbi neprijatelj je imao 4 poginula i 1 ranjenog.
16. 11. 1944. Prilikom napada na neprijatelja u Trnovu od strane 17. brig., neprijatelj je imao, pored već javljenih gubitaka, još 7 poginulih i 1 ranjenog.
17. 11. 1944. Patrola Prateće čete 17. brig, je s položaja kod Trnova napala neprijateljev stroj u selu. Neprijatelj je imao 1 poginulog i 2 ranjena.
17. 11. 1944. Neprijatelj nepoznate jačine nastupao je u dve kolone iz Komna u pravcu Škrbine i Šibelj i bio je napadnut od 5. bat. 18. brigade i nateran u bekstvo. Neprijatelj je imao 10 poginulih i 10 ranjenih. S naše strane je 1 poginuo i 1 je bio ranjen.
19. 11. 1944. Patrola 1. bat. 17. brig, napala je neprijateljeve stražare kod Trnova i 2 ubila.
19. 11. 1944. Patrola Prateće čete 17. brig, ubila je neprijateljevog stražara kod Trnova koji se nalazio u pravcu Nemaca.
19. 11. 1944. Patrola DO srušila je 2 el. stuba na liniji Razdrto •— Hruševje.
19. 11. 1944. Patrola 1. MSV XXX div. minirala je žel. prugu Postojna — Tržič između Sežane i Divače. Na mine je naišao teretni voz.
19. do 22. 11. Jedinice XXX divizije, 19. brig., ŠO i deo artiljerije izvršili su napad na neprijateljevo upo-

²² Huda Južna; sada: Hudajužna.

rište u Zeleznikima i posle oštre i ogorčene borbe zauzeli ga. Direktna napad je izvršila 3. brig, sa 2 bataljona i delimično 19. brig. 1 bataljonom. Mi smo imali 13 poginulih, 35 ranjenih, 7 dezertera i 14 nestalih. Neprijatelj je imao 29 poginulih, 21 ranjenog i 1 zarobljenog. Uništeno je uporište a zaplenjeno je: teški minobacač, mitraljez, laki minobacač, 2 automata, 3 puške, 3 radio-aparata, 2 telefona, municija i razna vojna oprema.²³

17. 11. 1944. Zaseda DO je na drumu Grčarevec — Planina napala domobrance i tom prilikom 2 ubila.
20. 11. 1944. Patrola 1. bat. 17. brig, privukla se do grupe [neprijateljevih] vojnika u Trnovu i 1 ubila. Kada se vraćala, naišla je na neprijateljeve zasede, ali se probila bez gubitaka.
20. 11. 1944. Zaseda 1. bat. 17. brig, napala je na drumu Trnovo — Ravnica 3 neprijateljeva kamiona s vojnicima koje je osiguravao tenk. Neprijatelj je imao 2 poginula i 6 ranjenih, a oštećen je 1 kamion.
20. 11. 1944. Patrola 2. bat. 17. brig, se sa zapadne strane približila posadi kod crkve u Trnovu i napala je. Neprijatelj je imao 1 poginulog.
20. 11. 1944. Patrola Prateće čete 17. brig, se iz Rjavca približila grupi neprijateljevih vojnika u Trnovu i 2 ranila.
20. 11. 1944. Prvi bat. ŠO uputio je dva snajperista sa zadatkom da napadnu neprijatelja koji je radio na utvrđivanju u Poljanama. Ubijena 2 [neprijateljeva vojnika].
21. 11. 1944. Patrola 17. brig, ubila je neprijateljevog stržara u crkvenom tornju u Trnovu.
21. 11. 1944. Patrola snajperista²⁴ je upućena u blizinu Gorenje Vasi i došla je zbog nepoznavanja terena

²³ Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Železniki vidi dok. br. 74.

²⁴ Patrola je bila iz sastava 2. bataljona škofjološkog NOP odreda (vidi AIZDG, k. 227/11).

u samo uporište gde je odmah bila opkoljena. U jurišu se probila iz obruča i spasla se bez gubitaka. Tom prilikom su ubijena 4 be-ga,^{1a} a 6 ih je ranjeno.

21. 11. 1944. Snajperska trojka ŠO napala je stražu kod Visokog²⁶ u Poljanskoj dolini i 1 ubila i 1 ranila stražara.
21. 11. 1944. Dva obaveštajca iz 3. MSV XXX div. položila su mine u svaki drugi vagon teretnog voza na železničkoj stanici u Tržiču. Voz, sastavljen iz lokomotive i 16 vagona natovarenih granama, municijom, eksplozivom, oružjem i topovima, otišao je u pravcu reke Piave. Položene mine imale su tempirne upaljače i eksplodirale su na 11 km posle prelaska reke Piave. Uništen je čitav voz sa 100 ljudi. Srušeno je 600 m železničke pruge. Prilikom eksplozije mina eksplodirala je i natovarena municija, koja je još uvećala efekat dejstva.
21. 11. 1944. Odeljenje Inž-teh. bat. XXXI div. miniralo je žel. prugu Sv. Jošt²⁷ — Podnart i srušilo gvoz. most dužine 13 m i visine 6 m.
22. 11. 1944. Patrola 2. bat. 17. brig, uspela je da se približi selu Trnovo sa severne strane i napala je grupu neprijateljevih vojnika. Neprijatelj je imao 1 poginulog.
21. 11. 1944. Patrola Rezijanskog bataljona OŠB minirala je žel. prugu između Resiutte i Chiusaforta. Bilo je porušeno 40 m pruge.
22. 11. 1944. Neprijateljeva oklopna- kola naišla su kod Rjavca, u blizini Trnova, na mine te su bila oštećena.
22. 11. 1944. Patrola Inž. bat. XXX div. minirala je drum Ajdovščina — Col u dužini 10 m, širini 8 m i dubini 4,5 m.

Bela garda. Odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva.

²⁶ Sada: Visoko pri Poljanah.

Sada: Jošt nad Kranjem.

23. 11. 1944. Patrola Beneškog bataljona OSB napala je između Krštenice i Anhova neprijateljevu patrolu i ubila 1 neprijateljevog vojnika.
23. 11. 1944. Četa Inž. bat. XXX div. minirala je u Ajdovščini 7 betonskih bunkera.
23. 11. 1944. Zaseda Rezijanskog bataljona jačine 40 ljudi je na brdu Ruschis-⁸ napala dve neprijateljeve patrolu u jačini po 35 ljudi. Neprijatelju je uspjelo da prihvati borbu te je snažnom mitraljezskom vatrom napao naše položaje, zbog čega je većina boraca samovoljno napustila položaje. Ostalo ih je samo devet sa dva mitraljeza. Neprijatelj je minom iz minobacača pogodio mitraljez te ubio nišandžiju i teško ranio njegovog pomoćnika, koji je uskoro izdahnuo. Zatim je bio ranjen još drugi mitraljezac, pa su zbog toga morali napustiti položaj. Neprijatelji je imao 3 poginula i 4 ranjena. Mi smo imali 2 poginula i 2 ranjena.
23. 11. 1944. Snajperisti 2. bat. SO napali su kod Srednjeg Brda, u Logarjevoj grapi, neprijateljevu patrolu. Neprijatelj je intervenirao, pa su se naši morali povući s položaja, ali su i dalje pratili pokret neprijatelja te ga ponovo napali kod Srednjeg Brda. Neprijatelj je imao 1 ranjenog.
23. 11. 1944. Patrola 1. bat. OSB pokupila je između Robiča i Starog Sela 700 m telefonske žice.
23. 11. 1944. Patrola 20. brig, napala je kod Deskla patrolu jer je smatrala da je neprijateljeva. Međutim, patrola je bila naša i tom prilikom bila su ubijena 2 druga.²⁸

²⁸ Planinske staje, 3 km istočno od Rezjute.

²⁹ Štab 9. korpusa NOVJ izdao je 22. novembra 1944. naređenje Štabu 20. brigade Garibaldi »Trieste« da delom snaga obezbedi most na reci Soči u rejonu sela Deskle, preko kojeg je trebalo da se prebaci hrana sa područja Brda na oslobođenu teritoriju. Brigada je ovaj zadatak imala sve do 26. novembra. Noću 23/24. novembra nalazio se na obezbeđenju 2. bataljon ove brigade, koji je zbog nesporazuma otvorio vatru na patrolu koja je bila u pratnji transporta hrane. (Izveštaj Štaba 20. brigade Garibaldi »Trieste« od 28. novembra 1944. u AIZDG, k. 226a/I).

24. 11. 1944. Zaseda 1. bat. OŠB napala je između Idrska i Kamna neprijateljev kamion i 2 ubila, među kojima je bio 1 oficir, i 1 ranila.
24. 11. 1944. Patrola 1. bat. OŠB raskopala je drum između Borjane i Potoka i na njega survala stene.
24. 11. 1944. Patrola MSV OŠB zarobila je na drumu Gorica — Gradiška ital. oficira. Pošto se odupirao, ubili su ga i zaplenili mu opremu.
24. 11. 1944. Kod Podkraja bilo je od četnika i domobranaca napadnuto 40 ljudi iz DO. Ljudstvo se razbežalo a konji koji su prevozili mine uplašili su se. Jedna kola su uspeali da zaustave, dok su druga uhvatili četnici. Na kolima je bilo 600 mina i puška. Prilikom prelaza preko železničke pruge 3 druga su naišla na mine i 2 su poginula, a izgubljeno je 135 mina, »partop«,¹⁰ 2 puške i automat.
24. 11. 1944. Snajperisti 2. bat. ŠO napali su 4 be-ga u Srednjem Brdu i 3 ranili.
24. 11. 1944. Zaseda 3. bat. 3. brig, sukobila se s neprijateljevom patrolom iz Selca. Poginuo je 1 drug a jedan je bio ranjen.
24. 11. 1944. Četa Inž. bat. XXX div. zapalila je zamak u Ajdovščini i Vipavi, uništila 15 betonskih bunkera oko zamka u Ajdovščini i 7 bunkera i top u Vipavi.
25. 11. 1944. Dva obavještajca] ŠO bila su na Gabrškoj Gori napadnuta od neprijateljeve pobočnice jačine 100 ljudi, koja ih je opkolila u kući. Jedan je poginuo a drugi se, ranjen, probio i pobegao, ubivši pri tom 1 neprijateljevog vojnika.
27. 11. 1944. Drugi bat. 18. brig napao je neprijateljevu kolonu jačine 120 vojnika, 5 tenkova, 3 kamiona i oštetiio 3 tenka i kamion. Podrobnijih podataka nemamo.³¹

³⁰ partizanski top

⁵¹ Podrobnije o tom napadu vidi dok. br. 112, objašnjenje 30.

Rekapitulacija gubitaka

Neprijateljevi gubici: poginulih 219, ranjenih 77; zarobljen 1.

<i>Zaplenjeno:</i>	<i>Oštećeno:</i>	<i>Uništeno:</i>
3 bicikla	10 puta žel. pruga	3 lokomotive
t.[eški] minobacač	55 vagona	22 vagona
1.[aki] minobacač	2 lokomotive	4 konja
mitraljez	2 kamiona	uporište u Zeleznikima
2 automata	2 autoblinde	1 most
3 puške	3 puta drum	4 stuba
2 radio-aparata	3 tenka	14 bunkera
2 tel. aparata		2 zamka
vojna oprema		15 bunkera
700 m žice		top
		kamion
		16 vagona voj. materijala

Vlastiti gubici:

Poginulih 20, ranjen 61, zarobljenih 6, nestalih 14. Svega 81.

Izgubljeno: P1AT sa 50 mina,

735 mina (posle prelaza pruge kod Podkraja),

»partop«,

3 puške,

automat.

Dezerteri:

XXX divizija:

17. brigada: 16 sa sektora Brda i Tolmina,

19. brigada: 3 sa sektora Gorenjske i Idrije

20. brigada: 1,

Inž. bat.:

2. sa sektora Ajdovščine (zeleni kadar).

XXXI divizija:

7. brigada: 8 sa sektora Cerčno i Gorenjska,

16. brigada: 11 sa sektora Vipave i Idrije.

JBO:³² " 3 sa sektora Bohinj i Bled.

DO: 1

Ukupno 45.

IV) TAKTIKA

A) *Naša:*

Sem pomenutog u poslednje dve relacije ustanovilo se još sledeće:

Jeseniško-bohinjski NOP odred

r

1) Na sektoru Trnova naše jedinice su primenjivale taktiku neprestane aktivnosti manjih grupa: patrola i snajperista, leombinovano sa zasedama po dubini. Na taj način je neprijatelj bio stalno uznemiravan našim drskim prepadima na njegove izvidnice, patrole, pojedine vojnike u uporištu itd.

Naša aktivnost je imala za posledicu:

znatne neprijateljeve gubitke u ljudstvu, pariranje svake njegove aktivnosti, nesigurnost i demoralizacija svakog neprijateljevog vojnika. Sve ovo je veoma podiglo borbenost, drskost i snalažljivost naših boraca, koji su se zbog toga osećali prilično sigurnim i otpočeli su takmičenje u snajperstvu. Ova je bila najpraktičnija škola za borbeno usavršavanje pojedinih naših boraca.

Sa druge strane, naše jedinice su prilično vremena bile na položajima kod Trnova. Držanje posednutih položaja veoma bi zamaralo i iznuravalo naše borce, pa su zbog toga na položajima bile samo zasede postavljene po dubini, dok su napred bile izbačene patrole snajperista i izvidnice, a glavna ljudstva odmarala se u pozadini, stalno pripravna za brzu intervenciju.

2) Za vreme napada na Železnike prvi put je uspešno upotrebljen naš »partop«, koji je bio najsnažnije oružje naših jedinica u napadu i koji je najviše doprineo uništenju uporišta.

3) Naš brzometni top (za koji su artiljerci izradili štitič) veoma se dobro pokazao, te je tako reći zajedno s pešadijom jurio na uporište dejstvujući sa odstojanja 50 m, što je u velikoj meri povećalo njegovu efikasnost i unelo paniku među neprijatelja.

4) U akciji na Železnike dobro su se pokazali mineri. Sem toga, prvi put se pokazalo efikasno sađejevo raznih rodova naše vojske: pešadije, artiljerije i inženjerije.

5) Prilikom napuštanja uporišta od strane neprijatelja (Ajdovščina i Vipava) naše jedinice su ih brzo posele i uništile sva utvrđenja i u velikoj meri iskoristile odsutnost neprijatelja. Možda su uništena utvrđenja prinudila neprijatelja prilikom ponovnog dolaska da uporišta opet napusti.

B) Neprijateljeva:

U neprijateljevoj taktici nije bilo nikakvih osobenosti, ali se ipak za vreme borbi kod Trnova moglo ustanoviti:

1) Izvođenje svakodnevnih vatrenih dejstava neprijateljevih minobacača i artiljerije u cilju uznemiravanja, a najčešće oko 4 i 19 časova, ponekad i u toku dana.

2) Iskorištavanje povoljnog momenta za napuštanje napadnutog uporišta: kada prestane napad naših jedinica i kada opadne naša kontrola nad uporištem (Železniki).

3) U neprijateljevoj taktici možemo zabeležiti kao novo: potpuno i iznenadno napuštanje svih uporišta u Vipavskoj dolini, čak i onih koje neprijatelj nije napustio posle kapitulacije Italije. Posle dva dana uporišta su bila ponovo uspostavljena, uglavnom od oklopnih i motorizovanih jedinica, a koje su ih zatim ponovo napustile.

V) KRITIČKI OSVRT NA AKCIJE

Kod naših jedinica se u akcijama još uvek primećuju stare greške:

a) Za vreme borbe ne održava se stalan kontakt s neprijateljem. U Zeleznikima je bio već treći slučaj da je veći deo posade zbog toga pobjegao. Na Banjskoj planoti ital. jedinice uopšte nisu mogle da ustanove gde se nalazi neprijatelj. Ponekada naše jedinice za vreme napada pokazu veliku aktivnost, a kada nastane zatišje u borbi, suviše se odstrani pažnja od neprijatelja, smanji se budnost i opreznost.

b) U borbi naše starešine često zaborave da su starešine. Kao najhrabriji idu na čelu jedinica i prvi poginu. Možda su nedovoljno svesni toga da su starešine u borbi na komandnom mestu, naime, tamo odakle najlakše komanduju i drže u rukama ljudstvo svoje jedinice. U slučaju da starešina pogine jedinica normalno ostaje bez vodstva te tako izgubi udarnost i borbenu vrednost.

Sem ovih velikih grešaka, moramo da konstatujemo i dobru stranu. Naše jedinice su, naime, uvek spremne da brzo iskoriste neprijateljevu odsutnost.

VI) ARTILJERIJA

Pre izvesnog vremena je formirana četa za vezu kao i inž. četa. U ovom periodu su bile artiljerijske jedinice podeljene: deo divizionala nalazio se na sektoru Cerčna, a ostali deo i zaštitna jedinica na sektoru Trnovske planote.

U poslednoj akciji na uporište Železniki artiljerija je učestvovala brzometnim i protivtenkovskim topom. Dejstvo artiljerije je u biti pripomoglo konačnom uništenju neprijateljevog uporišta.

U planu je da se rasformira korpusna artiljerija i formiraju artiljerijski divizion i u divizijama.³³

Obećani drugovi za popunu starešinskog kadra u artiljeriji još nisu stigli.

VII) ORGANIZACIJA ODSEKA

Od poslednjeg 15-dnevnog izveštaja organizacija odseka nije se promenila. Još uvek nemamo referenta za artiljeriju i operativnih oficira.

Dužnost referenta za motorizaciju i dalje vrši ref. za inžinjeriju.

VHI) RAZNO

Štab je izdao naređenje da se drugi bataljon OŠB sa sektora Tolmina prebaci na sektor Trnovske planote i uključi u XXX diviziju. Dolomitski odred će se rasformirati i uključiti u jednu od divizija. Iz jednog njegovog dela formiraće se Transportna četa IX korpusa. Dolomitski odred je u ovom periodu dobio zadatak da izvrši prenos municije iz Notranjskog vojnog područja. Prilikom prelaska preko žel. pruge naišao je na mine a, sem toga, bio je kod Podkrajja napadnut od zasede četnika, te je ukupno izgubljeno: 735 mina za laki minobacač, »partop«, 3 puške i automat. Prilikom prelaska preko železničke pruge nekoliko drugova se izgubilo i sobom ponelo 135 mina. U borbama su se dobro pokazale 3. SNOUB, 19. SNOB i 17. SNOB. Veliku aktivnost su pokazali snajperisti Skofjološkog odreda. Najmanje aktivni bili su DO i JBO.

Tražili smo objašnjenje u pogledu potčinjenosti bataljona za vezu u diviziji i ponovo urgiramo za odgovor.

Otpočeli smo da dnevne operativne izveštaje dostavljamo i Oper. odelj. GŠS,³⁴ kako bi Odeljenje imalo jasniji pregled o radu naših jedinica, jer o manje značajnim akcijama i rušenjima ne izveštavamo u dnevnim depešama.

Novu formaciju Štaba brigade, transportnog voda divizije i sanitetske čete divizije još nismo primili. Urgirali smo depešom a do danas još nismo primili odgovor.

Personalne kartone (operativnih odseka) svega osoblja u operativnim odsecima dosada smo uputili za sve jedinice, sem za OŠB, koji još nema operativnog oficira, i ŠO, koji nam ih uprkos ponovnom traženju, nije dostavio.

³³ Podrobnije o rasformiranju artiljerije 9. korpusa NOVJ vidi dok. br. 113.

³⁴ Glavnog štaba NOV i PO Slovenije

U štampi je brošura »Laki minobacač«, koju je izradio Op. odsek. Sef odseka je posetio DO, Inž. bat. i Op. odsek XXX divizije, kao i 17. brig, na položajima kod Trnova, te DO i 20. brig, na položaju. Idućih dana izvršiće kontrolu obe divizije radi pregleda rada op. odseka i davanja potrebnih uputstava za rad jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba, potpukovnik:
Jakopič A.

Sef odseka, poručnik:
Mitar Raičević

M. P.

Prilozi:³⁵

- 1) izveštaj ref. za inženjeriju,
- 2) izveštaj ref. za vezu,
- 3) izveštaj ref. za naoružanje,
- 4) izveštaj ref. za motorizaciju,
- 5) izveštaj ref. za geodeziju,
- 6) brojno stanje ljudstva, oružja, municije i vozila,
- 7) izveštaj o mobilizaciji,
- 8) skica pokreta jedinica IX korpusa,
- 9) relacija o napadima na neprijateljevo uporište u Zeleznikima,
- 10) pregled neprijateljevih gubitaka u mesecu novembru.

Dostavljeno: GSS u 3 izvoda,
Arhivu,
potčinjenim jedinicama IX k.[orpusa] kao primerak za
15-dnevne izveštaje.

⁵⁵ Redakcija ih ne objavljuje, a nalaze se u AIZDG, k. 22/1, k. 29/111, k. 31/111 k. 32/11.

IZVEŠTAJ ŠTABA KOKRŠKOG NOP ODREDA OD 30. NOVEMBRA 1944. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O STANJU I PROBLEMIMA ODREDA¹

ŠTAB
KOKRŠKOG ODREDA
Na položaju, 30. 11. 44.
br. 3328

Predmet: 15-dnevni izveštaj
užeg štaba za vreme
od 15. 11. do 30. 11. 44.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS

1) Štab odreda se od 15. do 26. 11. nalazio na sektoru Stol a od 26. 11. na sektoru II bataljona. Članovi užeg štaba su se za to vreme pretežno nalazili u jedinicama, odnosno na službenom putu.

Prvi bataljon se od 15. do 21. 11. nalazio na sektoru Stol, tj. Žirovnica — Sava — Tržiška Bistrica, sa zadatkom da kontroliše ovaj sektor, vrši akcije i, pre svega, onemogućava upade okupatora i be-ga iz uporišta Brezje i Kovor na taj sektor. Bataljon je 21. 11. otišao u Štab IV operativne zone po oružje i drugi materijal.

Drugi bataljon se od 15. do 30. 11. nalazio na sektoru Storžič, u blizini Tržiča, sa zadatkom da sprečava ispade neprijatelja iz Tržiča u dolinu Lom² i u Dolinu³ i da na svom sektoru vrši akcije.

Treći bataljon je 20. 11. stigao iz Štajerske, te se od 20. do 24. 11. nalazio na sektoru II bataljona, a od 24. do 30. 11. na sektoru Stol, umesto I bataljona.

Jedinice su izvodile manje akcije i diverzije. Veća borba vođena je 22. o.m. u Lomu kod Tržiča, gde su bila koncentrirana sva tri bataljona. Borba je trajala od 11 do 17,30 časova. Borbu su vodili I i II bataljon, dok je III bataljon uglavnom ostao na položajima i štitio leđa ostala dva bataljona. Na strani neprijatelja učestvovali su policija i žandarmerija iz Tržiča, be-ga iz Kovora i oko 80 ljudi SŠ policije iz Kranja. Jačina neprijatelja nije bila tačno utvrđena ali se procenjuje na 300

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 338y/III. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

² Sada: Lom pod Storžičem.

³ Na karti 1:100.000: Zg. Dolina.

ljudi. Rezultat borbe bio je sledeći: Neprijatelj je imao **33** mrtva, 36 ranjenih i 4 zarobljena, dok smo mi izgubili 4 druga koji su poginuli. Zaplenili smo: 1 puškomitraljez »zbrojovka«, A automata, 6 pušaka, 4 pištolja, 7 bombi i nešto municije i opreme. Izgubili nismo ništa.

Neprijatelj je ponovo pokušao da prodre u dolinu begunjske Drage, pri čemu je došlo do borbi s našim zasedama. U prvom pokušaju je prodro u dolinu oko 400 m duboko, a u drugom pokušaju bio je odbijen već na samom ulazu u Dragu. Veliku pažnju je poklonio drumu Tržič — Ljubelj, gde svakog dana postavlja jake zasede i vrši patroliranje. Na ostalom području ograničio se pre svega na jake patrole, koje su se kretale neredovno, bilo to vremenski ili pak terenski. Uglavnom je neprijatelj izbegavao dodir s našim bataljonima, ali je pokušavao da hvata naše manje grupe i pojedince.

Mobilisali smo 30 novih boraca.

2) Sledećih dana imamo u planu da sa II i III bataljonom uništimo jedno od be-ga uporišta.⁴ Nakon izvršene akcije vratiće se bataljoni na dosadanje sektore. Po povratku I bataljona iz Štajerske formiraćemo Jurišni bataljon,⁵ uglavnom od II bataljona. Stab Jurišnog bataljona sačinjavaće najbolji rukovodioci a ljudstvo će, po mogućstvu, biti sastavljeno od dobrovoljaca. Drugi bataljon će se popuniti novomobilisanim borcima. Dalje ćemo od neprijateljevih upada obezbediti sektor ispod Dobrče. Sela na tom području donedavna je isključivo kontrolisala naša vojska. Uspostavljanjem be-ga uporišta u Kovoru i Brezju neprijatelj pokušava da čestim ispadima oduzme inicijativu našim jedinicama. Da bi se to sprečilo, na tom području stalno će se nalaziti jedan bataljon, a ukoliko to bude potrebno, tu ćemo za izvesno vreme skoncentrisati dva bataljona. Naše jedinice vršiće stalnu mobilizaciju.

3) Kao što se vidi iz priloženih obrazaca,⁶ sve ljudstvo II i III bataljona je naoružano, dok je I bataljon otišao u Štajersku u cilju naoružanja. Pokazalo se, naime, da puškomitraljezi »breda« ne odgovaraju jer na hladnoći uopšte ne dejstvuju, te treba baš toj činjenici pripisati neuspeh ili pak samo delimičan uspeh nekih akcija. Molimo da nam sve puškomitraljčze »breda« zamenite engleskim puškomitraljezima »bren«.

⁴ Stab Kokrškog NOP odreda je pripremao napad na uporište pripadnika Gorenjskog domobranstva u Kovoru. Napad je izvršen noću 2/3. decembra 1944 (vidi dok. br. 101).

⁵ Jifrišni bataljon je formiran prema naredbi Štaba 4. operativne zone Slovenije (vidi dok. br. 54).

• Redakcija ih nije pronašla.

Veoma manjkavo je naoružanje ljudstva sekcije za vezu. Od 64 čoveka naoružana su samo 34, a 5 ovih samo pištoljima. Nužno je da se kuriri koji obavljaju službu na veoma opasnom terenu i na prelazima u neposrednoj blizini okupatorovih uporišta naoružaju automatima a ostali puškama. Za ovo nam je potrebno 10 automata i 20 pušaka. Veoma manjkavo je naoružano i ljudstvo obaveštajnog centra, za koje bi isto tako bilo potrebno nekoliko automata. Skoro bez ikakvog oružja su bolnica, ambulante i radionice.

4) U našem odredu ima dovoljno vojničkog kadra, ali je većim delom slabo obučeni i izvežban. Ovo važi za štabove bataljona i za niže rukovodioce. Vojni rukovodioci, uprkos tome što su dobri borci i izvežbani u čisto partizanskoj taktici, obično se ne snalaze u većim planskim akcijama, jer u ovima još nisu mnogo puta učestvovali, već su učestvovali i rukovodili manjim diverzantskim akcijama koje su izvodile jedinice našeg odreda. U poslednje vreme može se primetiti poboljšanje u tom pogledu, te nam pri pravilnom vaspitanju neće nedostajati vojničkog kadra.

Osetno nam nedostaje izgrađenog političkog kadra. Ovaj nedostatak proizilazi još od ranijeg Gorenjskog odreda, jer se premalo pažnje poklanjalo izgradnji i uzdizanju politkomesara, koji nisu glavnu pažnju poklanjali političkoj izgradnji ljudstva, već su obavljali vojničke zadatke. Politkomesarski kadar se polako uzdiže, ali je i u tom pogledu već došlo do poboljšanja.

Razrešili smo ceo štab I bataljona i odredili nove drugove. Raniji štab nije bio dorastao svojim zadacima, te je postojala opasnost da se pokvari bataljon koji je do tada bio najbolji u odredu.

Kadar je borben, požrtvovan i predan oslobodilačkoj borbi, ali mu nedostaje samoinicijativa.

5) Izgrađenost ljudstva je dobra. Kod nekih drugova može se primetiti nezainteresovanost za politička pitanja. Većina drugova pak poznaje ciljeve naše borbe i uviđa nužnost ove borbe. Politička izgrađenost ljudstva je u porastu uporedo sa poboljšanjem političkog kadra. Borbenost ljudstva u II i III bataljonu je odlična a u I bataljonu je nešto slabija, što je krivica ranijeg štaba bataljona. Ipak su i u ovom bataljonu drugovi dobri borci, pa će se stanje u tom pogledu sigurno podići na stepen ostala dva bataljona. Procenat paničara je veoma mali. Novi borci koje mobilišemo, odnosno koji dobrovoljno dolaze, u većini slučajeva imaju slab moral. Poznaje im se da su dugo odugovlačili ulazak u naše redove te su to uradili tek kad su bili prinuđeni, odnosno stupili su iz konjunkturizma i iz straha od posledica.

Naše jedinice stalno vrše mobilizaciju. Izgledi za mobilizaciju su sledeći: naselja gde nema neprijateljevih uporišta ili gde su slabija uporišta već su mobilisana. U njima dolaze u obzir samo pojedinci koji su iz bilo kakvih razloga timakli mobilizaciji. Naselja s jačim uporištima samo delimično je moguće mobilisati. I ova mobilizacija je uglavnom sprovedena. Dalje vršimo mobilizaciju na drumovima pomoću patrola i zaseda, kao i pozivima, i to svakom prilikom.

6) Ishrana ljudstva je dobra i dovoljna, izuzev u slučaju borbi i većih pokreta. Snabdevanje hranom na sektoru Stola delimično se vrši konfiskacijom a delimično legalnim putem preko GK.⁷ Snabdevanje hranom na sektoru Storžiča i Krvaveča vrši se isključivo konfiskacijom. Pitanje obuće rešeno je rekvizicijama cipela i kože, zbog čega je ljudstvo relativno dobro obučeno. Ipak je zaplenjeni materijal lošeg kvaliteta i naročito u ovo doba, zbog vremenskih neprilika, veoma malo traje. Stanje odeće je loše, što je naročito osetno zimi. Za nabavku odeće na našem sektoru nemamo nikakvih mogućnosti, te molimo Štab zone da nam je po mogućstvu dodeli, i to pre svega šinjele.

7) Obaveštajnom centru su potčinjene sledeće obaveštajne tačke: »Špik«, »Stol«, »Žirovnica«, »Dobrča«, »Tržič«, »Porljana« i »Krvavec«. Obaveštajna tačka »Poljane« ima dobro razgranatu legalnu mrežu, dok je mreža ostalih tačaka nedovoljno čvrsta, pa zbog toga s puno nedostataka. Obaveštajni kadar je slabo obučen i ne može odgovoriti svim svojim zadacima. Neprijatelj ima na našem sektoru razgranatu i dobro organizovanu obaveštajnu službu. Bilo bi nužno da nam što pre uputite K.O.⁸ oficira.

8) S obzirom na stalne pokrete, na sektoru našeg odreda je minerska služba organizovana na sledeći način: Svaki bataljon ima minersko odeljenje koje je potčinjeno direktno štabu bataljona, a bataljoni primaju zadatke za svoj rad od štaba odreda. Minerska odeljenja izvode diverzije čitavim ljudstvom zajedno ili pak podeljeno na grupe od 2 — 3 čoveka. Do sada se najaktivnijim pokazalo minersko odeljenje I bataljona, koje deluje pre svega na komunikacijama Jesenice — Radovljica. Osim toga se organizuju sabotaze i rušenja pomoću legalnih radnika. U sva tri minerska odeljenja nalazi se po nekoliko drugova koji su završili minerske kurseve. Na kurs koji će otpočeti 28. o.m. odredili smo 6 drugova.

9) Po svim bataljonima organizovani su kulturno-prosvetni kružoci. U vezi s tim organizovana je i vojna dopisna

⁷ gospodarske komisije (ekonomska komisija)

⁸ kontraobaveštajnog

služba. Za uspešan rad kulturno-prosvetnih kružoka odgovorni su politkomesari bataljona, a uglavnom rad obavlja drug koji je u isto vreme i vojni dopisnik. U rad su uključeni svi drugovi koji se interesuju za kulturno-prosvetni rad, te su već uvežbali nekoliko pozorišnih komada u jednom činu, a uvežbavaju i pevačke horove i horske recitacije. Svaki kulturno-prosvetni kružok objavljuje svoj džepni časopis. Prvi časopisi počće da izlaze uskoro. Kulturno-prosvetni odbor odreda biće obrazovan u najskorije vreme.

10) Veće vojnog suda pri našem štabu za proteklih 14 dana bavilo se samo jednim slučajem, i to pitanjem komandira 1. čete I bataljona druga Črnivec Franca, koji je zbog nedovoljnog osiguranja bio sa svojom četom iznenađen, te je tom prilikom poginulo 5 drugova. Sud ga je kaznio kaznom razrešenja dužnosti. Najveća poteškoća u radu suda je transportovanje optuženih na sud, jer se o"i obično moraju transportovati preko terena koji kontroliše neprijatelj, pa im se na taj način pruža mogućnost bekstva. Našem veću bio bi potreban nov sekretar, koji bi imao više prakse u partizanskom sudstvu i više stručnog znanja.

11) Naš odred ima 3 ambulante, koje mogu da prihvate do 40 bolesnika. Pre izvesnog vremena smo mobilisali lekara, koji pak zbog lošeg zdravlja nije sposoban za duže pokrete te se stalno nalazi u jednoj od ambulanti. Sanitetsko osoblje je osposobljeno i odgovara našim potrebama. Sanitetskih kurseva već duže vremena nije bilo, jer smo bez sanitetskog referenta bili više od 2 meseca, ali će se ti kursevi sada održati. Nabavka sanitetskog materijala je nedovoljna i nepotpuna. Prenosenje ranjenika u blizinu gde se ambulanta nalazi vrše same jedinice, te su za ovo odgovorni bataljonski bolničari. Svaka ambulanta ima nosače koji prenose ranjenike u samu ambulantu. Stanje u ambulanti »B« je u svakom pogledu veoma dobro, dok je u ostalim ambulantama nešto slabije jer se nalaze na području gde je neprijatelj veoma aktivan. Zbog toga se ambulante nalaze na priličnim visinama, što otežava opskrbu hranom. Težih oboljenja i zaraznih bolesti u našem odredu nije bilo. Najčešće se pojavljuje prehlada i svrab.

12) Naše linije za vezu na mnogim mestima su sprovedene preko terena koji isključivo kontroliše neprijatelj. Ljudstvo relejnih stanica, uprkos tome, savesno obavlja svoju dužnost, ali je, kako smo već pomenuli, veoma slabo naoružano, te je nužno da se ovaj problem što pre reši. Da bi se uspostavila što brža veza s vašim štabom, našu liniju smo priključili na kurirsku liniju Koruškog odreda, i to na stanici 1—14. Između koruške stanice 1—14 i stanice 1—12 veza se održava svakog drugog dana, zbog čega je u zaostatku naša pošta.

Molimo vas da Koruškomo odredu naredite da između ove dve stanice uspostavi svakodnevnu vezu. Našu kurirsku liniju smo priključili na korušku liniju zbog toga što ovaj teren kontrolišu naše jedinice, te će na taj način biti veza sigurnija, dok bi linija preko Krvaveča bila izložena napadima neprijatelja. Ipak ćemo uspostaviti i ovu liniju, kako bi s vašim štabom bili povezani preko dva kanala, ali nam momentano nedostaje ljudstva zbog formiranja Jurišnog bataljona. Naša linija je dalje povezana i s Jeseniško-bohinjskim odredom, a preko Skofjološkog odreda i sa Štabom IX korpusa. Veza sa IX korpusom veoma je teška jer neprijatelj može, zbog snega, da otkrije naše prelaze preko Save. Do sada imamo samo 1 kontrolora linije, ali će zbog dužine naših linija biti potrebno da postavimo još jednog.

Kod našeg štaba se nalazi drugarica koja dobro vlada šifrovanjem.

Momentano nemamo radio-stanicu jer smo staru poslali u radionicu IX korpusa na opravku, ali ćemo je primiti u najskorije vreme. Nema verovatnoće da će ova radio-stanica odgovarati našim potrebama jer je starog tipa i već istrošena. Radio-stanicu od vašeg štaba još nismo primili. Nužno bi nam bio potreban dobar i agiln radio-telegrafista. Sada imamo 2 radio-telegrafista, od kojih pak nijedan ne odgovara potrebama.

13) Moral i borbenost ljudstva u našoj jedinici na veoma su dobrom stupnju, a naročito su porasli dodeljivanjem novog oružja i, pre svega, puškomitraljeza »bren«. Drugovi vole da odlaze u borbu jer se borci pouzdaju u" svoje puškomitraljeze, dok su puškomitraljezi »breda« imali stalne zastoje. Moral novomobilisanih, bar kod većine, na niskom je stupnju. U to vreme nije bilo slučajeva dezertiranja.

14) Savezničku pomoć nismo primili, ali je spuštanje kod nas izvodljivo, te molimo da se ono što pre organizuje. U tom pogledu smo vam predlog već dostavili našim aktom br. 3327 od 30. II.⁹

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan¹⁰

Za komandanta kapetan:¹¹

⁹ Redakcija taj predlog nije pronašla.

¹⁰ Politički komesar je bio Peter Bratkovič Zvonko.

" Komandant je bio Janko Prezelj Stane.

RELACIJA ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MIRKO BRAČIC« OD 1. DECEMBRA 1944. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE PAŠKA VAS¹

STAB
XIII UB »MIRKO BRACIC«
Operativni odsek
Broj:
Na položaju, 1. 12. 1944.

Relacija o borbama za
Pašku Vas.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ

na položaju

RELACIJA

o napadu na Pašku Vas i borbama od 27. do 29. 11. 1944.
(Karta Celje 1 : 100.000)

- 1) *Zadatak.* Brigada je od Štaba divizije dobila zadatak da noću 27/28. 11. 1944. izvrši napad na uporište Paška Vas i da ga uništi.
- 2) *Procena situacije.* Neprijateljeva uporišta oko Paške Vasi su sledeća: Velenje — 160 ljudi, Šoštanj — 270 ljudi, Paška Vas — 60 ljudi, Šmartno ob Paki — 120 ljudi, Braslovče — 350 ljudi, Vranksko — 160 ljudi, Polzela — 600 ljudi. Između Paške Vasi i Šoštanja opravlja se most i pri tome je angažovano 140 naoružanih pionira. Ukupne neprijateljeve snage u okolnim uporištima broje 1860 ljudi.

Uporište Paška Vas je od svih uporišta najmanje i najslabije utvrđeno. Pošto je za blokadu ostalih uporišta prilikom napada na Pašku Vas naša brigada bila nedovoljno jaka, za obezbeđenje akcije angažovan je deo Šercerove brigade. Na taj način su neprijateljeve snage brojno izjednačene s našim snagama. Za napad treba upotrebiti IV, jurišni, bataljon, sastavljen iz odabranih boraca. Zemljište oko uporišta je takvo da će napad tražiti vešto manevrisanje i energiju u napadu. Napad treba izvršiti noću. Vreme

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.

za napadača nije pogodno jer svakog momenta može pasti kiša. Uporište prirodno obezbeđuje sa zapada reka Paka. Treba zauzeti most koji je miniran ili pak preći reku.

3) *Odluka*

Kako je Paška Vas najmanje uporište i još neizgrađeno, odlučeno je da se uništi.

4) *Zapovest*

Za uništenje uporišta Štab XIV divizije je 27. 11. 1944. izdao zapovest broj 556.² Štab brigade je izdao bataljonima detaljniju zapovest. Obe zapovesti. zajedno sa skicom položaja, dostavljaju se u prilogu.³

5) *Izvršenje*

IV, jurišni, bataljon izvršio je napad na uporište Paška Vas dana 27. 11. 44. u 20,30 časova. Sam napad je bio zbog reke Pake i čistine oko uporišta prilično otežan. Neprijatelj se nalazio u bunkerima i streljačkim zaklonima na levoj obali Pake, iza železničke pruge. Napad je otpočeo sa tri strane. Jedna četa levo, a jedna četa desno od mosta. Ova četa je u jurišu prešla reku. Deo posade pokušavao je sa ispadom, ali su ga naši borci potisli u uporište. Kako je napad već na početku bio nedovoljno energično izveden, borba se produžila sve do svanuća. Ujutro 28. 11. 44. bataljon se povukao iz sela i poseo položaje na brdu zapadno od uporišta.

Za to vreme je neprijatelj opravio železničku prugu koju su srušili naši mineri ispred Šmartna [ob Paki] i u 12 časova ušao je u Pašku Vas oklopni voz. Bataljon je zajedno sa III bataljonom prihvatio borbu i odbio napad neprijateljeve pešadije jačine 100 ljudi. Jedna četa I bataljona napala je voz i prinudila ga na povlačenje u pravcu Šmartna [ob Paki], Ova četa je otpočela napad na neprijateljevu intervenciju u Paškoj Vasi s jedne strane a IV, jurišni, bataljon sa druge strane. Za vreme borbe je pred veče iz Šmartna [ob Paki] ponovo stigla neprijateljeva pomoć jačine 100 ljudi pešadije i 2 tenka. IV bataljon je prihvatio borbu, ali je jednom tenku uspelo da oko pola noći pređe most u Paškoj Vasi. Otišao je u pravcu Gorenja. Četa i IV bataljon su se povukli iz Paške Vasi u Slatinu. U 1 čas 29. 11. 44. prestale su borbe za Pašku Vas.

1 bataljon je u određeno vreme noću 27/28. 11. 1944. demonstrativno napao Vransko, Gomilsko i Kaplu. Postavio je zasede na drumovima između Vranskog i Prekope i između

² Vidi dok. br. 79.

³ Prilozi se nalaze u AIZDG, k. 336/VI.

Starog grada i Tešove, dok je jedan vod otišao u zasedu u Šmartno.⁴ Bataljon je vatrom iz teških minobacača i mitraljeza dejstvovao po uporištima a neprijatelj je odgovarao vatrom iz istog oružja, ali sa ispadima nije pokušavao. Za to vreme je 2. četa izvršila ekonomsku akciju u neposrednoj blizini Vranskog. Narod je dobrovoljno dao za našu vojsku nekoliko grla stoke. U 9 časova 28. 11. 44. bataljon se povukao na stare položaje.

II bataljon je postavio zasedu iznad Braslovča i demonstrativno napao uporište. Neprijatelj nije pokušavao s ispadima, mirno se zadržavao u svojem uporištu. U 22 časa čula se u uporištu huka motora ali je uskoro prestala. Dana 28. 11. 44. u 1,45 čas mineri su minirali drum Letuš — Braslovče, a patrole su osiguravale drum u pravcu Malih Braslovča. Pred svanuće se 1. četa povukla na više položaje i teškim minobacačima držala kontrolu nad dolinom. U 8,40 časova stigao je do Podvina³ neprijateljev oklopni voz. Zaustavio se kod srušenog mosta gde neprijatelj već nedelju dana opravljia prugu. U podne je sa druge strane Savinje primećeno 8 kamiona neprijateljevih vojnika. Bataljon je ostao na ovim položajima.

III bataljon je poseo položaje između Paške Vasi i Smartna ob Paki, a jedna četa je bila u zaštiti Štaba u Gorenju. Bataljon je noću 27/28. 11. rušio železničku prugu između Smartna [ob Paki] i Polzele i istovremeno nagaznim minama minirao drum. Prva četa je srušila 1000 m železničke pruge, izradila zaseke na drumu, ugradila 6 nagaznih mina, survala na drum kamenje i potesterisala 15 telefonskih stubova. Zatim je četa krenula na određeni položaj u Kance,⁶ između Smartna Lob Paki] i Paške Vasi. Tu je ostala do 28. 11, do 22 časa.

Istovremeno je 2. četa zajedno sa 1. četom izvršila demonstrativan napad na uporište Šmartno ob Paki. Neprijatelj je snažno reagovao. U 13 časova naišao je iz Smartna [ob Paki] oklopni voz s vojnicima. Četa je otvorila vatru na voz iz sveg naoružanja. Voz se nije mogao zaustaviti, te je on prešao u Pašku Vas. Zbog čistine od 150 m nije se mogao izvršiti juriš. Naveče je počelo goret i u Paškoj Vasi. U 18 časova su se obe čete povukle za 200 m više i držale položaj do 1 čas posle pola noći. Treća četa je držala zasedu sa druge strane drumu u Podkraju i u Slatini. Noću 27/28. 11. manjim snagama napala je demonstrativno Šmartno ob Paki. Dana 28. 11. 44. posle podne krenula je već pomenuta kolona Švaba iz uporišta Šmartno [ob Paki] na desnu obalu Pake, u pravcu Slatine,

⁴ Zaselak, 4 km severoistočno od Vranskog.

⁵ Sada: Podvin Vranski.

⁶ Verovatno omaška, jer u tom rejonu ne postoji naselje Kance. Treba da stoji: Gavce.

prema položajima 3. čete. Borci su neprijatelja snažnom mitraljeskom vatrom odbacili nazad. Bataljon je držao položaje do 29. 11. 44, do 3 časa, a zatim se povukao na Preseku.⁷ Pre povlačenja minirao je železničku prugu između Šmartna [ob Paki] i Paške Vasi.

Borbe nisu završene, već se sa svom ogorčenošću produžavaju.⁸

Neprijateljevi gubici: nepoznati.

Naši gubici: 4 poginula i 15 ranjenih.

Utrošeno: 11.980 metaka za mitraljeze i puške, 4.300 metaka za automate, 16 mina za teški minobacač, 4 mine za laki minobacač, 26 mina za »Piat«, 36 mina za američki minobacač, 21 ručna bomba, 8 granata za top i 80 kg eksploziva.

Oštećeno: u borbi 2 naša mitraljeza.

izgubljeno: 2 puške.

Uništeno: 1.000 m železničke pruge između Šmartna [ob Paki] i Paške Vasi;
1.000 m železničke pruge između Šmartna [ob Paki] i Polzele;
15 telefonskih stubova;
izrađene zaseke na drumu koji je zatrpan kamenjem na oba pomenuta mesta.

6) *Kritička ocena akcije.* Zauzimanje uporišta nije u potpunosti uspeo jer je prvi napad bio nedovoljno energičan i polako izvršen. Neprijatelj je zbog toga imao vremena da se snađe i posedne bunkere iznad železničke pruge, kao i streljačke zaklone duž pruge, odakle se mogao uspešno braniti. Noć je bila prilično svetla a okolina ima mnogo brisanog prostora, zbog toga se juriš nije mogao izvršiti bez velikih naših gubitaka. Kako uništenje uporišta u toku noći nije uspeo, moralo bi uspeti u toku idućeg dana. Neprijatelju je nedostajalo municije. Spas mu je donela intervencija oklopnog voza. III bataljon ne bi smeo dozvoliti da se opravi železnička pruga te da oklopni voz stigne u borbeni raspored.

Za neuspeh ove akcije krivo je još sledeće:

a) Obaveštajni centar mora za svaki napad na uporište obzbediti podatke o položaju uporišta, o utvrđenjima i slabim tačkama, izraditi plan koji moraju upoznati sve starešine koje

⁷ Zaselak, 2 km istočno od Mozirja.

⁸ Vidi dok. br. 99.

učestvuju u napadu, kao i svi borci kod minobacača i mitraljeza.

b) Starešine u nižim jedinicama, zbog stalnog iščezavanja najboljih ljudi, zbog upućivanja na kurseve i druga mesta, nisu takve kakve bi trebalo da budu za izvršenje energičnih udara u prvom naletu na uporište. Na mesto svakog borca koji odlazi na višu dužnost mora da stupi takav koji je već toliko obučen da se može u borbi uspešno upotrebiti. Zbog takvog iščezavanja najboljih ljudi borbene jedinice gube u udarnosti.

c) Važnu ulogu u svakoj borbi igra i ishrana ljudstva. Ova u ovom slučaju nije odgovarala. Ljudstvo je 2 dana bilo bez hrane. Intendanti i ekonomi, kuhinja i hrana treba da budu u blizini položaja. Ako se ljudstvo ne može hraniti u toku dana, to je neophodno potrebno izvršiti u toku noći.

č) U uslovima kada ne postoji telefonska veza najvažniju ulogu imaju kurirske veze. Kuriri moraju bezuslovno, savesno, razumno, brzo, smelo i požrtvovano da obavljaju svoj rad. Veza između jedinica je neophodna za uspešan tok borbe. Krajne je nedopustivo, i treba to obavezno kažnjavati, nemarno, lakomisleno i mlitavo ponašanje nekih pojedinaca.

d) Ljudstvo treba mnogo više vojnog, političkog i moralnog znanja, kojeg nikada nije previše. Treba da se sprovede stroža disciplina i veća pažnja posveti vaspitanju potčinjenih da postuju pretpostavljene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁹

Komandant, kapetan:^{1*}

⁹ Politički komesar je bio Janez Dolničar Janušik.

¹⁰ Komandant je bio Milenko Knežević.

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD
2. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVE-
NIJE O BORBENOJ AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA
U NOVEMBRU¹

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Operativni odsek
Broj: 1091
Položaj, dana 2. 12. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
(Operativno odeljenje)

Petnaestodnevni opera-
tivni izveštaj za 2.
polovinu novembra.

Zbog prodora RA- u pravcu zapada kroz Podunavlje i Podravinu, Nemci i dalje utvrđuju istočnu granicu Slovenije i dolinu Save. Radovi sporo napreduju jer nedostaje ljudi, građevinskog materijala, alata, kao i zbog savezničkog dejstva [iz vazduha] na komunikacije. Za radove upotrebljavaju domoroce oba pola, a delimično i ljude svoje nacionalnosti. U vezi s tim primećena je i veća kontrola terena na područjima gde se izvode utvrđivanja.

Saobraćaj na železničkim prugama je, zbog poslednjih bombardovanja, na nekim linijama ukinut, a na nekim otežan. Železničke pruge stalno ruše i naše jedinice, i to svugde gde se ukaže potreba. U Zidanom Mostu su srušena dva železnička mosta, dalje most kod Tremerja, most kod Otoča u Gorenjskoj, a oštećena su dva mosta u Črnučama kod Ljubljane. Još ranije su uništena dva mosta u Mariboru. Dalje je na železničkim prugama oštećeno još mnogo objekata, železničkih stanica, signalnih uređaja, a od strane naših jedinica uništeno je više km železničke pruge. Bombardovanjem i mitraljiranjem izbačen je iz upotrebe veći broj lokomotiva i napadnuto je više transporata. Na pruzi Zidani Most — Ljubljana saobraćaj je prekinut. Vršiti se opravka ali radovi sporo napreduju.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 25/1. Broj delovodnika dopisan je mastilom.

² Rdeće armade (Crvene armije)

Na odseku Zidani Most — Dobova obavlja se putnički saobraćaj, sa prelazom u blizini Sevnice. Na pruži Zidani Most — Celje takode se obavlja samo putnički saobraćaj, sa prelazom u Tremerju. Odsek Celje — Maribor koristi se za putnički i teretni saobraćaj. Pruga Grobelno — Durmanec i pruga Pragersko — Ptuj — Kotoriba -normalno radi. Železnička pruga Maribor — Dravograd — Celovec — Podklošter normalno radi ukoliko saobraćaj ne ometaju naše jedinice. Pošto je opravljen železnički most u Crnučama, [železnička pruga] Kamnik — Ljubljana normalno radi. Saobraćaj na pruži Celje — Slovenj Gradec normalno radi do Paške Vasi a odatle je saobraćaj prekinut već duže vremena. Gorenjska železnička pruga radi samo za civilni saobraćaj, sa prelazom u blizini Otoča.

Zbog smetnji na železnicama pojačan je drumski saobraćaj, naročito s juga u pravcu Austrije i Mađarske. Kod drumskih vojnih transporata primećuje se sve manje motornih vozila, a skoro uopšte nisu primećene tenkovske jedinice. Naše jedinice otežavaju i drumski saobraćaj rušenjem potpornih zidova i drumskih objekata u klisurama, dok na drugim mestima izgrađuju prepreke i prokope. U istočnom i severnom delu Štajerske, kao i u Koruškoj, izvršavanje ovih radova veoma je otežano zbog snažne neprijateljeve kontrole.

Nemački garnizoni na teritoriji Zone uglavnom su nepromenjeni. Primećuje se na pojedinim sektorima koncentracija neprijatelja ali je ona prolaznog značaja. Vojska je sastavljena od Nemaca, a u istočnim predelima primećena je i prisutnost ustaša. Takođe belogardistička centrala u Ljubljani pokušava da čitavu Štajersku i Korušku zaseje begom⁵ i na taj način i u ovim predelima Slovenije započne bratoubilački rat. Be-ga je omražena kod naroda, što ima za posledicu terorisanje stanovništva, naročito po selima. Paljenja, pljačke i zatvaranje ljudi su svakodnevne pojave.

Neprijateljeva aktivnost ne jenjava. U predelima Koruške kao i u severnoj Štajerskoj, naročito posle pada snega u višim predelima, dejstvo naših jedinica je otežano. Primećuje se težnja neprijatelja da naše jedinice što dalje odbaci od doline Drave, kao i od komunikacija, naročito železničkih. Snažnim bočnim obezbeđenjima štiti vojne transporte na drumovima i jedinice na odmoru.

Vojni transporti uglavnom su usmereni s juga, tj. iz Hrvatske i iz Primorske u pravcu sovjetsko-nemačkog fronta. Prema još nepotvrđenim vestima, divizija »Princ Eugen«, koja je u poslednje vreme dejstvovala u Primorskoj, nalazi se

⁵ belom gardom

sada u okolini Celja⁴ Iz puka pukovnika Treka formiraće se divizija koja će biti spremna za odlazak na front.

Organizacija »Volkssturma«⁵ delimično je razvijena ali nije postigla željene rezultate. Ranije su imali nameru da »Volkssturm« upotrebe i za radove na utvrđivanju, ali to nije moguće zbog brzih promena situacije na frontovima. »Volkssturm« je do sada delimično naoružan. Sastavljen je iz Nemaca i Slovenaca. Formacija nam još nije poznata ali znamo da postoji u svim većim i manjim gradovima, kao i u varošicama. Neke formacije već su položile zakletvu.

Industrija je znatno oslabljena. Iz nekih pogona okupator demontira mašine i odvozi ih u severnu Austriju. U rudničkim revirima rad je smanjen, a još više je smanjena proizvodnja. U radovima prednjači Mežiški bazen, gde je kapacitet rada još priličan. Razlog opadanja proizvodnje treba tražiti pre svega u mobilizaciji, kako našoj tako i nemačkoj. Iz fabrike »WESTEN« u Celju mašine su već odvezene. Takođe i iz Bonačeve fabrike celuloze u Videmu¹ kod Krškog. Drugih podataka iz privrede nemamo.

Naše jedinice dobile su kao glavni zadatak: vršenje mobilizacije, rušenje komunikacija i uništavanje neprijateljeve žive sile. Okupatorova uporišta snažno su utvrđena korišćenjem najčvršćeg materijala. Svi prilazi su zatvoreni preprekama i minskim poljima tako da je uništenje ovih uporišta oružjem kojim raspoložemo povezano s najvećim gubicima.

Mobilizacija uspeva još najbolje na teritoriji Kozjanskog Lvojnog] područja. Na drugim teritorijama već je nastupilo prilično iscrpljenje. U zapadnim predelima u Gorenjskoj, zbog aktivnosti be-ga i teških životnih uslova naših jedinica, mobi-

* Ova divizija nije bila u Slovenskom primorju. Tu se nalazio samo 7. SS nastavni i dopunski bataljon ove divizije. U to vreme kroz Celje je prolazila razbijena nemačka divizija neutvrđene numeracije (vidi dok. br. 83).

⁵ Odluku o obrazovanju Folkssturma (Volkssturma) doneo je Adolf Hitler 25. septembra 1944. u cilju totalnog otpora nemačkog stanovništva protiv snaga antihitlerovske koalicije na teritoriji Nemačke, uključujući i Donju Štajersku. U jedinice Folkssturma regrutovani su svi za oružje sposobni muškarci od 16 do 60 godina starosti. Folkssturm u Donjoj Štajerskoj sačinjavalo je ljudstvo koje je bilo podeljeno na četiri poziva: prvi poziv je obuhvatao pripadnike Vermašaft-puka »Donja Štajerska«; drugi poziv — muškarce od 19 do 60 godina starosti koji zbog ključnih položaja u privredi ili zbog zdravstvenih razloga nisu mogli biti anežovani za duže vreme; treći poziv je obuhvatao "pripadnike" godišta 1927—1929, koji još nisu bili pozvani pod oružje; četvrti poziv je obuhvatao manje sposobne za oružje i bio predviđen za mesnu zaštitu. (Vidi: Tone Ferenc. Wehrmannschaft v boju proti narodnoosvobodilni vojski na Štajerskem, Letopis muzeja narodne osvoboditve SRS, broj 2, Ljubljana, 1958, strana 81—153).

* Odnosi se na Videm ob Savi; sada: Videm-Krško.

lizacija ne postiže željeni uspeh. U Koruškoj, zbog nedovoljne nacionalne svesti, što je posledica nemačkog hegemonizma, i zbog snažne neprijateljeve aktivnosti, uspeh mobilizacije takode ne zadovoljava. U sevemoj Štajerskoj, gde je stanje naših jedinica slabo, a neprijateljeva aktivnost snažna, rezultat mobilizacije je slab.

Akcije koje su izvodile naše jedinice bile su uglavnom ofanzivne. Vodila se borba za uporište Paška Vas, koje nije bilo moguće zauzeti zbog snažne neprijateljeve intervencije iz susednih uporišta.⁷ Sve jedinice su vodile uspešne borbe na otvorenom zemljištu s Nemcima i be-ga. U ovom periodu izvršena je takode veća inženjerska akcija u kojoj su srušeni mostovi u Spod. Savinjskoj dolini.⁸ Pojačana su dejstva na železničkim prugama a takode se pristupilo intenzivnom rušenju drumova.

U borbama koje dve brigade XIV divizije poslednja dva dana vode na položajima oko Pake neprijatelju su naneti prilični gubici.⁹ Vredi naglasiti da s neprijateljeve strane u ovim borbama učestvuju uglavnom ustaše i be-ga.

Moral našeg ljudstva je na visini. U našim redovima vlada dobro raspoloženje i vedar duh. S obzirom na zimski period, odeća i obuća su nedovoljne. Hrana je slabija neco prethodnih dana.

Moral neprijatelja, zbog događaja na frontovima i snažnog savezničkog bombardovanja, u stalnom je opadanju. Treba naglasiti da je neprijatelj u borbama još uvek tvrdoglav i ne primećuje se defetizam i sabotaze u većem obimu.¹⁰

Brojno stanje je nešto poraslo. Naoružanje je popunjeno. *Najveći problem je odeća i obuća ljudstva*

STANJE NA SEKTORIMA

Koruška. Na ovom sektoru dejstvuju naše jedinice po bataljonima, čije je brojno stanje prilično malo. Dejstva po bataljonima izvode se zbog prostranosti sektora.

Okupator je u ovim predelima budan i jako osetljiv. Sneg je našim jedinicama znatno otežao dejstva. Bataljon koji se nalazi severno od Drave brojno je prilično porastao i vodi

⁷ Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Paška Vas noću 27/28. novembra 1944. vidi dok. br. 87.

⁸ To rušenje su izvršile jedinice 13. slovenačke NOU brigade Mirko Bračić« noću 11/12. novembra 1944 (vidi dok. br. 52).

⁸ Podrobnije o tim borbama vidi dok. br. 99.

¹⁰ Poslednje dve reči su dopisane mastilom potpisnika.

" Ta rečenica je potertana plavom olovkom verovatno u Glavnom štabu NOV i PO Slovenije.

uspešne borbe. Bataljon koji se zadržava u Rožnoj dolini¹² bio je zbog snažnog neprijateljevog pritiska prinuđen da se zadržava u brdima. Prema još neproverenim izveštajima, ovaj se bataljon sada nalazi u Gorenjskoj.

Teror neprijatelja još uvek drži stanovništvo u šahu.

Jedinice su u ovom periodu vodile borbe na položajima oko Koprivne i u Rožu. Ove poslednje neuspešno. Neprijatelj je uspeo da pohvata nekoliko naših političkih radnika, obaveštajaca i ljudi iz bataljona u Rožu.

Kozjak, Slovenske gorice i Prekmurje. Budnost neprijatelja i ovde je velika. Naše jedinice koje ovde dejstvuju zadržavaju se uglavnom na Kozjaku. Najmanje dva puta nedeljno ih neprijatelj traži i nameće im borbu. Prinudene su da svakodnevno menjaju kantonman. Prodor na istok je otežan zbog nedovoljnih veza sa stanovništvom i prisutnosti neprijatelja na svakom koraku. Mobilizacija ne uspeva, u poslednje vreme nema ni prebeglica iz nemačkih logora i vojske.

Kozje. Radovi na utvrđivanju duž slovenačko-hrvatske granice produžavaju se. Na nekim mestima već su završeni. Utvrđivanja se vrše u poljskoj fortifikaciji. Na ovom sektoru neprijatelj je svoje ljudstvo pojačao i begom iz Ljubljane. Be-ga stanovništvu nije po volji, a primećena je u Poljčanama u jačini 200 ljudi,¹³ kao i na Ptujskom i Dravskom polju. Dovezena je iz Ljubljane. Do sada nije aktivno stupala u borbu, ali širi belogardističku propagandu koja se štampa i donosi iz Ljubljane. Nad stanovništvom izvodi teror. Be-ga je obučena u nemačke policijske uniforme. Grb, koji be-ga obično nosi na rukavima, ovi ovde nemaju.

Mobilizacija na ovom sektoru najbolje uspeva. Najbolje se izvodi na sektorima sevemo od železničke pruge Grobelno — Đurmanec, u Rogatecu i okolini, Halozama i Macelju. Nešto'je i dezertera od ljudi koji su angažovani na utvrđivanju.

Pohorje. U ovom periodu neprijatelj je kontrolisao ovaj sektor jačim snagama. Naše jedinice koje su tu dejstvovale vodile su stalne borbe s neprijateljem. Tomšičeva brigada sukobila se s neprijateljem na Golavabuki, kod Senjorjevog doma,¹⁴ u blizini Ribnice na Pohorju i na jugoistočnim padinama Pohorja.

¹² Odnosi se na dolinu reke Drave u Austriji između Rožeka i Galicije. Na karti 1 : 100.000: Zg. i Sp. Rož.

¹³ Iz obaveštajnih izveštaja Štaba 4. operativne zone Slovenije vidi se da se u to vreme u Poljčanama nalazilo 200 pripadnika Vermašufta (AIZDG, k. 345 I).

¹⁴ Planinska kuća u rejonu Ribniškog jezera, 13 km severno od Vitanja; sada: Ribniška koča. Na karti 1 MOOOOO nije obeležena.

Kamniško-zasavski sektor. Od Zagorja do Zid. Mosta neprijatelj vrši utvrđivanje. Zbog toga je i pojačana njegova vojska, a uspostavljeno je novo uporište u Kisovecu, koje broji 65 ljudi. U rudniku u Trbovljama radi istočni pogon, a u zapadnom pogonu se danju zadržava vojska. Rovovi rudnika uključeni su u utvrđenu liniju.

Centri belogardizma su u Kamniku i u Domžalama. U Kamnik je, u zamenu za Ruski bataljon,¹⁵ koji je otišao u Ljubljano, stiglo 150 be-ga iz pomenutog mesta (Ljubljane).¹⁶

Gorenjska, severno od Save. U istočnom predelu tog sektora je zadržavanje naših jedinica otežano, zbog naklonjenosti stanovništva be-gi. U zapadnom delu je u tom pogledu bolje. Uglavnom je ovaj sektor gusto posejan rupnikovcima.¹⁷ Uporišta se nalaze u ravnici između Kranja i Kamnika, u dolini Kokre i duž Ljubeljskog druma.¹⁸

Tunel ispod Ljubelja je osposobljen i može se koristiti za lakša motorna vozila. Radovi na opravci se još uvek nastavljaju. Zaposleno je oko 1.200 kažnjenika i oko 800 radnika, koji su uglavnom išli na rad da bi izbegli našu mobilizaciju.

Slobodna teritorija: Zgornja Savinjska dolina, Kamniško-zasavsko i Kozjansko područje. Na ovim sektorima dislocirane su naše političke vlasti, vojno-političke škole i druge neborbene jedinice. Upada neprijatelja na slobodnu teritoriju nije bilo.

PLAN ŠTABA

U ovom periodu smo glavnu pažnju posvetili izvođenju mobilizacije, rušenju komunikacija i vođenju borbi na otvorenom zemljištu. Tomšičevu brigadu smo uputili na Pohorje sa zadatkom da prebaci jedan bataljon na sektor gde je ra-

¹⁵ Odnosi se na SS lovački bataljon (SS Jäger Bataillon) koji su u pretežnoj većini sačinjavali belogardejci Kozaci. Ovaj bataljon je u septembru 1944. stigao u Kamnik iz Istočne Pruske, a u toku novembra je, po delovima, prebačen u Ljubljano. Jačina mu je bila oko 500 ljudi. Početkom januara 1945. stiglo je iz Istočne Pruske u Ljubljano još 400 ljudi, od kojih je formiran 2. bataljon, pa je krajem januara od ova dva bataljona formiran Zonderregiment SS I (Sonderregiment SS I), nazivan i Varjagovim pukom (AfZDG, k. 63/III).

¹⁶ Verovatno se odnosi na one pripadnike Slovenskega domobranstva koji su bili rodom iz Gorenjske i za koje je Organizacijski štab tražio spiskove iz svih jedinica u cilju njihovog upućivanja u jedinice Gorenjskog domobranstva.

¹⁷ Odnosi se na pripadnike Gorenjskog domobranstva. Sve slovenačke kvislinške jedinice često su u našim izveštajima nazivane i »rupnikovcima«, po poznatom kvislingu Leonu Rupniku.

¹⁸ Odnosi se na drum Tržič — Celovec preko prelaza Ljubelj.

nije dejstvovao Lackov odred. Odred smo uključili u Tomšičevu brigadu.¹⁹ Ovu promenu smo izvršili s ciljem da što više pojačamo našu aktivnost i proširimo naš pokret u severne i istočne predele Slovenije.

AKTIVNOST NAŠIH JEDINICA
(naknadno primljeni izveštaji)

22. 9. 1944. Kamniško-zasavski odred

Tog dana je 2. četa zajedno sa Minerskom četom u 18,30 časova minirala most između Trbovlja i Hrastnika. Most je potpuno uništen i saobraćaj je prekinut 7 dana.

Po završenoj akciji četa je na položajima Ostri vrh napadnuta iz uporišta vatrom iz mitraljeza i minobacača. Četa nije imala gubitaka.

27. 9. 1944. Kamniško-zasavski odred

Minerska četa je, po naređenju [Štaba] odreda, izvršila pokret s položaja Brezno kod Hrastnika s ciljem da minira potporni zid i železničku prugu kod Savne Peči,²⁰ između Hrastnika i Zidanog Mosta.

Akcija je u potpunosti uspela i srušeno je 45 m potpornog zida a železnička pruga srušena je na tri mesta u dužini 60 m. U ovoj akciji je učestvovala i 3. četa 1. bataljona, koja je imala zadatak da obezbeđuje rad Minerske čete.

28. 9. 1944. XIV divizija NOV i POJ

1. bataljon / SNOUB je tog dana u 20,30 časova krenuo s položaja kod Sv. Štefana³¹ (kod Sv. Jurija ob južnoj železnici²²) ka Sv. Mihaelu²³ na Sladkoj Gori, severno od Šmarja pri Jelšah. Za vreme pokreta bataljon je u blizini sela Dvor, severozapadno od Šmarja pri Jelšah, naišao na neprijateljevu zasedu, ko-

!"">" Podrobnije o reorganizaciji Lackovog NOP odreda vidi dok. br. 91.

JJ # Miniranje je izvršeno 29. septembra 1944 (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 145).

vol? ²⁴ Stida: iVinski Vrh pri Slivnici.

i ^ Zvaničan naziv je bio: Sv. Jurij pri Celju; sada: Šentjur pri Celju.

laduSada; PečiCa.

ur
0 ?L
-m'j/c
002 n>
iiri/ijlcli.
mcunšj;
inornbo-n

ju je morao da razbije. Borba je trajala pola časa, nakon čega je neprijatelj nateran u bekstvo.

Tom prilikom je neprijatelj imao 5 mrtvih i 11 ranjenih.

Zaplenjeno je: 1 puškomitraljez, 3 puške, 1 pištolj, 20 granata i 600 metaka »mauzer«.

U ovoj borbi bataljon je imao 1 poginulog i 5 ranjenih.

5. 10. 1944. XIV divizija NOV i POJ

1. bataljon I SNOUB se tog dana nalazio na položajima Kraberk, odakle je krenuo na rušenje železničke pruge između Lipoglava i Ponikve.

Porušeno je 250 m železničke pruge, zajedno sa pragovima koji su okrenuti i razbacani. Na ovom odseku je uništen i železnički most kod Doboveca,²⁴ dužine 5 do 6 metara, i srušeno 15 telefonskih stubova. Saobraćaj je bio prekinut 24 časa. Po izvršenoj akciji bataljon je krenuo na položaje Suhadol.

11. 10. 1944. XIV divizija NOV i POJ

II SNOU brigada se nalazila na položajima Greh,²⁵ istočno od Sv. Tri Kralja. U 3,30 časa se premestila na položaje Planina,²⁶ severozapadno od Oplotnice, gde se razmestila i postavila potrebna obezbeđenja.

Prvi bataljon ove brigade premestio se sa svojih položaja u Lekmarju, južno od Šmarja pri Jelšah, na položaje Sv. Valentin — Žusem. Za vreme pokreta izradio je zaseke na drumu u dužini od nekoliko stotina metara.

U brigadi je tog dana održan tečaj za vodnike, komandire i desetare.

Bilo je mobilisano 5 drugova.

Noću 11/12. 10. dve čete 1. bataljona krenule su u akciju ka Podčetrteku. Cilj akcije je bio da se na drumu Podčetrtek — Pristava napadne neprijateljeva kolona.²⁷ Pomenuta kolona nije naišla.

²⁴ Sada: Dobovec pri Ponikvi.

²³ Zaselak, 9 km severozapadno od Slovenske Bistrice.

²⁴ Sada: Planina na Pohorju.

²⁷ Sada: Pristava pri Mestinju.

Međutim, pojavio se neprijatelj iz uporišta i sukobio se s našom zasedom.

U borbi je neprijatelj imao 15 poginulih i 20 ranjenih.

Bataljon je imao 2 poginula i 2 ranjena.

Lackov odred

Odred se tog dana nalazio na položajirha [u rejonu] Ettendorf, 3 km jugoistočno od kote 1125.

Odred je u 10 časova u samom logoru napadnut od neprijatelja, i to 3. bataljon, [koji se nalazio] istočno od Štaba odreda i 2. bataljona. Neprijatelj je izvršio napad s više strana: s južne strane u jačini 40 ljudi a sa severne strane u jačini 50 ljudi.⁻⁸

Stražar je na stražarskom mestu odmah Ispalio metak i na taj način dao uzbunu 3. bataljonu, koji je poseo položaje i prihvatio borbu s neprijateljem. Posle jednočasovne borbe ovaj bataljon je naterao neprijatelja u bekstvo.

Neprijatelj je imao 2 poginula i veći broj ranjenih. Odred je imao 3 poginula, među kojima je i zamenik komandanta bataljona drug Paul Plohi Dušan, i 2 ranjena. Oružje i municija nisu se mogli zapleniti

12. 10. 1944. Lackov odred

Odred se nalazio kod Sv. Urbana, k. 1330, dok se 1. bataljon nalazio na ranijim položajima Kapla — Šv. Duh.

U 15,30 časova primljen je izveštaj o približavanju neprijateljeve kolone jačine 100 policajaca, gestapovaca i belogardista naoružanih 1 mitraljezom, sa dva puškomitraljeza, sa 10 automata i puškama.

Prvi bataljon je odmah poseo položaje. Neprijatelj je napao njegov logor sa dva pravca, severnog i južnog. Na ovim položajima nalazio se još jedan vod 2. čete. Pridodat mu je bio još jedan vod, koji je pomogao da neprijatelj bude odbačen. Neprijatelj se povukao i na susednom brdu poseo nove položaje. Prva

^M To su verovatno bile snage iz sastava 14. SS policijskog puka, odnosno četa 2. bataljona ovog puka koja je 3. oktobra 1944. bila pridodata Podoficirskoj školi Vojnog okruga radi akcije protiv Lackovog NOP odreda (vidi tom VI, knj. 16, dok. 'br. 149).

četa, koja se nalazila na desnom krilu, izvršila je tri puta juriš na neprijatelja i odbacila ga. Jedan vod je bio upućen da napadne neprijatelja u leđa. Kada je neprijatelj video da je napadnut i iza leđa, otpočeo je izvlačenje i tom prilikom je zapalio jedan posed, Kojzek,²⁹ kod kojeg se nekada zadržavao bataljon. Posle toga neprijatelj je panično bežao u dolinu. Jedna četa je gonila neprijatelja, dok je druga četa pomogla posedniku u gašenju požara. Spasila je dve privredne zgrade i svu pokretninu.

Neprijatelj je imao 1 poginulog i 5 ranjenih.

Zaplenjeno je nešto metaka i vojne opreme.

Po završenoj borbi neprijatelj se povukao ka Sv. Ožbaltu,³⁰ a zatim u Maribor.

13. 10. 1944. Lackov odred

Odred se nalazio u logoru iz prethodnog dana.

Obaveštajna patrola odreda zarobila je kod uporišta Sabota 2 SS podoficira.

15. 10. 1944. XIV divizija NOV i POJ

// *SNOUB* se toga dana nalazila na položajima Resnik, a 1. bataljon na Mačkovecu.

U 18 časova brigada je izvršila pokret na položaje Planina, a 2 čete su postavile zasedu kod Oberča, na drumu [Slovenske] Konjice -- Vitanje. U 8,30 naišli su 3 vojna automobila, na svakom po 6 vojnika, i 1 motor. Zaseda je izvršila napad, ali su bili pogođeni samo poslednji automobil i motor.

Neprijatelj je imao 2 poginula i 6 ranjenih.

Zaplenjen 1 kamion i 1 motor.

Naši nisu imali gubitaka. Bilo je utrošeno 260 metaka.

Koruški odred

Patrola od 20 ljudi, uglavnom Rusa, krenula je preko Drave s ciljem da oslobodi ruske zarobljenike u rudniku Št. Andraž.

" Imanje, 4 km severno od Ožbalta. Na karti 1 : 100.000 nije obeleženo.

³⁰ Sada: Ožbalt.

Ova patrola je izvršila napad na rudnik, oslobodila zarobljenike i 50 ih je naoružala. Vodila je borbu dva i po časa i ubila 90 neprijateljevih vojnika. Patrola je zaplenila kamion i odvezla se u pravcu Drave, kako bi se zajedno sa oslobođenim zarobljenicima vratila u svoju jedinicu. Za to vreme neprijatelj je skoncentrisao 700 ljudi i opkolio patrolu. Posle višečasovne borbe patrola se izvukla iz obruča. U ovoj borbi je poginulo 120 neprijateljevih vojnika, dok je naših poginulo 27, a ostali drugovi su uspeli da se prebace preko Drave.

16. 10. 1944. Kokrški odred

Jedna patrola jačine od 18 ljudi iz 2. i 3. bataljona miniranjem je srušila armiranobetonski most na drumu Kranj — Jezersko, u dolini Kokre. Most je potpuno srušen i saobraćaj je prekinut za duže vreme.

Istog dana je ista grupa boraca miniranjem srušila armiranobetonski bunker kod mosta između Fužina i Kanonira.³¹ Bunker je potpuno srušen.

Ista grupa boraca je tog dana zapalila i uništila privremeni most u dolini Kokre između Fužina i Kanonira, na drumu Kranj — Jezersko. Most i sav pripremljeni materijal za izgradnju novog mosta potpuno su uništeni.

Ovim akcijama je rukovodio obaveštajni oficir drug potporučnik Skala.³²

18. 10. 1944. XIV divizija NOV i POJ

// *SNOUB* se tog dana nalazila na položajima Tolsti Vrh, južno od [Slovenskih] Kojnica, a 1. bataljon je u 7 časova stigao na položaj Sv. Miklavž na Sladkoj Gori. Za vreme pokreta izvršena je rekvizicija u zamku Jelše kod Šmarja [pri Jelšah] i demonstrativno je napadnuto uporište u Smarjama pri Jelšah. Neprijatelj je odgovarao vatrom iz uporišta ali nije pokušao da izvrši ispad.

Istovremeno je bila minirana železnička pruga između Šmarja [pri Jelšah] i St. Vida,³³

³¹ Naziv gostionice u Spodnjem Jezerskom.

³² Jože Cufar Skala

³³ Odnosi se na Št. Vid pri Grobelnem; sada: Šentvid pri Grobelnem.

i to na 12 mesta, tako da je u dužini 250 m onesposobljena za saobraćaj.

Oko 14 časova otpočeo je neprijatelj³⁴ nastupati u pravcu položaja 2. i 3. bataljona. Neprijateljeva kolona jačine 250 — 300 ljudi, Kočvara, nastupala je iz Špitaliča i sukobila se na položajima Markulak sa 3. bataljonom. Borba se vodila do 18 časova, nakon čega se bataljon povukao nešto severnije na k. 770. Neprijatelj je krenuo dalje u pravcu Caža na Konjiškoj gori.

Druga neprijateljeva kolona, jačine 100 ljudi, nastupala je kroz Pletovarje i sišla na drum Žiče — Dramlje, a zatim se podelila na više manjih grupa koje su nastupale u pravcu gde se nalazio Štab brigade s jednim odeljenjem. Štabna patrola i ovo odeljenje prihvatili su borbu ali su se zbog nadmoćnosti neprijatelja morali povući na položaje Babič, severno od Markulaka, gde se već nalazio 2. bataljon. Ovaj bataljon je vodio borbu s neprijateljem koji je nastupao iz pravca Tolsti Vrh. Neprijateljevim kolonama je uspelo da se spoje a zatim su zajedno nastupale na Caž. Obaveštajna služba je izvestila da se na Slemenima, nešto zapadnije od ovih položaja, nalazi 400 Švaba, dok je izvidnica izvestila da se drumom [Slovenske] Konjice — Frankolovo kreće kolona od 50 kamiona vojnika u pravcu položaja brigade. Energičnim i odlučnim udarom prinuđen je neprijatelj na povlačenje u pravcu [Slovenskih] Konjica. Neprijatelj se fanatično borio.

Neprijatelj je izgubio 55 vojnika, i to 25 ih je poginulo a 30 ih je bilo ranjeno. Nestao je 1 puškomitraljez.

U toku noći tog dana brigada se preko drumu [Slovenske] Konjice — Fram premestila na sektor južnog Pohorja.

Prethodne noći, tj. 17/18, minersko-sabotažna grupa je minirala železničku prugu duplog koloseka između železničkih stanica Ponikva i Lipoglav. Pruga je prekinuta na 18 me-

³⁴ Verovatno su to bili delovi 2. bataljona 14. SS policijskog puka. O toj borbi vidi i tom VI, knj. 16, dok. br. 123.

sta u dužini od 3.000 m. Bilo je utrošeno 42 **kg** eksploziva. Saobraćaj je bio prekinut 48 časova. Sem toga, uništeno je još 35 stubova.

19. 10. 1944. **XIV divizija NOV i POJ**

// *SNOUB* premestila se i stigla na položaje Sv. Jungerte,³⁵ severozapadno od Oplotnice.

U toku noći 1. bataljon je izvršio pokret od Sv. Mihaela na Sladkoj Gori na položaje Kraberk. Za vreme pokreta je izvršio diverzantsku akciju na železničkoj pruzi između Lipoglava i Ponikve. Pruga je minirana na 16 mesta i uništeno je 350 m pruge. Srušeno je takođe 13 telefonskih stubova.

Lackov odred

U pravcu Sabote je 2. bataljon ovog odreda uputio jednu patrolu. Patrola je prilikom pokreta naišla na neprijateljevu patrolu jačine 15 policajaca iz Sabote. Započela je kratka borba u kojoj je zaplenjeno: 1 p.mitraljez, 4 bombe, nekoliko šaržera i metaka.

Poginuo je 1 neprijatelj vojnik, a više ih je ranjeno. Naša patrola nije imala gubitaka.

20. 10. 1944. **Kokrški odred**

Grupa od 8 ljudi iz 1. bataljona napala je kod sela Ljubno neprijateljevu patrolu. Zbog nesigurnog dejstva mitraljeza (sabotirao je metak) bio je neprijatelj upozoren te se brzo povukao, ali je uprkos tome imao 1 poginulog i 1 ranjenog.

Zaplenjeno je: 1 puška, 1 pištolj, 2 bombe i nekoliko metaka.

21. 10. 1944. **XIV divizija NOV i POJ**

// *SNOUB*. Brigada se nalazila na položajima Kot iznad Oplotnice, a 1. bataljon je s Tolstog Vrhla krenuo drumom ka Sv. Jungerti. Neprijatelj je tu imao postavljene zasede³⁶ na svim okolnim brdima te je po dolasku bata-

³⁵ Zvaničan naziv je bio: Sv. Kunigunda; sada: Gorenje pri Zrečah.

³⁶ Zasede je držala 7. četa 2. bataljona 14. SS policijskog puka (vidi dok. br. 122).

ljona, s kojim se kretao i bataljon Kozjanskog odreda,³⁷ otvorio na njega snažnu vatru, i to na začelje kolone. Naši borci su odmah odgovorili vatrom. Kada je vatra malo prestala, otpočeo je neprijatelj da djeluje po sredini kolone — po komori — vatrom iz minobacača. Komora se zbog toga razbila. Odavde su bataljoni, u dve kolone, produžili put u pravcu vrha brda, ali ih je u tome ponovo sprečio neprijatelj. Bataljoni su se povukli i kroz šumu produžili put. Posle dvočasovnog marša ponovo su naišli na neprijatelja³⁸ koji je bio u zasedi. Oko 30 boraca je uspelo da se probije iz obruča, dok su se ostali morali povući. Bataljoni su se zatim, po manjim grupama, priključili brigadi.

Neprijateljevi gubici nisu ustanovljeni.

Bataljoni su imali 4 poginula, 6 ranjenih, 97 nestalih i 18 zarobljenih. Od oružja je nestalo: 6 puškomitraljeza i 65 pušaka.

Kokrški odred

Grupa od 7 минера je pod komandom načelnika O.C.³⁹ postavila zasedu na asfaltiranom drumu Kranj — Bled u blizini sela Mošnje i napala neprijateljev automobil u kome se nalazilo 20 policajaca. Tom prilikom je ubijeno 6 neprijateljevih vojnika. Zbog brze neprijateljeve intervencije oružje se nije moglo zapleniti.

22. 10. 1944. Kokrški odred

Grupa od 8 минераца из 1. bataljona minirala je kuću belogardista Stroja u Zapužama kod Lesca. U ovu zgradu je imala nameru da se useli be-ga i prepravi je u uporište. Kako bi time bilo otežano kretanje naših jedinica, jer bi odatle neprijatelj kontrolisao okolini teren, kuća je bila uništena.

³⁷ Odnosi se na 3. bataljon Kozjanskog NOP odreda, koji je, po naredenju Štaba 4. operative zone Slovenije, 11. oktobra 1944. izašao iz sastava Kozjanskog NOP odreda i bio uključen u 14. NO diviziju (vidi dok. br. 25).

³⁸ U tora rejonu je bio angažovan i 2. bataljon Brdskog lovačkog puka »Trecek« (vidi dok. br. 122).

³⁹ Obaveštajnog centra

23. 10. 1944. Kokrški odred

Grupa iz Štaba odreda s komandantom i načelnikom [Štaba] i 6 drugova iz štabne patrole napali su ispred sela Mošnjje. 300 m od uporišta, na drumu Kranj — Bled, 2 neprijateljeva kamiona sa 30 vojnika. Oba kamiona su uništena a na poprištu borbe ostalo je 28 poginulih i ranjenih neprijateljevih vojnika. Zbog blizine uporišta nije bilo moguće zapleniti oružje.

Grupa se vratila bez gubitaka.

24. 10. 1944. Koruški odred

Patrola 2. bataljona razoružala je seosku stražu u selu Klanče kod Galicije i zaplenila 6 pušaka i 120 metaka.

Kokrški odred

Tog dana je grupa od 6 минера minirala železničku prugu između železničkih stanica Lesce i Žirovnica. Srušeno je 80 m pruge

Ista grupa je dva sata kasnije srušila železničku prugu između železničkih stanica Žirovnica i Javornik. Uništeno je 50 m pruge.

25. 10. 1944. Kokrški odred

Položaje kod Sv. Ane,⁴⁰ iznad Trziča, i to planinski čvor 3. bataljon je poseo na taj način što je ostavio slobodan greben kojim obično dolazi policija, dok je susedne grebene poseo tako da je imao mogućnost da s tri strane napadne neprijatelja kada ovaj naiđe. Neprijatelj je verovatno bio obavešten o našim zasedama te se drugim grebenom nego obično, u jačini 60 ljudi, uspuzao do naših zaseda. Neprijatelj je otvorio vatru na našu zasedu, nakon čega su sve naše zasede zajednički odgovorile vatrom. Neprijatelj se morao povući. Uskoro zatim bataljon je bio napadnut od druge neprijateljeve kolone koja je bila brojno jača od prve, a takode i jača od našeg bataljona. Ova kolona je napala naše položaje s leđa, pa su se zbog toga naše zasede morale povući.

Neprijatelj je imao 12 mrtvih i 8 ranjenih. Bataljon nije imao nikakvih gubitaka.

⁴⁰ Sada: Podljubelj.

Zbog brze neprijateljeve intervencije nije se moglo zapleniti oružje.

6. 10. 1944. Koroški odred

Operativni oficir ovog odreda drug Stane Grmck, na službenom putovanju u Kokrški odred, napao je [neprijateljevi kamion i tom prilikom ubio 3 nemačka oficira.

Minerski vod ovog odreda je minirao željezničku prugu između Guštanja⁴¹ i Dravograda, 1 km od Blatnika⁴² u pravcu Guštanja. Na minu je u 20,30 časova naišao teretni voz narkrcan vojnim materijalom. Uništena su 3 vagona, lokomotiva je iskočila iz šina i prsnuo je parni kotao. Tom prilikom je uništeno 50 m željezničke pruge, a saobraćaj je bio prekinut 22 časa. Posluga lokomotive je poginula.

7. 10. 1944. Kokrški odred

Na drumu Kranj — Radovljica, u klancu Gobovci, kod sela Podbrezje (Radovljica), 16 ljudi 1. bataljona je napalo neprijateljevu kolonu koja se vraćala sa sahrane u posljednjem napadu poginulih 28 vojnika. Kolona je brojala 10 automobila, od kojih je bio 1 putnički u kome su se vozila 4 gestapovca. Ovaj automobil je potpuno uništen a sva posada je ubijena: sem toga, uništen je još jedan automobil.

Neprijatelj je imao 12 poginulih i veći broj ranjenih. Naša grupa nije imala gubitaka. U zajedničkoj ekonomskoj akciji 2. i 3. bataljona u fabrici kože Grasmajer u Tržiču bilo je zaplenjeno materijala za 1.000 pari cipela.

.11. 1944. Koroški odred

Minerski vod 3. bataljona minirao je željezničku prugu Prevalje — Guštanj, i to 200 m od stanice Guštanj u pravcu Prevalja. U 22,30 časa naišao je teretni voz. Uništeni su lokomotiva i 4 vagona, a više vagona je iskočilo iz šina i bilo oštećeno. Posluga lokomotive i pratnja voza poginule su od eksplozije. Zandarmi koji su se nalazili u vozu otpočeli su spasavati mrtve ali su ih zamenik komandira drug Mar-

⁴¹ Sada: Ravne na Koroškem.

⁴⁵ Imanje. Na karti 1 : 100.000 nije obeleženo.

jan⁴³ i Nikolaj⁴⁴ napali bombama i automati-
ma, tako da je neprijatelj i tom prilikom imao
nešto gubitaka.

Bilo je uništeno 60 metara železničke
pruge a saobraćaj je bio prekinut još i čitav
sledeći dan.

Za akciju je utrošeno 20 kg eksploziva.
Vlastitih žrtava nije bilo.

Kokrški odred

Grupa od 3 druga iz minerskog odeljenja
1. bataljona minirala je železničku prugu kod
sela Moste između železničkih stanica Žirovni-
ca i Javornik. Bilo je srušeno 50 m pruge a
saobraćaj je bio prekinut 11 časova. Kamenje
koje se rasprslo prilikom eksplozije prouzro-
kovalo je eksploziju nagazne mine u minskom
polju u obližnjem uporištu.

2. 11. 1944. Kokrški odred

Jedno odeljenje 3. bataljona postavilo je
zasedu pored druma Tržič — Sv. Ana — Lju-
belj. U 9 časova je naišao neprijateljev kami-
on u kome su bili 2 pripadnika. SS i 4 civili-
sta. Zaseda je otvorila vatru na kamion, koji
se odmah zaustavio. Oba SS-ovca su ranjena,
ali su uprkos tome uspeali da pobegnu. Civili
su se predali, a zatim je kamion u potpunosti 3
uništen. Zbog neprijateljeve intervencije ode-
ljenje se moralo povući.

6. 11. 1944. Kokrški odred

Grupa od 3 minera ponovo je minirala
železničku prugu Žirovnica — Javornik, 100 m
od mesta gde je bilo izvršeno miniranje pret- 1
hodnog dana. Bilo je porušeno 24 m pruge a
saobraćaj je bio prekinut 4 časa.

7. 11. 1944. Kokrški odred

Četiri minera iz 1. bataljona minirali su
zgradu — parohiju — u Lešama kod Brezja.⁴⁵
U parohiju je imala nameru da se useli be-ga.

⁴³ Anton Osvaldič Marjan

⁴⁴ Redakcija nije mogla utvrditi pravo ime i prezime.

⁴⁵ Odnosi se na Brezje pri Tržiču.

AKTIVNOST NAŠIH JEDINICA

8. 11. 1944.

Koruški odred

Odred je imao bataljone na svojim sektorima, i to: Štab odreda sa dva člana Štaba nalazio se u Solčavi; 1. bataljon u Rožnoj dolini, s jednom četom u stalnoj zasedi na Ljubeljskom drumu; 2. bataljon na sektoru između Ljubeljskog i Jezerskog druma,⁴⁶ a jedna četa u zasedi na Obirskom; 3. bataljon istočno od Jezerskog druma, jedan vod u zasedi na Jezerskom drumu, Minerski vod na sektoru Dravograd — Guštanj; 4. bataljon na sektoru Baškog jezera; Severni bataljon na sektoru Svinške planine do Krčanja.

Izveštaji o akcijama nisu primljeni.

Kamniško-zasavski odred

Štab odreda se nalazio u Št. Gotardu:⁴⁷ 1. bataljon u selu Zahomce a 2. bataljon u Št. Gotardu.

Kontakta s neprijateljem nije bilo, niti su bile primećene promene na tom sektoru.

Kozjanski odred

Nisu još primljeni izveštaji.

Lackov odred

Nisu još primljeni izveštaji.

Kokrški odred

Grupa od 3 minera iz 1. bataljona minirala je železničku prugu Jesenice — Kranj između žel. stanica Žirovnica i Javornik, kod sela Moste, 100 m udaljenu od neprijateljevog uporišta — bunkera. Saobraćaj je bio prekinut.

Bio je utrošen 1 kg eksploziva.

9. 11. 1944.

Koruški odred

Patrola 2. čete 1. bataljona potesterisala je 20 telefonskih stubova između Bleiberga⁴⁸ i Sopotnice.

¹⁶ Odnosi se na drum Kranj — Velikovec preko prelaza Jezerski vrh.

⁴⁷ Sada: Šentgotard.

⁴⁸ Odnosi se na Slovenji Pliberk.

Jedinice su se nalazile na svojim sektorima. O rasporedu nisu primljeni izveštaji.

Kamniško-zasavski odred

Štab odreda se nalazio u Št. Gotardu: 1. bataljon na starim položajima a 2. bataljon kod Št. Gotarda.

Primljen je izveštaj da se neprijatelj približava selu Znojile. Pošto se neprijatelj već vratio prema Sv. Lenartu⁴⁹ i Sv. Planini,⁵⁰ do kontakta s njim nije došlo.

Kozjanski odred

Nisu primljeni izveštaji.

Lackov odred

Nisu primljeni izveštaji.

Kokrški odred

Grupa od 9 boraca iz 2. bataljona zapalila je Bornov zamak na Puterhofu⁵¹ kod Tržiča. Zapaljena je i škola jer je u obe zgrade imao nameru da se useli neprijatelj — be-ga.

Izveštaj o rasporedu jedinica nije primljen.

10. 11. 1944. XIV divizija

I SNOUB. Štab brigade se nalazio na Trojanama; 1. i 3. bataljon između Sv. Ožbalta⁵² i Trojana; 2. bataljon kod Sv. Ožbalta; 4. bataljon na Trojanama.

Jedna četa 1. bataljona izvršila je demonstrativni napad na [uporište] u Blagovici.

II SNOUB. Štab i 2. bat. u Rečici [ob Savinji]; 1. i 3. bataljon na sektoru Št. Andraž.⁵³

Prilikom prelaza železničke pruge Celje — Velenje 1. bataljon je

10. 11. 1944. srušio železničku prugu Polzela — Celje između železničkih stanica Polzela i Sv. Peter.⁵⁴ Pruga je srušena na 15 mesta. Bilo je utrošeno 22 kg eksploziva.

" Sada: Vrhe.

⁵⁰ Sada: Partizanski Vrh.

⁵¹ Sada: Jelendol.

⁵² Sada: Šentožbalt.

* Sada: Andraž nad Polzelo.

⁵⁴ Sada: Šempeter v Savinjski dolini.

XIII SNOUB nalazila se na položajima Motnik — iMala Raven. Kontakta sa neprijateljem nije bilo.

Koruški odred

Jedinice su se nalazile na istim položajima, na svojim sektorima. Izveštaji o akcijama nisu primljeni.

Kamniško-zasavski odred

Stab odreda u selu Zabava; 1. bataljon premestio se iz sela Zahomce u V Zideh kod Trojana, odakle je produžio pokret u pravcu Zabave; 2. bataljon premestio se na položaje Ravne" ispod Sv. Gore.

Postavljena su obezbeđenja i upućene su patrole, koje nisu izvestile ni o kakvim promenama.

Kozjanski odred

Od ovog odreda uopšte nisu primljeni izveštaji.

Lackov odred

Izveštaji nisu primljeni.

Kokrški odred

Za ovaj dan nisu primljeni nikakvi izveštaji.

11. 11. 1944. XIV divizija

Štab: Rečica [ob Savinji].

I SNOUB: Stab i 5. jurišni, bataljon u Nazarju; 2. i 3. bataljon u Prihovi; 4. bataljon u Sp. Rečici. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

II SNOUB: Stab i 2. bataljon u Rečici [ob Savinji], 3. bataljon na sektoru Veliki Vrh; 1. bataljon na Paškom kozjaku.

Kontakta s neprijateljem nije bilo.

U toku noći 1. bataljon je kod Saleka, između železničkih stanica Velenje i Paka,⁵⁴ srušio železničku prugu na 8 mesta, u dužini 200 m.

Bilo je utrošeno 4 kg eksploziva.

⁵⁴ Sada: Ravne pri Mlinšah.

^M Sada: Paka pri Velenju.

XIII SNOUB: Štab kod Sv. Janeza d **Pa** via; 1. bataljon u selu Grmada; 2. bataljon na Dobrovljama; 3. bataljon u Sv. Juriju ob Taboru; 4. bataljon na Dobrovljama.

Kontakta s neprijateljem nije bilo.

Koruški odred

Za ovaj dan nisu primljeni izveštaji.

Kamniško-zasavski odred

Štab odreda se premestio na Senožete, iznad St. Lamberta⁵⁷ kod Zagorja;⁵⁸ 1. bataljon se premestio na iste položaje [kao Štab odreda] a 2. bataljon je ostao na istim položajima kao prethodnog dana.

U toku dana se 2. bataljon premestio na položaje Velika Vas, a jedna četa na Klanec⁵⁸ sa zadatkom da prihvata nove borce iz jedinica i dalje ih transportuje.

Kokrški odred

Oko 16 časova 11 be-ga je upalo u dolinu Drage, do pilane, u neposrednoj blizini grobova talaca, tj. oko 500 do 600 metara od drumu Tržič — Begunje.⁰⁰ U ovoj pilani je bila javka za kurire i obaveštajce. Kuriri i obaveštajci su se baš u to vreme nalazili u pilani, pa je došlo do borbe.

Bio je ranjen 1 obaveštajac, koji je idućeg dana podlegao ranama. Be-ga su se zatim vratili u pravcu Begunja. Prilikom izlaska iz doline napala ih je naša zaseda i tom prilikom ranila 1 belogardistu, koji je kasnije umro.

Tog dana je 6 ljudi iz 1. bataljona postavilo zasedu kod sela Potoki, između železničkih stanica Žirovnica i Javornik.

11. 11. 1944. Zadatak ove zasede je bio da napadne neprijateljevu patrolu koja vrši kontrolu železničke pruge između pomenutih železničkih stanica. Pošto patrola nije naišla, naši su srušili 30 m železničke pruge i za ovo utrošili 2 kg eksploziva.

⁵⁷ Sada: Sentlambert.

⁵⁸ Sada: Zagorje ob Savi.

^{5*} Zaselak u rejonu Vača. Na karti 1 : 100.000 nije označeno.

⁰⁰ Odnosi se na Begunje na Gorenjskem.

12. 11. 1944. XIV divizija

Štab u selu Rečica [ob Savinji].

I SNOUB se tog dana nalazila na istim položajima. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

II SNOUB se nalazila na istim položajima.

Grupa minera je kod Turiške Vasi, između železničkih stanica Dovže i Turiška Vas, minirala železničku prugu Velenje — Slovenj Gradec. Pruga je minirana na 16 mesta u dužini 500 metara.

Bilo je utrošeno 8 kg eksploziva.

Tog dana posle podne jedan vod 1. bataljona bio je u zasedi na dramu Dovže — Slovenj Gradec, u blizini Dovža. Iz pravca Mislinja naišla je neprijateljeva patrola od 8 ljudi,⁶¹ čiji je vođa bio kapetan. Zaseda, pod komandom operativnog oficira draga Duhaniča,⁶² izvršila je juriš na patrolu i tom prilikom ubila 3 neprijateljeva vojnika, među kojima i vođu patrolu, a 2 je zarobila. Ostala 3 su pbegla, ali su dvojica bila ranjena. Zaseda nije imala gubitaka.

Bilo je zaplenjeno: 1 puškomitraljez s municijom, 1 automat MP,⁶³ 1 puška »mauzer« i 1 pištolj.

U jurišu su se naročito istakli drag Duhanič, operativni oficir, zamenik komandira drag Marolt Jože, vodnik Arčnik Jože, desetar Trančkar Franc i Cergol Kristan.

Mineri ove brigade su u toku noći rušili železničku prugu Celje — Velenje, i to između Šoštanja i Paške Vasi. Praga je srušena na više mesta u dužini od 1 km.

XIII SNOUB . . .

Koruški odred

Patrola od 4 čoveka iz 3. bataljona preseklala je telefonsku liniju između sela [Zg.] Za-

⁶¹ Patrola je bila iz sastava 3. čete 611. landessšicen-bataljona (AIZDG, k. 345a/I).

⁶² Ivan Duhanič

^M Mašinenpistole (Maschinenpistole) — vrsta automata.

^M Redakcija je izostavila tekst o rušenju mostova na odseku Polzela — Žalec, jer je podrobnije izneto u dok. br. 52.

manje d Sinča Ves. U samom selu [Zg.] za-
manje je

12. 11. 1944. razoružala stražara francuskih zarobljenika i
oslobodila 7 francuskih ratnih zarobljenika.

Bilo je zaplenjeno: 1 puška, 1 uniforma,
šinjel i 30 metaka.

Kamniško-zasavski odred

Odred se nalazio na istim položajima. Po-
stavljena su potrebna osiguranja i upućene su
patrole, koje nisu izvestile ni o kakvim pre-
menama na tom sektoru.

Kokrški odred

Oko 8 časova se kolona jačine 25 ljudi
kretala od Begunja, tj. Dvorske Vasi pravcem
Pod goro,⁶⁵ na drumu Begunje — Tržič. Ovu
kolonu je naša zaseda jačine 10 ljudi napala
vatrom iz 1 puškomitraljeza i tromblona. Ne-
prijatelj je odmah odgovorio snažnom vatrom
i otpočeo da se povlači u pravcu sela Begunje.

Neprijatelj je imao 4 poginula i 2 ranje-
na. Naša zaseda nije imala gubitaka. Plena ni-
je bilo jer se sukob izvršio u blizini uporišta,
te je bilo očekivati da će neprijatelj odmah in-
tervenirati.

Jedna četa 2. bataljona postavila je zase-
du jačine 26 ljudi između Golnika i Preddvora
na drumu Tenetiše — Trstenik, sa zadatkom
da napadne be-ga koji misle, zbog propagande,
da prisustvuju misi u Trsteniku.

Napad na neprijatelja je bio planiran da
se izvrši sa tri pravca, i to iz zaseda. U 9 ča-
sova dovezlo se na biciklima 40 be-ga. Dola-
skom na određeno mesto, sve tri zasede su ot-
vorile na neprijatelja snažnu koncentričnu va-
tru. Neprijatelj se u panici razbežao i posle
kraćeg vremena snašao se i poseo položaje iza
zaklona te otpočeo vatreno dejstvo na naše za-
sede. Na komandu odgovornog u našoj zasedi
»juriš«, neprijatelj se raspršio i otpočeo beža-
ti, te su ih tom prilikom naši prilično pobili.

Neprijatelj je imao 18 poginulih i 11 ra-
njenih. Zaseda nije imala nikakvih gubitaka.

⁶⁵ Zajednički naziv za naselja na padinama planine Dobrča.

Kako se mestu zasede približavalo oklopno vozilo iz Golnika, zaseda se povukla pa zbog toga nije bilo moguće da se zapleni oružje.

13. 11. 1944.

XIV divizija

Stab se tog dana nalazio u Rečici [ob Savinji].

/ *SNOUB* nalazila se na starim položajima. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

II SNOUB. Stab, 2. i 3. bataljon nalazili su se na Ravnama a 1. bataljon na Graškoj Gori. I ova brigada nije imala kontakta s neprijateljem.

XIII SNOUB. Stab, 1, 2. i 4. bataljon nalazili su se na pokretu u Rečicu [ob Savinji], dok je 3. bataljon bio na sektoru Zahom.⁶⁰

Treći bataljon imao je nameru da izvrši ekonomsku akciju u selu Vrbje. Ova akcija nije uspela jer je neprijatelj u međuvremenu dobio pojačanje tako da se u selu nalazila posada od 200 ljudi.

Bataljon je naišao na neprijateljevu patrolu i tom prilikom ubio 2 neprijateljeva vojnika. Pošto bi neprijatelj mogao brzo doći iz Zaleca i na taj način odseći bataljonu jedini prelaz preko Savinje, bataljon se odmah povukao.

Koruški odred

Patrola 1. bataljona otišla je tog dana u zasedu na drum Borovlje — Bajtiše. Zaseda je uništila 1 kamion.

Patrola jačine 12 ljudi je kod Sopotnice napala žandarmerijsku patrolu. Neprijatelj je imao 1 pogunulog i 1 ranjenog.

Bio je zaplenjen automat sa 120 metaka.

Kamniško-zasavski odred

Stab odreda sa 1. bataljonom nalazio se na Senočetima.

13. 11. 1944.

Posle podne su 3 čete otišle na rušenje železničke pruge Sava — Zagorje. U Renkama nalazili su se 3 bunkera građena od drveta a jedan je bio betonski. Bunkereri su bili posjedniti od neprijatelja.

⁶⁰ Zaselak, 5 km južno od žaleca.

Napad na bunkere otpočeo je u 17 časova. Prvo su mineri srušili železničku prugu na tri mesta između Renka i Zagorja u dužini od 200 m. Zatim je, upravo u isto vreme, otpočeo napad na bunkere. Neprijatelj koji se nalazio u bunkerima bio je pobijen. Razbijen je bio jedan bunker (drveni) a u njemu se nalazilo 7 neprijateljevih vojnika, koji su poginuli. Bunker je bio uništen vatrom iz PIAT-a.⁶⁷

Neprijatelj iz susednih bunkera vatrom je dejstvovao po napadačima. Jačina neprijatelja bila je 35 ljudi. Kako su se nalazili u bunkerima, dalji napad bi tražio suviše velike gubitke, pa je napad prestao i čete su se vratile na svoje položaje.

Neprijatelj je imao 7 poginulih i nekoliko ranjenih. Naši su imali 3 ranjena.

Kokrški odred

U Zg. Lomu⁶⁸ kod Tržiča naišao je u 17,45 časova, kada je već bila tama, 2. bataljon na patrolu be-ga. Na naš poziv »stoj« neprijatelj je odmah otvorio vatru i bacio 2 bele i 1 crvenu raketu. Posle par rafala neprijatelj se povukao.

Neprijatelj je imao nekoliko ranjenih, ali se tačan broj nije mogao ustanoviti. Naši nisu imali gubitaka.

14. 11. 1944. XIV divizija

Štab se nalazio na istim položajima.

I SNOUB. Za ovaj dan nisu primljeni izveštaji.

II SNOUB nalazila se na položajima Ravne. Tog dana je brigada formirala »jurišni« (IV) bataljon/Specijalni vod i Cetu za vezu.

Mineri su minirali železničku prugu Celje — Dravograd a druga grupa minera železničku prugu Šoštanj — Preloge. Pruga je bila minirana na više mesta u dužini 500 m.

Bilo je utrošeno 13 kg eksploziva.

⁶⁷ Skraćenica za: Projector Infantry Antitank (ručni protivtenkovski bacač).

⁶⁸ Zaselak (na karti 1 : 100.000 nije označen); sada priključen selu Lom pod Storžičem.

⁶⁹ Naređenje za formiranje jurišnih bataljona vidi u dok. br. 54.

XIII SNOUB nalazila se: Stab, 1, 2. i 4. bataljon u Rečici [ob Savinji], a 3. bataljon na sektoru Jakobdol,⁷⁰ ali se i ovaj posle podne premestio u Rečicu [ob Savinji]. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

U toku noći otišao je jedan bataljon na rušenje železničke pruge i mosta kod Polzele, a jedan bataljon je dobio zadatak da protera neprijatelja sa Crete gde se nalazio u jačini 200 ljudi.

Koruški odred

Za ovaj dan nisu primljeni izveštaji. Bataljoni su se nalazili na svojim sektorima.

Kamniško-zasavski odred

Odred se zbog dezerterstva 2 druga premestio na nove položaje Jablana kod St. Lamberta. Bile su upućene patrole u raznim pravcima, koje su izvestile da je neprijatelj opkolio jučerašnje položaje odreda i da je sobom vodio oba dezertera.

U zasedu je bio upućen jedan vod, koji je napao neprijatelja. Započela je oštra borba i bilo je ubijeno 8 nepr. Odmah po sukobu s neprijateljem druga neprijateljeva kolona je pokušavala da zađe zasedi za leđa, zbog čega se ova povukla i krenula ka bataljonu, koji je odmah zatim otišao u selo Vrh⁷¹ u blizini Zvarulja. Ovaj pokret izvršen je zbog eventualnog opkoljavanja od strane neprijatelja. Neprijatelj se zatim povukao u uporište.

U ovoj borbi naši su imali 1 poginulog, 1 zarobljenog i 1 ranjenog. Neprijatelj je imao 8 poginulih.

Drugi bataljon se zatim odmah premestio ka Sv. Florijanu.

14. 11. 1944. Kokrški odred

Tog dana su policija iz Poljča i bega iz Lesca kod Radovljice izvršile iznenadni ofanzivni ispad u dolinu Drage kod Begunja. Neprijatelj je već u ranim jutarnjim časovima krenuo klisurom Blatnice i preko sedla Očev-

⁷⁰ Zaselak, 3 km jugozapadno od Vranskog.

⁷¹ Sada: Vrh pri Mlinšah.

nik u dolinu Drage. Iznenada je napao kurire i obaveštajce odreda. Tom prilikom su poginula 3 obaveštajca a 1 kurir je bio ranjen. Neprijatelj je zaplenio 2 puške.

Istog dana je grupa od 20 be-ga iz uporišt Kovor izvršila ispad u Hudi graben ispod Dobrče, gde se nalazila 1. četa 1. bataljona. Stražar se na stražarskom mestu predao ne opalivši metak i na taj način je neprijatelju uspelo da iznenadi četu u samom logoru.

U borbi je četa imala 3 poginula a neprijatelj je zaplenio 4 puške i 1 laki minobacač.

Posle napada četa se ponovo prikupila i izvršila protivnapad i tom prilikom ubila 2 be-ga, dok su se ostali povukli.

Komandir čete je smenjen sa dužnosti i stavljen pred vojni sud.

15. 11. 1944. XIV divizija

Stab na istim položajima u Rečici [ob Savinji].

I SNOUB premestila se na sektor Pohorja sa specijalnim zadatkom. Izveštaj za taj dan nismo primili.

II SNOUB nalazila se na položajima Lepe Njive. Zbog primljenih izveštaja da se u uporištu Šoštanj nalazi samo 170 neprijateljevih vojnika, a pošto veoma trebamo obuču, brigada je izvršila demonstrativan napad na Šoštanj i istovremeno izvršila rekviziciju u fabrici kože u Šoštanju.

Napad je otpočeo u 22,30 časa. Mineri su minirali dvojna fabrička vrata a zatim su borci odmah upali u fabriku i otpočeli sa evakuacijom kože.

Pri povlačenju iz fabrike bio je zarobljen 1 neprijateljev vojnik.

Neprijatelj je imao nepoznat broj mrtvih i ranjenih i 1 zarobljenog. Brigada je imala 6 ranjenih.

Zaplenjeno: 5.000 kg kože i 1 puška »mauzer«.⁷²

XIII SNOUB nalazila se u Rečici [ob Savinji].

⁷² Podrobnije o toj akciji vidi dok. br. 56.

f

Jedan bataljon je bio upućen na rušenje mosta u Polzeli. Kako je stigao na položaje suviše kasno, ostao je u tom rejonu do idućeg dana. Četa koja je bila upućena na Čretu sa zadatkom da napadne neprijatelja — ovoga tu nije pronašla jer se blagovremeno povukao. Četa se zatim smestila kod Japovnika⁷³ i obezbeđivala se u pravcu Vranskog.

Treći bataljon je naveče krenuo na železničku prugu kod Šmartna ob Paki da ruši prugu i telefonske linije. Kod sela Gorenje je na tri mesta minirao železničku prugu između Šmartna [ob Paki] i Šoštanja. Posle prve eksplozije neprijatelj iz Paške Vasi je otvorio na prugu minobacačku vatru. Zbog pogotka na štapin jedna od ugrađenih mina nije eksplodirala. Borba se nije prihvatila pa se bataljon povukao bez gubitaka.

Srušeno je 500 m železničke pruge i 1 km telefonske linije. Utrošeno je 10 kg eksploziva.

Koruški odred

Za ovaj dan nisu primljeni izveštaji.

Kamniško-zasavski odred

Štab odreda i 1. bataljon nalazili su se na Vrhju, dok se 2. bataljon nalazio na starim položajima.

Patrole koje su bile upućene u svim pravcima nisu izvestile ni o kakvim promenama.

15. 11. 1944. Kokrški odred

Grupa od 3 druga zapalila je barake koje su bile napunjene drvetom pripremljenim za izvoz u Nemačku. Barake su se nalazile u selu Zapuže, u neposrednoj blizini uporišta u Begunjama.

Odred se nalazio na svom sektoru.

16. 11. 1944. XIV divizija

Štab se nalazio na položajima u Rečici [ob Savinji].

I SNOUB se nalazila na Graškoj Gori — 2 bataljona, dok su se preko železničke pruge tog dana prebacila 2 bataljona, koji su krenuli dalje ka mestu za prelazak [Drave].

⁷³ Na karti 1 : 100.000 nije označen; verovatno je to naziv imanja.

II SNOUB se nalazila sa dva bataljona na sektoru Slovenj Gradec — Dravograd, sa jednim bataljonom na sektoru Črna — Mežica radi mobilizacije, a jedan bataljon na mobilizaciji i rušenju železničke pmge na sektoru Šoštanj — Slovenj Gradec.

XIII SNOUB se nalazila s jednim bataljonom iznad Sv. Pavela,⁷⁴ jedan bataljon kod Ramšaka, jedan bataljon sa one strane železničke pmge kod Polzele, a ostale jedinice ove brigade u Kokarjima.

U Podgori i Podvinu⁷⁵ je 1. bataljon izvršio ekonomsku akciju. Zaplenio je nešto hrane.

Jedna četa 3. bataljona je izradila zaseke na drumu između Letuša i Mozirja u dužini od preko 100 metara. Minerska grupa je u potpunosti smšila drumski most kod Soteske.

Izradene su bile zaseke na drumu u dužini 180 m i smšen je 1 most. Bilo je utrošeno 320 kg eksploziva.

Četvrti bataljon je oterao stražu kod mosta u Polzeli. Minereri su pod mitraljeskom vatrom minirali most. Zbog suviše jake vatre nije se mogao ustanoviti el'ekat miniranja.

Neprijateljevi gubici nisu poznati. Naši bez gubitaka.

Koruški odred

Za ovaj dan nisu primljeni izveštaji.

Kamniško-zasavski odred

Štab odreda i 1. bataljon nalazili su se na starim položajima a 2. bataljon kod Sv. Florijana. Posle podne se ovaj bataljon premestio u Gabrovnicu a jedna četa je krenula u pravcu Ihana i Domžala.

Kokrški odred

Grupa boraca iz 1. bataljona je sa štabnom patrolom krenula na ekonomsku akciju u pravcu Leša, u blizini uporišta Kovor. Prethodnica je naišla na zasedu be-ga, koja je na nju otvorila vatm. Prethodnica se odmah po-

» Sada: Prebold.

⁷⁵ Sada: Podvin Vranski.

vukla, dok su ostali borci otpočeli sa opkoljavanjem neprijatelja. Međutim, neprijatelj se već povukao.

Prema primljenim izveštajima, neprijatelj je imao 1 poginulog i 1 ranjenog.

17. 11. 1944. XIV divizija

STAB se premestio u Okoninu.

I SNOUB. Drugi i 3. bataljon su krenuli na Golavabuku, jer je 2. bataljon bio određen za specijalni zadatak,⁷⁶ dok ga je 3. bataljon pratio sa čitavim materijalom za 2. bataljon.

Ostali bataljoni su u toku noći izvršili rekviziciju u Velenju i zaplenili 8 kola hrane i manufakture. Zatim su se vratili na svoje položaje na Graškoj Gori.

II SNOUB se nalazila na istom sektoru.

Prvi bataljon je krenuo u akciju na željezničku prugu između Šmarja [pri Jelšah] i Št. Vida [pri Grobelnem] i na izvršenje rekvizicije u Šmarju [pri Jelšah] (17. 10. 1944).

XIII SNOUB. Za ovaj dan izveštaji nisu primljeni.

17. 11. 1944. Koruški odred

štab odreda u Solčavi; 1. bataljon u Rožnoj dolini; 2. bataljon između Ljubeljskog i Jezerskog drumu; 3. bataljon u Koprivni (Robnik); 4. bataljon kod Baškog jezera; Severni bataljon na Svinški planini.

Izveštaji o akcijama ili borbama nisu primljeni.

Kamniško-zasavski odred

Štab odreda sa 1. bataljonom premestio se sa Vrha u Spodnju Slivnu, dok je 2. bataljon ostao na starim položajima.

Bile su upućene patrole u raznim pravcima ali nisu primetile nikakvih promena. Patrola koja je stigla iz Krašnje izvestila je da je u Krašnju stiglo 30 kamiona vojnika te da je neprijatelj bio u zasedi duž drumu. Naveče je 2. bataljon izvršio pokret u Vranju Peč.

⁷⁶ Drugi bataljon 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« dobio je zadatak da se prebaci na levu obalu Drave, na područje Lackovog NOP odreda. Ovaj bataljon je sačinjavao jezgro reorganizovanog odreda (vidi dok. br. 92 i 93).

Kokrški odred

U 6,30 časova iz pravca Begunja u pravcu Tržiča ki*etala se neprijateljeva kolona jačine 100 — 120 ljudi. Na raskrsnici drumu, gde se odvaja drum u dolinu Drage, od ove kolone se odvojilo 40 ljudi s ciljem da uđu u dolinu [Drage]. Ova grupa je bila napadnuta od naše zasede koja se nalazila u zamku koji zatvara ulaz u dolinu. Neprijatelj se povukao i priključio glavnini. Imao je jednog ranjenog. Neprijatelj se zadržavao u Pod gori, gde je držao zasede. Terenski radnici i kuriri su pali u zasede i pri tom imali 1 poginulog i 1 ranjenog.

Prema naknadno primljenim izveštajima, tu je poginulo 7 drugova iz OZNE i 1 član privredne komisije.

18. 11. 1944. XIV divizija

ŠTAB se nalazio i dalje u Okonini.

I SNOUB se nalazila na istim položajima.

II SNOUB je u toku noći krenula na mobilizaciju i rušenje železničke pruge Slovenj Gradec — Dravograd. Jedan bataljon ove brigade manevrisao je na sektoru od Lepih Njiva do Slovenj Gradeča.

XIII SNOUB se nalazila na položajima Ramšak — Sv. Katarina a dva bataljona sa Štabom brigade u Kokarju.

U toku noći je brigada uputila 1. bataljon sa zadatkom da napadne neprijatelja u Braslovćama i da zapali kamione koji se nalaze van žičanih prepreka. Borba se vodila jedan sat, ali se do kamiona nije moglo doći jer su se isti nalazili ispred zgrade policije koja je utvrđena. Jedna četa je za to vreme izvršila rekviziciju.

Jedan bataljon je srušio potporni zid na drumu između Hrašana i Soteske, koji se survao na drum.

Neprijateljevi gubici nisu poznati. Naši bez gubitaka.

Koruški odred

Stab odreda s jednim članom u Solčavi, dok su se ostali [članovi štaba] nalazili kod

bataljona; 1. bataljon u Rožnoj dolini; 2.[bataljon] na sektoru između Ljubeljskog i Jezerskog druma; 3.[bataljon] na sektoru Koprivne; 4. [bataljon] kod Baškog jezera.

Neprijatelj je izvršio hajku na levoj obali Meže kod Prevalja. Dve kolone jačine po 500 ljudi, jedna iz Železne Kaple a druga iz Črne, krenule su u pravcu Tolstog Vrha,⁷⁷ gde je vršeno čišćenje u većem obimu.⁷⁸ U ovoj akciji je angažovano 4.000 ljudi, i pri tom su bila zarobljena 4 naša druga.

Kamniško-zasavski odred se nalazio:

Stab s 1. bataljonom u Sp. Slivni a 2 čete su bile u zasedama. Jedna četa je dobila zadatak da napadne neprijatelja koji se nalazio u zasedi kod Verneka, međutim, četa neprijatelja tu nije pronašla. Posle podne se 2. bataljon premestio u selo Dupeljne.

Jedna četa je minirala železničku prugu između Homeca i Kamnika i

18. 11. 1944. srušila oko 300 m pruge. Prilikom povratka iz akaije srušila je i most na Kamniškoj Bistrici u Radomljama, dužine 30 m. U Kamnik je otišao 3. bataljon i minirao branu na Kamniškoj Bistrici koja je služila za pogon turbina u fabrici »Titan«. Brana je potpuno srušena.

Kako je neprijatelj imao nameru da se useli u školu i potrošačku zadrugu u Lokama pri Zagorju i u zamak Medija kod Izlaka mineri su sve tri zgrade srušili.

Kokrški odred

Odred se nalazio u dolini Drage, u srnučarskoj kući [i] u selu Lom, a 3. bataljon je bio na pokretu za Zgornju Savinjsku dolinu radi prijema oružja i municije.

19. 11. 1944. XIV divizija
Stab se nalazio u Okonini.

⁷⁷ Sada: Tolsti Vrh pri Ravnah na Koroškem.

⁷⁸ Akciju su verovatno izvršile snage 2. i 3. bataljona 19. SS policijskog puka koje su u to vreme stigle na područje Crna — Dravograd (vidi dok. br. 138).

I SNOUB: 2. i 3. bataljon su se premestili na položaje Kop ispod Senjorjevog doma,⁷⁹ a jedna četa je ostala na položajima kod Senjorjevog doma.

Oko 14 časova je neprijateljeva kolona jačine 70 ljudi krenula iz Ribnice [na Pohorju] preko Pesnika i dalje prema Senjorjevom domu, gde je napala četu 3. bataljona, koja se povukla na Golavabuku. Neprijatelj se zatim vratio u Ribnicu [na Pohorju].⁸⁰

Bataljoni su se naveče premestili ka Urbancu, iznad Ribnice [na Pohorju]. Tu se nalazila policija u jačini 60 ljudi, koju su bataljoni napali, i tom prilikom je neprijatelj imao veći broj ranjenih. Posle ove borbe bile su upućene patrole u pravcu Drave sa zadatkom da uspostave vezu sa Lackovim odredom radi prevoza bataljona preko Drave.

Istog dana krenuli su ostali bataljoni iz Graške Gore prema položajima na Golavabuki. Tu su primili naređenje da se 1 bataljon postavi u zasedu prema Senjorjevom domu zbog stalnih neprijateljevih ispada iz Ribnice [na Pohorju] i St. Lovrenca.⁸¹ Na ove položaje bio je upućen jedan bataljon, koji se sukobio s neprijateljem koji se tu nalazio. Posle višesatovne borbe neprijatelj je bio odbačen i nateran nazad u uporište.⁸²

Naveče je 2. bataljon krenuo na Rdeči Breg da bi tu prešao Dravu.

II SNOUB još uvek se nalazila na istom sektoru. Minereri su u toku noći minirali železničku prugu Celje — Velenje, i to kod mlina između Šoštanja i Paške Vasi. Pruga je srušena na 21 mestu u dužini od 300 metara. Utroušeno je 9 kg eksploziva. Neprijatelj je otvorio minobacačku vatru, ali naši nisu imali gubitaka.

⁷⁹ Planinska kuća u rejonu Ribniškog jezera na planini Pohorju; sada: Ribniška koča.

⁸⁰ Policijske snage neutvrđene pripadnosti uspostavile su uporišta u št. Lovrencu na Pohorju [sada: Lovrenc na Pohorju], 15. novembra, i u Ribnici na Pohorju, 16. novembra 1944 (vidi dok. br. 142).

⁸¹ Sada: Lovrenc na Pohorju.

⁸² Na toj su prostoriji snage 2. bataljona Brdskog lovačkog puka »Treeck« bile angažovane u akciji protiv 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« (vidi dok. br. 142).

XIII SNOUB se tog dana nalazila na istim položajima.

Brigada je u toku dana mobilisala 37 drugova.

Koruški odred

Štab odreda sa dva člana nalazio se u Solčavi. Bataljoni su se nalazili na svojim sektorima.

Akcije tog dana nisu vršene.

Kamniško-zasavski odred

Odred se nalazio na istim položajima. Dve čete su bile upućene u zasede, jedna na Vrhpolje⁸³ a druga na Limbarsku goru. Drugi bataljon se nalazio kod Kamnika.

Kokrški odred

Jedinice su se nalazile na istim položajima.

Prvi bataljon je tog dana postavio zasedu kod zamka na ulazu u dolinu Drage. U 6,15 časova stigao je neprijatelj, na kojeg je zaseda otvorila vatru iz »fiata«. Neprijatelj se izvesno vreme uporno borio i pokušavao da dođe iza leđa zasedi. Kada je uvideo da sa ovim pokušajem neće uspeti, povukao se u uporište Poljče. Neprijatelj je bio jačine 80 ljudi, naoružanih puškomitraljezima i minobacačima.

19. 11. 1944. To je bila policija iz uporišta Poljče,⁸⁴ a iz uporišta Lesce bili su be-ga. Gubitaka nije bilo ni na jednoj strani.

20. 11. 1944. XIV divizija

Štab se nalazio u Okonini.

I SNOUB se nalazila na položajima: Štab i 5. bataljon kod Tomažiča, ispod Golavabuke; 1. bataljon kod Andriča;⁸⁵ 2. bataljon u Hudem Kotu; 3. kod Lepšnika a 4. bataljon na Golavabuki.

Izveštaju od juče dodajemo da je neprijatelj koji je nastupao u pravcu Senjorjevog

⁸³ Sada: Vrhpolje pri Moravčah.

U uporištu Poljče nalazila se 12. četa 3. bataljona 28. SS policijskog puka »Tot« (Totd). Vidi AIZDG, k. 73/111.

⁸⁵ Tomažič i Andrič su imanja u rejonu Golavabuke. Na karti I : 100.000 nisu obeležena.

doma bio obučen na partizanski način. Neprijatelj je imao 2 ranjena. Naši nisu imali gubitaka.

II SNOUB se nalazila na istim položajima, sem što se 1. bataljon premestio u pravcu Crne. Kontakta s neprijateljem nije imala.

XIII SNOUB se nalazila na istim položajima, a 4. bataljon se premestio ka Št. Andražu. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

Koruški odred

Za ovaj dan nisu primljeni izveštaji.

Kamniško-zasavski odred

Štab odreda i 1. bataljon nalazili su se na istim položajima. Jedna četa je upućena u pravcu Litije sa zadatkom da minira željezničku prugu. Izveštaj o radu za taj dan još nije primljen. Drugi bataljon se još uvek nalazi kod Kamnika.

Bila su postavljena potrebna osiguranja i zasede. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

Kokrški odred

Štab je ostao na istim položajima, a 1. bataljon se premestio na položaje na Poljškoj planini; 2. bataljon je ostao na istim položajima a 3. bataljon se vratio iz Zgornje Savinjske doline. Borbi toga dana nije bilo.

21. 11. 1944. XIV divizija

Štab se nalazio u Okonini.

I SNOUB se nalazila na istim položajima, s tim što su 1. i 5. bataljon zamenili položaje.

Kod Senjorjevog doma se 1. bataljon sukobio s neprijateljem koji je bio dobro maskiran u snegu. Neprijatelj je imao bele ogrtače. Uprkos neprijateljevoj nadmoćnosti, naši borci su ga savladali i oterali s položaja. U višečasovnoj borbi neprijatelj je imao 35 poginulih i 40 ranjenih.

Bataljon je imao 1 poginulog i 1 ranjenog.

Istog dana neprijatelj je napao i 4. bataljon, koji se nalazio na Golavabuki. Iako je neprijatelj nastupao u više kolona, bio je ote-

ran. Neprijatelja je napao u leđa 5. bataljon i prinudio ga da se bekstvom povuče iz borbe/-⁶

Neprijatelj je imao veći broj ranjenih. Naši bez gubitaka.

Drugi i 3. bataljon su već par dana odsutni zbog specijalnog zadatka i o njima nemamo izveštaja.

II SNOUB: Stab, 2. i 4. bataljon nalazili su se na Graškoj Gori; 1. bataljon u Zg. Javorju a 3. bataljon na Lepim Njivama.

U toku noći minerska grupa je minirala železničku prugu između železničkih stanica Paka i Huda luknja. Pruga je srušena na 8 mesta u dužini od 200 metara.

Druga minerska grupa je kod Novog Kloštera, između železničkih stanica Šoštanj i Gorenje, minirala železničku prugu Celje — Velenje. Pruga je minirana na 24 mesta u dužini od 400 metara. Bilo je utrošeno 24 kg eksploziva.

21. 11. 1944.

XIII SNOUB se nalazila u Kokarjima sa 1. bataljonom i Štabom brigade; 2. bataljon kod Ptice⁸⁷ iznad Klanca; 3. bataljon kod Sv. Pavela i Janeza; 4. bataljon kod St. Andraža.

Jedna četa je bila u zasedi iznad drumskog mosta između Šmartna [ob Paki] i Polzele i uništila je jedna neprijateljeva kola s materijalom.

Druga četa je napala neprijateljevu kolonu u blizini St. Andraža i naterala je u bekstvo u pravcu Novog Kloštera kod Polzele, gde se nalazi stalno uporište jačine 130 ljudi.

Neprijatelj je imao 5 poginulih. Bilo je zaplenjeno 260 metaka.

U toku noći je srušena železnička pruga u Spodnjoj Savinjskoj dolini na 36 mesta u dužini od 1.500 m. Zbog neprijateljeve vatre pruga se nije mogla više srušiti. Most koji je imala nameru da sruši jedna četa nije se mogao srušiti jer ga je opravljalo i čuvalo 400 Švaba.

Borba je vođena protiv delova 2. izviđačkog dopunskog bataljona (2. Aufklärungs Bataillon). Vidi dok. br. 142.

⁸⁷ Imanje, 3,5 km severozapadno od Vranskog.

Koruški odred

Štab odreda sa dva člana nalazio se u Solčavi, a bataljoni su se nalazili na svojoj sektorima.

Obaveštajna služba je izvestila da se iz pravca Crne približava neprijatelj ka Sv. Jakobu u Koprivni, zapadno od Crne. Na tom sektoru se nalazio 3. bataljon, koji je odmah poseo položaje na sedlu iznad Sv. Jakoba i čekao neprijatelja. Kada je neprijatelj stigao u blizinu, naši su na njega otvorili snažnu vatru. Neprijatelj je bio jačine 50 SS policajaca. Posle jednočasovne ogorčene borbe neprijatelj je imao 6 poginulih i veći broj ranjenih. Naši su imali 1 ranjenog.

Kamniško-zasavski odred

Dalji izveštaji od ovog odreda nisu primljeni.

Kokrški odred

Dalji izveštaji nisu primljeni.

22. 11. 1944. XIV divizija

Stab se nalazio u Okonini.

I SNOUB: Štab, 1, 4. i 5. bataljon nalazili su se na sektoru Golavabuka; 3. bataljon kod lirbanca iznad Lehena [na Pohorju]; 2. bataljon se, prema naređenju, prebacio preko Drave i više nije u sastavu divizije, već će se uključiti u Lackov odred, koji će dejstvovati kao samostalna jedinica.

Kontakta s neprijateljem nije bilo.

II SNOUB: Štab, 1, 2. i 4. bataljon na sektoru Graške Gore a 3. bataljon na položaju Šmihel.⁸⁸

Dve čete su rušile železničku prugu Celje — Slovenj Gradec. Pruga je srušena na 6 mesta u dužini od 100 metara. Posle prve eksplozije neprijatelj je otvorio vatru iz mitraljeza, ali su se čete povukle bez gubitaka.

XIII SNOUB se nalazila na starim položajima. Jedna četa je postavila zasedu na drumu između Celja i Škofje Vasi. Uz put je mobilisala 20 novih boraca i zarobila 2 gestapovca. Je-

Sada: Smihel nad Mozirjem.

dan od mobilisanih je pobjegao i izdao mesto naše zasede. Neprijatelj ju je zatim napao s boka, pa se morala zbog toga povući.

Jedna četa 3. bataljona je u blizini Paške Vasi oterala neprijateljevu zasedu a zatim je minirala železničku prugu na 15 mesta u dužini od 600 metara. Bilo je utrošeno 40 kg eksploziva.

Koruški odred

Odred se nalazio na istim položajima a bataljoni na svojim sektorima. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

23. 11. 1944. **XIV divizija**

Štab se premestio u Mozirje.

/ **SNOUB**: Štab i 5. bataljon nalazili su se kod Ostruha; i. bataljon kod Marinške; 4. [bataljon] kod Ravnjaka;⁸⁹ 3. bataljon na pilani ispod Peseka.

Kontakta s neprijateljem nije bilo.

II SNOUB se nalazila na Razboru. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

XIII SNOUB: Štab u Lokama;⁹⁰ 1. bataljon kod Sv. Janeza i Pavela i na Creti; 2. bataljon na sektora Sv. Pavel i Sv. Jurij;⁹¹ 3. bataljon po četama kod Sv. Urbana, Mozirja i Soleske; 4. bataljon u selu Brezovo.

Dragi bataljon je imao zadatak da zapali most na Savinji, na dramu Kasaze — Petrovče. U 22 časa naša patrola je naišla na neprijateljevog stražara. Kod mosta, na desnoj obali Savinje, bilo je po kućama raspoređeno 70 do 80 neprijateljevih vojnika, a ne 8 do 10, i to na suprotnoj obali Savinje, kako je izvestila obavestajna služba. Započela je borba, pa su se naši borci približili sa desne strane na 50 metara od mosta, dok se s leve strane nisu mogli približiti zbog velikog brisanog prostora. Kako je neprijatelj dobio pomoć i nije bilo izgleda da se prodre do mosta, bataljon se povukao.

⁸⁹ Marinček i Ravnjak su imanja na Padeškom Vrhu. Na karti i : 100.000 nisu obeležena.

⁹⁰ Sada: Loke pri Mozirju.

⁹¹ To jest Sv. Jurij ob Taboru; sada: Tabor.

Neprijateljevi gubici nisu poznati. Naši bez gubitaka.

Druga četa ovog bataljona vodila je kraću borbu s neprijateljem prilikom rekvizicije u Sv. Pavelu.

Neprijateljevi gubici nisu poznati. Kod naših je 1 poginuo.

Treći bataljon je s minerima minirao železničku prugu kod železničke stanice Paška Vas, u pravcu Šoštanja. Bilo je porušeno 300 m pruge na 40 mesta. Bilo je utrošeno 60 kg eksploziva.

Prilikom prelaska železničke pmge između Polzele i Smartna [ob Paki] 4. bataljon ju je minirao na više mesta u dužini od 100 metara.

Koruški odred

Stab odreda sa tri člana nalazio se u Solčavi. Bataljoni su se nalazili na svojim sektorima.

Patrola jačine 12 ljudi zapalila je školu na Ljubelju, gde je bila smeštena policija. Škola je bila u vreme akcije prazna.

23.11. 1944. XIV divizija

Štab se nalazio u Mozirju.

I SNOUB se nalazila na istim položajima, na Paškom kozjaku. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

II SNOUB se nalazila na položajima Razbor a 3. bataljon na sektoru Šmihela kod Mozirja. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

XIII SNOUB. Stab sa 1. bataljonom u Kokarjima; 2. bataljon na položajima Matke; 3. bataljon u Loki; 4. [bataljon] kod Št. Andraža.

Patrola koja je bila upućena u mobilizaciju u toku noći je na putu ka Sv. Petem stigla do Pekela⁹³, gde je upala u zasedu. Patrola se povukla na Peko, gde se zadržala u toku dana. U toku noći pokušavala je da prođe kroz neprijateljeve zasede između Podlo-

^K Pogrešno; treba: 24.

^M Na karti 1 : 100.000 nije pronađen.

ga⁹⁴ i Gotovlja, a zatim između Podlaga i Grušovlja i konačno kod Novog Kloštera. Svugde je bila odbačena pa se morala vratiti u svoj kantonman.

Jedna patrola je otišla na mobilizaciju u Dobrnu, tu se sukobila s neprijateljem koji se nalazio van uporišta i prinudila ga na povlačenje u uporište.

Prema izveštajima obaveštajne službe, kantonmanu se približavalo više neprijateljevih kolona. Bataljon se zbog toga povukao ali je na drumu u pravcu Št. lija⁹³ pao u zasedu. Pod zaštitom mitraljeza prešao je drum i stigao u selo Brezovo, gde je zanoćio.

24. 11. 1944.

Neprijatelj je imao ukupno 15 poginulih i 6 ranjenih. Naši bez gubitaka.

Koruški odred

Odred se nalazio na položajima kao i juče. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

25. 11. 1944.

XIV divizija

Štab se nalazio u Mozirju.

I SNOUB: Štab i 4. bataljon nalazili su se u Kotu kod Višiča, Očeka i Adama, a ostali bataljoni kod Kosa i Vuka.

Jedna četa je otišla po hranu u Sp. Kebelj⁹⁰ te je na putu upala u neprijateljevu zasedu, s kojom je vodila kraću borbu.

Neprijateljevi gubici nisu poznati. Naši su imali 1 ranjenog i 9 nestalih. Nestali su 2 puškomitraljeza »bren« i 7 pušaka.

II SNOUB. Štab, 1, 2. i 4. bataljon na Razboru, a 3. bataljon u Šmihelu iznad Mozirja.

Juče je 4. bataljon (jurišni) krenuo na železničku prugu Slovenj Gradec — Dravograd i s minerima u toku noći postavio zasedu kod Bukovske Vasi. U 8,30 časova naišao je putnički voz u kome se nalazilo 40 putnika. Posle eksplozije voz je iskočio iz šina, nakon čega je bataljon izvršio juriš na voz i uhvatio sve civile, od kojih je nekoliko mobilisao. Za-

⁹⁰ Sada: Podlog v Savinjski dolini.

⁹⁵ Sada: Laze.

⁹⁴ Zg. i Sp. Kebelj; sada: Kebelj.

robljen je i 1 žandar, zaplenjena je 1 puška. Uništeni su lokomotiva i 3 vagona.

U toku noći mineri su pod zaštitom jedne čete minirali železničku prugu Celje — Velenje između železničkih stanica Šmartno ob Paki i Polzela. Srušeno je 300 m pruge na 40 mesta. Utrošeno je 30 kg eksploziva.

XIII SNOUB. Stab brigade se nalazio u Loki, 1. bataljon kod Sv. Janeza i Pavela, 2. bataljon u Mozirju, 3. bataljon kod Sv. Urbana a 4. bataljon u Loki. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

Koruški odred

Jedinice su se nalazile na svojim sektorima. Neprijatelj je izvršio veću akciju čišćenja u Rožnoj dolini, tako da se bataljon morao povući sa svog sektora. Neprijatelj je otkrio prilično bunkera naših obavestajaca i terenskih radnika. Zaplenio je takode prilično archive od pol. radnika, a trojicu su streljali. Ranjena su 2 naša obavestajca.

Borbu je vodio 1. bataljon, koji zbog neprijateljeve nadmoćnosti nije imao uspeha. Morao se povući.

26. 11. 1944. **XIV divizija**

Štab je bio u Mozirju.

I SNOUB se nalazila na istim položajima.

U toku noći neprijatelj je skoncentrisao nešto svojih snaga u Slov. Bistrici i Oplotnici. Sledećeg dana otpočeo je s nastupanjem u dve kolone u pravcu položaja brigade. Jedna kolona bila je jačine 500 ljudi a druga jačine 200 ljudi.⁹⁷ Prva kolona je krenula iz Slovenske Bistrice za Tinje — Greh, ispod Sv. Tri Kralja, a druga iz Oplotnice u pravcu Kepa.⁹⁸

Sa prvom kolonom je vodio borbu 5. bataljon, te ju je posle 6-časovne borbe proterao u Tinje, dok su drugu kolonu 3. i 4. bataljon oterali u Oplotnicu. Borba je bila oštra, te je neprijatelj imao 40 poginulih a još više ranjenih. Naši gubici su bili 2 poginula i 2 ranjena.

⁹⁷ Kolone su bile iz sastava 1. bataljona Brdskog lovačkog puka »Trecek« (vidi dok. br. 142).

⁹⁸ Na karti 1 : 100.000 nije pronađen.

Među ranjenim je i komandant jurišnog bataljona drug poručnik Polde."

Brigada je zatim izvršila pokret na nove položaje Resnik.

26. 11. 1944.

II SNOUB. Stab, 1, 2. i 4. bataljon nalazili su se na položajima Pečovnik,¹⁰⁰ a 3. bataljon u Smihelu kod Mozirja. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

XIII SNOUB. Stab i 4. bataljon u Loki; 1. bataljon na sektoru Sv. Janeza i Pavela; 2. bataljon u Mozirju; 3. bataljon na sektoru Sv. Urban — Soteska — Preseka. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

Koruški odred

Stab odreda se sa tri člana Štaba odreda nalazio na sektoru Solčave, a bataljoni su se nalazili na svojim sektorima, sem 1. bataljona koji se povukao sa svog sektora na sektor 2. bataljona, između Ljubeljskog i Jezerskog drumu.

Kontakta s neprijateljem nije bilo.

27. 11. 1944.

XIV divizija

I SNOUB se tog dana približila položajima Resnik, na južnim padinama Pohorja.

Četvrti bataljon, koji je u 6 časova stigao do Resnika, sukobio se s neprijateljem koji se nalazio u samom selu.¹⁰¹ Bataljon je opkolio selo i posle kraće borbe oterao neprijatelja iz sela u utvrđene zgrade. Brigada je opkolila selo i na svaki način pokušavala da neprijatelja u potpunosti uništi. Neprijatelj se uporno borio iz zgrada, te je posle 8-časovne borbe dobio pomoć¹⁰² iz Oplotnice, Ribnice [na Pohorju] i Št. Lovrenca, ali o tome naša obaveštajna služba nije izvestila. Neprijatelj je napao komoru u bok ali se brzo povukao. Prvi bataljon se s ranjenicima povukao na položaje Skomarje, ispod Rogle, i poseo položaje i na vrhu Rog-

•• Rado Viderger Polde

¹⁰⁰ Imanje, 7,5 km severno od Šoštanja.

¹⁰¹ U selu su se nalazile policijske snage, verovatno delovi 2. bataljona 14. SS policijskog puka (vidi dok. br. 142).

¹⁰² U pomoć opkoljenoj posadi u Resniku upućen je 3. bataljon Brdskog lovačkog puka »Treeck«, koji se u to vreme nalazio u rejonu Rogle (vidi dok. br. 142).

le. Treći i 4. bataljon su napali neprijatelja, ali su, zbog boljih položaja koje je držao neprijatelj, bili odbijeni i povukli su se: 1. bataljon u pravcu Klačnika¹⁰³ i Graške Gore, a ostali bataljoni od Rogle u pravcu Ostruha i zatim preko druma Vitanje — [Slovenske] Kojnice na Paški kozjak, Lopan i Podlesnik.

Za sada nemamo detaljnijih podataka.

II SNOUB. Čitava brigada se premestila s ranijih položaja na Lepu Njivu. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

XIII SNOUB .. .¹⁰⁴

Koruški odred

Štab i bataljoni su se nalazili na položajima iz prethodnog dana.

Jedna patrola jačine 5 ljudi iz 1. bataljona izvršila je napad na zgradu opštine u Št. Janžu. Zaplenila je 5 pušaka i 35 metaka.

28.11.1944. **XIV divizija**

I SNOUB se nalazila na položajima iz prethodnog dana. Brigadi se priključio 1. bataljon, a 4. bataljon je s ranjenicima bio upućen u Zgornju Savinjsku dolinu. Među ranjenicima se nalaze i komandanti 4. i 5. bataljona.

28. 11. 1944.

II SNOUB. Prvi bataljon kod Sv. Florijana¹⁰⁵ i Skorna; 2. bataljon kod Sv. Antona i Turineka; 3. bataljon kod Novog Kloštera; 4. bataljon Tajna — Ogradnik, kao obezbeđenje napada na Pašku Vas.

Minerska grupa je noću 25/26. minirala 12 m dugačak železnički most između železničkih stanica Slovenj Gradec i Sv. Jedert, kod Bukovske Vasi. Minirane su obe podloge i oba nosača, tako da je most potpuno uništen. Neprijatelj je zatim dejstvovao vatrom po našim jedinicama, ali su se one, uprkos tome, povukle bez gubitaka. Bilo je utrošeno 35 kg eksploziva.

XIII SNOUB. Štab u Gorenju; 1. bataljon kod Sv. Janeza i Pavela — Vransko; 2. bata-

¹⁰³ Imanje, 4,5 km jugoistočno od Graške Gore.

¹⁰⁴ Redakcija je izostavila tekst o napadu na neprijateljevo uporište Paška Vas, jer se o tom napadu detaljnije govori u dok. br. 87.

¹⁰⁵ Sada: Sv. Florijan pri šoštanju.

ljon Braslovče — Polzela; 3. bataljon Braslovče — Šmartno [ob Paki] — Slatina; 4. bataljon kod Paške Vasi.

Tog dana posle podne oklopnim vozom stiglo je uporištu Paška Vas pojačanje. Prethodno je opravljena srušena železnička pruga. Posle pola noći otpočela je da nastupa [neprijateljeva] pešadija iz Šmartna [ob Paki], a jedan od dva tenka stigao je do Gorenja. Zbog nadmoćnosti neprijatelja i da bi izbegao suviše velike gubitke, 4. bataljon se povukao na položaje Slatina.¹⁰⁶

Neprijateljevi gubici nisu poznati. Naši gubici 4 poginula i 15 ranjenih. Izgubljene su i 2 puške. Utrošeno je 16.280 metaka, 82 mine, 21 ručna bomba, 8 granata i 80 kg eksploziva. Koruški odred

Jedinice se nalaze na svojim sektorima. Treći bataljon, koji se nalazio u Koprivni, tog dana je vodio borbe na Jeklovom vrhu.¹⁰⁷

Bataljon se tog dana premestio od Verdela ka Jekelu, severozapadno od Sv. Jakoba u Koprivni.

Obaveštajna služba je izvestila da je do Mozgana stigla neprijateljeva kolona. Odmah je upućena jedna četa na Jeklov vrh. Uskoro po odlasku ove čete stražari su izvestili o dolasku neprijatelja iz pravca Luže u pravcu Jekela. Videlo se da se radi o operaciji većeg obima, pa se zbog toga bataljon povukao u pravcu Remšenika, istočno od Železne Kaple. Za to vreme već su se na Jeklovom vrhu razvile borbe koje su trajale oko 1 sat. Zatim su se naši povukli.

Neprijatelj je imao 3 poginula i 6 ranjenih. Tačni gubici neprijatelja još nisu ustanovljeni. Mi smo imali ranjenog 1 druga, koji je kasnije podlegao ranama.

Neprijatelj je nastupao sa tri pravca: iz Železne Kaple, Giobasnice i Crne.¹⁰⁸ Četa koja se nalazila u zasedi na Jeklovom vrhu uklju-

¹⁰⁶ Podrobnije o toj borbi vidi dok. br. 87 i 99.

¹⁰⁷ Na karti 1 : 100.000 nije pronađen.

Verovatno su na tim pravcima bili angažovani delovi 13. i 19. SS policijskog puka.

čila se [u sastav bataljona] kod Verdela. Od ove čete se odvojio politkomesar drug Vero¹⁰⁹ sa 20 drugova i do sada se još nije javio.

29.11.1944. XIV divizija

Stab se nalazio u Rečici [ob Savinji].

I SNOUB se tog dana nalazila na položajima Klačnik i Graška Gora.

Kontakta s neprijateljem nije bilo.

II SNOUB se nalazila na istim položajima. Izveštaja o akcijama za taj dan nismo j primili.¹¹⁰

XIII SNOUB. Stab brigade se nalazio u Mozirju; 1. i 2. bataljon na starim položajima; 3. bataljon na Gneču; 4. bataljon na Slatini.

Tog dana su dve čete 3. bataljona napale neprijatelja kod Gorenja kada je isti pokušavao da opravi železničku prugu. Naše zasede, je pokušavao da razbije oklopni voz, ali mu to nije uspelo te se morao vratiti nazad.

29. 11. 1944.

Tog dana posle podne iste dve čete su napale neprijateljevu kolonu koja je sa dva tenka i 4 automobila nastupala iz Šoštanja u pravcu Paške Vasi. Posle kraće borbe neprijatelj se povukao.

U toku noći su dve čete srušile železničku prugu između Polzele i Paške Vasi, i to na više mesta u dužini od 2 km. Na drumu su izradene i zaseke.

Neprijateljevi gubici nisu poznati. Železnička pruga je srušena na 20 mesta u dužini od 2 km. Utrošeno je 30 kg eksploziva.

Naši gubici: 1 poginuo.

Koruški odred

Jedinice su se nalazile na svojim sektorima kao i juče.

Prilikom povlačenja iz borbe na Jeklovom vrhu jedinice 3. bataljona su se sukobile s neprijateljem koji se nalazio i kod Mecesni-

¹⁰⁹ Filip Piko Vero

¹¹⁰ Iz izveštaja Štaba 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Šercer« od 2. februara 1945. vidi se da je ova brigada na svojim položajima, uprkos snažnoj neprijateljevoj minobacačkoj i artiljerijskoj vatri, sa uspehom odbila sve neprijateljeve napade (AIZDG, k. 336/V).

ka, iznad Solčave. Štab odreda, koji se tada nalazio na sektoru Solčave, odmah je u pomoć 3. bataljonu uputio i 2. bataljon, koji se zbog prijema oružja nalazio u Solčavi. Neprijatelj je bio nateran u uporišta.

Četvrti bataljon, koji se je nalazio na sektoru Ziijske doline, morao se povući sa svog sektora zbog velikog snega u Gorenjskoj.

30. 11. 1944. XIV divizija

Štab se nalazio u Rečici [ob Savinji].

I SNOUB se nalazila na istim položajima.

Neprijatelj je skoncentrisao nešto snaga i izvršio akciju na Pohorje s ciljem da ponovo napadne brigadu. Svoje snage je prikupio u Mislinji, Hudi jami,¹¹¹ Velenju i Šoštanjju. Među ovim snagama nalaze se puk »Trek« i be-ga, koji su dooro opremljeni i imaju još dobar moral.

U borbama na Resniku 27. 11. 1944. neprijatelj je imao 50 poginulih i još veći broj ranjenih. Brigada je imala 15 poginulih, među kojima su jedan komandir čete, jedan politkomesar bataljona i jedan intendant bataljona.

II SNOUB se nalazila na istim položajima.

XIII SNOUB se nalazila na istim položajima.

U 13 časova je jedna četa 3. bataljona napala radnike kod Paške'Vasi koji su op-ravljali železničku prugu. Podrobnijih izvešta-ja još nismo primili.

Koruški odred

Jedinice su se nalazile na sektorima kao i juče.

Dvadeset ljudi iz 1. bataljona je pod ko-mandom zamenika komandanta postavilo za-sedu na Ljubeljskom drumu. Drumom je nai-šao vojni kamion s policijom koja je upuće-na protiv partizana.

Zaseda je napala kamion i ubila 7 i ranila 10 neprijateljevih vojnika, od kojih su kasnije podlegla ranama još 3; sem toga, zarobila je 1 neprijateljevog vojnika.

i» Verovatno: Huda luknja.

AKTIVNOST NAŠIH JEDINICA
(naknadno primljeni izveštaji)

5. 10. 1944. XIV divizija

II SNOUB. Prvi bataljon ove brigade izvršio je akciju na železničkoj pruzi između Ponikve i Lipoglava. U ovoj akciji je srušeno 250 m pruge, srušen 1 most dužine 5 metara, srušeno 15 telefonskih stubova i prekinut saobraćaj 24 časa.

13. 10. 1944.

Jedna četa ove brigade bila je u zasedi na drumu Podčetrtek — Pristava. U 10 časova iz pravca Podčetrteka naišla je drumom kolona od 5 kamiona neprijateljevih vojnika i 2 tenka. Četa je s malog odstojanja otvorila vatru na kamione, nakon čega se neprijatelj razvio u strelce i prihvatio borbu.

Ubijeno je 15 do 20 neprijateljevih vojnika, a još više ih je ranjeno. Četa je imala 2 poginula i 2 ranjena. Plena nije bilo.

17. 10. 1944.

Ovog dana je 1. bataljon ove brigade krenuo u akciju na železničku prugu između Šmarja [pri Jelšah] i Št. Vida. Istovremeno je trebalo da se izvrši rekvizicija u Šmarju. Minerski vod je sa dve čete minirao železničku prugu na 12 mesta i uništio 24 šine. Raskopano i okrenuto je oko 250 m pruge. Istovremeno je srušeno oko 16 telefonskih stubova. Saobraćaj je bio prekinut 24 časa. Jedna četa je za to vreme izvršila rekviziciju u Šmarju pri Jelšah.

Iste noći je 3. bataljon ove brigade sa sabotažnom grupom izvršio akciju na železničku prugu između Lipoglava i Ponikve. Prugu je minirao na 18 mesta i pri tom uništio 36 šina i oštetiio oko 3 km pruge. Srušeno je i 36 telefonskih stubova. Posle završene akcije ovaj bataljon se povukao u sastav brigade na Tolstom Vrh.

18. 10. 1944.

...¹²

¹² Redakcija je izostavila tekst o borbi na Tolstom Vrh, jer se o toj borbi podrobnije govori već na početku ovog dokumenta, kao i u tom VI, knj. 16, dok. br. 123.

19. 10. 1944. Prvi bataljon ove brigade nalazio se na Sladkoj Gori te je u toku noći uputio Minerski vod s jednom četom u akciju na železničku prugu između Šmarja [pri Jelšah] i Rogaške Slatine. Iste noći je minirana pruga na 15 mesta i uništeno 30 šina. Ukupno je oštećeno 350 m pruge. Srušeno je i 12 telefonskih stubova. Saobraćaj je bio prekinut 16 časova.
5. 11. 1944. **Kokrški odred**
 Grupa od 5 ljudi iz 1. i 6 [ljudi] iz 2. bataljona, ukupno 11 ljudi, postavila je zasedu između Kovora i Tržiške Bistrice,¹¹³ kod sela Ročevnice.¹¹⁴ Zaseda je bila od nekog civila izdata, te ju je neprijatelj opkolio i napao. Zaseda je pokušavala da se probije iz obruča ali u tome nije uspela. Uspeo je da se probije samo vodnik sa tri druga, od kojih su 2 bila ranjena. Ostalih 7 je delimično poginulo i delimično zarobljeno od neprijatelja. Neprijatelj je zaplenio 1 puškomitraljez »breda«, 1 »zbrojovku« i 5 pušaka.
 Pomenuti vodnik stavljen je pred vojni sud, a za izdajicom se traga.
8. 11. 1944. Grupa minera iz 1. bataljona minirala je železničku prugu Kranj — Jesenice, između železničkih stanica Žirovnica i Javornik, kod sela Moste, 100 m udaljeno od neprijateljevog bunkera. Saobraćaj je bio prekinut. Bilo je utrošeno 1 kg eksploziva.
13. 10. 1944. **Koruški odred**
 Mineri tog odreda su kod Stoparjevog mosta, kod Prevalja minirali železničku prugu. Na minu je naišao transportni voz s policijom. Saobraćaj je bio prekinut 50 časova.
16. 10. 1944. Minirana je železnička pruga kod Blatnika.¹¹⁵ Lokomotiva i više vagona izbačeni su iz šina. Saobraćaj je bio prekinut 30 časova.
18. 10. 1944. Mineri su minirali železničku prugu između Prevalja i Holmeca. Na minu je naišao

¹¹³ Odnosi se na Bisticu pri Trziču.

¹¹⁴ To selo ne postoji u tom rejonu.

¹¹⁵ Na karti 1 : 100.000 nije pronađen. Verovatno se odnosi na imanje pored železničke pruge na odseku Dravograd — Prevalje.

transportni voz s ranjenicima iz Banata. Neprijatelj je imao 50 poginulih. Saobraćaj je bio prekinut 22 časa.

20. 10. 1944. Kod Blatnika je minirana železnička pruga. Iz šina je iskočio teretni voz. Saobraćaj je bio prekinut 23 časa.
22. 10. 1944. Kod Landhausa¹¹⁶ je minirana železnička pruga. Iz šina je iskočio teretni voz. Osoblje je poginulo. Saobraćaj je bio prekinut 12 časova.
23. 10. 1944. Minirana je železnička pruga između Guštanja i Prevalja. Iz šina je iskočila lokomotiva. Saobraćaj je bio prekinut 24 časa.
26. 10. 1944. Kod Blatnika je minirana železnička pruga. Uništeni su lokomotiva i 3 vagona. Saobraćaj je bio prekinut 24 časa.
16. 11. 1944. Ovog dana je od neprijatelja napadnut 1. bataljon, koji se nalazio na sektoru Rožne doline, i to kod posednika Ogriza u Bodentalu. Radi kontrole terena i prikupljanja podataka o neprijatelju bile su upućene patrole, dok se bataljon obezbeđivao sa dva stražarska mesta i patrolom.
- U 2,30 časa je patrola izvestila o približavanju neprijatelja jačine 30 ljudi u pravcu Blaiberga. Bataljon je postavio još jednu izvidnicu sa zadatkom da kontrolira teren oko Strugarja. Kako nije nigde primećen neprijatelj, patrole su povučene.
- U 8 časova stražar je u svojoj blizini primetio neprijatelja i zaustavio ga, nakon čega je neprijatelj odmah otvorio vatru u pravcu kuće. Bila je odmah izdata komanda za juriš. Ljudstvo koje se nalazilo u stalnoj pripremljenosti bilo je u ambaru. Zbog snažne neprijateljeve vatre komandant bataljona je izdao naređenje da mu ljudstvo sledi, jer je na taj način pokušavao da izvuče borce iz vatre. Od grupe koja se nalazila u ambaru ostalo je 20 drugova, koji su se predali Nemcima. Uglav-

¹¹⁶ Na karti 1 : 100.000 nije obeležen. Verovatno se odnosi na putarsku kuću između Prevalja i Dobrija (vidi dok. br. 124).

nom su to bili drugovi koji su došli u partizane 15. septembra.

Ovom prilikom neprijatelju je pala u ruke sva arhiva bataljona, koju je nosio bolničar koji je bio zarobljen. Neprijatelj je zaplenio 19 pušaka, 1 pištolj, 1 puškomitraljez i bataljonsku zastavu koju je imao kod sebe politkomesar koji je takođe bio zarobljen. Izgubljena je i radio-stanica koja je bila određena za onu stranu Drave.

14. 11. 1944. Kozjansko vojno područje

Ovog dana je partizanska straža iz Št. Jurija naišla na neprijatelja, koji ju je opkolio. U borbi su poginuli 1 major, 1 kapetan i 7 neprijateljevih vojnika, a više ih je ranjeno.

Partizanska straža je imala 2 poginula i izgubila 1 puškomitraljez.

25. 11. 1944.

Ovog dana nastupala je u pravcu Kozja neprijateljeva kolona jačine 200 ljudi. Ovu kolonu je napala Komanda mesta Kozje. U borbi koja se razvila neprijatelj je imao 6 poginulih. Borba je trajala 7 časova.

8. 11. 1944.

Kozjanski odred

Štab odreda se nalazio na položajima Planina;¹¹⁷ 1. bataljon na Požusmu¹¹⁸ a s jednom četom na položaju Sv. Lenart¹¹⁹ kod Laškog; 2. bataljon je bio s jednom četom na Rucman Vrhu¹²⁰ a sa drugom u selu Poreber.¹²¹

Jedan vod je napao švapsku geodetsku grupu koja je premeravala teren radi utvrđivanja. Ubijena su 3 neprijateljeva vojnika. Isti vod je napao neprijateljevu kolonu i tom prilikom ubio 3 neprijateljeva vojnika.

U ovim akcijama se naročito istakao politdelegat drug Vidič.¹²²

9. 11. 1944.

Štab odreda se nalazio na istim položajima; 1. bataljon s jednom četom u selu Meni-

¹¹⁷ Sada: Planina pri Sevnici.

¹¹⁸ Naselje Požusem ne postoji; verovatno se odnosi na Zusem.

¹¹⁹ Sada: Vrh nad Laškim.

¹²⁰ Zaselak u rejonu Zgornja Pohanca. Na karti: 1 : 100.000 nije obeležen.

¹²¹ Zaselak, 5 km jugozapadno od Planine pri Sevnici.

¹²² Avgust Vidic

še¹²³ a sa jednom četom u selu Modrič;¹²⁴ 2. bataljon je imao 1. četetu na istim položajima, a 2. četa se nalazila u selu Paneče.

Jedna patrola je naišla na zasedu vermana i na nju izvršila juriš. Tom prilikom je poginuo 1 verman. Zaseda je proterana i razbijena.

10. 11. 1944. Štab na istim položajima; 1. bataljon u Gornjoj Slivni,¹²⁵ a 2. četa u selu Modrič; 2. bataljon na pokretu u selo Sv. Jedert¹²⁶ iznad Pišeca s jednom četom, 2. četa u selu Paneče. U toku noći je transport novih boraca prebačen preko Savinje.

11. 11. 1944. Štab na istim položajima; 1. bataljon: 1. četa u Pilštanju. 2. četa u Modriču. U toku noći je jedan vod 1. bataljona sa 2. četom 2. bataljona VDV¹²⁷ brigade izvršio napad na uporište u Bučama.¹²⁸ Neprijatelj se ogorčeno branio i uporište se nije moglo uništiti.

2. bataljon: 1. četa kod Sv. Jederte, s i vodom u Koprivnici, 2. četa u selu Paneče.

12. 11. 1944. Štab na Planini; 1. bataljon s 1. četom u Pilštanju, 2. četa na pokretu u selo Leše kod Svetine; 2. bataljon na položaju Rucman Vrh, a 2. četa na položaju u selu Zabukovje.¹²⁹

13. 11. 1944. Štab odreda na položajima Planina; 1. bataljon s 1. četom u Pilštanju. U 15 časova je zaseda koja je bila postavljena u pravcu sela Buče napala neprijatelja koji je pokušavao da izvrši napad na naše položaje. Neprijateljevi gubici se nisu mogli ustanoviti. Druga četa se nalazila u Lešama kod Svetine. Drugi bataljon: 1. četa u selu Koprivnica kod Podsrede. Neprijatelj se zbog guste magle pri-

¹²³ Zaselak, 4 km jugoistočno od Grobelna.

¹²⁴ Zaselak, 7 km istočno od Laškog.

¹²⁵ Verovatno se odnosi na Slivnicu pri Celju.

¹²⁶ Zaselak. Na karti 1 : 100.000: Sv. Jera.

¹²⁷ Vojske državne varnosti (Vojske državne bezbednosti)

¹²⁸ U uporištu Buče nalazila se 2. alarmna četa »Celje* [bez jednog voda] 3. bataljona Vermanshaft-puka »Donja Štajerska« (AIZDG. nemački fond, k. 349/1 i k. 350/1). O napadu vidi dok. br. 130.

¹²⁹ Sada: Zabukovje nad Sevnico.

bližio kantonmanu i napao četvu. Četa se povukla a zatim posela položaje Okič. Neprijatelj nije dalje pratio četvu.

14. 11. 1944. Štab odreda se nalazio na položajima u selu Planina; 1. bataljon: 1. četa u selu Pilštanj a 2. četa u selu Kremen iznad Jurkloštera.

Drugi bataljon: 1. četa na položaju u selu Lesično, 2. četa na položaju u selu Zabukovje a 2 voda na pokretu s novim borcima na sektor Kamniško-zasavskog [odreda].

15. 11. 1944. Štab odreda se nalazio na položajima u Planini.

Prvi bataljon: 1. četa u selu Pilštanj, sa zasedom u pravcu sela Buče, a u toku noći premestila se prema Prevorjama;¹³⁰ 2. četa u selu Kremen kod Polane, sa zasedom u pravcu Lišće, koja je uputila izvidnice u pravcu Sevnice, Loke¹³¹ i Brega.

Drugi bataljon: 1. četa u selu Lesično; 2. četa u selu Zabukovje, a posle podne premestila se u selo Male Grahovše.

16. 11. 1944. Štab odreda na položaju u Planini.

Prvi bataljon: 1. četa u selu Prevorje; 2. četa na položaju u selu Zigoni, sa zasedom na drumu Breg — Loka. Ova zaseda je napala v švapsku kolonu u kojoj je bilo 5 kola različitog materijala. Neprijatelj je imao 3 poginula, 3 ranjena i 3 zarobljena.¹³² Zaseda bez gubitaka.

Zaplenjeno: 3 puške, 1 pištolj, nešto odeće, 2 konja, dok su 4 konja ubijena. Još za vreme borbe naišao je oklopni voz i otvorio na zasedu lopovsku vatru. Zaseda se morala povući.

Drugi bataljon: 1. četa se nalazila na položajima u selu Zabukovje, a jedan vod u selu Koprivnica;¹³³ 2. četa se nalazila na položaju

¹³⁰ Zaselak, 4 km severozapadno od Pilštanja.

¹³¹ Odnosi se na Loku pri Zidanem Mostu.

¹³² Napadnuta je intendantska grupa 103. građevinskog bataljona (103. Baubataillon), koji je u oktobru 1944. stigao na odsek Zidani Most — Sevnica i tu bio angažovan na utvrđivanju (AIZDG, k. 80/1).

¹³³ Zaselak, 3 km južno od Laškog. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

u selu Pokojnik,¹³⁴ a u toku noći premestila se u Male Grahovše.

17. 11. 1944. Stab odreda na položaju u Planini.
Prvi bataljon sa 1. četom na položaju Prevorje, a 2. četa na položaju u selu Polana.
Drugi bataljon: 1. četa se nalazila na položaju u selu Zalog,¹³⁵ a 2. četa je bila na pokretu za selo Kremen. Vršene su pripreme za transport novih boraca. U toku noći izvršen je prelaz 230 novih boraca preko mosta kod Smarjete, kod Rim. Toplica.
18. 11. 1944. Stab odreda se nalazio na istim položajima.
Prvi bataljon sa 1. četom u selu Podpeč,¹³⁶ s tim što je jedan vod upućen u zasedu na Oslícu; 2. četa se premestila iz Zigona u Loke,¹³⁷ odakle je jedno odeljenje upućeno u Kamniško-zasavski odred po minerski materijal.
Drugi bataljon: 1. četa na pokretu za selo Pokojnik kod Zabukovja. Primljen je izveštaj da se neprijatelj približava Mrzloj Planini. Bila je postavljena zaseda, ali do sukoba nije došlo jer se neprijatelj vratio. Druga četa se nalazila na položaju u selu Polana.
19. 11. 1944. Stab odreda se nalazio na istim položajima.
Prvi bataljon na položaju u selu Podpeč, a 2. četa na položaju u selu Paneče.
Drugi bataljon: 1. četa na položaju u selu Zalog, s jednim vodom kod Koprivnice, a 2. četa se nalazila u selu Kremen.
20. 11. 1944. Stab odreda se nalazio na istim položajima.
Prvi bataljon: 1. četa na položaju u selu Podjasen,¹³⁸ 2. četa na položaju u selu Polana.
U toku noći jedan vod je otpratio preko Savinje, za Kamniško-zasavski odred, 85 novih boraca.

Zaselak, 5 km jugozapadno od Planine pri Sevnici.

Zaselak, 1 km istočno od Jurkloštera.

^M Zaselak, 3 km jugoistočno od Planine pri Sevnici.

Zaselak, 5 km istočno od Laškog.

^{'''} Zaselak, 4 km istočno od Planine pri Sevnici.

21. 11. 1944. **Drugi bataljon: 1. četa se nalazila na položaju u selu Zalog. Jedno odeljenje se nalazilo u zasedi na železničkoj pruzi sa zadatkom da napadne neprijateljevu patrolu koja patrolira duž železničke pruge. Druga četa se nalazila na položaju u selu Pilštanj, sa zasedom u pravcu Buča.**
Minersko odeljenje je u 20 časova izvršilo miniranje železničke pruge kod Brega. Pruga je uništena u dužini od 200 m (20 šina). Utrošeno je 10 kg eksploziva.
21. 11. 1944. **Štab odreda se još uvek nalazio na istim položajima.**
Prvi bataljon: 1. četa na položajima Pance, a 2. četa na položaju u selu Polana.
21. 11. 1944. **Drugi bataljon: 1. četa u selu Zalog, 2. četa u selu Pilštanj, sa zasedom u pravcu Buča.**
22. 11. 1944. **Štab odreda na istim položajima.**
Prvi bataljon: 1. četa u selu Poreber.¹³⁹ Jedan vod je otišao prema železničkoj stanici Rimske Toplice sa zadatkom da napadne vojni transport municije i benzina. Vod je stigao sa zakašnjenjem.
Drugi bataljon: 1. četa u Zabukovju. Neprijatelj je raščišćavao drum Sevnica — Planina. Jedna jača patrola je odmah krenula da napadne neprijatelja, ali se ovaj već ranije povukao. Patrola je zatim ponovo srušila drum.
Minersko odeljenje je miniralo železničku prugu između Laškog i Rimskih Toplica. Uništeno je 200 m pruge i utrošeno 10 kg eksploziva.
Drugo odeljenje istog minerskog voda miniralo je železničku prugu Sevnica — Bianca. Uništilo je 350 m pruge i utrošilo 13 kg eksploziva. Saobraćaj je bio prekinut 18 časova.
Jedno odeljenje Minerskog voda miniralo je železničku prugu kod Crnog Potoka.¹⁴⁰ Uništeno je 200 m pruge i utrošeno 10 kg eksploziva.

¹³⁹ Zaselak, 3 km jugozapadno od Jurkloštera. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

Zaselak, istočno od Brega. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

Minersko odeljenje Tehničkog voda 2. bataljona miniralo je ogromnu stenu iznad drumu i železničke pruge kod Pečja, kod Sevnice. Srušena je stena od 150 tona. Saobraćaj na oba koloseka bio je prekinut 14 časova, nakon čega je bio osposobljen samo jedan kolosek, dok je drugi bio zatrpan još duže vreme. Bilo je utrošeno 20 kg eksploziva.

23. 11. 1944.

Štab odreda na istim položajima.

Prvi bataljon: 1. četa u selu Poreber, sa zasedama na dva pravca gde su mineri minirali železničku prugu.

Drugi bataljon: 1. četa na položaju u Zabukovju. Patrola je zarobila dva nemačka vojnika koji su pljačkali seljake. Zaplenjene su dve puške. Jedan vod se nalazio u zasedi prilikom rušenja drumu Sevnica — Planina. Drum je prokopan u dužini 6 m i dubini 2 metra, a srušeno je 45 stabala. Druga četa se nalazila u selu Pilštanj. Jedan vod je izvršio rekviziciju kod Kočevara i zaplenio 12 grla stoke i 2 para konja. Drugi vod je rušio drum Senovo — Podsreda. Drum je prokopan i srušen je armiranobetonski most u Koprivnici.

Minersko odeljenje Tehničkog voda 1. bataljona miniralo je železničku prugu između Brega i Sevnice i uništilo ju je u dužini od 200 m. Utrošeno je 10 kg eksploziva.

Drugo odeljenje istog voda miniralo je železničku prugu između Rimskih Toplica i Laškog. Uništeno je 80 m pruge i utrošeno 10 kg eksploziva.

Jedan vod ovog bataljona, koji se vraćao iz Kamniško-zasavskog odreda, uz put je minirao železničku prugu kod sela Brusnice.¹⁴¹ Uništen je železnički most dužine od 4 m i utrošeno je 8 kg eksploziva.

24. 11. 1944.

Štab odreda na istim položajima.

Prvi bataljon: 1. četa u selu Paneče, 2. četa u selu Grahovše. Jedan vod je naveče otpratio u Kamniško-zasavski odred 228 novih boraca.

¹⁴¹ Selo Brusnice ne postoji na tom području. Verovatno se odnosi na zaselak Brestovnica, jugoistočno od Rimskih Toplica.

Drugi bataljon: 1. četa u Pilštanju. Obaveštajna služba je izvestila da je neprijatelj iz Podčetrteka izvršio ispad. Dva voda su odmah krenula u pomenutom pravcu, ali se neprijatelj već ranije povukao.

Minerska grupa Tehničkog voda minirala je železničku prugu između Sevnice i Blance. Uništeno je 300 m pruge i utrošeno 10 kg eksploziva.

Sem pomenutih akcija, Specijalni vod Kozjanskog odreda izvršio je sledeće akcije:

15. 11. 1944. U neposrednoj blizini Celja, na drumu Sv. Jurij¹⁴² — Celje, 10 boraca pomenutog voda iz zasede je napalo 22 neprijateljeva vojnika i 11 ih je ubilo. Zaseda je imala 3 ranjena.
16. 11. 1944. Borci ovog voda su na istom drumu zarobili dva neprijateljeva vojnika. Naši bez gubitaka. Zaplenjena su dva pištolja.
24. 11. 1944. Ovaj vod se nalazio u zasedi na drumu Rajhenburg¹⁴⁵ — Anže. Naišla su dva neprijateljeva vojnika, od kojih je jedan pružao otpor te je bio ubijen, dok se drugi predao. Zaplenjene su dve puške.

USPEH NAŠIH JEDINICA

Neprijatelju su naneti sledeći gubici:

U ljudstvu

U b i j e n o	627 ljudi
R a n j e n o	193 „
Z a r o b l j e n o	9 „
Ukupno izbačeno iz stroja	829 neprijateljevih vojnika.

U materijalu

Zaplenjeno: puškomitraljeza	3 komada
pušaka	21 komad
pištolja	4 komada
automata	2 komada
veći broj metaka i bombi	
kamiona1 komad
motora1 komad

¹¹³ Sada: Šentjur pri Celju.

¹⁴³ Sada: Brestanica.

Uništeno:	lokomotiva	6 komada
	kamiona	1 komad
	železničke pruge	15.734 metra
	mostova	15 komada
	bunkera	4 komada
	prekinut saobraćaj	562 časa, tj.
		24 dana.

Naši gubici su bili sledeći:

U ljudstvu

Poginulo	84 druga
Ranjeno	62 druga
Nestalo	104 druga
Zarobljeno	43 druga
Ukupno izbačeno iz stroja	293 druga.

Sem pomenutog, srušeno je i zasečeno više stotina metara drumova i srušen je potporni zid iznad železničke pruge u dužini od 50 m.

Neprijateljevi gubici u ranjenima svakako su veći, ali se to nije moglo tačno ustanoviti.

NEPRIJATELJEVA I NAŠA TAKTIKA

Okupator je na teritoriji Zone uglavnom u defanzivi. U predelima gde je brojno stanje naših jedinica slabije on je i u ofanzivi. Najveću pažnju poklanja komunikacijama koje želi na svaki način da održi i obezbedi. Zbog savezničkog bombardovanja mostova i drugih objekata na železničkim prugama, neprijatelj sada naročito pazi na drumove, jer je veliki deo saobraćaja sa železničkih pruga prenet na drumove. Pokrete svojih jedinica na komunikacijama obezbeđuje snažnim pobočnicama koje su redovno podržavane teškim naoružanjem. U poslednje vreme mu Spod. Savinjska dolina služi kao prostorija za odmore njegovih trupa. Zbog toga su u ovoj dolini i veći nemački garnizoni, koji postoje samo po par dana, gde se jedinice odmire, reorganizuju a zatim produže dalje.

Težnja okupatora da svoje jedinice zameni ustašama, bega, Folksšturmom i drugim nenemačkim jedinicama se povećala. Iz Ljubljane upućuje u pojedine krajeve u Štajerskoj, Gorenjskoj i Koruškoj belo-plavu gardu, koja, sem u Gorenjskoj, nema uspeha, a još manje pokazuje bilo kakav napredak. Narod joj okreće leđa i na nju gleda sa prezirom. Svi njeni

pokušaji da prikaže svoju borbu kao samostalnu, bez pomoći Nemaca, nemaju uspeha.

Teror od strane Švaba i domaćih izdajnika nad civilnim stanovništvom ne jenjava. U predelima gde se zadržavaju naše jedinice, posle njihovog odlaska, neprijatelj pali kuće i ostale zgrade. Ljudstvo odvodi u logore. Može se uopšte reći da neprijatelj u ovom radu nema nekog stalnog plana, već je to prepušteno inicijativi pojedinih komandanata.

Taktika neprijatelja je različita, s obzirom na brojno stanje naših snaga i mogućnosti njegove kontrole. U Gorenjskoj, posebno u zapadnom sektoru, gde je ljudstvo naklonjeno be-ga, neprijatelj je aktivniji i vrši ispade iz uporišta manjim snagama. Na ovom sektoru okupator je potisnuo be-ga u uporišta koja su udaljenija od komunikacija a istovremeno više izložena našim udarima. Nemci se nalaze u uporištima duž komunikacija i na manje izloženim mestima. U ovim predelima su naše jedinice prinuđene da primenjuju partizansku taktiku. Zadržavaju se po šumama i retko imaju mogućnosti da kantonmanuju u selima. Brojnim pojačanjem i poboljšanjem njihovog naoružanja biće i njima data mogućnost da aktivnije stupe u borbu protiv be-ga i okupatora.

U Koruškoj je stanje za naše jedinice, naročito zbog približavanja zime, veoma teško. Neprijatelj ima jaka uporišta u dolini Drave i duž drugih komunikacija, a teren između njih stalno kontroliše. Takođe su naše jedinice prinuđene da dejstvuju u manjim grupama i prisiljene da stalno menjaju prostoriju gde se zadržavaju. S padom snega neprijatelj je postao naročito aktivan, pa je bataljon koji dejstvuje u Rožu bio prinuđen da se povuče u brdski masiv u pravcu Gorenjske. Reku Dravu stalno drži pod kontrolom i na taj način otežava vezu naših jedinica koje dejstvuju i na jednoj i na drugoj obali Drave. Ljudstvo je zbog neprestanog terora prilično namučeno i našoj vojsci ne ukazuje dovoljno pomoći u obaveštavanju o pojavama neprijatelja.

Slično onome što je gore pomenuto takođe je na Kozjaku, u Slovenskim goricama i u Prekmurju. I u ovim predelima naše jedinice su prinuđene na stalno manevrisanje. Neprijatelj ih jakim snagama koncentrično napada a borbe koje naše jedinice vode u poslednje vreme ne pokazuju uspeha. Međutim, treba imati u vidu da je ljudstvo ovih jedinica sastavljeno od boraca drugorazrednog kvaliteta, koji nisu spremni na napore i žrtve koje traži naš pokret.

U predelima između Drave, Savinje i železničke pruge Celje — Rogatec — Đurmanec neprijatelj je aktivan i brojno jak. I u ovim predelima naša vojska treba da je stalno u op-

reznosti, a pokrete treba da vrši s jakim obezbeđenjima u svim pravcima. Neprijatelj naše jedinice stalno prati i prisiljava ih na stalno manevrisanje. Brigade, koje predstavljaju veću udarnu snagu, neprijateljeve snage redovno razbijaju i s njima vode borbe koje se uglavnom uspešno završavaju za nas.

U predelima između Save, Savinje i železničke pruge Celje — Rogatec — Đurmanec naša aktivnost je veća. Neprijatelj naročito kontroliše dolinu Savinje od Celja do Zidanog Mosta, kao i dolinu Save. Zbog radova na utvrđivanju, na sektoru gde se oni izvode pojačana je neprijateljeva aktivnost s ciljem da se našim jedinicama spreči ili bar oteža približavanje i dejstvo na tom sektoru.

Uglavnom bi se moglo u pogledu neprijateljeve taktike za poslednjih 14 dana reći sledeće: najveću pažnju poklanja čuvanju komunikacija, železničkih i drumskih. Uporišta i dalje utvrđuje objektima stalne fortifikacije a takođe ubrzava radove na novoj odbrambenoj liniji duž slovenačko-hrvatske granice i na levoj obali Save. Borbe se uglavnom vode radi obezbeđenja komunikacija i odbacivanja naših snaga što dalje od njih. Gde god je srušen drum ili železnička pruga teži da srušeno što pre opravi. Većih planskih akcija protiv naših jedinica u poslednjih 14 dana nije bilo. Mi smo u tom vremenu vršili napade na neprijatelja u manje utvrđenim uporištima, rušili drumove i železničke pruge, postavljali zasede i vodili borbe s neprijateljem na otvorenom zemljištu.

KRITIČKI OSVRT NA NASE AKCIJE

U akcijama se uglavnom pojavljuju isti nedostaci. Akcije koje izvode jedinice nisu dovoljno planski proučene i pripremljene. Tajnosti se ne posvećuje dovoljna pažnja, što ima za posledicu neuspeh akcije ili pak nezadovoljavajući uspeh. Ljudstvo i niže starešine još nisu dovoljno obučeni u upotrebi minobacača, P.I.A.T-a i »bazuka«. Nema sadejstva između jedinica. Manje jedinice nisu dovoljno elastične prilikom manevrisanja.

Starešine su ponekad neozbiljne i ne misle na jedinice koje nemaju ispred očiju, već svu pažnju skoncentrišu na jedinicu kod koje se nalaze. Ovi nedostaci mogu se pripisati br-zom gubitku kadrova, koji se povećava zbog čestih borbi.

Borbenost jedinica, a naročito u brigadama, na visini je. Automatska oružja se pravilno postavljaju. Može se primetiti da se dovoljno ne iskorištava kosa i bočna vatra ovih oruđa.

Opreznost u kantonmanima, logorima i bivacima je nedovoljna. Imamo primer iz Koruške, gde su naše jedinice kan-

lonmanovale bez dovoljnih straža. Neprijatelj je uspeo da se neprimetno približi našima.

Razno

Za poslednjih 15 dana primili smo 1 savezničku avionsku pomoć od 8 aviona. U pošiljci su uglavnom bile puške (italijanske i engleske).

Potrebno bi nam bilo još: »mauzer« municije, mina za laki i teški minobacač, ručnih bombi i 10 radio-stanica. Za potrebe brigada i odreda, s obzirom na nastupajuću zimu, trebali bismo još 5.000 zimskih šinjela. Obuća ljudstva je slaba ali se sredstvima kojima raspoložemo opravljaju.

Molimo da se ljudstvo 6. i 11. brigade bar delimično obuče i obuče iz skladišta Glavnog štaba.

Zbog stalnih borbi broj težih ranjenika je priličan, pa bi u interesu borbene sposobnosti jedinica i morala ljudstva bilo korisno da se bar deo istih evakuiše u sigurnu pozadinu.

PRILOZI¹⁴⁴

1) Brojno stanje ljudstva, oružja, municije, vozila, stoke, pribora i artiljerije.

2) Pregled materijala u skladištima sa stanjem na dan 1. 12. 1944.

3) Pregled minerskog materijala u skladištima sa stanjem na dan 1. 12. 1944.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba, major:
Pet.¹⁴⁵ Brajović

Šef Operat. odseka, kapetan:
Miha Avšič

M. P.

¹⁴⁴ Prilog pod brojem 1 nalazi se u AIZDG, k. 332/1, a priloge pod 2 i 3 redakcija nije pronašla.

¹⁴⁵ Petar

**IZVEŠTAJ ŠTABA 15. NO DIVIZIJE OD 2. DECEMBRA 1944.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE I ŠTABU 7. KOR-
PUSA NOVJ O BORBAMA I AKCIJAMA POTCINJENIH JE-
DINICA U DRUGOJ POLOVINI NOVEMBRA¹**

stab
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek, br. 712
Položaj, 2. XII 1944.

16—30.11.442

Petnaestodnevni izveštaj
za period od 16. do 30.
XI 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
(operativno odeljenje) i
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
(operativni odsek)

I. SITUACIJA:

Sektor koji kontroliše XV divizija nije se bitno izmenio u pogledu brojnog stanja uporišta (neprijateljevih). Uporišta su se pojačavala uvek paralelno s tim kako su naše jedinice dejtvovala u blizini istih. Tako su uporišta u Ribnici i Kočevju ojačana prilikom napada XVIII divizije na Kočevje.³ U poslednje vreme može se primetiti da su se pojačala pre svega uporišta Novo Mesto, Št. Jernej⁴ i Kostanjevica. Ova uporišta su pojačana zbog toga što se jače fortifikacijski uređuju, pa je zbog toga privedena potrebna radna snaga.

Odmah na početku ovih petnaest dana su se brigade XV divizije premestile sa sektora Jugorje⁵ — Uršna Sela — Pribišje, zbog napada na Kočevje i osiguranja izvršenja istog, na novi

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 26/11. Broj delovodnika dopisan je olovkom.

² Dopisano crvenom olovkom u Glavnom štabu NOV i PO Slovenije. Označava vreme na koje se izveštaj odnosi.

» Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Kočevje vidi dok. br. 84.

⁴ Sada: Šentjernej.

⁵ Sada: Jugorje pri Metliki.

sektor Grčarice — Rakitnica — Makoše — Vrbovec — Mala Gora — Hinje.⁶

Kad je prestao napad na Kočevje, cela divizija se premestila na sektor Suhe krajine i odavde na sektor St. Rupert⁷ — Trebelno — Mokronog, gde je izvršen prinudni otkup hrane i stoke. Neprijatelj je uvek pokušavao da onemogući naše akcije ali to nije uspeo, sem kod Kočevja, gde smo, zbog dovlačenja njegovih većih snaga, prestali napadati na uporište.

Zemljište na kome je dejstvovala XV divizija bilo je svuda brdovito i skoro svuda pošumljeno. Ipak je teren manevarski i za borbe veoma pogodan, sa dobrim i lošim stranama kako za nas tako i za neprijatelja. Uvek smo zauzimali takav raspored brigada i bataljona da smo mogli ovladati terenom i da smo imali dominirajuće položaje u odnosu na neprijatelja. Svuda je teren povoljan za manevriranje. Preko njega je moguće prikriveno i konspirativno kretanje, što je veoma iskristio neprijatelj s ciljem da nam se neprimetno približi.

Vreme je pozna jesen, dan se jako skratio. Atmosferske prilike za ovih petnaest dana bile su za sve vreme veoma loše, jer su padali sneg i kiša, što je veoma nepovoljno uticalo na sve vojne operacije i na njihov tok. Zbog lošeg vremena ljudstvo se jako zamaralo, što se naročito pokazalo prilikom blokade Ribnice i Struške doline.

Noći su hladne, što je isto tako nepovoljno uticalo na ljudstvo, koje je delimično još slabo odeveno i loše obuveno, a među njima je čak nekoliko desetina ljudi potpuno bosih i poderanih. Treba napomenuti da se još uvek jako oseća nedostatak dovoljno vojnostručno obučenog starešinskog kadra, naročito nižeg. Ovaj još nije dovoljno samoinicijativan, niti je kod njega razvijeno osećanje odgovornosti u onoj meri kako bi se to želelo.

Ipak se vojni i moralni nivo ljudstva u ovih petnaest dana nešto poboljšao. Ovde se primećuje da političko i vojno vaspitanje, koje se stalno sprovodilo po bataljonima i brigadama, nije bilo nekorisno.

Takode se povećala budnost i opreznost, pa zbog toga u ovom petnaestodnevnom periodu nije došlo do iznenađenja od strane neprijatelja.

⁶ Taj raspored su jedinice 15. NO divizije zauzele na osnovu /apovesti štaba 7. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944 (vidi dok. br. 64).

⁷ Sada: Šcnl Rupert.

II. PLAN ŠTABA:

Između većih operacija u drugoj polovini meseca novembra XV divizija je učestvovala u napadu na Kočevje. Samo Kočevje napadala je XVIII divizija, a XV divizija je imala zadatak da spreči eventualan dolazak neprijatelja sa pravca Ribnice i iz Loške doline, pa je svojim brigadama blokirala sve ove prilaze Kočevju. Plan Štaba divizije izrađen je na osnovu plana i zapovesti koje je Štab VII korpusa donco za sve svoje jedinice.

Divizija je izradila i plan za akciju prinudnog otkupa hrane na sektoru Mokronog — Trebelno. Brigade su izradile svoje planove i izdale svoja naređenja na osnovu divizijske zapovesti.⁸

III. OPERACIJE DIVIZIJE:

16. XI 1944:

3V brigada: Na položajima Mihovec — Vinja Vas. Borbe nije vodila.

V brigada: Na položajima Pristava — Lakovnice. Borbe nije vodila.

XII brigada: Na položajima Konec — Uršna Sela — Radoha — Pribišje. Borbe nije vodila.

XV brigada: Na položajima Jugorje. Borbe nije vodila.

17. XI 1944:

IV brigada: Na položajima Konec — Lakovnice — Vinja Vas. Borbe nije vodila.

V brigada: Na položajima Uršna -Sela — Ljuben. Borbe nije vodila.

XII brigada: Krenula je na nove položaje Stranska Vas.⁹ Borbe nije vodila.

⁸ Štab 15. NO divizije izdao je 25. novembra 1944. naređenje za prinudni otkup hrane i konja u rejonu Zbure — Šmarjeta — Skocjan, pa su brigade dobile sledeće zadatke:

— 5. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« vrši prinudni otkup u rejonu Bučka — Skocjan — Dobruška Vas.

— 12. slovenačka NO brigada delom snaga blokira neprijateljevo uporište Tržišče, a delom snaga vrši prinudni otkup u rejonu Mokronog — Krsinji Vrh.

— 15. slovenačka NO brigada »Belokranjska« vrši prinudni otkup hrane u rejonu Šmarjeta — Orešje i obezbeđuje se sa pravca Bela Cerkev.

Akciju treba izvršiti noću 25/26. novembra 1944. a sav prikupljeni materijal predati intendantu divizije u selu Gorenje Zabukovje (AIZDG, k. 188 III).

⁹ Sada: Stranska Vas pri Žužemberku.

XV brigada: Na položajima Jugorje — Mačkovec.¹⁰ Borbe nije vodila.

18. XI 1944:

IV brigada: Na položajima Konec — Gor. Lakovnice — Veliki Cerovec — Vinja Vas.

V brigada: U 24 časa je krenula u selo Grčarice, kod Ribnice, na položaje Grčarice — Jelendol.

XII brigada: Na položajima Hinje — Prevole.

XV brigada: Krenula je na nove položaje jugoistočno od sela Makoše — Jasnica.

Borbi nije bilo.

19. XI 1944:

IV brigada: Na starim položajima.

V brigada: Na položajima Grčarice — Rakitnica.

XII brigada: Na starim položajima.

XV brigada: Na položajima jugoistočno od sela Makoše — Jasnica — Vrbovec. Na sektor V brigade nastupala je, preko Dolenje Vasi, Blata i k. 577, neprijateljeva kolona, ali su je jedinice V brigade odbacile. Neprijatelja koji je nastupao na Jasnici napao je III bataljon. Borba je vođena do 14,30 časova, kada je neprijatelj preko Jasnice prodro prema Ložinama, a druga neprijateljeva kolona drumom Dolenja Vas — Kočevje. Kad se naveče neprijateljeva kolona vraćala, napao ju je III bataljon. Kolona je pobjegla prema Lipovecu, zatim skrenula prema Prigorici i dalje ka Ribnici. Sopstvenih gubitaka nije bilo. Neprijatelj je imao 1 ranjenog oficira.

S neprijateljevom kolonom koja je nastupala s pravca Ribnice prema Kočevju vodio je borbu I bataljon XV brigade.

Gubitaka ni na jednoj ni na drugoj strani nije bilo.

Od oružja je brigada izgubila 1 italijanski puškomitraljez i 29 metaka za rusku protivtenkovsku pušku.

20. XI 1944:

Sve brigade su bile na istim položajima.

Na neprijateljev tenk koji je nadirao iz Ribnice prema Kočevju II bataljon V brigade je otvorio vatru iz protivtenkovske puške i mitraljeza, ali bez uspeha, jer je tenk bio veće tonaže.

Patrola I bataljona XII brigade naišla je u 7,30 časova na neprijatelja u Strugama. Neprijatelj je bio jačine od 30 ljudi.

¹⁰ Sada: Mačkovec pri Suhorju.

Zbog nadmoćnosti neprijatelja, patrola se povukla i osmatrala neprijatelja sve dok se ovaj nije vratio u polazni garnizon.

XV brigada: Na položajima pored pruge Ribnica — Kočevje II bataljon je napao neprijateljevu kolonu koja je nastupala kroz šumu. Neprijatelj borbu nije prihvatio, već se pritajio.¹¹ Gubitaka ni na jednoj ni na drugoj strani nije bilo.

21. XI 1944:

IV i XII brigada na starim položajima.

V brigada se u 15,30 časova sa starih položaja prebacila preko Jasnice — Koblarjevog hriba — Vrboveca — Poloma — Hinja — Lopate u Lipje, kamo je stigla 22. XI u 7 časova.

XV brigada krenula je u 12 časova sa starih položaja na nove položaje Sela¹² — Vrh.¹³

V brigada: II bataljon je otvorio vatru na kolonu koja je nastupala iz Kočevja. Neprijatelj je odgovorio vatrom a istovremeno skrenuo sa drumu u pravcu Lipoveca i dalje prema Ribnici. Borba je završena u 17 časova.¹⁴ Drugih borbi nije bilo.

22. XI 1944:

Sve brigade na starim položajima.

Borbi nije bilo.

23. XI 1944:

IV brigada: Na starim položajima.

V brigada: Na položajima Sadinja Vas¹⁵ — Vinkov Vrh — Mačkov Hrib.¹⁶

XII brigada: Na starim položajima.

XV brigada: Na položajima Zafara — Cvibelj — Hrib¹⁷ — Reber.

Borbi nije bilo.

¹¹ O borbama 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« i 15. slovenačke NO brigade »Belokranjska« 19. i 20. novembra 1944. i o sastavu neprijateljevih kolona koje su nastupale u pomoć posadi Kočevja vidi dok. br. 84.

¹² Odnosi se na Sela pri Hinjah.

¹³ Odnosi se na Vrh pri Hinjah.

¹⁴ Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva vidi se da je 5. bataljon slovenačkih domobranaca, s posadnim četama iz Kočevja, 21. novembra 1944. preduzeo akciju u pravcu Klinje Vasi u cilju pročešljanja terena oko Kočevja, a zatim, posle podne, vratio se u Velike Lašče (AIZDG, AFK, k. 283/III, pov. br. 639).

¹⁵ Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

¹⁶ Zaselak, 2,5 km istočno od žužemberka.

Zaselak, 4 km severno od žužemberka.

24. XI 1944:

Sve brigade na starim položajima.

XV brigada: Na sektoru Lakovnice — Sv. Florijan vodila je borbu s neprijateljem¹⁸ koji je prethodno položaje brigade tukao topovskom vatrom iz Novog Mesta. Borbu je vodio III bataljon.

Sopstveni gubici: 1 lakše ranjen, gubici neprijatelja nisu poznati.

25. XI 1944:

IV brigada: Na starim položajima.

V brigada: Premestila se na nove položaje Trebelno — Bitnja Vas — Rihpovec.

XII brigada: Premestila se na nove položaje Zabrde — Grič.¹⁹

XV brigada: Premestila se na nove položaje Rihpovec — Bitnja Vas.

IV brigada: Oko Sv. Florijana III bataljon je vodio veće borbe s neprijateljem. Neprijateljeva kolona je brojila 300 do 400 ljudi.²⁰ Neprijatelj je uspeo da potisne bataljon sa Sv. Florijana, ali je ovaj kasnije snažnom vatrom opet proterao neprijatelja. Neprijatelj je zatim, pri povlačenju svoje kolone, topovskom vatrom iz Novog Mesta tukao položaje brigade.

Sopstveni gubici: 1 mrtav i 3 ranjena. Neprijateljevi gubici: 5 mrtvih i više ranjenih.

V brigada: Neprijatelj jačine 30 do 40 ljudi kretao se iz Mokronoga prema položajima na Priči.²¹ Naša zaseda ga napala. Neprijatelj se nakon borbe od 10 minuta povukao.

XV brigada: U selima Orešje i Osrečje I bataljon je vršio prinudni otkup. Jedna četa se nalazila u zasedi na Vinjem vrhu. Neprijatelj²² je iznenada napao četvu u Orešju, gde je ova vršila prinudni otkup.

¹⁸ U izveštajima slovenačkih domobranaca ta borba nije registrovana.

¹⁹ Zaselak, 1 km južno od Mirne.

²⁰ Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva vidi se da je tog dana preduzeta izviđačka akcija na tom pravcu i da je došlo do sukoba kod Sv. Florijana (AIZDG, AFK, k. 283/III, pov. br. 649).

²¹ Predeo, 2 km jugoistočno od Mokronoga. Na karti 1 : 100.000 nije označen.

²² Napad je izvršila patrola, jačine 20 ljudi, 51. posadne čete slovenačkih domobranaca iz Bele Cerkve (AIZDG, AFK, k. 283/III, pov. br. 649).

Neprijateljevi gubici: 7 mrtvih i više ranjenih.

Sopstveni gubici: 1 mrtav, 1 ranjen i 8 nestalo. Od oružja i materijala je izgubljeno: 1 puškomitraljez »zbrojovka«, 2 puškomitraljeza »bren«, 6 italijanskih pušaka i 1 puška »mauzer«, 170 metaka za italijansku pušku, 300 metaka za »zbrojovku«, 100 metaka za pušku »mauzer«. Oružje i municija izgubljeni su zajedno s nestalim drugovima.

26. XI 1944:

IV brigada na starim položajima.

V brigada: U 17 časova je krenula na položaje Trebelno — Bučka — Poljane — Zbure — Skocjan, gde je vršila prinudni otkup. U 3 časa ujutro sledećeg dana brigada se vratila na stare položaje.

XII brigada: Na položajima Mokronog — Sv. Vrh.²³

XV brigada: Na položajima Vrh pri Trebelnem — Sela²⁴ — Čilpah.

V brigada: Oko 22 časa je naišla na neprijatelja koji se nalazio u selu Vinica,²⁵ te ga ubrzo proterala.

Kolonu koja se s transportom kretala preko Zbura i Jerenge napao je u Jerengi neprijatelj, koji je na nju izvršio juriš.¹⁶ Mitraljezi »brede«, koji su se nalazili u zasedi na ivici sela Jerenga, odmah su otvorili snažnu vatru na neprijatelja, ali su se nakon kraće borbe morali povući prema Cužnjoj Vasi.

III bataljon, koji se tog momenta nalazio ispod grebena, nije mogao da zauzme visinske tačke. Morao se povući u dolinu, te se tek kod Drečjeg Vrha popeo na greben, tu poseo položaje i sprečio dalji prodor neprijatelja. Sopstveni gubici: 1 mrtav i 3 ranjena. Od oružja smo izgubili 1 laki minobacač i sanduk mina za isti. Izgubili smo i 5 kola sa zaprežnom stokom i hranom.

27. XI 1944:

IV brigada: Na starim položajima.

V brigada: Na položajima Trebelno.

²³ Sada: Vrh nad Mokronogom. Brigada je u tom rejonu vršila prinudni otkup hrane (izveštaj Štaba 12. slovenačke NO brisade od 30. novembra 1944. u AIZDG, k. 190/III).

²⁴ Zaselak, 5 km južno od Mokronoga.

²⁵ Sada: Vinica pri Šmarjeti.

²⁶ Redakcija nije mogla utvrditi koje su to neprijateljeve snage bile.

XII brigada: Stigla je na nove položaje²⁷ u selo Jama.²⁸

XV brigada: Na položajima Vrh — Sela — Čilpah do 15 časova a zatim na novim položajima Zabrđe — Grič — Trbinc.

V brigada: Zaseda koja se nalazila na **Priči** sukobila se s neprijateljem koji je stigao iz **Novog Mesta** prema **Sv. Florijanu**. Neprijatelj se ubrzo povukao.²⁹

Neprijatelj je imao velike gubitke.

Scpstvenih gubitaka nije bilo.

XV brigada: Noću 27 28. XI je izvršila prinudni otkup hrane i stoke u okolini St. Ruperta, i to u šest sela. Za vreme ove akcije brigada nije vodila borbe.

28 XI 1944:

IV brigada: Na starim položajima.

V brigada: Do 14 časova se nalazila na starim položajima a zatim se premestila na sektor Tržiča, gde je vršila prinudni otkup po okolnim selima. U 3 časa sledećeg dana brigada se premestila na nove položaje Trstenik — Straža — Vesela Gora,⁰ kamo je stigla u 6 časova.

XII brigada: Na položajima Ajdovec — Sela,³¹ kamo je stigla u 9 časova.

XV brigada: Na položajima Zabrđe — Grič — Trbinc.

V brigada: I bataljon je blokirao neprijateljevo uporište u Tržišču.³² Do samog uporišta je došao u 23 časa. Kad su sve snage bile raspoređene po položajima, otvorili su snažnu vatru na neprijatelja. Neprijatelj je odgovorio mitraljeskom i minobacačkom vatrom. II bataljon je blokirao uporište na brdu Sv. Jurij, od Podgore preko drumu i železničke pruge do Gošče. Jedan vod je imao u rezervi kod brigadne komore i za kontro-

²⁷ Štab 15. NO divizije, svojim naređenjem od 26. novembra 1944, dao je 12. slovenačkoj NO brigadi zadatak da obezbedi transport prikupljenog materijala i stoke na područje Jama pri Dvoru. Brigada je 26. novembra u 14 časova krenula pravcem Zabukovje — Rodine pri Trebnjem — Trebnje — Dobrava — žužemberk — Jama pri Dvoru. Pokret preko drumu Novo Mesto — Stična obezbeđivale su 6. slovenačka NOU brigada »Slavko Šlander« na položajima Občine, i 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« na položajima Sv. Ana — Jordankal. (Vidi dok. br. 116 i AIZDG, k. 188/III).

²⁸ Sada: Jama pri Dvoru.

²⁹ Redakcija nije mogla utvrditi koje su to neprijateljeve snage bile.

³⁰ Zaselak, 2 km severno od Mirne.

³¹ Odnosi se na Sela pri Ajdovcu.

³² U tom uporištu se nalazila 35. posadna četa slovenačkih domobranaca (Mikroteka AVII, film 14, SUP Ljubljana, snimak 78).

lu druma Zbure — Mokronog. U 23 časa počeo je gadati neprijatelja svim raspoloživim oružjem, nakon čega je i neprijatelj odgovorio snažnom mitraljeskom i minobacačkom vatrom. U 2,30 časa bataljoni su se povukli do Pijavica i dalje na nove položaje. III bataljon je vršio prinudni otkup u selima Gabrijele — Mladetiče — Pijavice i Polje.³³ Drugih borbi nije bilo.

29. XI 1944:

IV brigada: Na starim položajima.

V brigada: Nalazila se do 14 časova na starim položajima a zatim je krenula na nove položaje Čatež — Zaplaz.

XII brigada: Na položajima Gor. i Dol. Ajdovec.

XV brigada: Na položajima Zabrđe do 14 časova a zatim na novim položajima Dolenja i Gorenja Vas pri Čatežu.

XII brigada: U 8 časova stigle su dve neprijateljeve kolone,³⁴ jedna sa pravca Mirna Peč — Golobinjek — Dol. Globodol a druga iz Mirne Peči pravcem Goriška Vas — Plano, prema položajima XII brigade, u ukupnoj jačini 180 ljudi. Patrola je primetila neprijatelja, otvorila na njega vatru i time dala znak O njegovom prisustvu. Odmah je ili bataljon zaposeo visinske tačke iznad sela Ajdoveca i nakon jednočasovne borbe odbacio neprijatelja koji je pokušavao da izbije pozadi njegovih položaja. Neprijatelj se povukao u polazno uporište. Sopstveni gubici: 1 lakše ranjen; neprijateljevi gubici: 3 mrtva 14 ranjena.

30. XI 1944:

IV brigada: Na starim položajima.

V brigada: Na položajima Čatež — Zaplaz.

XII brigada: Na položajima Ajdovec — Sela.

XV brigada: Na položajima Gor. i Dol. Vas pri Čatežu.

XII brigada: Neprijatelj³⁵ je u 10,30 časova stigao do položaja brigade. Zaseda koja se nalazila na k. 566 odmah je prihvatila borbu s neprijateljem. Ubrzo zatim I i III bataljon su poseli položaje između Gor. i Dol. Ajdoveca. Borba je trajala jedan sat. Teški minobacač je iz Ajdoveca tukao neprijateljeve položaje. Zatim su se oba bataljona rasporedila u streljački stroj

³³ Sada: Polje pri Tržišču.

³⁴ i ³⁵ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane. Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva vidi se samo da su u to vreme iz Novog Mesta preduzete akcije u pravcu Trebnja i Tržišča (AIZDG, AFK, k. 283/III, pov. br. 672).

i jurišem proterala neprijatelja. Jedna četa II bataljona udarila je neprijatelju u leđa. Neprijatelj se u paničnom bekstvu povlačio prema polaznom uporištu, tako da je u bekstvu izgubio više kapa, rukavica i razne druge sitnice. Sopstveni gubici: 3 mrtva i 4 ranjena. Plen 1 puška »mauzer« i 300 metaka. Neprijateljevi gubici: 7 mrtvih i 10 ranjenih.

Nakon završene akcije neprijatelj je topovskom vatrom počeo tući položaje XII brigade. Izbacio je oko 55 granata.

Štab divizije se za svih 15 dana nalazio u Stavčoj Vasi.

IV. NEPRIJATELJEVI I NAŠI GUBICI:

IV brigada: Za poslednjih 15 dana neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i 12 ranjenih.

Sopstveni gubici: 1 mrtav od granate, 1 drug nesretnim slučajem ubijen za vreme stražarskih vežbi.

V brigada: Sopstveni gubici: 1 mrtav i 4 ranjena. Od oružja: 1 laki minobacač, 1 sanduk mina za laki minobacač i 3 puške. Gubici neprijatelja nisu poznati.

XII brigada: Sopstveni gubici: 3 mrtva, 5 ranjenih, 10 dezertera i 11 nestalih.

Neprijateljevi gubici: 10 mrtvih i 14 ranjenih. Od oružja: 1 puška »mauzer« i 30 metaka za »šarac«.

XV brigada: Sopstveni gubici: 1 mrtav, 1 ranjen i 8 nestalih. Od oružja i materijala: 4 puškomitraljeza (1 puškomitraljez »breda«, 1 »zbrojovka«, 2 »brena«), 6 italijanskih pušaka, 1 puška »mauzer«, 29 metaka za rusku protivtenkovsku pušku, 7 mina za laki minobacač, 36 ofanzivnih ručnih bombi, 170 metaka za italijansku pušku, 100 metaka za pušku »mauzer« i 300 metaka za »zbrojovku«. Sve je to izgubljeno zajedno s nestalim drugovima.

Neprijateljevi gubici: Više od 20 mrtvih i isto toliko ranjenih.

V. DOBRE I LOSE STRANE AKCIJA. ODNOSNO OPERACIJA:

Za proteklih petnaest dana sve akcije su dosta dobro izvršene, što je uglavnom rezultat toga da su sve potčinjene jedinice tačno i blagovremeno izvršavale naređenja i zadatke koje su im dali pretpostavljeni štabovi. Brigade su bile prikupljene te su deystvovalе zajedno na manjim sektorima, zbog čega nije ni neprijatelj mogao preduzeti jače aktivnosti. Bataljoni dobro manevrišu na terenu i blagovremeno priskaču u pomoć jedan drugome, što je ranije u velikoj meri nedostajalo.

Slabe strane su u tome da brigade dejstvuju na području gde nam stanovništvo nije naklonjeno. Time je paralisana naša obaveštajna služba a pojačana neprijateljeva. Niži starešinski kadar još nije dovoljno samoinicijativan. Na stražarsku službu se više puta ne poklanja dovoljno pažnje, što svakako ima loše posledice za nas.

VI. MINERSTVO, MINERSKE JEDINICE I EKSPLOZIV:

Inž.-tehnički bataljon dostavlja svoj izveštaj,³⁶ a što se tiče minerskog materijala u skladištima vidi se iz priloženog pregleda.³⁷

VII. ARTILJERIJA I MINOBACAČKE JEDINICE:

Artiljerije nemamo. Po brigadama su formirane minobacačke baterije, koje su se u svakoj akciji pokazale kao veoma korisne.

VIII. BROJNO STANJE LJUDSTVA, ORUŽJA, MUNICIJE I MATERIJALA:

Prema priloženom obrascu.³⁸

IX. SKLADISTA ORUŽJA, MUNICIJE I DEPONOVANOG ORUŽJA:

Vidi se iz priloga.³⁹

X. NAJNUŽNIJE POTREBE IZ SAVEZNIČKIH POŠILJKI:

Diviziji, njenim brigadama, nužno je potrebno 1000 kompletnih odela, 1000 šinjela, 1200 pari cipela, 1000 garnitura rublja i 2000 torbica. Od municije nam je nužno potrebno 60.000 metaka za »bren«, 40.000 metaka za puške »mauzer« i »šarce«, 50.000 metaka za automate 9 mm.

XI. NASA I NEPRIJATELJEVA TAKTIKA:

Zbog savezničkog bombardovanja neprijatelj se više toliko ne zadržava u samim uporištima, naročito većim, već se smestio izvan uporišta, po okolnim selima. Odavde izvodi prikrivene i konspirativne pokrete da bi mogao iznenada napasti naše jedinice. Pošto su naše jedinice za ovih petnaest dana uvek bile ofanzivne i stalno izvodile ofanzivne akcije, neprijateljeva aktivnost nije došla do takvog izražaja. Sve akcije su bile dobro pripremljene i u izvršenju se postizavalo iznenađenje.

³⁶ Redakcija ne objavljuje izveštaj Inžinjerijsko-tehničkog bataljona, a nalazi se u AIZDG, k. 26/11.

³⁷ j a» Redakcija te priloge nije pronašla.

³⁸ Redakcija taj prilog ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG, k. 32/11.

XII. KRITIČKI OSVRT NA NASU AKTIVNOST:

Pošto su akcije bile brižljivo pripremljene, njihovo je izvršenje takođe bilo prilično dobro. Blokada Kočevja je bila utoliko otežana što je ljudstvo bilo premoreno od stalnih pokreta i loših vremenskih uslova i što je delimično bilo veoma loše odeveno i obuveno. Akcije — prinudni otkup hrane i stoke — na sektoru Catež — Trebelno — Št. Rupert dobro su uspele.

XIII. RAZNO:

Ljudstvo mora i dalje da se izgrađuje vojnički i politički. Krajnje je vreme da se ljudstvo dobro obuče i obuže, što je jedan od glavnih uslova da ono ostane zdravo, dobrog raspoloženja s sposobno za izvršenje svih predstojećih akcija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, potporučnik:
Kajfež⁴⁰

Za šefa operat. odseka, poručnik:
Miroslav Stepančić
M. P.

BR. 90

**NAREĐENJE ŠTABA 1. SLOVENAČKE DIVIZIJE NARODNE
ODBRANE OD 3. DECEMBRA 1944. O PREIMENOVANJU JE-
DINICA VOJSKE DRŽAVNE BEZBEDNOSTI¹**

KORPUS NARODNE ODBRANE JUGOSLAVIJE
STAB
I SLOVENAČKE DIVIZIJE NARODNE ODBRANE
Položaj, 3. dec. 1944.
Tek. br. 786/1

N A R E D B A BR. 33

**Na osnovu naredbe Nacionalnog komiteta oslobođenja
Jugoslavije, Povereništva za Narodnu odbranu, od 15. avgusta**

« Karel Kajlež.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 11/11. Prepisi naređenja, dostavljeni operativnim jedinicama, nalaze se u k. 29/1, 38/1 i 152/IV.

1944. formira se I slovenačka divizija Narodne odbrane. Sve jedinice Vojske državne bezbednosti ulaze u sastav I slovenačke divizije Narodne odbrane.

Na osnovu toga

n a r e đ u j e m o :

1) I brigada VDV- odmah menja svoj naziv te se naziva: I brigada I slovenačke divizije Narodne odbrane.

2) II brigada VDV odmah menja svoj naziv te se naziva: II brigada I slovenačke divizije Narodne odbrane.³

3) III brigada VDV odmah menja svoj naziv te se naziva: III brigada I slovenačke divizije Narodne odbrane.⁴

4) Specijalni bataljon, koji je pod direktnom komandom Štaba I slovenačke divizije Narodne odbrane i vrši osiguranje naših centralnih institucija, naziva se: V bataljon I brigade I slovenačke divizije Narodne odbrane.

5) Štabovi brigada i bataljona I slovenačke divizije Narodne odbrane imaju sledeća zaglavlja:

a) I slovenačka divizija Narodne odbrane Jugoslavije, Štab I brigade Narodne odbrane.

Isto važi i za II i III brigadu.

b) I slovenačka divizija KNOJ, Štab I bataljona I brigade Narodne odbrane.

Isto važi za sve bataljone brigada I slovenačke divizije Narodne odbrane.

6) Sve brigade i svi bataljoni će u najskorije vreme primiti nove pečate. Štabovi brigada moraju stare pečate povući i uništiti.

7) Svi štabovi brigada i bataljona I slovenačke divizije Narodne odbrane treba da u svojim jedinicama sprovedu kampanju za objašnjavanje reorganizacije naših jedinica, koje pak zadržavaju sve dosadašnje zadatke.

² Vojske državne varnosti (Vojske državne bezbednosti)

³ Na sastanku u Crnomelju 18. marta 1944. odlučeno je da se od dotadanih bataljona Varnostne obvešćevalne službe [VOS] obrazuju dve brigade Vojske državne varnosti [VDV], Tada je formirana Komanda VDV i postavljeni su štabovi 1. i 2. brigade VDV. Područja dejstva ovih brigada bila su operativna područja korpusa, tako da je 1. brigada bila na operativnom području 7. korpusa NOVJ a 2. brigada na operativnom području 9. korpusa NOVJ. Do definitivnog formiranja 1. brigade VDV došlo je krajem marta a 2. brigade VDV u toku aprila 1944. godine. (Arhiv VDV, SUP Ljubljana; AIZDG, k. 537 i AVII, k. 1441.)

⁴ Treća brigada VDV formirana je krajem avgusta 1944. na operativnom području 4. operativne zone Slovenije (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 40, objašnjenje 5).

8) Komanda relejnih stanica ostaje i dalje pod komandom I slovenačke divizije Narodne odbrane i nosi naziv: Korpus Narodne odbrane Jugoslavije. Štab I slovenačke divizije Narodne odbrane — Komanda relejnih stanica.

9) Ova naredba stupa odmah na snagu. O njenom izvršenju treba izveštavati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
odsutan⁵

Komandant potpukovnik:
M. P. Bojan Polak

BR. 91

IZVEŠTAJ ŠTABA NOTRANJSKOG NOP ODREDA OD 3. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI U REJONU TOLSTI VRH¹

ŠTAB
NOTRANJSKOG ODREDA
Na položaju, 3. XII 44.
Br. 755.

Štabu Glavnom štabu NOV i PO Slovenije

Na položaju

Operativni izveštaj za 2. XII 44 (vidi sekciju Cerknica 1 : 100.000).

a) POKRETI NEPRIJATELJA

Neprijatelj je, pojačanom svojom posadom iz uporišta Kozarišče,² neutvrđene jačine, u više kolona izvršio ispad u

⁵ Dopisano olovkom. Politički komesar u to vreme bio je Janez Japelj.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 198/V.

² Nemačke snage iz Postojne i Št. Petera [sada: Pivka], jačine oko 800 ljudi, 24. novembra 1944, preko planine Javornika, upale su u Lošku dolinu (vidi dok. br. 81) i razmestile se po selima. Ovde su ostale do 27. novembra, kada su se jedinice iz Postojne vratile u polazno uporište, a jedinica iz Št. Petera, jačine oko 300 ljudi, smestila se u selu Kozarišče, odakle je vršila manje ispade u okolna sela sve do 7. decembra 1944, kada se vratila u Št. Peter. Za vreme svog zadržavanja u Loškoj dolini neprijatelj je premeravao zemljište, izviđao puteve preko planine Javornika i pljačkao sela. (Vidi AIZDG, k. 69/V).

pravcu naših poiožaja. Jedna je kolona nastupala ispod Dole-
njih i Gorenjih Poljana, druga sa pravca Podgore³ drumom
koji vodi prema Prezidu i treća sa pravca Podgora — Vrh pre-
ma Babnoj Polici i preko kota 840, 866, 842 (Debeli hrib) u
pravcu Babnog Polja.

b) BROJNO STANJE ODREDA

4

c) SADAŠNJI RASPORED NAŠIH JEDINICA

1. četa se sada nalazi na Kozjem vrhu sa zadatkom da
vrši kontrolu prema Babnom Polju i Milanovom Vrh.

2. četa se nalazi na sektoru Hriba⁵ sa zadatkom da vrši
kontrolu u pravcu Sodražice, Prezida i Loške doline.

3. i 4. četa se nalaze na sektoru Bloške planote, u selu
Glina, sa zadatkom da vrše kontrolu u pravcu Cerknica —
Begunje⁶ — Sv. Vid⁷ i u pravcu Velike Lašče — Ribnica.

Deo ljudstva N.V.P.* već se nalazi u sastavu N.O.,⁹ te se
sada vrši preuzimanje ovog ljudstva.

d) UPOTREBA PROTIVTENKOVSKOG ORUŽJA I EKSPLOZIVA

U rezervi imamo još 138 kg eksploziva 808 i 10 kg trotila.

e) AKCIJE NAŠIH JEDINICA

Noću 1/2. o.m. neprijatelj je izvršio ispad, kako smo to
već izneli u jučerašnjem izveštaju, pod tačkom »Primedba«,
kao i u rubrici a) [ovog izveštaja]: »Pokreti neprijatelja«. Četa
koja se nalazila u zasedi, vešt看manevrisanjem preko Tolstog
vrha, k. 891, izbegla je neprijateljevo okružavanje i zaposela
položaje duž drumu Babna Polica — Babno Polje iznad kote
752. Neprijatelja koji je nastupao drumom pustila je na od-
stojanje od 150 m a zatim otvorila snažnu mitraljesku vatru.
Na licu mesta je poginulo 5 a više je bilo ranjeno. Pre no-
što je četa otvorila vatru, neprijatelj se prikupljao oko sta-
rog bunkera na drumu, pa je i to razlog što je neprijatelj imao
ovolike gubitke. Neprijatelj se odmah razbežao i nije pružao
otpor vatrom iz mitraljeza, već je odmah s kote 840 otvorio

³ Sada: Podgora pri Ložu.

⁴ Redakcija je izostavila brojno stanje i obrazloženje rashoda,
jer nema bitnih promena u odnosu na stanje od 28. novembra 1⁴⁴
(vidi dok. br. 81).

⁵ Sada: Hrib-Loški potok.

⁶ Odnosi se na Begunje pri Cerknici.

" Sada: Zilce.

" Notranjskog vojnog područja

" Notranjskog odreda

snažnu minobacačku vatru na položaje ove čete, pa se četa morala povući na nove položaje iznad sela Bukovice.¹⁰ Svojim vojničkim manevrisanjem se četa, pa i njena komanda, pokazala na velikoj visini u pitanju samostalnog manevra. Odmah nakon što se naša zaseda sukobila s neprijateljem, poseli smo položaje iznad sela Bukovice, kota 904 (Vražji vrtec), u pravcu nastupanja neprijatelja. Neprijatelj je svojom glavnom nadirao preko Babne Police, kote 866, ispod kote 842, u pravcu Babnog Polja i poseo položaje iznad Babnog Potoka duž drumu koji vodi za Leskovu dolinu.¹¹ Borbe s neprijateljem vođene su od 10,30 časova pa do 15 časova.

Neprijatelj je tukao naše položaje snažnom minobacačkom vatrom i vatrom iz teškog automatskog naoružanja. Naročito su se isticali »šarci« i »göringi«.¹² Pošto smo primetili jaku kolonu koja je nastupala od Gorenjih Poljana u pravcu naših položaja s ciljem da nas okruži, morali smo, zbog naših slabih snaga, da menjamo položaj i da zauzmemo nove položaje na Kozjem vrhu. Neprijateljevi gubici nam nisu poznati. Naši gubici iznose: 1 drug je lakše ranjen te otpremljen u bolnicu.

f) NASI PLANOVI ZA BUDUĆNOST

Kontrola terena na kome se nalazimo i odabiranje ljudstva za Dopunski bataljon VII korpusa NOV i POJ.

RAZNO

Zbog akcija nije se održavala vojna i politička nastava.

S. F. — S. N.!

**Politkomesar:
Bedenčič Josip**

**Komandant poručnik:
Anton Hitejc**

M. P.

¹⁰ Zaselak, 500 m severno od Babnog Polja.

¹¹ S tom kolonom su se sukobili i delovi 4. bataljona 9. slovenačke NO brigade, koji su se, zbog nadmoćnosti neprijatelja, povukli u rejon Čabra (vidi izveštaj Štaba 4. bataljona 9. slovenačke NO brigade od 3. decembra 1944. u AIZDG. k. 299/11). U ovaj rejon su 30. novembra 1944. iz Brkina stigli Štab 4. bataljona i prištapske jedinice (bez obaveštajnog voda), koji su dovezli ranjenike u bolnicu, a na povratku je trebalo da preuzmu oružje i odeću za bataljon (vidi AIZDG. k. 199/11 i k. 299/11).

¹² Redakcija nije mogla utvrditi na kakvo se oružje misli pod tim nazivom.

**IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD
4. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVE-
NIJE O STANJU POTCINJENIH JEDINICA¹**

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, dana 4. decembra 1944.
Br. 1486

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

**Sadržaj: 15-dnevni izveštaj užeg štaba
za period od 15. do 30. XI 1944.**

1) Rad, planovi i opšti problemi naših jedinica

a) XIV divizija

Za poslednjih 14 dana sve jedinice u Štajerskoj uglavnom su vršile napade i rušile železničke pruge. Osim toga, divizija je izvršila i napad na uporište Paška Vas, ali ga nije mogla zauzeti jer je intervencija iz susednih uporišta bila prejaka.-

Zbog pokreta koji se vrše s teritorije Hrvatske preko Zidanog Mosta za Maribor i dalje, neprijatelj često pokušava da upada na oslobođenu teritoriju, čime želi za sebe vezati našu živu silu i na taj način osigurati bok i komunikacije na tom pravcu. Takav karakter imaju i sadašnje borbe koje traju već šesti dan.³ Pošto su brigade fizički već jako iscrpljene, time je veoma smanjena i njihova manevarska sposobnost. Štab divizije nije u dovoljnoj meri imao inicijativu u svojim rukama, naime, u tom smislu: da bi neprijatelj bio napadan, a ne da bi neprijatelj napadao brigade.

Da bi se neprijatelju nanosili udari na njegovim najosetljivijim tačkama, jurišni bataljoni upućeni su što dublje u njegovu pozadinu, pa i jedinice sa zadatkom da ruše železničke pruge i vrše napade na transporte.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332/11. Tekst dokumenta je u Glavnom štabu NOV i PO Slovenije na više mesta potcrtan crvenom olovkom.

* Napad na to uporište izvršila je 13. slovenačka NOU brigada »Mirko Bračić«, noću 27/28. novembra 1944 (vidi dok. br. 79 i 87).

³ Odnosi se na borbe na području Zgornje Savinjske doline (vidi dok. br. 99).

Razvoj situacije u Donjoj Štajerskoj ukazuje na to da će Nemci po svaku cenu nastojati da zadrže železničku prugu Zidani Most — Celje — Maribor i, uz to, da oprave prugu Celje — Slovenj Gradec — Dravograd. Jer su to jedine pruge koje na pravcu njihove glavne odstupnice, dolinom reke Save, preko naše teritorije vode prema severu za Austriju. A zbog brzog približavanja ruskog fronta to će uskoro biti i jedina pruga koju će Nemci moći da koriste za svoje brzo povlačenje u Austriju.

Poslednjih 10 dana primećeno je da su se među neprijateljskim jedinicama nalazili i belogardisti — prema podacima koje smo do sada primili: oko 500 ljudi. Još nije utvrđeno odakle su belogardisti došli i da li će tu ostati. Ali je svakako od značaja činjenica da će u svakom slučaju vršiti mobilizaciju žive sile. Na osnovu toga je naš glavni zadatak:

a) stalni napadi na vojne transporte i rušenje železničke pruge,

b) mobilizacija svega što je sposobno za vojsku.

Raspored jedinica treba da se izvrši u smislu gornja dva osnovna zadatka koja su u sadašnje vreme postavljena pred XIV diviziju.

b) *Odredi*

Odredi u poslednje vreme nisu vršili veće akcije. Njihova aktivnost je u poslednje vreme usmerena, pre svega, na komunikacije. Poslednjih 14 dana naročito se dobro aktivirao Kokrški odred, koji smo sada uspeli u potpunosti da naoružamo. Izvršio je već nekoliko veoma uspešnih akcija. Pošto su prilike u Kozjanskom odredu bile nezdrave, načelnik štaba IV oper. zone je otišao tamo i na licu mesta preduzeo sve potrebno da se pre svega odnosi između Štaba odreda, Komande [vojnog] područja, Štaba VDV⁴ bataljona i političkih organizacija postave na pravilno mesto. Istovremeno je tu bio formiran i 3. bataljon.⁵ Kao osnovni zadatak postavljeno mu je da stalno uznemirava radništvo koje je zaposleno na izgradnji odbrambene linije i da ga mobiliše.

Bataljon Tomšičeve brigade bio je upućen da zameni Lackov odred na severnoj obali Drave.⁶ Ali je baš u to vreme na severnoj strani Drave neprijatelj izvodio jaču ofanzivu, te nije bilo moguće uspostaviti veze sa odredom. Bataljon Lackovog odreda koji se nalazio na Pohorju već je uključen u Tomšičevu brigadu.⁷

⁴ Vojska državne varnosti (Vojska državne bezbednosti)

⁵ Formiran je 25. novembra 1944 (vidi AIZDG, k. 25/1).

⁶ Iz sastava 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« upućen je 2. bataljon da reorganizuje Lackov NOP^oodred (vidi dok. br. 88 i 93).

⁷ Vidi dok. br. 102.

U Koruškoj je sneg ponovo donekle otežao situaciju, jer su Švabe odmah zatim u Rožnoj dolini⁸ izvršile akciju većeg obima. Pri tom je bataljon u Rožnoj dolini imao veći broj zarobljenih.⁹ Zarobljeni su uglavnom partizani koji su u naše ledove stupili posle 15. septembra, a većim delom su to oni koji su stigli iz Celoveca i raznih radionica i fabrika koje rade za Hitlera. Oni su svi imali prilike da se odatle povuku, ali to nisu učinili, jer su se verovatno uplašili velikih napora pred koje su postavljene jedinice koje dejstvuju u Koruškoj. Isto tako, četa koja se nalazila u Ziljskoj dolini, prvih zimskih dana je otišla preko Karavanki u Gorenjsku, jer se uplašila napora pred koje će u zimsko doba biti postavljena.¹⁰ Od jedinica Koruškog odreda koje dejstvuju na severnoj obali reke Drave, definitivno su izvojevale bitku za opstanak jedinice oko Celoveca (tri čete po 35 ljudi), dok jedinice na Svinškoj planini ovu borbu još nisu završile, te se ovog momenta nalaze u stalnim pokretima i hajkama. I ove jedinice, kao sve jedinice u Koruškoj, dejstvuju pod veoma teškim usiovima. Istina, Štab Koruškog odreda je popunjen, ali samo jedan štab ne može da ovlada terenom koji je veoma težak, a koji ima jedinice razdvojene rekom Dravom, koja za nas još uvek predstavlja veliku prepreku.

Zbog nastale situacije, te da bela garda prinudnom mobilizacijom ne bi mogla ojačati svoje snage, osnovni zadatak svih naših odreda biće mobilizacija. Da bi se rušenje železnickih pruga što sistematskije izvodilo, odredi će pojačati svoje minersko-sabotažne grupe, dobiti konkretne zadatke i na taj način vršiti stalne napade na komunikacije.

2) Aktivnost i planovi za budućnost

Pošto smo primili plan za formaciju divizije,¹¹ sledećih 14 dana izvršićemo reorganizaciju u smislu nove formacije koju smo primili. Od jurišnih bataljona koji postoje u svakoj brigadi formiracemo Udarnu četvu divizije. Kako po novoj for-

⁸ Odnosi se na dolinu reke Drave od Rožeka do Galicije (na karti 1 : 100.000: Sp. i Zg. Rož).

⁹ Reč je o 1. bataljonu Koroškog NOP odreda, koji je bio napadnut 16. novembra 1944 (vidi dok. b7ⁿ. 88).

¹⁰ Štab Koroškog NOP odreda je decembra 1944. izdao naređenje da se Ziljska četa, koja je do tada bila samostalna, pod neposrednom komandom Štaba odreda, uključi u sastav 1. bataljona. Četa će ubuduće, sa sektora 1. bataljona, izvršavati manje akcije u pravcu Ziljske doline. Ovakvu odluku Štab odreda je doneo zbog vanredno teških atmosferskih prilika, malobrojnog stanja čete i veoma žive aktivnosti neprijatelja na području na kome se četa nalazila. (Vidi AIZDG u Ljubljani, k. 334/11).

¹¹ Novu formaciju divizije propisao je Glavni štab NOV i PO Slovenije 5. novembra 1944 (vidi dok. br. 88).

maciji nije predviđen bataljon za vezu, a ni referent za vezu pri štabu divizije, molimo vas da nam u tom pogledu dostavite objašnjenje.¹² Za prilike u Štajerskoj ovakav bataljon je nužno potreban, te bi ga, baš naprotiv, kako u materijalnom tako i u stručnom pogledu trebalo sve više i više popunjavati.

U pogledu mobilizacije izvršićemo raspored jedinica tako da će biti raspoređene pre svega na onim sektorima gde se mobilizacija u većem obimu još može sprovesti. Sa približavanjem fronta moraćemo našu aktivnost, to jest rad naših odreda na severu, sve više usmeravati prema unutrašnjosti Austrije, da bi u isto vreme i obaveštajnoj službi bili pruženi svi uslovi za rad, jer ona sada mora težiti za tim da što dublje prodre u Austriju.

Kao osnovni zadatak za budućnost postavlja se pre svega brojačano pojačanje naše vojske, te rušenje komunikacija i napadi na vozove.

3) *Problemi naoružanja*

Problem naoružanja momentano nije akutan, jer 'smo savezničkim pošiljkama u velikoj meri naoružali sve naše jedinice.

Brojno stanje oružja naših jedinica na dan 30. XI 1944. je sledeće:

XIV divizija:	38 minobacača, 6 mitraljeza, 230 puškomitraljeza, 367 automata, 239 pištolja, 1869 pušaka, 1546 ručnih bombi.
Koruški odred:	1 minobacač, 19 puškomitraljeza, 127 automata, 72 pištolja, 280 pušaka, 182 bombe.
Kozjanski odred:	2 minobacača, 31 puškomitraljez, 48 automata, 55 pištolja, 400 pušaka, 600 bombi.
Kamniško-zasavski odr.:	3 minobacača, 1 mitraljez, 36 puškomitraljeza, 21 automat, 22 pištolja, 446 pušaka, 240 ručnih bombi.
Lackov odred:	16 puškomitraljeza, 32 automata, 64 pištolja, 274 puške, 127 bombi.

¹¹ Na margini ove stranice originala u Glavnom štabu NOV i PO Slovenije dopisano je crvenom olovkom: »batalj.«, »Zveza« i »poslati depešo«.

Kokrški odred: 4 minobacača, 9 mitraljeza, 38 puškomitraljeza, 30 automata, 40 pištolja, 355 pušaka, 415 ručnih bombi.

4) *Problemi kadrova*

Stanje kadrova se poslednjih 14 dana u biti nije mnogo izmenilo. Značajnijih promena u poslednje vreme nije bilo.

Stanje bataljonskog kadra je srednje dobro, jer ovaj kadar još uglavnom sačinjavaju stariji partizani, dok su četni vojni kadar i niži kadar uglavnom sastavljeni od mladih partizana, te se pre svega primećuje nedostatak iskustva. Da bi se autoritet podoficira u našoj vojsci u Štajerskoj što više podigao, pristupili smo sistematskoj vojničkoj i političkoj kampanji. U irzadi je i priručnik za podoficire¹³ u kome će biti obrađena sva pitanja taktičkog znanja koja su potrebna podoficiru.

Politički kadar u štabovima brigada je srednje dobar i odgovara svom položaju.

U poslednjim borbama izbačeno je iz stroja nešto bataljonskog kadra, koji ćemo veoma teško nadoknaditi, jer ni vojnički ni politički kadar u četama još nije sazreo za više položaje.

Uglavnom je stanje poslednjih 14 dana ostalo skoro nepromenjeno, te se po svemu može upoređivati sa stanjem prikazanim u prošlom izveštaju.

5) *Problemi ljudstva*

Stanje i raspoloženje ljudstva je veoma dobro, pre svega zbog opšteg političkog položaja i razvoja situacije na frontovima. Delimično i zbog toga što narod ima veliko poverenje u vojsku, a to se baš moglo primetiti u poslednjim borbama, kada je neprijatelj pokušavao da prodre na oslobođenu teritoriju. Moral bi svakako bio još bolji ako bi se najpre poboljšalo stanje odeće.

Kod svih Štajeraca može se primetiti delimičan lokalpatriotizam, što je naročito došlo do izražaja u VI i XI brigadi,¹⁴ gde su ranije dezertiranja bila na dnevnom redu. Većina dezertera otišla je preko Save u jednu od naših jedinica ili se pak sakrivala. Preduzeli smo sve potrebne mere da se dezerteri

¹³ Na margini je crvenom olovkom dopisano: »da dostavi priručnik«.

¹⁴ Od 11. oktobra do 23. decembra 1944. nalazile su se 6. slovenačka NOU brigada »Slavko Slander« i 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« na području Dolenjske, pod operativnom komandom Staba 7. korpusa NOVJ (vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 104; dok. br. 115 u ovoj knjizi).

vrate u svoje matične jedinice. Nešto slabije je stanje u Koruškoj, čemu je uzrok pre svega: težak teren, veliki napori, dubok sneg i još nedovoljna politička priprema terena.

6) *Problemi intendature*

Intendantura se poslednjih 14 dana, po dolasku novih drugova, mnogo poboljšala, a pre svega u organizacionom pogledu. Tu se oseća uticaj školovanih intendantata koji su prošlog meseca stigli u štab zone.

a) *Ishrana*

Trenutno ishrana u Štajerskoj ne predstavlja nekakav problem, ali uprkos tome ishrana jedinica i ustanova na oslobođenoj teritoriji nije bila baš najbolja. Da bi se stanje popravilo, mi ćemo, na osnovu dogovora sa privrednim komisijama, organizovati nekoliko transportnih vodova koji će donositi hranu iz najudaljenijih predela.

Na oslobođenoj teritoriji se snabdevanje hranom vrši isključivo putem ekonomskih komisija, dok se snabdevanje na teritoriji koju kontroliše neprijatelj uglavnom obavlja na stari partizanski način — akcijama za snabdevanje, kupovinom ili prinudnim otkupom. Ovakav način snabdevanja upotrebljava se još u čitavoj Koruškoj.

b) *Odeća i rublje*

Stanje odeće se poslednjih 14 dana nije ništa izmenilo jer nismo primili nijednu savezničku pošiljku. Stanje odeće, s obzirom na zimu koja dolazi, postavlja se pred nas kao jedan od najakutnijih problema. Osim toga, još naša tri odreda dejstvuju na stari način, jer su, s obzirom na okolnosti pod kojima žive, prinuđeni da se zadržavaju po šumama. Pošiljke koje smo do sada primili bile su, s obzirom na veliko brojno stanje vojske, sasvim neznatne. Koliko je slabo stanje odeće dokazuje i slučaj da su nekim drugovima iz I brigade, koja se nalazila na sektoru Pohorja, promrzle noge.

Da bi se stanje odeće što pre poboljšalo, preduzeli smo potrebne mere kod savezničke misije.

Stanje rublja se u poslednje vreme nešto popravilo. Potrebe smo delimično uspeli da pokrijemo izradom rublja od padobrana koje smo dobili u savezničkim pošiljkama. Uбудuće, međutim, moraćemo i ove padobrane vraćati u bazu.

c) *Obuća*

U Vošnjakovoj fabrici u Šoštanju je II brigada zaplenila veću količinu kože, od koje smo u našim radionicama počeli

izrađivati obuču.¹⁵ Do sada smo uspeli da pokrijemo potrebe divizije. U toku ove nedelje podmirićemo i potrebe Koruškog odreda, tako da u najskorije vreme problem obuće neće biti tako akutan. Za izradu cipela organizovane su na oslobođenoj teritoriji Zgornje Savinjske doline radionice, koje su do sada u svemu zadovoljile.

Osim obučarskih radionica, kod nas postoje i šnajderske, saračke i mehaničke radionice. Mehaničke radionice služe pre svega za opravku oružja.

7) Problemi obaveštajne službe

Stanje obaveštajne službe poboljšava se iz dana u dan. Ovo pre svega zbog toga što se poklanjala pažnja izboru kadrova, a i Podoficirska škola je u tom pogledu dala veoma dobre rezultate, a naročito na poslednjim ispitima. Zbog približavanja fronta moramo težiti da našom obaveštajnom mrežom sve dublje i dublje prodremo u unutrašnjost Austrije. Da bi naša obaveštajna služba uspela da izvrši ovaj zadatak biće pre svega potrebno da imamo na raspolaganju dovoljno radio-stanica i dovoljno radio-materijala, a i iskusnih telegrafista. Jedino na taj način će obaveštajna služba korisno poslužiti svom cilju. Vodovi koje smo obrazovali za specijalne obaveštajne zadatke, da hvataju žive neprijateljeve vojnike, pokazali su veoma dobre rezultate.

Obaveštajna služba kod [komandi vojnih] područja i komandi mesta, koja je donedavna bila još veoma slaba, u poslednje vreme znatno se popravila.

I stanje obaveštajnog kadra se iz dana u dan popravlja, što je pre svega zasluga naših štabova, koji pokazuju pravilno razumevanje za obaveštajnu službu, pa i Podoficirske škole, gde se obaveštajci dobro obučavaju.

8) Problemi inžinjerijsko-tehničke službe

U diviziji je formiran Inžinjerijsko-tehnički bataljon, koji je sada punog sastava. Inžinjerijsko-tehničke čete nalaze se po brigadama. I proteklih 14 dana bili su mineri najaktivniji.

Da bi se ljudstvo Inžinjerijsko-tehničkog bataljona što bolje stručno usavršilo, poslednjih 14 dana je organizovan kurs za pontonire, koji se održavao u Spodnjoj Rečici ob Savinji. Ukoliko prilike dopuste, kroz ovaj kurs će proći svi pioniri pontoniri Inžinjerijsko-tehničkog bataljona, tako da će svaka brigada raspolagati dovoljnim brojem dobro osposobljenih pontonira.

¹⁵ Tu akciju je 2. slovenačka NOU brigada »Ljubo Šercer« izvršila noću 14/15. novembra 1944 (vidi dok. br. 56).

U odredima su već formirani minerski vodovi, i minersko-sabotažne grupe koji izvode akcije na komunikacijama. Da bi se te akcije još više ojačale i omasovile, sledećih 14 dana pojačaćemo ove vodove i grupe. U odredima nema inženjersko-tehničkih jedinica.

9) *Problemi propagatide*

Rad propagandnog odseka, odnosno referenata, gde su ovi još ostali, u poslednje vreme se pojačao, naročito na kulturno-prosvetnom polju. Primećeno je da se politički momenti suviše malo koriste. Isto tako naša propaganda nije poklanjala dovoljno pažnje aktuelnim problemima kao što su mobilizacija, saradnja na političkoj izgradnji naše vojske i različita popularisanja. Na poslednjem savetovanju propagandista i političkih komesara, koje je održano u Gornjem Gradu i na kome su uzeli učešća drugovi iz svih naših jedinica, temeljito smo obradili sve nedostatke naše propagande i preduzeli mere kojima će se rad našeg propagandnog odseka osvežiti, pojačati i što bolje povezati s radom politkomesara.

Otpočeli smo i izdavanje informativnog lista za politkomesare »Obzor«.¹⁶ U listu ćemo objavljivati sve važnije političke događaje, preštampavati izvode iz direktivnih članaka centralne štampe itd.

10) *Problemi sanitete*

Zdravstveno stanje uglavnom zadovoljava. U poslednje vreme, zbog loše odeće, pojavljuje prehlada i reumatizam. U bolnicama su pretežno ranjenici, dok je drugih bolesnika malo. Nestašica lekara primećuje se naročito u našim severnim jedinicama i u odredima.

Bolničarsko osoblje je osrednjeg kvaliteta. Pošto su bolničari uglavnom mladi partizani i partizanke, koji su došli na mesta starih partizana i partizanki premeštenih na nova službena mesta, nedostaje im stručnog znanja. Pošto nam nedostaju i lekari, obuka bolničara je otežana.

Stanje i snabdevanje u bolnicama zadovoljava. U poslednjim borbama imali smo mnogo ranjenika, te bi na svaki način bilo potrebno da se pristupi evakuaciji ranjenika u Italiju. Aerodrom za sletanje aviona je pripremljen, pa ipak u pogledu samog sletanja još ništa definitivno nije odlučeno.

¹⁶ Taj list, koji je izdavao Propagandni odsek Slaba 4. operativne zone Slovenije, bio je nastavak dotadašnjeg lista »Informativne beleške za vojsko«, koji je izlazio do 2. decembra 1944. List »Obzor« nije sačuvan. (Vidi Bibliografiju izdanja u narodnooslobodilačkom ratu 1941—1945, Vojnoistorijski institut, Beograd, 1964, str. 189 i 694).

11) Problemi veze

a) Kurirska veza

Kurirska veza funkcioniše zadovoljavajuće. Na relejnim stanicama se nalaze uglavnom novi partizani, kojima je potrebno još puno političkog i stručnog vaspitanja, a za ovo nam nedostaje sposoban, samostalan i odgovoran kadar. Dosadnji politkomesari su se skoro svi pokazali kao nesposobni, pa smo bili prinuđeni da dvojicu smenimo. Pa ni kontrolori nisu zadovoljavajuće obavljali svoju dužnost, a to zbog toga što je i ovaj kadar mlad i nema dovoljno osećanja odgovornosti za tu službu koja traži potpunu samostalnost.

Naoružanje se u poslednje vreme veoma poboljšalo, tako da je bar jedan automat na svakoj relejnoj stanici čije kurirske linije prolaze preko opasnih mesta. Pošto je u nekim predelima još sneg na ova područja smo uputili i bele ogrtače u cilju što konspirativnijeg kretanja kurira.

b) Radio-veza

Poslednjih 14 dana smo bili prinuđeni da smenimo šefa Sekcije za vezu pri Operativnom odseku Štaba zone. Za novog šefa postavljen je poručnik drug Hvastja Janez, umesto dosadnjeg druga Cirila Dolenca. Smenili smo i radio-tehničara druga poručnika Kink Viktora, te ga postavili za radio-tehničara u diviziji, a na njegovo mesto postavili smo druga Arna,¹⁷ koji se do sada nalazio u diviziji. Ovo smenjivanje izvršili smo pre svega zbog slabog funkcionisanja naših radio-stanica. Radio-veza će nam u najskorije vreme potpuno otkazati ukoliko ne budemo na vreme dobili na raspolaganje dovoljno radio-materijala, jer su sve stanice koje su u pogonu veoma preopterećene radom, pa je nužno da se neki delovi stanica što pre zamene novim. Zbog toga srno ponovo urgirali kod obe misije, a sem toga smo i depešom obavestili Glavni štab.

Ukoliko budemo primili radio-materijal i stanice koje smo poručili kod saveznika, popunićemo pre svega radio-vezu u diviziji na taj način da će svaka brigada imati svoju radio-stanicu i održavati stalnu vezu sa štabom divizije.

Kao najveći problem radio-veze još uvek se pojavljuje nesposobnost, nedovoljna izvežbanost i nesamostalnost telegrafista koji dolaze sa kurseva iz Dolenjske. Većina ovih telegrafista još nije osposobljena za samostalan rad, te ih raspoređujemo na već uspostavljene punktove kao pomoćnike tamošnjih telegrafista.

Organizovali smo i radionice za opravku radio-aparata, za koje je nužno potrebno da se dopune savršenijim tehnič-

¹⁷ Redakcija nije mogla utvrditi ime i prezime.

kim sredstvima, pomoću kojih bi se mogle stanice mnogo brže opravljati.

Radio-veza sa divizijom funkcionise svakog dana, a isto tako funkcionišu za sada i sve radio-stanice u operativnoj mreži.

Poteškoće imamo pre svega sa radio-stanicama na obaveštajnim tačkama. U Kokrški odred je nedavno bila upućena radio-stanica, ali se do danas još nije javila.

c) *Telefonska veza*

Vojna oblast na oslobođenoj teritoriji uspostavila je stalnu telefonsku liniju, na koju se uključuje operativna linija koju je postavila Sekcija za vezu pri našem štabu. Za sada imamo dovoljno telefonskog materijala. Uspostavljena je telefonska veza i s Kamniško-zasavskim [vojnim] područjem i pojedinim obaveštajnim tačkama na udaljenijoj periferiji oslobođene teritorije.

d) *Šifranti*

Šifrantski odsek pri Štabu zone, koji je bio formiran pre jednog meseca, radi dobro. Osim toga, formirana je šifrantska sekcija pri štabu divizije. Stručno znanje šifrantkinja se u poslednje vreme mnogo poboljšalo. Nedostatak stručnog znanja šifranata se primećuje pre svega kod potčinjenih jedinica, gde imamo na raspolaganju samo mali broj drugova, odnosno drugarica koji su završili šifrantski kurs. Da bi se uveo jednoobrazan rad svih šifranata, praktikujemo tako da šifrante iz potčinjenih jedinica pozovemo u naš šifrantski odsek, gde ostaju 10 do 14 dana, te se uvode u pravilan rad.

12) *Izveštaj o savezničkoj pomoći*

U drugoj polovini meseca novembra od saveznika nismo primili nikakva odela i nikakvo rublje, već samo sledeće oružje, municiju i eksploziv, pored raznog drugog materijala:

teški minobacač	1
PIAT-a	14
puškomitraljeza	23
italijanskih pušaka	6
engleskih pušaka	408
engleskih automata	134
ofanz. i defanz. bombi	56
eksploziva Nobel 808	1.200 kg
različite municije	294.497 metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dragomir Benčić

M. P.

Komandant:
Jože Borštnar

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD
4. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENI-
JE O SITUACIJI NA POHORJU'

STAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, dana 4. decembra 1944.
Br. 1486

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

Sadržaj: Dodatak 15-dnevnom izveštaju
užeg štaba za period od 15. do
30. novembra 1942.²

U drugoj polovini meseca novembra otišao je zamenik komandanta zone, drug major Efenka,³ na Pohorje, te je po povratku podneo sledeći izveštaj o situaciji na Pohorju i na sektoru Lackovog odreda:

Neprijatelj brojnim patrolama jačine od 50 do 150 ljudi svakog dana kontroliše Pohorje, i to sav sektor od Ruške kočice do Kope. Ove patrole kreću iz pravca Ribnice,⁴ Sv. Lovrenca/' Oplotnice, Mariborske kočice i Ruša. Svakog dana neprijatelj na području Pohorja ima oko 5 ovakvih patrola.

Od 18. do 27. novembra I SNOUB »Tone Tomšič« se nalazila na području Pohorja, te je već prvih dana vodila borbe s pomenutim patrolama. Do 26. novembra uspešno ih je odbijala, a 27. novembra neprijatelj je na sektorima Slovenska Bistrica, Oplotnica, Ruše i Sv. Lovrenc skoncentrisao jače snage, koje su preduzele napad na brigadu. Naveče 28. p.m. brigada se zbog toga premestila na Paški kozjak.⁶

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332/11. Tekst u originalu na više mesta je potertan crvenom olovkom. Na poledini poslednje stranice je četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Slovenije. Do kumenat je zaveden u delovodni protokol pod br. 703, dana 18. decembra 1944.

² Vidi dok. br. 92.

³ Ivan Kovačić Efenka, narodni heroj. Umro 14. novembra 1963. godine.

⁴ Odnosi se na Ribnicu na Pohorju.

⁵ Sada: Lovrenc na Pohorju.

⁶ Podrobnije o borbama 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« na Pohorju vidi dok. br. 88 i 142.

Drugi bataljon ove brigade bio je upućen ka Dravi sa zadatkom da se prebaci preko Drave i da formira nov Lackov odred. Pošto je neprijatelj na sektoru Lackovog odreda vršio ofanzivu,⁷ bataljon se u to vreme nije mogao prebaciti preko Drave. Bataljon se zadržao na Rdečem Bregu pored Drave i nije vodio borbe. S Lackovim odredom se nije mogla uspostaviti veza, pa je vrlo verovatno da je izgubio svoju radio-stanicu. Bataljon je tražio vezu sa odredom putem terenskih ladnika koje je uputio preko Drave, ali do sada još nismo primili tačne podatke. Bataljon nas je izvestio da bi se sada preko Drave moglo prebaciti samo 30 ljudi, pa smo mu izdali naređenje da ovih 30 ljudi prebaci a zatim pripremi prelazak i ostalog ljudstva. Dalji zadatak bataljona je bio da, po prelasku Drave, iz Lackovog odreda odabere 80 naoružanih boraca i da formira nov odred, i to od dva bataljona po 120 ljudi.⁸ Na sektoru Lackovog odreda sada nema snega, pa bi se nov odred mogao izvesno vreme tu zadržati, tako da neprijatelj ne bi imao traga o njemu.

Na Pohorju je oko 40 cm snega; padine Pohorja svakodnevno kontroliše neprijatelj, jer je ovaj sektor za njega od velikog značaja. Zbog toga je zadržavanje većih jedinica na Pohorju veoma otežano.

Na samom Pohorju nema više nikakvih uslova za mobilizaciju, ali u dolinama još postoje uslovi za mobilizaciju, koju pak treba da vrše politički radnici i mobilizacijske čete, koje bi zatim novomobilisane upućivale u jedinice. Isto tako postoji još mogućnost mobilizacije na Dravskom polju, ali ne većeg obima. Veće mogućnosti za mobilizaciju postoje još na sektoru Slovenska Bistrica — Slovenske Konjice — Vojnik, a koju će sprovesti divizija putem svojih mobilizacijskih patrola i preko političkih radnika. Potpunu mobilizaciju izvršićemo u dolinama Slovenj Gradeča i Mislinje.

Zbog jakih neprijateljevih patrola veoma su otežane i veze na području Pohorja, jer su kuriri svakog dana napadani. Neprijatelj se služi svim mogućim obmanama: oblači se u partizanska odela, ima falsifikovane propusnice i legitimacije itd. itd.

Prvu vezu s političkim organizacijama na tom sektoru brigada je uspostavila 28. novembra.

U početku meseca novembra neprijatelj je zarobio ranijeg politkomesara Lackovog odreda druga Mali Ivana sa

⁷ O neprijateljevoj akciji protiv Lackovog NOP odreda na području Kozjaka vidi dok. br. 102 i 142.

⁸ Lackov NOP odred je reorganizovan 8. decembra 1944, jer je 2. bataljon 1. slovenačke NÖU brigade »Tone Tomšič« prešao na levu obalu Drave noću 4/5. decembra (vidi dok. br. 102 i AIZDG, k. 337/IV).

još 6 drugova, koje je prebacio u Maribor. Ubrzo zatim objavljen je letak sa slikom zarobljenog politkomesara, kojim se pozivaju svi drugovi iz Lackovog odreda da se predaju. Dalje izveštava da je rok za amnestiju produžen do 1. decembra. Pretpostavljamo da je akcija koju je neprijatelj nešto kasnije preduzeo na sektoru Lackovog odreda bila u vezi sa izdajom zarobljenog politkomesara. O tačnim rezultatima ove hajke još nismo primili izveštaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dragomir Benčić

Komandant:
Jože Borštnar

M. P.

BR. 94

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. UDARNE DIVIZIJE »GARIBALDI NATIZONE« OD 4. DECEMBRA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBENOJ AKTIVNOSTI U NOVEMBRU¹

DOBROVOLJAČKI OSLOBODILAČKI KORPUS
1. UDARNA DIVIZIJA »GARIBALDI NATIZONE«
KOMANDA

Pov. br. 23/32.

Zona, 4. decembra 1944.

Predmet: Izveštaj o delatnosti divizije u toku meseca novembra 1944.

KOMANDI 9. KORPUSA

Sedište

156. brigada »B.[runo~\ Buoci« (Buozzi)

U prvoj polovini meseca novembra brigada je bila zauzeta prebacivanjem s jednog sektora na drugi i unutrašnjom re-

¹ Original (pisan na mašini, na italijanskom jeziku) u AIZDG, k. 226a/1.

* Udarnu diviziju »Garibaldi Natizone« (Garibaldi Natisone) formirao je 17. avgusta 1944. Italijanski nacionalni oslobodilački komitet (Comitato Liberazione Nazionale Italiano — CLNI). Imala je dve brigade »Garibaldi«, a od 21. avgusta još i 1. brigadu »Ozopo« (Osoppo). Tada je divizija dobila naziv: 1. udarna divizija »Garibaldi — Ozopo«, sa

organizacijom. U drugoj polovini novembra bila je zauzeta pripremama opšte mobilizacije i sprovođenjem same mobilizacije.

Mobilisana su godišta od 1900 do 1927.—

Opšta mobilizacija se nastavlja na zadovoljavajući način, prvi rezultati su sledeći:

Od 300 pozvanih od strane regrutne komisije, prijavila se 292. Prvog dana: od 85 pozvanih prijavilo se 68. Mobilisana 22, oslobođeno 46 iz raznih razloga, kao: proglašeno za nesposobne 38, priznato pravo hranioca brojne porodice osmorici.

Drugog dana: pozvano 70, prijavilo se 70, od kojih: 40 sposobnih, 25 proglašeno za nesposobne za vojnu službu, peyorici je priznato pravo hranioca brojne porodice.

Trećeg dana: pozvano 80, prijavilo se 80, od kojih 20 mobilisano, 50 proglašeno za nesposobne usled bolesti, 7 hranioca brojne porodice, 3 oslobođena zbog toga što su neophodni u proizvodnji.

Četvrtog dana: pozvano 65, prijavilo se 74, od kojih: 18 mobilisano, 49 proglašeno za nesposobne za vojnu službu, desetorici priznato pravo hranioca brojne porodice. Trećeg dana naše patrole su uhvatile 8 dezertera — svi sposobni za vojnu službu, od kojih je 7 regrutovano, a jedan streljan, pošto se pokazalo da je bio organizator u pokušaju dezertiranja.

operativnim područjem Zapadne Benečije. U njenom sastavu je bio i samostalni bataljon »Macini« (Mazzini), na području Brda. Kada je, 27. i 28. septembra 1944, nemački okupator preduzeo veću akciju protiv divizije, 1. brigada »Ozopo« je bila razbijena, a 1. i 2. brigada »Garibaldi« su se, bez većih gubitaka, povukle na područje Istočne Benečije. Ovde je divizija reorganizovana: iz njenog sastava je izašla 1. brigada »Ozopo«. Tada divizija ponovo uzima naziv: 1. udarna divizija »Garibaldi Natizone«. Kad se, krajem oktobra, bataljon »Mameli« (Mamelli) 1. brigade »Garibaldi« prebacio na područje Brda, 30. oktobra je formirana 3. brigada, jačine tri bataljona. Nakon razgovora, u toku oktobra, između Štaba divizije i predstavnika Štaba 9. korpusa NOVJ, 7. novembra je 1. udarna divizija »Garibaldi Natizone« prešla pod komandu Štaba 9. korpusa NOVJ. Istog dana je 1. brigada »Garibaldi« preimenovana u 156. brigadu »Bruno Buoci« (Buozzi), sa bataljonima: »Manara«, »Miniussi« (Miniussi), »Fronte dela Gioventu« (Fronte della Gioventu) i »Val Natizone« (Vaj Natisone), na sektoru Istočne Benečije; 2. brigada u 157. brigadu »Gvido Pičeli« (Guido Picelli), sa bataljonima: »Manin«, »Veruki« (Verucchi) i »Pizakane« (Pisacane), na sektoru Zapadne Benečije; 3. brigada u 158. brigadu »Antonio Gramši« (Antonio Gramsci), sa bataljonima: »Macini« (Mazzini), »Mameli« (Mamelli) i »Gregorati« (Gregoratti), na sektoru Brda.

Na ovom području divizija je ostala sve do 24. decembra, kada je krenula na levu obalu Soče. Početkom januara 1945. razmestila se u rejonu Cerkno — Vojsko — Gorenja Trebuša.

Posle prelaska Soče održan je sastanak štabova divizije »Garibaldi Natizone« i 9. korpusa NOVJ, na kome je odlučeno da divizija bude sastavni deo NOVJ. Tada su diviziju reorganizovali prema formaciji divizija NOVJ. (Vidi AIZDG, k. 272a).

Prema tome:	pozvano 300, od kojih:
	oslobođena 192
	mobilisano 107
	streljan
	Ukupno: 300.

157. brigada »Gvido Pičeli« (Guido Picelli)

Dana 6. 11. diverzantsko odeljenje 157. brigade bacilo je u vazduh most na Karnapu (Carnappo) na putu Torlano — Debelis (Debellis) — Monteaperta. U prvim časovima 10. novembra bataljon »Manin«, dislociran u Prosnidu, uputio je patrolu od sedam ljudi prema Breginju radi redovne službe patroliranja u pravcu odakle je najlakši prilaz za neprijatelja. Patrola se ni do kasno u noć nije vratila, niti je poslala izveštaj. Međutim, komandi bataljona stigla je vest da je po podne došlo do sukoba u Breginju između partizana i Nemaca; prema obaveštenjima, dva Nemca su ubijena, dok su naši gubici neutvrđeni.—

Komanda bataljona »Manin«, uznemirena zbog toga što se patrola ne vraća, uputila je sutradan u zoru čitavo jedno odeljenje u potragu za drugovima. Kada je stigla u blizinu Logja, na patrolu je odjednom otvorena vatra iz automatskih oruđa sa bliskog odstojanja. Ubijena su tri druga koja su sačinjavala prethodnicu, dok je odeljenje imalo vremena i načina da se povuče.

Kasnije je utvrđeno da je to bila mešovita četa koju su sačinjavali Nemci, fašisti i belogardisti, koja je, pošavši iz Kobarida, u toku noći stigla u Logje, rasporedivši se po obližnjoj šumi. Naša patrola, uhvaćena na prepad, nije bila u mogućnosti ni da pobegne, niti da pruži otpor.

Pretrpljeni gubici: tri poginula;
sedam nestalih (pozitivno se zna da su
uhvaćeni i odvedeni u zatvor).

Dana 13. novembra bataljon »Pizakane« (Pisacane) izvršio je napad na kozački garnizon u Nimisu.

Akciju je izvršila samo jedna grupa, i to iz tri pravca: San Đervazio (S. Gervasio), Torlano i Madona dele Pjanele (Madonna delle Pianelle).³

Posle kratkotrajnog vatrenog dejstva, kozaci su pobjegli u pravcu Kvalsa (Qualso), ostavivši za sobom dva mrtva i pet ranjenih, kojima je zaplenjeno lično naoružanje.

Na našoj strani nijedan gubitak.

³ Na karti 1:100.000 nije pronađena.

Dana 16-og diverzantsko odeljenje bataljona »Veruki« (Verucchi) izvršilo je sabotažu na Pontebskoj železničkoj pruži na deonici Tričezimo (Tricesimo) — Tarčento (Tarcento).

Barutna punjenja bila su postavljena u blizini železničkog prelaza. Nekoliko minuta po završenom poslu naišao je, dolazeći iz Udina, vojnički voz, sastavljen od šest putničkih vagona i većeg broja teretnih vagona. Odeljenje je na taj način bilo u mogućnosti da konstatuje da je transport iskliznuo iz šina i da je nekoliko vagona bilo zahvaćeno požarom.

Na osnovu pouzdanih obaveštenja koja su prispela, proizlazi da je poginulo mnogo nemačkih vojnika koji su se nalazili u vozu. Sem toga, pruga je oko 24 časa bila zakrčena olupinama transporta.

Diverzantsko odeljenje vratilo se u punom sastavu.

Dana 17-og u mestima Kanaluto (Canalutto) i Toreano (.Torreano) smestila su se dva neprijateljska garnizona, svaki od ovih jačine oko četrdeset ljudi, s ciljem da obezbeđuju funkcionisanje žičare koja snabdeva jednu fabriku cementa u Čedadu.

Noću 18 19-og komanda bataljona »Veruki« izvršila je akciju s ciljem da ukloni posadu iz Canaluta.

Pošavši iz baze Montefoska (Montefosca), bataljon »Veruki« izvršio je napad na garnizon koji se nalazio u prostori-jama »Dopolavoro«,⁴ iz sledećih pravaca:

- padine brda Kraguvenca (Craguenza);
- padine brda Noas.

Jedno odeljenje raspoređeno je u rejonu Kastanjardolfa (Castagnardolf)³ s ciljem da tuče prilaze od Toreana.

Istovremeno s napadom na Kanaluto, koji je počeo 19-og u 7,30 časova izvršen je i demonstrativni napad na garnizon Toreano.

Otprilike posle jednočasovne vatre, a pre svega zahvaljujući vatri iz protivtenkovskih oruđa, situacija republikanaca, zabarikadiranih u zgradi »Dopolavoro«, postala je neodrživa i njihov otpor je prestao.

Neprijatelj, koji je imao 4 mrtva i više ranjenih, masovno se predavao.

Naneseni gubici: 4 mrtva;
32 zarobljena, među kojima dva oficira.

Zaplenjeno: jedan mitraljez »breda« sa sanducima municije;
4 puškomitraljeza sa 15 sanduka municije;

⁴ Dom za vanradnu aktivnost fašističkih sindikalnih organizacija.

⁵ Naziv za greben severno od Toreana (Torreano). Na karti 1:100.000 nije obeležen.

35 pušaka sa odgovarajućom municijom;
3 automata, 4 pištolja »bereta«, mnogo
ručnih bombi.
Pored toga, znatna količina cebadi,
ranaca, itd.

Pretrpljeni gubici: jedan mrtav.

Dana 20-og, posle akcije koju je bat. »Veruki« izvršio prethodnog dana, diverzantsko odeljenje bataljona »Manin« bacilo je u vazduh postrojenja žičare u Kanalutu. Akcija je odlično uspela, računa se da je za ponovno uspostavljanje žičare potrebno mesecima da se radi.

Dana 26-og je štab divizije odlučio da izvrši akciju većeg obima, uz angažovanje čitave jedinice.

Potčinjenim brigadama određeni su sledeći zadaci:

156. brigadi: da napadne i uništi neprijateljski garnizon Ponte S. Kvirino (Quirino);

157. brigadi: da izvrši demonstrativni napad na nemački garnizon Moimako (Moimacco) i da baci u vazduh most na potoku Elero (Ellero), na putu Udine — Čedad, deonica Moimako — Remancako (Remanzacco).

158. brigadi: da napadne neprijateljski garnizon Premarijako (Premariacco).

Komanda divizije odlučila je da naknadno saopšti vreme početka pojedinih dejstava, radi njihovog koordiniranja.

S obzirom na to da je napad trebalo izvršiti snagama čitave divizije, ova komanda je svim brigadama izdala tačna naređenja, kao što se vidi gore. Samo što se desio jedan vrlo neprijatan događaj kad su odeljenja slovenačkog Operativnog bataljona izvršila demonstrativne akcije na S. Kvirino," pa su zbog toga Nemci ojačali patrole u S. Kvirinu i tako je bio onemogućen plan da se putem lozinke uđe u Čedad⁷ i S. Kvirino. Pored toga, posada jednog kontrolnog bloka koju su sačinjavali naši ljudi, koja je trebalo da nam otvori prolaz u Čedad, zamenjena je »crnim bandama«.⁸ Kao treće, sledećeg

⁶ U novembru 1944, u više navrata, snajperske grupe Beneškog bataljona Operativnog štaba za Zapadno Primorsko napadale su strazu na mostu kod San Kvirina (vidi dok. br. 62 i 72).

⁷ U originalu je na tom mestu stavljen znak + i na kraju dokumenta, uz isti znak, dopisano olovkom sledeće: »Prvi bat. 156. brigade i jedan bat. 158. brigade trebalo je da uđu u Čedad navodno kao neprijateljsko pojačanje. Ljudstvo je imalo odgovarajuću lozinku neprijatelja«.

⁸ Verovatno se odnosi na pripadnike 4. čete 2. bataljona 5. puka iz sastava Teritorijalne milicije za odbranu Furlanije (»Milizzia difesa territoriale Friulli«). Ova milicija je bila sastavljena isključivo od fašista. (Vidi AIZDG, k. 52/1).

dana su garnizoni Čedad i S. Kvirino ojačani nemačkim snagama i tenkovima.

Usled toga, komanda divizije odlučila je da izvrši napad sa snagama 157. brigade —

Pošto je prispela vest da se prethodnog dana u Faedisu smestila kozačka posada, komanda divizije izdala je 157. brigadi naređenje da dejstvuje samoinicijativno. Brigada je taj zadatak rešila na sledeći "način:

- napad na Faedis radi uništenja posade;
- demonstrativni napad na Moimako;
- diverzantske akcije na mostu na potoku Elero i na mostu između Okulisa (Oculus) i Bijačisa (Biacis) (pruga uskog koloseka Tarčeta (Tarcetta) — Čedad).— .

Pored toga, trebalo je da bat. »Veruki« zauzme sledeće položaje za zaštitu dejstva i odstupnice bataljona »Pizakane«:

- raskrsnica Kampeljo (Campeglio) — Ronkis (Ronchis);

- raskrsnica Cirako (Ziracco) — Moimako;

- raskrsnica Čedad — Toreano — Prestento — Toljano (Togliano);

- cesta Čedad — Udine u blizini mosta na potoku Elero.

Pošto nije stiglo blagovremeno saopštenje o početku napada, niti saglasnost za dejstva ostalih brigada, ova komanda je odlučila da napad na Moimako započne u 22 časa, a na Faedis u 23,30 č.

Završivši propisno dugačko nastupanje po ravnici, bat. »Pizakane« je s malim zakašnjenjem napao nemačku posadu u Moimaku, smeštenu u dvorcu De Pupi (Puppi) uza samu železničku prugu.

Kako je park oko dvorca bio miniran, napad je trebalo izvršiti frontalno, kontrolišući prilaze iz Čedada.

Napad je trajao oko 45 minuta; neprijatelj, zabarikadiran u dvorcu, pružao je žestok otpor automatskim oružjem i bacanjem ručnih bombi. Tri Nemca koja su pokušala da izađu ubijena su, razoružana i svučena. Posada iz Rubinjaka (Rubignacco) otvorila je vatru iz minobacača.

Čuvši eksploziju koja je nastala usled rušenja mosta na Eleru, bat. »Pizakane« započeo je povlačenje koje je uredno izvršeno.

Bataljon »Manin« neometano je stigao na nekoliko koraka od kuća u kojima su bili smešteni kozaci.

Komandir odeljenja, drug Tristano, smrtno je ranjen ručnom bombom u trenutku kad je pokušavao da uđe kroz jednu kapiju, da bi napao kozake s leđa. I pored učestale vatre garibaldinaca, neprijatelj se učvrstio u podrumu, otvorivši

vatru iz pušaka i bacivši mnogo ručnih bombi. Još jedan drug je teško ranjen u glavu.

Dva druga su lakše ranjena.

S c bzirom na nedostatak podesnih oruđa za provaljivanje vrata (bat. »Manin« nije posedovao protivtenkovsko oruđe), i da se municija ne bi uzalud trošila, otprilike posle jednočasovne vatre komanda je odlučila da prekine napad i da se vrati u Klap (Clap).

Diverzija na pruzi uskog koloseka dobro je izvršena, kao i na mostu na Eleru.

Naneseni gubici:

Moimako: prema pouzdanim obaveštenjima
proizlazi da je 15 Nemaca ubijeno;

Faedis: neutvrđeni, prema neproverenim
obaveštenjima proizlazi da je ubijeno
šest kozaka.—

U Moimaku je zaplenjeno nešto ličnog naoružanja, a u Faedisu 4 konja.

Pretrpljeni gubici:

Moimako: jedan ranjen;

Faedis: jedan poginuo, jedan teško ranjen
i dvojica lakše ranjenih.—

Nedostajali su tačni podaci u pogledu jačine garnizona u Moimaku, za koji se pokazalo da je jači no što se pretpostavljalo, pošto je bio naoružan mitraljezima i minobacačima.

Protivtenkovsko oruđe u Moimaku nije funkcionisalo, a prilikom dejstva na Faedis, koje je možda uzeto olako, nedostajalo je protivtenkovsko oruđe i municija. (Protivtenkovsko oruđe bataljona »Manin« bilo je dato bataljonu »Pizakane«, jer je napad na Moimako smatran težim i značajnijim).

Uglavnom, garibaldinci su izvršili višestruka dejstva ispravno i s poletom. Negativni ishod dejstva na Faedis, koji se najviše osetio zbog pretrpljenih gubitaka i zato što je u pitanju kozački garnizon, ne umanjuje niti utiče na borbeni duh jedinica.—

158. brigada »A. Gramši« (Antonio Gramsci)

Dana 19. nov. oko 4 časa, neprijateljske snage, dolazeći putevima iz Vrhovlja pri Kojskem, Molinuta⁹ i Golog Brda i Senika, započele su čišćenje područja na kome se nalazi ova brigada.—

⁹ Usamljena kuća, 6,5 km zapadno od Kojskog. Na karti 1:100.000 nije obeležena.

Oko 4,45 č. bat. »Macini« (Mazzini), u stanju pripravnosti, saopštio je ovoj komandi da se prema Peternelu¹⁰ kreće desetak kamiona, predvođenih sa dva tenka, jednim oklopnim automobilom i dva motocikla, pošto su već savladali razoreni deo puta kod Molinuta.

S obzirom na potpuni mrak i nemogućnost pružanja otpora oklopnim i motorizovanim sredstvima, borbeni položaji bataljona »Macini« povučeni su posle ispaljivanja plotuna radi davanja uzbune.

Pošto, usled nedostatka mina i eksploziva nije bilo nijednog prekida puta, neprijatelj se brzo uputio u Belo, gde je stigao oko 5,45 časova.

Istovremeno, kolona koja je pošla putem od Vrhovlja pri Kojskem, predvođena minerima koji su uklanjali mine s puta, stigla je u Nožno, dok se ljudstvo peške spuštalo sa brda Korada prema Brezovku.—

Dok su dve gore navedene kolone vršile pomenute pokrete, treća neprijateljska grupa, prošavši kroz šumu između Senika i Brdica,¹¹ pridružila se glavnini raspoređenoj u Nožni.—

Na sektoru bataljona »Gregorati« (Gregoratti), koji je u toku čitavog dana bio u stanju pripravnosti, situacija je bila mirna.—

Kako je ovaj štab već u 5.20 časova bio obavešten o dolasku Nemaca, uklonio je iz kantonmana sav materijal. Uputio se dolinom ispod Brdica u pravcu Vrhovlja pri Kožbani, izbegavajući Nemce koji su se, dolazeći iz pravca Senika, nalazili na maloj razdaljini.

U tom vrlo kritičnom trenutku zarobljenica Nesnes, za koju su Nemci odbili da izvrše razmenu, više puta je dala na znanje da neće da produži put, a zatim se bacila na zemlju ne odgovarajući na pozive da ustane.

Pošto je bilo jasno da je uzaludan svaki pokušaj da se ona pokrene, a s obzirom na to da je neprijatelj bio vrlo blizu, ona je morala biti ubijena.

Pošto je obezbeđeno prebacivanje žena, bolesnih i neaoružanih na sigurno mesto, zajedno sa gore navedenom grupom zauzet je odbrambeni raspored na brdu Korada, gde su primećene grupe nepoznatih ljudi, a s puta koji vodi za Kobalar čula se buka motorizovanih vozila.

Uveče je upućena patrola, i pošto se pokazalo da na tom području nema neprijatelja, a takođe je utvrdila da su ba-

¹⁰ Grupa kuća na raskrsnici puteva, 5,5 km severozapadno od Kojskog. Na karti 1:100.000 nije obeležena.

¹¹ Sada: Brdice pri Kožbani.

taljoni zauzeli svoje položaje, otišla je u Škrljevo, odakle se ujutru 20-og vratila u Belo.—

Pretpostavlja se da neprijatelj broji oko 1400 ljudi, sa 6 tenkova, 4 oklopna automobila, 28 kamiona lipa pancer, tri motocikla.—

Naneseni gubici: neutvrđeni.

Pretrpljeni gubici: 1 poginuo.

NAČELNIK ŠTABA DIVIZIJE
(Virđilio)¹²

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

BR. 95

IZVEŠTAJ ŠTABA 20. UDARNE BRIGADE GARIBALDI »TRIESTE« OD 5. DECEMBRA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBI NA BANJŠKOJ PLANOTI¹

ŠTAB
20. UDARNE BRIGADE GARIBALDI
»TRIESTE«
Operativni odsek
Del. br. 268

Položaj, 5. 12. 44.

Predmet: Izveštaj o poslednjoj
aktivnosti brigade.

ŠTABU IX KORPUSA — Op. od.
ŠTABU XXX DIVIZIJE — Op. od.

Dana 28. 11. 44. je primećena jedna neprijateljska kolona² od 200 ljudi naoružanih sa 3 minobacača, 4 mala topa prenošena na mazgama i 5 mazgi natovarenih municijom, koja se kretala prema Tolminskom Lomu ujutru u 4 časa i 30 minuta. Prvi bataljon odlazi na položaj. Oko 8,30 patrola pomenutog bataljona vratila se bez novosti. Dok je komandant odlazio

¹² Albin Marvin Virđilio (Virgilio)

¹ Original (pisan na mašini, na italijanskom jeziku) u AIZDG, k. 226a/I. U gornjem desnom uglu dopisano je mastilom u Štabu korpusa NOVJ: »Op. 2450«, što označava broj delovodnika i da je izveštaj dostavljen Operativnom odseku.

² Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane na tom pravcu.

prema telefonu da o tome izvesti Štab brigade, sreo je obaveštajca koji ga je izvestio o prisustvu neprijatelja u rejonu Tolminskog Loma. Vrativši se, poslao je čoveka da obavesti komandanta Raguza (Ragusa),³ koji se nalazio na položaju iznad kuhinje, zatim odlazi na vatreni položaj »brede« i još dva mitraljeza, dajući znak za uzbunu, mada još nije video nikakav pokret, čak ni onda kad su Nemci u 9,25 otvorili vatru iz automatskih oruđa, zatim iz minobacača u pravcu Štaba bataljona, produživši zatim paljbu prema položajima pomenutog bataljona. Čuvši paljbu, 3. bataljon odlazi na položaj, zatim, videvši da je napad upravljen prema 1. bataljonu, upućuje 6. četu i jedno odeljenje »brede« na raskrnicu puta koji vodi od Tolminskog Loma prema Štabu brigade (Draga).

U 9,45, primetivši grupu ljudi, koju nije mogao da raspoznati, na planini naspram 1. bataljona, a kretala se prema njegovom desnom boku, komandant je izdao naređenje da se »breda« koja se nalazila kod kolibe prebaci gore gde je bio položaj druge »brede«, a ova da se premesti u desno, tako da nadgleda pokrete neprijatelja. Pošto je primećena jedna nemačka patrola, na nju je otvorena vatra. Prilikom promene položaja, druga »breda« se našla pod vatrom minobacača, i tada su dva druga lakše ranjena. Kada je čuo paljbu s jednog vatrene položaja »brede« koja je došla iz 3. bataljona kao pojačanje, on je otišao tamo, ali nije zatekao ni ljudstvo ni oružje. Uputio je zamenika komandanta, druga Panunčelija⁴ (Panuncelli), da obiđe mitraljeski položaj, ali se ovaj morao vratiti ne mogavši da ga dostigne. Jedna patrola od 6 ljudi, koja je bila upućena prema Rutu,⁵ vratila se pošto je ispalila nekoliko mitraljeskih rafala, izvestivši da se Nemci već nalaze na položajima koje su naši prethodno bili zauzeli. Mitraljez »safat« (Saffat), koji je 3. bat. uputio radi pojačanja, morao je biti vraćen jer nije funkcionisao.—

Iz Grudnice, gde se nalazilo jedno odeljenje 1. bat., upućena je patrola da smeni ljudstvo na jednom položaju; međutim, budući da je napadnuta a njen komandir ranjen, morala je da se povuče. Takode je napadnut položaj koji se nalazio malo dalje, ali je pružio otpor otvorivši vatru iz mitraljeza i pušaka i na taj način odvratio pažnju od patrole, omogućivši joj da se povuče. Videvši zatim da se neprijateljska vatra pojačava, komandir je izdao naređenje za povlačenje, napuštajući samo rance.—

Patrola koja je ujutru bila na zadatku u Širokarjima iznenada je okružena i zarobljena od strane neprijatelja.

* i ⁴ Redakcija nije mogla utvrditi ime i prezime.

⁵ Zaselak u rejonu Lokoveca. Na karti nije obeležen.

U 17 časova, po naređenju zamenika komandanta brigade, bataljon se povukao u Dragu. Vatreni položaj s jednim mitraljezom postavljen je na raskrsnici ispod kote i072, a jedan položaj sa »bredom« povučen je malo unazad i gleda na stazu za Cvetrež i na put iz Kanalskog Loma.

Pre podne 29-og 200 ljudi iz Sv. Lucije⁶ i Tolminskog Loma prešlo je u Kal, zauzevši tamo položaj. Oko 4 časa jedno odeljenje je dospelo do položaja, ali je palo u zasedu i moralo je da se povuče na položaj pozadi, kontrolišući neprekidno put. Tamo je došlo do gubitka jednog pratioca brigade. Komandant, koji je imao na raspolaganju malo ljudi i malo oružja, pridružio se bataljonu Odreda.⁷ Treći bataljon morao je da se povuče i da zauzme položaj sa 1. bataljonom. U 14,30 č 3. bat. je u celini bio na položaju. Komandant i zamenik komandanta otišli su u Koren, gde se nalazila jedna »breda« i jedan mitraljez, kontrolišući put za Kanalski Lom i Cvetrež. Iz Lipice je povučeno 8 ljudi i jedan mitraljez, s obzirom na tok napada prethodnog dana, a ostavljena su samo dva izviđača. Jedna patrola koja je otišla da uhvati vezu s **položajem J.** bataljona, na raskrsnici puteva Kanalski Lom — Cvetrež — Draga, izvestila je da ga nije našla. Kada je drugi put poslata, napadnuta je i ostavila je za sobom jednog mrtvog.

U 18,30 primećena je jedna patrola od 50 ljudi ispod Lipice, prema Cvetrežu. Druga kolona od 240 ljudi, raspoređena u Kalu nad Kanalom odlazi u Cvetrež i zahvaljujući mraku vrši prepad na telefoniste, patrolu i stražu van Cvetreža, na putu za Kal nad Kanalom. Jedan naš vatreni položaj od 6 ljudi i jednog mitraljeza, s obzirom na nadmoćnost neprijatelja, povlači se. Na taj način su vatreni položaji u Korenu bili okruženi i iz pravca Cvetreža. Na vatreni položaj »brede« otvorena je vatra iz minobacača i »šarca«. Oko 20,30 vatreni položaj je povučen iza Korena. Prema Cvetrežu nije mogla da se vrši paljba, jer je šumovit teren onemogućio vidljivost. Videvši da je okružena posada »brede«, koja je imala gubitak od jednog mrtvog, povlači se, pošto je oruđe sakrila u jedan bunker.

Blizu kote 1070 stiže naređenje zamenika komandanta brigade da se održava veza sa 1. bat. 17. brigade. Malo kasnije stiže zamenik komandanta brigade, Lojze.⁸ U 3,30 č 6. četa je upućena na položaj neposredno izvan Cvetreža, radi održavanja veze sa 1. bataljonom. Oko 5,30 primećena je jedna neprijateljska kolona od preko 50 ljudi, koja se kretala prema

⁶ Sada: Most na Soči.

⁷ U to vreme su se u rejonu Lokoveca nalazili delovi Dolomit-skog NOP odreda (vidi dok. br. 85).

⁸ Lojze Nardin.

Cvetrežu, za leđima 6. čete, koja je u 11,30, uočivši opasnost od okruženja, morala da se povuče prema štabu brigade, kao što je bilo dogovoreno s komandantom 1. bataljona.

Ostali deo 3. bataljona otišao je zatim ponovo prema Kalu nad Kanalom. Dve patrole su upućene napred, dok je treća, koja je bila poslata jedan sat posle druge, naišla u blizini Kala nad Kanalom na neprijateljski otpor iz pravca Cvetreža. Videvši da je situacija zamršena, 3. bataljon odlazi na položaj Na Prevalu".—

U 4 časa 30. 11. 44. 3. bat. odlazi na položaj na brdu Lašček. U 10 časova, po naređenju komande bataljona, jedna »breda« i dva mitraljeza su poslata na kotu 908,⁹ na putu Kal nad Kanalom — Lokovec, dok je jedna patrola upućena ka crkvi u Lokovecu da se uveri u prisustvo neprijatelja. Na brdu Lašček ostao je komandant bataljona i zamenik komesara s mitraljezom »safat«, 3 mitraljeza i protivtenkovskim oruđem, a patrole su upućene u Cvetrež.—

Istog dana pre podne jedna naša patrola od 22 čoveka, pod komandom operativnog oficira, pošla je od Štaba brigade prema Kalu nad Kanalom, preko Vrhoveca i naišla na neprijateljski položaj. Patrola nije mogla da pruži otpor, 7 ljudi je zarobljeno, 4 čoveka su poginula a 2 nestala, samo 9 ljudi se vratilo.

U 12 časova 1. bat. je dobio naređenje da se premesti u Grudnicu.

Dana 1. 12. 44. jedna kolona od oko 500 ljudi, s 4 minobacača 81 mm, 4 laka topa, 16 kola natovarenih hranom i municijom, pošla je iz Tolminskog Loma prema Sv. Luciji, a s njom je pošlo i 25 naših drugova. Druga kolona od 182 čoveka pošla je dz s. Kal nad Kanalom u s. Avče sa 44 konja, 10 kola ; 2 laka topa. Ona se sastojala od oko 50 Italijana, a ostalo su bili Nemci.—

Jedna patrola koja je pošla iz Grudnice primetila je neprijatelja kod s. Širokarji, otvorila vatru, a zatim se povukla. Druga patrola, koja je pošla kasnije, naišla je kod s. Širokarji na slovenački položaj, krenula je dalje, ali je bila napadnuta i morala je da se povuče, pod zaštitom drugova Slovenaca, koji su otvorili vatru.¹¹ S položaja Na Prevalu upućena je patrola preko s. Kal nad Kanalom radi prikupljanja

⁹ Usamljena kuća, 2 km severozapadno od Cepovana. Na karti 1:100.000 nije obeležena.

¹⁰ Na karti 1:100.000 nije označena, a nalazi se 1 km jugozapadno od brda Lašček.

¹¹ U tom rejonu se nalazio na položajima 1. bataljon 17. slovenačke NO brigade » Simon Gregorčič« (izveštaj Štaba 30. NO divizije od 10. 12. 1944, u AIZDG, k. 226/1).

obaveštenja. S položaja na brdu Lašček nastavljena je redovna patrolna služba do Cvetreža.—

Uveče 1. 12. 44. je 1. bat. dobio naređenje da zauzme položaj u s. Draga s jednom »bredom« i jednim mitraljezom i da uputi jednu patrolu u Kanalski Lom a drugu u Cvetrež. Patrola upućena u Cvetrež primetila je neprijatelja i otvorila vatru, zatim se povukla, pretrpevši gubitak od 1 mrtvog. Upućena je druga patrola sa zadatkom da ode na raskrnicu Harbanc,¹² ali ona je prekršila naređenje, otišla je dalje i naišla na Nemce. I ova je ostavila na terenu jednog mrtvog.—

Dana 2. 12. 44. posada 3. bataljona Na Prevalu dobila je naređenje da se vrati, s tim da jednu zasedu od 7 ljudi i jednu patrolu od 3 čoveka ostavi u s. Kal nad Kanalom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za³ načelnika štaba
(Marko Roncani)
Giacuzzo Riccardo¹⁴

Operativni oficir
(Valter Mulacani)
Mulazzani Walter

BR. 96

ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 6. DECEMBRA
1944. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE OBČINE¹

ŠTAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br. 897
Položaj, dana 6. XII 1944.

0.45^h
7 12 44

Z A P O V E S T :
(Sekcija Novo Mesto 1:100.000)

Zbog osiguranja transporata na komunikaciji Št. Vid-
— Novo Mesto, neprijatelj je tokom jučerašnjeg dana u cilju

¹² Na karti 1:100.000 nije pronađeno.

¹³ Dopisano mastilom.

¹⁴ Dakuco Rikardo je bio komandant brigacije.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 188/11, a kopija u k. 154/1. U gornjem desnom uglu plavom olovkom je dopisano u Štabu 15. NO divizije: »0.45^h, 7. 12. 44«, što označava datum i vreme primitka zapovesti.

² Sada: Šentvid pri Stični.

zaštite zaposeo sledeće položaje: Korenitka — Občine — Krušni Vrh — Grmada. Jačina neprijatelja na tom sektoru iznosi 350 — 400 ljudi iz IV pokretnog bataljona. Prema nepotvrđenim podacima, neprijatelj jačine 400 ljudi zaposeo je i položaje Nemška Vas¹ — Vina Gorica — Podboršt.⁴ U cilju razbijanja i uništenja neprijateljeve žive sile na odseku Občine — Korenitka⁵

n a r e đ u j e m o :

1) XV divizija — sve tri brigade — mora 7. o.m. u 7 časova ujutro izvršiti napad na neprijatelja na položajima Občine — Korenitka. Napad izvršiti sa severne strane položaja

¹ Odnosi se na Dolenju Nemšku Vas.

⁴ Odnosi se na Dolenji Podboršt; sada: Dolenji Podboršt pri Trebnjem.

⁵ Zbog otežanog saobraćaja a povećanih potreba za njim na drumu Novo Mesto — Stična — Ljubljana neprijatelj je odlučio da uspostavi nova uporišta Daljni Vrh, Sv. Ana, Občine i Veliki Gaber. Pretpostavljajući da će ova uporišta biti napadnuta pre nego što se konsoliduju i utvrde, on je 5. decembra 1944. angažovao jače snage sa zadatkom da posadama novih uporišta omoguću nesmetano utvrđivanje. U tom cilju:

— 1. bataljon slovenačkih domobranaca [16. i 71. četa i deo Teške čete] iz Stične poseo je položaje Veliki Gaber — Medvedjek;

— 3. bataljon slovenačkih domobranaca [21. i 22. četa] iz Višnje Gore, jačine 200 ljudi, poseo je položaje Občine i Veliki Gaber i počeo izgradnju utvrđenja;

— 4. bataljon slovenačkih domobranaca [31, 32. i Teška četa] iz Šentvida pri Stični poseo je položaje oko Občina radi obezbeđenja radova na uporištu;

— 5. [alarmni] bataljon slovenačkih domobranaca [25, 62. i 114. četa slovenačkih domobranaca i deo 11. čete 3. bataljona 14. SS policijskog puka] iz Velikih Lašča krenuo je pravcem Zdenska Vas — Radohova Vas — Veliki Gaber — Velika Loka — Račje Selo — Brezovica [sada: Brezovica pri Mirni];

— iz Novog Mesta angažovana je borbena grupa verovatno sastava: 34. i 52. posadna četa slovenačkih domobranaca i 2. četa 1. bataljona 14. SS policijskog puka koja je dejstvovala u rejonu Trebnja. Istovremeno sa ovom borbenom grupom angažovani su delovi 40. posadne čete koji su uspostavili uporište u Daljnem Vrhu i delovi 36. posadne čete koji su uspostavili uporište kod Sv. Ane. (Vidi AIZDG, AFK, k. 281/III i k. 283/III-pov. br. 680, te saslušanje zarobljenika u k. 64/1.) Zbog ukidanja uporišta Čučja Mlaka, Dobrava pri Škocjanu i Stranje pri Škocjanu, koja je posedala 55. posadna četa, ova je krajem novembra 1944. bila upućena u Kostanjevicu gde je smenila 36. posadnu četvu koja je prebačena u Novo Mesto. (AIZDG, AFK, k. 299/III i k. 283/III.)

Medvedjek — Korenitka — Občine, s lim da se deo snaga postavi za osiguranje u pravcu Trebnja.⁶

2) Operativni štab VI i XI brigade, sa obe brigade, mora u toku noći izvršiti nastupni marš od Zaliseca pravcem Krušni Vrh — Luža — Občine. Posle napada XV divizije na neprijatelja sa severa, u pogodnom momentu svim snagama udariti [neprijatelju] u leđa tako da neprijateljeve snage na tom odjeku budu razbijene, a zatim pristupiti daljem uništavanju.⁷

3) Oba štaba moraju prethodno izviđačkim patrolama tačno ustanoviti neprijateljeve položaje, tako da se u određeno vreme može izvršiti iznenadan i brz napad, te neprijatelja iznenaditi. U toku borbe težiti potpunom okruženju neprijatelja, a zatim ga manevrisanjem razbijati. Težiti da se na odseku Korenitka — Občine zaplene kamioni, kojih je 10, a ukoliko to ne bi uspelo, uništiti ih.

U toku borbe treba snage XV divizije i Operativnog štaba VI i XI brigade povezati kurirskim patrolama da bi se u toku napada mogla koordinirati dejstva obe jedinice.

Operativni štab VI i XII brigade treba da na sektoru Dobrave ostavi jednu patrolu za vezu sa Štabom korpusa, a Štab XV divizije treba da preko Operativnog štaba VI i XI brigade uputi [u Štab korpusa] dva kurira čim uspostavi vezu s njim.

Posle razbijanja ove neprijateljeve kolone produžiće se "napad u pravcu Trebnja, ako se neprijatelj bude tamo nalazio.

Obaveštajni centri oba štaba su dužni da u tom smislu prikupe potrebne podatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁸

V.d. komandanta potpukovnik:
Franc Poglajen

M. P.

⁶ Divizija nije postupila po toj zapovesti, jer nije imala dovoljno vremena za pripreme; sem toga morala je ranjenike i rekvirirani materijal prebaciti na sektor žužemberk, te je za izvršenje ovog zadatka angažovala 15. slovenačku NO brigadu »Belokranjska«. (Vidi depešu 7. korpusa NOVJ od 7. decembra 1944. u AIZDG, k. 44 I).

⁷ O izvršenju gornjih zadataka vidi dok. br. 107, 108 i 116.

⁸ Politički komesar je bio Janez Hribar.

NAREĐENJE ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 6. DECEMBRA
1944. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA POJAČANO RUŠENJE
KOMUNIKACIJA¹

ŠTAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek
Položaj, 6. dec. 1944.
br. 2448

Upućeno
bataljonima.²

Sadržaj: Uputstva za
akcije na komunikacije

ŠTABU JBO³

U poslednje vreme je znatno popustila aktivnost svih MSV⁴ i inženjerijskih jedinica, kao i svih ostalih naših jedinica, protiv saobraćajnih sredstava. Najveću su aktivnost u tom pogledu pokazali MSV XXX divizije, koji su postigli lepe uspehe u nekoliko akcija protiv vojnih i teretnih vozova, kao i protiv vojske koja se njima prevozila. A ostale jedinice su trošile i materijal u beznačajnim akcijama na rušenju žel. pruga ili objekata na njima. Zbog toga možemo kazati da su akcije izvođene na nepravilan način, jer su rezultati rušenja bili neznatni, a utrošena količina materijala velika, što dokazuje našu neekonomičnost u tom pogledu. Moramo biti svesni da se rušenje železničke pruge i objekata na njoj, kao i drumova, vrši samo onda kada je uspeh zagarantovan, tj. prekinut saobraćaj stalno ili više nedelja. Rušenje železnica ili puteva i objekata na njima vrši se i onda kada time neprijatelju onemogućujemo ofanzivne akcije ili ispade većeg ohima. Rušenja kojima se saobraćaj prekida samo nekoliko časova beznačajna su, jer ih neprijatelj odmah popravi i jer time neekonomično trošimo minerski materijal koji nam ionako nedostaje. Danas ne vršimo beznačajna rušenja železnica i drumova i objekata na njima zbog toga što je danas vojska već toliko porasla i toliko borbeno osposobljena da joj *mora prvi cilj biti uništenje neprijateljeve žive sile i njenih ratnih sred-*

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 295a/III, a kopija u k. 225/II. Redakcija je pronašla primerak koji je dostavljen Štabu Jeseniško-bohinjskog NOP odreda. Adresat je dopisan mastilom.

² Dopisano olovkom u Štabu Jeseniško-bohinjskog NOP odreda.

³ Jeseniško-bohinjskog odreda

⁴ minersko-sabotažnih vodova

stava, a što se uglavnom postiže borbom ili pak diverzantskim akcijama na saobraćajna (vojni i teretni vozovi, automobili) i prevozna borbena sredstva (tenkovi, oklopni automobili, oklopni vozovi). Što je juče bilo dovoljno, to danas više ne može biti. Danas treba da merimo novim merilima, moramo ići napred sa razvojem naše vojske. Zbog toga moramo danas svu pažnju pokloniti akcijama na vozove, automobile, motocikle, oklopne automobile, tenkove itd. Činjenica je da takve akcije nanose neprijatelju istovremeno gubitke u materijalu i ljudstvu, a postiže se i demoralizacija neprijatelja.

Zbog toga moramo da favorizujemo i pojačamo ovakve akcije. Sa druge strane, moramo prvenstveno da upotrebljavamo sve vrste mina (lake, srednje i teške protivtenkovske), te drvene mine domaće izrade svih vrsta, koje sami izrađujemo. Jasno je da naše drvene mine moramo upotrebljavati u prvom redu na drumovima, za borbu protiv neprijateljevih oklopnih i motorizovanih sredstava, i to na onim mestima gde neprijatelj ustaljene mine može da otkrije minodetektorima (na primer, na sektoru Trnovske planote ustaljene mine nemaju efekta jer ih neprijatelj otkriva aparatima).

U slučaju ofanzivnih operacija naše jedinice se ne odriču, niti se smeju odricati, rušenja neprijateljevih komunikacija. U takvim prilikama rušenja moraju u velikom obimu vršiti sve naše jedinice, ne samo inžinjerijske, s ciljem da se zaustave neprijateljevi pokreti. Rušenja manjeg obima vrše se i onda kada na takva mesta postavimo naše zasede ili jedinice kojima porušen drum služi kao prirodna prepreka. Specijalna rušenja drumova u većem obimu vrše jedinice »Novgrada«⁵ ili pak naše inžinjerijske jedinice uz pomoć ostalih jedinica. Ali sva ova rušenja moramo kombinovati s postavljanjem mina u cilju uništavanja saobraćajnih sredstava koja bi tim drumovima pokušavala da prodru.

Postavljanje mina na železničke pruge, vršenje diverzantskih akcija na njima i rušenje samih pruga i objekata na njima treba izvoditi planski i organizovano. Zbog toga

n a r e đ u j e m o :

- 1) Sve železničke pruge na području IX korpusa se raspodeljuju između potčinjenih jedinica ovako:
 - a) *XXX divizija* izvodi diverzantske akcije na linijama:
Gorica — Tržič,

⁵ Skraćenica za: Narodnoosvobodilna vojna gradnja. Podrobnije o organizaciji i zadacima Novgrada vidi tom VI, knj. 16, dok. br. 75, napomenu br. 2.

Postavljanje min na železniške proge, vršenje sabotažnih akcij na njih ter rušenje mostov in objektov na njih je treba vršiti organizirano in usretno. Zaradi tega

odroja so:

1. Vse železnice na sektorju II. korpusa se porazdelijo na področje enice slednje:
 - a/ III. divizija vrši sabotažne akcije na linijah:
 - Gorica - Trst
 - Trst - Trst /Črna/
 - Trst - Sv. Peter - Rakov - Ljubljana
 - b/ IV. divizija vrši sabotažne akcije in rušenja na linijah:
 - Sv. Lucija - Podbrdo - Jesenice in
 - Ljubljana - Jesenice
 - c/ I. divizija vrši sabotažne akcije in rušenja na železnici:
 - Gorica - Sedad - Udine -
 - Udine - Gemona - Pontebba - Trbiž
 - d/ Kofolovski odred vrši sabotažne akcije in rušenja na žel.
 - Ljubljana - Jesenice
 - e/ Jasenjski - Rohinjski odred vrši sab. akcije in rušenja na liniji
 - Podbrdo - Jesenice in
 - Jesenice - Trbiž
 - f/ Operativni tab za Kap. Primorako vrši sab. ak. in rušenja na progi
 - Gorica - Sv. Lucija,
 - Gorica - Sedad
 - Chiuseforte - Pontebba
 - g/ Bataljon 14 vrši sabotažne akcije in rušenja na liniji
 - Gorica - Sv. Lucija
2. Vse železniške linije Sv. Peter - Ljubljana ruši in izvaja na njej sabotažne akcije III. divizija v sporazumu s tix edinicami VII. korpusa, v cilju da se železnica ne ruši na prehodih čez železnico. Rušenje žel. proge Ljubljana - Trbiž/Št. sparameno s edinicami IV. Operativne zone, ki operirajo na levem bregu Save, v istem cilju.
3. Posamezne železniške linije ali njih deli se razporejajo med dve edinci iz razloga kontrole in dopolnjevanja aktivnosti med njimi.
4. Vse edince morajo organizirati aktivnost na določenih delih železnice in posvetiti min v celoti ali delno uničevanju prometnih sredstev ter žive sile. Izolati morajo usretno akcij ter razdeliti določene sektorje na področje enice ter o tem poročati. V tem cilju lahko posamezne edince organizirajo nove ali sestine ali vnde.
5. Vse edince morajo razviti aktivnost v uničevanju prometnih sredstev na cestah, ki se lahko vrši s postavljanjem raznih min in zasad- z borbo. Akcije prve vrste vrše inženirsko, akcije druge vrste na ostale edince.
6. Inš. edince ne smejo uničevati, ampak jih treba uničiti s sredstvi, katere lahko dobijo in jih lahko uporabijo tudi druge edince.

Šef oddelka, poročnik: *[Signature]*

Postavljenosti tabca: divizij, odredov, OŠP, bat. 14,

- Tržič — Trst (Opčine),
Trst — St. Peter⁶ — Rakek — Ljubljana.
- b) *XXXI divizija* izvodi diverzantske akcije i rušenja na linijama:
Sv. Lucija⁷ — Podbrdo — Jesenice i
Ljubljana — Jesenice.
- c) *Ital. divizija »GARIBALDI«* vrši diverzantske akcije i rušenja na železničkoj pruzi Gorica — Čedad — Udine, Udine — Demona (Gemona) — Ponteba (Pontebba) — Trbiž.
- č) *Skofjološki odred* vrši diverzije i rušenja na železnici Ljubljana — Jesenice.
- d) *Jeseniško-bohinjski odred* vrši diverzije i rušenja na liniji:
Podbrdo — Jesenice i
Jesenice — Trbiž.
- e) *Operativni štab za Zap. Primorsko* vrši diverzije i rušenja na pruzi
Gorica — Sv. Lucija,
Gorica — Čedad,
Kjuzaforte (Chiusaforte) — Ponteba.
- f) *Bataljon DK^H* vrši diverzije i rušenja na liniji
Gorica — Sv. Lucija.
- 2) Deo železničke pruge St. Peter — Ljubljana ruši i na nje-mu vrši diverzantske akcije XXX divizija u dogovoru s jedinicama VII korpusa, sa ciljem da se železnička pruga ne ruši na mestima prelaza preko železničke pruge. Rušenje železničke pruge Ljubljana — Trbiž vrši se u dogovoru s jedinicama IV operativne zone koje dejstvuju na levoj obali Save sa istim ciljem.
- 3) Pojedine železničke linije ili njihovi delovi podeljeni su između dve jedinice radi kontrole i ubrzanja aktivnosti.
- 4) Sve jedinice moraju organizovati svoju aktivnost na određenim im delovima železničkih pruga i što veću pažnju pokloniti uništavanju transportnih sredstava i žive sile. Moraju izraditi planove za akcije i određene sektore podeliti potčinjenim jedinicama, te o tome izveštavati. U tom cilju mogu pojedine jedinice organizovati nova MS odeljenja ili vodove.

⁶ Sada: Pivka.

⁷ Sada: Most na Soči.

⁸ Devetog korpusa. Odnosi se na Zaštitni bataljon Štaba 9. korpusa NOVJ.

- 5) Sve jedinice moraju razviti aktivnost u uništavanju saobraćajnih sredstava na drumovima, što se može izvoditi postavljanjem raznih mina i zasedama, uz borbu. Akcije prve vrste vrše inženjerske jedinice a akcije druge vrste ostale jedinice.
- 6) Prilikom rušenja utvrđenja u napuštenim ili zauzetim uporištima inž. jedinice ne smeju uništavati borbena i saobraćajna sredstva koja se mogu evakuisati i koja mogu upotrebiti ostale naše jedinice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba potpukovnik: Šef odseka poručnik:⁹
Jakopič A.

M. P.

Dostavljeno: Štabovima divizija, odreda, OŠB,¹⁰ bat. DK.

BR. 98

ZAPOVEST ŠTABA 14. NOU DIVIZIJE OD 6. DECEMBRA
1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NOVI RASPORED
SNAGA U CILJU POJAČANJA DEJSTVA NA KOMUNIKACIJE¹

ŠTAB
XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, dana 6. 12. 1944.

ŠTABOVIMA I, II i XIII U. BRIGADE

Položaj

Otpočela je ofanziva na južnom sektoru mađarskog fronta. Neprijatelj je na našoj teritoriji otpočeo utvrđivanje linije. Preko naše teritorije prevozi svoje trupe koje se povlače s juga i kreću komunikacijama značajnim za njega. Da bi izbegao napade naše vojske, on je snagama koje je imao na našoj

⁹ Načelnik operativnog odseka je bio Mitar Raičević.

¹⁰ Operativnog štaba 7a Benečiju. Zvaničan naziv je bio: Operativni štab za Zapadno Primorsko.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.

teritoriji i snagama koje se povlače otpočeo nastupanje protiv snaga naše divizije, s ciljem da naše snage odbaci od komunikacija, kako bi se neometano mogao kretati, te da ih oslabi ili razbije.

Baš u to vreme kada se glavni front približava našoj teritoriji dužni smo da svojim snagama onemogućimo neprijatelju slobodno kretanje, da ga napadamo na železničkim prugama ili pak na drumovima, te da ga uništavamo.

Osim toga, jedan je od prvih i najvažnijih zadataka u ovo vreme da naše snage, koje su brojno još slabe, umnožimo i pojačamo, te da na svim sektorima do maksimuma izvršimo mobilizaciju [ljudstva] od 17 do 50 godina, a naročito na sektorima gde mobilizacija još nije izvršena.

S obzirom na prednje

n a r e đ u j e m o :

XIII SNOUB »Mirko Bračić« ima zadatak da sve svoje snage skoncentriše, da se u toku noći preko druma Trojane — Vransko konspirativno prebaci na područje Velike Reke (tj. pored druma Sv. Pavel' — Trbovlje) i da u toku sutrašnje noći, preko Savinje između Celja i Zidanog Mosta, pređe na područje Jurkloštera.³

Zadatak je brigade da vrši akcije na pruzi Celje — Pragersko — Maribor, Grobelno — Rogaška Slatina i da vrši mobilizaciju na sektorima Slovenska Bistrica, Celje, Ptujsko polje, Haloze i Konjiška gora. Po završenoj mobilizaciji na sektorima Celje (sa one strane pruge), Haloze, Ptujsko polje prebacuje se na sektor Konjiške gore i uspostavlja vezu sa II UB.⁴

II SNOUB »Ljubo Serčer« ima zadatak da odmah skoncentriše svoje snage i u smislu već izdatog naređenja krene između Crne i Šoštanja na položaje Graške Gore sa zadatkom da vrši aktivnost i akcije na pruzi Maribor — Dravograd i sa zadatkom da mobiliše na sektorima Pohorje — Paški kozjak — Dravsko polje — Maribor.⁵

I SNOUB »Tone Tomšič« ima zadatak da ostane na sektoru Zgornje Savinjske doline sa zadatkom da izvodi mobilizaciju u Spodnjoj Šavinjskoj dolini — dolini Pake i da u isto vreme obezbeđuje oslobođenu teritoriju. Zbog toga odmah po

³ Sada: Prebold.

⁴ O pokretu na setkor Jurkloštera vidi dok. br. 109.

⁴ O izvršenju gornjih zadataka vidi Relaciju štaba 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračić« od 17. decembra, 1944. i izveštaj od 30. decembra u AIZDG, k. 336/VI.

⁵ O izvršenju gornjih zadataka postoji izveštaj štaba 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Serčer« od 9. februara 1945. u AIZDG, k. 336/V.

primitku ovog naređenja neka jedan bataljon uputi na Slape" sa zadatkom da napada neprijatelja koji se nalazi na Mariji Čreti i da vrši osiguranje sa pravca Vranskog; jedan bataljon na položaje Homec i Homec-Brdo sa zadatkom da bojnim patrolama napada neprijatelja koji se nalazi u Prihovi i koji će pokušavati da prodre dalje; jedan bataljon na položaje kod Št. Janža⁷ i Rečice ob Savinji sa zadatkom da bojnim patrolama napada neprijatelja duž leve strane drumu i da mu sprečava prodor kroz dolinu.⁸

Detaljna uputstva za rad II UB daće zamenik komandanta drug Džems."

Pri napadima na komunikacije treba pre svega težiti za tim da se uništavaju vozovi s materijalom i vojskom. Rušenja pruge treba vršiti samo onda kada su izgledi da će saobraćaj duže vreme biti prekinut.

Svu pažnju i brigu moraju štabovi brigada pokloniti mobilizaciji i moraju, zbog lakšeg i što intenzivnijeg izvršenja mobilizacije, stupiti u kontakt s političkim vlastima.

Štabovi brigada su dužni da svakog dana Štab divizije obaveštavaju o broju mobilisanih.

Štabovi brigada treba da odmah pristupe izvršenju naredbe.

Za izveštavanje neka se Štab II UB služi radio-stanicom koja mu je dodeljena i neka svakog dana izveštava o situaciji, o borbama i o mobilizaciji. Štab XIII UB treba da se na drugoj strani posluži Kozjanskom radio-stanicom,¹⁰ a zatim radio-stanicom koju ima Šercerova brigada.

Sada kada ćemo imati posla s jačim neprijateljevim snagama treba štabovi brigada da čuvaju svoju živu silu i da vode računa o svojim borcima.

Štab divizije nalaziće se kod I UB.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Žokalj"

Komandant major:
Lepin¹²

⁶ Zaselak, 6 km zapadno od Vranskog. Na karti 1 : 100.000: Slopnik.

⁷ Sada: Šentjanž.

⁸ O izvršenju gornjih zadataka vidi izveštaj Štaba 4. operativne zone Slovenije od 18. decembra 1944. godine u AIZDG, k. 25/1.

⁹ Ivo Majnik Džems

¹⁰ Odnosi se na radio-stanicu Kozjanskog NOP odreda.

¹¹ Alojz Žokalj Džidži

¹² Jože Lepin Ris

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD
7. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENI
JE O BORBAMA ZA ODBRANU SLOBODNE TERITORIJE U
ZGORNJOJ SAVINJSKOJ DOLINI¹

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Operativni odsek
br. 1119
Položaj, 7. 12. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
Operativno odeljenje

[Izveštaj] o toku borbi u Zgornjoj Savinjskoj dolini, na istočnoj ivici oslobođene teritorije.

27. 11. 44. Od štaba divizije je XIII SNOUB dobila zadatak da jednim bataljonom napadne uporište Šmartno ob Paki¹ (60 policajaca) i da osigura prilaze iz Spodnje Savinjske doline.

Druga SNOUB s položaja Lepa Njiva osigurava prilaze iz Šoštanja postavljanjem zasede kod Gorenja, kako bi obezbedila napad XIII brigade. Za izvršenje svog zadatka brigada je zaposela sledeće položaje: 1. bataljon Sv. Florijan³ — Skorno,⁴ 2. bataljon Sv. Anton — Turinek, 3. bataljon kod Novog Kloštera, 4. bataljon Tajna — Ogradnik.

XIII brigada, koja je imala zadatak da izvrši napad na uporište, zaposela je sledeće položaje: 1. bataljon kod Sv. Janeza in Pavla na Dobrovljama, položaje iznad Vranskog, 2. bataljon položaje iznad Braslovča i Polzele, 3. bataljon [položaje] Braslovče — Šmartno [ob Paki] — Slatina.

Obe su brigade, pored zadatka osiguranja, morale razoriti sve komunikacije kojima bi neprijatelju u uporištu mogla pristići pomoć.

28. 11. 44. Treći bataljon XIII brigade, kome je dat zadatak da izvrši napad i uništi uporište, približio se uporištu

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332/IV.

² Posrešno; napad je izvršen na neprijateljevo uporište Paška Vas (vidi dok. br. 79 i 87).

³ Sada: Sv. Florijan pri Šoštanju.

* Sada: Skorno pri Šoštanju.

i u 20,30 časova otpočeo s napadom (27. 11.). Zbog snažne utvrđenosti neprijatelja u uporištu i velikog brisanog prostora oko njega napad nije uspeo, te se posada nije mogla uništiti. Borba je trajala do jutra 28. 11, kada se bataljon povukao na položaje oko uporišta i vršio širu blokadu.

Tog dana posle podne neprijatelj je dobio pojačanje oklopnim vozom iz Celja. Prethodno je opravio razrušenu prugu i sa drumu uklonio zaseke, te pešadijom, s dva tenka, počeo da nadire u pravcu Gorenja. Zbog velike nadmoćnosti neprijatelja, a kako ne bi imao suviše velikih žrtava, bataljon se povukao na položaje Slatina.⁵ Pri tom je neprijatelj imao mnogo gubitaka, a naši su imali 4 mrtva i 15 ranjenih.

Naše jedinice su ostale na svojim položajima, te je jedan bataljon XIII brigade napao neprijatelja koji je pokušavao da opravi prugu kod Gorenja. Sledećeg dana, pak, dve naše čete ponovo su razrušile prugu i izradile zaseke na drumu između Polzele i Paške Vasi.

Neprijatelj je otpočeo koncentrisanje svojih snaga u Šoštanj, Polzeli, Paškoj Vasi i Gorenju.⁶ Ove koncentracije su bile u vezi sa akcijama naših jedinica i s ciljem da se osigura pruga Celje — Velenje. Ova pruga trebalo je da mu posluži u slučaju preopterećenosti pruge Celje — Maribor, gde su u poslednje vreme primećeni brojni transporti vojske i materijala u pravcu Maribora. To su uglavnom jedinice razbijene u borbama u Srbiji i Hrvatskoj, koje se preineštaju na mađarski front. Deo ovih jedinica je neprijatelj zadržao i po uporištima oko Celja, gde bi se reformirale u nove jedinice i bile upućene na front. Ovim jedinicama dat je i zadatak da osiguravaju pomenute pruge.

Zadaci naših jedinica: Kao najvažniji zadatak naših jedinica je u poslednje vreme mobilizacija i rušenje komunikaci-

⁵ Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Paška Vas vidi dok. br. 87.

⁶ Iz obaveštajnog izveštaja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije za decembar 1944. vidi se da je neprijatelj do 2. decembra na tom području prikupio sledeće snage: delove Brdskog lovačkog puka »Treeck« jačine oko 1500 ljudi, 1. bataljon »Holm« (»Cholm«) 25. SS policijskog puka jačine oko 400 ljudi, 1. bataljon 17. SS policijskog puka [ovaj bataljon je krajem novembra 1944. stigao u štajersku, navodno, iz Hrvatske] jačine oko 400 ljudi, SS jeger-bataljon (Jäger Bataillon — lovački bataljon) iz Ljubljane jačine oko 500 ljudi, »vermanšaft« i delove 611. landesšicen-bataljona s tog područja. Prema ovim podacima angažovane su i snage slovenačkih domobranaca iz Ljubljane (vidi AIZDG, k. 232/1). Redakcija nije mogla utvrditi koje su jedinice slovenačkih domobranaca bile angažovane. Verovatno su to bili samo oni pripadnici koji su bili rodom iz Štajerske.

ja. Da bi se u tame što bolje uspelo, brigade XIV divizije su dobile sledeće zadatke:

I SNOUB vrši mobilizaciju i ruši komunikacije u Mislinjskoj dolini.

II SNOUB treba da skoncentriše svoje jedinice na sektoru Sv. Florijan — Topolšica radi sprovođenja mobilizacije i rušenja komunikacija, te sprečavanja neprijateljevog prodora u pravcu oslobođene teritorije.

XIII SNOUB mora kontrolisati komunikacije Polzela — Paška Vas i u isto vreme zadržati neprijatelja ukoliko bi pokušavao da prodire prema oslobođenoj teritoriji.

Sve jedinice imaju zadatak da se ne upuštaju u frontalne borbe, već da neprijatelja napadaju iznenada i u leđa.

Procena situacije: Neprijatelj koji je bio skoncentrisan u pomenutim uporištima otpočeo je nastupanje prema položajima 3. i 4. bataljona II brigade, koji su se nalazili na položajima [Novi] Klošter — Tajna — Ogradnik, i prema položajima Gneč i Slatina, koje su posedala dva bataljona XIII brigade. Neprijatelj je bio jačine 600 ljudi be-ga,⁷ policije, ustaša i kozaka, naoružan **topovima**, teškim minobacačima, mitraljezima i ostalim pešadijskim naoružanjem.

Pošto su se iz toga videle namere neprijatelja, zadaci koje su brigade imale unekoliko su izmenjeni, a naročito zbog toga što je neprijatelj počeo koncentraciju vojske u Crni,⁸ te ju je uputio prema položajima Kramarica — Sv. Vid.⁹

I SNOUB je morala sa tri bataljona vršiti pritisak na Velenje, rušiti prugu i napadati neprijatelja koji se tu nalazio, a jedan bataljon prebaciti na položaje Paški kozjak, gde je on vršio mobilizaciju i napadao neprijateljeve transporte i kolone.

II SNOUB je dobila zadatak da sa dva bataljona goni i napada neprijatelja kod Belih Voda, a sa dva bataljona vrši pritisak na Šoštanj i održava stalnu vezu sa štabom divizije.

XIII SNOUB je dobila zadatak da jednim bataljonom odbaci neprijatelja kod Belih Voda, te da mu spreči prodor u Zgornju Savinjsku dolinu, drugim bataljonom zauzme položaje kod Vodnika,¹⁰ udari neprijatelju u bok ukoliko bi nastupao iz Šoštanja ili Gorenja. Jedan bataljon trebalo je da zadrži na položajima Dobrovlje (Marija Creta) zbog osiguranja sa pravca Vranskog. Bataljon koji je bio raspoređen na

⁷ Bele garde

⁸ Iz pravca Crne su angažovani 2. bataljon 19. SS policijskog puka, delovi 28. SS policijskog puka »Tot« i 2. četa 1. bataljona 13. SS policijskog puka (vidi dok. br. 143, i AIZDG, nemački fond, k. 204).

⁹ Sada: Šentvid pri Zavodnju.

¹⁰ Imanje, 2 km severno od Mozirja.

položajima Vodnik trebalo je da se u slučaju jačeg neprijateljevog pritiska pod borbom povlači na položaje Sv. Radegunda¹¹ i da se tu poveže sa bataljonom koji se nalazi kod Smihela.¹²

Bataljon VDV¹³ brigade koji je bio pridodat diviziji trebalo je da se poveže sa XIII brigadom i da zauzme položaje Lepa Njiva. Ovaj bataljon se stavlja pod komandu XIII brigade.

1. 12. 44. Neprijatelj jačine 300 ljudi nastupao je prema položajima [Novi] Klošter — Tajna — Ogradnik. Naše bojne patrole koje su upućene ispred položaja u više navrata su se sukobile s njim a zatim se brzo povukle. U 11,30 časova neprijatelj je uspeo da se približi položajima bataljona II brigade, ali je bio odbijen. Posle tog neuspeha počeo je da gađa naše jedinice artiljerijom iz Šoštanja i vatrom teških minobacača od Penka.¹⁴ Posle podne je vatra nešto oslabila, pa je i drugi pokušaj neprijatelja da se probije bio osujećen. U 16 časova neprijatelj je ponovo počeo da tuče naše jedinice vatrom artiljerije i minobacača, ali su ove jedinice uprkos tome istrajale do noći [na položajima].

Na položaje kod Gneča i Slatine otpočeo je neprijatelj jačine 300 ljudi da napada u 15 časova sa pravca Paška Vas i Gorenje. Jakom artiljerijskom, minobacačkom i mitraljeskom vatrom uspeo je da na jednom mestu probije naše položaje. Nakon energičnog juriša naših boraca bio je odbijen i protebran u polazni garnizon. Ovom prilikom je došlo do borbe prsa u prsa koja je trajala do 19 časova.

Tog dana neprijatelj je imao velike gubitke, a naše jedinice 6 mrtvih i 16 ranjenih.

2. 12. 44. U 7 časova ujutro neprijatelj je ponovo počeo artiljerijskom i minobacačkom vatrom tući položaje 3. i 4. bataljona, a zatim u tri kolone nastupati prema položajima. Pozadi tenkova koji su dolazili od Gorenja nastupala je pešadija ud Slatine i desno od Gorenja. Do prve borbe je došlo na drumu Gorenje — Soteska, gde je jedna četa odbila prvi napad neprijatelja — belogardista, koji su na glavama nosili titovke. Neprijatelj je uspeo da s boka napadne zasedu i da je potisne prema Gneču. Tu je borba vođena do 12 časova, kada su se naši bataljoni povukli na visine kod Lepe Njive. Neprijatelj je i ove položaje tukao artiljerijskom vatrom.

Toga dana neprijatelj je imao oko 150 mrtvih i ranjenih.

¹¹ Sada: Radegunda.

¹² Sada: Smihel nad Mozirjem.

¹³ Vojska državne varnosti (Vojska državne bezbednosti)

¹⁴ Imanje, 5 km severoistočno od Mozirja. Na karti 1 : 25.000: Penšek.

3. 12. 44. Neprijatelj je prema položajima XIII i II brigade dovlacio nove snage. Sa šest topova je iz Šoštanja i Gorenja tukao naše položaje na Gneču i na koti 470, te na grebenima Sv. Antona i na Skornu. Posle podne toga dana, oko 15 časova, privukla se pešadija u blizinu naših položaja. Nakon oštre borbe, koja je trajala 2 časa, neprijatelj jačine oko 150 do 200 ljudi jurišem je proteran. Na položajima je ostavio pionirski alat kojim je hteo da se ukopa. Bojna patrola koja je bila upućena u pravcu neprijatelja na položajima Gneč naišla je na neprijateljevu patrolu i proterala je. Neprijatelj je spalio jednu privrednu zgradu.

Pre podne toga dana 4. bataljon XIII brigade je vodio oštru borbu s neprijateljevom kolonom koja je dolazila od Sv. Antona. Neprijatelj je razbijen, a bataljon se povukao do crkve Brezje i tu postavio zasedu, a naveče se povukao u selo Prečno.

I toga dana je neprijatelj imao prilične gubitke, koje još nismo utvrdili. Na položajima su pronađena dva poginula neprijateljeva vojnika i pri tom je zaplenjena jedna puška i 20 ručnih bombi, te nekoliko metaka i druga vojna sprema. Naši gubici toga dana iznose 5 ranjenih.

4. 12. 44. Neprijatelj se ukopao na položajima od Slatine preko Gneča i duž grebena prema Skornu. Grupama od po 100 ljudi je više puta pokušavao da probije naše položaje, ali je uvek bio odbijen. Preko noći su naši napali neprijatelja u Preseki i na Gneču, te ga oterali na polazne položaje.

Neprijateljevi gubici toga dana iznose 50 mrtvih i mnogo više ranjenih. Naši nisu imali gubitaka. Zaplenjene su dve puške, 1000 metaka i nešto alata.

Pošto je neprijatelj nepoznate jačine izbio na Lepu Njivu naše jedinice su se povukle na sledeće položaje:

I SNOUB Sv. Vid — Sv. Danijel — Radman, iznad Zavodnja,

II SNOUB se premestila na sektor Šoštanj — Velenje — Sv. Andraž,¹⁵

XIII SNOUB Šmihel — Prečno — Mozirje. A dva bataljona na položaje Loke¹⁶ — Soteska — Letuš — Braslovče.

5. 12. 44. Još u toku prethodnog dana i noći neprijatelj je prodro na Lepu Njivu — Kolovrat — Ljubiju. U Soteski je

¹⁵ Sv. Andraž u tom rejonu ne postoji. Iz izveštaja Štaba 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Sercer« od 9. februara 1945. vidi se da se ova brigada premestila u rejon sela Zavodnje, gde je preko celog dana vodila oštre borbe a pred veče 4. decembra 1944. prebacila se u rejon Komprejev vrh (AIZDG u Ljubljani, k. 336/V).

¹⁶ Sada: Loke pri Mozirju.

opravljao zarušen drum. Artiljerijskom vatrom je iz obližnjih uporišta tukao naše položaje. Toga dana do borbi nije došlo.

Neprijatelj je uspeo da zauzme položaje Mozirje — Lepa Njiva — Bele Vode. Na pruži Celje — Šoštanj pojačan je saobraćaj neprijateljevih transporta.

6. 12. 44. Naše jedinice su dobile nov raspored te se nalaze:

I SNOUB: Okolina — Šmartno ob Dreti — St. Janž¹⁷ — Slopnik,

II SNOUB: Kramarica,

XIII SNOUB: Dobrovlje — Sv. Pavel¹⁸ u Savinjskoj dolini.¹⁹

Toga dana nije došlo do borbi.

Neprijatelj je poseo položaje severozapadno od Mozirja, i to: Trnavče — Žekovec — Šmihel — Bele Vode i Marija Čreta.

Namera neprijatelja je bila da naše jedinice uvuče u frontalnu borbu i da ih što više udalji od komunikacija koje je želeo imati u ispravnom stanju. Da bi izvršile svoj zadatak, naše jedinice su se izvukle iz borbe na nove sektore, gde će vršiti napade na neprijateljeve transporte, rušiti komunikacije i izvoditi mobilizaciju.²⁰

Drugih izveštaja i potpunijih podataka o toku ovih borbi do sada još nemamo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom.²¹ načelnika štaba kap.²² Sef operativnog odseka major:
Primožič Franc Miha Avšič

M. P.

¹⁷ Sada: Šentjanž.

¹⁸ Sada: Prebold.

¹⁹ Podrobnije o borbama 13. slovenačke NOU brigade »Mirko Bračić« za ovaj period vidi izveštaj štaba 4. operativne zone Slovenije od 18. decembra 1944. u AIZDG, k. 25/1.

²⁰ Vidi dok. br. 98.

²¹ i ²² Dopisano crvenom olovkom.

IZVEŠTAJ ŠTABA 15. NO DIVIZIJE OD 7. DECEMBRA 1944.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE I ŠTABU 7. KOR-
PUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE
ŠENTJANŽ I O BORBI U REJONU KRMELJA»

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek, br. 712
Položaj, 7. XII 1944.

Operativni izveštaj
za 5. XII 1944.
Vreme: Oblačno.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
(Operativno odeljenje) i
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

I. POKRETI NEPRIJATELJA NA TERITORIJI NASE DIVIZIJE:

XII brigada: Danas oko 9 časova pre podne, sa pravca Sevnice, stigla je drumom u Krmelj neprijateljeva kolona, u pomoć uporištu Št. Janž.² Jačina kolone je oko 100 ljudi, od kojih je 50 u pobočnici a 50 se vozilo u dva teretna automobila.³

XV brigada: Brigada je vršila napad na neprijateljevo uporište Št. Janž. Oko 8 časova ujutro, sa pravca Tržišča,⁴ je neprijatelj stigao u pomoć napadnutom uporištu, a isto tako je, verovatno sa pravca Sevnica — Radeče, druga kolona SS stigla u pomoć.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 26/11. Broj delovodnika dopisan je olovkom.

² Sada: Šentjanž.

³ Ovo su bile dve čete (vidi dok. br. 140).

⁴ U Tržišču se nalazila 35. posadna četa slovenačkih domobranaca, ali tu akciju njihovi izveštaji ne registruju.

II. BROJNO STANJE NASE DIVIZIJE:

na licu, rashod, po spisku

Stab XV divizije:	17	19	36	(2 bol., 17 na položaju)
Spec. jed. XV div.:	71	30	101	(3 bol., 1 kurs, 1 nestao, 25 na položaju)
Spec. četa:	10	50	60	(50 na položaju)
Bal. za vezu:	17	37	54	(3 bol., 34 na položaju)
Inž.-teh. bat.:	119	23	142	(10 bol., 5 nestalo, 4 si. put, 2 kurs, 1 odsustvo, 1 zatvor)
Pokr. bol. i hir. ek.:	136	10	146	(5 bol., 2 odsustvo, 3 si. put)
IV brigada:	497	97	594	(49 bol., 30 kurs, 5 bolov., 8 si. put, 5 ambulanta)
V brigada:	420	112	532	(72 bol., 36 kurs, 4 nestala)
XII brigada:	469	105	574	(46 bol., 44 kurs, 10 nest., 2 bolov., 1 si. put, 1 lekar. pregled, 1 kurir u div.)
XV brigada:	382	132	514	(34 kurs, 76 bol., 1 bolov., 17 nest., 2 dezert., 2 preg. u diviziji)
XV divizija:	2138	615	2753	

Promene po spisku:

Spec. četa XV divizije: upisano 9 drugova, stigli iz brigada.
Inž. teh. bataljon: 4 druga brisana, otpuštena iz operat. jedinice. 1 drug upisan, stigao iz IV operativne zone.

IV brigada: 9 drugova upisano, stigli u prekomandu.

V brigada: 7 drugova upisano, vratili se kao nestali.

2 druga brisana jer su dezertirala.

XII brigada: 1 drug brisan, poginuo.

III. SADAŠNJI RASPORED NAŠE DIVIZIJE:

Stab divizije se nalazi u Stavčoj Vasi, Operativni štab na položaju kod brigada.

IV brigada: Stab brigade se nalazi u Vinjoj Vasi, štabne jedinice i baterija u selu Konec.

I bataljon se nalazi u Vinjoj Vasi, jednu zasedu jačine jednog voda ima Na Straži i kontroliše drum Na Straži — pilana. Patrole upućuje prema Zajčjem Vrh⁵ — Hrušdci i Gabrju.

II bataljon se nalazi u selu Mihovec; pokretnu zasedu ima kod Sv. Florijana; patrole upućuje u pravcu Stranska Vas — Lakovnice — Ruperč Vrh.

III bataljon se nalazi u selu Podgrad; zasedu ima iznad Koroške Vasi. Patrole upućuje u pravcu Težke Vode i Koroške Vasi.

V brigada: U 16,15 časova cela brigada je krenula na nove položaje, kamo je stigla u 23 časa. Stab brigade se nalazi u selu Breško.⁶ I bataljon je stigao na sektor Veliki Cirknik — Hrastno, gde je zaposeo sve visinske tačke. Patrole upućuje prema Št. Rupertu,⁷ kao i za vezu sa XV brigadom i za vezu sa Štabom XV divizije. Oko 17 časova je bataljon zaposeo položaje na Veseloj Gori.⁸ U 23,30 je II bataljon stigao na položaje Brunk — Leskovec.⁹ Zasedu je imao na k. 561 i na k. 784.¹⁰ Patrolama je kontrolisao sela Hotemež — Dobrava — Lesjak¹¹ — Močilno. Sa položaja se povukao u 10,30 časova i poseo stare položaje Straža u 17 časova.

III bataljon je u 23 časa poseo položaje Breško — Kal.¹² Zasedu je imao na sektoru Breško — Orehovica, a drugu četvu u zasedi na k. 603. Kontrolisao je sektor Osredek¹³ — Kladije¹⁴ i Jatnu. Druge patrole su kontrolisale sektor Svinjsko — Gradšče — Prelesje — Zagorica¹⁵ i Javorje. U 13,30 časova bataljon se povukao s položaja na sektor Bojanke,¹⁶ koji je zaposeo u 17 časova. Minobacačka baterija je jedno odeljenje imala kod I bataljona, koji se nalazio na položaju Cirknik, a drugo odeljenje se nalazilo na položajima Breško.

⁵ Sada: Zajčji Vrh pri Stopičah.

⁶ Zaselak, 8,5 km severno od Mokronoga.

⁷ Sada: Šentrupert.

⁸ Zaselak, 6,5 km severozapadno od Mokronoga.

⁹ Sada: Leskovec v Podborštu.

¹⁰ Na karti 1 : 100.000 nije pronađena.

¹¹ Imanje, 2 km jugozapadno od Radeča.

¹² Sada: Kal pri Krmelju.

¹³ Sada: Osredek pri Krmelju.

¹⁴ Sada: Kladije pri Krmelju.

¹⁵ Taj geografski objekat na tom sektoru ne postoji.

¹⁶ Zaselak, 2 km severno od Mirne.

XII brigada: Štab brigade sa prištapskim jedinicama nalazi se u selu Gabrijele, a isto tako i baterija. I bataljon se nalazi u selu Gabrijele na položaju. II bataljon se nalazi na položaju Gabrijele — Stražberk. III bataljon se od 4 časa ujutro nalazi na položaju kod Dimnika,¹⁷ iznad sela Krmelj.

XV brigada: Za vreme akcije — napada na neprijateljevo uporište Št. Janž, bataljoni su bili na položajima oko samog uporišta, i to:

I bataljon se nalazio u rezervi, te je osiguravao haubicu i štiti teške minobacače. Mitraljesko odeljenje ovog bataljona štiti je podilaženje i povlačenje pešadije duž drumu Podboršt — Št. Janž, gde su se nalazile i protivtenkovske puške iz ovog bataljona. Druga četa ovog bataljona napadala je na uporište Št. Janž s južne strane, i to između II i III bataljona.

II bataljon se nalazio na položajima severoistočno od uporišta Št. Janž, od Jasnice^{1*} pa do Hinja.

III bataljon se nalazio na položajima jugoistočno od uporišta Št. Janž, od Gomile preko k. 311 do Češnica.

IV. AKCIJE I BORBE NAŠE DIVIZIJE:

IV brigada: U 16 časova vratio se bataljon¹⁹ sa dve čete sa sektora Št. Jernej.²⁰ Na tom sektoru su čete manevrisale i držale pokretne zasede. Do borbi nije došlo.

V brigada: U Podborštu se nalazila neprijateljeva patrola nepoznate jačine koja je otvorila vatru na kolonu koja se nalazila u pokretu na nove položaje. Prethodnice su otvorile snažnu vatru na neprijatelja, nakon čega se ovaj povukao. Na području koje kontroliše III bataljon nalazilo se nekoliko ljudi koji su se sakrivali a koje su patrole razjurile.

XII brigada: III bataljon je imao zadatak da posedne položaje Brezje,²¹ a to nije mogao učiniti jer se u Brezju nalazio neprijatelj.²² Zbog toga je u 4 časa dobio od štaba brigade zadatak da zajedno s jurišnom četom XV divizije napadne uporište i uništi ga. Bataljon je krenuo iz Krmelja 4. XII u 24 časa u pravcu Hinjca, gde je jednom četom poseo položaje. Jedna

¹⁷ i ¹⁸ Na karti 1 : 100.000 nije označeno.

¹⁹ Reč je o 3. bataljonu koji je 4. decembra 1944. krenuo iz Podgrada na sektor Št. Jernej [Šentjernej], sa zadatkom da izvodi manje akcije (vidi izveštaj Štaba 15. NO divizije od 7. decembra 1944. u AIZDG, k. 26/11).

²⁰ Sada: Šentjernej.

²¹ Zaselak, 1 km severoistočno od Krmelja.

²² Redakcija nije mogla utvrditi koje su se neprijateljeve snage nalazile u Brezju.

četa ovog bataljona i jedan vod jurišne čete bili su na osiguranju i u zaštiti, a ostale dve čete su se približile uporištu Brezje, i to: jedna četa s jugozapadne strane, druga četa sa severozapadne strane, a jurišni vod sa istočne strane sela Brezje. Kad je bataljon stigao u neposrednu blizinu, odmah je izvršio napad, koji je otpočeo u 0,30 časova i trajao do 1,30. Pod snažnom vatrom naših mitraljeza i lakih minobacača, obe čete i jurišna četa su izvršile juriš i prešle preko žičane prepreke. Pošto je neprijatelj bio suviše ukopan, nisu ga mogle proteirati i uništiti. Za vreme borbe neprijatelj je tukao položaje snažnom mitraljeskom i minobacačkom vatrom lakih i srednjih minobacača, pa su se zbog toga morale čete povući na greben iznad Krmelja. Neprijateljevi gubici nisu nam poznati. Naši gubici: 1 mrtav i 3 ranjena.

U 9 časova je drumom iz Sevnice prema Krmelju stigla neprijateljeva kolona sa dva kamiona, na kojima je, na svakom, bilo po 25 neprijateljevih vojnika, i pobočna kolona jačine 50 ljudi. Kad su kamioni stigli do železničke stanice Krmelj, odmah su [naši] protivtenkovskim puškama uništili oba kamiona i otvorili snažnu vatru iz svih puškomitraljeza i mitraljeza, te teških i lakih minobacača. Dve čete bataljona su zajedno s julišnom četom XV divizije držale neprijatelja pod snažnom vatrom, a jedna četa ovog bataljona i dve čete drugog bataljona upućene su u bok neprijatelja koji je bežao. Za to vreme su jurišna četa i obe čete izvršile juriš i naterale neprijatelja na panično bekstvo u pravcu Brezja. Kamioni su zapaljeni i potpuno uništeni. Borba je trajala sat i po. Nakon završene borbe naše su jedinice ponovo zaposele stare položaje. Gubici neprijatelja: u ljudstvu 7 mrtvih, koji su ostali na bojištu, jedan je zarobljen a 15 je ranjeno. Naši gubici: gubitaka nismo imali.

XII brigada je u ovoj borbi zaplenila 1 puškomitraljez »breda«, 1 italijansku pušku, 2 pištolja, 3300 metaka za italijansku pušku, 7 punih šaržera za mađarsku »zbrojovku«, 2 ranca, više šatorskih krila, jedno odelo, nešto hrane, nešto alata za automobile i razne druge sitnice. Jurišna četa XV divizije zaplenila je 3 pištolja, 1 tromblonsku pušku, 1 laki minobacač s minama, tromblone, veću količinu municije, opreme, hrane i druge sitnice.

Četa nije imala nikakvih gubitaka.

XII brigada: Danas u 2 časa posle podne brigada je krenula s položaja Gabrijele preko Mladetića — Jesenica — Bistrice²³

²³ Sada: Bistrica pri Mokronogu.

— Rakovnika²⁴ — Mirne, gde se jedan bataljon odvojio i otišao na položaje Trbinc, a ostala brigada se kretala za selo Brezovicu,²⁵ kamo je stigla u 20 časova.

XV brigada: Prema operativnoj zapovesti Štaba divizije²⁶ brigada je u 15 časova 4. XII 1944. krenula pravcem Zabukovje — Trstenik — Vesela Gora — St. Rupert — Kamnje — Cirnik — Podboršt — Hinje i dalje ka neprijateljevom uporištu St. Janž.

Plan za akciju je izrađen pismenim naređenjem²⁷ svim bataljonima, bateriji²⁸ minobacača i odeljenju haubice koja je bila pridodata brigadi radi uništenja uporišta St. Janž.

Efektive: U akciji je brigada brojila kako se to vidi iz brojnog stanja ljudstva pod tačkom II, s tim što je jedan bataljon bio u rezervi. Efektive neprijateljeve posade u St. Janžu iznose 80 Nemaca²⁹ i 30 Kočevara,³⁰ naoružanih lakim i teškim naoružanjem, utvrđenih u dobro izgrađenim bunkerima, kojih je bilo 35. Nekoliko je ovih bunkera bilo od betona. Akcija je otpočela oko 4 časa ujutro 5. XII 1944. sa zakašnjenjem, jer je u operativnom naređenju bilo predviđeno da akcija otpočinje 4. XII 1944. u 23 časa. Do ovog zakašnjenja je došlo zbog jošeg puta i tamne noći i zato što je vodič namerno odveo brigadu nešto u stranu a zatim pobjegao i nestao. Za njim su pripucali ali ga nisu pogodili. Brigada je stigla do sela Hinje, kod St. Janžu, oko 1,30 dana 5. o.m. Po pregledu okolnih sela su se bataljoni, određeni za napad, podelili u više kolona i otpočeli nastupanje ka samom uporištu. II bataljon je napao uporište sa severoistočnog pravca, tj. od Češnica do Hinja, III bataljon s jugoistočnog pravca, od Gomile preko k. 311 do Češnica, a druga četa 8 bataljona s južne strane na međuprostoru II i III bataljona.

²⁴ Sada: Rakovnik pri Šentrupertu.

²⁵ Sada: Brezovica pri Mirni.

²⁶ Redakcija nije pronašla zapovest Štaba 15. NO divizije za napad na uporište St. Janž [Šentjanž].

²⁷ Štab 15. NO brigade »Belokranjska« izdao je zapovest 3. decembra 1944 (nalazi se u AIZDG, k. 190a/II). Redakcija je ne objavljuje jer se zadaci vide iz daljeg teksta.

²⁸ Štab 7. korpusa NOVJ je 1. decembra 1944. naredio Štabu artiljerije da u 15. NO diviziju odmah uputi brdsku haubicu 75 mm sa 50 komada municije, koja se diviziji pridodaje za predstojeće akcije (vidi AIZDG, k. 188/11).

²⁹ U tom uporištu su se nalazili pripadnici graničnog pododseka XVIII/F iz Zidanog Mosta. Redakcija nije mogla utvrditi bližu numeraciju jedinice (AIZDG, nemački fond, k. 205/11).

³⁰ Odnosi se na pripadnike nemačke nacionalne manjine iz Kočevja koji su 1941. naseljavani na imanja iseljenih Slovenaca duž demarkacione linije na nemačkoj okupacionoj zoni.

Napad na uporište je otpočeo oko 4,30 ujutro 5. XII, kako je to bilo naređeno: da napad pešadije otpočne nakon artiljerijske pripreme i 11a dati znak raketom. III bataljon je otvorio vatru još pre artiljerijske pripreme, a to zbog toga što je neprijatelj pokušao da izvrši ispad. Bataljoni su borbenim napadnim grupama sve više stezali obruč oko samog uporišta, naročito tamo gde je napadao III bataljon, tj. od groblja u pravcu električnog transformatora i dalje od drumu prema crkvi. Mitralska odeljenja, raspoređena u streljačkim rovovima, otvarala su koncentričnu vatru na neprijateljeve bunkere oko crkve i crkvenog tornja. U zoru je otpočela ogorčena borba, te je 1. četa III bataljona energičnim jurišem prešla žičanu prepreku desno od transformatora i stigla do prvih zgrada, koje je neprijatelj brzo napustio. Za to vreme je i II bataljon stigao do žičane prepreke i otvorio snažnu vatru na neprijatelja u bunkerima i tukao neprijatelja koji je bežao iz zgrada i nekih bunkera. Sa suprotne strane je 2. četa I bataljona nastupala pravo prema crkvi, kojoj se približila na 50 m i odavde neprekidno tukla zbunjenog neprijatelja, i tako vatrom pomagala da se proširi prodor i nastupanje 1. čete III bataljona, koja je već bila u samom uporištu. Ova četa je vodila teške borbe dok nije do nje stigla, sa suprotne strane, i druga četa III bataljona. I ova četa je isto tako u zoru jurišem prešla preko žičanih prepreka i stigla u pomoć 1. četi kod transformatora. Mitralska odeljenja su se sa svim oružjem premestila i zaposela nove položaje preko žičane prepreke kod prvih zgrada.

Na ovim položajima su vođene neprekidne borbe među zgradama, i to preko jednog časa, u kojima je neprijatelj u dva navrata pokušao da oštrim protivnapadima odbaci naše snage, ali su taj njegov pokušaj jedinice energično suzbile.

Pri trećem protivnapadu naše snage su se morale povući iz sela, jer se u isto vreme pojavila neprijateljeva kolona koja je pristigla na pomoć napadnutom uporištu, pa je pretela opasnost da III bataljon bude okružen. Sve to se odigralo oko 8,30 časova ujutro. III bataljon, kada je bio ponovo napadnut s leđa, morao se povući na nove položaje, na greben desno od sela Hinja, sa zadatkom da spreči svaki ispad neprijatelja iz St. Janža u pravcu granice. Odmah se zatim, po naređenju, i 2. četa I bataljona pod borbom povukla na grebene jugoistočno od St. Janža, pa i II bataljon. S tih položaja bataljoni su se, po naređenju, povukli između 11 i 12 časova tog dana i krenuli u selo Cirknik. Oko 15 časova, po naređenju Štaba di-

vizije,³¹ cela brigada je krenula na sektor Selo¹² — Sajenice — Sv. Peter, kamo je stigla oko 19,30 časova.

Neprijateljeva SS kolona koja je oko 8 časova pristigla u pomoć bila je jačine oko 50 ljudi i naoružana samo lakim pešačkim naoružanjem, dok je belogardistička kolona koja je stigla sa pravca Tržišče imala tešku »bredu« i bila nepoznate jačine, jer se deo ove kolone nalazio prikriven u šumi.

Akcija bi u potpunosti uspela po predviđenom planu da neprijatelju nije pristigla pomoć.

U tim borbama je Kočevarima zaplenjeno nešto hrane i stoke i nešto drugog materijala koji nam je potreban.

Sopstveni gubici: U ovoj borbi su poginula 2 druga a 6 ih je nestalo.

Od oružja i materijala je izgubljeno: 1 puškomitraljez »šarac«, 1 laki minobacač s rancem mina, 3 »mauzerke« i 1 italijanska puška, 1 engleski automat i 1 ranac municije za »bren«. Rukovaoci ovog oružja su većim delom ranjeni ili su pak nestali. Neprijateljevi gubici, ukoliko su poznati, na sektorima II i III bataljona iznose 12 mrtvih i mnogo ranjenih. Zarobili smo i 3 naoružana Kočevara.

Trebalo bi kritikovati to da je brigada prekasno krenula, odnosno stigla na položaje i otpočela sa samim napadom.

Moral kod neprijatelja bio je slab, što se primetilo iz slabog otpora koji je pred kraj pružao, ali je baš u tom momentu dobio pomoć, pa se opet okuražio.

Moral naših boraca je bio dobar.

Haubica je ispalila 13 granata za korekturu, jer se zbog magle nije odmah moglo početi sa gađanjem.

Služba veze je funkcionisala dosta dobro.

V. UPOTREBA PROTIVTENKOVSKOG ORUŽJA I EKSPLOZIVA:

Protivtenkovsko oružje XII brigade uspešno je upotrebljeno. XV brigada je pri napadu na St. Janž upotrebila ovo oružje,

³¹ štab 15. NO divizije je 5. decembra 1944. u 11 časova izdao naredenje za nov raspored snaga:

— 5. slovenačka NO brigada »Ivan Cankar« premešta se u rejon Vesela Gora — Bojanka;

— 12. slovenačka NO brigada premešta se u rejon Brezovica [sada: Brezovica pri Mirni] — Trbinc;

— 15. slovenačka NO brigada »Belokranjska« premešta se u rejon Selo [sada: Selo pri Mirni] — Sajenice — Sv. Peter;

— Štab divizije sa prištapskim jedinicama biće u selu Mirna (vidi AIZDG, k. 188/II).

³² Sada: Selo pri Mirni.

a naročito protivtenkovski minobacač i [protivtenkovske] puške za rušenje bunkera. Mogli smo primetiti da je efekat ovog oružja bio zadovoljavajući i da su dobro pogađani ciljevi.

VI. PLANOVI DIVIZIJE ZA BUDUĆE:

Sprečiti svaki pokret neprijatelja na našem sektoru.

VII. RAZNO:

XV brigada je u borbi za Št. Janž potrošila sledeću municiju: 1180 metaka za mitraljez »breda«, 5470 metaka za puškomitraljez »breda«, 860 metaka za »šarac«, 710 metaka za puške »mauzer«, 500 metaka za jugoslavensku »zbrojovku«, 1746 metaka za italijanske puške, 97 mina za laki minobacač, 7 mina za »Piat«,³³ 46 metaka za rusku protivtenkovsku pušku, 75 metaka za englesku protivtenkovsku pušku, 90 mina za teški minobacač i 35 ručnih bombi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. načelnika štaba,
poručnik:
Kajfež¹⁴

Za šefa oper. odseka,
politkomesar:³⁵
Miljavec Stanko

M. P.

³³ Skraćenica za: Projector Infantry Antitank (ručni protivtenkovski bacač).

¹⁴ Karei Kajfež

³⁵ Dopisano mastilom. Stanko Miljavec nije bio politički komesar divizije, već je samo nosio rang političkog komesara.

IZVEŠTAJ ŠTABA KOKRŠKOG NOP ODREDA OD 7. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJEVO UPORIŠTE KOVOR¹

ŠTAB
KOKRŠKOG ODREDA

Br.: 3392

7. XII 44.

Predmet:

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS

Posle uspešnog napada, odn. izvršene vojne akcije na bega-uporište u Kovoru, kod Tržiča, noću 2/3. XII, neprijatelj je odmah sledećeg dana otpočeo da koncentriše u Tržiču jače snage, te otpočeo svakodnevne ofanzivne ispade u raznim pravcima gde dejstvuju naše jedinice, odn. tamo gde prolazi naša kurirska linija, ili pak tamo gde naslućuje da bi se mogli zadržavati naši politički aktivisti.

Brojno stanje odreda od poslednjeg izveštaja nije se promenilo.

Vojne akcije

Noću 2/3. decembra je izvršena vojna akcija s ciljem da se uništi bega-uporište u Kovoru kod Tržiča, u kojoj je učestvovao II i III bat. pod komandom odrednih starešina: komandanta, politkomesara i pom. politkomesara. Plan za napad je izrađen na zajedničkoj konferenciji sa štabovima bataljona /bog toga što je uspeh akcije zavisio pre svega od blokade svih bližih uporišta i komunikacija.

Zborno mesto za oba bataljona, pre i posle napada, bilo je između Hudog grabena² i Sv. Neže,⁴ na drumu između Tržiča i Begunja,⁵ dok se akcijom rukovodilo iz sela Hušica.

Raspored zaseda je bio sledeći: prva zaseda, sa 1 mitraljezom, bila je postavljena u blizini sela Slatna sa zadatkom da blokira Begunje. Druga zaseda, sa 3 mitraljeza, kod upori-

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 338/III. Broj delovodnika i datum su dopisani mastilom.

² belogardističko

³ Dolina bezimenog potoka zapadno od Tržiča. Na karti 1 : 100.000 nije obeležena.

⁴ Crkva, severno od naselja Brezje pri Tržiču. Na karti 1 : 100.000 nije obeležena.

⁵ Odnosi se na Begunje na Gorenjskem.

šta Brezje,⁶ tako da je ovladavala svim drumovima koji izvode iz Brezja u pravcu Pod gore,⁷ a odatle dalje u pravcu Kovora. Treća zaseda, sa 2 puškomitraljeza, bila je postavljena u selu Zvirče sa zadatkom da zatvori drum iz Tabora u pravcu Kovora. Četvrta zaseda, sa 1 puškomitraljezom, u selu Hudo. Peta zaseda, sa 1 puškomitraljezom i teškim »fijatom«, u Bistrici,⁸ u neposrednoj blizini Tržiča, sa zadatkom da blokira drum koji izvodi iz Tržiča u pravcu Begunja. Zaseda je s teškim »fijatom« ovladala selom Bistricom i svom dolinom između Tržiča, Bistrice i Pristave. Šesta zaseda, sa 2 mitraljeza, postavljena je ispred sela Bistrice, na drumu koji vodi iz Tržiča u pravcu Kovora. Sedma zaseda je postavljena između Kovora i železničke pruge Tržič — Kranj, i to na drumu koji izvodi iz Križa u pravcu Kovora. Ova zaseda je blokirala oba mosta na [Tržiškoj] Bistrici, iz Križa za Kovor. Osmu zasedu je postavljena na drumu između Kovora i Bistrice, nekih 100 m od Kovora u pravcu Bistrice.

Tačno u 0,30 časova je otpočeo opšti napad, i to sa grupom boraca jačine 40 ljudi, 4 mitraljeza, 2 laka i 1 teški minobacač. Teški minobacač je imao zadatak da dejstvuje i po bližim uporištima u Brezjama, Križama i Tržiču, te na taj način spreči neprijatelju intervenciju iz ovih uporišta. Odmah posle napada na uporište u Kovor u posadu je raketom tražila pomoć iz susednih uporišta. Kada su otpočele da padaju mine i na ova uporišta, njihove posade su i same tražile pomoć, lako da je posada u Kovor ostala potpuno izolovana. Tek ujutro u 7,30 časova krenula je policija iz Tržiča⁹ u pravcu Kovora, ali je tada akcija već davno bila završena.

Posada u uporištu Kovor je na početku bila potpuno iznenađena. Snašla se tek posle izvesnog vremena borbe i tek zatim otpočela da odgovara vatrom iz teškog i lakog automatskog oružja, kao i vatrom iz minobacača. Prema primljenim izveštajima, na osnovu kojih je bio i izrađen plan za napad, u uporištu su se nalazila samo 32 čoveka, naoružana puškomitraljezom i sa 2 automata a ostali puškama. Tek posle napada smo primili izveštaj da je uoči napada stiglo iz Kranja pojačanje od 19 ljudi iz udarnog bataljona,¹⁰ tako da je posada uporišta brojila 50 ljudi i bila dobro naoružana. Oko uporišta su se na-

* Sada: Brezje pri Tržiču.

⁷ Zajednički naziv za naselja na padinama planine Dobrča.

⁸ Sada: Bistrica pri Tržiču.

⁹ U Tržiču se nalazila 9. četa 3. bataljona 28. SS policijskog puka »Tot« (vidi AIZDG, k. 52/1).

¹⁰ Jedinice Gorenjskog domobranstva nisu bile organizovane po bataljonima. U oktobru 1944. je u Kranju obrazovana »Udarna četa Gorenjskog domobranstva kao pokretna jedinica za borbu protiv snaga NOV (vidi Arhiv SUP Ljubljana, k. 199).

lazili bodljikava žica i streljački zakloni. Iz uporišta, koje se nalazilo u parohiji, izvodio je rov u crkvu, te je posada uskoro posle napada posela toranj i iz njega obasipala vatrom naše borce. Međutim, ova vatra nije ometala naše borce u napadu.

Borba je trajala približno 1 čas i 30 minuta, ali je neposredno pre pada uporišta našim borcima nestalo municije, a pre svega mina, pa se zbog toga morala borba prevremeno završiti.

Uporište je, uprkos tome, potpuno onesposobljeno da i dalje služi svojoj nameri. Prema primljenim izveštajima, koje smo primili veoma kasno zbog toga što je okupator selo Kovor držao 3 dana potpuno blokirano, od čitave posade je ostalo samo 6 ljudi koji nisu bili ozleđeni. Odmah idućeg dana je automobil hitne pomoći odvezio ranjenike iz uporišta. Na našoj strani, sem 3 lakše ranjena, nije bilo gubitaka. Utrošak municije javićemo naknadno čim primimo izveštaj od jedinica.

Moramo naglasiti da je u neposrednom napadu učestvovalo samo 40 ljudi, dok ljudstvo koje se nalazilo u zasedama uopšte nije stupilo u borbu. Ukupno je u ovoj akciji bilo angažovano 120 drugova. Relaciju o ovoj akciji dostavićemo naknadno, jer je pod sadašnjim uslovima ne možemo izraditi.

Ovaj uspeli napad je visoko podigao moral civilnog stanovništva i ugled naše vojske, a kod boraca, koji su uglavnom prvi put učestvovali u takvom napadu, podigao borbeni duh i moral.

Noću 4/5. XII vratio se iz Štajerske naš I bataljon. Sa sektora ispod Storžiča je produžio na svoj operativni sektor ispod Stola, ali je za vreme pokreta bio kod Bistrice pri Trziču napadnut od neprijateljeve zasede. O ovom napadu nemamo još tačne izveštaje. Prema primljenim vestima, koje za sada ne možemo proveriti sve dok ne dobijemo detaljnije izveštaje od Štaba bataljona, saznali smo da je tom prilikom poginuo obaveštajac bataljona.

Dana 3. XII je grupa od 3 минера iz I bat. izvršila diverzantsku akciju između železničkih stanica Žirovnica i Javornik na žel. pruzi Jesenice — Kranj. Na minu je naišao pomoćni voz na kome se nalazila i policija. Voz je potpuno iskočio iz šina. Srušeno je 40 m pruge a saobraćaj je bio prekinut 20 časova. Bilo je utrošeno 3 kg amonala. Kakve je gubitke imao okupator do danas još nismo mogli ustanoviti pa ćemo o tome izvestiti naknadno.

Dana 5. XII je okupator iz Trziča izvršio ispad na Štab našeg odreda,¹¹ i to u jačini 270 ljudi. Kako smo od naše obav.

¹¹ Štab Kokršskog NOP odreda se u to vreme nalazio kod 3. bataljona, u rejonu planine Stol (vidi dok. br. 117).

službe o tome blagovremeno izveštani, okupator nije imao uspeha sem što je zapalio 6 do 8 zgrada koje bi došle u obzir za stanovanje odreda. U ovom napadu neprijatelj je imao i mrtvih, dok mi nismo imali nikakvih gubitaka. Štab odreda se sada nalazi pod vedrim nebom, pa je zbog nepovoljnih vremenskih prilika skoro onemogućeno svako administrativno poslovanje i dostavljanje izveštaja. Izveštaji će za nekoliko dana sigurno izostati, i to sve do tada dok se ne izradi centar čija je izgradnja u toku. Sa bataljonom je stigao od vas upućeni radio-telegrafista i šifrant, pa ćemo izveštaje, sve dok ne bude izgrađen centar, kao i strogo konspirativan bunker za radio-ekipu, dostavljati putem radio-stanice.

Dana 6. XII je okupator, uz podršku tenkova, izvršio ispad na sektor Dobrča i Stola i prodro u dolinu Drage. Tom prilikom je zapalio nekoliko karaula naših kurirskih stanica, zaplenio nešto pošte i zapalio zgradu »Smučarska koč«¹² u dolini Drage, a zatim se bez većeg uspeha vratio u polazno uporište. Naš intendant odreda koji se nalazio na službenom Dutu na sektoru Stola upao je u zasedu i bio je ubijen. Detaljnije izveštaje o ovom ispadu još nismo primili.

U slučaju da se produže koncentracije okupatorovih snaga, bićemo prinuđeni da skoncentrišemo sva tri bataljona, kako bismo bili u stanju da pariramo njegove ispade.

Formira se jurišni bataljon,¹³ koji će brojati 50 ljudi sa sledećim naoružanjem: 5 »brena«, 11 automata i 34 engleske puške. Komandni sastav: komandant drug Ris,¹⁴ do sada operativni oficir; politkomesar drug Ludvik Rekelj, do sada pom. politkomesara III bat.; pom. politkomesara drug Porenta Ivan-Vojko, do sada politkomesar I bat. Niže starešine postaviće se naknadno, te ćemo po završenom formiranju dostaviti tačan formacijski sastav.

Situacija na sektoru Krvavec — Storžič se u poslednje vreme prilično zaoštrila, i to sa dolaskom 500 četnika na ovaj sektor, kao i zbog pojačanja već postojećih be-ga uporišta i istovremenog uspostavljanja novih uporišta.¹⁵ Ukoliko pada

¹² Planinska kuća, 1,5 .km severno od Begunja na Gorenjskem. Na karti 1 : 100.000 nije obeležena.

¹³ Naređenje za formiranje jurišnih bataljona izdao je Štab 4. operative zone Slovenije 15. novembra 1944 (vidi dok. br. 54).

¹⁴ Marjan Jager Ris

¹⁵ U obaveštajnim izveštajima za ovaj period nije registrovan dolazak četničkih snaga na to područje, već je samo utvrđena pojačana patrolna aktivnost. Ova aktivnost je verovatno preduzeta zbog toga što su delovi 28. SS policijskog puka »Tot« iz garnizona na ovoj teritoriji bili prebačeni u Štajersku, u vezi sa akcijom neprijatelja protiv slobodne teritorije u Zgornjoj Savinjskoj dolini. (Vidi AIZDG u Ljubljani, k. 73/IV—V i k. 345a).

moral kod okupatorovih vojnika utoliko raste kod be-ga elementa, naročito onih koji imaju krvlju uprljane ruke i ne vide drugog izlaza sem da bestidno terorišu civilno stanovništvo, a naročito naše simpatizere. Stanovništvo je zbog toga postalo prilično zbunjeno. Ipak su uspešne akcije koje su u poslednje vreme izvršile naše jedinice održale moral stanovništva na visini, odn. ponegde se čak i podiže. U poslednje vreme je [okupator] izvršio više hapšenja novoizabranih ljudi u NOO.

Na sektoru Krvavec — Storžič, gde je uticaj be-ga, zbog gustih uporišta, jači, izdajstvo civilnog stanovništva je na dnevnom redu. Primećeno je da se ovo prenosi već i na sektor Stola. Be-ga imaju dobro organizovanu obav. mrežu.

Pri poslednjoj poseti Štabu zone politkomesar odreda je mtervenisao da se nama dodeli što više propagandnog materijala, tj. brošura, letaka itd., ali do danas još nismo ništa primili. Napominjemo da nam je propagandni materijal od vanredne važnosti za suzbijanje propagande be-ga, koja pomoću okupatora raspolaže odličnim sredstvima u vidu dobro izrađenih brošura i letaka. Po sadržaju je njihova propaganda veoma siromašna i njoj podležu samo slabići, ali je mnogo kolebljivaca koje ova propaganda uznemirava, iako nisu očigledno na strani neprijatelja.

U cilju izvršenja akcije u Kokri Štab odreda je preduzeo sve mere da se prikupe što detaljniji podaci o jačini posade, O bunkerima i uopšte svi podaci koji su neophodno potrebni za sastav plana i uspeh akcije.

U bližoj budućnosti predviđa se šira mobilizacija na sektorima Storžič, Krvavec i Kranj. U tom cilju smo već stupili u kontakt s civilnim vlastima, koje nam moraju pružati informacije i svu pomoć kako bi bili mobilisani svi zelenokadrovi, kao i oni radnici koji su još zaposleni u okupatorovoj industriji u Kranju itd. a voze se svakog ponedeljka na rad, a subotom se vraćaju na nedeljni odmor.

Vaspitanje

Politička nastava: I bat.: OF i slovenačka reakcija; RA¹⁶ u zajedničkoj borbi sa NOVJ; II bat.: predavanje iz brošure »Dva govora popa Šmona«; RA na jugosl. teritoriji; III bat.: Posleratna Evropa i naši nacionalni ciljevi; Pitanje koruških i primorskih Slovenaca; Štabna patrola: [članak] »Zatvorena vrata«.

Vojna nastava: I bat.: stražarska služba; II bat.: dejstvo automatskog oružja, patroliranje — izviđačke patrole, pret-hodnice, zaštitnice i pobočnice; III bat.: obezbeđenje jedinica

" Rdeća armada (Crvena armija)

u mestu i na pokretu, rastavljanje i sastavljanje automatskog oružja i podmazivanje; Stabna patrola: stražarska služba, obezbeđenje jedinica u mestu.

Jedinice od poslednjeg izveštaja nisu izvodile mobilizaciju niti je došao ijedan dobrovoljac.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

BR. 102

IZVEŠTAJ ŠTABA LACKOVOG NOP ODREDA OD 8. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O BROJNOM STANJU I AKTIVNOSTI ODREDA¹

STAB LACKOVOG ODREDA
IV OPERATIVNE ZONE
NOV i POS
Položaj, 8. XII 1944.

Dostavlja se petnaestodnevni izveštaj užeg štaba.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

U vezi s naređenjem IV operativne zone br. 1042 od 22. augusta 1944. dostavljamo petnaestodnevni izveštaj užeg štaba prema traženim tačkama.

Brojno stanje odreda na dan 8. XII je sledeće:

po spisku	737	muškaraca	i	34	žene
u rashodu	339	„	5	„	„
na licu	298*	„	29	„	„

Od 10. XI do 8. XII je odred mobilisao 138 novih boraca.

Otpremljeno	15
dezertiralo	6
otpušteno kao zdravstveno nesposobno	9

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 337/IV. Svi brojevi u pregledu brojnog stanja upisani su mastilom, sem brojeva u rubrici »po spisku« i broja mobilisanih koji su ispisan mašinom.

² Pogrešno zbrojeno; treba: 398.

U jedinici je ostalo još:	
nestalo od poslednje hajke	20
u borbama i hajkama poginulo	35
zarobljeno od neprijatelja	133
prebačeno u novi L.O.	109

Upućeno preko Drave u 1 SNOUB	
»Tone Tomšič«	298

819⁴

U vreme od 10. XI do 8. XII je odred izvršio više vojnih akcija, a među njima je II bataljon o.o.⁵ napao neprijateljevo uporište u Saboti.

Jačina uporišta je bila: 9 žandarma s nekoliko pripadnika landvahe.⁶ Neprijatelj je pobeo iz uporišta, sem komandira stanice koji je poginuo.

U ovoj akciji zaplenjeno je: 23 puške sa 680 metaka, 500 metaka za automat, 6 bombi, 1 pištolj, 1 raketni pištolj i razna druga vojna oprema. Akcija je bila izvršena 11. XI.

Dana 8. XI su 1. i 3. bataljon sa štabom odreda napali neprijateljevo uporište u Ober Hagu. Jačina uporišta iznosila je 20 žandarma i 15 pripadnika landvahe. Napad je trajao od 22 do 3 časa ujutro. Zgrada je bila u 4 navrata minirana, ali je zbog njene snažne konstrukcije i zbog uporne odbrane neprijatelja nije bilo moguće zauzeti. U uporištu je neprijatelj imao 5 mrtvih i 7 ranjenih, a naši gubici iznose 9 ranjenih. Zaplenjenog, odnosno izgubljenog oružja nije bilo. Iste noći je 1. bataljon, koji se nalazio u zasedi u pravcu Ajbišvalda i Arnfelsa, vodio jednočasovnu borbu s nastupajućim neprijateljem, koji je imao preko 60 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši nisu imali gubitaka.

U raznim patrolnim službama zaplenjeno je 14 pušaka.

Dana 20. XI je neprijatelj otpočeo s velikom ofanzivom na čitavom sektoru L.O.⁷ Istog dana je odred vodio tešku tročasovnu borbu sa brojčano nadmoćnijim neprijateljem, a zatim

^a Lackov odred

⁴ Pogrešno zbrojeno; treba: 809.

⁵ ovog odreda

⁶ seoske straže

⁷ Od 18. do 24. novembra 1944 na području Kozjaka preduzeta te akcija u kojoj su angažovane sledeće snage: 3. bataljon Brdskog lovačkog puka »Treeck«, jedna baterija [verovatno iz sastava puka »Treeck«], delovi podoficirske škole 18. vojnog okruga iz Maribora, policija [verovatno delovi 2. bataljona 14. SS policijskog puka] i seoska straža s tog područja (vidi AVII, kut. 21).

se zbog nadmoćnosti [neprijatelja] odred morao povući. Naši gubici su 6 mrtvih i 1 ranjen. Neprijateljevi gubici nisu poznati, ali su ih, prema dobijenim podacima, odvezli u 3 kamiona, a nekoliko su ostavili na mestu borbe. Oružje nismo izgubili, niti smo dobili. U ofanzivi, koja je trajala od 20. XI do 1. XII, odred je vodio stalno manje borbe i upadao iz zasede u zasedu. Tačni rezultati još nisu poznati, ali prema do sada dobijenim podacima je neprijatelj imao velik broj mrtvih i ranjenih. Naši gubici iznose više od 20 mrtvih, među kojima su i komandant 3. bataljona, drug poručnik Celofiga Peter i komesar 2. bataljona drug Kukenberger Ignac. Više od 10 je ranjeno, ali tačan broj još nije utvrđen zbog velikog broja nestalih. U toku cele ofanzive ima odred mnogo nestalih, među kojima je i nekoliko zarobljenih od neprijatelja a nekoliko ih se samo predalo. Zarobljene su i dve kompletne kurirske stanice, zbog čega je svaka veza preko Drave bila prekinuta. Ranjen je i drug koji je nosio generator, zbog čega je ovaj došao neprijatelju u ruke.

Noću 10/11. XI je minerski vod minirao podzidak kod železničkog nasipa na dužini od 50 metara između železničkih stanica Št. Lovrenc i Ožbalt, te drumski most u Ožbaltu dužine 20 m. Na železničkoj pruzi je saobraćaj bio obustavljen 20 časova a na drumu 25 časova. Minirana je i pruga Maribor — Grac, te je saobraćaj za kraće vreme bio obustavljen. U vremenu od 10. XI do 8. XII ukupno su po bataljonima održana 132 časa vojne i političke nastave.

Vojni sud odreda osudio je na smrt dva narodna izdajnika i dva vojna desertera, koji su bili odmah streljani.

Bataljoni su se kretali odvojeno po celom sektoru, a u Slovenske gorice i Prekmurje upućeno je bilo više patrola, koje se pak, iz nepoznatih razloga, još nisu vratile u odred.

Mobilizacija se izvodila srazmerno situaciji i prilikama.

Dalji plan rada štaba odreda nije nam poznat zbog predavanja dužnosti i formiranja novog odreda.⁸

Odred je naoružan samo lakim pešadijskim naoružanjem, a veoma nedostaje teškog naoružanja, što je došlo do izražaja u protekloj ofanzivi.

Kadar je veoma nekompletan, a naročito još sada kada je velik broj rukovodilaca poginuo. Istovremeno se pokazalo da je kadar veoma neiskusn, naime bili su to sami novi borci kojima je to bila sada prva ofanziva. Naročito se primetila ve-

⁸ Odred je reorganizovan 8. decembra 1944 (vidi izveštaj Štaba Lackovog NOP odreda od 18. decembra 1944. u AIZDG, k. 337/IV).

lika nesnalazljivost, pa i veliki nedostatak samoinejative, što je bilo i osnovna krivica za razbijanje jedinica.

Ljudstvo je dobro, ali je posle ove ofanzive mnogo opao moral, a to zbog raznih neistinitih vesti koje je neprijatelj proturao u naše redove preko raznih svojih agenata.

intendantura zadovoljava.

Inž.-teh. služba je bila u punom razmahu, ali je sada komandir čete drug Tilen" ranjen.

Obrazovani su i kulturno-prosvetni kružiaci, te su počeli s radom.

Sudsko veće se mnogo poboljšalo i ušlo je u svoj posao.

Sanitet je preopterećen radom, naročito zbog toga što ne poseduje mogućnosti za operacije i pružanje pomoći težim ranjenicima. Pošto je zarobljen i referent apoteke drug Ratej,¹⁰ postojala je opasnost da se prokaže prihvatnica, pa su ranjenici iz nje prebačeni, i lako smo ostali bez prihvatnice dok se ne izgradi nova.

Radio-telegrafska veza je bila prekinuta jer smo izgubili generator. Zbog uništenja dveju glavnih kurirskih stanica, kod kojih se nalazio i referent za vezu drug Marjan,¹¹ bila je prekinuta i kurirska veza. Uništena su sva prevozna sredstva, pa se mora otpočeti iznova sa uspostavljanjem veze i nabavkom prevoznih sredstava. Moral u jedinici je na zadovoljavajućoj visini.

Pomoći saveznika nismo primali.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Reja

Komandant.
Anton Plešnik

* Jože Bart Tilen

¹⁰ Redakcija nije inogla utvrditi njegovo ime.

¹¹ Marjan Galuf

IZVEŠTAJ ŠTABA NOTRANJSKOG NOP ODREDA OD 10. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA U REJONU STARI TRG PRI LOŽU — GRAHOVO¹

ŠTAB
NOTRANJSKOG ODREDA
Na položaju, 10. XII 44.
Br. 971

Štabu *Glavnom štabu NOV i PO Slovenije*

Na položaju

Operativni izveštaj za 8. i 9. XII 1944, vidi sekciju
Cerknica 1 : 100.000.

a) POKRETI NEPRIJATELJA

Sukob naših patrola dana 8. o.m. u 12 časova na pravcu Sv. Trojica² i patrole [na pravcu] Runarsko — Kotel — Lužarji bio je znak za naše jedinice da se neprijatelj približava našim položajima.

Ispad je izvršio II pokretni bataljon iz uporišta Rakek, te se na sektoru Sv. Vid¹ — Sv. Trojica podelio u tri kolone od kojih je jedna nastupala preko Ulake na Radlek, druga u pravcu [Velikih] Bloka, preko kote 789, na brdo »Vinceremo«,⁴ a treća kolona je nastupala preko Kramplja prema Runarskom i Studencu.⁵ Manje jedinice spustile su se preko Volčja prema Novoj Vasi. Sem toga, preko Cerknice i Martinjaka, iznad Grahova, prema Strmecu nastupala je kolona od oko 150 ljudi i spojila se s kolonom na Radleku.⁶

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 198/V. Broj delovodnika je dopisan olovkom.

² Sada: Sivče.

³ Sada: Žilce.

⁴ Odnosi se na bezimeni vis jugoistočno od Velikih Bloka na kome su italijanski okupatori velikim slovima ispisali: »Vinceremo« (vinčferemo — pobeđićemo), pa se je i kasnije održao ovaj naziv.

⁵ Sada: Studenec na Blokah.

⁶ Osmog decembra 1944. u 8 časova 2. bataljon slovenačkih domobranaca [sastava: Štab bataljona, vod za vezu, pionirsko odeljenje, 17, 47, 48. i 2. teška četa, u ukupnoj jačini 325 ljudi] krenuo je pravcima: — 17. i 47. četa sa delom 2. teške čete nastupale su pravcem Begunje pri Cerknici — Topol pri Begunjah — Podslivnica — Volčje — Studenec. Kao zaštitnica upućen je jedan vod 17. čete na vis »Vincere-

b) BROJNO STANJE ODREDA

7

c) SADAŠNJI RASPORED NAŠIH JEDINICA

U toku ovog dana (9. o.m.) izvršeno je opšte grupisanje naših jedinica zbog premorenosti ljudstva (loši vremenski uslovi, kiša i sneg), kao i zbog popune municijom i neprekidnih borbi s neprijateljem⁸ u toku poslednjih dana, pa su naše jedinice noću 9/10. o.m. zaposle sledeće položaje:

1. četa se nalazi na sektoru Gorenjeg Jezera sa zadatkom da kontroliše planinu Javornik, izrađuje zaseke na drumu pravcem Otoška dolina — Debeli kamen, polaže nagazne mine ispod zaseka i kontroliše teren putem bojnih i obaveštajnih patrola u pravcu Cerknice.

2. četa se sa Štabom odreda nalazi u selu Podgora⁹ sa zadatkom da kontroliše drum Kozarišče — Leskova dolina, vrši osiguranje kantonmana i održava vezu s pozadinskim jedinicama.

3. četa se nalazi na sektoru Studeno¹⁰ — Bloška Polica s ciljem da vrši kontfolu terena pravcem Begunje¹¹ — Grahovo i da održava vezu sa 4. četom.

mo«, gde je došlo do prvog sukoba s partizanima. Glavnina ove kolone pročešijavala je teren između Studeneca i Nove Vasi i pred veče je stigla u Velike Bloke, gde je zanočila.

48. četa sa delom 2. teške čete nastupala je pravcem Grahovo — Radlek — Lisec [trig. 872], gde je zaposela položaje. Patrola upućena u Studeno sukobila se s partizanima.

Bataljon se 9. decembra 1944. u 15 časova istim pravcem vratio u Rakek. (Vidi AIZDG, AFK, k. 280/IV).

⁷ Redakcija je izostavila brojno stanje i obrazloženje rashoda, jer nema bitnih promena posle 28. novembra 1944 (vidi dok. br. 81).

⁸ Iz izveštaja Notranjskog NOP odreda vidi se da su njegove jedinice imale sledeće sukobe:

— 6. decembra 1944. je snajperska grupa u Starom Trgu pri Ložu napala neprijatelja koji se, posle pljačke, vraćao iz Babnog Polja.

— 7. decembra 1944. je patrola 4. čete između Loža i Bloške Police napala neprijateljevu kolonu jačine oko 300 ljudi koja je pratila transportovanje napljačkanog sena. Za to vreme je 4. četa posela položaje u selu Bloška Polica i napala neprijatelja sa bliskog odstojanja. Četa je zaplenila kola sena, par konja i dva para volova, a zatim se, zbog nadmoćnosti neprijatelja, povukla iz sela.

Patrola 3. čete je kod Grahova napala istu kolonu i zapalila dva kola sena. (Vidi izveštaje Štaba Notranjskog NOP odreda od 7. i 8. decembra 1944. u AIZDG, k. 198/V).

Prednje borbe su jedinice Notranjskog NOP odreda vodile protiv neprijatelja koji se od 24. novembra do 7. decembra 1944. nalazio u Kozarščama (vidi dok. br. 91, objašnjenje 2).

⁹ Sada: Podgora pri Ložu.

¹⁰ Sada: Studeno na Blokah.

¹¹ Odnosi se na Begunje pri Cerknici.

4. četa se nalazi na sektoru Bloške planote, u selu Glini, sa zadatkom da kontroliše teren u pravcu Lužarji — Boncar¹² i da održava vezu sa Loškim potokom.

d) UPOTREBA PROTIVTENKOVSKOG ORUŽJA I EKSPLOZIVA

Raspolažemo sa još 138 kg eksploziva 808 i 10 kg trotila.

e) AKCIJE NAŠIH JEDINICA

Patrole koje su 8. o.m. bile upućene u pravcu Begunja i prema Lužarjima stupile su u borbu s prethodnicama II pokretnog bataljona koji je tog dana izvršio ispad na sektor Bloške planote, čime je našim jedinicama koje su se nalazile na tom sektoru bio dat znak da blagovremeno posednu položaje.

Kolona koja se na Radleku spojila i nastupala u pravcu Studena bila je odbačena od naše zasede na koti 872 i od vatre naših jedinica od sela Studeno i obližnjih položaja. Tu je neprijatelj imao 3 mrtva i nekoliko ranjenih, koje je pod našom snažnom vatrom izvukao s položaja. Neprijatelj iz ove kolone ograničio se samo na tučenje naših položaja snažnom minobacačkom vatrom s položaja oko sela Radleka.

Kolona koja je nastupala prema brdu »Vinceremo« iznad [Velikih] Bloka u pravcu Nove Vasi imala je nameru da produži ka Novoj Vasi, što joj nije uspelo jer su je zadržale naše jedinice koje su se nalazile na položajima ispred sela Gline i u pravcu sela Studeno.

Treću kolonu, koja je nastupala u pravcu Studena, zadržavale su naše jedinice koje su se nalazile na dobrim položajima iznad samog sela Fara. Pošto smo bili blagovremeno obavješteni, uputili smo u pomoć još jednu četvu iz sela Hriba¹³, koja je ubrzanim maršem na vreme posela položaje iznad sela Topola i odbacila neprijatelja koji je u koloni nastupao od Studeneca, ispod kote 850. Ova kolona je imala nameru da izvrši okružavanje u pravcu Topol — Metulje, prema koti 717 (Resje), i da izbije našim jedinicama za leđa. Na tom pravcu je neprijatelj imao nekoliko ranjenih i 2 mrtva. Naših gubitaka nije bilo, ali imamo nekoliko nestalih, od kojih se neko licina vratila u toku jučerašnjeg dana.

Očito je da je neprijatelj težio da svojim manevrom okruži i uništi naše jedinice koje su se nalazile na položajima Bloške planote, što mu pak nije uspelo zbog budnosti naših patrola koje su otvaranjem vatre dale znak za blagovremeni raspored naših jedinica na položajima. Osim toga, pripomoglo

¹¹ Na karti 1 : 100.000 nije pronađen.

¹² Sada: Hrib-Loški potok.

je nama a ometalo neprijatelja loše vreme (sneg i kiša), kao i budnost i borbenost naših jedinica koje su na svojim položajima istrajale do mraka.

Već po drugi put se primetilo da su moral i borbenost be-ga bataljona na veoma niskom stupnju. Bilo bi potrebno da imamo još nešto ljudstva i bolje naoružanje.

Neprijatelj je sa sobom imao 3 teška minobacača i njihovom vatrom obasipavao naše položaje od Radleka, brda »Vinceremo« i iznad Nemške Vasi.¹⁴

f) NAŠI PLANOVI ZA BUDUĆNOST

Za vreme boravka u Loškoj dolini neprijatelj je uništio čitavu telefonsku mrežu od Babnog Polja do Bloške Police, Žerovnice i Gorenjeg Jezera. Naš je zadatak da našim ljudstvom i uz pomoć N.V.P.¹⁵ opet uspostavimo uništenu telefonsku mrežu. Dalje je naš zadatak izrada zaseka i miniranje drumova koji vode preko Javornika, kao i kontrola nama određene teritorije.

RAZNO

Usled stalnih borbi i pokreta naših jedinica za poslednja dva dana nije se održavala vojna i politička nastava po četama.

S. F. — S. N.!

Politkomesar:
Bedenčić Josip

Komandant poručnik:
Anton Hitejc

M. P.

¹⁴ Sada: Nemška Vas na Blokah.

¹⁵ Notranjskog vojnog područja

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
11. DECEMBRA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O UVOĐE-
NJU TEČAJA IZ PIONIRSKO-PONTONIRSKJE SLUŽBE U PO
DOFICIRSKOJ ŠKOLI¹

GLAVNI STAB NOV I PO
SLOVENIJE
Dana 11. decembra 1944.
Broj: 21²

Predmet: Organizovanje
tečaja iz pionirsko-pon-
tonirske službe u Podof.
školi.

ŠTABU VII KORPUSA

Razvoj naše vojske, koja je dobila oblik regularne voj-
ske, i zadaci koji se u vezi s tim postavljaju i ogledaju u ak-
cijama većeg obima, angažovanjem većeg broja jedinica, kao
i naoružanje neprijatelja i njegova taktika neophodno traže
da se naša inž. služba prilagodi novonastalim uslovima tako da
bude u stanju da izvršava zadatke koji se postavljaju pred nju
sada i u bližoj budućnosti.

S formiranjem min. bataljona bile su u njima formirane
i pionirsko-pontonirske čete." Prilikom formiranja ovih bata-
ljona ustanovilo se da postoji dovoljan broj kadrova za mi-
nerske čete, dok to nedostaje za pionirsko-pontonirske čete, a
naročito stručan komandni kadar. U ailju osposobljavanja

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 157/1. Istovetno nare-
đenje dostavljeno je i Štabu 4. operativne zone Slovenije. Međutim,
Štabu 9. korpusa NOVJ nije bilo dostavljeno, jer je njegova Podoficir-
ska škola polovinom avgusta 1944. ušla (kompletna) u sastav Podofi-
cirske škole 7. korpusa NOVJ. Od tada se podoficirski kadar 9. kor-
pusa NOVJ školovao u školama 7. korpusa NOVJ.

- Dopisano mastilom.

³ Glavni štab NOV i PO Slovenije je naredbom od 5. novembra
1944. propisao formaciju minerskog bataljona (vidi dok. br. 80. obja-
šnjenje br. 25).

stručnog podoficirskog kadra za potrebe pionirsko-pontonirskih jedinica

N A R E Đ U J E M O

da Štab VII korpusa organizuje u Podoficirskoj školi tečaj za pionirsko-pontonirsku službu, i to na prvom sledećem tečaju. Program iz pionirsko-pontonirske struke treba da uglavnom obuhvata sledeće:

- 1) Značaj i cilj utvrđivanja.
- 2) Izrada zaklona, od najprimitivnijih do utvrđenih gnezda, za sve vrste oružja, kao i izgradnja osmatračnica.
- 3) Prikaz načina prelaska preko reke: gaženjem, prelaskom preko brana, čamcima, skelama, plivajućim mostovima, stalnim mostovima, pionirskim mostovima (polustalni drveni mostovi), pontonirskim mostovima.
- 4) Savlađivanje kanala, potoka i raznih drugih dubina (koji dolaze u obzir za našu vojsku) prenosnim materijalom — mostovnim parkom ili improviziranim materijalom.
- 5) Prelazak preko reka:
 - a) gaženje i potrebno osiguranje pri tome,
 - b) prelazak preko brana — potrebna priprema brana i osiguranje,
 - c) čamcima, koji se dobiju na licu mesta, u blizini ili se izrade pre upotrebe,
 - d) skelama na žicu, koje se izrađuju od priručnog materijala,
 - e) prenosnim skelama, koje se sastave pre upotrebe ili se pak izrade iz priručnog materijala,
 - f) plivajućim mostovima, za koje deo materijala imamo kod sebe a ostali se nađe na licu mesta,
 - g) polustalni (drveni) pionirski mostovi od obrađenog materijala (ako se pronade u blizini upotrebe) i neobrađenog, koji se pronalazi na Jicu mesta,
 - h) pontonski mostovi na običnim ili gumenim čamcima.
- 6) Prikaz načina izgradnje puteva, i to u kamenju, močvari, na trošnom zemljištu, u šumi itd.
- 7) Osnovni pojmovi o načinu izgradnje puteva:
 - a) donji ustroj: nasip, usek, zasek, izgradnja stalnih i privremenih objekata,
 - b) gornji ustroj: izrada kolovoza,
 - c) upotreba trasirki, nivelacijskih krstova, određivanje pravca i niveliteta,
 - d) održavanje i opravka drumova i objekata na njima.
- 8) Nastava treba da se održava u smislu napred navedenih tačaka. Nastava treba da bude pre svega praktična, na

terenu. Slušaocima treba da se daju i osnovna znanja iz minerske službe.

Dosadašnji plan nastave na minerskom tečaju koji se odnosi na nastavu iz pionirsko-pontonirske službe treba da se prilagodi napred navedenom programu iz pionirsko-pontonirske službe tako da bi bio slušaocima minerskog tečaja dat čitav pregled iz pionirsko-pontonirske službe.

Za pionirsko-pontonirski tečaj treba da štabovi inž. jedinica upućuju odabran kadar, kako bi se u jedinicama poboljšala pionirsko-pontonirska služba i na taj način poduprla težnja i namera škole da vaspita što više dobrog i sposobnog podoficirskog kadra za pionirsko-pontonirsku službu.

Slušaoci treba da budu odabrani iz redova onih boraca koji imaju uslova za dobre podoficire i koji su već u civilu imali zanimanje koje će im omogućiti dobar rad u pionirsko-pontonirskoj službi.

O izvršenom nas izvestite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Drugi pom. načelnika Štaba,
ppukovnik:
Milan Lah

Načelnik odeljenja,
pukovnik:
Vladimir Vodopivec

Dostavljeno: Štabovima VII **korpusa** i
IV operativne zone.

IZVEŠTAJ ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 11. DECEMBRA 1944
ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O BORBENOJ AKTIVNOSTI U
PRVOJ POLOVINI DECEMBRA'

STAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ

Operativni odsek

Na položaju, 11. 12. 44.

Opr. br.: 599 /44.

Predmet: 15-dnevni vojni izveštaj
od 27. 11. 1944. do 10. 12. 1944.

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ

(Operativni odsek)

(Karta Bled, jug. izdanje, engl, kopija, 1 : 100.000)

I

Za poslednjih 15 dana naša divizija nije vodila veće borbe s neprijateljem.

Posle uništenja neprijateljevog uporišta u Zeleznikima² jedinice naše divizije su se povukle na sektor Cerkna radi kraćeg odmora.

Kako je našoj diviziji određen sektor Dolomita za kontrolu i uništavanje neprijateljevih uporišta, domobranskih, odn. četničkih, moramo ovaj sektor zbilja kontrolisati i pokazati neprijatelju da se ne oseća sigurnim ni u samom uporištu.

Do poslednjeg dolaska naših jedinica na ovaj sektor možemo kazati da je neprijatelj imao pod kontrolom ovaj sektor kad god je to hteo. Do našeg dolaska su se naročito četnici nalazili oko be-ga³ uporišta: Sv. Trije Kralji,⁴ Rovte i Lučine. Naročito su u poslednje vreme četnici iskorištavali odsutnost naših jedinica i često su dolazili na sektor Žirija, gde su vršili veliku propagandu.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 226/III. Broj delovodnika je dopisan mastilom.

² Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Železniki vidi dok. br. 74.

³ bela garda

⁴ Sada: Vrh nad Rovtami.

Dolaskom naših jedinica na pomenuti sektor četnici su bili prinuđeni da se povuku na sektor Horjula.

Jedinice naše divizije izvršile su pokret na sadašnji sektor noću 29/30. 11. o.g. Već 2. o.m. je neprijatelj izvršio ispad skoro protiv svih položaja naše divizije, tako da su sve brigade istovremeno vodile borbe.

Sem borbe XVI SNOB »J.P. Vojko«, koja je vođena čitav dan i noć, neprijatelj je na ostalim sektorima bio odbačen posle kraće borbe i proteran u uporišta.

Kako se vidi iz daljeg teksta ovog 15-dnevnog izveštaja, cilj neprijatelja je bio da manjim snagama istovremeno napadne sve naše jedinice i na taj način stvori utisak da se radi o akciji većeg obima, te nas ovom taktikom prinudi na povlačenje. Neprijatelju ovo nije uspelo jer ni na jednom mestu nije probio naše položaje.

Izuzev borbu koja je vođena dana 2. o.m., neprijatelj nije izvršio nikake veće ispade, sem manjim patrolama, koje su uvek posle kraće borbe bile odbačene.

Drugi uzrok našeg premeštaja na sektor Gorenja Vas — Žiri — Vrsnik je ekonomski. Sektor Cerčna je već dosta iscrpljen i nije u stanju da duže vreme hrani naše jedinice, naročito u pogledu mesa.

Naša divizija će svoj boravak na ovom sektoru iskoristiti za nabavku što većih količina hrane, naročito stoke, koja će biti odvedena na sektor Cerčna i služitiće kao rezerva.

Na osnovat 15-dnevnih izveštaja potčinjenih jedinica dostavljamo vam kratak pregled borbi naših jedinica, kao i pokrete naših jedinica u vremenu od 27. 11. 44. do 10. 12. 44.

III SNOUB »Ivan Gradnik«

Dana 27. 11. 44. jedinice pomenute brigade su se nalazile na sektoru Stara Oselica — Vrhovec — Lanišče i obezbeđivale se u pravcu neprijateljevog uporišta u Gorenjoj Vasi. Na ovim položajima je brigada ostala do 29. p.m. te se noću 29/30. 11. 44. premestila na sektor Žirovski vrh, sa sledećim rasporedom: jedan bataljon u Jovorču, jedan na Blažu i jedan kod Goropeka. Na ovim položajima nalazi se još i sada.

Dana 2. 12. 44.

Oko 10 časova neprijateljeva patrola jačine 60 ljudi nastupala je prema položaju 1. bataljona na Goropekama. Zašeda ovog bataljona jačine jednog voda napala je neprijatelja, te se posle kraće borbe povukla i izvestila bataljon. Odmah je bio upućen 1 vod, koji je napao neprijatelja u bok, dok su ga ostale snage bataljona napale sa fronta. Posle kraće borbe neprijatelj je bio prinuđen da

napusti položaje, te se u paničnom bekstvu povukao u uporište. Prilikom povlačenja neprijatelj je ostavio na položaju 11 sanduka lakih mina za teški minobacač i po stolje ovoga. Bio je zaplenjen i 1 samar. U ovoj borbi su naše jedinice imale 1 ranjenog. U isto vreme je neprijateljeva kolona jačine 80—100 ljudi nastupala u pravcu položaja 3. bataljona, tj. u pravcu Golog vrha.⁵ Na ovom pravcu već su se nalazile naše obaveštajne patrole, koje su primetile neprijatelja uprkos tome što je imao bele haljine. Patrola je odmah izvestila bataljon i vratila se nazad sa zadatkom da prati pokret neprijatelja. Prilikom povratka dva obaveštajca su naišla kod Škrbineka na neprijateljevu zasedu. Kako je bila magla a neprijatelj bio dobro maskiran, naša patrola je primetila neprijatelja tek na odstojanju od tri metra, i bila je napadnuta. Obojica su bila ranjena. Jedan obaveštajac je pobjegao, dok su drugog zarobili i odveli. Nekoliko minuta kasnije stigao je i naš 3. bataljon, koji je napao neprijatelja, ali se ovaj posle par rafala povukao u uporište. Prilikom borbi s oba bataljona neprijatelj je imao 2 teško i 6 lakše ranjenih.

Dana 4. 12. 44.

Noću 3/4. o.m. jedan bataljon pomenute brigade je izvršio prehrambenu akciju kod seljaka Dolinara, u blizini Sv. Tri Kralja. Za vreme akcije bataljon je bio napadnut sa nekoliko rafala iz neprijateljeve zasede. Čim su naši odgovorili vatrom, neprijatelj je pobjegao. Naših gubitaka nije bilo.⁶ Tom prilikom je bio zarobljen 1 belogardist koji se nalazio kod kuće. Kod njega su pronađene 2 bombe i 1 ital. puška.

Dana 5. 12. 44.

Oko 15 časova se 3. bataljonu na Golom vrhu približavala neprijateljeva patrola jačine 6 ljudi. Kada je primetila prisustvo naših jedinica, povukla se u uporište.

⁵ Iz izveštaja Organizacijskega štaba slovenskega domobranstva za 3. decembar 1944. vidi se, da su protiv jedinica 31. NO divizije na Zirovskom vrhu bili angažovani delovi 43, 44, 45. i 72. posadne čete slovenačkih domobranaca (AIZDG, AFK, k. 281/III).

⁶ Akciju je izvršio 3. bataljon, koji je kod imanja gde je trebalo da izvrši rekviziciju naišao na zasedu 44. posadne čete slovenačkih domobranaca i ovu proterao (vidi izveštaj Štaba 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« od 9. decembra 1944. u AIZDG, k. 226/IV).

Dana 8. 12. 44.

U pravcu Suhog Dola⁷ otišla su u patrolu dva druga. Kada su bili udaljeni nekoliko km od položaja, otišli su u neku kuću — na poziv gazdarice. Posle nekoliko minuta bili su zarobljeni od neprijateljeve patrola koja je bila u blizini skrivena.

VII SNOUB »Fr. Prešeren«

Dana 27. 11. 44. jedinice pomenute brigade su se nalazile na sektoru Slugova dolina⁸ — Leskovica — Robidnica i obezbeđivale se u pravcu neprijateljevog uporišta u Gorenjoj Vasi. Na ovim položajima brigada se nalazila do 29. p.m. Noću 29/30. 11. 44. premostila se na sektor Srednje Brdo — Stara Selica — Kladje.

Dana 30. 11. 44.

Prilikom rušenja mosta na reci Kopačnici je četa 3. bataljona bila napadnuta od neprijatelja. Neprijatelj se posle nekoliko rafala povukao u Gorenju Vas. Tom prilikom je bio ranjen 1 neprijateljev vojnik i zaplenjen 1 dvogled.

Dana 2. 12. 44.

U 13,45 časova nastupala je iz Gorenje Vasi neprijateljeva patrola jačine 60 ljudi. Ova patrola je nastupala u pravcu sela Lajša, gde je posedao položaje 3. bataljon pomenute brigade. Kada se kolona kretala dalje od sela Lajša, naišla je na našu zasedu, koja je pustila neprijatelja na odstojanje 40 metara a zatim na njega otvorila snažnu mitraljesku vatru. Neprijatelj se u paničnom bekstvu vratio u uporište. U gonjenje su bile upućene dve patrola, ali nisu došle u kontakt s neprijateljem. Neprijatelj je imao sledeće gubitke: 2 poginula i 3 ranjena, a zaplenjeno je 11 šaržera za »zbrojovku« sa pripadajućom municijom. Naši nisu imali gubitaka.

Dana 3. 12. 44.

U 13,45 časova nastupale su iz Gorenje Vasi dve neprijateljeve kolone:⁹ jedna jačine 50—60 ljudi u pravcu Ho-

⁷ Zaselak, 1 km jugoistočno od Lučina.

⁸ Na karti 1 : 100.000 nije označena, a nalazi se istočno od kote 1304, 8 km severoistočno od Cerkna.

⁹ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane. Iz obaveštajnih izveštaja Štaba 9. korpusa vidi se da je u to vreme u uporištu Gorenja Vas bila posada od 17 žandarma, 110 graničara i 127 pripadnika Gorenjskog domobranstva (AIZDG, k. 73/IV).

tavlja, a druga jačine 80—100 ljudi u pravcu položaja bataljona na k. 587. Kolona koja je nastupala u pravcu k. 587 raspolagala je teškim minobacačem. Neprijatelj se razvio u strelce i produžio nastupanjem prema našim položajima podržan istovremeno vatrom iz teškog minobacača.

U 14,30 časova otpočela je borba na odstojanju oko 70 metara. Naši su napali neprijatelja mitraljeskom vatrom i odbili dva njegova juriša. Prilikom trećeg juriša neprijatelj je uspeo da na nekim mestima probije naše položaje i posedne k. 587. Zbog opasnosti od okruženja naši su se povukli i poseli dominirajuće položaje s kojih su neprestano dejstvovali vatrom po neprijatelju sve do 16 časova. U 16 časova se neprijatelj povukao u uporište.

Prilikom ove borbe naše jedinice nisu imale nikakvih gubitaka, dok je neprijatelj imao 5 poginulih i 6 ranjenih. Neprijateljeva patrola koja je otišla u pravcu Hotavlja nije došla u kontakt s našim snagama, pa se zbog toga odmah vratila.

Sve do danas se brigada nalazi na istim položajima i nije imala nikakvog kontakta s neprijateljem.

XVI SNOB »J.P. Vojko«

Dana 27. 11. 44. pomenuta brigada se nalazila na sektoru Korita¹⁰ — Vodice¹¹ — Likar¹² i obezbeđivala se u pravcu neprijateljevog uporišta Idrija. Na ovim položajima brigada je ostala sve do 29. 11. 44. Noću 29/30. 11. 44. brigada je izvršila pokret na nove položaje, i to dva bataljona na Vrsnik, a jedan bataljon na Razpotje.^{1:1}

Dana 30. 11. 44.

U 23 časa, prilikom pokreta pomenute brigade na položaje Razpotje i Vrsnik, prethodnice sva tri bataljona su naišle na neprijateljeve zasede koje su se nalazile ispred Razpotja i brda između Vrsnika i Govejeka.

Sva tri bataljona su se razvila u strelce i sa sviju strana izvršila napad na neprijatelja. Neprijatelj, uvidevši da mu pretila opasnost opkoljavanja, povukao se preko Zirov-

¹⁰ Zaselak, 6 km severoistočno od Idrije.

¹¹ Usamljena kuća istočno od Praprotnog brda, trig. 1006.

Imanje, 1 km jugoistočno od Praprotnog brda. Na karti 1 : 100.000 nije obeleženo.

¹² Zaselak, 3 km severoistočno od Idrije.

nice u pravcu Veharša. Jačina neprijatelja bila je 250 ljudi.

Tom prilikom naši su imali dva ranjena, a neprijatelj 3 teško ranjena.

Dana 2. 12. 44.

U 5 časova je neprijatelj nastupao u pravcu položaja pomenute brigade na Razpotju, jednom kolonom jačine 150 ljudi drumom Idrija — Razpotje, a jednom kolonom drumom Gore — Razpotje.¹⁴ Zaseda 1. bataljona koja se nalazila na Pečniku¹⁵ (Vrsnik) napala je neprijatelja i zaustavila njegovo nastupanje. Kako je neprijatelj bio nadmoćan, zaseda se povukla i priključila bataljonu, koji se nalazio na položaja Razpotje. Bataljon je svim snagama napao neprijatelja. Neprijatelj je odgovorio snažnom mitraljeskom i minobacačkom vatrom. Oko 8 časova neprijatelj je iz istog pravca dobio pojačanje u jačini 100 ljudi i otpočeo još snažnije da pritiskuje na naše položaje. Kako je postojala opasnost da neprijatelj probije položaje našeg 1. bataljona, Štab brigade je uputio u pomoć jednu četvu iz ostalih bataljona, pa su ove snage potisle neprijatelja nešto nazad. Neprijatelj je triput pokušavao da jurišem probije naše položaje, ali mu to nije uspelo jer su ga naše snage uvek odbacivale. Napominjemo da je neprijatelj iz dva minobacača veoma snažno dejstvovao po našim položajima, te je vatra uglavnom nanosila gubitke na našoj strani. Borba je, s većom ili manjom oštrinom, trajala sve do 23 časa, kada se neprijatelj povukao u uporište. Naročito je dobro radio naš teški minobacač koji je vatrom podržavao bataljon prilikom odbijanja neprijateljevog juriša. U poslepodnevnim časovima neprijatelj je dovezao dvoje kola municije, koja su naši napali tako da su neprijatelju stigla samo jedna, dok su druga ostala na drumu. Neprijatelj je imao 11 poginulih i 17 ranjenih. Naši su imali 2 poginula i 9 ranjenih.

Dana 5. 12. 44.

Jedan bataljon pomenute brigade premestio se u selo Gore u cilju bolje kontrole neprijateljevog uporišta Idrija i drumu Idrija — Veharše.

Okolo 16 časova je u pravcu položaja tog bataljona nastupala neprijateljeva kolona jačine 200 ljudi, koja je sti-

¹⁴ Verovatno su to bili delovi 2. bataljona 10. SS policijsko-puka iz Idrije (vidi AIZDG, k. 73/IV).

¹⁵ Zaselak u rejonu Ledina. Na karti 1 : 100.000 nije označen.

gla iz pravca Veharša.¹⁰ Kako je bila veoma gusta magla neprijatelju je uspjelo da neprimetno stigne do blizine naših položaja, nakon čega se razvila kraća borba, jer se bataljon povukao na Razpotje. Mi smo imali 1 ranjenog. Bataljon se morao povući, jer mu je pretila opasnost od opkoljavanja. Položaji oko samog sela Gore su neprijatelju dobro poznati, jer se tu pre izvesnog vremena nalazilo uporište.

Inženjerijski bataljon

U ovom periodu nalazio se u Zakrižu i obezbeđivao se u pravcu neprijateljevih uporišta u Baškoj grapi.

Dana 2. 12. 44.

Oko 6 časova nastupale su dve neprijateljeve kolone, svaka jačine po 100 ljudi, i to: iz Grahova¹⁷ preko Bukova u pravcu Oreheka i iz Hudajužne preko Zakojce u pravcu Jesenica. Ove dve kolone su zatim produžile nastupanje u pravcu Zakriža. Jedan vod Inženjerijskog bataljona koji se nalazio iznad Zakriža napao je neprijatelja mitraljerskom vatrom i u 10 časova, posle kraće borbe, neprijatelj se povukao u polazna uporišta. Mi smo imali 1 poginulog i 1 ranjenog, a neprijatelj 1 poginulog.

Zaštitni bataljon

Dana 29. 11. 44. su Zaštitni bataljon i Obaveštajni vod naše divizije postavili zasedu u Srednjoj Kanomlji u jačini 10 ljudi sa dva puškomitraljeza. Zaseda je bila postavljena sa obe strane drumu, u blizini kuće posednika Slivca. Oko 10 časova stigla je patrola be-ga jačine 38 ljudi, na koju su naši otvorili vatru iz svih oruđa. Tom prilikom su bila ubijena dva neprijateljeva vojnika i 2 ranjena. Među poginulim bio je be-ga potporučnik Zajc Leopold, rodom iz Žirija.

Bilo je zaplenjeno: 100 kg kukuruza, 100 kg pšenice, 1 par čizama i kože za jedne čizme.

Idućeg dana je ista grupa boraca držala zasedu na drumu Idrija — Kanomlja. Oko 6 časova naišla je neprija-

¹⁰ U Veharšama se nalazio 1. bataljon 1. slovenačkog udarnog puka SNVZ (vidi mikroteku AVII: film 7, SUP Ljubljana, snimak 51. 53 i 473).

¹⁷ Sada: Grahovo ob Bači.

teljeva kolona jačine 200 ljudi. Naši su se posle kraće borbe povukli.

REKAPITULACIJA

Neprijateljevi gubici:

poginulih	19
ranjenih	41
zarobljenih	1

Naši gubici:

poginulih	3
ranjenih	14
zarobljenih	3

Zaplenjeno:

- 33 mine za teški minobacač,
- 1 postolje teškog minobacača,
- 11 šaržera za »zbrojovku«,
- 1 samar,
- 100 kg kukuruza,
- 100 kg pšenice,
- 1 čizme i kože za 1 čizme.

Sto se tiče taktike neprijatelja možemo kazati da se ona u osnovi nije promenila. Neprijatelj je istovremeno izvršio napad na naše položaje da bismo mi dobili utisak o neprijateljevoj akciji većeg obima.

Pošto se naše jedinice nalaze na sektoru koji neprijatelj veoma dobro poznaje i na kome se pre izvesnog vremena i nalazio, neprijatelj se služio trikovima prilikom postavljanja zaseda u neposrednoj blizini naših položaja, ne s ciljem da prihvati borbu, već s ciljem da hvata žive ljude iz naših patrola. Moramo priznati da je u tome imao nešto uspeha. Ovo primećuju pre svega četnici.

Kod naših jedinica još uvek se primećuje da niže starešine nemaju dovoljno uticaja na borce, što je za nas veoma štetno.

Primećuje se da patrola koje se kreću u neposrednoj blizini neprijateljevih uporišta nisu pravilno upoznate s načinom patrolisanja po takvom terenu, te se dešavaju slučajevi da ih neprijatelj zarobi bez borbe.

Radi otklanjanja ovih grešaka, s naše strane su izdata potrebna uputstva.

Primećuje se, a što je i veoma logično, da naše jedinice posle dužeg odmora dosta gube u svojoj borbenosti.

Primili smo »nastavni plan« koji je izradio Operativni odsek [Štaba] XXX divizije. Međutim, po istom ne možemo da postupamo dok se nalazimo na ovom sektoru, jer je više od 50% ljudstva stalno na položajima, a ostatak ljudstva svake noći odlazi na ekonomske akcije.

Formirali smo Školski logor, u koji već upućujemo sve novomobilisane. Ovi novi borci obučavaće se prema pomenu-
tom planu.

Formirali smo Udarnu četvu prema formaciji koju smo primili od Vašeg Štaba, ali ne raspoložemo dovoljnim brojem automata. Za potrebe ove Udarne čete hitno trebamo oko 15.000 metaka za automate.

Formirali smo takođe Sanitetsku četvu i Transportni vod.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba:
Petelin Stanko-Vojko
Vojko

M. P.

Šef odseka, poručnik:
Vukčević Blažo
Vukčević

BR. 106

ZAPOVEST ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 11. DECEMBRA
1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJA-
TELJEVO UPORIŠTE LUCINE¹

ŠTAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ
Operativni odsek
Na položaju, 11. 12. 44.
Br. 605 /44

Strogo poverljivo.

Z A P O V E S T

(sekcija Idrija 1 : 100.000 italijansko izdanje)

I. SITUACIJA:

Route: **120 [pripadnika] be-ga¹ čete SD.³ Naoružanje: 2 topa kal. 75 mm, 2 protivtenkovska**

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 289/1. Broj delovodnika je dopisan mastilom.

² belogardističke

³ Skraćenica za: Slovensko domobranstvo. U Rovtama se nalazila 44. posadna četa, bez jednog voda (AIZDG, AFK, k. 281/III).

	topa, 3 teška i 2 laka minobacača, 14 mitraljeza i 20 puškomitraljeza.
Sv. Trije Kralji: *	46 ljudi 44. čete SD. Naoružanje: 3 teška i 5 lakih minobacača, 4 mitraljeza i 12 puškomitraljeza.
<i>Št. Jošt:</i> ^{r>}	55 be-ga iz 43. čete SD. Sa poslednjim pojačanjem oko 100 ljudi.⁶ Naoružanje: 2 teška i 3 laka minobacača, 10 mitraljeza i 13 puškomitraljeza.
<i>Suhi Dol:</i> ⁷	130 be-ga. Naoružanje: 1 teški i 2 laka minobacača, 2 mitraljeza i 13 puškomitraljeza.
<i>Črni Vrh:</i>	55 nemačkih graničara i 110 be-ga. Naoružanje: 2 topa kal. 75 mm, od kojih je samo jedan ispravan, 3 teška i 8 lakih minobacača, 6 mitraljeza i 15 puškomitraljeza.
<i>Polhov Gradec:</i>	83 be-ga iz 42. čete SD. Naoružanje: 2 teška i 1 laki minobacač, 4 mitraljeza i 4 puškomitraljeza.
<i>Koreno:</i> ^s	38 ljudi iz 42. čete SD. Naoružanje: 1 teški i 1 laki minobacač, 2 mitraljeza i 2 puškomitraljeza.
<i>Horjul:</i>	50 ljudi iz 43. čete SD. Naoružanje: 2 teška i 1 laki minobacač, 6 mitraljeza i 4 puškomitraljeza.
<i>Idrija:</i>	530 policajaca, 50 be-ga i 80 četnika. Vrsta naoružanja nije poznata.
<i>Škofja Loka:</i>	Oko 2.200 vojnika s nepoznatim naoružanjem.
<i>Kod Mureta:</i> ⁹	55 Nemaca i be-ga. Naoružanje nije poznato.
<i>Visoko:</i>	60 ljudi (Arbeitskompanie).¹⁰

⁴ Sada: Vrh nad Rovtami.

⁵ Sada: Sentjošt nad Horjulom.

⁶ Uporišta Št. Jošt i Horjul držala je 43. posadna četa, pa je, u slučaju dolaska jedinica NOVJ na ovo područje, posada uporišta Št. Jošt bila ojačavana još jednim vodom iz Horjuia (Mikroteka AVII: film 10, SUP Ljubljana, snimci 560—562).

⁷ Zaselak, 1 km južno od Lučina. U ovom uporištu nalazili su se pripadnici Gorenjskog domobranstva.

⁸ Sada: Koreno nad Horjulom.

⁹ Imanje, 4,5 km jugozapadno od Škofje Loke.

*Poljane:*¹¹ **50 policajaca, naoružanje nije poznato.**
Gorenja Vas: **3 žandarma, 110 nemačkih graničara i 140 be-ga. Naoružanje: 3 teška i 6 lakih minobacača, 7 mitraljeza i 26 puškomitraljeza.**
Lučine: **39 nemačkih graničara i 50 be-ga. Naoružanje: 1 top kal. 75 mm, 2 teška i 2 laka minobacača, 4 mitraljeza i 14 puškomitraljeza. (Tačan pregled u prilogu¹²).**

II. NASE SNAGE:

**III SNOUB »Ivan Gradnik« sa tri bataljona,
VII SNOUB »France Prešeren« sa dva bataljona,
XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« s jednim bataljonom,
deo Inžinjerijskog bataljona (1 odeljenje),
1 »partop«.¹³**

III. NASI ZADACI:

Naše jedinice će noću 14/15. XII¹⁴ izvršiti napad i delimično uništiti neprijateljeva uporišta u Lučinama, i to otpornu tačku koja se nalazi u školi na severozapadnoj strani. Ta otporna tačka je od ostalih otpornih tačaka udaljena oko 350 metara.

U tom cilju

n a r e đ u j e m o :

III SNOUB »Ivan Gradnik« jednim bataljonom izvršiće direktan napad na otpornu tačku u školi. Drugim bataljonom blokirće ostale otporne tačke u Lučinama, vršeći u isto vreme demonstrativan napad, tako da će se steći utisak da se nastoji uništiti čitavo uporište. Trećim bataljonom vrši osiguranje u pravcu neprijateljevog uporišta Sv. Trije Kralji.

VII SNOUB »France Prešeren« vršiće osiguranje u pravcu neprijateljevog uporišta Gorenja Vas.

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« izvršiće blokadu neprijateljevog uporišta Suhi Dol jednim bataljonom, a ostala dva bataljona vršiće osiguranje u pravcu neprijateljevih uporišta Rovte i Idrija.

¹¹ Sada: Poljane nad Škofjo Loko.

¹² Taj prilog redakcija nije pronašla.

¹³ partizanski top

¹⁴ i ¹⁷ Datum je dopisan mastilom.

Ekipa »partopa« biće za vreme akcije pod direktnom komandom Štaba III SNOUB »Ivan Gradnik«, odnosno bataljona koji će vršiti napad.

Inžinjerijski bataljon ima zadatak da u III SNOUB »Ivan Gradnik« upuli 1 odeljenje minera sa 80 kg plastika.

IV. IZVRŠENJE

III SNOUB »Ivan Gradnik«

Napad na samo uporište izvršiće se sa dve strane, i to sa severa i severozapada. Težiti za tim da uporištu podidete što bliže a da to neprijatelj ne primeti. Ukoliko bi za vreme svog nastupanja naišli na kaikvu neprijateljevu zasedu ili patrolu, treba je energično napasti i uništiti. Bataljon koji će vršiti direktan napad mora sa sobom imati 4 protivtenkovske puške. Položaj za »partop« odrediće štab brigade na licu mesta.¹⁵ Treba težiti za tim da se uporište uništi u prvom naletu i ne sme se dozvoliti neprijatelju da organizuje otpor.

Drugi bataljon, koji će vršiti blokadu ostale dve otporne tačke u samom selu, mora isto tako težiti da podiđe selu a da ga neprijatelj ne primeti. Obe otporne tačke moraju biti potpuno blokirane, da se ne bi desio slučaj da neprijatelj izvrši ispad, odnosno stigne u pomoć posadi uporišta u školi.

Ukoliko bi uspelo brzo savlađivanje posade uporišta u školi, napad se produžava i uništavaju se ostale otporne tačke.

Jedan bataljon ostaje na Goropekama i ima zadatak da osigurava u pravcu Sv. Tri Kralja i Rovta. Mora da kontroliše sve prelaze preko granice¹⁶ i mora upućivati bojne patrole u pravcu Rovta. Manjim snagama mora demonstrativno napadati uporište Sv. Trije Kralji.

VII SNOUB »France Prešeren«

Za vreme napada na uporište blokiraće uporište Gorinja Vas na taj način što će bataljon koji se nalazi na Kladju premestiti u blizinu uporišta i uz po-

¹⁵ f Stab 31. NO divizije 13. decembra 1944. je naredio Štabu 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« da izvrši rekognosciranje zemljišta i potčinjenim jedinicama na zemljištu odredi konkretne zadatke (AIZDG, k. 281/111).

¹⁶ Odnosi se na demarkacionu liniju između nemačke i italijanske okupacione zone u Sloveniji iz 1941. godine.

dršku teškog minobacača izvršiti demonstrativni napad sa pravca sela Lajša i Dobrave. Da bi blokada, odnosno napad bio što efikasniji, brigada mora još jednu četu privući iz bataljona koji se nalazi na Stari Oselici i njome ojačati bataljon na Kladju. Demonstrativni napad mora se izvršiti na takav način da se neprijatelj neće moći prikupiti i eventualno pokušati sa intervencijom.

Bataljon koji se nalazi na Srednjem Brdu mora manjim snagama izvršiti demonstrativni napad sa pravca Hotavlje. Bataljon koji vrši blokadu s južne strane mora za svaki slučaj postaviti zasedu na drum Gorenja Vas — Lučine ispod kote 540.

XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«

Jednim bataljonom, koji se nalazi na Vrsniku, izvršiće blokadu neprijateljevog uporišta Suhi Dol, koje treba u isto vreme i demonstrativno napasti. Blokada mora biti potpuna tako da neprijatelj neće moći da izvrši ispad. Demonstrativni napad mora da traje za sve vreme akcije. Napad će se izvršiti sa južne i zapadne strane.

Da bi akcija bila osigurana i sa pravca Št. Jošt, mora ovaj bataljon postaviti zasedu na drumu Suhi Dol — St. Jošt, i to ispod kote 787.

U cilju osiguranja leđa treba bataljon da jednu zasedu postavi na Golom vrhu, ispod kote 961.

Bataljon koji ostaje na Vrsniku treba da pojača zasedu na drumu 2iri — Rovte, na koti 712. Isto tako mora bataljon koji se nalazi na Razpotju imati pod kontrolom neprijateljevo uporište Idrija.

Inženjerijski bataljon

U III SNOUB »Ivan Gradnik« upućuje 1 odeljenje минера sa 80 kg plastika pod komandom jednog četnog rukovodioca.

Bataljon za vezu

Preduzeće sve da veza između bataljona koji napadaju i koji vrše blokadu i štaba brigade bude svakog časa. Sa štabom divizije mora svakog časa biti radio-veza a putem kurira svaka dva časa. U slučaju da radio-stanica ne bi funkcionisala, mora se kurirska veza održavati svakog sata sa štabom divizije. Bataljon XVI SNOB »Janko Premrl Vojko« koji će vršiti blokadu neprijateljevog uporišta Suhi Dol

**mora dostavljati izveštaje izravno štabu III SNOUB
»Ivan Gradnik«.**

Stab divizije

**Kao i divizijsko previjalište, nalaziće se u Selu, ku-
da treba upućivati sve eventualne ranjenike.**

**N a p a d će otpočeti tačno u 21 čas dana 14. XII
i trajaće do 3 časa dana 15. XII¹⁷. Zbog toga mo-
raju sve jedinice biti na svojim položajima najka-
snije u 20 časova.¹⁸**

**U slučaju da neprijatelju uspe da probije blokadu, daće
se znak za povlačenje: tri zelene rakete.**

V. ZNACI RASPOZNAVANJA

/ . Borbeni znaci:

**14. dec. Marjan — Mirko
15. dec. Ivan — Iztok**

II. Ugovoreni znaci:

**14. dec. kolo — Kolovrat
15. dec. kompas — Kam-
breško**

III. Znaci danju:

**14. dec. Dizanje titovke desnom rukom — vojnički pozdrav
desnom rukom
15. dec. Podignuta puška levom rukom — podignuta leva ruka.**

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

**V.d. politkomesara:
Franko Ivan Iztok
Iztok**

**Komandant kapetan:
Matejka Evgen Pemc
Matejka**

M. P.

Dostavljeno:

**III SNOUB »Ivan Gradnik«
VII SNOUB »France Prešeren«
XVI SNOB »Janko Premrl Vojko«
Inž. bataljon XXXI divizije
Bataljonu za vezu XXXI divizije
Arhivu.**

¹⁸ O izvršenju zadatka govori izveštaj štaba 31. NO divizije od 16. decembra 1944, u AIZDG, k. 226/IV.

IZVEŠTAJ ŠTABA 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »SLAVKO SLANDER« OD 11. DECEMBRA 1944. OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE O BORBAMA U REJONU OBČINAI

STAB
VI SNOUB »SLAVKO SLANDER«
Na položaju, dana 11.12.44.

**Predmet: Dnevni izveštaj za
7, 8, 9. i 10. 12. 44.**

OPERATIVNOM ŠTABU VI I XI BRIGADE

Položaj

Noću 6/7. o.m. brigada se premestila na nove položaje Zalisec, gde je stigla u 4,00 časa. Odmah po dolasku na položaje Zalisec brigada je dobila zadatak da napadne neprijatelja koji se nalazio na Občinama.² XV divizija je imala zadatak da neprijatelja napadne pre nas, a naša brigada da napadne neprijatelja u leđa. U 6,00 časova je brigada krenula iz Zaliseca i posela položaje na levom i desnom grebenu iznad Železna. Na ovim položajima brigada se nalazila u toku čitavog dana. Pošto XV divizija nije izvršila napad, toga dana nismo imali borbe, te se brigada premestila na položaje Dobrave, gde se nalazila i komora brigade. Noću 7/8. o.m. brigada se nalazila u Dobravi.

Dana 8. o.m., u jutarnjim časovima, brigada je posela sledeće položaje: I bataljon je obezbeđivao Vrhtrebnje i Grmdu, kao i artiljeriju. Kontakta s neprijateljem nije bilo.

II bataljon je jednom četom poseo položaje zapadno od Knežje Vasi i održavao vezu sa dve čete III bataljona. Dve čete su posele položaje desno od drumu, na grebenu između Železna i Knežje Vasi, sa zadatkom da obezbede leđa III bataljonu. U 10,30 časova neprijateljeva grupa jačine oko 30 ljudi približavala se položajima dveju četa koje su bile na položajima između Železna i Knežje Vasi. Neprijatelj je bio pušten na odstojanje 100 m, posle čega su čete otvorile snažnu vatru i neprijatelja raspršile. U 11 časova na položaje ovih dveju četa stigla je i četa iz III bataljona, koja je vršila napad

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332a/IV.

² Redakcija nije pronašla zapovest Operativnog štaba 6. i 11. brigade. Napad na Občine bio je naređen zapoveshću Štaba 7. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 96).

na bunker na koti 350, iznad sela Luža, i morala se povući jer joj je neprijatelj udario u leđa. U 11,15 časova neprijatelj je ponovo napao položaje II bataljona, na koje je odmah otvorena snažna vatra. Zbog snažnog neprijateljevog pritiska bataljon se prebacio na niže ležeće položaje. Sa ovih položaja bataljon je u jurišu izvršio protivnapad, proterao neprijatelja i poseo stare položaje, na kojima se zadržao do 14 časova. Zatim su se ove dve čete prebacile ka prvoj četi, koja se nalazila zapadno od Knežje Vasi zajedno sa dvema četama III bataljona. Četa koja se nalazila zapadno od Knežje Vasi vodila je borbe zajedno sa III bataljonom.

III bataljon je posedao položaje desno i levo od drumu u pravcu Knežje Vasi. Deo bataljona koji je posedao položaje na desnoj strani drumu je oko 9,00 časova jurišem izvršio napad na bunker na koti 350, približio se bunkernu na 150 m i tu vodio borbu s neprijateljem do 10,00 časova. U 10,00 časova neprijatelj je, u dve kolone, izvršio juriš i udario u bok čete koja je napadala bunker, pa se zbog toga ova četa morala povući na položaje ka dvema četama II bataljona koje su se nalazile na položajima na grebenu između Železna i Knežje Vasi. Oko 13,00 časova pojavila se veća neprijateljeva kolona koja je nastupala u pravcu položaja dveju četa III bataljona i 1. čete II bataljona. Bataljon je odmah energično napao neprijatelja koji je jurišao na naše položaje, te ga u protivjurišu naterao u panično bekstvo. Neprijatelj je tom prilikom pretrpeo teške gubitke. Samo na delu čistine koja je bila pregledna ispred nas nalazilo se oko 30 poginulih i ranjenih. Zbog niželežećeg položaja ovima se nije moglo približiti. Kako položaji nisu bili pogodni, bataljon se nešto povukao. Kada je bataljon posedao položaje, neprijatelj ga je napao s boka. Neprijatelj koji je jurišao na naše položaje morao se ponovo povući zbog snažne vatre naših boraca koji su napali neprijatelja svim raspoloživim oružjem.

U 17,00 časova su se II i III bataljon povukli u selo Zejezno. U toku noći ka ovim bataljonima stigao je i I bataljon, koji se do tada nalazio na Vrhtrebnju. U toku noći brigada je ostala u selu i dobro se obezbedila.

Dana 9. o.m. brigada je dobila zadatak da svim svojim snagama napadne neprijatelja koji se nalazio u selu Luža i Občinama.

U 6,00 časova bataljoni su poseli položaje, i to:

I bataljon je poseo položaje pored drumu, između II i III bataljona, koji su poseli položaje levo i desno od Knežje Vasi. Kako neprijatelj nije nastupao protiv ovog bataljona, bataljon je u 11,00 časova krenuo na greben levo od Knežje

Vasi i na taj način delimično pojačao II bataljon. Na ovim položajima je ostao do pada mraka.

II bataljon je posedao položaje na grebenu levo od Knežje Vasi i tu se nalazio do 8,00 časova. Posle prekida naše artiljerijske vatre bataljon je dvema četama otpočeo nastupanje iz Knežje Vasi i u 9,30 časova prodro u selo Luža. Jednom četom je obezbeđivao levi bok. Čete koje su se nalazile u selu Luža odmah su otvorile vatru na neprijatelja koji se nalazio u bunkerima iznad sela. Neprijatelj je odgovorio snažnom vatrom i, uz podršku tenka koji je nastupao iz pravca sela Občine u pravcu Knežje Vasi, izvršio juriš. Naše čete, uprkos snažnoj vatri, nisu mogle zadržati neprijatelja i povukle su se na ranije položaje, gde su ostale do pada mraka.

III bataljon je zaposeo položaje na grebenu desno iznad Luže. Posle prekida naše artiljerijske vatre neprijatelj je nastupao sa dva pravca prema položaju bataljona. Neprijatelj je pušten u neposrednu blizinu a zatim je vanredno snažnom vatrom prinuđen na povlačenje, kada je neprijatelj pretrpeo osetne gubitke ali nam broj nije poznat. Neprijatelj je zatim ponovo napao bataljon i uspeo ga razdvojiti na dva dela, jer su snage bataljona bile suviše razvučene zbog prevelikog položaja. Dve čete koje su bile odvojene od treće čete držale «u položaje do 12,30 časova, a tada je neprijatelj otpočeo nastupati protiv njih iz tri pravca. Zbog suviše jakog neprijateljevog pritiska ove čete su se prebacile na Grmadu, gde su dobile vezu sa VIII brig., a zatim se zajedno sa VIII brigadom povukle u pravcu Dobrniča. Za vreme pokreta ove dve čete su bile napadnute od neprijateljeve zasede, ali nisu imale gubitaka.³

Položaje III bataljona zaposeli su Jurišni bataljon XVIII div. i bataljon XV brigade, kojima se priključila i treća četa ovog bataljona. Naveče u 20,00 časova brigada se povukla s položaja i smestila se u selu Železno i jednim bataljonom obezbeđivala se u pravcu Občina.

Dana 10. o.m. brigada je ostala na starim položajima u selu Železno i obezbeđivala se u pravcu Občina, te održavala vezu sa XI brigadom. Održana je politička nastava. Pročitane su radio-vesti, koje su prilično podigle moral.

Borbe vođene u toku ovih dana bile su veoma oštre ali je i borbeni moral ljudstva bio na zadovoljavajućoj visini. Neprijatelj se prilikom napada uvek koristio jurišem.

³ Brigada je sve ove borbe u toku 8. i 9. decembra 1944. vodila protiv snaga 4. bataljona slovenačkih domobranaca, koji se nalazio na položajima oko Občina (AIZDG, AFK, k. 281/III).

Dva dana se hrana dostavljala borcima na položaje neredovno jer se intendanti i kuhari nisu snašli. Kuhinja bataljona je jedanput upala u neprijateljevu zasedu.

U toku jučerašnjeg dana primili smo nešto municije. Vratio se komandant II bataljona drug Štefan.⁴

Neprijatelj je u svim ovim borbama imao, prema našoj oceni, 70 poginulih i oko 100 ranjenih.

Naši gubici: 3 poginula, 7 ranjenih i 3 nestala. Među ranjenim je komandant III bataljona drug p. poručnik Stanko.⁵ Politkomesar III bat. drug Florijan⁶ je za vreme prevoza u bolnicu podlegao ranama.

Komora brigade se za to vreme nalazila u Dobravi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. politkomesara:
Jevšnik Adolf

V.d. komandanta, poručnik:
Winter Boris

BR. 108

IZVEŠTAJ ŠTABA 11. SLOVENAČKE NO BRIGADE »MILOŠ ZIDANŠEK« OD 11. DECEMBRA 1944. OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE O BORBAMA U REJONU OBČINA¹

STAB XI SNOB »MILOŠ ZIDANŠEK«
Na položaju, dana 11. 12. 44.

OPERATIVNOM ŠTABU VI I XI BRIGADE

na položaju

Izveštaj o borbama u danima
7. 12—10. 12. 44.

7. decembra 44: Zbog osiguranja transporta stoke na komunikaciji Št. Vid² — Novo Mesto neprijatelj je zaposeo položaje: Korenitka, Občine, Krušni Vrh i Grmada. Neprijateljeve

⁴ Ivan Mušič Štefan Vratio se iz bolnice jer je bio ranjen u borbi kod Kočevja.

⁵ Anton Stanko

⁶ Jože Praprotnik Florijan

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 332a/IV.

² Sada: Šentvid pri Stični.

snage bile su iz sastava IV pokretnog bataljona, jačine 350_400 ljudi.³ U cilju razbijanja i uništavanja neprijateljeve žive sile na sektoru Občine — Korenitka, Operativni štab je u 5 časova ujutro izdao naređenje⁴ da naša brigada odmah izvrši pokret i posedne položaje kod Luže, odakle osigurava u pravcu Krušnog Vrha. Brigada je odmah krenula na određene položaje. U selu Dobrava ostale su kuhinja, komora i četa koja je osiguravala selo. Kuhinja je imala zadatak da sprema i donosi hranu borcima na položaje. Bataljoni su poseli položaje iznad sela Železna i držali ih posednute do 19 časova naveče, nakon čega su poseli položaje u selu Preska.⁵ Borbe tog dana nisu vođene.

8. decembra 44: U 4 časa ujutro Operativni štab nam je dao zadatak da zaposednemo položaje na Krušnom Vrhu, odakle da napadnemo neprijatelja i proteramo ga s položaja Korenitka i Občine. Kad je brigada stigla na Krušni Vrh, primećena je na drumu ispod Medvedjeka neprijateljeva kolona od oko 500 ljudi." Bataljoni su poseli položaje, i to: 3. bataljon, jačinom jedne čete, poseo je greben između Krušnog Vrha i Babne Gore sa zadatkom da spreči svaki prodor neprijatelja s tog pravca; 1. bataljon je zaposeo položaje ispod Krušnog Vrha frontalno u pravcu sela Občine, a 2. bataljon je poseo položaje levo od 1. bataljona i nešto naviše, tako da je u isto vreme zatvorio i greben koji se protezao u pravcu 1. bataljona, te na taj način donekle osigurao leđa ovim bataljonima. U to vreme je u selu Občine primećena neprijateljeva kolona jačine 100 ljudi⁷ koja je nastupala u pravcu Knežje Vasi. 1. bataljon je upočeo da je tuče vatrom iz teškog minobacača. U isto vreme je zamenik komandanta brigade ispred položaja 2. bataljona primetio neprijateljevu kolonu te izdao naređenje da

³ Podrobnije o neprijateljevim snagama angažovanim na obezbeđenju komunikacije Novo Mesto — Stična vidi dok. br. 96, objašnjenje 5.

⁴ Redakcija nije pronašla zapovest Operativnog štaba 6. i 11. brigade. Brigadi su zadaci postavljeni na osnovu zapovesti Štaba 7. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 96).

⁵ Sada: Preska pri Dobrničju.

⁶ Kolonu je sačinjavao 5. [alarmni] bataljon slovenačkih domobranaca. On je 6. decembra 1944, posle borbi u rejonu Brezovice pri Mirni protiv 12. slovenačke NO brigade (vidi izveštaj Štaba 15. NO divizije od 30. decembra 1944, u AIZDG, k. 26/11), krenuo za Veliku Loku, gde je zanoćio i sledećeg dana produžio za Korenitku. Odavde je 8. decembra ujutro krenuo na Občine i, dalje, u pravcu Krušni Vrh — Kozjek, gde je preko dana vodio oštre borbe i pred veče se povukao na Občine (vidi AIZDG, AFK, k. 283/III, pov. br. 680).

⁷ To su snage iz sastava 4. bataljona slovenačkih domobranaca koje su iz Občina nastupale prema položajima 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« (vidi dok. br. 107).

je 1. bataljon napadne. Bataljon je izvršio napad ali je već na samom početku naišao na neprijatelja u samoj šumi, koji je bio razvijen u streljačkom stroju. Otpočela je borba. Posle kratkog udara čoveka na čoveka na odstojanju 5 do 10 koraka, desno krilo neprijatelja je skrenulo i zašlo bataljonu u leđa. 2. bataljon pak napao je neprijatelja koji se odjednom pojavio sa suprotne strane, i to s pravca Stehanje Vasi. Pošto je i na tom položaju nastupao neprijatelj u dva pravca, i 2. bataljon je bio napadnut s leđa, pa su na taj način bataljoni bili prepolovljeni i prinuđeni na povlačenje. 1. bataljon je još na vreme uspeo da se izvuče iz neprijateljevih klešta, dok je 2. bataljon bio odjednom okružen. Nakon što je procenio situaciju, štab brigade izdao je naređenje da se bataljoni povuku. Međutim, 2. bataljon se nije mogao izvući. Pošto je neprijatelj izbio i na Kozjek, Babnu Goru, Gombišče i u Stehanju Vas, bilo je nužno potrebno da se bataljon izvuče. Pojedine čete ovog bataljona uspele su da se odvojeno probiju u pravcu Babne Gore, prema položajima 3. bataljona. Jedna četa 2. bataljona bila je prinuđena da se povlači levo od drumu, te je njezina sudbina nepoznata.⁸ Neprijatelj je stigao i u Selce i Rožempelj. Brigada se povlačila zapadnim padinama Kozjeka. Četa 3. bataljona je pak napadala neprijatelja i štitila povlačenje četa. Položaje na Lisecu zaposeli smo u 13,30 časova i držali ih posednute do 23 časa naveče, kada smo od Operativnog štaba primili naređenje da posednemo položaje Kamenje.⁹ Zbog nepoznavanja terena, tamne noći i kiše pogrešili smo put i stigli u selo Volčja Jama, gde smo poseli položaje u 3 časa ujutro.

9. decembra 44: Iz sela Volčja Jama brigada je u 7 časova ujutro, po naređenju Operativnog štaba, krenula na položaje na Krušnom Vrh, odakle smo imali zadatak da osiguravamo levo krilo 6. brigade koja će napadati na neprijatelja u Lužama i Občinama. Brigada je posela položaje u 8,30 časova. Oko 11 časova u Stehanju Vas je izbio neprijatelj manje jačine, na kojeg je naša bojna patrola otvorila vatru. I s položaja na koti 473¹⁰ otvorili su vatru mitraljezi i teški minobacači. Neprijatelj je bio prinuđen na povlačenje iz Stehanje Vasi. Daljih borbi naša brigada tog dana nije imala. Bataljoni su ostali na položajima preko celog dana do 3 časa ujutro sledećeg dana.

⁸ Iz izveštaja Operativnog štaba 6. i 11. brigade od 15. decembra 1944. vidi se da se četa povukla na sever (AIZDG, k. 332a/Iin. Redakcija nije mogla utvrditi kada se četa vratila u sastav brigade.

⁹ Sada: Gorenje i Dolenje Kamenje pri Dobrničju.

¹⁰ Ta kota nije pronađena na karti.

10. decembra 44: U 3 časa ujutro smo primili naređenje od Operativnog štaba da zaposednemo položaje Kamenje Kozjek, kuda smo stigli u 5,15 časova te zaposeli određene položaje. Oko 10 časova pre podne neprijatelj je otpočeo tući naše položaje topovskom vatrom, na koju smo i mi odgovorili s nekoliko mina iz našeg teškog minobacača. Drugih borbi naša brigada nije vodila. Bataljoni su ostali na položajima preko celog dana. U 17 časova je Operativni štab izdao naređenje da ponovo zaposednemo položaje Babna Gora — Krušni Vrh. Brigada je posela položaje u 20 časova. U 24 časa smo primili novo naređenje da posednemo stare položaje Kamenje — Kozjek, na koje smo stigli danas u 3 časa ujutro. Naši gubici:

7 mrtvih
45 nestalih
4 ranjena (3 lakše a jedan teže ranjen)
7 puškomitraljeza izgubljeno
1 laki minobacač izgubljen
25 pušaka izgubljeno.

Neprijateljevi gubici utvrđeni sopstvenim uviđajem: 116 mrtvih i više ranjenih, ali se smatra da su gubici još veći.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Jakoš Školski

Komandant major:
Janko Vincenc

Dostavljeno: Operativnom štabu VI i XI brigade
Štabu IV operativne zone i
Štabu VII korpusa.

IZVEŠTAJ ŠTABA 13. SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MIRKO BRAČIČ« OD 11. DECEMBRA 1944. ŠTABU 14. NOU DIVIZIJE O BORBI U REJONU RIMSKIH TOPLICA'

ŠTAB
XIII U.B. »M[IRKO] BRAČIČ«
Na položaju, 11. 12. 1944.

ŠTABU XIV U. DIVIZIJE NOV I POJ

na položaju

Brigada je s položaja koje je držala u Zg. Savinjskoj [dolini] krenula 6. 12. 44. u 11 časova noću.² U toku noći je brigada stigla na Slopnik, Novu Reber i Glisnik.³ Tu smo ostali preko dana a naveče smo krenuli preko druma Trojane — Vransko na položaje Sv. Miklavž⁴ i Marija Reka, gde smo stigli 8. 12. 44. u 10,30 časova pre podne.

Na ovim položajima brigada je skuhala jedan obrok a zatim smo krenuli na Šmohor, gde smo stigli dana 9. 12. 44. u 9 časova pre podne. Na ovim položajima brigada je skuhala 2 obroka i pripremala se za prelazak preko Savinje.

Kako se na ovim položajima nismo mogli zadržavati više od jednog dana, već iste noći smo izvršili pokret preko Savinje i železničke pruge između Laškog i Rimskih Toplica. U to vreme se na ovoj železničkoj pruzi nalazilo više vojnih transporta, pa je Savinju i železničku prugu kontrolisao neprijatelj.⁵ Posednuti su bili i svi mostovi na Savinji. Savinja je bila prilično narasla, tako da je nije bilo moguće preći gaženjem, pa smo bili prinuđeni da pređemo preko mosta kod Šmarjete, kod Rimskih Toplica. Do ovog mosta stigli smo u 9 časova naveče i odmah smo uputili patrolu sa zadatkom da izvidi položaj i jačinu neprijatelja. Neprijatelj je odmah otvorio vatru na ovu patrolu, pa se ona morala povući, a neprijatelj je poseo most. Most je bio prepleten žicom a sa svake strane nedostajalo je oko 5 metara dasaka. Most je drven, širine 1 m i služi samo za pešake.

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 336/VI.

² Pokret je izvršen na osnovu zapovesti Štaba 14. NOU divizije (vidi dok. br. 98).

³ Slopnik, Nova Reber i Glisnik su zaseoci zapadno od Vranskog.

⁴ Sada: Miklavž pri Taboru.

⁵ Železničku prugu Zidani Most — Celje obezbeđivao je 922. bataljon 18. landessicen (Landesschützen)-puka (AIZDG, k. 52/1).

Odmah posle prvog sukoba s našom patrolom jedna četa II bataljona je jurišala preko mosta i proterala Nemce s mosta do železničke pruge, gde su Švabe zauzele položaje. Ovoj četi smo uputili pojačanje i otpočeli s vatrenim dejstvom po neprijatelju iz teškog minobacača i PIAT-a. Neprijatelj je posle jednočasovne teške borbe odbačen od železničke pruge do železničke stanice Rimske Toplice, oko 150 m od ovog mosta. Odavde je vatrom iz mitraljeza dejstvovao po mostu, a mi smo ga držali u šahu vatrom iz mitraljeza i minobacača. Preko mosta je najpre prebačena pešadija, nakon čega smo, pod neprijateljevom vatrom, opravili most i zatim preko njega prebacili konje i komoru. Čitava brigada je prelazila preko mosta 5 časova. Pri prelazu se u Savinji udavilo 6 drugova, koji su pali s mosta u vodu, jer su nedostajale daske.

Takode smo izgubili 5 konja, jer se pod njihovim teretom srušio most.

U ovom proboju smo imali nekoliko poginulih i 10 ranjenih, među kojima 2 teško. Poginuli su na mostu, te je svaki pao u vodu, tako da se njihov broj ne može ustanoviti, jer su ubrojani u onih 6 koji su pali u vodu.

Za vreme pokreta brigade iz [Zgornje] Savinjske doline na sektor Planine" bilo je vanredno loše vreme i tamne noći, pa smo zbog toga imali priličan broj nestalih, ali ovaj broj još nije utvrđen. Zamenik komandanta brigade drug Stane⁷ odmah je krenuo nazad preko Savinje sa zadatkom da prikupi sve ove ljude i dovede ih u sastav brigade.

Za vreme ovog pokreta izgubili smo nekoliko mitraljeza i pušaka i nešto municije, ali tačan broj za sada ne možemo utvrditi dok ne prikupimo sve ljude koji su za vreme pokreta izostali ili se izgubili.

Sada se nalazimo na sektoru Planine, gde se baš sada kreću 4 [neprijateljeve] kolone, jačine po 250 ljudi. Mi ćemo ove kolone napasti i sprečiti im pljačkanje, što je namera ovih kolona.⁸

Tačan izveštaj još ćemo dostaviti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁹

Komandant, kapetan:¹⁰

* Sada: Planina pri Sevnici.

⁷ Viktor Cvelbar Stane

⁸ O napadu na te neprijateljeve snage vidi relaciju Štaba brigade od 17. decembra 1944, u AIZDG, k. 336/VI.

⁹ Politički komesar je bio Janez Dolničar Janušik.

¹⁰ Komandant je bio Milenko Knežević.

IZVEŠTAJ ŠTABA DOLENJSKOG NOP ODREDA OD 11. DECEMBRA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O BORBI U REJONU VELIKE ŠTANGE¹

STAB DOLENJSKOG ODREDA
Položaj, dana 11. XII 1944.

**Sadržaj: Operativni izveštaj
za dan 10. XII 1944.**

**Br. 32
OP**

**ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
operativni odsek**

položaj

Situacija na sektoru gde se nalazi odred je nepromenjena, osim na sektoru Sava — granica,² gde se nalazi naš I bataljon i gde neprijatelj svakog dana vrši manje ispade.

Brojno stanje:	
Po spisku	456
Odsutno	57
Na licu	399
Obrazloženje za odsutne	
Bolnica	21
Kursevi	23
Bolovanje	4
Nestalo	5
Saslušanje kod VDV³	4
Ukupno	57

Odred se nalazi na položajima Tihaboj i Janče, odnosno Lužar,⁴ sa one strane granice, sa zadatkom da kontroliše sektor Sv. Križ⁵ i sektor Sava — granica, te da preuzme sav materijal i transporte koji stignu preko Save.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 198/III.

² Odnosi se na demarkacionu liniju između nemačke i italijanske okupacione zone u Sloveniji iz 1941. godine.

³ Vojska državne varnosti (Vojska državne bezbednosti). Ona je 3. decembra 1944. preimenovana u KNOJ (vidi dok. br. 90).

⁴ Imanje, 8 km zapadno od Litije.

⁵ Sada: Gabrovka.

I bataljon se nalazi na položajima [Mala] Dolga Noga sa zadatkom da osigurava položaje i da patrolama kontroliše svoj sektor. Patrole upućuje u pravcu Jevnica — Prežganje, Štangerske Poljane i zaštićuje minerski vod koji minira železničku prugu, te prihvata nove borce od KZO.⁶

II bataljon se nalazi na položajima Tihaboj sa zadatkom da osigurava položaje i da bojnim patrolama kontroliše sektor. Patrole upućuje u pravcu Čatež — Sv. Križ, granica — Moravška Gora⁷ — Brezovo.⁸

III bataljon se nalazi na položajima Tihaboj sa zadatkom da osigurava položaje i da patrolama kontroliše sektor. Patrole upućuje u pravcu Pečice, Drenoveca,⁹ Mirne, Gornjih Ravni, Cirknika, Zagorice, Blata i Račjeg Sela. Patrola koja je bila upućena u pravcu Račjeg Sela izvestila je da se neprijatelj nepoznate jačine nalazi u Račjem Selu.

Borbe nismo vodili.

Za sledeći dan predviđen je rad na osnovu naređenja VII korpusa.¹⁰

Minerski izveštaj: Minersko-sabotažna grupa se nalazi sa one strane granice sa zadatkom da ruši železničku prugu Ljubljana — Zidani Most. Izveštaj o njihovom radu još nismo primili.

Vojni izveštaj:

I bataljon. Vojna nastava je održavana po četama pod rukovodstvom komandira četa. Govorilo se o požrtvovanju i o nišanjenju.

II bataljon. Vojna nastava je održavana pod rukovodstvom komandira četa, i to o temi: Stalne i pokretne zasede.

III bataljon. Vojna nastava je održavana po četama. Govorilo se o straži, odgovornosti stražara na stražarskom mestu i o patrolama.

Politički izveštaj:

I bataljon. Politička nastava je održavana pod rukovodstvom politkomesara bataljona. Raspravljalo se o borbi koja

⁶ Kamniškozasavskog odreda

⁷ Na karti 1 : 100.000 nije obeležena, a nalazi se 500 m severno (-d Sv. Križa (sada: Gabrovka).

⁸ Na karti 1 : 100.000: Brezje.

• Zaselak, 3 km istočno od Tihaboja.

¹⁰ Redakcija nije pronašla naređenje Štaba 7. korpusa NOVJ. I/, naređenja Štaba Dolenjskog NOP odreda od 11. decembra 1944. vidi se da je, u vezi s napadom jedinica 7. korpusa NOVJ na neprijateljevo uporište Občine (vidi dok. br. 115) u cilju obezbeđenja pravca Čatež — Občine, 2. bataljon poseo položaje u rejonu Zaplaza a 3. bataljon u iejonu Dolenje Vasi pri Čatežu (AIZDG, k. 188/IV).

je vođena 9. XII 44. iznad Velike Stange. O tome se razvila živahna diskusija i kritika. Održan je i sastanak s komandama četa na kome se raspravljalo o disciplini nižih funkcionera i ljudstva, kao i o tačnom izvršavanju zadataka koje imaju patrole.

II bataljon. Održavana je politička nastava za ceo bataljon pod rukovodstvom pom. politkomesara bataljona. Raspravljalo se o tome zašto je danas najvažnije osiguranje i budnost jedinica na terenu. Drugovima je objašnjeno zašto se uvek nalazimo u zasedama i zašto moramo uvek biti budni.

III bataljon. Politička nastava je održavana po četama pod rukovodstvom komesara četa, na kojoj se raspravljalo o disciplini, autoritetu svojih pretpostavljenih, te su se borci upoznali sa imenima svojih pretpostavljenih. Održan je i sastanak s komandama četa na kome je bio prisutan pom. politkomesara odreda.

Na sastanku se raspravljalo o tome šta treba preduzeti da se spreči dezertiranje i da se ljudstvo upozna s našom borbom; ljudstvo pripremiti za odlazak u veća naselja i gradove; da se održe sastanci s nižim rukovodiocima i da se podigne njihov autoritet.

Saobraćajni izveštaj: U toku jučerašnjeg dana otpremili smo 10 prolaznika preko granice i 2 Austrijanca na Dolenjsko vojno područje.

Opis borbe koja je 9. o.m. vođena iznad Velike Stange:

Naš 1 bataljon se nalazi na položajima Mala Štanga. Patrola koja je toga dana bila upućena u pravcu Štangarskih Poljana vratila se u 10 časova i izvestila da neprijatelj nastupa od Štangarskih Poljana prema Velikoj Štangi. Bataljon je odmah zauzeo položaje i čekao na neprijatelja u zasedama iznad Velike Stange. U 11 časova neprijatelj je stigao do položaja našeg bataljona, i to u tri kolone: jedna sa pravca Velika Stanga, druga kolona od Sirmanskog Hriba a treća od Jevnice preko Golišča. Sve ove kolone su bile jačine oko 500 ljudi." U sastavu ovih kolona je bila i be-ga.¹²

¹¹ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane. Iz obaveštajnog izveštaja Dolenjskog NOP odreda vidi se da je iz Litije toga dana angažovano 80 pripadnika policije [2. četa 1. bataljona 28. SS policijskog puka »Tot«] i 70 pripadnika Gorenjskog domobranstva (Izveštaj Obaveštajnog centra Dolenjskog NOP odreda od 10. decembra 1944. u AIZDG, k. 69/111)..

U Litiji je 4. decembra 1944. obrazovana posada Gorenjskog domobranstva od delova ljudstva koje je došlo iz uporišta Vodice i meštana, tako da je 12. decembra 1944. posada već brojala 82 čoveka (Arhiv SUP Ljubljana, f. 458).

Bataljon je prihvatio borbu s kolonom koja je nastupala od Velike Stange i nakon teške borbe od jednog i po časa odbacio neprijatelja. Kako je ubrzo zatim sa pravca Jevnice, preko Golišča, neprijateljeva kolona prodrla u leđa našem bataljonu, ovaj je bio prinuđen da se sa dosadanjih položaja povuče na nove položaje Kamplov hrib. A pošto je neprijatelj otpočeo da obasipava položaje našeg bataljona vatrom teškog naoružanja, i to iz flaka i teških minobacača, ovaj je ponovo bio prinuđen na povlačenje na nove položaje Janče — Lužar, kuda je stigao u 16 časova. U toj borbi je neprijatelj imao 16 mrtvih a i veći broj ranjenih, ali taj broj još nismo mogli ustanoviti. Naši gubici iznose: jedan je poginuo a trojica su nestala. Neprijatelj se za svoje gubitke osvetio na taj način što je u Maloj Stangi spalio 4 (četiri) zgrade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: M. P. **Komandant, kapetan:**
Arko Franc Avbelj Franc
Načelnik štaba D.O.
Usenik Franc

BR. 111

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. UDARNE DIVIZIJE »GARIBALDI NATIZONE« OD 12. DECEMBRA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O STANJU I AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA¹

DOBROVOLJAČKI OSLOBODILAČKI KORPUS
1. UDARNA DIVIZIJA »GARIBALDI NATIZONE«
KOMANDA
Zona, 12. decembar 1944.

KOMANDI 9. KORPUSA

Sedište

Štab divizije upoznaje tu komandu o sledećem:

1) — Na dan 8. tek. meseca neprijatelj je izvršio prepad na 157. brigadu, tačnije na bataljon »Veruki« [Verucchi], stacioniran na području Zapotok — Kala. Istovremeno, prema primljenim obaveštenjima, mostić kod Podboneseca bio je

¹ Kopija originala (pisana na mašini, na italijanskom jeziku) u AIZDG, k. 226a/1.

posednut od oko 60 Nemaca. S druge strane, nemačke i kozačke snage ponovo su se koncentrisale u Monteaperti (150 Nemaca), Kolpu² (150 Nemaca) i Breginju (500 Nemaca). Ostale snage su bile upućene u pravcu Čanebole. Tada se štab divizije nalazio u Robedišću, između Čanebole, Breginja i Kale. Zbog toga se štab divizije prebacio u Brezje a 157. brigada iz Crnog Vrha u pravcu Platišča. Bataljon »Veruki« zajedno s nastavnim bataljonom divizije nalazio se u zaštitnici. Ove snage su ujutro 9. o.m.. u 7 časova, krenule iz Prosnida u pravcu Platišča. Kad je prvi ešelon stigao u visinu groblja kod Prosnida, bio je napadnut od neprijatelja snažnim mitraljeskim rafalima, tako da mu je presečena odstupnica, dok je glavnina dvaju bataljona prošla kroz vatru. Nastavni bataljon je prošao kroz vatru, sem 4 čoveka koja su nestala. Nije poznato da li su ranjeni ili poginuli. Smatramo da su se sakrili po kućama ili senjacima, jer prema dobijenim obaveštenjima ne proizlazi da su zarobljeni. Isto tako nije se vratila jedna patrola bataljona »Pizakane« (Pisacane), upućena u izviđanje 8. o.m. Ne proizlazi da je zarobljena.

Dana 11. o.m. Nastavni bataljon divizije sa 15 ljudi napao je, između Monteaperte i Tajpane, 13 kozaka koji su pošli da pljačkaju stanovništvo. Napadnuti pri povratku iz pohoda, kozaci pobegeše prema Tajpani, ostavivši na terenu trojicu poginulih. Tako su pali u zasedu koju je bio pripremio 3. slovenački bataljon Operativnog štaba.³ Od iste zasede pala su još dva kozaka a petorica su zarobljena, dok su tri kozaka pobešla. Zaplenjen je jedan konj, dok su četiri konja ubijena. Ostali konji su pobešli.

Videvši da su opkoljeni, kozaci su se uporno branili. Na našoj strani teško je ranjen komandant Nastavnog bataljona.

Postoji nada da će ga spasti.

Prema tome, gubici neprijatelja iznose 10 ljudi, 5 konja : 10 pušaka s municijom. Na našoj strani jedan ranjen. Sve su to garibaldinci i Slovenci podelili kao dobri drugovi. Dejstvo je imalo samo jednu slabu stranu: nije bilo prethodnog dogovora između garibaldinaca i Slovenaca. Ni jedni ni drugi nisu znali da nisu samo oni napali kozake.

Ovo je vrlo nezgodno, tim više što je načelnik štaba divizije razgovarao sa zamenikom komesara slovenačkog bataljona o tome, složivši se da o svim akcijama koje slovenački bataljon izvrši ili namerava da izvrši obavesti našu komandu pre nego što bude akcija izvršena. Mi smatramo da je to po-

¹ Na karti 1 : 100.000 nije pronađen.

² Zasedu je postavila patrola 1. bataljona Operativnog štaba za Zapadno Primorsko (vidi izveštaj Štaba 9. korpusa NOVJ od 30. decembra 1944, u AIZDG, k. 22/1).

trebno zato što smo mi viša jedinica potčinjena 9. korpusu; u vezi s tim smatramo da bi trebalo da ta komanda izda naređenja operativnom štabu, kako bi slovenački bataljoni, koji se nalaze u neposrednoj blizini našeg operativnog područja, u operativnom smislu bili potčinjeni diviziji »Garibaldi«. Drugim rečima, da nas ti bataljoni prethodno izveste o svim akcijama koje pripremaju; ukoliko nam bude potrebna njihova pomoć u nekoj akciji, oni će biti potčinjeni našoj komandi, a po sebi se razume da će akcijom rukovoditi stariji komandant ili viši po činu, bio on Slovenac ili garibaldinac.

Ovo je potrebno, jer je vojnički ispravno.

Najveću šupljinu predstavlja pozadina. Do sada intendantura, u svom novom sastavu koji je postavio drug SKALA,⁴ zamenik komandanta 9. korpusa, nije pokazala nikakve rezultate, bar zapadno od Nadiže.

Ne samo da 157. brigada nema hrane, već ni štab divizije, & time je sve rečeno. Nema palente, nema krompira, nema hleba. Sve što smo do sada mogli da nabavimo to je meso, i to u malim količinama. Trebalo bi hitno preduzeti ozbiljne mere. Posle našeg poslednjeg izveštaja situacija se znatno pogoršala. Stoga vas molimo da komandi područja izdate potrebna naređenja da preduzme mere.

Što se tiče veza, situacija je prosto strašna. Veza sa Podbonesecom je presečena, pošto se nemački garnizon drži i nastoji da se ojača. Nemamo nikakve veze ni sa 156. brigadom, niti sa 158. brigadom. Ne znamo čak gde se tačno nalaze po menute jedinice. Radio-aparati još nisu stigli od 9. korpusa.

Obaveštajni odsek postavlja temelje za jedan vrlo ozbiljan rad.

Drugovi Slovenci koje ste poslali vrlo su sposobni i uvereni smo da će do kraja godine već završiti dobar deo posla. Ali do sada nije mogao da funkcioniše.

Zbog takve situacije komanda je bila prinuđena da donese jednu vrlo ozbiljnu odluku: da se odmah podeli štab, da bi se zatim ubrzo opet prikupio, tj. kada za to budemo imali uslova.

Stoga je potrebno:

- 1) — Regulisati pitanje intendanture;
- 2) — Posedovati efikasnu obaveštajnu službu (niže ćemo navesti razloge);
- 3) — Resiti problem veze, tj. da imamo bar 2 radio-stanice: jednu stalnu za diviziju, a drugu za brigadu koja je udaljenija. Tek tada će štab divizije moći da deluje efikasno.

Stoga smo rešili da brigade ojačamo predstavnicima divizije, i to na sledeći način: drugovi Vani⁵ (Vanni) i Virdilio" (.Virgilio) ostaće pri 156. brigadi da bi je ojačali s vojno-političkog gledišta, a da se pri tom ne umanji uloga ni komandanta ni komesara. Pri 156. brigadi nalaziće se takode [administrativni] centar divizije za sve odnose, kako sa 9. korpusom, tako i za sve druge odnose sa divizijskim rukovodstvom.

S obzirom na to da je 158. brigada politički najjača, ali će morati da primi sve mobilisane, kod nje će se nalaziti drug Saso⁷ (Sasso) da bi je učinio borbenijom.

U vojničkom pogledu 157. brigada je najjača, ali joj je potreban partijski rad, pa joj šaljem druga Bruna,⁸ partijskog predstavnika u diviziji, da bi produbio ovaj rad. Takode smo odlučili da period boravka štaba divizije pri brigadama produžimo najviše na 30 dana. U tom periodu treba da se reše svi problemi, ako ne potpuno, bar većim delom.

S druge strane, čuju se glasovi koji uporno nagoveštavaju čišćenje velikih razmera, kao ono koje je ranije izvršeno u Karniji. Tako da za sada ne može ni jedna brigada da se zadrži na uskom području koje su do sada posedale naše jedinice. U vezi s tim interesuje nas sledeće pitanje: da li bi se ta komanda protivila ako bi, s obzirom na ovo veliko čišćenje koje je u izgledu, jedna ili dve brigade prešle Soču — što bi, naravno, učinile samo u slučaju krajnje nužde.

Čišćenje u Karniji počelo je u prvoj polovini novembra i još traje. U čišćenju je učestvovalo šest neprijateljskih divizija: jedna SS divizija, jedna divizija MAS, jedna mongolska divizija, jedna divizija »crnih brigada« i dve divizije »republikanaca«.

Ove neprijateljske divizije kreću se sa severozapada prema Taljamentu (ova obaveštenja smo dobili od druga Toma,⁹ načelnika štaba brigade »Pičeli«, koja pripada diviziji »Garibaldi Friuli«). Vesti su vrlo pouzdane. I jedna brigada »Ozopo« [Osoppo], jačine 200 ljudi, prešla je na ovu stranu Taljamentia, umakavši čišćenju. — Snage dveju grupacija brigade »Ozopo«, Severne i Južne, pre čišćenja su brojale od 3000 do 4000 ljudi. Veliki broj ovih ljudi sada je demobilisan i sklonio se

⁵ Đovani Padoan Vani (Giovanni Padoan Vanni), politički komesar 1. udarne divizije »Garibaldi natizone«.

⁶ Albin Marvin Virdilio (Virgilio), načelnik štaba 1. udarne divizije »Garibaldi natizone«.

⁷ Mario Fantini Saso (Mario Fantini Sasso), komandant 1. udarne divizije »Garibaldi natizone«.

⁸ Brilo Bertolazo (Brillo Bertolaso) Bruno

" Redakcija nije mogla utvrditi ime i prezime.

po kućama. Za ostale se smatra da treba da pređu Taljamento i da dođu na područje zapadno od naše 157. brigade.

Što se tiče brigade »Ozopo«, za koju smo zainteresovani i mi i engleska misija, njeno rasformiranje zavisi od novonastale situacije.

Neprijateljski prepad od 8. o.m. onemogućio nas je da tu stvar završimo na zadovoljavajući način. Sem toga, juče smo pribavili još neke dokumente, i to izjavu jednog pripadnika brigade »Ozopo«, koja ih u potpunosti optužuje. Čim njena situacija bude razjašnjena, 157. brigada će rešiti to pitanje.

O mobilizaciji ne možemo ništa da kažemo jer nemamo potrebne podatke usled slabih veza.

Čim se situacija raščisti i dobijemo nova obaveštenja koja interesuju tu komandu, poslaćemo nov izveštaj.

KOMESAR
(Vani)

NAC. ŠTABA
(Virdilio)

KOMANDANT
(Saso)

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

**IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 14. DECEMBRA
1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNO-
STI POTCINJENIH JEDINICA U PRVOJ POLOVINI DECEM-
BRA¹**

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek
Položaj, 14.dec. 1944.
Op. broj: 2470

**15-dnevni operativni izveštaj
za prvu polovinu
decembra 1944.**

**GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
Operativno odeljenje**

**(Karta Bled, Tolmin, Videm, Gorica, Trst, Postojna
1:100.000, jug. izd.).**

I. SITUACIJA

U prvoj polovini decembra bila je situacija sledeća:

- a) Na čitavom sektoru bile su i još su sledeće neprijateljeve jedinice (nemačke):**
188. divizija na Krasu (Tržič, Trst, Postojna);
10. SS polic, puk (Idrija, Gorica, Trst);
28. SS polic, puk »TODT« u Gorenjskoj;
Brandenburški puk alpinskih lovaca- (Bohinjska Bela, Bled, Kranj);
Bataljon 319. puka alp. lovaca u Škofjoj Loki;³
Bataljon alp. lovaca u Gradiški;⁴
- b) četničke jedinice:**
Notranjski, Soški i Kraški četnički odred, smešteni u Dolomitima;

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/1, a kopija u k. 224/III.

⁴ Odnosi se na Nastavni puk »Brandenburg« (Lehrregiment »Brandenburg«).

³ U Škofjoj Loki se nalazio 319. brdski lovački dopunski bataljon (Gebirgsjäger Ersatz Bataillon 319).

⁴ U Gradiški se nalazio 7. SS brdski lovački dopunski i nastavni bataljon »Princ Eugen« (SS-Gebirgsjäger Ausbildung und Ersatz Bataillon 7 »Prinz Eugen«).

- c) Nedićeve jedinice:
deo jedinica 2. korpusa, sa štabom u Postojni;⁵
- ć) fašističke jedinice:
manje jedinice italijanskih fašista po raznim uporištima;
- d) domobranci i be-ga:⁶
u stalnim uporištima.

Za vreme ovog polumesečja nije bilo na čitavom sektoru većih neprijateljevih pokreta i koncentracija, jer su krajem prošlog meseca naš sektor napustile jedinice 71. divizije (koja je otišla u Mađarsku) i 159. divizije.

Na sektoru Pivke, Vipave⁷ i Krasa nije bilo nikakve veće neprijateljeve aktivnosti. Manje ispade, lokalnog značaja, neprijatelj je vršio iz uporišta Štanjel i Dornberk, kada je dolazilo do manjih sukoba s jedinicama 18. brigade. Naš MSV⁸ je u ovom periodu izvršio veoma uspešnu akciju na neprijateljev vojni transport, i tom prilikom je ranjeno oko 300 vojnika. Stara uporišta u Ajdovščini i Vipavi nisu obnovljena, kao ni ostala koja su bila samo privremeno uspostavljena.

S naše strane se povremeno pokazala lokalna aktivnost patrola 17. brigade na neprijateljeva uporišta Kromberk i Ajševicu. Naše jedinice su neprijateljevu odsutnost na tom sektoru iskoristile za nabavku hrane i materijala iz Vipavske doline. Na sektoru Trnovske planote neprijateljeve aktivnosti u tom periodu nije bilo. U Brdima, Benečiji i Reziji bila je u prvoj nedelji tog perioda situacija normalna; neprijatelj je privremeno napustio uporišta u Ločniku i Moši, a kasnije ih obnovio. Poslednjih dana uspostavio je nova uporišta u dolini Nadiže: St. Peter, Pulfero,⁹ Stupica, Log i Robič. U svim uporištima, pored ostale posade, nalazila su se po dva tenka, dok se ukupna jačina ceni na oko 1.000 ljudi. Iz ovih uporišta vršili su ispade u pravcima Sovodnja i Breginja. Momentano nisu poznate namere neprijatelja sa uspostavljanjem ovih uporišta. Verovatno imaju za cilj da se rastereti pontebaska železnička pruga,¹⁰ ili je pak u planu pokret neke veće jedinice sa ital. bojišta.

Na tom sektoru se nalazi ital. divizija »Garibaldi«, koja je u to vreme bila uključena u sastav našeg korpusa.¹¹

⁵ U Postojni se nalazio štab Srpskog dobrovoljačkog korpusa (SDK).

⁶ Odnosi se na pripadnike Slovenskega narodnega varnostnega zbora i Gorenjskog domobranstva.

⁷ Odnosi se na Vipavsku dolinu.

⁸ Minersko-sabotažni vod

⁹ Italijanski naziv za Podbonesec.

¹⁰ Odnosi se na železničku prugu Videm — Beljak.

¹¹ Podrobnije vidi dok. br. 94.

U Soškoj dolini i Baškoj grapi neprijatelj je u to vreme održavao redovan saobraćaj na žel. pruzi Gorica — Podbrdo. Saobraćaj je bio uspostavljen krajem prošlog meseca.

Na Banjsku planotu je 29. 11. iz Sv. Lucije¹² izvršio ispad neprijatelj jačine 600 ljudi sa 4 topa i više minobacača, te je preko [Tolminskog] Loma i Kanalskog Kala¹³ stigao do Srednjeg Lokoveca. Kolona je bila sastavljena iz Nemaca, Italijana, Hrvata, Mongolaca itd. Ovaj neprijatelj je 2. 12. napustio našu teritoriju. Do većih sukoba nije došlo jer su jedinice 20. brigade bile neodlučne i izbegavale su kontakt s neprijateljem.¹⁴

Na sektoru Tolmina i Št. Viške planote nije bilo promena, dok su iz Baške grape vršeni ispadi manjih neprijateljevih patrola u pravcima Bukova, Jesenica i Zakriža.

Na sektoru Gorenjske situacija je nepromenjena. Uništeno uporište u Zeleznikima nije obnovljeno.¹⁵

Na sektoru Dolomita naše jedinice se nisu zadržavale, niti su bile veće neprijateljeve koncentracije. Jedinice XXXI divizije čitavo vreme su se nalazile na sektoru kod Žirija, kamo su se premestile sa sektora Cerčna. Trećeg dana po njihovom dolasku neprijatelj je intervenisao snažnijim i vremenski povezanim ispadima iz uporišta: Idrija, Sv. Trije Kralji,¹⁶ Veharše, Suhi Dol;¹⁷ Lučine i Gorenja Vas. Ovo su istovremeno najznačajnije borbe naših jedinica, ali neprijatelj pri tom nije postigao nikakav uspeh. Neprijatelj je u ovim borbama angažovao četnike, be-ga i Nemce.¹⁸

U poslednje se vreme oseća da neprijatelj pojačava uporišta kako bi se obezbedio protiv eventualnih naših napada.

II. PLAN ŠTABA

Plan Štaba je bio uglavnom sledeći:

- a) u što većoj meri iskoristiti slobodnu Vipavsku dolinu za snabdevanje jedinica hranom i ostalim potrebama;
- b) s našim jedinicama onemogućiti sve neprijateljeve ispade iz pravaca Dolomita, pa je zbog toga na severozapadnoj ivi-

¹² Sada: Most na Soči.

¹³ Zvaničan naziv: Kal nad Kanalom.

¹⁴ Podrobnije o dejstvu 20. udarne brigade »Garibaldi Trieste« vidi dok. br. 95.

¹⁵ Podrobnije o napadu na neprijateljevo uporište Železniki vidi dok. br. 74.

¹⁶ Sada: Vrh nad Rovtami.

¹⁷ Zaselak, 1 km južno od Lučina.

¹⁸ Podrobnije o borbama 31. NO divizije na tom području vidi dok. br. 105.

ci Dolomita bila raspoređena XXXI divizija, koja je blokirala neprijateljeva uporišta: Idriju, Veharše, Sv. Tri Kralja, Lučine i Gorenju Vas;

- c) s obzirom na to da nije bilo većih akcija, štab je planirao da se ovaj period iskoristi za reorganizaciju jedinica, kao i za odmor, da bi se jedinice što bolje pripremile za veće akcije koje imamo u planu.

Odredima je bila prepuštena samoinicijativa.

III. AKCIJE JEDINICA IX KORPUSA

11. 11. 1944. Ceta 1. bat. JBO¹⁹ bila je napadnuta na Dovskoj planini,²⁰ te je u borbi poginulo 6 drugova a izgubljen je puškomitraljez.²¹
14. 11. 1944. Patrola 1. MSV XXX divizije minirala je radni voz na žel. pruzi kod Povirja. Voz je uništen, oštećeno je 18 m pruge, ranjena su 4 i poginula 4 neprijateljeva vojnika.
18. 11. 1944. Patrola Režijskog bataljona minirala je žel. prugu kod Venzone i uništila 70 m pruge. Zatim je napala neprijateljevu patrolu i ubila nemačkog podoficira i 2 ranila. Zaplenjen je automat. Na povratku u svoju jedinicu patrola je upala u neprijateljevu zasedu, kojom prilikom su dvojica poginula, a izgubljeni su 3 automata i puška.
19. 11. 1944. U akciji koju je izveo MSV OSB²² kod Kojskog ubijeno je 6 Nemaca a ranjena su 4.
19. 11. 1944. Patrola 1. MSV XXX divizije minirala je teretni voz na žel. pruzi između železničkih stanica Divača i Sežana. Voz je iskočio iz šina. Uništena je lokomotiva i 1 vagon, a oštećeno je 10 vagona. Električna struja i saobraćaj bili su prekinuti 25 časova.

¹⁹ Jeseniško-bohinjskog odreda

²⁰ Na karti 1 : 100.000 nije označena, a nalazi se na planini Mežakla.

²¹ U tom napadu na baraku komande 1. čete 1. bataljona poginuli su komandir čete, politički komesar čete, pomoćnik političkog komesara čete i tri borca (vidi izveštaj Štaba Jeseniško-bohinjskog NOP odreda od 26. novembra 1944. u AIZDG u Ljubljani, k. 226a/III).

²² Operativnog štaba za Benečiju. Zvaničan naziv je bio: Operativni štab za Zapadno Primorsko.

21. 11. 1944. Patrola 2. MSV XXX divizije minirala je žel. prugu između Nabrežine i Prošeka. Na mine je naišao teretni voz, te je lokomotiva uništena a vagoni su oštećeni.
21. 11. 1944. Patrola Inž. bat. XXX divizije minirala je 3 el. stuba vis. napona između Divače i Gorenja. Bilo je uništeno 1 km el. žice.
22. 11. 1944. Patrola 2. MSV XXX divizije minirala je žel. prugu Trst — Tržič između Sv. Križa i Grijana. Na mine je naišao nemački vojni voz. Uništena su 2 vagona, oštećeni su lokomotiva i preostali vagoni. Neprijatelj je imao 40 poginulih i 120 ranjenih. Bilo je uništeno 80 m žel. pruge.
22. 11. 1944. Patrola 2. MSV XXX divizije minirala je žel. prugu kod Briščeka, između Nabrežine i Prošeka. Na mine je naišao teretni voz, lokomotiva i 5 vagona su uništeni a više vagona je oštećeno. Srušeno je 45 m žel. pruge i saobraćaj je prekinut 48 časova. Prekinuta je i el. linija, a ranjena su 3 neprijateljeva vojnika. Svi uništeni vagoni bili su prazni sem jednog koji je bio natovaren raznim alatom.
23. 11. 1944. Patrola od 4 čoveka iz 1. bat. OŠB pokupila je 700 m tel. žice između Robiča i Starog Sela.
19. 11. 1944. Oružar iz Artiljerije IX korpusa je sa dva obaveštajca iz VDV²³ izvršio akciju u Pilancama,²⁴ kod Kozaršča, u barutani u kojoj se nalazio različit artiljerijski materijal (kapisle, granate, spolete,²⁵ itd.). Provukli su se pored straža i odneli više sanduka materijala. Kako neprijatelj nije primetio da je odneto više sanduka iz skladišta, iduće noći ponovo su se uvukli u barutanu i opet odneli više sanduka materijala. Posle ovog su jedno skladište minirali a druga dva polili naftom i zapalili. Vatra je planula u jutarnjim časovima, dok je eksplozija miniranog skladišta usledila posle podne. Neprijatelj je pokušavao sa gašenjem ali nije

²¹ Vojske državne varnosti (Vojske državne bezbednosti)

²⁴ Na karti 1 : 100.000 nisu pronađene.

²⁵ upaljači

uspeo. Intervencija je naišla kada je sav odnet materijal već bio sakriven. Količina zapjenjenog materijala kao i kvalitet nisu ustanovljeni, jer je akcija izvršena u neposrednoj blizini uporišta i očekivala se neprijateljeva intervencija, pa je zbog toga materijal sakriven u neposrednoj blizini.

24. 11. 1944. Patrola minera Inž. čete XXX divizije minirala je most kod Ozeljana, na drumu Ajdovščina — Gorica. Neprijatelj je opravljao most 48 časova.
24. 11. 1944. Patrola Inž. bat. XXX divizije minirala je drum Ajdovščina — Gorica. Na mine su naišla dva neprijateljeva tenka, te su bila oštećena.
24. 11. 1944. Patrola jačine 25 ljudi iz 2. bat. OSB je iznad Mrzlog vrha iz zasede napala Nemce koji su sprovodili civile na kopanje i čišćenje streljačkih rovova. Naišla je [neprijateljeva] kolona od 5 ljudi, koja se već posle prvih hitaca povukla i posela položaje na suprotnom grebenu, tako da se nije mogao izvršiti uspešan juriš i zapleniti oružje. Neprijatelj je imao 4 poginule i 10 ranjenih. Naši bez gubitaka.
25. 11. 1944. Mineri 2. bat. ŠO-⁶ minirali su žel. prugu u dužini od 40 m između Št. Jošta²⁷ i Podnarta. Iz šina je iskočila lokomotiva i 3 vagona, 1 vagon je uništen.
25. 11. 1944. Patrola 3. MSV XXX divizije minirala je žel. prugu Tržič — Gorica između železničkih stanica Rubije i S. Andrea.²⁸ Na mine je naišao teretni voz. Oštećena je bila lokomotiva i 24 vagona, a uništeno 6 vagona. Za opravku pruge neprijatelj je angažovao 200 radnika i 4 lokomotive.
26. 11. 1944. Snajperisti 1. bat. ŠO napali su na Gabrškoj Gori neprijateljevu patrolu i ubili 1 be-ga.
26. 11. 1944. Drugi bat. JBO minirao je 2 tel. stuba na liniji između B. Bistrice i Bleda.

škofjološkog odreda

²⁷ Sada: Jošt nad Kranjem.

^w Italijanski naziv za Standrež.

26. 11. 1944. Snajperska trojka 1. bat. ŠO ubila je kod Sv. Volbenka neprijateljevog vojnika.
27. 11. 1944. Zaseda 2. bat. JBO napala je kod Senožeta, kod [Bohinjske] Bistrice, neprijatelja. Posle kraće borbe neprijatelj se povukao, a imao je 2 poginula.
27. 11. 1944. Snajperisti 2. bat. JBO ubili su stražara kod mosta na Savi u [Bohinjskoj] Bistrici.
27. 11. 1944. Patrola Inž. bat. XXX divizije minirala je žel. prugu Trst — Št. Peter²⁹ između Divače i [Gorenjeg] Ležečeg. Srušeno je 18 m pruge i saobraćaj je prekinut 8 časova.
27. 11. 1944. Patrola Inž. bat. XXX divizije minirala je 4 el. stuba između Divače i Št. Petera.
27. 11. 1944. U borbi na drumu Ajdovščina — Gorica 2. bat. 18. brig, je imao 1 poginulog i 1 ranjenog.³⁰
27. 11. 1944. Patrola od 3 čoveka iz Režijskog bataljona OŠB, na putu za miniranje pontebeske žel. pruge, upala je u neprijateljevu zasedu. Nemci su 2 ubili a 1 zarobili.
27. 11. 1944. Patrola Inž. bat. XXX divizije minirala je drum Ajdovščina — Gorica. Na mine je naišao automobil, te je odleteo u zrak. Neprijatelj je imao 3 poginula i 4 ranjena.
27. 11. 1944. Drugi bat. 18. brig, je na drumu Ajdovščina — Gorica ošteti neprijateljev tenk.
28. 11. 1944. Patrola Inž. bat. XXX divizije je između Sv. Križa³¹ i Dobravlja minirala drum Ajdovščina — Gorica. Na mine su naišla civilna kola sa 4 čoveka. Kola su uništena a sva 4 čoveka su poginula.
28. 11. 1944. Dva snajperista 1. bat. ŠO napala su kod Selca neprijateljevu kružnu patrolu. Ubijena su 2

Sada: Pivka.

³⁰ Iz izveštaja Štaba 30. NO divizije od 10. decembra 1944. vidi se da je kod sela Osek 2. bataljon napao neprijateljevu motorizovanu kolonu i tom prilikom ošteti jedan tenk i jedan kamion, dok su druga dva tenka naišla na nagazne mine koje je postavio Inžinjerijski bataljon 30. NO divizije (AIZDG, k. 226/1).

³¹ Sada: Vipavski Križ.

neprijateljeva vojnika. Prilikom povlačenja patrolu je napao neprijatelj, ali su naša dvojica zauzela pogodne položaje i pružala otpor. Neprijatelj je imao 2 poginula i 2 ranjena. Naši bez gubitaka.

29. 11. 1944. Snajperisti 2. bat. JBO ubili su neprijateljevog stražara ispred bunkera na Bledu, a druga dva snajperista su kod Podhoma jednog neprijateljevog stražara ubila a drugog ranila.
29. 11. 1944. Snajperisti 2. bat. SO napali su neprijateljevu patrolu na putu za Srednju Vas³² i ubili 1 neprijateljevog vojnika.
29. 11. 1944. Patrola 3. MSV XXX divizije minirala je žel. prugu Št. Peter — Trst. Neprijatelj je primetio mine te ih uklonio. Zbog toga je saobraćaj bio prekinut 16 časova.
29. 11. 1944. Zaseda Zašt. bat. XXXI div. napala je kod Srednje Kanomlje neprijateljevu patrolu jačine 38 ljudi, te 2 ubila i 2 ranila. Zaplenjeno je nešto hrane i materijala.
29. 11. 1944. Zaseda 3. bat. 18. brig je iz neposredne blizine uporišta Štorje napala neprijateljeva kola i ubila nemačkog kapetana i pratioca.
29. 11. 1944. Neprijatelj jačine 150 ljudi kretao se iz Gaberja u manjim grupama s ciljem da opkoli 3. bat. 18. brig., koji se nalazio u selu Lenivec, ispod Erzelja. Naišao je na zasedu 3. bat., koja je čitav dan vodila borbu s neprijateljem i sprečila mu opkoljavanje bataljona i ulaz u selo. Naveče je bataljon izvršio pokret u pravcu Štjaka. Bataljon je imao 1 poginulog i 3 nestala.
Neprijatelj je imao 5 poginulih i 6 ranjenih.
29. 11. 1944. MSV ŠO minirao je skretnice na žel. pruzi kod Podnarta. Saobraćaj je bio prekinut 8 časova.
30. 11. 1944. Zaseda 2. bat. JBO kod Senožeta je napala 20 neprijateljevih vojnika, te ih posle četvrtčasovne borbe odbacila. Neprijatelj je zatim dobio

Sada: Srednja Vas-Poljane.

pojačanje od 100 ljudi, koji su pokušavali da opkole bataljon. Bataljon je bez gubitaka probio obruč. Neprijatelj je imao 7 poginulih i 5 ranjenih.

- 30. 11. 1944. Snajperisti 2. bat. JBO ubili su kod Nomenja neprijateljevog stražara.
- 50. 11. 1944. Ceta 7. brig, je u Gorenjoj Vasi napadnuta od neprijatelja. Neprijatelj je imao 1 ranjenog, i zaplenjen je dvogled.
- 30. 11. 1944. Prilikom pokreta na sektor Vrsnik — Razpotje 16. brigada je napadnuta od neprijateljevih zaseda koje su se nalazile na brdu iznad Razpotja. Bataljoni su se razvili u strelce i otpočeli s opkoljavanjem, te prinudili neprijatelja, jačine 250 ljudi, da se preko Žirovnice povuče u pravcu Veharša. Neprijatelj je imao 3 ranjena. Mi smo imali dva ranjena.³³
- 30. 11. 1944. Mineri 2. bat. JBO minirali su na tri mesta žel. prugu između Nomenja i Soteske. Uništen je telefonski stub i prekinuta žica na dva mesta. Saobraćaj je bio prekinut 7 časova.
- 30. 11. 1944. Zaseda 2. bat. JBO sukobila se s neprijateljem između Polja i Kamnja. Neprijatelj se posle 10 min. borbe povukao. Imao je 1 poginulog i 1 ranjenog.
- 30. 11. 1944. Vod 1. bat. brig. XXXI divizije srušio je na Gabrškoj Gori 4 zgrade u koje je imao namestu da se useli neprijatelj/⁵⁴
- 30. 11. 1944. Patrola 2. bat. SO je u Lajšama zarobila [jednog] be-ga i zaplenila pušku.
- 30. 11. 1944. Patrola 7. brig, je srušila drveni most na Kopačnici kod Hotavlja.
- 28. 11. 1944. Patrola od dva minera Režijskog bataljona OSB minirala je žel. prugu između Vencone (Venzone) i Rezijute (Resiute). Uništena je

^M O toj borbi vidi i dok. br. 105.

³¹ To rušenje je izvršio vod 1. bataljona škofjološkog NOP odreda (vidi izveštaj Štaba Skofjološkoga NOP odreda od 11. decembra 1944. u AIZDG, k. 227/11).

lokomotiva i 4 vagona s vojnim materijalom, a oštećeno je 10 vagona. Saobraćaj je bio prekinut 6 časova, a pruga je bila porušena u dužini od 22 m.

30. 11. 1944. MSV ŠO minirao je žel. prugu između željezničkih stanica Otoče i Podnart i uništio signalne uređaje, porušio 100 m pruge i prekinuo saobraćaj 10 časova. Na mine je naišao voz, te su oštećeni lokomotiva i 2 vagona, a 2 vagona su uništena.
1. 12. 1944. Patrola MSV OŠB je u Podgori zarobila fašistu u službi nem. pol.[ičije]. Pošto je pokušavao da pobjegne, bio je ubijen. Zapljenjeni su oprema i pištolj.
1. 12. 1944. Mineri 2. bat. JBO minirali su žel. prugu Boh. Bela — Bled. Na mine je naišao voz, te su iz šina iskočili lokomotiva i 3 vagona. Bilo je ranjeno 15 Nemaca.
1. 12. 1944. Jedinice 7. brig, su na tri mesta prokopale drum Hotavlje — Fužine i onesposobile ga za saobraćaj.
1. 12. 1944. Dve čete 5. bat. 18. brigade napale su neprijateljevu kolonu jačine 80 ljudi u selu Svino³⁵ s položaja na kotama 235 i 397. Posle jednodne časovne borbe oterali su neprijatelja iz sela, preko Šmarja, u pravcu Spod. Braniče. Iz Štanjela je stiglo pojačanje: 3 kamiona vojnika i oklopni automobil. Ove je s položaja na k. 104³⁶ proterala prateća četa. Pod zaštitom oklopnog automobila vratili su se u Štanjel. Neprijatelj je imao 18 poginulih i 16 ranjenih.
1. 12. 1944. Neprijatelj je izvršio ispad iz Soške doline, iz Sv. Lucije, na Banjšku planotu. Došlo je do manjih kontakata s jedinicama 20. brigade kod Kala nad Kanalom. Neprijatelj je imao 1 poginulog i 1 ranjenog. Na našoj strani je bilo 6 poginulih, 5 ranjenih i 18 zarobljenih.

³⁵ Zvaničan naziv: Zavino.

³⁶ Ta kota nije pronađena na karti 1:100.000.

2. 12. 1944. Vod iz čete 2. bat. ŠO je u Besnici naišao na 3 naoružana be-ga i ubio ih. Bile su zaplenjene 3 puške i 2 bombe.
2. 11. 1944. Drugi bat. ŠO je demonstrativno napao neprijateljevo uporište u Zabnici.
2. 12. 1944. Dva snajperista OŠB ubila su neprijateljevog stražara kod bunkera na mostu kod Pevme.
2. 12. 1944. Patrola jačine 5 ljudi iz MSV OŠB minirala je žel. prugu Moša — Kopriva. Na mine je naišao izviđački voz. Uništeni su lokomotiva i 1 vagon. Oštećeno je 12 m pruge i saobraćaj je prekinut 8 časova.
2. 12. 1944. Mineri koji su kontrolisali minsko polje između Batuja i Dornberka su nestali, te ih je verovatno zarobila neprijateljeva patrola.
2. 12. 1944. Iz Senožecha su se 3 neprijateljeve kolone, svaka jačine 30—50 ljudi,³⁷ kretale u pravcima Št. Vida³⁸ i Vipave u cilju obezbeđenja komunikacije Postojna — Trst. Jedna od njih se kretala u pravcu Št. Vida i naišla je na položaje 1. bat. 18. brig., koji je neprijatelja posle kraće borbe oterao.³⁹ Neprijatelj je imao 5 poginulih i 4 ranjena, a naši su imali 1 poginulog i 1 ranjenog.
2. 12. 1944. Četvrti bat. 18. brig, vodio je borbu s neprijateljevom kolonom jačine 250 ljudi koja se kretala iz Tomaja, preko Štanjela, u pravcu Gaberja.⁴⁰ Bataljon je poseo položaje na k. 437 i trig. 400 i na taj način sprečio povlačenje neprijatelja u pravcu Planine. Time je neprijatelj bio prinuđen da se povuče u pravcu Štanjela, gde su ga napale zasede bataljona i sprečile mu organizovano povlačenje. Neprijatelj je imao 14 poginulih i 12 ranjenih.

³⁷ U to vreme se u Senožechama nalazio Štab 1. bataljona 10. SS policijskog puka sa 4. četom (AIZDG, k. 73/IV).

³⁸ Sada: Podnanos.

³⁹ Bataljon je imao položaje kod sela Orehovica (vidi izveštaj Štaba 30. NO divizije od 10. decembra 1944. u AIZDG, k. 226/1).

⁴⁰ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane.

2. 12. 1944.

41

2. 12. 1944. **Mineri 1. bat. JBO minirali su žel. prugu kod Žirovnice. Srušeno je 56 m pruge a saobraćaj je prekinut 12 časova.**
3. 12. 1944. **Patrola od 4 čoveka iz OŠB je na drumu Gorica — Gradiška ubila karabinijera koji se vozio na biciklu i nosio izveštaj komandi o akciji koju je prethodnog dana izvršio MSV OŠB. Zaplenjeni su dokumenti i bicikl.**
3. 12. 1944. **Drugi bat. 18. brig, napao je neprijateljevu zasedu jačine 12 ljudi iz uporišta Dornberk¹² koja se nalazila na položaju k. 167, južno od Saksida, te je proterao. Neprijatelj je imao 3 poginula. Na našoj strani bio je 1 ranjen.**
3. 12. 1944. **Patrola 1. bat. JBO minirala je žel. prugu kod Dobrave⁴³ i srušila je 28 m. Saobraćaj je bio prekinut 10 časova. Oštetila je i železničku prugu kod tunela Hrušica u dužini od 28 m. Saobraćaj je bio prekinut 10 časova.**
4. 12. 1944. **Mineri ŠO su oštetili 120 m žel. pruge između železničkih stanica Otoče i Podnart. Saobraćaj je bio prekinut 10 časova.**
4. 12. 1944. **U borbi koja se vodila s neoprijateljevom zasedom kod Sv. Tri Kralja prilikom ekonomske akcije 3. brigade bio je zarobljen 1 be-ga i zaplenjene su puška i 2 bombe.⁴⁴**
5. 12. 1944. **U pravcu položaja 16. brig, na Gori nastupala je neprijateljeva kolona nepoznate jačine, koja se podelila na tri dela. Uspelo im je da se približe našim položajima. Došlo je do borbe koja je trajala do noći, nakon čega su se naše jedinice povukle. Na našoj strani bio je 1 ranjen.⁴⁵**

⁴¹ Redakcija je izostavila tekst o borbama jedinica 31. NO divizije 2. i 3. decembra 1944. na području Zirovskog vrha, jer se o tim borbama detaljnije govori u dok. br. 105.

⁴² U uporištu su se u to vreme nalazili delovi 2. bataljona 8. pučke »Taljamento« (Taeliamento) italijanske fašističke divizije »Đulija« (Julia), jačine 170 vojnika (AIZDG, k. 73/IV).

⁴³ Sada: Blejska Dobrava.

⁴⁴ i ⁴⁵ Podrobnije o tim borbama vidi dok. br. 105.

5. 12. 1944. **Patrola minera XXXI divizije minirala je žel. prugu između Št. Jošta i Podnarta u dužini od 60 m. Saobraćaj je bio prekinut 20 časova.**
5. 12. 1944. **Patrola 2. bat. 17. brig, napala je neprijatelja koji čuva radnike na utvrđivanju u Kromberku. Neprijatelj je imao 3 poginula.**
5. 12. 1944. **Patrola 3. MSV XXX divizije minirala je kod Ronkija žel. prugu Tržič — Benetke. Na mine je naišao vojni teretni voz. Uništeni su lokomotiva, 5 vagona i 2 kamiona. Bilo je porušeno 200 m pruge i 2 el. stuba. Neprijatelj je imao 10 poginulih i 30 ranjenih. Saobraćaj je bio prekinut 20 časova.**
5. 12. 1944. **Snajperisti MSV OŠB ubili su kod Plava neprijateljevog stražara.**
5. 12. 1944. **Četa OŠB je napala neprijateljevo uporište u Venconi (Venzond) s ciljem da ga uništi, ali u tome nije uspjela. Neprijatelj je imao 2 poginula i 5 ranjenih. Naši nisu imali gubitaka.**
6. 12. 1944. **MSV OŠB⁴⁶ minirao je žel. prugu Otoče — Kranj. Uništeno je 300 m železničke pruge i saobraćaj je prekinut 15 časova.**
6. 12. 1944. **Četa 1. bat. JBO je s položaja iznad Stare Fužine napala neprijatelja koji je iz [Bohinjske] Bistrice nastupao drumom za Voje. Borba je vođena 2 časa, nakon čega je neprijatelju uspjelo da pod zaštitom magle posedne dominirajuće tačke i tako izvrši opkoljavanje čete.⁴⁷ Trojica su poginula, a trojica su zarobljena, od kojih su dvojica bila ranjena. Komandant bataljona, koji je odredio ove položaje, izvršio je samoubistvo.⁴⁸**
6. 12. 1944. **Prilikom izvođenja mobilizacije u Zabnici 2. bataljon ŠO je vodio borbu s neprijateljem,**

⁴⁶ Miniranje je izvršio Minersko-sabotažni vod škofjološkog NOP odreda (vidi izveštaj štaba škofjološkog NOP odreda) od 11. decembra 1944. u AIZDG, k. 227/11).

⁴⁷ O angažovanim neprijateljevim snagama vidi dok. br. 141.

⁴⁸ Podrobnije o toj borbi govori izveštaj Štaba Jeseniško-bohinjskog NOP odreda od 8. decembra 1944 (u AIZDG, k. 295/aIII).

koji je na prisutnost naših jedinica reagovao vatrom iz uporišta. Uprkos tome, mobilizacija je delimično izvršena i zarobljen je nemački učitelj, kod kojeg su zaplenjene 2 puške, 2 pištolja i 2 bombe. Borba je trajala 3 časa, i naši su imali 3 ranjena, među kojima je i komandant odreda. Neprijatelj je imao 2 poginula.

7. 12. 1944. Patrola SO je zapalila Sokolski dom u Stražišću u momentu kada se vršila smena posada, te je dom bio prazan.
7. 12. 1944. Inž. bat. XXX divizije opravio je drum Col — Ajdovščina i pri tom pronašao 80 kg eksploziva.
7. 12. 1944. Domobranski snajperisti su ubili obaveštajca SO.
7. 12. 1944. MSV OŠB minirao je žel. prugu Sv. Lucija — Gorica. Na mine je naišao voz, te su uništeni lokomotiva i 4 vagona.
7. 12. 1944. Snajperisti 2. bat. JBO iz zasede su kod Stare Fužine napali neprijateljevu patrolu.⁴⁹ Neprijatelj je imao 3 poginula.
7. 12. 1944. Mineri JBO minirali su žel. prugu između Dobrave i Kočne. Na mine je naišla neprijateljeva patrola za kontrolu [železničke pruge] te je ubijeno 5 Nemaca.
- S. 12. 1944. Neprijatelj je zarobio 2 druga iz 3. brig, koja su bila u patroli na Goropekama.
8. 12. 1944. Snajperisti 2. bat. ŠO napali su u Selcama stražara i ubili ga.
9. 12. 1944. Obaveštajna patrola IX k.[orpusa] zarobila je 2 fašista.
10. 12. 1944. Obaveštajna patrola ŠO upala je u neprijateljevu zasedu. Ubijen je jedan obaveštajac, a drugi je zarobljen. Izgubljeni su puška i pištolj.

⁴⁹ Iz izveštaja Štaba Jeseniško-bohinjskog NOP odreda od 21. decembra 1944. vidi se da su akciju izvršili 2 snajperista iz 2. bataljona i 4 snajperista iz 1. bataljona (AIZDG, k. 226a/III).

10. 12. 1944. Patrola Inž. bat. XXX div. minirala je žel. prugu Trst — Postojna. Na mine je naišao voz, te su uništena 4 vagona, a oštećeni su lokomotiva, 16 vagona i 3 el. stuba. Saobraćaj je bio prekinut 25 časova a železnička pruga je oštećena u dužini od 120 m.

Neprijateljevi gubici:

poginulo 174 ranjeno 254 zarobljeno 2.
Ukupno izbačeno iz stroja 430.

Zaplenjeno: automat, veća količina municije, 6 pušaka, dvo-gled, pištolj, 33 mine, 12 šaržera, 80 kg eksploziva, 700 m žice.
Uništeno: 37 vagona, 9 lokomotiva, 10 el. stubova, 1 km žice, 1 vagon alata, 4 vagona voj. materijala, most, 2 kamiona, signalni uređaji.

Oštećeno: 75 vagona, 5 lokomotiva, 3 tenka, 23 puta srušena žel. pruga.

Vlastiti gubici:

15 poginulih, 10 ranjenih, 18 zarobljenih i 3 nestala.
Izgubljeni puškomitraljez, 3 automata i puška.

IV. TAKTIKA

A) *Naša*

U našoj taktici nije bilo promena jer nije bilo većih akcija ni borbi.

B) *Neprijateljeva*

U neprijateljevoj taktici bilo je primećeno sledeće:

- a) Uskoro po dolasku jedinica XXXI divizije neprijatelj je reagovao. Reakcija je bila istovremena iz svih pograničnih uporišta. Neprijateljeve jedinice su sastavljene iz Nemaca, be-ga i četnika. Ovim je neprijatelj hteo prikazati ispade kao veću ofanzivu te na taj način prinuditi naše jedinice na privremeno povlačenje s tog sektora. Neprijatelj nije postigao svoj cilj.
- b) Na ovom sektoru neprijatelj je postavljao zasede daleko ispred svojih položaja. Na taj način je pokušavao da zarobi naše patrole, i to što veći broj, koje je propuštao bez pucnjave. U slučaju da je bila u pitanju veća jedinica, prednje delove je propustio a na glavninu je iz blizine otvorio vatru (pokret Gradnikove brigade u ekonomsku akciju). Ovu taktiku su u prvom redu primenjivali četnici.

Kako u ovo vreme nije bilo većih naših ni neprijateljevih akcija, to nije bilo ni posebnih promena u taktici.

V. KRITIČKA OCENA AKCIJA

Primećeno je sledeće:

A) Neke naše jedinice još uvek ne znaju da održavaju stalni kontakt s neprijateljem ni tada kada neprijatelj nastupa ni tada kada se neprijatelj povlači (naročito 20. brig.), što je dovelo do toga da naše jedinice uopšte nisu znale gde se neprijatelj nalazi, njegovu jačinu i namere, što uvek dovodi do iznenađenja.

B) Primećuje se da naše jedinice posle većeg odmora gube u borbenosti, što je logična pojava kod svake vojske. Zbog toga je potrebno jedinice što više zaposliti.

C) Takođe se primećuje da naše patrole koje se kreću u blizini neprijateljevih uporišta nisu dovoljno upoznate s načinom kretanja i vršenjem dužnosti u takvim prilikama. Posledica tog je da neprijatelj zarobi čitavu patrolu.

VI. ORGANIZACIJA ODSEKA

Organizacija odseka promenila se utoliko što je 1. decembra obrazovan Referat za artiljeriju. Za referenta je postavljen drug kapetan Vovk Emil-Škrjanec, dosadašnji zam. komandanta Artiljerije IX korpusa. Za geodetskog referenta je postavljen drug Gorjanc Stanko-Peter, dosadašnji oper. oficir Štaba Art. IX korpusa, umesto poručnika inž. Rainer Franca, koji je stavljen na raspolaganje »Novgradu«⁵⁰ zajedno sa crtačem drugom Stepančić Tomom.

Štab IX korpusa je za svog oper. oficira postavio druga majora Zupane Aleksandra, dosadašnjeg komandanta Artiljerije IX korpusa, koji ima zadatak da organizuje vojsku.

Primili smo naređenje o reorganizaciji Oper. odeljenja GŠS.⁵¹ Analogna reorganizacija verovatno će se morati izvršiti i u našem odseku, bar utoliko da se Referat za vezu reorganizuje u odsek.

VII. RAZNO

Artiljerija IX korpusa je rasformirana i podeljena po divizionima: 1. divizion i Zaštitni bataljon su ušli u sastav XXXI di-

⁵⁰ Skraćenica za: Narodnoosvobodilna vojna gradnja.

⁵¹ O reorganizaciji Operativnog odeljenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije vidi dok. br. 80, objašnjenje 24.

vizije; 2. divizion je ušao u sastav XXX divizije; Inž. četa i Četa za vezu su podeljene po divizionima.⁵²

DO⁵³ je rasformiran i podeljen:

15 ljudi u Četu za vezu IX korpusa;

50 ljudi u Zaštitni bataljon DK;⁵⁴

ostalo ljudstvo je upućeno u XXXI diviziju za pojačanje njezinog brojnog stanja ljudstva.

Iz onog dela ovog odreda koji se nalazio u rashodu na Pivki i Notranjskoj formiraće se Transportna četa IX korpusa.

Drugi bataljon OŠB je prebačen na sektor Trnova i uključen u sastav 17. brigade da bi je pojačao.

Italijanska divizija »Garibaldi« je u to vreme uključena u sastav IX korpusa a nalazi se na sektoru Rezije i Brda. Od divizije još nismo primili nikakve izveštaje. Dosad smo dostavili, prevedene na italijanski jezik, neke najvažnije odredbe, da bismo i u ovoj diviziji organizovali pravilno izveštavanje. Iz JBO je u XXXI diviziju otišlo sve nenaoružano ljudstvo. Iz preostalog ljudstva sva tri bataljona formirana su dva bataljona.⁵³

Udarne i sanitetske čete i transportni vodovi već su formirani u divizijama. U divizijama su formirani i dopunski bataljoni (školski logori). Primili smo depešu od komandanta GŠS na osnovu koje više ne dostavljamo dnevne depeše, već ih sastavlja Štab na osnovu naših izveštaja. I ubuduće ćemo dostavljati dnevne pismene izveštaje [Operativnom] odeljenju [Glavnog štaba].

Šef odseka je posetio inž. tečaj koji se održavao u blizini Cerkena. U jedinicama se još uvek oseća velik nedostatak oružja i municije, eksploziva i teškog naoružanja. Savezničke pomoći u to vreme nije bilo, a i ranije je bila mala. Sada su naše jedinice veoma slabo obezbeđene odećom, pa će zbog toga teže savladivati zimu, jer su uslovi za boravak po selima posle poslednjih paljenja slabi.

U Lošku dolinu je upućen pom. šefa odseka da organizuje prenos municije koju nam je dodelio GŠS. Materijal je prenela preko pruge jedna brigada. Brošura »Laki minobacač« je izrađena. Dostavljamo izvod na uvid. Izrađena je u 500 primeraka, i dostavićemo je svim jedinicama i ustanovama NOV i

⁵² Podrobnije o rasformiranju Artiljerije 9. korpusa NOVJ vidi dok. br. 113.

⁵³ Dolomitski odred

⁵⁴ Devetog korpusa

⁵⁵ Vidi izveštaj Štaba Jeseniško-bohinjskog NOP odreda od 6. decembra 1944 (AIZDG, k. 295a/III).

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 14. DECEMBRA
1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O RASFOR-
MIRANJU ARTILJERIJE KORPUSA¹

ŠTAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni osek
Referat za artiljeriju
14. decembra 1944.
Br. 5

**Dostavlja 15-dnevni vojni
izveštaj o radu Artiljerije.**

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
Operativno odeljenje — Referat za artiljeriju

Dostavlja se 15-dnevni vojni izveštaj o radu Artiljerije IX korpusa u vremenu od 29. novembra do 15. decembra 1944. u sledećem:

Po naređenju Štaba IX korpusa NOV i POJ broj 786 od 27. novembra 1944. godine je rasformiran Štab artiljerije s manjim neposredno potčinjenim jedinicama kao što su: odseci Štaba, Obaveštajni vod, Četa za vezu i Inženjerijska četa.

Ljudstvo Čete za vezu i Inženjerijske čete ravnomerno je podeljeno na oba diviziona, dok je ljudstvo Štaba, odseka i Obaveštajnog voda stavljeno na raspolaganje Štabu korpusa, gde se isti i danas većim delom nalazi na službi, a neki su dodeljeni štabovima divizija i brigada. Komandant artiljerije drug major Zupane Aleksander Aco je operativni oficir u Štabu korpusa, zamenik komandanta drug kapetan Volk Emil Škrjanc vrši dužnost referenta artiljerije u istom štabu.

Na dan 29. novembra 1944. godine su novoobrazovani divizion krenuli na nove sektore u sastav divizija, i to: I divizion u sastav XXXI divizije na sektor Cerčna, a II divizion u sastav XXX divizije na sektor Col — Otlica. Zaštitni bataljon je kompletan pridodat XXXI diviziji, te se nalazi kod IV bataljona 3. SNOUB »Ivan Gradnik« na sektoru Vojsko.

Brojno stanje divizion je:

I divizion ima 115 ljudi, 3 mitraljeza, 85 pušaka i 6 artiljerijskih oruđa: 1 haubicu 100/17, 2 brdska topa 75 mm, 2 PT topa 47 mm, 1 brzometni top 20 mm.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 22/1.

II divizion ima u svom sastavu: 125 ljudi, 90 pušaka, 4 mitraljeza i 6 artiljerijskih oruđa, i to: 2 brdska topa 75 mm, 1 PT top od 47 mm, 1 PT top 45 mm, 1 PT top 25 mm i 1 brzometni top 20 mm.

Zaštitni bataljon je imao 158 ljudi, 100 pušaka i 14 mitraljeza.

Za to vreme smo uspeli da opravimo haubicu 100/17 koja je bila onesposobljena u akciji kod Hotedršice. Njoj je zamjenjena cev koja je dobijena na terenu i opravljena kolvka. Pošto municije za brdske topove 75 mm nismo mogli da nabavimo na terenu, to su divizioni otpočeli sa prerađivanjem šrapnela — kojih imamo oko 800 — u udarne granate. Ovog časa divizioni raspolažu sa 300 granata koje su prerađene od šrapnela. I punjenja za čaure izrađuju sami divizioni.

Akcija sa upotrebom artiljerije u to vreme nije bilo.

Sve vreme je intenzivno iskorišteno za obuku ljudstva u rukovanju artiljerijskim materijalom, te je ukupno održano:

kod I divizionu 56 časova a

kod II divizionu 64 časa iz svih predmeta.

Novomobilisanih sa sektora Vipava imaju 6.

Ljudskih i materijalnih žrtava za to vreme nije bilo.

Zbog bolje ishrane stoke imaju na terenu 12 konja.

Divizioni se kao samostalne jedinice nalaze kod štabova divizija, te su im potčinjeni u pogledu upotrebe, s tim što ljudstvo ostaje zajedno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
potpukovnik
Jakopič A.

Šef operativnog odseka
poručnik
Mitar Raičević

M. P.

Pom. referenta za artiljeriju
stariji vodnik
Franc Bačnik

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA 6. I 11. BRIGADE OD 14. DECEMBRA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ I ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O BORBAMA U REJONU ŠMAVERA I KRUŠNOG VRHA¹

OPERATIVNI STAB
6. I 11. BRIGADE
Položaj, 14. XII 1944.
Br. 500

**Dnevni operativni
izveštaj za 13. XII 1944.**

**ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ I
ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I PQS**

Položaj

6. *SNOUB* se nalazila na položajima kod sela Vrh,² i to I bataljon se nalazio na položajima kod Gorenjeg Vrha, te je ceo bataljon posedao položaje na grebenu levo i desno od sela; jedna četa II bataljona se nalazila u selu Vrh a dve čete u zasedi iznad sela Šmaver; dve čete III bataljona posedale su položaje kod sela Kal³ a jedna četa je bila na Vrh, gde se nalazila i minerska četa.⁴

Oko 10,30 časova je jača neprijateljeva kolona,⁵ koja je nastupala iz Mirne Peči, sa tri strane u isto vreme napala zasedu II bataljona koja se nalazila iznad sela Šmaver. Čim je bila napadnuta, naša zaseda je otvorila vatru. Pošto je bila gusta magla, koja je onemogućavala dobru vidljivost, i pošto je neprijatelj otpočeo sa opkoljavanjem zasede, zaseda se povukla prema selu Vrh. Čim se čula pucnjava sa pravca II bataljona, u pomoć je upućena četa III bataljona koja se nalazila kod štaba brigade. Na putu je ova četa naišla na ne-

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 332a/III.

² Odnosi se na Gorenji i Dolenji Vrh; sada: Gorenji Vrh pri Dobrniču i Dolenji Vrh.

³ Odnosi se na Rdeči Kal. Na karti 1:100.000: Kal.

⁴ i ¹¹ Te položaje brigade su posele na osnovu naređenja Operativnog štaba 6. i 11. brigade od 12. decembra 1944, s ciljem da se obezbedi napad jedinica 15. i 18. NO divizije na Občine (AIZDG, k. 332a/III).

⁵ Redakcija nije mogla utvrditi sastav te kolone. Verovatno su na tom pravcu bile angažovane snage iz Novog Mesta koje su se nalazile na odseku Novo Mesto — Mirna Peč — Trebnje (vidi dok. br. 96, objašnjenje 5).

prijatelja koji je već okružavao selo, te mu udarila u leđa. II bataljon, koji se još nalazio u selu, pružao je neprijatelju snažan otpor, ali se ipak morao povući, jer je neprijatelj u to vreme već sa svih strana napadao na selo a u isto vreme je napao i četu koja mu je udarila u leđa i potisnuo je u Dolenji Vrh. Četa se u selu borila dotle dok nije bilo omogućeno povlačenje komore a zatim se, zbog snažnog neprijateljevog pritiska i nepovoljnih položaja, morala povući.

U isto vreme kada se povukla zaseda II bataljona bio je napadnut i III bataljon, tj. dve čete koje su se nalazile na Kalu. Pošto je neprijatelj bio mnogo nadmoćniji, i taj se bataljon morao povući, i to u pravcu Zagorice.⁶ Kako je time što su se morala dva bataljona povući postao i položaj I bataljona neodrživ, to se i ovaj bataljon zajedno sa II bataljonom povukao prema Zagorici. Kad se brigada povlačila preko padina prema Zagorici, neprijatelj je jakom artiljerijskom vatrom počeo tući ove padine. Zatim je brigada sve svoje snage prikupila u Zagorici. Neposredno pre no što je brigada htela da iz sela Preske⁷ krene u Zagoricu, neprijatelj je otpočeo da je tuče snažnom topovskom vatrom. Pri tom je poginuo jedan drug a trojica su ranjena. Preko noći se brigada nalazila na položajima oko Zagorice zajedno sa VIII brigadom. U 3 časa je brigada krenula na nove položaje Zalisec.

Gubici neprijatelja nišu poznati. Gubici 6. brigade: 1 mrtav, 4 ranjena i 24 nestala, od kojih su verovatno dvojica dezertirala. Među poginulima je i operativni oficir I bataljona Peterka Nace. Među nestalima je komandir čete III bataljona drug Oskar⁸ i v.d. komandanta III bataljona drug Leon.⁹ Obojica se do sada još nisu vratila. Izgubljen je 1 mitraljez jer je mitraljezac verovatno poginuo.

11. SNOB je posedala položaje Babna Gora — Krušni Vrh, te je imala zadatak da osigurava Velike i Male Dole,¹⁰ Stehanju Vas, Medvedjek i Sela pri Šumberku¹¹. Do 13 časova nije na položajima brigade bilo nikakvih promena. U 13,30 časova brigada je od Operativnog štaba dobila naređenje da posedne položaje Kamenje¹² — Kozjek. Patrole koje su bile upućene u Stehanju Vas, Gombišče, Dole, Sela pri Šumberku, kružne patrole na samim položajima kao i obaveštajne patrole do tog vremena su izveštavale »ništa novo«. Po primitku na-

* Sada: Zagorica pri Dobrničju.

⁷ Sada: Preska pri Dobrničju.

⁸ Martin Sem Oskar

• Redakcija nije mogla utvrditi ime i prezime.

¹⁰ Sada: Male Dole pri Stehanji Vasi i Velike Dole.

¹² D. i G. Kamenje; sada: Dolenje i Gorenje Kamenje pri Dobrničju.

ređenja štab brigade je štabovima bataljona dao zadatak da bataljone povuku na stare položaje. Četa¹³ III bataljona koja se nalazila na položajima Krušni Vrh vraćala se, po primitku naredjenja, u sastav bataljona. Na grebenu iznad Krušnog Vrha i Babne Gore četa je primetila nepoznatu kolonu¹⁴ za koju nije mogla utvrditi da li je naša ili neprijateljeva. Pom. politkomesara bataljona drug Krpan,¹⁵ koji se nalazio sa četom, uputio je patroiu do raskrsnice puteva Stehanja Vas — Babna Gora. Patrola je kolonu zaustavila uzvikom »ko je tamo«, te je na taj poziv dobila vatru sa svih strana, a i četa koja se kretala pozadi patrole. Pošto je sa svih strana bila odsečena, četa se većim delom povukla u obližnju jelovu šumu. III bataljon, koji je u to vreme bio već u pokretu na nove položaje, uputio je u pravcu ovih položaja jednu četvu, razvijenu u streljački stroj, da izvidi šta je u stvari. Četa je stigla na Babnu Goru i na greben iznad Babne Gore i Krušnog Vrha, te je utvrdila da neprijatelja na tom mestu nije bilo, već da se neprijatelj nalazio na grebenu iznad Krušnog Vrha. Četa neprijatelja na ovim položajima nije mogla da napadne jer se u pravcu tog grebena proteže dolina i čistina. Četa je posela položaje Babna Gora i uputila bojnu patrolu, koja je napala na neprijatelja pa se zatim zajedno s četom povukla na Kozjek. Prema izjavama drugova iz napadnute čete, neka jaka neprijateljeva kolona je stigla iz Stehanje Vasi. Ova se kolona kasnije podelila u više kolona, odnosno razvila u strelce s namerom da potpuno okruži Krušni Vrh i tako odseče sve koji bi se nalazili na Krušnom Vrh. Ovo se zaključuje i po tome što su komandant i politkomesar 11. brigade utvrdili na Babnoj Gori da tamo neprijatelj nije nastupao.

Od čete koja je bila napadnuta dosad se vratilo 14 drugova, među njima i tri ranjenika, a 10 ih još nedostaje. Neprijatelj je položaje na Kozjeku tukao vatrom iz minobacača, od koje je brigada imala 3 ranjena. Kada je brigada, zauzvrat,

¹³ To je bila 2. četa (vidi izveštaj štaba 3. bataljona od 13. decembra 1944. u AIZDG, k. 333/III).

¹⁴ Kolonu je sačinjavao 5. [alarmni] bataljon slovenačkih domobranaca. On se 9. decembra 1944. nalazio u Korenitki, a sledećeg dana je nastupao u pravcu Račjeg Sela, ovde je vodio borbu protiv jedinica i5. NO divizije (vidi izveštaj Štaba 15. NO divizije od 30. decembra 1944. u AIZDG, k. 26/11) i naveče se povukao u Št. Vid (sada: Šentvid pri Stični). Tu je ostao i 11. decembra, kada je, u 24 časa, krenuo za Veliki Gaber, odakle se naveče ponovo vratio u Šentvid pri Stični. Iz ovog je mesta 13. decembra krenuo pravcem Veliki Gaber — Stehanja Vas — Krušni Vrh, gde je vodio borbu, a naveče se povukao u Veliki Gaber. Odavde se 15. decembra prebacio u Šentvid pri Stični, a sutradan se, preko Grosuplja i Ljubljane, vratio u Velike Lašče, gde je stigao 17. decembra (AIZDG, AFK, k. 283/III-pov. br. 680).

¹⁵ Franc Jemec Krpan

minobacačem počela da dejstvuje po neprijateljevim položajima, ovaj je obustavio vatru.

Borci su veoma umorni jer su se jedinice skoro neprekidno nalazile na položajima, a sem toga se i hrana, zbog stalnog menjanja položaja, nije mogla redovno doturati. Isto tako borcima nedostaje odeća i obuća, što sada, u zimsko vreme, veoma nepovoljno utiče na zdravlje i raspoloženje.

Operativni štab se nalazio u selu Zagorici. Kada je neprijatelj tukao položaje 6. brigade koja se, posle povlačenja s položaja Vrh, skoncentrisala u Zagorici, jedna topovska granata je pogodila krov kuće gde se nalazio Operativni štab. Sem materijalne štete na kući, nije prouzrokovala ljudskih žrtava.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:¹⁶

Komandant major:"

Politički komesar je bio Jože Babič Vojteh
¹⁷ Komandant je bio Andrej Cetinski Lev

**RELACIJA ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 15. DECEMBRA 1944.
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE I ŠTABU 7. KOR
PUSA NOVJ O BORBAMA U REJONU OBČINA¹**

[STAB]
XVIII DIV. NOVJ
Operativni odsek
Položaj, dana 15. XII 44.

**ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ I
GLAVNOM ŠTABU NOV I POS**

Na položaju

**Sadržaj: Relacija o borbama od
7. XII — 13. XII.²**

I. ZADATAK:

Naređenjem Štaba VII korpusa NOV i POJ³ naša je divizija dobila zadatak da spreči neprijateljevo nastupanje s pravca Novo Mesto prema Občinama [preduzetol s ciljem da se pojača uporište Občine prilikom napada XV divizije i XI i VI brigade.⁴ Drugi zadatak naše divizije je bio da sama svojim jedinicama izvrši napad na uporište Občine.

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 27/111.

³ U Glavnom štabu NOV I PO Slovenije crvenom olovkom je dopisano: 44 i ceo datum potcrtan.

⁵ Redakcija to naređenje nije pronašla. Premeštanje 18. NO divizije naredio je Glavni štab NOV i PO Slovenije, depešom br. 38 od 6. decembra 1944. koja glasi:

»XVIII div. odmah se premešta na sektor Ajdovec — Žužemberk i smenjuje štajerske brigade [odnosi se na 6. slovenačku NOU brigadu -iSlavko Slander« i 11. slovenačku NO brigadu »Miloš Zidanšek«] koje odlaze u Štajersku. Jedna od brigada XVIII div. ostaje na dosadašnjem sektoru za osiguranje pravca iz Kočevja. Ja idem danas lično u div. da joj obrazložim zadatke i odredim koja brigada ostaje. General Tomaž [Dušan Kveder, komandant Glavnog štaba NOV i PO Slovenije]« (AIZDG, k. 44/). Zbog situacije oko Občina, 6. slovenačka NOU brigada »Slavko Slander« i 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« tek su 16. decembra 1944. krenule na sektor Sv. Križ [sada: Gabrovka], ovde se zadržale do 22. decembra, zatim se prebacile u rejon Kreniškog Vrha, odavde u toku noći prebacile preko Save i 23. decembra stigle u rejon Vače (AIZDG, k. 332a/III i k. 333/V).

⁴ Podrobnije o borbama jedinica 15. NO divizije, 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« i 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek« u rejonu Občina vidi dok. br. 107, 108 i 116.

II. PROCENA SITUACIJE:

a) *Odnos neprijateljevih i naših snaga i njihov raspored:*

Na sektoru Novo Mesto — Trebnje — Občine — Št. Vid⁵ — Stična neprijatelj je svakog dana u raznim pravcima vršio ispade u jačini 200 — 400 ljudi, dok je njegova ukupna jačina na tom sektoru iznosila 1800 — 2000 ljudi,⁶ ne uzimajući u obzir još jačinu posada u uporištima. Raspored neprijatelja nije bio stalan, već se uglavnom zadržavao na položajima Sv. Ana — Ponikve — Dečja Vas — Repče — Vrhtrebnje — Grmada — Luža — Mala Vas — Krušni Vrh i Stehanja Vas.

b) *Naoružanje neprijatelja:*

Neprijatelj je bio naoružan sa sedam topova kal. 105 mm, te je imao mnogo teških minobacača i mnogo teškog i lakog automatskog oružja prema svom brojnom stanju. Osim toga, raspolagao je i tenkovima i kamionima.

c) *Namera neprijatelja:*

Namera neprijatelja je bila da obezbedi komunikaciju Novo Mesto — Ljubljana i saobraćaj na njoj.

d) *Utvrđenja:*

Sem prirodnih zaklona na samom zemljištu, neprijatelj uglavnom nije vršio nikakva utvrđivanja. Uspostavio je pak novo jako uporište Občine, sa sedam izgrađenih bunkera i žičanom preprekom oko uporišta. Osim toga, izgradio je i jako utvrđen bunker istočno od sela Luže, koji je ogradio žičanom preprekom.

e) *Procena zemljišta:*

Čitavo zemljište na tom sektoru je manevarskog karaktera i većim delom pošumljeno. Prilaz s južne kao i sa severne strane je moguć samo prikriveno, te je sa obe strane moguće iznenađenje. Operacije motorizovanim jedinicama na tom sektoru nisu moguće, te je njihovo prevoženje moguće samo glavnim drumom Novo Mesto — Stična preko Trebnja i drumom Novo Mesto — Mirna Peč — Vrbovec — Dobrnič — Občine — Stična. Pomenute komunikacije mogu se lako tući s položaja koji se nalaze na pomenutim mestima. Preko terena između glavnih komunikacija vode uglavnom samo poljski putevi, te je pokret motorizovanih jedinica veoma otežan ili potpuno nemoguć. Sami položaji veoma su pogodni kako za napadača tako i za odbranu.

⁵ Sada: Šentvid pri Stični.

⁶ Podrobnije o neprijateljevim snagama na komunikaciji Novo Mesto — Stična vidi dok. br. 96, objašnjenje 5.

f) *Procena vremena i atmosferskih prilika:*

Atmosferske prilike su za sve vreme borbe veoma nepovoljno uticale na tok borbi. Usled guste magle vidljivost je veoma slaba. Zbog toga se tačnost pogodaka teško mogla osmatrati. Magla i loši vremenski uslovi, sa druge strane, omogućili su iznenađenje.

III. ODLUKA:

Odiuku za samu akciju doneo je Štab VII korpusa lično, le je po njegovim direktivama izvršen raspored, a i sama borba vođena.

IV. NAREĐENJE:

U cilju izvršenja zadataka, Štab divizije je svojim jedinicama postavljao zadatke putem zapovesti koje su sadržavale sve za to potrebne elemente.

V. IZVRŠENJE:

a) *Tok borbe:*

U ovim operacijama su učestvovali Operativni štab divizije, Minerski bataljon, Specijalni bataljon, VIII i X SNOB.

Na dan 7. o.m.

Tog dana je u 7,30 časova divizija izvršila pokret s područja Zagozdac — Čeplje — Nemška Loka⁷ pravcem Hrib⁸ — Koprivnik — Rajhenav — Trnovec — Smuka i stigla na nove položaje:

Štab divizije, Specijalni i Inženjerijski bataljon u 18,30 časova u Lašče;

VIII SNOB u 18 časova na Hinje, a X SNOB u 20 časova u Velike Lipje.

Tog dana divizija nije vodila borbu.

Na dan 8. XII

Štab divizije i Specijalni bataljon su tog dana u 2,30 izvršili pokret preko Jame⁹ do Žužemberka kamo su stigli u 13 časova, a odavde u selo Presku,¹⁰ gde su zanoćili.

⁷ Posle napada na Kočevje, 18. NO divizija je 21. novembra 1944. prebačena u širi rejon Nemške Loke, gde se zadržala sve do 7. decembra. Borbe nije vodila. Verovatno je divizija imala zadatak da slobodnu teritoriju Bele krajine obezbeđuje od iznenadnih upada neprijatelja sa pravca Kočevja (AIZDG, k. 153/1).

⁸ Sada: Hrib pri Koprivniku.

⁹ Sada: Jama pri Dvoru.

¹⁰ Sada: Preska pri Dobrničju.

VIII SNOB je u 3 časa ujutro krenula preko Gradenca i žužemberka i u 8 časova stigla na položaje Reber. U 11 časova je s tih položaja otišla i posela sledeće položaje: jedan bataljon kao zaštita artiljerije¹¹ u Dobravi, a ostali bataljoni na Vrhtrebnju. Odavde su dva bataljona 9. o.m. u 3,20 krenula prema Železnu i Knežjoj Vasi. Ali pošto tu nije bilo neprijatelja, jedan bataljon se vratio na Vrhtrebnje. Jedan bataljon se rasporedio ispod Grmade. Bataljon koji se nalazio u zaštiti artiljerije posle podne je kod Železna razjurio neprijateljevu kolonu¹ koja je došla iz Občina.

X brigada je 8. o.m. u 2 časa krenula s položaja Veliko Lipje, preko žužemberka, na položaje Dobrava, kamo je stigla u 5,45 časova. U 11,15 časova je otišla iz Dobreve na položaje Kal¹³ — Vrh.¹⁴ Jedna četa Minerskog bataljona, koja je bila pridodata X brigadi, između Vrboveca i Kala minirala je drum na dužini od 400 m. Položeno je 7 mina na raznim mestima. Brigada tog dana nije vodila borbu.

Na dan 9. o.m.

Štab divizije za Zaštitnom četom do 18 časova se nalazio u selu Preska a zatim u selu Dobrava, gde je i zanoćio. Specijalni bataljon je bio na položaju Grič,¹⁵ VIII brigada na položaju Vrhtrebnje — Grmada, a preko noći u selu Zagorica,¹⁶ dok je X brigada u 13 časova otišla s položaja Kal — Vrh na položaje oko Vrboveca, a odavde u 24 časa izvršila je pokret u cilju zaposedanja položaja Vrh — Šmaver i Ostri vrh, dok je jedan bataljon još uvek bio u zaštiti artiljerije.

U 13 časova neprijatelj je u dve kolone¹⁷ nastupao prema položajima III bataljona VIII brigade. Istovremeno je artiljerijskom vatrom tukao ove položaje. Napad neprijatelja bio je jurišem odbijen. U 14,30 časova neprijatelj je ponovo napao ove položaje, ali je ponovo bio odbijen, a isto tako njegov ponovni napad u 15,30 časova. U 16,30 časova neprijatelj je uspeo da zaposedne položaje od Vrhtrebnja do Grmade. Zbog nadmoćnosti neprijatelja brigada se morala povući na položaje severoistočno od Vrhtrebnja i severozapadno od sela Grmade.

¹¹ Artiljerija 7. korpusa NOVJ je 8. decembra 1944. u Dobravu uputila jednu haubicu 100 mm i brdski top 75 mm sa zadatkom da s vatrenih položaja kod Železna podrže napad na Občine (AIZDG, k. 153/1).

i " Iz sastava 4. bataljona slovenačkih domobranaca, koji se nalazio na položajima oko Občina i povremeno vršio ispade u pravcu juga i istoka (AIZDG, AFK, k. 281/III).

» Odnosi se na Rdeči Kal. Na karti 1:100.000: Kal.

¹⁴ Odnosi se na Gorenji Vrh; sada: Gorenji Vrh pri Dobrniču.

¹⁵ Sada: Grič pri Trebnjem.

¹⁶ Sada: Zagorica pri Dobrniču.

X brigada je u 11 časova prihvatila borbu s neprijateljem jačine oko 50 ljudi koji je stigao iz Trebnja. Nakon kraće borbe neprijatelj je bio odbijen. Oko 12 časova neprijateljeva artiljerija je počela da tuče ove položaje, pa je zatim ponovo izvršen napad, i to sa dve kolone, od kojih je jedna nastupala od Trebnja a druga sa pravca Podboršt.¹⁸ Nakon kratke i oštre borbe neprijatelj je u paničnom bekstvu napustio položaje. Što je neprijatelj onako panično napustio položaje treba uglavnom pripisati preciznoj vatri minobacača ove brigade koji su bili raspoređeni južno i jugozapadno od sela Dolenji Vrh. Oko 13,30 časova neprijatelj je ponovo preduzeo napad, ali je i ovog puta bio odbijen. Borba se uglavnom vodila sve do 16 časova. Oko 15 časova neprijatelj je poseo položaje Vrhtrebnje i na koti 581. Oko 18 časova brigada je napustila položaje i otišla u Vrbovec.

Specijalni bataljon je u prepodnevnom časovima tog dana vodio oštre borbe s neprijateljem koji je u dva navrata izvršio juriš. Neprijatelj je oba puta bio zadržan i odbačen prema Občinama. Borbe su vođene u šumi između Griča i Valične Vasi.¹⁹ U 18 časova bataljon je, po naređenju Štaba divizije, otišao prema položajima VIII brigade. Pošto se ona u to vreme već povukla, bataljon je prokontrolisao selo Grmadu : od civila saznao da se neprijatelj u tom selu nalazio do 18 časova a zatim se povukao prema Vrhtrebnju. Zatim je bataljon otišao na položaje Preska, gde je i zanoćio.

10. o.m.

Štab divizije sa Zaštitnom četom je u jutarnjim časovima krenuo iz Dobrave na Presku a odavde u 8 časova na Kal i u 15 časova na Korita, gde je zanoćio. Specijalni bataljon je tog dana bio raspoređen na položajima Vrhtrebnje, a VIII brigade na položajima severoistočno od Vrhtrebnja i severozapadno od sela Grmade. X brigada je u 24 časa krenula na položaje [G.] Vrh — Ostri vrh — Šmaver. U 13,30 časova brigada se nalazila na položajima Kal — Ostri vrh, odakle je otišla u akciju na drum Št. Vid — Novo Mesto između Ponikava i Mirne Peči. VIII brigada je u 16 časova uputila jednu četvu sa zadatkom da demonstrativno napada uporište Občine, ali se ova ubrzo povukla. U poslepodnevnom časovima je neprijateljeva artiljerija sa Gradišča¹⁰ tukla okolinu Zagorice i Preske.

¹⁸ Odnosi se na Dolenji Podboršt; sada: Dolenji Podboršt pri Trebnjem.

¹⁹ Pogrešno; treba: Vavpča Vas, sada: Vavpča Vas pri Dobrničju.

²⁰ Zaselak, 3 km severozapadno od Mirne Peči, u blizini crkve Sv. Ana. Na karti 1:100.000 nije označen.

Dva bataljona X brigade su u 13,30 časova pošli od Kala ivicom šume južno od drumca Kal — Jordankal, a jedan bataljon preko Šmavera na kotu 392, gde je ovaj prihvatio borbu s neprijateljem.²¹ Zbog nadmoćnosti neprijatelja bataljon se morao povući i zaposesti položaje južno od sela Kal, dok su ostala dva bataljona (naime, bataljon za zaštitu artiljerije se log dana vratio u sastav brigade) stigla do sela Jordankala u trenutku kada je otpočela borba na koti 392. Bataljoni su napali u leđa i bok neprijatelja, te ga prinudili da se morao povući u pravcu G. Vrh, dok su se bataljoni povukli na položaje južno od Kala. Jedan bataljon je jednom četom zaposao položaje na Ostrom vrhu, dok je ostali deo bataljona ostao na drumu severozapadno od Ostrog vrha. Patrole upućene na G. i D. Vrh su ustanovile da se neprijatelj povukao s položaja. Jačina neprijatelja koji je nastupao na kotu 392 iznosila je oko 200 ljudi, a kolone koja je preko Ponikava nastupala na G. Vrh isto oko 200 ljudi. Neprijatelj jačine 40 ljudi koji se spustio u selo Šmaver odmah se vratio u G. Vrh. Jedinice ove brigade su napadom u leđa i bok iznenadile neprijatelja i prinudile ga da se po-padu mraka povuče na polazne položaje.

Specijalni bataljon je dana 9. o.m. u 10 časova otišao iz Preske prema položajima VI brigade i zaposao položaje kod Griča. Pošto se bataljon VI brigade kome je Specijalni bataljon bio upućen u pomoć već bio povukao s položaja pre nego što je Specijalni bataljon stigao, neprijatelj se već tu nalazio u zasedi. Razvila se oštra borba, pa se bataljon zbog nepogodnih položaja povukao za oko 200 m, a zatim ponovo izvršio juriš na neprijatelja, koji se tada povukao u pravcu Luže. U 18 časova bataljon je morao otići u pomoć VIII brigadi. U Vavpčoj Vasi je jedan drug koji je tražio vodiča za Grmadi naišao u kući na neprijateljevog vojnika i ubio ga. Pošto neprijatelja ina Grmadi i Vrhtrbnju nije bilo, bataljon je u 24 časa krenuo u Presku, gde je zanoćio.

Na dan 10. o.m. [Specijalni] bataljon, kao rezerva VIII brigade, krenuo je na položaj Vrhtrbnje. U toku noći kontrolisao je predeo G. i D. Vrh. U jutarnjim časovima 11. o.m. bataljon je otišao na položaj Kal.

11. o.m.

Stab divizije u selu Korita, Specijalni bataljon na Kalu, VIII brigada na položajima Luža — Vrhtrbnje, a X brigada se nalazila na položajima Kal — Ostri vrh.

²¹ U tom rejonu je anaažovana 52. četa slovenačkih domobranaca /7. Novog Mesta (AIZDG, AFK, k. 283/III, pov. br. 680).

VIII brigada: U 16,30 časova je jedan vod napao i razjurio neprijateljevu grupu od oko 20 ljudi koja se kolima vozila iz Trebnja prema Občinama. U 18 časova je neprijatelj artiljerijskom vatrom tukao položaje Vrhtrebnje i u 20 časova Grmadu. U 20 časova su jedinice ove brigade prišle neprijateljevim bunkerima na Luži i napadale ih sve do 24 časa.

Specijalni bataljon je u 2 časa kontrolisao položaje Vrh — Repče — Šmaver. Pošto neprijatelja na tim položajima nije bilo, bataljon je u 6 časova krenuo prema Vrhtrebnju, gde je ostao do 12 časova a zatim otišao za Kal, odakle se u 16 časova premestio na položaje Železno, gde je ostao do 24 časa. U 24 časa izvršio je napad na uporište Občine te se približio do na 20 m od bunkera i otvorio vatru. Zbog nepovoljnih položaja i snažne neprijateljeve vatre, kao i zbog 5 ranjenika, bataljon se povukao na položaj Knežja Vas, odakle se u 4 časa prebacio u Železno, gde je ostao do 6,30 časova, a odavde je otišao u selo Vrbovec. X brigada tog dana nije vodila borbe.

12. o.m.

VIII brigada je bila raspoređena na položaju Vrhtrebnje — Grmada U 12 časova je kod Trebnja napala neprijateljevu kolonu jačine oko 20—30 ljudi i razbila je. U 17 časova je brigada posela položaje kod Občina. U 21,30 je izvršen napad na uporište.^m Tri juriša izvršena ove noći, kao i napad odeljenja bombaša bili su odbijeni. Preko cele noći vođene su borbe u cilju zauzimanja uporišta Občine ali bez uspeha. Dana 13. XII u 10 časova brigada je pošla na nove položaje Vrh a odavde u Presku, gde je i zanoćila..

X SNOB se 12. XII do 13,30 časova nalazila na položajima D. Vrh — Smaver — Kal. U 13,30 časova je brigada sa dva bataljona i baterijom minobacača krenula preko Dobrnica u selo Železno, kamo je stigla u 15,30 časova i zaposela položaje VI SNOUB, dok je jedan bataljon ove brigade do 23 časa ostao na položajima Vrh. Nakon zamene položaja sa VI SNOUB i ovaj je bataljon otišao u Železno, kamo je stigao u 24 časa. U 18 časova su II i III bataljon pošli na položaje Občine, kamo su stigli u 20 časova. Jedan bataljon je odmah zauzeo položaje severozapadno od Male Vasi a II bataljon južno od Male Vasi. U 3,30 je na položaje Občina stigao i III bataljon.

U 21 čas i 30 minuta bio je dat znak za opšti napad na uporište Občine. II bataljon je odmah izvršio napad na bun-

^m Redakcija nije pronašla zapovest Štaba 18. NO divizije za napad na Občine. Istovremeno su napad na Občine vršile i jedinice 15. NO divizije (vidi izveštaj 15. NO divizije od 30. decembra 1944. u AIZDG, k. 26/11).

kere koji se nalaze zapadno od drumu. U isto vreme otpočeo je borbu i III bataljon. Borba je trajala do 24 časa. Napad je bio odbijen. Bataljoni su zauzeli položaje istočno od drumu. U 4 časa otpočeo je drugi napad, ovog puta sa sva tri bataljona. Dva bataljona su imala polazne položaje istočno od drumu a jedan bataljon zapadno od ovih položaja. Borba je trajala do 6,30 časova. Zatim su se bataljoni povukli na položaje između Krušnog Vrh i Korenitke i severno od Knežje Vasi. U 7 časova je iz Občina u selo Lužu stigla neprijateljeva kolona i odavde otvorila vatru na položaje kod Knežje Vasi. U 11 časova brigada se premestila na položaje kod Železna.

Specijalni bataljon se 12. o.m. u 14 časova iz Vrh pre-mestio u Zagoricu, gde je primio zadatak da kao divizijska rezerva krene u Železno. U 7 časova 13. o.m. bataljon je bio određen za osiguranje artiljerije, te je do 11 časova držao položaje severno od Železna. Odavde je, po naređenju Štaba divizije, otišao u selo Presku, gde je zaposeo položaje kod Reve.²³

b) *Neprijateljevi i naši gubici:*

U borbama od 7. do 12. XII o.m. imao je neprijatelj 72 mrtva i 67 ranjenih.

Naši gubici: 8 mrtvih (Spec, [bat.] 3, VIII [brig.] 4, X [brig.] 1)

" Kako je Stab 7. korpusa NOVJ privremeno odustao od daljih napada na Občine, da bi se jedinice odmorile, to je Štab 18. NO divizije 14. decembra 1944. naredio:

"...

VIII brigada: sa svojih dosadanih položaja odmah se premešta u rejon Mali i Srednji Lipovec sa zadatkom obezbeđenja u pravcu Novog Mesta i kontrole pravca Dobrava — Občine.

X brigada: sa svojih dosadanih položaja odmah se premešta u Ajdovec sa zadatkom obezbeđenja u pravcima Novo Mesto, Mirna Peč i Vrhtrebnje.

Udarni bataljon: sa svojih dosadanih položaja se premešta u Vinkov Vrh kod Dvora.

Stab divizije nalaziće se u Jami [sada: Jama pri Dvoru].

Veza sa Štabom divizije održavaće se telefonom, radijom i kuririma.

Pokret izvršiti odmah po primitku naređenja.

Na novim položajima moraju se štabovi postaviti da se jedinice što bolje odmore i nahrane. Izvršiti popunu municije i dostaviti sve izveštaje koji nisu dostavljeni ...« (AIZDG, k. 191/III).

22 ranjena (Spec, [bat.] 6, VIII [brig.] 4, X
[brig.] 12)

20 nestalih (Spec, [bat.] 2, VIII [brig.] 7, X
[brig.] 11)

c) *Dobijeno i izgubljeno oružje i materijal:*

Zaplenjeno: 2 automata, 1 puška »mauzer«.

**Izgubljeno: 2 puške »mauzer«, 1 »bren« (Spec, bat.) i 1
»šarac« (X brig.).**

c) *Rad Obaveštajnog centra:*

Zbog blizine neprijatelja i stalnog kontakta s njim rad Obaveštajnog centra nije došao do izražaja, ali je isti stalno dobijao podatke bilo od civila, bilo od bojnih patrola koje su upućivale brigade. Obaveštajna služba je dobro radila, te su naše jedinice bile uvek blagovremeno obavještavane o pokretima neprijatelja.

e) *Rad Bataljona za vezu:*

Sama organizacija veze, kako telefonske tako i kurirske i radio-veze zadovoljila je. Brza borbena, signalizacija, zbog loših vremenskih uslova i česte guste magle, nije mogla doći do pravog izražaja. Telefonsku vezu veoma je ometalo loše kišovito vreme i često menjanje položaja, tako da nije uvek bilo moguće odmah uspostaviti veze. U ovim borbama prvi je put uvedena i radio-veza između brigada i divizije, koja je dobro funkcionisala.

f) *Sanitetska služba:*

Svaka brigada je imala neposredno na položajima svoja previjališta gde je ranjenicima pružana prva najnužnija pomoć. Odavde su kolima evakuisani u divizijsko previjalište, koje je pak bilo suviše udaljeno od samih položaja, pa je zbog toga u slučaju hitne potrebe lekarska pomoć bila prekasna, jer se nije raspolagalo brzim transportnim sredstvima koja bi u ovakvim akcijama bila nužno potrebna.

g) *Intendantska služba:*

Zbog stalnih pokreta bilo je snabdevanje hranom veoma otežano, ali su ipak jedinice za vreme prvih odmora odmah dobile hranu.

h) *Popunjavanje municijom:*

Jedinice su bile snabdevene potrebnom količinom municije još pre polaska na marš, izuzev teških minobacača, čiji

se borbeni komplet, zbog nestašice tovarne stoke, ne može nositi. Za dalje popunjavanje, municija je doturana iz Jame u Zagoricu a odavde je na položaje transportovana kolima i mulama.

VI. KRITIČKI OSVRT NA AKCIJE:

Preduzeta akcija za zauzimanje uporišta Občine nije uspjela. Iako su naši borci u pogledu morala i borbene sposobnosti bili na visini, ipak oni nisu mogli da izvrše dobijeni zadatak zbog nepotpunosti kako u taktičkom tako i u organizacijskom pogledu. Odnos snaga između naših jedinica koje su napadale i neprijatelja u uporištu i oko njega nije bio u pravoj srazmeri. Snage su otprilike bile izjednačene, dok bi bilo nužno da je napadač, u odnosu na neprijatelja koji je snažno utvrđen u svom uporištu, bar jedanput jači od njega. U vezi s tim možemo istaći da bi, makar uporište bilo zauzeto, trebalo računati na otpor neprijatelja koji je bio raspoređen izvan bunkera, a i da bi u najkritičnijem momentu došlo i do intervencije njegovih tenkova i artiljerije, pa i teških minobacača. Sva ta sredstva bi neprijatelj mogao unapred pripremiti za svoj poslednji manevar, do krajnosti koristeći odbranu svojih boraca u bunkerima za osiguranje svojih priprema za protivudar.

Priprema za samo izvršenje zadatka nije bilo. Tu treba naglasiti i činjenicu da su jedinice posle vanredno dugog i naporanog marša morale odmah stupiti u borbu a da se pre toga nisu bar malo odmorile. Borci su bili do krajnosti iscrpljeni te nisu bili sposobni da odmah stupe u borbu. Uzrok je ovoj premorenosti i neblagovremeno posjedanje položaja.

Sam raspored jedinica na položajima bio je dobro izvršen, ali ipak, zbog stalnih ispada neprijatelja na različitim mestima, nije se moglo skoncentrisati dovoljno snaga a ni efikasno iskoristiti i vatiu iz različitih oružja. Međusobna podrška između pojedinih jedinica nije bila u potpunosti iskorištena, te se često dešavalo da su se pojedine jedinice u napadu morale oslanjati same na sopstvene snage.

Uže osiguranje su jedinice izvršile već na samim položajima koji su im određeni, ali izgleda da su jedinice za izvršenje šireg osiguranja opet prekasno stigle na položaj.

Minerske jedinice su svoj zadatak izvršile u potpunosti, što se vidi i iz priložene skice.²⁴

²⁴ Redakcija skicu nije pronašla.

Pridodata artiljerija²⁵ je vatrene položaje za oruđa pravilno odredila, te im je određena i zona dejstva, ali efekat same vatre nije bio zadovoljavajući, što treba pripisati kvalitetu municije. I osmatranje pogodaka bilo je slabo, zbog nepovoljnih vremenskih uslova i česte magle nisu se mogle izvršiti pravilne korekture vatre. Raspored i dejstvo teških minobacača bili su dobri, ali i tu treba ukazati na loš kvalitet samih mina.

U taktičkom pogledu jedinice su dobro odabrale svoje polazne položaje, što se vidi iz toga da ovom prilikom nije bilo ni žrtava, iako je neprijatelj uvek jakom vatrom tukao naše položaje. Prebacivanje i vatrena podrška dobro su izvršeni u okviru, samih jedinica, ali u okviru celokupnih snaga angažovanih u napadu ova veza nije bila u tolikoj meri i u takvom obimu kako bi to bilo potrebno. Zbog toga se i desilo da jedinica svoj postignuti uspeh na terenu nije mogla iskoristiti zbog veoma loše podrške susedne jedinice i snažnog neprijateljevog pritiska. Glavni su, pak, uzroci neuspeha premornost boraca i loši vremenski uslovi, što je sve u priličnoj meri uticalo na njihov moral. Treba napomenuti i to da naši borci nisu naviknuti na noćne borbe.

S. F. — S. N.!

Za²⁶ načelnika štaba:
kom. p. puk.
Tone Vidmar

V.d. šefa oper. ods. por.:
Rožič²⁷

M. P.

²⁵ Haubica se 9. decembra 1944. nalazila na vatrenim položajima između Zagorice (sada: Zagorica pri Dobrniču) i Preske (sada: Preska pri Dobrniču) a brdski top 75 mm na vatrenim položajima u rejonu sela Železno. Ispalivši dve granate, brdski top se pokvario, pa su oba oruđa pred veče povučena u Podgozd. Sledećeg dana su angažovane dve haubice i poljski top, ali nisu stupili u dejstvo, već su se ponovo vratili u Jamu pri Dvoru. Obe haubice su 11. decembra u 12 časova postavljene na vatrene položaje kod Zagorice pri Dobrniču, te su na Občine ispalile 100 granata, a zatim se povukle u Podgozd. Haubica i poljski top su 13. decembra angažovani u rejonu Dobrniča. (AIZDG, k. 153/1).

²⁸ Dopisano olovkom.

²⁷ Miroslav Rožič

IZVEŠTAJ ŠTABA 11. SLOVENAČKE NO BRIGADE »MILOŠ ZIDANŠEK« OD 15. DECEMBRA 1944. OPERATIVNOM ŠTABU 6. I 11. BRIGADE O BORBENOJ AKTIVNOSTI NA PODRUČJU SUHE KRAJINE¹

STAB XI SNOB »MILOŠ ZIDANŠEK«

Na položaju, dana 15. 12. 44.

OPERATIVNOM ŠTABU VI I XI BRIGADE

na položaju

Petnaestodnevni operativni

Na položaju, dana 15. 12. 44.

SITUACIJA:

Na sektoru Žužemberk — Ajdovec i u Suhoj krajini, gde se brigada u poslednjih 14 dana zadržavala, neprijatelj nije bio aktivan. Tek poslednjih dana, u cilju osiguranja transportovane stoke komunikacijom Št. Vid'² — Novo Mesto, skoncentrisao je svoje snage i zaposeo položaje: Korenitka, Občine, Krušni Vrh i Grmada. Neprijatelj je iz sastava IV pokretnog bataljona, u jačini od oko 800 ljudi.³

PLAN ŠTABA:

Od Operativnog štaba dobili smo zadatak da kontrolišemo i osiguravamo sektor jugozapadno od Novog Mesta, da u dva navrata zaštitimo transporte stoke i robe drumom Mirna — Dobrnič — Žužemberk, s tim da noću postavimo zasede u pravcu Novog Mesta. Dalje smo dobili zadatak da krenemo u pomoć XII brigadi koja je bila napadnuta na položajima kod Ajdoveca, da napadamo neprijatelja koji se nalazio u Zvirčama, a koji se već dan ranije povukao, da kontrolišemo i osiguravamo sektor Suhe krajine sa pravca Kočevja i Ribnice. U cilju razbijanja i uništavanja neprijateljeve žive sile na sekto-

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 333/V.

² Sada: Šentvid pri Stični.

³ U cilju obezbeđenja komunikacije Novo Mesto — Stična, neprijatelj je 5. decembra 1944. duž nje uspostavio nova uporišta. Podrobnije o angažovanim snagama neprijatelja i njihovom rasporedu vidi dok. br. 96, napomenu br. 5.

ru Občine — Korenitka, Operativni štab je izdao naređenje da napadamo neprijatelja na ovim položajima, a u ostale dane da vršimo obezbeđenje dok druge jedinice napadaju.

OPERACIJE:

Po naređenju Operativnog štaba VI i XI brigade, brigada je 21. 11. 44. krenula na nove položaje Mala Gora — Klinja Vas. Kad su bataljoni stigli u blizinu pomenutih položaja, dobili smo novo naređenje: da brigada posedne položaje Plešivica — Sv. Katarina, na koje smo stigli u 8 časova ujutro i preduzeli potrebna osiguranja.⁴ Zbog odmora boraca nije po bataljonima održavana ni vojna ni politička nastava. Naveče je 2. bataljon otišao po hranu za našu i za VI brigadu. Na sektoru koji je kontrolisala naša brigada neprijatelj se nije pojavio. Promena [brojnog stanja] po spisku nije bilo.

22. 11. 44. Brigada je — sva tri bataljona — posela položaje Plešivica — Sv. Katarina. Od 10 do 11 časova održana je vojna nastava, a posle podne je održana politička nastava. Za zaštitu Vrhovnog štaba odredili smo i uputili 6 drugova, a na podoficirski kurs upućeno je 7 drugova. Na bolovanje u Zg. Savinjsku dolinu upućeno je <S drugova. Zbog fizičke iscrpljenosti otpustili smo iz operativne jedinice 2 drugarice. U 18 časova održan je sastanak svih političkih rukovodilaca u Operativnom štabu.

23. 11. 44. Po naređenju Operativnog štaba, u 4 časa ujutro brigada je izvršila pokret na nove položaje Trebča Vas, koje smo zaposeli u 7 časova ujutro. Vojna i politička nastava nije održana, već je bilo čišćenje oružja. Komandant 3. bataljona je upućen na Viši oficirski kurs pri Glavnom štabu. Njegovu dužnost je preuzeo komandir 2. čete 3. bataljona drug Zdeno.⁵ Na radio-telegrafski kurs upućena su dva druga, na oficirski kurs 4 druga a u avijaciju 1 drug. Iz bolnice se vratio 1 drug. Neprijatelj tog dana nije bio primećen.

24. 11. 44. Brigada je posedala položaje Trebča Vas i Mačkov Hrib. Dve čete 2. bataljona koje su u toku noći bile upućene po hranu vratile su se u 9 časova u sastav bataljona. Po bataljonima je održana vojna i politička

⁴ Pošto je 20. novembra 1944. odustao od daljih napada na uporište Kočevje, Stab 7. korpusa NOVJ je potčinjenim jedinicama izdao naređenje za nov raspored snaga (vidi dok. br. 70, napomenu br. 17).
Jaroslav Saušek Zdeno

nastava. Slobodno vreme je iskorišteno za čišćenje oružja i uređenje sprema. Osim toga, održan je sastanak svih vojnih rukovodilaca. Upućena je patrola po sanitetski materijal. U bolnicu smo uputili dva druga. Zbog bolesti smo iz operativne jedinice otpustili jednog druga. Uveče je brigada sa dva bataljona posela položaje Sadinja Vas⁶ i Vinkov Vrh, a 3. bataljon je ostao na položajima Mačkov Hrib. U 1,30 je izvršena probna uzbuna za 1. bataljon, s pucanjem. Streljačke čete su posele položaje za vreme od 1 minuta. Posedanje položaja izvršeno je u najvećem redu i bez nervoze.

25. 11. 44. Brigada se nalazila na položajima Sadinja Vas, Vinkov Vrh, Mačkov Hrib. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Održan je i sastanak svih vojnih rukovodilaca u četama. Iz bolnice se vratila 3 druga. Na sektoru koji je kontrolisala naša brigada neprijatelj se nije pojavio.

26. 11. 44. Brigada se nalazila na starim položajima Sadinja Vas, Vinkov Vrh i Mačkov Hrib. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Slobodno vreme iskorišteno je za čišćenje oružja. Za komandira čete postavljen je jedan od drugova. Vratila su se dva druga koja su se izgubila za vreme poslednjeg pokreta. Pre podne smo od Operativnog štaba primili naređenje da sa dva bataljona posednemo položaje Jordankal — Sv. Ana i da osiguramo transport XII brigade.⁷ Bataljoni su na određene položaje krenuli u 16,30 časova. Ostala osiguranja oko Sadinje Vasi preuzeo je 3. bataljon. Tog dana naročitih promena nije bilo.

27. 11. 44. Bataljoni koji su osiguravali transport XII brigade vratili su se u 12 časova u sastav brigade. Bataljoni su zaposeli stare položaje. Održana je vojna i politička nastava. Iz bolnice se vratio jedan drug. Neprijatelj nije bio primećen.

28. 11. 44. Bataljoni su ostali na starim položajima Sadinja Vas, Vinkov Vrh i Mačkov Hrib. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava, čišćenje i pregled oružja. Od Operativnog štaba smo u 12 časova primili naređenje da sa dva bataljona ponovo zaposednemo položaje Sv. Ana — Jordankal, te na taj način osiguravamo transportovanje stoke i odela. Bataljoni su na određene položaje otišli u 13 časova.

⁶ Sada: Sadinja Vas pri Dvoru.

⁷ Vidi dok. br. 89, napomenu br. 27.

29. 11. 44. Bataljoni koji su osiguravali transport vratili su se u sastav brigade i u 7 časova zaposeli stare položaje. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Iz spiska smo brisali 5 drugova koji su dodeljeni Operativnom štabu VI i XI brigade. U 16,30 časova izvršio je samoubistvo drug Velkar Vencel, koji je već nekoliko dana pokazivao znakove duševne poremećenosti. Oko 10 časova pre podne prodro je neprijatelj prema položajima kod sela Ajdoveca koje je posedala XII brigada.⁸ Naše jedinice nisu došle u dodir s neprijateljem.

30. 11. 44. Brigada je posedala stare položaje Sadinja Vas, Vinkov Vrh i Mačkov Hrib. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Oko 12 časova počeo je neprijatelj da nastupa prema položajima XII brigade" koja se nalazila u selu Ajdovecu. Operativni štab izdao nam je naređenje da sa dva bataljona krenemo u pomoć. Bataljoni su odmah otišli da napadnu neprijatelja, ali je ovog, već pre dolaska naših bataljona, XII brigada odbila i proterala prema polaznim položajima. Kada su se bataljoni vraćali na stare položaje, jedan drug je smrtno pogođen s nepoznatog pravca.

1. 12. 44. Brigada je primila naređenje da odmah zaposedne nove položaje Hinje — Hrib i da protera neprijatelja koji je navodno nastupao prema Zvirčama. Brigada je zaposela položaje u 8 časova ujutro. Neprijatelj koji bi se navodno morao nalaziti na ovim položajima povukao se već dan ranije na polazne položaje.¹⁰

2. 12. 44. Brigada se nalazila na položajima Hinje — Hrib. U toku noći upućena je patrola da primi hranu za brigadu. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Slobodno vreme je iskorišćeno za čišćenje oružja. Neprijatelj tog dana nije bio primećen.

3. 12. 44. Brigada je ostala na starim položajima Hinje — Hrib. Oko 12 časova izvestila je obaveštajna služba da

⁹ i » Podrobnije o borbi 12. slovenačke NO brigade vidi dok. br. 89.

¹⁰ Iz Rakeka je 28. novembra 1944. vozom prebačen u Grosuplje 2. bataljon slovenačkih domobranaca, jačine 313 ljudi. Bataljon je u Grosuplju zanoćio i sledećeg dana, preko Velike i Male Račne i Hočevja, nastupao prema Velikom i Malom Korinju, a posle podne se, preko Zagorice, povukao u Videm, gde je zanoćio. Tridesetog novembra se vratio u Grosuplje, a sutradan je vozom prevezen u Rakek (vidi izveštaj 2. bataljona slovenačkih domobranaca od 2. decembra 1944. u AIZDG, AFK, k. 280/IV). Iz Velikih Lašča je u pravcu Hinja 28. novembra 1944. upućena borbena grupa slovenačkih domobranaca, jačine 84 čoveka. koja se sledećeg dana vratila u polazno uporište (AIZDG, AFK, k. 283/III, pov. br. 644).

neprijateljeva kolona nepoznate jačine¹¹ kreće iz Zvirča u pravcu Jesenovog hriba i Ratja. Odmah je upućen 2. bataljon koji je zaposeo položaje Dečja gora (kota 577). Ove položaje posedao je do 17 časova a zatim se vratio u sastav brigade. Naše jedinice nisu došle u dodir s neprijateljem.

4. 12. 44. Brigada se nalazila na starim položajima Hinje — Hrib. Po bataljonima je održan egzercir, čišćenje oružja, vojna i politička nastava. Preko noći je patrola od 15 ljudi upućena po hranu. Zbog fizičke iscrpljenosti i nesposobnosti za operativnu jedinicu, otpustili smo 2 druga i 2 drugarice. U VI brigadu, po naređenju Operativnog štaba, prekomandovana su dva druga.

5. 12. 44. Bataljoni su se nalazili na starim položajima Hinje — Hri-b. Patrola od 15 ljudi koja je u toku noći bila upućena po hranu vratila se u 9 časova u sastav bataljona. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Slobodno vreme je iskorišteno za čišćenje oružja i sređivanje sprema. Održan je sastanak sa svim četnim rukovodiocima. Na sektoru koji je kontrolisala naša brigada nije se pojavio neprijatelj.

6. 12. 44. Brigada se nalazila na starim položajima Hinje — Hrib. Četa koja je u toku noći upućena po hranu vratila se u sastav brigade tek pred veče. Oko 12 časova je obaveštajna služba izvestila da neprijateljeva kolona kreće prema položajima Smuka.¹² Bataljoni su odmah postavljeni na položaje a bojne patrole upućene da izvide činjenicu, odnosno situaciju. Neprijatelj se stvarno nalazio na ovim položajima, ali se još pre podneva vratio prema polaznim položajima. U 18 časova primili smo naređenje da brigada zaposedne nove položaje Reber — Vrtače, na koje je stigla u 2 časa ujutro sledećeg dana.

7. 12. 44. U cilju razbijanja i uništavanja neprijateljeve žive sile na sektoru Občina — Korenitka, Operativni štab je u 5 časova ujutro izdao naređenje da naša brigada odmah krene i posedne položaje Luža i da odatle osigurava prema Krušnom Vrh.¹³ Brigada je odmah pošla prema određenim položajima. U selu Dobrava je ostala kuhinja, komora i četa koja je osiguravala selo. Kuhinja je imala zadatak da sprema hranu i donosi je borcima na položaje. Bataljoni su zaposeli položaje iznad sela 2e-

¹¹ i ¹² Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane na tim pravcima.

Vidi dok. br. 96 i 108.

lezno, koje su držali do 19 časova naveče a zatim su poseli položaje u selu Preska.¹⁴ Borbe tog dana nisu vođene.

15

11. 12. 44. Brigada je, po naređenju, zaposela položaje Kamenje¹⁶ — Kozjek u 4 časa ujutro. Bataljoni su preko dana bili na položajima, pa zbog toga nije održana ni vojna ni politička nastava. Oko 12 časova neprijatelj je otpočeo topovskom vatrom tući naše položaje, nakon čega smo mi pokušali da odgovorimo teškim minobacačem. Pošto ne raspolažemo lakim minama koje su potrebne za naš minobacač, to je uspeh s teškim minama nemoguće postići. U 17 časova smo od Operativnog štaba primili naređenje da, u cilju osiguranja sa pravca Korenitka — Sela pri Šumberku — Medvedjek, zaposednemo položaje Krušni Vrh — Babna Gora. Pomenute položaje bataljoni su zaposeli u 19 časova. Pošto je obaveštajna služba izvestila da neprijateljeva kolona nepoznate jačine kreće sa pravca Zagradec u pravcu Sela pri Šumberku, mi smo u tom pravcu uputili bojnu patrolu, koja je utvrdila da neprijatelj na ove položaje nije stigao. Neprijateljevog nastupanja u toku noći prema našim položajima nije bilo.

12. 12. 44. U 6 časova smo, po naređenju Operativnog štaba, otišli i u 9 časova zaposeli položaje Kamenje — Kozjek. U to vreme neprijatelj je već počeo da tuče naše položaje topovskom vatrom, što je nastavio preko celog dana. Vojna i politička nastava po bataljonima nije održana. Naveče je brigada, po naređenju, ponovo posela položaje Babna Gora — Krušni Vrh.

17

14. 12. 44. Brigada je u toku noći izvršila pokret na nove položaje Reber — Hrib,¹⁸ kamo je stigla u 7,30 časova i izvršila potrebna osiguranja. Po bataljonima je održana vojna i politička nastava. Slobodno vreme je iskorišćeno za čišćenje oružja. Po hranu je upućena patrola od 6 ljudi. Na sektoru koji je kontrolisala naša brigada neprijatelj se nije pojavio.

¹⁴ Sada: Preska pri Dobrniču.

¹⁵ Redakcija je izostavila tekst o borbama 8, 9. i 10. decembra 1944, jer su one već opisane u dok. br. 108.

¹⁶ Sada: G. i D. Kamenje pri Dobrniču.

¹⁷ Redakcija je izostavila tekst o borbi 13. decembra 1944, jer se o njoj podrobnije govori u dok. br. 114.

¹⁸ Zaselak, 3,5 km severno od Žužemberka.

P.S. Dostavljamo naše i neprijateljeve gubitke u borbi od 8. 12.:

Naši gubici: 7 mrtvih, 43 nestala, 4 ranjena; 7 puškomi-traljeza, 1 laki minobacač i 25 pušaka.

Neprijateljevi gubici: 16 mrtvih i veći broj ranjenih.

NASA TAKTIKA:

Sastoji se još uvek od brižljivog osiguranja koje se uglavnom oslanja na šire obezbeđenje patrolama i obaveštajnom službom.

NEPRIJATELJEVA TAKTIKA:

Neprijatelj se uvek veoma konspirativno kreće preko terena bez puteva i iznenada se pojavljuje u selima, gde se zadržava samo po nekoliko časova, što nam veoma otežava otkrivanje i progonjenje.

KRITIČKI OSVRT NA NASE AKCIJE:

Razlozi za neuspehe u poslednjim borbama pokazuju se pre svega u veoma slaboj organizaciji. Brigada uopšte nije bila povezana sa artiljerijom, tako da je artiljerija otpočela dejstvo već tada kada brigada još nije zaposela ni položaje. Zatim, naređenja smo primali u poslednjem momentu, kad bi brigada već morala da izvršava naređenja, pa ih nije mogla izdati i obrazložiti bataljonima. Zbog stalnih pokreta s položaja na položaje ljudstvo je bilo umorno, bez redovite ishrane, a, osim toga, stalno na položajima.

Osim toga, brigada je imala zadatak da sa Krušnog Vrh na padne neprijatelja a da u isto vreme osigurava leđa, što je za jedinicu kakva je naša brigada bilo nemoguće. Da bi brigada mogla izvršiti napad bila bi potrebna još jedna brigada koja bi osiguravala leđa našoj brigadi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:¹⁹

Komandant major:²⁰

P.S. Minerski vod za proteklih 15 dana nije izvršio nijednu odgovarajuću akciju, pa zbog toga ne dostavljamo izveštaj inženjerijsko-tehničke službe.

Dostavljeno: Operativnom štabu VI i XI brigade,
Štabu IV operativne zone i
Štabu VII korpusa.

¹⁹ Politički komesar je bio Jože Jakoš školski

²⁰ Komandant je bio Janko Vincen Harkov.

IZVEŠTAJ ŠTABA KOKRŠKOG NOP ODREDA OD 15. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O STANJU I AKTIVNOSTI ODREDA U PRVOJ POLOVINI DECEMBRA¹

ŠTAB
KOKRŠKOG ODREDA-
Na položaju, 15.12.44.
Broj: 3452

Predmet: 15-dnevni izveštaj
užeg Štaba za vreme
od 30. 11. do 15. 12. 44.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV 1 POS

Štab odreda se za to vreme nalazio na sektoru III bataljona.

I bataljon je bio na putu za Štajersku u cilju potpunijeg naoružanja, i na svoj sektor se vratio 5. 12, te se otada nalazi na ovom terenu.

II bataljon se nalazio na sektoru Storžič.

III bataljon se od 30. 11. do 13. 12. nalazio na sektoru Stol, a od 13. dalje na sektoru Storžič. III bataljon se zadržavao na sektoru I bataljona zbog toga što je ovaj bio u Štajerskoj, kako ne bi ovaj teren ostao bez kontrole naših jedinica.

Noću 2/3. 12. su II i III bataljon izvršili napad na uporište be-ga u Koveru. Za vreme napada je posada uporišta brojala 50 ljudi. Uporište je bilo delimično srušeno, a uspeh akcije nije bio 100% zbog toga što je jedinicama nestalo municije za teška oruđa. Prema primljenim izveštajima, posle napada u uporištu je ostalo samo 6 zdravih ljudi, dok je ostala posada bila ubijena, odn. ranjena.² Sledeća 2 dana posle napada neprijatelj je blokirao selo Kovor s ciljem da evakuise mrtve i ranjene. Naši gubici: 1 teško ranjen, koji je podlegao ranama, i 2 lakše ranjena druga. Zaplenili smo pištolj FN 9 mm. Inače, jedinice su za to vreme izvodile diverzantske akcije i vršile mobilizaciju.

Zbog akcija naših jedinica, pre svega u Lomu³ i Koveru, kao i zbog sabotažnih akcija na železničkoj pruzi, neprijatelj

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AIZDG, k. 338/11T.

² i ¹ Podrobnije o napadu na belogardističku posadu u Koveru vidi dok. br. 101.

³ Sada: Lom pod Storžičem.

je dana 5. 12. reagovao ispadom na sektor Storžiča s ciljem da razbije naš centar. U tom ispadu su učestvovala 274 neprijateljeva vojnika. Neprijatelj je uspeo da zapali naš centar, ali je pri tom imao 1 poginulog. Mi nismo imali gubitaka ni u ljudstvu ni u materijalu. Dana 6. 12. je ista [neprijateljeva] grupa pročešljavala teren ispod Dobrče. Na ovom terenu upala je u neprijateljevu zasedu prethodnica našeg I bataljona koji se vraćao iz Štajerske.⁴ Posle kraće borbe neprijatelj je imao 6 poginulih a kod naših je poginuo 1 drug. Neprijatelj je od poginulog druga zaplenio 2 automata i 800 metaka za automate. Zbog uništenja našeg centra i izgradnje novog donekle je zaostao administrativni posao u našem štabu. Sem toga, neprijatelj je vršio veoma aktivno patroliranje na ostalom sektoru našeg odreda, pa su politički aktivisti bili prinuđeni da svoje centre prenesu u blizinu nenaseljenih krajeva. Poslednje nedelje je pritisak okupatora nešto popustio, što je u vezi sa privremenim odlaskom dela njegovih snaga u pravcu Kamnika.⁵

Mobilisali smo 37 novih boraca.

Dana 15. 12. smo formirali Jurišni bataljon jačine 50 ljudi, koji su uglavnom dobrovoljci. Komandant bataljona je drug Jager Marjan-Ris. Novoformirani Jurišni bataljon i III bataljon krenuće ovih dana na sektor Krvaveča. Sa bataljonima će otići komandant odreda. Zadatak ovih bataljona biće da kontrolišu teren ispod Krvaveča, da oduzmu inicijativu iz neprijateljevih ruku i da na tom sektoru (pre svega u srezu Šenčur) izvrše mobilizaciju. Kada završe predviđene akcije, ostaće III bataljon i dalje na tom sektoru, dok će Jurišni bataljon krenuti za Štajersku u cilju popune oružjem. Prikupljamo podatke za izradu plana akcije u Kokri. Čim budu prikupljeni podaci, dostavićemo vam plan na uvid. Prvi i II bataljon vršiće manje akcije i diverzantske akcije, a u prvom redu izvođiće mobilizaciju. Veću mobilizaciju nameravamo izvršiti za vreme božićnih praznika i o Novoj godini, i to iz razloga što se radi o vojnim obveznicima s našeg sektora koji su do sada izbegavali mobilizaciju, i pretpostavljamo da će za vreme praznika biti kod svojih kuća.

Brojno stanje odreda je 583 druga i drugarice. Kao što se vidi iz priloženog brojnog stanja®, ukupno je naoružano 397, a nenaoružano 186 drugova, tj. 32%. Od poslednjeg izveštaja stanje naoružanja se poboljšalo, jer je I bataljon doneo iz Štajerske novo oružje. Ljudstvo po bataljonima je uglavnom na-

⁵ Odnosi se na odlazak delova 28. SS policijskog puka »Todt« u Štajersku (vidi dok. br. 101, napomenu 15).

⁶ Redakcija taj prilog ne objavljuje, a nalazi se u AIZDG. k. 341/III.

oružano. Nepotpuno je naoružano ljudstvo Sekcije za vezu, Obaveštajnog centra, u radionicama, bolnicama i drugim ustanovama.

Pitanje kadrova se od poslednjeg izveštaja nije bitno promenilo. Vojnog kadra je dovoljno, ali je pri tom primećeno da nedovoljno dolaze do izražaja niže starešine — vodnici i desetari. Osetan je nedostatak političkog kadra, i to iz sledećih razloga:

1) Zbog ukočenosti političkog vaspitanja od strane ranijih za ovo odgovornih starešina, i to pre svega u bivšem Gorenjskom odredu (kao što smo već izvestili u poslednjem izveštaju).

2) Sto je veći broj političkih starešina trebalo smeniti sa dužnosti jer nisu odgovarali za politički rad, kao i zbog premeštaja određenih političkih starešina u druge jedinice.

3) Zbog formiranja Jurišnog bataljona.

Politički kadar, kojim trenutno raspolažemo je inicijativan i proveren. Razvija se mlad politički kadar, koji je tek u fazi razvoja političke izgradnje. Politička organizacija [s terena] ustupiće nam 4 druga, kako bi se poboljšao politički kadar u vojsci. Jasno je da ovi drugovi neće moći da odmah preuzmu odgovorna mesta jer se politički rad u vojsci razlikuje od onog na terenu. Po jedinicama se u svim prilikama održavaju politička nastava i vaspitanje, a takođe i u ustanovama. Izgradnja ljudstva napreduje. Borbenost ljudstva je odlična, podigla se borbenost i u I bataljonu. Novi borci koje mobilishemo uglavnom nisu naročito borbeni. Za mobilizaciju na našem sektoru dolaze pre svega u obzir obveznici koji su dosad uspeli da izbegnu vojnu obavezu, kao i oni iz gradova, odn. mesta gde su snažnija neprijateljeva uporišta.

Ljudstvo prima dovoljnu količinu hrane. Jedinice su u to vreme izvršile više rekvizicija. Hrana je delimično primljena i od ekonomskih komisija. Bolnice i radionice primaju meso od naših jedinica, dok ih ostalom hranom snabdevaju ekonomske komisije. Za izradu obuće raspolažemo dvema obučarskih radionicama, ali one ne mogu da podmire sve tekuće potrebe. Snabdevanje odećom je slabo. Drugovi primaju nešto odeće od rođaka, a manje količine dobili smo u ekonomskim akcijama i od ekonomskih komisija. Često nedovoljno hrane primaju ustanove koje su vezane isključivo za ekonomske komisije i koje nemaju dovoljno ljudstva i oružja da bi same izvršile samostalne ekonomske akcije.

Rad članova Obav. centra u to vreme se pre svega ogledao u poboljšanju legalnih veza, u proširenju civilne obav. mreže, u kontroli obav. punktova i u vaspitanju ljudstva na

[obaveštajnim] punktovima. Obav. kadar je još nedovoljno obučen. Neophodno nam treba K.O.⁷ oficir.

Minersko odeljenje I bataljona, koje se čitavo vreme nalazilo na sektoru Stola, izvršilo je priličan broj diverzantskih akcija, pre svega na železničkoj pruzi.

Minerska odeljenja li i III bataljona bila su manje aktivna u samostalnim akcijama, jer su bila uglavnom u sastavu bataljona. Na minerskom tečaju nalaze se 4 druga.

Kao što smo već izvestili u poslednjim izveštajima, u svim bataljonima postoje kulturno-prosvetni kružoci. Drugovi su pokazali nedovoljno interesovanja za ovaj rad, čemu je glavni uzrok u stalnim pokretima. Za ovo vreme bio je ustanovljen kulturno-prosvetni odbor odreda.

Senat vojnog suda sastao se u jednom slučaju, i to u slučaju komandira čete koji nije izvršavao naređenja. Presuda o tom slučaju još nije izrečena. Još uvek je problem transportovanje optuženih. U nekim slučajevima civilnih optuženika nije jasno treba li da ih razmatra vojni sud ili OZNA. Uzrok je u tome što nemamo K.O. oficira koji bi rešavao ove probleme i održavao vezu sa OZNO-m.

Imamo vojnog lekara (lekar opšte prakse) i sanitetskog referenta, koji je student medicine i ima u lekarskom pozivu prilično prakse. Nemamo lekara koji bi mogao da obavlja veće operacije. Dalje, imamo 2 stručne bolničarke, a i ostalo bolničarsko osoblje već se prilično obučilo. Evakuacija ranjenika se vrši pravilno. Ishrana u bolnicama je zadovoljavajuća. Sanitetskim materijalom nas uglavnom snabdeva politička organizacija [s terena]. Zdravstveno stanje u našim jedinicama prilično se pogoršalo, mnogi drugovi su veoma prehladeni, a pojavljuje se svrab i laka dizenterija. Zaraznih bolesti nije bilo.

Kurirska veza sa Štabom zone preko Koruške stanice 1 — 14 bila je prekinuta zbog neprijateljeve ofanzive u Štajerskoj. Organizujemo uporednu vezu preko Sv. Ambroža,⁸ koja će početi da radi kroz nekoliko dana, ukoliko ne bude prepreka zbog pomenute neprijateljeve ofanzive. Veza sa IX korpusom ide preko Save legalnim putem za pisma i radi normalno. Ova veza je za ljude privremeno prekinuta zbog neprijateljevih zaseda pored Save. Ukinuli smo liniju koja nas je povezivala sa Jeseniško-bohinjskim odredom jer na ovoj liniji nije bilo nikakve pošte, a delimično i zbog nedostatka kurira. U slučaju potrebe moći će se ova linija odmah ponovo uspostaviti. Kurirska veza između našeg štaba i potčinjenih jedinica i ustanova radi normalno. Od vas smo primili radio-stanicu. Naši radio-

71-M->tj"anhaveštairn

• Sada: Ambrož pod Krvavcem.

-telegrafisti obučavaju se za rad na novoj radio-stanici. Postoji dobra veza sa Glavnini štabom, dok veza s vašim štabom slabo funkcioniše. Iz IX korpusa smo primili staru radio-stanicu, koja je istrošena, i nećemo je moći koristiti. Šifrantski posao obavlja drug kojeg ste nam uputili. Sem toga, u ovaj rad se sada uvodi drugarica Knez Fani-Sonja, do sada apotekarski referent u našem štabu.

Moral ljudstva je dobar. Na moral ugodno utiče razvoj svetskih političkih i vojnih događaja, a negativno loše zdravstveno stanje. Borbenost je kod većine drugova odlična. Nove borce uglavnom ne zadržavamo u našim jedinicama. Kod ovih ni moral ni borbenost nije na visokom stepenu. Za ovo vreme dezertirala su 2 druga, od kojih je jedan iz Koruškog odreda. Obojica su verovatno belogardisti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁹
služb, odsutan

Za komandanta, kapetan:¹⁰

BR. 118

IZVEŠTAJ ŠTABA NOTRANJSKOG NOP ODREDA OD 15. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI U REJONU VELIKIH BLOKA¹

Š T A B
NOTRANJSKOG ODREDA
Na položaju, 15. XII 44.
Br. 999

Štabu *Glavnom štabu NOV i PO Slovenije*

Na položaju

Operativni izveštaj za 14. XII 1944, vidi sekciju Cerknica
1 : 100.000

a) POKRETI NEPRIJATELJA

Danas ujutro oko 8 časova je neprijatelj u jačini od 200 ljudi izvršio ispad iz uporišta Rakek. Jačom kolortom je na-

⁸ Politički komesar je bio Peter Bratkovič Zvonko

¹⁰ Komandant je bio Janko Prezelj Stane

¹ Original (pisan na mašini) u AIZDG, k. 198/V.

stupao preko Begunja² novim vojnim drumom ispod Slivnice u pravcu Radleka, a pobočnica se kretala preko Cerknice — Martinjaka — Grahova do prokopa ispod Bločica i ispod kote 791 u pravcu Radleka. Ove dve kolone su se spojile na Radleku, pa je jedna kolona krenula dalje prema Ulaki i na brdo »Vinceremo«³ iznad [Velikih] Bloka.⁴

b) BROJNO STANJE ODREDA

c) SADAŠNJI RASPORED NAŠIH JEDINICA

1. četa se nalazi na sektoru Gornjeg Jezera sa zadatkom da kontroliše Javornik i, pomoću bojnih i obaveštajnih patrola, teren u pravcu Cerknice. Dalje ima na raskrsnici drumu na Klancima⁶ patrolnu trojku s ciljem da usmerava razne transporte koji dolaze ili odlaze na Primorsku.

2. četa sa Štabom odreda nalazi se u selu Viševek sa zadatkom da osigurava kantonman. Osim toga, sve ljudstvo kojim raspolaže daje za razne ekonomske akcije, kao i za bojnu patrolu u pravcu Križne gore.

3. i 4. četa se nalaze na sektoru Bloške planote, u selu Bloška Polica, sa zadatkom da bojne i obaveštajne patrole upućuju pravcima Lužarji — Boncar⁷ i Begunje — Grahovo.

d) UPOTREBA PROTIVTENKOVSKOG ORUŽJA I EKSPLOZIVA

Raspolažemo s još 138 kg eksploziva 808 i 10 kg trotila.

e) AKCIJE NAŠIH JEDINICA

Kolonu koja je nastupala pravcem Grahovo — Radlek ie s kote 872 napala naša izvidnica, ali se ova, zbog snažne minobacačke vatre, morala povući, te se priključila četi koja je zaposela položaje na kotama 768 i 817. Nakon kratke borbe neprijatelj se povukao pravcem Ulaka — [Velike] Bloke i spojio

¹ Odnosi se na Begunje pri Cerknici.

³ Vidi dok. br. 103, napomenu 4.

⁴ Redakcija nije mogla utvrditi koje su neprijateljeve snage bile angažovane, jer u AIZDG o tome vremenu ne postoje izveštaji 2. bataljona slovenačkih domobranaca, koji je bio smešten u Rakeku i izvršio stalne ispade protiv jedinica Notranjskog NOP odreda.

⁵ Redakcija je izostavila brojno stanje i obrazloženje rashoda, jer nema promena u odnosu na izveštaj od 10. decembra 1944 (vidi dok. br. 103).

⁶ Zaselak, 3 km zapadno od Loža.

⁷ Na karti 1 : 100.000 nije pronađen.

s kolonom koja je nastupala drumom preko Slivnice, te su zajedno krenule na brdo »Vinceremo«. Pre dolaska na ovo brdo napala ga naša izvidnica koja se nalazila na pomenutom brdu. Izvidnica se povukla pod zaštitom vatre naših boraca koji su posedali položaje na grebenima od Studena⁸ preko Gline do Nove Vasi. Na brdu »Vinceremo« neprijatelj se razvio u strelce. Deo kolone je produžio prema selu Voleje i Nemškoj Vasi⁹ a teški minobacač je postavio na samom brdu »Vinčeremo«.

Neprijatelj je odmah otpočeo da vatrom iz teškog naoružanja obasipa naše položaje, te je pod zaštitom vatre teškog oružja izvršio tri juriša sa brda »Vinčeremo« i iz Nemške Vasi prema našim položajima. Uprkos snažnoj neprijateljevoj vatri na naše položaje, naši borci su čvrsto držali svoje položaje i odbili sva tri juriša, izazvavši panično bekstvo. Borbe su vođene pod najtežim vremenskim uslovima (sneg, vetar, magla) sve do 16 časova. Uvidevši da su naši borci pružali snažan i energičan otpor, neprijatelj se oko 17 časova povukao, i to jednom kolonom pravcem Radlek — Grahovo a drugom kolonom pravcem Sv. Trojica¹⁰ — Begunje.

Na povratku kolone koja se kretala u pravcu Grahova, jedna od naših snajperskih grupa napala ju je s kote 791, pa se nakon kraće borbe povukla.

Ukoliko se moglo primetiti i utvrditi, neprijatelj je u tri juriša prema našim položajima i u borbi s našom izvidnicom prilikom njenog povlačenja imao 4 mrtva i više ranjenih. Naši gubici iznose dva ranjena, jedan teže i jedan lakše. Neprijateljeve gubitke još uvek pokušavamo da utvrdimo.

f) NASI PLANOVI ZA BUDUĆNOST

Kontrola dodeljene nam teritorije i vršenje oružanog pritiska prema neprijateljevim uporištima.

RAZNO

1. četa — vojnički rad: Zbog angažovanosti ljudstva u patrolama, vojna i politička nastava nije održavana.

2. četa — vojnički rad: Održan je politički čas na kome se raspravljalo o disciplinskim kaznama za vojnike NOV.

Politički rad: Čitanje literature s diskusijom.

3. i 4. četa: Vojna i politička nastava nije održana jer je ljudstvo bilo u patrolama i na položajima.

⁸ Sada: Studeno na Blokah.

⁹ Sada: Nemška Vas na Blokah.

¹⁰ Sada: Sivče.

Primedba:

U poslednje vreme na sektoru Notranjske skoro svakog dana dolazi do borbi. Neprijatelj uvek vrši ispade jačim snagama. Naše jedinice reaguju na te ispade na svakom koraku, ukoliko nam dozvoljava naše naoružanje i ljudstvo kojim raspoložemo.

Bilo bi nužno potrebno da nam se zameni automatsko oružje italijanskog porekla i dodeli nešto ljudstva za pojačanje naših četa, jer smo u poslednje vreme imali priličan broj izbačenih iz stroja. Primera radi, navodimo samo naš rashod u bolnici i na kursevima.

Borbenost našeg ljudstva je na visini; atmosferske prilike na tom sektoru su nepovoljne, a naše lako automatsko oružje, i pored brižljivog održavanja, skoro u svakom slučaju se zaglavljuje, i to u najkritičnijim momentima.

S. F. — S. N.!

Politkomesar:
Bedenčič Josip

Komandant poručnik:
Anton Hitejc

BR. 119

RATNI DNEVNIK TONETA VIDMARA OD 21. OKTOBRA
DO 15. DECEMBRA 1944. GODINE¹

OKTOBAR 1944.

2

21. — IX B napada Hinje, VI B u pravcu Poloma da napadne artiljeriju.¹ Neprijatelj se povlači u pravcu K o č e v j a.
22. — IX B na H i n j a m a, X B na R a t j u, VIII B [na sektoru] S e l a⁴ — V r h,⁵ Štab div. u V e l i k o m L i p j u.

¹ Original (pisan olovkom) u Muzeju narodnog oslobođenja u Mariboru.

* Deo dnevnika za period od 20. oktobra 1944. objavljen je u knjigama 2 — 16.

³ Potpunije o tome vidi u dok. br. 18.

⁴ Odnosi se na Sela pri Hinjah.

⁵ Odnosi se na Vrh pri Hinjah.

23. — Na istim položajima.
24. — Pokret jedinice za akciju.
25. — Štajerske brigade⁶ imaju nameru da napadnu Št. Vid.⁷ Naša divizija obezbeđuje pravac Grosuplje. VIII B vodi oštre borbe na Kriškoj Vasi i Polževu⁸. Uništen 1 tenk, 1 oštećen a 2 naterana u bekstvo u pravcu Višnje Gore. Neprijatelj imao 20 mrtvih. X B na položajima Bičji Vrh — Kamilo Brdo vodi borbe i tera neprijatelja nazad u uporište Višnja Gora. Motorizacija prodire u Stičnu. V B prekida blokadu Stične. IX B obezbeđuje pravac od Kočevja na padinama Hinja.⁹ Uveče pokret: VIII B na Hočevje, XB dolazi u Zagradec, Štab div. u Dečju Vas.¹⁰
26. — VIII B upućena na Lučarjev Kal, XB ostaje kod Zagradeca. Borbi nije bilo.
27. — X B: Hrastov Dol, Štab div.: Lučarjev Kal..
28. — IX B: pokret za Hočevje.
29. — VI B napadnuta na Rdečem Kalu.
30. — Ujutro napadnuta VIII B na Lučarjevom Kalu. Brigada ima 17 mrtvih, neprijatelj preko 50 mrtvih. Vode se oštre borbe kod Kitnog Vrh a.¹¹
31. — Ujutro pokret jedinica: VIII B na Sela [pri] Šumberku, IX B i Štab div. na Or laku, IX B u Trnovicu. Pre podne napad na Or laku. Neprijatelj nastupao u četiri kolone. Štab div. se povukao u pravcu Replja, IX B u pravcu Replja. Naša 3 mrtva i 10 ranjenih.¹²

NOVEMBAR 1944.

1. — Ujutro pokret iz Sela [pri] Šumberku preko Krke: VIII B na Ambrus — Kal, IX B na Korinj, X B na Hočevje. Uveče rekvizicija hrane u Kompoljskoj dolini. X B osigurava u pravcu Zden-

• Reč je o 6. slovenačkoj NOU brigadi »Slavko Slander« ili slovenačkoj NO brigadi »Miloš Zidanšek« (vidi dok. br. 11).

⁷ Sada: Šentvid pri Stični.

⁸ Planinska kuća, 3 km južno od Višnje Gore. Na karti 1 : 100.000 piše: Sv. Duh, trig. 629.

⁹ » i ¹² Potpunije o tim borbama vidi u dok. br. 53.

¹⁰ Sada: Dečja Vas pri Zagradecu.

ske Vasi. VIII B u pravcu Ribnice. Natovareno je 20 kola hrane i zaplenjeno 25 grla stoke.

2. — Po dolasku brigada iz Kompoljske doline vršimo pokret: VIII B na Hinje, IX B na Ratje, X B na Sela — Vrh, Štab div. u Lipje.
3. — Odmor svih jedinica.
4. — Imali nameru da napadnemo Kočevje i Ribnicu. Saveznici bombarduju. Zbog slabog rezultata se povlačimo na stare položaje.¹³
5. — Odmor brigada.
6. — Neprijatelj nadirao preko Ambrusa i Zvirča prema Hinjama. Sve brigade u borbi kod Zvirča.
7. — Cele noći i celog dana se borbe nastavljaju. Neprijatelj izbija na Hinje, ali je odbačen prema Zvirčama. Pred veče je oteran iz Zvirča, te se u dve kolone povlači prema Strugama i Ambrusu.
8. — U 1 čas noću neprijatelj napada pokretnu -bolnicu u Građene u. Naših 9 mrtvih, 15 zarobljenih. Ubrzo zatim je napadnut Štab div. u Lipju. Neprijatelj prodiše dalje preko Lašča na Jamu¹⁴ i napada VII korpus.¹³ Sahrana komandanta [Glavnog štaba] Slovenije generala Staneta¹⁶ u Črnomelju. VIII B se premešta u Lašče, IX B na Hinje. Dana 9. 11. imali nameru da izvršimo akciju na Kočevje. Zbog municije i promena akcija se ne preduzima.
10. — Odmor brigada.
11. — Reorganizacija i sređivanje jedinica.¹⁷
12. i 13. Isto.
14. — Ujutro u 3 časa pokret. Sa VIII i X B i Jurišnim bataljonom krećemo preko Starog Loga prema Ko-

¹³ Iz izveštaja Štaba 18. NO divizije od 5. novembra 1944. vidi se da su jedinice ove divizije zaposle položaje oko pomenutih uporišta; međutim, pošto saveznička avijacija nije bombardovala Kočevje, napad na ovo uporište nije izvršen; bombardovanje Ribnice je bilo neuspešno, pa napad 9. slovenačke NO brigade na ovo uporište nije uspeo, jer se neprijatelj nalazio u bunkerima koji uopšte nisu bili bombardovani (AIZDG, k. 27/11).

¹⁴ Sada: Jama pri Dvoru.

¹⁵ Podrobnije o borbama 18. NO divizije od 6. do 8. novembra 1944. vidi u dok. br. 38 i 44.

¹⁶ Franc Rozman Stane, narodni heroj, poginuo je nesretnim slučajem prilikom ispitivanja »Piata« 7. novembra 1944. godine.

" Vidi dok. br. 47 i 78.

privniku sa zadatkom da razbijemo neprijateljevu kolonu koja iz Kočevja nastupa prema Beloj kraji ni. U prvom naletu smo stigli do raskrsnice puteva Rajhenav — Koprivnik i proterali neprijateljevu zasedu. Zbog mraka smo se premestili na Podstenu, gde smo zanočili u snegu i kiši.

15. — U zoru krećemo kroz šumu iz Koprivnika prema Hribu,¹⁸ gde smo naišli na neprijateljevu kolonu koja je dolazila od Nemške Loke prema Koprivniku. Borba je trajala od 9 do 16 časova. Neprijatelj ima oko 100 mrtvih i 100 ranjenih. Zaplenjeno 3 puškomitraljeza, 4 automata, 20 pušaka, mnogo municije i sprema. Naših 9 mrtvih, 15 ranjenih.¹⁹ Uveče pokret u Nemšku Loku, gde zanočimo.
16. — Ujutro pokret VIII Bučeplje, XBU Podgoru.
17. — Ujutro pokret brigada u Koprivnik. Na mesto stižemo u 12 časova. Uveče pripreme za akciju.
18. — Napad na Kočevje. XB kreće za Fridrihštajn, VIII B ka Sv. Ani, IX B na Trnovec. U 11 časova saveznici bombarduju Kočevje. Sve naše brigade podilaze. VIII B zaseda Šalku Vas, IX B rudnik, XB vodi manje borbe kod Livolda, a uveče se brigada premešta u Mozelj. Borbe se nastavljaju. Neprijatelj pruža snažan otpor. Preko bloka nije moguće prodreti. Uveče stiže u grad oklopni voz. U svanuće 19. 11. vrši XB napad i prodire preko bloka u Podgorskoj ulici, uništava 3 bunkera, te se zbog snažne vatre neprijateljeve artiljerije i minobacača povlači. Brigada ima 6 mrtvih i 35 ranjenih. VIII B i Jurišni bataljon vrše napad sa pravca Šalka Vas, ali ne uspevaju da prodru preko bloka. Neprijatelj snažno dejstvuje topovima. Ispad u pravcu Klinje Vasi.
20. — Saveznici ponovo bombarduju u 10 časova. Odmah nakon toga sve naše jedinice se pripremaju za prodor u varoš, koji pak nije uspeo. Naši gubici u celoj akciji 16 mrtvih i 61 ranjen.
21. — Noću u 1 čas povlačenje brigada sa blokade Kočevja u Koprivnik.²⁰
22. — U Koprivniku na odmoru.

¹⁸ Sada: Hrib pri Koprivniku.

¹⁹ Podrobnije o borbi jedinica 18. NO divizije u rejonu Koprivnika vidi u dok. br. 82.

^M O napadu na Kočevje vidi u dok. br. 84.

23. — U Koprivniku. IX B upućena u Predgrad kao pratnja ranjenicima.
- 24. — Pokret VIII i X B: VIII Bu Nemšku Loku. XB u Vimolj,²¹ Štab div. u Čeplje.
25. — Na odmoru. IX B u pratnji transporta s ranjenicima
26. — Do 7. decembra u Cepljama.

DECEMBAR 1944.

Do 7. dec. u Cepljama, vojničko i političko obrazovanje jedinica.

7. — Ujutro pokret VIII i X B i Štaba div. preko Koprivnika u Rajhenav — Stari Log. IX B ostaje u Cepljama zbog osiguranja aerodroma. VIII B odlazi u Hinje, X B u Veliko Lipje, Štab div. u Lašče. Na cilj stižemo uveče u 7 časova.
8. — Rano ujutro zaposednu: VIII B Reber — Zalisec, XB Dobravu, zbog osiguranja štajerskih brigada koje napadaju neprijatelja u Občinama. Pre podne pokret brigada: VIII B Vrhtrebnje — Grmada, XB Kal²² — Gorenji Vrh,²³ zbog obezbeđenja u pravcu Mirne Peči, Štab div. u Presku.²⁴ Tog dana nije došlo do borbi.
9. — Štajerske brigade produžavaju napad. VIII B vodi oštre borbe na liniji Vrhtrebnje — Grmada, a pred veče se brigada povlači na liniji Preska — Zagorica.²⁸ Neprijatelj u Vrhtrebnju. Neprijatelj ima 20 mrtvih i više ranjenih. X B vodi borbe na [Gorenjem] Vrhu i odbacuje neprijatelja. Jurišni bataljon vodi borbe zajedno sa VI B i ima nešto gubitaka.
10. — X B vodi teške borbe kod Šmavera. VIII B ponovo zauzima položaje kod Vrhtrebnja. Naveče 11. 12. napada VIII B Občine, na drugim položajima nije bilo borbi.
12. — U toku dana se X B [premešta] u Železno. Uveče u 8 časova X i VIII B napadaju uporište Občine. Pro-

²¹ Sada: Vimolj pri Predgradu.

²⁵ Odnosi se na Rdeči Kal. Na karti 1 : 100.000: Kal.

Sada: Gorenji Vrh pri Dobrniču.

²⁴ Sada: Preska pri Dobrniču.

²⁵ Sada: Zagorica pri Dobrniču.

dor preko utvrđenja nije uspeo ni na jednom ni na drugom pravcu. Vojska je veoma umorna.

13. — Ujutro, zbog loših vremenskih uslova, brigade prekida-ju borbu.²⁰ VIII B se povlači na Grmadu a kasnije u Zagoricu i Presku, XB u Železno, a Stab div. u Presku.
14. — Ujutro pokret brigada: VIII B na Lipovec, XB na Ajdovec, a Stab div. na Jamu.
15. — Na starim položajima.
²⁷

Podrobnije o borbama jedinica 18. NO divizije od 7. do 13. decembra 1944. vidi u dok. br. 115.

²⁷ Nastavak dnevnika biće objavljen u 18. knjizi VI toma.